Simona ANTONESCU

fiction-Ltd

Chiajna din Casa Muşatinilor

POLIROM

Fiction Ltd

© 2023 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

ANTONESCU, SIMONA

Chiajna din Casa Mușatinilor: roman / Simona Antonescu. – Iași: Polirom, 2023

ISBN 978-973-46-9597-3

821.135.1

Printed in ROMANIA

Simona ANTONESCU

Fiction Ltd

Chiajna din Casa Muşatinilor

roman

POLIROM
2023

„Aerul trebuie să fie plin de săgeți în toate direcțiile, unele trase în sus, altele căzând, altele zburând la nivel. Siluetele din prim-plan trebuie să le faci cu praf în păr, în sprâncene și în alte locuri capabile să-l rețină. Cuceritorii îi vei face avântându-se înainte, cu părul și alte lucruri ușoare ridicându-se în vânt, cu sprâncenele plecate în jos."

Leonardo Da Vinci – *Jurnal*, „Despre pictura scenelor de luptă"

„Minciuni aidoma cu adevărul
Știm să rostim, dar când vrem, știm să vestim adevărul."

Hesiod – *Nașterea zeilor (Teogonia)*

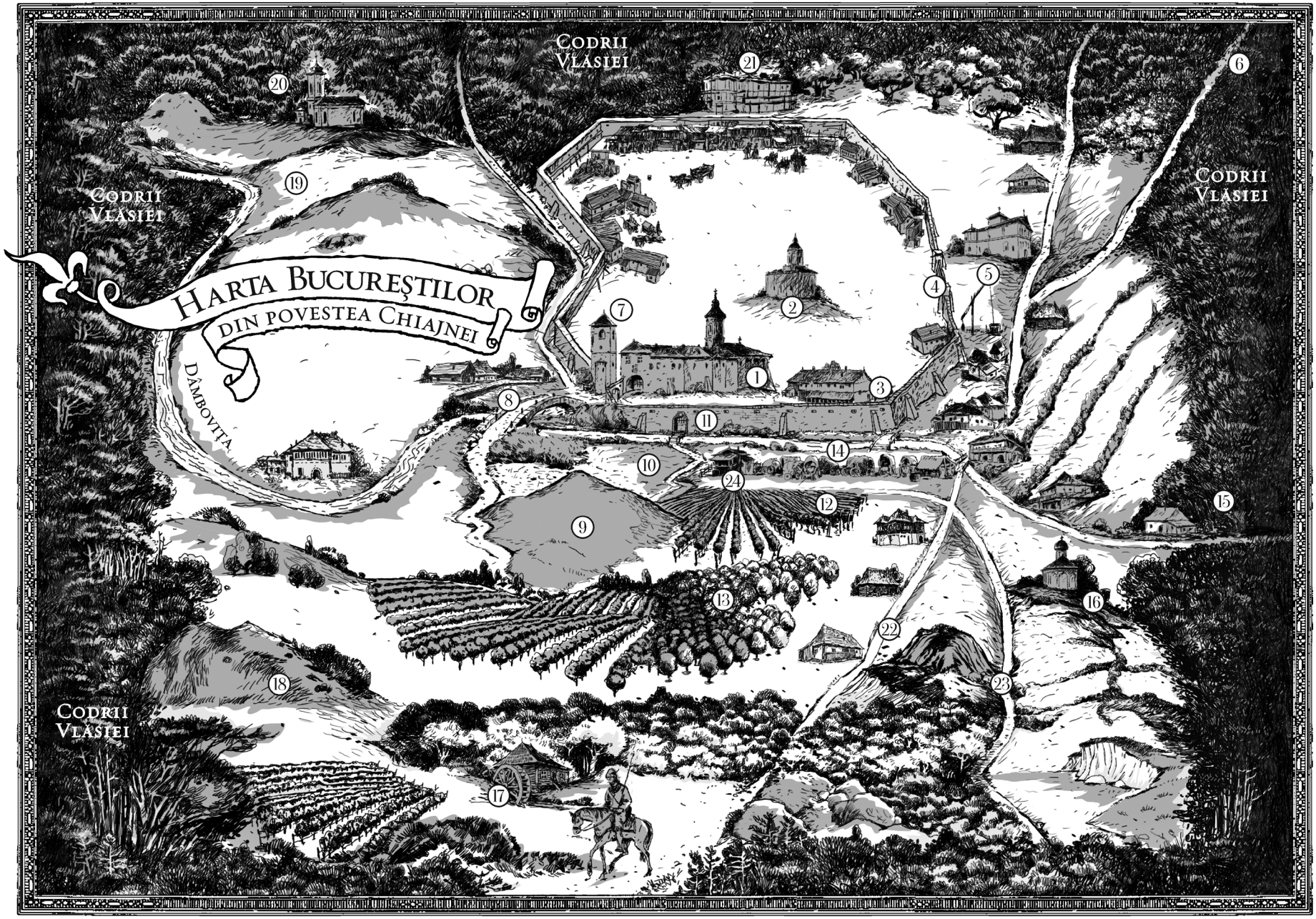

1. Palatul Voievodal
2. Biserica Curtea Veche
3. Casele vechi de la apa Dâmboviței
4. Poarta de Sus
5. Biserica Scaune
6. Târgul de Vite (spre locul spânzurătorii)
7. Turn de apărare
8. Podul de la turn
9. Dealul Moldovenilor (astăzi, Dealul Mitropoliei)
10. Mlaștini
11. Poarta de Jos
12. Vii
13. Livada domnească
14. Piața Mare
15. Jitnița domnească (pe locul Tribunalului de astăzi)
16. Bisericuța Bucur
17. Ciutăria domnească (pe locul Parcului Tineretului de astăzi)
18. Dealul Lupeștilor (astăzi, Dealul Spirii)
19. Tabaci, zona tăbăcarilor
20. Biserica Albă
21. Bisericuță pe pământurile boierilor Cocorăști (viitoarea mănăstire Sărindar)
22. Drumul Giurgiului
23. Ulița Mare care Vine de la Sârbi
24. Ulița dintre Gârlițe

Astăzi

După ce este rostită, orice poveste își pierde ceva din farmec. Strălucirea ei începe să se mătuiască pentru aceia care s-au aflat în mijlocul faptelor și încearcă să le istorisească. Încep să spun povestea Chiajnei știind că o voi dezlipi dureros de mine, că pentru mine ea se va îndepărta, așa cum face orice copil după ce este născut de mama lui.

În lipsa unor cuvinte atotcuprinzătoare pentru feluritele soiuri de tristețe care ne-au tulburat atunci sufletele, voi folosi cuvintele obișnuite, de toată ziua, iar voi veți auzi din pricina aceasta altă poveste decât aceea pe care am trăit-o. Mirosurile vor fi altele. Sunetele vor fi schimbate. Gusturile nu vor mai putea fi niciodată cele simțite de noi, cei care am trăit totul alături de ea.

Dacă nu ar exista timp, cărturarii lumii spun că lucrurile s-ar petrece toate deodată în același spațiu. Ar fi invizibile unele pentru altele, ca să poată încăpea. În iatacul acesta, Chiajna tânără și frumoasă își poartă pruncul în brațe și râde, fără să știe că tocmai a trecut pe lângă Chiajna cea de peste ani, învești mântată în straie cernite, plânsă, speriată și încercând să ascundă asta, hotărâtă să-și țină copiii în viață. În brațele ei, pruncul se răsucește ca să scape, o trage de păr, palma lui e asudată, iar ea se rotește fericită cu el prin iatac, printre cei din viitor, pustiiți de durere, înspăimântați, fără să se vadă unii pe alții.

Dacă nu ar exista timp, toate acestea ar fi deodată aici, acum. De aceea este bine că lucrurile sunt invizibile unele

pentru altele, căci altfel s-ar amesteca, iar durerea din viitor ar otrăvi fericirea din prezent, s-ar împrăștia ca cerneala într-un pahar cu apă curată, întinând-o.

7040 de la Facerea Lumii

Anul vărsatului negru

Marula intră în Cetatea Sucevei

Pe Drumul Bogdanului ce duce la Suceava, Marula își mâna caravana încărcată cu scorțișoară, ghimbir, țesături fine de Damasc, oglinzi venețiene și postavuri de Flandra și Toscana. Adânc printre pânzeturi strecurase pocalele din sticlă de Murano, pe care le poruncise noua Doamnă a Țării, și două hărți portugheze cu care nădăjduia să câștige bunăvoința voievodului.

Cu câteva zile în urmă nimerise la o înmormântare boierească în curțile Craioveștilor, ceea ce o făcuse să-și schimbe planurile, să ocolească Târgoviștea și să se îndrepte direct către Cetatea Sucevei. Trei Craioveşti morți deodată, întinși pe catafalcuri, însemna război în Valahia, iar negustoria ei nu mergea bine în vreme de război.

Înainte de intrarea în Cetatea Sucevei, câțiva copii se iviră de o parte și de alta a căruțelor, chiuind și încercând să țină pasul cu caii. După câteva încercări, unul mai mărișor, cu părul încâlcit și nasul murdar, reuși să se agațe cu o mână de loitră, puse piciorul desculț pe scară și sări pe capră, alături de Marula.

— Ai izbutit? îl întrebă, fără să privească la el.

— Apăi! răspunse copilul cu mândrie și-și șterse nasul cu mâneca cămășii, apoi se întoarse brusc și lovi cu talpa plină de pământ mâna altui copil care ajunsese până la loitră.

— Marula! Marula, stai să-ți zic! striga cel de jos, alergând pe lângă căruță.

— Lasă, măi, că-i zic eu! se ridică în picioare copilul de pe capră, făcând gesturi amenințătoare către ceilalți.

Apoi se cuibări din nou lângă fustele neobișnuite și șorțurile din piele fin tăbăcită cu care era încinsă Marula, își potrivi tălpile goale alături de cizmele ei vânătorești și dădu drumul veștilor cu mare iuțeală, ca și cum încă s-ar mai fi temut că altul i-ar fi putut-o lua înainte:

— În oraș sunt numai doi negustori brașoveni. Alții nu au mai intrat de mai bine de două săptămâni. Ieri au spânzurat pe unul dintre vameșii de la Râmnicu Sărat, pentru că era înțeles cu niște lipscani ca să-i treacă nevămuiți. Vodă Petru Rareș ne-a pus alt dijmar de miere, pentru că cel vechi strângea dijma de două ori, o dată pentru domnie și o dată pentru el.

Marula ascultă cu atenție veștile amestecate, căutându-le înțelesurile. Negustorii brașoveni încă nu l-au iertat pe noul vodă pentru mărirea vămilor, de aceea se află atât de puțini în cetate. Negustoria ei va merge mai bine atâta vreme cât pricina nu se va încheia. Pe de altă parte, se înmulțiseră negustorii necinstiți, care treceau căruțele prin vămile cucului, umblând pe potecile ascunse pe care se făcea spartul plaiului, iar asta avea să ducă la scăderea prețurilor. Vestea cu hoția dijmarului nu-i era de niciun folos, dar copilul știa că trebuie să spună tot ce se întâmplă și Marula asculta de fiecare dată cu luare aminte.

Faptul că vameșul fusese spânzurat, iar dijmarul nu îi spunea și altceva femeii: anume că hoțiile erau mai multe printre vameși decât printre dijmari, iar vodă Petru Rareș se mâniase. Era iute la mânie ca tatăl său, Ștefan-Vodă, iar oamenii vedeau în asta un semn bun.

Negustoreasa vârî mâna într-una din lădițele spânzurate de marginile căruței și scoase de acolo o bucată de turtă dulce pe care o întinse băiatului. Mirosul ei tainic de scorțișoară și ghimbir ameți copilul și-i puse pe chip un surâs din altă lume. Sări jos de pe capră și rămase în mijlocul drumului, privind când la comoara din mâinile lui, când la caravana care se îndepărta. Praful ridicat de roțile căruțelor

se așeza ușor pe mierea lipicioasă cu care era acoperită turta dulce.

În aceleași lădițe care înconjurau căruța, cu capace ferecate cu lacăte și căptușite pe dinăuntru cu hârtie, metodă amar de scumpă de a păstra răcoarea înăuntru, călătorise din Sicilia până în Moldova o punguță cu zahar, pentru pofta celei mai mici domnițe a noului voievod, Chiajna.

Marula se ridică în picioare și plesni din bici în aer, îndemnând caii să grăbească trapul. În fața caravanei se înălța Cetatea Sucevei. Deasupra porții spânzurau trupurile fără viață ale unor nelegiuiți, executați pesemne cu o zi mai înainte, judecând după găvanele goale ale ochilor și după carnea rămasă încă întreagă pe oase. Aveau mâinile și picioarele legate și se legănau cu un scârțâit stins în bătaia vântului. Un corb își părăsi prânzul, se ridică de pe umărul unuia dintre spânzurați și se îndepărtă în zbor la trecerea caravanei.

Războiul celor două neamuri

Am fost acolo și am văzut. Cei trei morți întinși unul lângă altul în conacul Craioveștilor răspândeau în jur miasme grele, care ajungeau până la noi. La căpătâiul fiecăruia fumega câte o cădelniță cu smirnă, iar în colțul cel mai îndepărtat se stingeau într-un sfeșnic vreo douăzeci de lumânări, adăugând alte mirosuri înecăcioase în aerul deja îmbâcsit.

Soția unuia dintre morți, boieroaică tânără și încă fără copii, își striga durerea din toate puterile, umplând conacul și curțile cu plânsul ei. Îi ținea isonul toată tagma femeiască a rudelor mai sărace, care trăiseră până acum de pe urma mortului. Familiile celorlalți doi înconjuraseră catafalcurile și se mulțumeau numai să privească, prefăcându-se că murmură rugăciuni sau că alungă vreo muscă din preajma morților, dar de fapt judecând cu multă asprime pe văduva care nu-și putea ține firea, stânjenind pe toată lumea.

În odăile de sus ale conacului, poruncile scurte și precise ale bătrânei Maria Craiovescu tăiau ca sabia în gloata slujnicelor:

— Vezi dacă s-au acoperit oglinzile cu pânză, făcu ea un semn uneia dintre femei. Ați deschis toate ferestrele, ca să nu rămână sufletele captive în casa mea?

Tânguirile tinerei văduve de jos ajungeau până la ea mai puternice decât mirosul înțepător de țipirig amestecat cu cel de smirnă și lumânare arsă. Unul dintre morți era fiul ei. Cel mai mic dintre fii, mort nenuntit. Cu toate acestea, nimeni nu o vedea pe ea smulgându-și părul din cap sau straiele, strigând nestăpânită sub privirile atâtor slujitori, rude îndepărtate și neamuri sărace.

Bătrâna Maria Craiovescu își jelea mortul în singurul mod care i se părea potrivit: cercetând cu priviri oțelite pe toți cei adunați în curțile conacului, numărând în gând care dintre boierii Olteniei nu s-au arătat încă și bănuindu-i pe loc de trădare și înhăitare cu vrăjmașii, blestemații de Drăculești. Ticluia planuri de răzbunare încă de când femeile spălau morții. Își împăca plânsul care o îneca și durerea care-i frigea inima închipuindu-și-l pe voievodul de la Târgoviște mort de sabie, de otravă, de funie ori de suliță.

O întreagă latură a dulapului de haine fusese de mult menită pentru veșmintele de doliu. Războiul dintre cele două neamuri, Dăneștii și Drăculeștii, pornise dinainte de venirea ei pe lume, chiar dinainte de venirea pe lume a părintelui ei. Se împlinea suta de ani de când aproape niciun domnitor nu izbutise să rămână în scaunul de domnie al Valahiei mai mult de un an sau doi. Atunci când neamul Dăneștilor se stinsese pe linie bărbătească, marii bani ai Craiovei găsiseră cu cale să-i înlocuiască în toate aceste lupte, întemeindu-și fapta pe o înrudire mai îndepărtată cu ei. Astăzi se sfârșea unul dintre planurile cele mai bine ticluite ale Craioveștilor de a ajunge pe tronul țării.

Pentru Maria Craiovescu, momentul cel mai greu fusese mereu acela al coborârii trupului în pământ. După zilele de priveghi în care mortul drag se aflase acolo, sub ochii ei,

aparținând încă lumii acesteia cu carnea lui îmbălsămată, tare și rece ca piatra, coborârea pe frânghii în pământ era punctul în care mintea ei era scoasă din amăgire și pusă față în față cu realitatea. La fiecare înmormântare, bătrâna Maria Craiovescu simțise că viitorul dispăruse în acest punct. Părea să nu mai existe nimic după acoperirea mormântului.

În timp, căpătase știința de a îmblânzi puțin toate acestea, de a le amăgi ca să poată trăi în continuare după ele. Umplea vremea până la coborârea în pământ cu îndeplinirea unor ritualuri care o țineau ocupată. Dacă nu se gândea la ele, poate că lucrurile nu aveau să se mai întâmple.

Ca și la înmormântarea părintelui său odinioară, ori a fratelui, ori a soțului, Maria Craiovescu porunci femeilor de la iatac să scoată din dulapuri rochiile negre, fustele, cămășile și șalurile, toate straiele cernite din anii trecuți. Avea să le cerceteze pe fiecare cu răbdare, apoi avea să le menească cumnatelor, nepoatelor ori verișoarelor, boieroaice mai neînsemnate care umpleau astăzi curțile conacului.

— Neamul Craioveștilor nu va merge în spatele coșciugelor, în ochii tuturor iscoadelor de la Curțile Domnești, în zdrențe, vorbea ea încet din dulap, dintre straie. Pe asta o dai Paraschiveștii celei bătrâne, spuse ea unei slujnice, iar femeia luă rochia și ieși. Pe asta dă-o Bujorencei, spune-i să scoată imediat de pe ea fustele cu care a venit și să pună rochie boierească.

Altă slujnică culese rochia întinsă peste umăr și coborî în curți, să împlinească porunca.

— Duceți-le dantele negre, mai spuse Maria Craiovescu, dând la iveală valuri de dantele din fir de mătase. Dantele de pus pe cap. Să le văd pe toate acoperite cu valuri bogate de dantelă scumpă.

Trecu încă o dată cu mâna peste toate veșmintele din dulapuri, mai înainte de a le fereca la loc. Simți sub buricele degetelor arhitecturile migăloase din perle, bordurile din cel mai fin samur și colacii de catifea răsuciți pe umeri, legați din loc în loc cu panglici de mătase, ai rochiilor franțuzești. Ajunse apoi la umerii severi ai mantiilor bizantine țesute cu

fir și la cămășile românești din in aspru, încărcate cu râuri nesfârșite de cusături. Maria Craiovescu avea straie în care își primea oaspeții sau călătorea și straie în care era pictată în stranele bisericilor pe care le ridica banul Craiovescu. Erau împrejurări pentru moda franceză și împrejurări pentru cea românească.

Gata cu asta, își spuse atunci când simți că inima i se înmoaie și ar da să-și plângă singură de milă. Răsuci cu hotărâre cheia cu cap de floare în lacătul dulapului. Rămase o clipă pe gânduri, cântărind gestul tocmai încheiat. În casa mortului nu se încuie uși, pentru ca sufletul să nu rămână captiv. Imaginea unui roi de slujnice care se reped la rochiile ei și le văduvesc de perle i se amestecă în minte cu aceea a morților de jos, năluci albe rotindu-se nedumerite între cei patru pereți, încercând în van să-și prindă de pe urmă trupurile pornite cu alai către cimitir. Hotărî să descuie lacătul și, simțind frământare printre femei, își întoarse fața către odaie. În cadrul ușii înalte de stejar stătea un oștean în cămașă de zale, încins cu spadă și purtând cizme din piele de bou.

Așa se vine la înmormântare boierească, gândi cu laudă bătrâna Maria Craiovescu și întinse dreapta ca să-i fie sărutată. Pintenii bărbatului zornăiră, iar zalele cămășii sunară toate dimpreună, ca o ploaie, atunci când se înclină.

— Trebuie tăiat bradul răposatului jupânaș Dan, Dumnezeu să-l ierte, vorbi cu o undă de stinghereală în glas, așa cum au uneori bărbații puternici în preajma evenimentelor care răscolesc sufletul. Oamenii mei sunt adunați în curțile din față.

Maria Craiovescu mai rămase o vreme privindu-l după ce el isprăvi de vorbit. Era încredințată că lucrurile înfăptuite de oameni capătă o viață a lor și o putere de a se mișca încoace și încolo de-a lungul timpului, petrecându-se din nou aidoma, la distanțe de ani întregi. Simți cum trecutul se strecura în prezent, făcându-și loc cu îndârjire, despicând fâșiile faptelor de acum și înlocuindu-le pentru scurtă vreme cu fapte încheiate demult.

Cel dintâi deget al trecutului care pătrunse în prezent fu un sunet sec de lopeți lovind pământul și glasuri vesele de bărbați care săpau. Maria Craiovescu știa că ceea ce aude este ziua în care sădiseră bradul nou-născutului. Peste mirosul de mort și ceară al zilei acesteia începu să se strecoare cel de narcise și mărgăritar din trecut. Pruncul fusese luat odinioară de pe pragul conacului de nănașa lui și alaiul pornise către biserică. Maria Craiovescu rămăsese în ziua aceea privind pe urmele lor. Mamelor nu le era îngăduit să fie de față la botez. Avea să-i aștepte chiar acolo, în pragul ușii deschise. Avea să-și primească înapoi băiatul din mâinile nănașei. „Mi-ai dat un păgân, îți dau un creștin", avea să spună nașa de trei ori, ca un cântec a cărui continuare o uitase și atunci repeta singurul vers pe care și-l amintea.

Continuarea se petrecea astăzi. Un alt alai se pregătea să-i ducă băiatul la biserică. De data aceasta îi era îngăduit și ei să-l însoțească, ceea ce Mariei Craiovescu i se părea un lucru strâmb, de ce să fie protejată mama de clipa botezului și să fie adusă în față în clipa coborârii în pământ?

Vreme de douăzeci și cinci de ani, în poarta conacului Craioveștilor se înălțaseră trei brazi, câte unul de fiecare fecior. În curând aveau să mai rămână numai doi. Orice străin care va privi de departe va înțelege că moșia are doi feciori, cu toate că avea de fapt trei, dar unul viețuia ascuns în gândurile maicii sale.

Bătrâna Maria Craiovescu coborî scara largă, ieși în pragul conacului și străbătu, cu umerii drepți, mulțimea de boieri care umplea curțile. Trecu pe lângă cele trei care mortuare acoperite cu velințe negre până în pământ fără să le arunce nicio privire și se opri la umbra bradului sădit la nașterea lui Dan Craiovescu.

— Dumnezeu să-l ierte, rosti unul dintre oștenii cu securi care înconjurau copacul.

— Dumnezeu să-l ierte, răspunseră într-un cor de șoapte murmurate oamenii și cea dintâi lovitură răsună ca un legământ greu pe deasupra băniei Craiovei.

Bradul avea să fie purtat dinaintea cortegiului de feciorii celor mai însemnate familii și înfipt apoi la căpătâiul mortului care plecase pe lumea cealaltă nenuntit. Avea să se usuce încet în cimitir, în vreme ce vlastelinii Olteniei aveau să se adune din nou în aceeași sală din conac unde astăzi odihneau cei trei morți, ca să plănuiască o răzbunare.

Vodă Vlad din neamul Drăculeștilor, fiul lui Vlăduț cel Tânăr, fiul lui Vlad Călugărul, avea să plătească. Tronul țării avea să fie al Craioveștilor.

Niciodată nu fusese un moment mai bun. Niciodată nu bătuseră vânturi mai prielnice pentru ca boierii Craioveşti să pună capăt șirului de Drăculești care se tot perindau la Curtea Domnească. Vodă Vlad era foarte tânăr, abia ieșit din copilărie, ceea ce ar fi trebuit să-l facă ușor de înlăturat. Neamul Craioveștilor era mai numeros ca niciodată și înconjurat de aliați de seamă, în parte pentru că se îngrijiseră să-și mărite fetele cu logofeți și spătari ai domniei, în parte pentru că trimiteau tot la câteva luni daruri curtenitoare la Înalta Poartă, neînsoțite de vreo cerere.

Cu un muget de furtună care se rupe cu greutate din tăriile cerului, bradul se desprinse de ultima lui legătură cu pământul și se prăbuși. Din piepturile celor prezenți se ridicară un suspin, o ușurare și o mulțumire pentru tăcerea care se așternu, după loviturile de secure care tăiaseră în sufletele tuturor, vorbind fiecăruia despre propriile pierderi.

Oștenii se apucară să taie vârful bradului doborât la pământ, nu mai mult de doi stânjeni, în așa fel încât după ce-l împlântau la capul mormântului să aibă înălțimea potrivită. O femeie de la bucătării se apropie cu un linguroi mare de lemn în care avea grâu fiert pentru colivă. Pășea cu grijă, ușor aplecată deasupra linguroiului, ținând o palmă dedesubt ca să nu picure fiertura sfântă pe jos și lăsa în urma ei aburi dulci de miere fierbinte. În fața Mariei Craiovescu mai suflă o dată pe deasupra linguroiului, apoi îl apropie de buzele boieroaicei.

— E bine, luați ceaunele de pe focuri și puneți nuca, porunci Maria Craiovescu după ce plimbă coliva prin gură

îndelung, fărâmând bobul cu limba de cerul gurii, ca să-i simtă gustul.

Fiul său avusese un semn pe mâna dreaptă, o arsură în forma unui fluture căpătată pe când avea șapte-opt ani. Pe atunci se fierbeau dulcețurile în curțile din spate și aerul mirosea la fel ca acum, după trecerea femeii cu linguroiul. Copilul se tot învârtise pe lângă ceaunele spânzurate pe pirostrii deasupra focurilor, iar slujnicele îl tot îndepărtaseră, până când izbutise să pună mâna pe o lingură, o vârâse în fiertura magică, miere amestecată cu zmeură zdrobită, și suflase cu repeziciune pe deasupra, ca să o răcorească și să poată gusta. Slujnicele strigaseră la el speriate, mâna copilului tremurase o dată scurt și mierea fierbinte picurase pe dosul palmei lui.

Maria Craiovescu poruncise atunci câte două lovituri de bici peste cămașă pentru fiecare dintre femeile care se aflaseră la bucătării. Chemate a doua zi la împăcare, femeile recunoscuseră că au meritat loviturile, pentru că coconul va rămâne cu semn pe mână. Ce meritau astăzi aceia care i-l trimiseseră acasă acoperit cu un lințoliu?

Oștenii isprăviseră de pregătit bradul, iar acum îl cântăreau pe umeri, ca să vadă care dintre ei l-ar putea purta cale de două verste, până la cimitir. Dincolo de ziduri, în praful drumului se opriseră trei bătrâne încovoiate, pe jumătate ascunse sub broboade negre și cu poalele fustelor grele de noroaie uscate. Una dintre ele se apropie de o strajă și-i șopti câteva cuvinte pe sub degetele noduroase cu care își ținea colțul broboadei peste gură. Bărbatul le mai măsură o dată din cap până în picioare cu neîncredere, apoi trecu pe sub porticul din piatră, intră în curțile mari și înaintă până în fața Mariei Craiovescu.

— Au sosit bocitoarele, jupânească, spuse el.

— Cât cer? întrebă Maria Craiovescu, continuând să supravegheze lucrul oștenilor la brad.

— Câte un aspru de fiecare, răspunse bărbatul.

— Du-le în odaia morților, spuse Maria Craiovescu. Plata la sfârșit. Apoi găsește-o și adu-o la mine pe fiica mea.

Cei trei morți care erau astăzi înmormântați împreună își aflaseră sfârșitul de pe urma unei noi încercări de a călăta tronul Valahiei. Călătoriseră până la Constantinopol, unde își puseseră averile la picioarele sultanului Soliman și ceruseră firman de domnie. Vlad-Vodă prinsese de veste prin iscoade și trimisese la rândul său o delegație care dovedise, cu hrisoave, că niciunul dintre Craioveşti nu este os domnesc, așadar se fac vinovați de vina mare de hiclenie și trădare a domnitorului.

Drăculeștii își numeau fiii Vlad, Radu, câteodată Mircea. De când se știa pe lume, pentru Maria Craiovescu numele acestea însemnau primejdie, vrajbă, răzbunare. Fiii Craioveștilor se numeau Dan, Neagoe, câteodată Vladislav. Se întrebă dacă și pentru Ana Mușatina, soția lui Vlad-Vodă, numele Dan însemna tot primejdie. Pesemne că da, de vreme ce atâția domnitori muriseră de mâna Craioveștilor: Vlad Țepeș împreună cu vreo câțiva fii și nepoți care-i urmaseră la domnie, Mihnea Vodă cel Rău, Vlad cel Tânăr, Vlad Dragomir Călugărul, Radu de la Afumați ucis împreună cu fiul său, copilul Vlad. Maria Craiovescu îi cunoștea pe toți morții celorlalți, chiar și pe cei trecuți mincinos în cronici că ar fi murit pe neașteptate sau de moarte bună.

Numai ele, femeile, se numeau la fel, toate erau aceleași Marii, Ane sau Despine.

Dacă vodă acesta de acum ar urma soarta pe care o avuseseră atâția din neamul lui, atunci maica sa, Maria, și soția sa, Ana, ar împărți straie negre neamurilor sărace, slujnicele lor ar fierbe colivă, curțile lor s-ar umple de miros de miere fierbinte și lumânare arsă.

Maria Călțuna Craiovescu se apropia de maica sa, străbătând curțile pline de rude cu pași mărunți, călcătura ei obișnuită care făcea întotdeauna pe bătrâna Maria Craiovescu să-și piardă răbdarea. Găsea mersul fiicei sale cam prea dezmierdat pentru vremurile acestea care cereau hotărâre și sânge-rece. Mătuși, cumnate și verișoare o opreau la tot pasul, atingându-i cotul compătimitoare și aranjându-i dantelele în jurul gâtului. Maria Călțuna Craiovescu le surâdea

tuturor cu bunăvoință și, de n-ar fi fost privirea maicii sale ațintită asupra ei, ar fi rămas multă vreme la vorbă.

Era mică de statură, blândă și rotofeie, cel mai ascultător dintre copiii Mariei Craiovescu. Băneasa o iubea, dar nu era mulțumită de ea, așa că tot ceea ce ajungea până la Maria Călțuna erau numai reproșuri. Oșteanul trimis după ea o aflase cu mare greutate la grajduri, hrănind cu mere calul fratelui său și vorbindu-i cu blândețe.

— Mergi cu hotărâre, nu te mai fandosi așa! îi spuse Maria Craiovescu atunci când fata ajunse în fața ei. Unde ai fost?

— La grajduri, răspunse Maria Călțuna, fără să se mai oprească asupra acuzației de presupusă fandoseală, pentru că devenise iscusită în a evita confruntările cu mama sa. Am stat puțin cu Roibu.

— Ai stat cu Roibu? repetă Maria Craiovescu, încercând să priceapă.

— Și-a pierdut stăpânul, e abătut și nu mănâncă de când a fost adus Dan, Dumnezeu să-l ierte. Am stat puțin cu el. A mâncat un măr.

Maria Craiovescu își ridică amândouă sprâncenele sus de tot și privi într-o parte, semn de iritare stăpânită. Fiica ei nu semăna cu nimeni din neam.

— Trebuie să vorbim, o anunță ea, apoi o prinse de cot și o împinse ușor dinaintea ei.

Străbătură curțile, ocoliră grupurile de boieri și intrară în odaia de priveghi tot așa, Maria Călțuna cu o jumătate de pas înainte, condusă de cot de maica sa.

Bocitoarele își întețiră tânguirile la intrarea lor, întinzând brațe descărnate către coșciuge și atingând cu respect carâmbii lustruiți cu seu de oaie ai morților. Bărbații aflați în odaie, mai pricepuți, aruncară numai o singură privire către stăpâna locurilor și se strecurară de îndată afară, unul câte unul. Jupânesele, dornice să câștige atenția Mariei Craiovescu ori numai curioase, dădură să se apropie și să spună o vorbă de îmbărbătare, dar ea le îndepărtă cu hotărâre, spunând scurt:

— Mergeți.

Curând, în sala mare nu mai rămase nimeni în afara bocitoarelor, care simțiră de îndată ce ar fi mai potrivit pentru clipa aceasta de răgaz pe care o căuta Maria Craiovescu. Își preschimbară bocetele într-o gângureală legănată și își făcură de lucru cu lumânările din sfeșnic. Culeseră câte o scamă de pe umerii unuia dintre morți, le îndreptară icoanele de pe piept și alungară muștele. Alunecau ca niște umbre pe lângă pereți, părând la fel de lipsite de viață ca trupurile de pe catafalcuri, însoțite dintr-un capăt în altul al sălii numai de murmurul tânguit pe care-l scoteau din gâtlejuri. Moartea împărțită în trei trupuri gârbovite, regretând prea târziu ce făcuse.

— Ești fiica unei familii care a dat domnitori în țara asta, începu Maria Craiovescu cu voce scăzută, făcând semn din cap uneia dintre bătrâne să păzească ușa, ca să nu fie deranjate de nimeni. La naștere, Dumnezeu îl așază pe fiecare acolo unde îi este locul, adică acolo unde are trebuință de el. Pe tine te-a așezat în curțile astea mari ale moșiei întinse a Craiovei. Te-a pus în brațele mele și ale răposatului tău tată. Nu ai crescut în leagăn de mătase pentru că te-ai dovedit vrednică, ci pentru că ai lucruri de împlinit aici.

Maria Călțuna Craiovescu înțelesese de la primele cuvinte despre ce-i va vorbi maica sa. O îngrijora numai faptul că făcea un ocol atât de mare. Nu putea fi semn bun. Aducea argumente ca și cum ea s-ar fi împotrivit, ceea ce arăta că Maria Craiovescu purtase de mai multe ori în gând această discuție, iar fiica sa îi răspunsese acolo, în gândurile ei.

— Mă mărit? se hotărî fata să scurteze lucrurile.

— Te măriți, îi răspunse Maria Craiovescu.

— Cât timp o să țin doliu? mai întrebă Maria Călțuna.

— O jumătate de an. Ești copil, se iartă. Mergem la arhiereul Râmnicului și luăm dezlegare. Să-ți citească ceva și apoi să te cunune.

Una dintre bocitoare aprinsese cu mare greutate câteva fărâme de tămâie într-o cățuie de aramă și acum înconjura cu ea morții, tămâind cu gesturi largi, legănate, de deasupra capului și până la podele, bătând la sfârșit și câte o temenea.

Maria Călțuna abia acum observă că toate cele trei icoane dintre degetele țepene ale morților îl înfățișau pe Sfântul Gheorghe răpunând balaurul. Ca și cum tot cu gând de război erau trimiși și pe lumea cealaltă.

— Bine, mamă, spuse fata, cu gândul la viitorul ei conac și la slujnicele pe care le va rândui după cum îi va plăcea, la grajdurile unde nu o va mai opri nimeni să-și petreacă zilele, la copiii pe care îi va crește altfel, nu era sigură cum anume, dar altfel. Ai pe cineva pentru mine?

Maria Craiovescu nu-i răspunse imediat. Amintirea osândei pe care Vlad-Vodă o hotărâse pentru neamul lor îi oprea cuvintele în gât. După pravila țării, pedeapsa pentru trădarea domnului era moartea și confiscarea averilor. Craiova toată din hotar în hotar, cu satele, morile, bălțile și viile, împreună cu titlul de ban fuseseră luate de la boierii Craioveşti și date boierului Hamza, hatman domnesc.

— Te măriți cu feciorul boierului Hamza, spuse târziu Maria Craiovescu, atunci când fu sigură că glasul nu avea să-i trădeze slăbiciunea.

Mariei Călțuna i se păru că fratele ei tresare pe catafalc și inima îi dădu semn. Bătrâna care tămâia morții se opri scurt, cum se oprește respirația speriată, apoi își luă seama și continuă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Mă mărit cu vrăjmașul? întrebă fata.

— Nu Hamza este vrăjmașul. Te măriți cu acela care a primit bănia și toate moșiile noastre, cu conacul și curțile acestea din care ne poate scoate chiar acum, dacă vrea. Ai 19 ani și nu ai fost măritată sau promisă încă pentru că am așteptat un moment ca acesta. Drăculeștii ne-au mai luat și altădată pământuri și case, dar nu s-au atins de moșia noastră de baștină și mai cu seamă de titlul de ban. Înțelegi ce se petrece? Avem nevoie de tine acum.

— Dar voi locui la Curtea Domnească, mai spuse Maria Călțuna, încercând să înțeleagă planurile mamei sale. Voi locui printre ei!

— Faptul că vei locui la Curtea Domnească este un lucru bun, nu rău. Poate că a sosit vremea să intre femeile noastre

în Târgoviște, de vreme ce bărbaților le vine atât de greu. Aici sau acolo, sarcina ta este aceeași: să faci copii sănătoși, să-i crești frumos, să le vorbești despre neamul lor, să știe ai cui sunt și să te înțelegi bine cu toate boieroaicele de seama ta. Să le poftești pe la tine. Să te duci pe la ele. Să vorbești cu Doamna Țării.

La aceste cuvinte de pe urmă, privirea Mariei Craiovescu luci altfel. Fiicei sale îi scăpă un icnet slab din gât, o lipsă de speranță, o rezervă de aer pe care și-o păstrase pentru ultimul argument și de care acum nu mai avea nevoie.

— Nu mă pricep, mamă, la așa ceva, spuse ea și în glas i se simți o undă de ușurare, ca și cum se aștepta să scape, de vreme ce se declara atât de nepricepută. Eu știu să vorbesc cu caii. O să cresc și copii, bănia Craiovei va fi odată a fiului meu, o voi întoarce în familie, asta da, pot să fac.

— Tocmai pentru că ești atât de nepricepută la treburi ascunse nu vei da nimic de bănuit, surâse Maria Craiovescu și gestul ei de a-i atinge obrazul cu vârful degetelor o nedumeri pe Maria Călțuna. Tot ce am nevoie de la tine este să fii acolo. Restul fac eu.

De afară răzbătu până la ele o frământare, foșnet de taftale, toate răsuflările până atunci răzlețe părură să se armonizeze în același ritm, căpătând putere și făcându-se simțite, o unduire ca de aripi uriașe pe deasupra curților.

— Taica părintele! anunță din prag bocitoarea pusă paznic.

Trei preoți de la Craiova coborâseră din rădvan și despicau acum mulțimea, îndreptându-se către odaia morților. Scoaseră cădelnițele, își dreseră glasurile și, trecând pragul odăii, începură a cânta pe nas:

— Cu duhurile drepților, celor ce s-au săvârșit, odihnește, Mântuitorule, sufletele adormiților robilor Tăi Dan, Pârvu și Ilie, păzindu-i pe dânșii întru viața cea fericită care este la Tine, Iubitorule de oameni. Dumnezeu să-i ierte!

— Dumnezeu să-i ierte, se ridică o ușurare din mulțime.

Sătenii se adunaseră pe sub zidurile curților boierești, așteptând la umbră pornirea cortegiului către cimitir. Aveau

să-i urmeze pentru monedele zornăitoare pe care boierii le aruncau la fiecare răscruce, pentru plata vămilor cerești. Ca să-și treacă vremea, numărau pe degete cine mai murise de vărsat negru în zilele din urmă. Boala se întinsese mai mult decât în orice alt an, biruind sfințirile de ape, de câmpuri și de vii cu care călugării de la o mănăstire ascunsă în păduri nădăjduiau să alunge duhurile necurate.

La răstimpuri, pe porțile cele mari se strecura afară o slujnică tânără, fată din sat, și se apropia de frații mai mici, potolindu-i pentru ca nu cumva chirăiala lor să-i supere pe boieri și să fie alungați. Copiii își găsiseră joacă în praful drumului, zgândărind cu bețe un cărăbuș care avusese ghinionul să le iasă în cale.

Aceasta fusese înmormântarea la care nimerise Marula, în drumul ei spre Suceava. De după spinarea dealurilor se ivise mai întâi o căruță boierească, cu coviltir din piele și stâlpi groși de lemn, așa cum aveau căruțele negustorilor bogați, care atrăsese atenția copiilor. În spatele primei căruțe mai apăruse una, apoi și cea de-a treia. Cărăbușul își trăsese după el piciorul rupt și dispăruse într-un smoc de iarbă de pe marginea drumului, lăsând o dâră subțire în praf. Copiii urmăriseră din priviri caravana care se apropia, cu mâinile streașină la ochi și cu respirațiile oprite de încordare.

Pe caprele căruțelor înconjurate cu tot soiul de lădițe și sipețele se aflau trei femei. Fiecare mâna câte o căruță. Atunci când ajunseseră suficient de aproape ca să-i observe fustele neobișnuite, șorțul din piele fin tăbăcită și cizmele vânătorești, copiii țâșniseră ca din praștie înaintea caravanei. Tălpile lor goale alergând ridicau în spate ploaie de pietricele. În scurtă vreme, din cârd se desprinseseră vreo trei băieți mai mari care prinseseră a striga:

— Marula! Marula!

Femeia din căruță abia dacă le aruncase o privire. Mâna caii în ritm de drum lung, iar caravana se scurgea agale pe sub ochii lor. Unul dintre băieți își luase inima în dinți, se prinsese de loitră și sărise în căruță, la picioarele Marulei.

— În față este o înmormântare, spusese el, conștient că este plin de vești bune și abia așteptând să le descarce pe toate.

— Cine a murit? îl întrebase Marula.

— Boierul Dan Craiovescu. Boierul Pârvu Filipescu. Boierul Ilie Bujoreanu, recitase copilul cu multă importanță. I-a spânzurat vodă și le-a luat moșiile. Și jupâneasa Maria Craiovescu a poruncit să-i aducă pe toți trei în curtea ei, să-i privegheze dimpreună și să-i înmormânteze dimpreună. A zis că vodă va plăti.

Ultimele cuvinte le șoptise în urechea Marulei, acoperindu-și gura cu palma și privind-o apoi tăcut, cu ochii mari.

— Nu mă minți? îl cercetase Marula, nu pentru că se îndoia că Maria Craiovescu ar fi putut spune așa ceva, ci pentru că nu înțelegea unde s-ar fi putut afla copilul ca să audă astfel de cuvinte.

— Nu te mint, Marula.

Între negustoreasă și copil se lăsase tăcerea. Acela fusese momentul în care femeia își schimbase planurile. Cetatea Târgoviștei nu era un loc potrivit să rămâi peste noapte în zile ca acelea, când Craioveștii vorbeau fără fereală de răzbunare împotriva voievodului. Hotărâse într-o clipă să ocolească Curtea Domnească a Valahiei și să-și continue drumul spre Cetatea Sucevei pe poteci lăturalnice.

Caravana trecuse încet prin fața curților Craioveștilor. De pe capră, Marula scrutase cu iuțeală mulțimea de boieri adunați, bradul pregătit în fața carelor pentru morți, bărbații în cămăși de zale, încinși cu toate armele, cârdurile de slujnice care încărcau coșurile pline pentru biserică, boieroaicele în rochii făloase, chiar dacă cernite. Nu era o adunare răpusă de durere. Era o adunare aflată pe picior de luptă.

Strecurase degetele pe sub capacul celei mai apropiate lădițe, scotocise o vreme, aprinzând imaginația copilului cu sunetele pe care le scoteau lucrurile tainice pe care le avea acolo, apoi scosese la iveală o smochină uscată și i-o dăduse, plată pentru vești. Băiatul o privise vrăjit, o mirosise, mulțumise și sărise jos de pe capră.

— Ce-i asta?! strigase el în vreme ce caravana se îndepărta.

— O smochină, îi răspunsese Marula peste umăr. O smochină din Bagdad.

Cetatea Sucevei

Inimile mici a doi pisoi ghemuiți unul într-altul băteau în contratimp, liniștindu-i cu ritmul lor dublat, o fâlfâire în piept, alta în ureche, piept, ureche, piept, ureche, ca un descântec care-i adormea. O ușă se deschise încet în preajma lor, iar sunetul blând al ivărului mânuit cu grijă strică sacadarea inimilor, vraja descântecului se destrămă și pisoii deschiseră ochii și se foiră în coșul strâmt.

Pași târșiți înconjurară patul sub care se aflau, cu mișcări încete, ca prin apă, ca prin vis. O făptură mare și grea se așeză pe marginea patului, care scârțâi și se lăsă spre coș, amenințând să-l strivească. Colțureii împletiți de pe marginea așternuturilor tremurară, pisoii s-ar fi așteptat să picure lapte din ei. Sub pat se ivi pentru o clipă vârful unui picior gros într-un colțun de lână mâncat de molii, apoi dispăru imediat și o ușă se închise.

Liniștea se lăți iarăși ca un aluat prea moale, frământat de mâini nepricepute. Afară învie un greiere. Inimile pisoilor își reluară ritmul adormitor, piept, ureche, piept, ureche. Încă le mai mirosea a lapte, dar nu se putură împotrivi somnului.

Coșul, de fapt, învelitoarea veche a unei butelci de vin, prinse a se mișca pe podea. Legănarea neașteptată deșteptă pisoii și inimile lor se opriră. Trecură pe sub colțureii albi, care rămaseră fremătând de pe urma întâmplării, apoi se simțiră ridicați prin aer, se lipiră unul de altul și amândoi de fundul din nuiele al coșului și fură rostogoliți fără cruțare în mijlocul patului.

Chiajna aruncă coșul fostei butelci în întunericul odăii și se aplecă fericită deasupra pisoilor, care se roteau nedumeriți unul în jurul altuia. Ridică unul în dreptul ochilor și-l privi

cu seriozitate. În căutarea fratelui său, celălalt se încurcă în poalele cămășii de noapte a Chiajnei și fetița râse, gâdilată, și-și frecă gleznele una de alta, nimerind peste pisoi. Lovitura îl făcu să miaune înspăimântat și să ude așternuturile.

— Șșșșșt! le porunci Chiajna cu multă hotărâre, lăsând pisoiul din mână alături de celălalt și sărind jos din pat, pentru că băltoaca călduță ajunsese până la ea.

Podeaua smălțuită era rece sub tălpile ei goale și copilul își strânse degetele dedesubt, încercând să le ferească de atingerea neplăcută. Pe sub ușa grea de stejar tremura lumina unei lumânări care se apropia.

— Vine baba, șopti Chiajna acuzatoare către pisoi, apoi încercă să găsească în întunericul din odaie locul în care căzuse coșul.

Dibui cu mâinile întinse speteaza înaltă a unui jilț, merse cu palmele pe conturul lui până când găsi masa și acolo află coșul. În drum spre pat însă îi ieși în cale oala de noapte, din fericire goală deocamdată, căci o lovi cu piciorul, făcând-o să zboare prin odaie și să se lovească zgomotos de ușa din stejar, rostogolindu-se mai apoi pe podea. Pisoii din pat miorlăiră prelung, înspăimântați. Ușa odăii se deschise smucit și în prag se ivi baba, prima doică a Chiajnei, cu o privire războinică, luminată din spate de torțele din pereți și de sub bărbie de lumânarea aprinsă într-un sfeșnic. În picioarele groase purta o pereche de colțuni din lână, mâncați de molii.

— Da' ce faci aici, Măicuță Precistă, că am crezut că-s turcii la porți? se închină baba, vorbind cu glas ridicat și respirând zgomotos.

— Șșșșșșșt! îi răspunse Chiajna poruncitor. Închide ușa! mai șopti.

Cu mișcări greoaie, de om bătrân, prima doică a domniței închise ușa, iar odaia, lipsită de lumina puternică a torțelor de pe coridor, se scufundă din nou în umbre întunecate. Ridică sfeșnicul deasupra capului, ca să facă puțină lumină. Culese oala de noapte din colțul odăii și, oftând, pufnind și împrăștiind în jur mirosuri de bătrânețe, o așeză dinaintea Chiajnei, convinsă că a dezlegat misterul, pesemne că asta

se întâmplase, pe domniță o trecuse și nu găsise oala pe întuneric.

În pat simți mișcare, o fojgăială de diavoli ascunși, o frământare de strigoi pe sub așternuturi. Scăpând fără voie un strigăt, se repezi învolburându-și cămașa de noapte, care ar fi putut ascunde șapte domnițe ca Chiajna, și ridică oghealul îmbrăcat în pânză fină de Damasc. Într-o pată gălbuie și mustind, doi pisoi își miroseau unul altuia cozile. Baba mai slobozi un strigăt și scuipă cu năduf arătările diavolești, mai înainte de a pricepe ce sunt.

— Șșșșșșșt! încercă să o aducă la ascultare Chiajna. Liniște! șopti ea apăsat, smucind mâneca largă a babei. Sunt doar niște pisoi.

— Măicuță Precistă și Cuvioasă Paraschivo! Ai să scoți sufletul din mine, domniță, poate atunci ai să te potolești, când ai să mă vezi fără suflare într-una din zilele astea! vorbi baba cu glasul ei ridicat, pe care fetița nu izbutea deloc să i-l domolească.

Își mai făcu câteva cruci mari pe trupul mătăhălos, își scuipă în sân ca să-i fie leac de sperietură și puse sfeșnicul în mâinile Chiajnei, apucându-se cu multă însuflețire să tragă așternuturile ude de pe pat. Pisoii săriră pe podea și își aflară scăparea într-o firidă boltită, ascunsă în umbră. Baba ridică icnind capacul greu al unui cufăr, scoase de acolo albituri curate și le așternu pe pat, dând ocol de câteva ori stâlpilor baldachinului ca să potrivească colțurile și trecându-și la sfârșit palmele peste așternut.

— Iaca, așa. Acum haide să dormi, Chiajna babei cuminte, o îndemnă ea cu un glas mieros. Hai în pat, domniță dragă, că și babei îi e somn. Baba nu a dormit nici noaptea trecută de răul tău și ai să rămâi fără babă, o să mor și pace bună.

Ușa groasă de stejar, înaltă de doi stânjeni, se deschise și în prag apăru Doamna Elena. Într-o mână ținea sfeșnicul cu o lumânare aprinsă, ridicat deasupra capului pentru ca lumina să bată cât mai departe, iar pe cealaltă o avea încă pe ivărul înalt, care-i ajungea până la umăr. Luminat din spate de torțele de pe coridor, trupul ei se deslușea limpede

prin cămașa de noapte. Cu mânecile largi desfăcându-se ca niște aripi de pe brațele ridicate, era un înger nimerit din greșeală în odăile de culcare din Curtea Domnească a Sucevei. Un înger foarte pântecos, căci Doamna Elena era grea și stătea să nască de la o zi la alta.

Sub privirile ei, baba, cu așternuturile murdare sub braț și cu tulpanul pentru somn căzut pe o parte, dând la iveală șuvițe cărunte, transpirate, și Chiajna, cu câte un pisoi în fiecare mână, nu mai mișcau, așteptând judecata. Lumina tremurătoare a lumânărilor arunca pe pereți umbrele întregii scene, o babă transformată într-un uriaș cu două capete și o domniță ca o spadă.

— Culcă fata, doică, spuse Doamna Elena domol.

Respirația ei mirosea a prunc și a zăpezi. Uneori, când ceva nu-i era pe plac sau își pierdea răbdarea, scăpa la sfârșitul cuvintelor câte un *ț* venit pesemne din sârbește, limba ei de acasă. Culcă fata, doiță. Își spunea numele punând un *i* apăsat la începutul lui și întărind primul *e*. Ielena. Se născuse în Cetatea Semendria, oraș mândru de piatră cu turnuri, ziduri crenelate, grădini și drumuri pavate. Învățase elinește și latinește cu dascăli aduși de tatăl său, despotul Serbiei. Scria și citea. Sosise în Moldova călătorind vreme de trei zile pe Dunăre, într-o caravelă portugheză plătită de viitorul său soț, vodă Petru Rareș. Încărcase în caravelă, sub privirile nemulțumite ale mateloților portughezi, cufere pline cu cărți.

Din Brăila fusese purtată într-un rădvan domnesc pe Drumul Mare al Oilor, plin de gropi și noroaie, până la târgul Râmnicului, unde ieșise în Drumul Bogdanului, drept ca-n palmă și lat. Rădvanul fusese însoțit de douăzeci de oșteni moldoveni. Pentru popasul de peste noapte al alaiului miresei, voievodul plătise hanul cu totul.

Doamna Elena îl aflase pe Petru Rareș văduv, cu două copile: domnița Ana, apropiată ca vârstă de ea însăși, și Chiajna, de numai câțiva ani. Poruncise să fie coborâte de pe spatele rădvanului cuferele cu cărți și ceruse o odaie separată numai pentru ele. Dorise în odaia cărților o masă

mare cu jilț, călimară, pene ascuțite și hârtie. Cărții i se spune în sârbește *kniga*. Bine se spune *dobăr*. Rău se spune *loș*. Doamna Țării se spune *despina*, ca în elinește. Chiajnei i se părea *loș* că noua sa mamă o ține cu ceasurile într-un scaun, cu o carte deschisă pe genunchi, dar era *dobăr* că într-o zi va fi și ea *despina*.

— Numele tău chiar înseamnă Despina, îi spusese odată Doamna Elena, rostind *țău*.

Chiajna se bucurase, numai că fusese apoi pusă să-și scrie numele, Chiajna și Despina, până când toate slovele îi ieșiră drepte.

Lecțiile pe care le primea ca învățăcel de la Doamna Elena le preda apoi ca dascăl babei.

— De azi înainte să-mi spui Despina, poruncise ea, ținând calea babei și oprind-o din treburi. O să fiu Doamna Țării, adică regină, care în elinește se spune *despina*.

— Doamna cărei țări? o necăjea baba. Că dincolo, în Valahia, s-a ocupat locul, a măritat-o Măria Sa pe sora domniei tale, acum este Doamna Ana. Ai văzut, dacă ești micuță?

Între Chiajna și prima ei doică mocnea o sfadă încă de la prima lor întâlnire, în urmă cu vreo doi ani. De vreme ce vodă acesta nou ajunsese în scaunul de domnie așa cum ajunsese, iar maica copilei se știa în toată cetatea că fusese boieroaică de rang mic și nu vreun os domnesc, baba se simțise îndreptățită să o trateze pe Chiajna ca pe un cocon boieresc obișnuit. O smucea de cot atunci când nu se lăsa adusă cu vorba bună la masă și o dojenea cu foc atunci când o găsea în sala tronului, cocoțată în jilțul domnesc. Chiajna răspundea la toate acestea cu iuțeala la mânie pe care o moștenise de la tatăl și bunicul ei, tot șirul de bărbați din neamul Mușatinilor părând să fi lăsat câte o urmă în ea.

Doamna Elena ieși din odaia copilei, închizând ușa în urma ei. Baba îngrămădi așternuturile murdare într-un colț, cu gând să le ia de acolo la plecare, după ce adormea Chiajna. O privi cum așază pisoii înapoi în coș, vorbindu-le cu seriozitate, cum împinge apoi coșul la locul lui și se urcă

cu greu în patul prea înalt pentru ea. Copil fără mamă, puica babei, gândi, înduioșată dintr-odată.

Știa o vrajă care o adormea de fiecare dată pe Chiajna. Cerea răbdare și cam multă dezmierdare pentru gusturile babei, dar se hotărî să o folosească în noaptea aceasta. În vreme ce fata îi povestea cum a găsit pisoii pe lângă zidurile Bisericii Coconilor din grădina Curții Domnești, doica începu să-i mângâie cu gesturi apăsate sprâncenele, pe rând, de la rădăcină către tâmple. Trecea cu degetele când pe o sprânceană, când pe alta, păstrând un ritm lent, așa fel ca ochii copilului să fie siliți să se închidă o vreme, atunci când palma babei se afla chiar deasupra lor.

— Am auzit că Marula a sosit în seara asta în cetate, spuse Chiajna, iar glasul ei era moale și pregătit pentru somn.

— Așa ai auzit? Cine îți zice ție lucruri ca astea? întrebă baba, cântând cuvintele și lungindu-le, prefăcându-le în cețuri moi menite să învăluie mintea fetei.

— Am și eu iscoadele mele, mai spuse Chiajna, apoi nu mai ridică pleoapele între două treceri ale degetelor babei peste sprâncenele ei.

Doica îi ascultă respirația regulată, adâncă și-i privi trăsăturile destinse de somn. Întotdeauna o uimea chipul ei adormit, care nu semăna deloc cu cel treaz. În somn căpăta și ea darul acela pe care îl au toți copiii, de a înduioșa și a primi ajutor fără să-l ceară. Apărea pe chipul ei ceva nelămurit care i-ar fi putut face viața mai ușoară, dar care dispărea imediat ce Chiajna se trezea.

— Despinuța babei, Despinuță, șopti doica, apăsându-i pentru ultima oară sprâncenele.

Se îndreptă apoi în vârful picioarelor spre ușă, se aplecă cu icneli și pufăieli ca să culeagă de pe jos așternuturile murdare și ieși încet. O lună strâmbă ca un ou diform cerceta odaia, prelingându-și lumina palidă pe contururile cufărului pentru albituri și ale șemineului din piatră. Aceeași strălucire lăptoasă o trimitea, din crucea bolții cerești, și asupra Hanului Borcan, aflat în marginea cetății, ca toate hanurile negustorești unde la ceasul acela încă se mai petrecea, cu vin și cu costiță afumată.

Umbrele de la han nu erau însă nemișcate, ca cele de la Curtea Domnească. Jucau pe pereții groși din piatră, închipuind un dans diavolesc ațâțat de hohotele de râs și de suduielile vesele ale mușteriilor, așa că luna aflată în creștere își mută cu totul atenția spre han.

Borcan, hangiul chior și deșirat, atât de lung încât se aplecase toată viața ca să intre pe uși, iar acum gâtul lui nu mai putea reveni la poziția firească, umbla cu vin de la o masă la alta, făcându-și loc cu lovituri de picior prin mulțimea de ciubote care nu mai încăpeau sub mese. Se încălzise în crâșmă, negustorii mici și meșterii plecați să vândă ce lucraseră peste vară lepădaseră surtuce, pieptare și sumane, rămânând numai în cămăși, care mai curate, care purtate fără milă pe drumul lung dintre atelierul de acasă și mușteriii din târgurile cele mari.

În locul ei dintotdeauna, la masa de lângă intrare, cu fața către ușă, Marula trăgea cu dinții dintr-o costiță și, printre îmbucături, se sfădea cu tovarășele ei de drum. Femeile susțineau că a fost afumată cu lemn de brad, pentru că se simte gustul amar al rășinii, pe când Marula era convinsă că a fost stejar, pentru că numai stejarul lasă pe carne pojghiță arămie. Rămăseseră toate trei numai în cămăși, lărgindu-și șnururile de la gât și atrăgând cu aceasta toate privirile, drept pentru care mâncau acum cu pumnalele pe masă, la vedere. Obișnuiții locurilor văzuseră cu ochii lor un om ucis de unul dintre pumnalele acelea, asta pe lângă semnele pe care le purtau câțiva dintre cei prezenți.

Caravana condusă de femei a Marulei era vestită de-a lungul drumurilor negustorești, din Constantinopol și Veneția până în Pocuția moldovenească. Uneori, Marula plătea doi mercenari care să le însoțească o bucată de drum, dacă locurile erau bătute de tâlhari ori dacă purta în căruțe mărfuri neobișnuit de prețioase. De cele mai multe ori se apărau singure și o făceau atât de bine, încât hanurile erau pline de povești despre ele. Unele cu siguranță mult înflorite de gurile bogate ale călătorilor, dar Marula le îngăduia cu un surâs pe toate, pentru că poveștile le apărau, prea puțini se arătau așa de curajoși încât să-și dorească să verifice vreuna.

În istoriile purtate din gură în gură pe deasupra ulcelelor cu vin, cele trei femei se transformau în știme ale apelor dacă intrai în iatacurile lor la lumina lunii. Existau negustori cinstiți, cu nume bun, care jurau că au fost ademeniți de ele, apoi le-au fost luate puterile așa fel că vedeau și auzeau, dar nu se puteau mișca. Straiele căzuseră singure de pe femeile Marulei și dăduseră la iveală trupuri veștede și negre, cu coadă și încă o pereche de picioare ascunse pe sub fustele acelea neobișnuite, din piele moale de animal necunoscut. Povestitorii arătau degete lipsă ori răni înfricoșătoare, ca de foc, și spuneau, închinându-se peste cuvinte ca să fie crezuți, că le-au fost făcute cu mâinile goale, fără arme. Doar din priviri, întindeau îndrăznețiii limitele poveștilor.

Toate caravanele știau cine este Marula: văduva meșterului Pătrașcu din Șcheii Brașovului, săbier care lucra pumnale subțiri cu prăselele încrustate cu pietre ori săbii elegante cu garda din aur, pentru gusturile fine ale venețienilor. După moartea celei de-a doua soții, bătrânul meșter se însurase cu Marula, fată vrednică și isteață, pe care o purtase cu el în drumurile către mușteriii lui înstăriți. O învățase mersul marilor caravane, locurile de popas și banii puterilor lumii și se stinsese la scurtă vreme. După legea țării, feciorii din celelalte căsătorii rămăseseră stăpâni peste casa cu atelier din Șcheii Brașovului, lăsând Marulei numai cele trei căruțe negustorești.

— Ai o adevărată caravană aici, îi spuseseră, simțindu-se foarte generoși. Căruța cea mare are stâlpi înalți de lemn, frumos ciopliți cu sori și funii împletite în șase. Coșul care se sprijină pe stâlpi este din șindrilă și numai laturile căruței sunt acoperite cu piele de bou. Este îndeajuns de solidă pentru ca un om să poată chiar locui în ea.

Marula, tânără văduvă, așa și făcuse. Continuase negustoria răposatului său soț, plătind la început numai adăpostirea căruțelor în curțile cu porți ghintuite ale hanurilor și dormind acolo, sub coșul din șindrilă de lemn, printre mărfuri. Abia în vremea din urmă începuse să-și îngăduie să

plătească odaie sus, în han, intrând cu aceasta în rândul negustorilor cu stare.

Nimeni însă nu știa cine sunt cele două însoțitoare ale ei. Umbla vorba că ar fi cneaghine sârboaice căzute de copile în mâinile turcilor, atunci când sultanul Soliman biruise armatele creștine la Mohács, și răscumpărate câțiva ani mai târziu de Marula, dintr-o piață de sclavi de pe malurile Bosforului. Se mai spunea că ar fi de fapt tătăroaice vândute de familiile lor unde se născuseră numai fete și că Marula le aflase în portul Genevei, cârpind velele corăbiilor întoarse din bătăliile cu corsarii.

Aceia care susțineau că ar fi sârboaice spuneau că numele lor sunt Dobruşka și Miroslava. Cei care știau cu siguranță că sunt tătăroaice jurau că femeile se numesc Ainura și Latifa. Adevărul era că nimeni nu știa cum le cheamă, iar ochii lor lipsiți de sfială, negri ca smoala și umezi ca ai animalelor care văd noaptea, stârneau povești pe unde treceau. Un negustor grec cu fuste albe, creț, până la genunchi jura că de fapt există numai o singură femeie și o singură căruță. Atunci când prin preajmă se află oameni, ea se preface într-o caravană, unindu-se la loc și luându-și chipul cel adevărat atunci când se îndepărta pe drumuri pustii.

Marula și femeile ei mușcau din costițele afumate, arătând bărbaților dinți albi ca perlele, și îngăduiau toate poveștile acestea, surâzând tainic din buze roșii ca florile de mușcată.

Sus, în întunericul cerdacului care împrejmuia sala mare a cârciumii, se simți de la o vreme mișcare. Ușile unor odăi se deschiseră și se închiseră, chei se răsuciră în încuietori și scândurile podelei scârțâiră sub călcătura unor pași. În capul scării se desprinseră din umbră siluetele a doi negustori brașoveni care întârziară preț de o clipă în punctul din care puteau vedea fără a fi văzuți, apoi ieșiră la lumină și coborâră treptele către cârciuma plină. Hangiul Borcan le făcu semn din singurul lui ochi bun către una dintre mese și se îndepărtă, cu brațele pline de străchini și un ștergar spânzurat pe umăr.

În drum către masa lor, brașovenii aruncară o privire Marulei și înclinară capetele scurt, ca o părere. Femeia le răspunse numai printr-o clipire mai apăsată. Aflase de prezența lor în Suceava încă dinainte de a intra în cetate, dar faptul că trăseseră la Hanul lui Borcan o surprindea. Brașovenii nu conăceau la hanuri negustorești decât dacă aveau nevoie de vești. Altfel își țineau rangul, se fereau să se amestece cu toți precupeții și puteau fi văzuți doar pe la hanurile domnești din apropierea curților lui vodă.

Porunciră miel și vin, iar în așteptarea bucatelor Borcan trimise la masa lor o străchioară cu felii subțiri de ghiudem din cel bun, presat cu sucitorul în fiecare zi vreme de o lună de armeni pricepuți din târgul Botoșanilor, care-și apărau rețeta cu sabia. În crâșmă se schimbase ceva după salutul dintre brașoveni și Marula, mănunchiuri de priviri strecurate între meseni, o rețea complicată de lucruri pe jumătate tăinuite ieșise la suprafață, vizibilă numai pentru cunoscători.

De la o masă izbucniră hohote de râs care atraseră toate privirile și îi făcură pe cei doi negustori să-și coboare mâinile către chimire, unde aveau pesemne armele. Marula și femeile ei atinseră mânerele pumnalelor de pe masă. Mușchii lor zvâcniră scurt pe sub pânza cămășilor și ele rămaseră încordate, ca pisicile în clipa de dinaintea unui salt. Zarva se dovedi însă fără pericol și ritmul greu de înțeles al haosului din crâșmă își reluă curând cadența.

Noaptea se apropia încet de miezul ei, ceasul acela nelămurit în care toate duhurile răzbunătoare se milostivesc să facă pace cu lumea pentru scurtă vreme, ca și cum trecerea stăpânirii de la o zi la alta ar avea nevoie de o clipă de solemnitate. Aerul nopții de septembrie avea catifelarea sfârșiturilor. Unul câte unul, mușteriii hanului plătiră ce mâncaseră și urcară la odăi. Din întunericul cerdacului răzbăteau sunete stinse de săbii lăsate să cadă pe podele împreună cu cingătorile și de cizme aruncate din picioare. Din bucătărie le răspundeau zgomote de ulcioare și străchini din care se curățau resturile, pentru hrana de a doua zi a porcilor. Curând, cele dintâi sforăituri prinseră a se rostogoli din odăi până

jos, în cârciuma unde Borcan hangiul stingea ultimele lumânări.

În odaia lor cu ferestre înguste cât palma și bine oblonite, Marula și femeile ei rânduiseră ceasurile de veghe și se pregăteau de culcare. Marula avea prima strajă, până la cel dintâi cântat al cocoșilor. Nu răsucise cheia în încuietoare și nici nu închisese ușa de tot, ca să nu fie auzită atunci când avea să iasă în cerdacul care unea toate odăile, să-și facă rondul. Își scosese numai cizmele, își masase tălpile între palme, încrețindu-și nasul de durere, apoi își trăsese mai bine ciorapii venețieni peste genunchi și legase la loc panglicile care-i țineau întinși.

În han se lăsă tăcerea. Numai în ciorapi, Marula ieși neauzită în cerdac. Cerceta fiecare scândură din podea cu vârful piciorului înainte de a-și lăsa toată greutatea pe ea. Atunci când trecu prin fața odăii celor doi negustori din Șcheii Brașovului, Marulei i se păru că aude răsuflarea reținută a lui Iorgu, cel mai vârstnic dintre ei. Întotdeauna el era acela care făcea prima veghe. Așteptă o clipă, privind crâșma de jos, luminată slab de luna strâmbă, lavițele lungi ridicate pe mese cu picioarele în sus, ulcioarele pentru vin rânduite pe rafturi, drugul greu de fier așezat de-a curmezișul peste ușa de la intrare.

În cel mai întunecat colț al crâșmei, privind când afară pe un ochi de geam, când sus, spre cerdacul odăilor, Borcan veghea la rândul său. Toți trei știau unii de alții, iar asta îi făcea să se simtă în siguranță, ca și cum ar fi făcut parte dintr-o frăție ascunsă a străjilor nopții. Se dormea cu rânduială în Cetatea Sucevei.

Dintre zgomotele cunoscute ale nopții se desprinse unul care strică ordinea lucrurilor, neliniștind pe Marula din cerdac, pe Iorgu din spatele ușii de la odaia sa și pe hangiul din crâșmă. Fiecare își schimbă ușor locul, mutându-și greutatea de pe un picior pe celălalt, cercetând ușurința cu care ies spadele și pumnalele din tecile lor și încordându-și auzul.

Noi eram acolo când se întâmpla. În liniștea care învăluia cetatea adormită am auzit deslușit glasurile oștenilor de pe

ziduri. Le-am auzit întrebările scurte, poruncite și răspunsurile abia ghicite de dincolo de porți. Am văzut o pasăre de noapte cum își luase zborul din frunzișul cireșului de la intrare, făcând o creangă să lovească fereastra în spatele căreia pândea hangiul. Apoi, noaptea fu despicată de sunetele mărunte ale lanțurilor rostogolite în tamburii lor de lemn. Era coborât podul, se deschidea cetatea, ceea ce în miez de noapte nu era îngăduit decât solilor de Constantinopol care soseau cu vești grabnice ori iscoadelor de taină ale lui Petru Rareș.

Stâlpii cerdacului desenau triunghiuri lungi de umbră pe scândurile podelei, împărțind-o în petice de lumină și întuneric. La granița unei porțiuni întunecate erau aliniate degetele picioarelor Marulei, în ciorapii ei venețieni prinși cu panglici deasupra genunchilor. Îl văzu pe Borcan hangiul ridicând drugul de fier și deschizând ușa de la intrare. Îl auzi schimbând câteva cuvinte cu necunoscutul sosit în miez de noapte, apoi hangiul ieși și umblă pe la grajduri, judecând după fornăitul cailor și zornăitul unei șei luate din cui. În așteptarea lui, necunoscutul făcu un pas în lumina lunii și ceva cuminte și îndepărtat din Marula tresări. Nou-venitul care stricase pacea hanului era Anghel, sol domnesc pentru toată lumea și iscoadă pentru cei care pricep ce văd.

Îl zărea uneori prin piețele din Constantinopol, în cele mai neașteptate momente. I se păruse că-l vede la înmormântarea Craioveștilor, îi ghicise mersul și un gest numai al lui, o răsturnare scurtă pe spate a capului. Băteau aceleași drumuri, uneori în direcții diferite, alteori către aceleași cetăți și orașe. Tristețea din gesturile moi ale brațelor lui contrasta cu călcătura apăsată, de bărbat pornit la luptă, ca și cum trupul lui ar fi răspuns la două chemări diferite. Părea deopotrivă resemnat și sălbatic, într-un amestec greu de deslușit și tocmai de aceea, pentru Marula, foarte atrăgător.

Nu-și amintea când îl văzuse prima oară. Anghel aparținea drumurilor la fel ca ea, se obișnuiseră să dea unul de altul din Damasc până în Bruges, din splendidele cetăți andaluze și până în porturile îndepărtatei Pomeranii. De la o vreme

începuseră a-și da bineț nu din vorbe, ci numai înclinând capetele în semn de recunoaștere, după ce devenise limpede că fiecare iscodise hangii și cârciumari, cerând lămuriri despre celălalt.

După fiecare astfel de întâlnire, Marula rămânea o bucată de vreme cercetând în minte înrâurirea pe care călărașul acesta al lui vodă o avea asupra ei. Părea să poarte prin lume o taină neagră ce-l trudea pe dinăuntru, iar Marula se simțea datoare să-l ajute și să-l ocrotească, de vreme ce era singura care vedea lucrurile acestea în el. Prin luminile ochilor lui trecea uneori o hotărâre păgână, înfricoșată, o vinovăție asumată ca pe o osândă. Alteori, în jurul lui era mai frig decât în restul încăperii. Îl urma mereu un aer de înverșunare împotriva unui vrăjmaș invizibil, își ducea zilele încruntat și repezea către lume vorbele cu mânie, ca și cum nepriceperea repetată a celorlalți l-ar fi făcut să-și piardă răbdarea.

Femeia se gândi la căruțele ei acoperite cu coșuri înalte din șindrilă, înconjurate de jur împrejur cu lădițe ferecate cu lacăte, găzduite în curtea hanului, și înțelese că Anghel le văzuse și știa acum că ea se află aici. Liniștea se așternea încet peste han, ca o pasăre speriată care se întoarce la cuib. Anghel rămase în fâșia de lumină numai preț de o clipă, o căută cu privirea printre stâlpii cerdacului, apoi se retrase, răsturnându-și scurt capul pe spate, și ieși. Curând, copitele unui cal în galop răsunară peste cetate.

Mai târziu, el avea să-i istorisească lui Petru Rareș întreaga întâmplare la lumina albă, puternică, a unor lumânări groase de ceară:

— Nu am făcut popasurile obișnuite ca să schimb caii, Măria Ta. Am pornit din Târgoviște pe la chindie și am ținut-o tot într-un suflet. În marginea ținutului, la o aruncătură de băț de cetate, calul m-a lăsat. I-a scăpat un picior, a pus un genunchi în pământ, apoi s-a lăsat moale pe o parte și asta a fost tot. Am străbătut colina până la poarta cetății pe jos. Am luat un cal de la Borcan, care ține hanul de sub zidurile cetății, și am sosit cât am putut de iute.

Un copil de casă cu ochii cârpiți de somn aprindea torțele din pereți, muncind anevoie cu bețele de pucioasă. Curând, sala mică, rotundă, cu ziduri de piatră se umplu de miros dulceag de rășină. Băiatul suflă în lumânări și luă sfeșnicele, dispărând în spatele unei draperii. Voievodul îmbrăcase numai un caftan simplu din dimie peste cămașa de noapte și mergea în cerc de-a lungul pereților, ținându-se departe de iscoada sa. Petru Rareș era mic de stat și apropierea bărbaților înalți punea multă nerăbdare în gesturile lui, care deveneau repezite și hotărâte, ca ale tuturor bărbaților scunzi, dar foarte puternici.

— Trebuie să facem ceva cu înclinația asta a ta către flecăreală femeiască, măi, Anghele, că mă faci să-mi pierd cumpătul de câte ori te văd, îl repezi vodă, grăbind pasul și trecându-și o mână prin pletele scurte. M-ai trezit în toiul nopții ca să-mi spui că ți-a murit calul? Zi odată care-i baiul, omul lui Dumnezeu!

— Vlad-Vodă al Valahiei, ginerele Măriei Tale, este mort, dădu Anghel vestea care-l adusese pe drumuri de noapte de la Târgoviște până la Suceava.

Petru Rareș se așeză într-unul dintre jilțurile de piatră săpate în perete, niște strane pe care chiar și Ștefan cel Mare le găsise tot aici, pe vremea când refăcuse Curtea Domnească. Îi plăcea răceala pietrei în spate, spațiul îngust al acestor cripte ciudate îl făcea să se simtă ca într-un mormânt temporar care-l separa de tulburarea lumii și-i limpezea gândurile în vreme de restriște. Își închipuia înaintașii căutându-și odinioară puterile în aceleași jilțuri, Bogdan Vodă, Alexandru cel Bun, tatăl său, Ștefan cel Mare. Închidea ochii și toate stranele, de-a dreapta și de-a stânga lui, erau pline.

Anghel îi respectă momentul de singurătate. Ori de câte ori se așeza în jilțul de piatră dăltuit în perete, peste ochii cenușii ai voievodului cobora lumina rece a celor care se îndepărtează de lumea aceasta, adâncindu-se în ei înșiși. Atunci când privirile lui Petru Rareș se limpeziră, el continuă:

— Știi și Măria Ta că fratele marelui ban Craiovescu și-a pus toată averea lui și a tatălui său la picioarele sultanului,

spunând că este os domnesc și cerând tronul Valahiei, tronul lui Vlad-Vodă. Plătiseră chiar și oamenii domniei aflați în slujbă la Constantinopol, așa fel că uneltirea ar fi trecut neștiută dacă un sol de-al Măriei Tale nu ar fi dus vestea la Târgoviște.

— Ai plătit omul? întrebă Petru Rareș, amintindu-și încă o dată cât de mândru îl făcuse fapta aceea a solului moldovenesc.

— S-a plătit, Măria Ta, răspunse Anghel. Înșelătoria a fost dată la iveală în fața sultanului și trădătorii au fost pedepsiți. De data asta au pierdut bănia cu totul și moșia lor de baștină, Craiova cu toată întinderea de sate, păduri, fânețe și ape care-i aparțin. Am fost la înmormântarea Craioveștilor, după porunca Măriei Tale, ca să văd care dintre neamuri vin și care nu. A doua zi după înmormântare eram la Curtea Domnească de la Târgoviște, trecusem pe la domnița Ana a noastră, cu vești de acasă, și mă pregăteam să pornesc către Suceava, când câțiva logofeți și armași ai lui Vlad-Vodă l-au adus de-a curmezișul pe cal, mort. Înecat la apa Dâmboviței, au spus, dar eu – ca unul ce am fost între ei și i-am văzut în straie cernite, strângându-se unii într-alții și jurând răzbunare – nu cred una ca asta.

— S-a vorbit de răzbunare la înmormântare? vru să știe Petru Rareș. Au fost planuri? Ai auzit cu urechile tale?

— Jupâneasa Craiovescu a bătrână îmbrăca tot neamul femeiesc în rochii negre, scumpe și repezea numai porunci războinice. Se gândește să-și mărite cea mai mică dintre fiice cu fiul lui Hamza, cel care a primit bănia și moșia Craiovei. Astea nu sunt planuri de răzbunare?

— Dumnezeu știe, Anghele, ce planuri are jupâneasa Craiovescu, că e femeie aprigă, spuse Petru Rareș și, ridicându-se din jilțul de piatră, porni iar să dea ocol încăperii rotunde, cu pasul măsurat de data aceasta, ridicând ba o sprânceană, ba pe cealaltă.

Se schimbau din nou voievozii în Târgoviște. Iuțeala cu care se perindau cele două neamuri, Drăculeștii și Craioveștii, pe tronul țării vecine îi dădea mai multe bătăi de cap și îi

albea mai multe nopți decât regele polon cu care se războia pentru Pocuția, decât regele Zápolya, care îi tot promitea reconfirmarea cetăților sale moștenite în Transilvania, dar întârzia să se țină de cuvânt, ori decât sultanul Soliman, care după bătălia de la Mohács înăsprise birurile vechi și pusese altele noi pe deasupra.

Îl auzi pe Anghel spunând ceva, dar nu prinse înțelesul vorbelor lui. Mintea care rotea sumedenie de posibilități era deocamdată închisă pentru cuvinte noi, venite din afară, și Petru Rareș le alungă din preajma sa cu un gest nerăbdător din mână. Îl opri pe Anghel să repete întrebarea, ridicând poruncitor în fața ochilor lui palma cu degete scurte, pline de inele.

Să tacă! Să aștepte!

De-ar putea găsi un mijloc să descătușeze toată forța pe care o simțea în el, uneori înecându-l, atunci l-ar lua pe regele polon, ar urca amândoi în șeile cailor și l-ar purta de-a lungul hotarelor Pocuției, spunându-i: „Cetatea Hotinului, uită-te la ea! Cetatea Colomeei, o vezi? Cernăuțiul, Hmilovul, Obertinul, uită-te la ele! Sunt moldovenești. Le-a pierdut străbunicul tău înainte să se nască tatăl tău, pentru trei mii de ruble de argint pe care le-a împrumutat de la străbunicul meu, înainte să se nască tatăl meu. Au scris și și-au pus pecețile. Dacă împrumutul nu era înapoiat în trei ani, atunci Pocuția rămânea a Moldovei, mai cu seamă că satele moldovenești erau mai multe și mai vechi în Țara Șipeniților decât cele leșești. Au trecut aproape o sută cincizeci de ani de-atunci și împrumutul nu a fost niciodată plătit. Acum du-te dincolo de Nistru și să nu te mai întorci!".

Iar regele polon ar pleca, călărind demn pe calul său sur, înfășurat în mantia lui de purpură strălucitoare, împodobită cu broderii, pietre prețioase și tivită cu samur. Petru Rareș i-ar fi vorbit calm și ar fi rămas în urma lui, privindu-l nemișcat de pe partea aceasta a Nistrului, simțind în spatele său cetățile.

Apoi l-ar lua pe regele Zápolya, l-ar pune și pe acela să încalece și l-ar purta pe la cetățile rămase lui moștenire în

Transilvania, spunându-i la fel: „Cetatea Ciceului cu toate satele ei, uită-te la ea. Cetatea de Baltă, o vezi? Sunt ale mele, date tatălui meu de regele Matia Corvin pentru sprijin împotriva turcilor. Este obiceiul ca fiecare nou voievod care urcă pe tron să confirme înțelegerile făcute de cel vechi. Acum poruncește să fie scrisă confirmarea, pune-ți inelul de pecete pe ea și să ne vedem de ale noastre".

Cu regele Zápolya nu ar fi vorbit calm, căci plăcerea cu care vărsa sânge și poruncea torturi nu-i era pe plac lui Petru Rareș. Poate că ar fi apucat în mâna lui dârlogii calului șarg al lui Zápolya, un gest jignitor pe care l-ar fi întărit cu o privire rece. Zápolya s-ar fi supus, ar fi scos din cingătoarea lui milaneză hrisovul de confirmare, gata pecetluit, l-ar fi întins lui Petru Rareș, apoi ar fi smucit frâiele cu furie, ridicând calul speriat pe picioarele dinapoi, și ar fi plecat în galop, stârnind praful pe urmele lui.

Atunci când ajunse cu închipuirea la sultanul Soliman, Petru Rareș își aminti dintr-odată că este în cămașă de noapte și își adună pe lângă trup caftanul, căutând în zadar cu mâinile betelia cu care să-i lege marginile. Cunoștea caii tuturor regilor, voievozilor, împăraților și sultanilor care se perindaseră pe tronurile lumii în anii din urmă. Caii îi vorbeau despre caracterul stăpânilor lor, iar lui Petru Rareș îi plăcea să-și cunoască bine vrăjmașii.

Regele polon călărea un armăsar andaluz sur, elegant, falnic, dar mai bun pentru parade decât pentru bătălii. Trufie, îndoială, nemulțumire, înțelegea vodă. Regele Zápolya călărea un cal unguresc șarg, fără să-și bată prea mult capul cu rasa lui pură, cal cu sânge rece, cel mai înalt cal pe care-l văzuse Petru Rareș. Disprețuitor, încrezător, puternic, tălmăcise el. Sultanul Soliman călărea o iapă arabă căreia beduinii îi cunoșteau toate strămoașele pe linie maternă, până la una dintre cele cinci iepe ale profetului Mahomed. O iapă asil cu sânge pur, un animal cu adevărat nobil, cu o privire omenească ce stârnea mult respect celor care o vedeau. Se numea Morgana și îl punea în încurcătură pe Petru Rareș, care nu izbutea deloc să tălmăcească graiul tainic al acestui cal.

Anghel prinse momentul acesta de șovăială al lui vodă și își strecură din nou întrebarea:

— Să adun Sfatul Țării, Măria Ta? Să trezim boierii?

Boierii trebuiau treziți neîntârziat, dar mai înainte de asta Petru Rareș avea nevoie să înșire în minte tot ce ar fi putut urma după moartea lui Vlad-Vodă, așa fel ca nimic din ce i-ar fi putut spune sfetnicii lui să nu-l ia prin surprindere. Dorise să-și facă din Valahia un aliat de nădejde, care să-l vestească din timp dacă sultanul o va străbate, în drum spre Suceava. În cei câțiva ani de când urcase pe tron își arătase cu prisosință firea războinică și hotărârea neabătută de a câștiga înapoi tot ce avusese odinioară părintele său, iar toate acestea îl făcuseră pe Soliman să aibă mereu un ochi ațintit cu neliniște către Moldova.

Atunci când Petru Rareș tocmise meșteri și își întărise cetățile, sultanul îl îngăduise fără să spună nimic. Dublase numai iscoadele. Atunci când Petru Rareș plătise armurierilor sibieni căruțe întregi cu săbii, archebuze, halebarde și butoaie cu sulf și salpetru, sultanul iarăși nu spusese nimic, dar ceruse rapoarte zilnice de la iscoade. Atunci când regele polon se plânsese la Soliman și amenințase că va invada Moldova dacă Petru Rareș nu va părăsi de îndată Pocuția, sultanul îi răspunsese că principatul este un vasal al Porții și amenințările cu invadarea nu sunt deloc apreciate. Totuși, îndrăzneala acestui nou domn îl neliniștea.

Acum, toate acestea trebuiau luate de la capăt. Moartea ginerelui său și posibilitatea ca tronul să fie ocupat de neamul Craioveștilor îl lipsea pe Petru Rareș de sprijinul Valahiei. Mai înainte de orice însă, Ana trebuia pusă sub protecție. E drept că femeile nu fuseseră amestecate niciodată în răzbunările care urmau după astfel de evenimente, dar fata trebuia adusă acasă. Dacă se întorcea după scurta ei căsătorie și cu vreun prunc în pântece era încă și mai bine. Putea spera că odată va veni vremea să propună Porții un nou domn, pe nepotul său. Planurile se făceau și se desfăceau singure în mintea lui Petru Rareș. Gândurile lui urmau o vreme una dintre posibilități, unul dintre viitoruri, apoi se mutau la altul.

Atunci când vorbi, glasul lui avea blândețea amenințătoare a celor care hotărăsc destine:

— Anghele, caută pe căpitanul Toma, spune-i să-și ia oameni de încredere și să pornească neîntârziat spre Târgoviște, să aducă acasă pe domnița Ana. Nu e vreme de adunat veșmintele în cufere, așa să-i spună. Dacă se va împotrivi ori va întârzia cu alte nimicuri, atunci căpitanului îi este îngăduit să o aducă pe sus. Vreau să o văd aici înainte de apusul soarelui.

În vreme ce dădea porunca, străbătu cu călcătura hotărâtă sala rotundă de piatră și ieși pe coridorul unde torțele făceau umbrele să joace pe pereți. Anghel îl urmă cu iuțeală, ca să audă și restul poruncii.

— Trezește copiii de casă și trimite-i să adune Sfatul Țării. Să le spună că eu sunt deja în sala tronului, să nu mă facă să aștept. Și după asta du-te la bucătării, să-ți dea să mănânci.

În drum spre iatacul său, unde avea de gând să pună cămărășeii să-l înveșmânteze, printre picioarele lui vodă se împleticiră două dihănii moi și înșelătoare. Petru Rareș călcă pe o coadă și mătură un cap cu pulpana caftanului de noapte, dihăniile dădură glas și se agățară de poalele cămășii ce ajungea până-n podele. Doica a doua a Chiajnei, ivită ca din pământ la auzul dihăniilor, și Anghel se repeziră să scape pe vodă din primejdia în care nimerise. Culeseră de pe poalele cămășii de noapte doi pisoi speriați și-i ridicară în lumină, la judecata domnească.

— Ptiu, bătu-v-ar Dumnezeu de diavoli, ce-i cu spurcăciunile astea în casa mea? tună el cu încruntare, stârnindu-i un surâs abia ghicit lui Anghel și multă spaimă doicii de-a doua.

— Mâții domniței, șopti pierită fata, care ar fi trebuit să vegheze la ușa Chiajnei, dar ațipise în jilț și întâmplarea o trezise brusc.

În capătul coridorului se deschise o ușă și în prag se ivi Doamna Elena, deșteptată pentru a doua oară în noaptea aceasta care părea frământată de toate stihiile capătului acestuia de lume. Cântări preț de o clipă întreaga scenă și, înțelegând

că pricina este mai degrabă în ocârmuirea ei decât a lui vodă, ceru socoteală fetei:

— Unde este prima doică?

— Doarme, Măria Ta, răspunse fata, culegând și cel de-al doilea pisoi din mâinile lui Anghel și ascunzându-i în sân.

Din cămăruța doicilor, aflată față în față cu a Chiajnei, răzbătu pentru adeverire sforăitul greu, bărbătesc, al babei. Anghel înclină capul, pe rând, mai întâi către Petru Rareș, apoi către Doamna Elena și plecă să-și împlinească poruncile, în vreme ce vodă intră în iatacul său, strigând după cămărași.

— Ia pisoii de aici și du-i în odăile argaților, să nu se încurce printre picioarele bărbaților când ei hotărăsc soarta țării, spuse Doamna Elena atunci când rămase numai cu doica de-a doua pe coridor. Și rămâi trează dacă ești de veghe ori, de ești încă prea tânără ca să ții o slujbă, atunci o să găsim pe altcineva, mai vrednic.

În sala cea mare a doamnelor, aflată pe partea Curții Domnești care-i fusese dăruită Doamnei Elena, erau două feluri de jilțuri: din cele fără spătar, cu rezemătorile pentru brațe ridicate rotund și zăbrelite frumos în lemn, pe care se așezau jupânițele cele nemăritate, ca să li se vadă bumbii din perle, broderiile și cataramele de argint de pe spatele rochiilor, și din cele cu spătar și pernițe sub șezut și la spate, în care se așezau boieroaicele cele mari ale țării. Chiajna avea un jilț preferat în spatele căruia se ascundea, din cele fără spătar, din pricina rezemătorilor pentru brațe care-i ajungeau până la creștet, privind de acolo întreaga adunare printre zăbrele.

Nu-i plăceau straiele cu care fusese îmbrăcată, așa că nu avea de gând să iasă din ascunzătoare, mai cu seamă că sala doamnelor era plină în dimineața aceasta. Se împotrivise cu multă vitejie mai ales bonetei pentru copii, legată sub bărbie cu șnuruleț auriu și cu câte un bour brodat pe fiecare ureche.

Dar doicile aveau poruncă strașnică de la Doamna Elena și învățaseră deja că în războaiele acestea este bine să-și aleagă cu multă dibăcie stăpâna.

— Numai un singur copil din țară are voie să poarte blazon cu bourul domnesc, încercase prima doică să o îmbuneze ca să se lase îmbrăcată, iar acela ești tu. Ar trebui să fii mândră de căița ta.

— Se spune bonetă, nu căiță, babă! răspunsese cu îmbufnare Chiajna. Iar bonete ar trebui să poarte pruncul ce-i va naște Doamna Elena tatălui meu. Eu nu mai sunt de vârsta bonetelor. Mie să-mi împletești cozile în șase, să mi le ridici peste urechi și să-mi pui plasă de mărgăritare între ele, cum au toate jupânițele din alaiul doamnei.

Sala doamnelor era un furnicar. Erau aduse mese lungi pe care Doamna Elena le dorea așezate cap la cap și acoperite cu macaturi de zarafir. Din curte, de la caravana Marulei, erau aduse felurite cufere și desagi pe care feciorii de casă le rânduiau pe lângă pereți, după vorba negustoresei care părea să aibă un rost tainic al acestei ordini. Un slujitor intră cu patru cutii așezate una peste cealaltă pe brațe și Marula ceru ca prima să fie lăsată lângă piciorul unei mese, alături de alte cufere mai mari, iar celelalte trei să fie așezate de-a dreptul pe masă, pesemne după conținutul lor, își spuse Chiajna. Dar cum putea să-și amintească tot ce se afla în fiecare cufăr, asta copila nu înțelegea.

Jupânițele cele tinere fremătau ca marea la vederea mulțimii de cufere încrustate cu flori necunoscute, în care erau ferecate toate minunile meleagurilor îndepărtate din care venea Marula. Boieroaicele cele mari, care nu făceau parte din suita Doamnei, căci erau mai presus de astfel de favoruri, ci fuseseră poftite la desfacerea caravanei în semn de prețuire, își stăpâneau cu mare greutate surâsurile și sclipirile ochilor. Atunci când totul fu adus de la căruțe, Marula începu să deschidă rând pe rând fiecare cufăr și să scoată din el postavuri, mătăsuri, pomezi, uleiuri, cutii cu smochine uscate, oglinzi, panglici, sipetele cu mirodenii și multe alte comori pe care le rânduia de-a lungul meselor. Din gurile deschise

ale cuferelor ei se ridicară miresme de naramză și chitră care luară în stăpânire Curtea Domnească a Sucevei, strecurându-se prin găurile cheilor și plutind până departe, în sala tronului unde Petru Rareș ținea sfat.

Din spatele zăbrelelor jilțului, nebăgată în seamă de însemnata adunare, Chiajna privea la toate acestea și supărarea pricinuită de boneta cu blazon domnesc se risipea. Fiecare obiect de pe masă ascundea în el promisiunea unei povești care fura inima fetiței. De fiecare dată când vindea ceva, Marula se despărțea de lucrul acela numai după ce-i destăinuia istoria.

Un vas din majolică albastră fusese făcut într-un mic atelier din Valencia, care aparținea în secret unui urmaș al Cidului. Meșterul se îndrăgostise în tinerețe de fiica unui maur și, pentru ea, renunțase la moștenirea numelui său și la avere, învățase de la maur să lucreze majolica și să o smălțuiască în culori dumnezeiești și își vindea arta numai puținilor negustori îndelung cercetați de el.

Două punguțe cu scorțișoară și ienibahar erau ultimele rămase dintr-o întreagă încărcătură a unei corăbii care căzuse în mâinile piraților, în largul coastelor portugheze. Mateloții se luptaseră vitejește ca să-și apere încărcătura, dar pirații fuseseră de trei ori mai mulți și îi dovediseră. Peste puțin timp însă, corabia fusese văzută plutind în derivă de pescarii din Thessaloniki, care urcaseră pe punte și aflaseră pirații morți de studeniță, iar negustorul și-a recăpătat astfel corabia și marfa.

Cele mai fine valuri de mătase fuseseră purtate pe spinările cămilelor, tocmai din îndepărtata Țară a Chitailor. Fermecat de poveștile negustorilor persani despre frumoasele femei ale chitailor care cunoșteau taina țesutului mătăsii, fiul califului din Bagdad se îmbrăcase cu veșminte simple, negustorești, își închipuise dintr-un capăt al turbanului un iașmac cu care își acoperise fața și se ascunsese în mijlocul caravanei. Trecuseră ani lungi de la această întâmplare și nimeni nu-l mai văzuse de atunci. Totuși, negustorii de pe Drumul Mătăsii povesteau despre un sat singuratic de la poalele munților din Țara Chitailor,

unde a început să se țească cea mai fină și mai prețioasă mătase. Din când în când, caravanele care poposesc în acest sat sunt încărcate cu câte un val de mătase pentru care nu li se cere plată, pentru califul din Bagdad.

Aceste povești și altele ca ele aștepta Chiajna acum, trecându-și un deget pe sub marginea bonetei care o rușina, în încercarea de a mai slăbi strânsoarea șnurului auriu. Curând, toate comorile caravanei erau așezate pe mese, după reguli știute numai de Marula, și negoțul începu. Doamna Elena se apropie de cel dintâi val de postav alb ca neaua, din care ar fi putut să poruncească să i se facă rochii călduroase pentru iernile vitrege ale pământurilor acestora, care aveau curând să fie bătute de crivăț. Gerurile care înghețau apele dintr-un mal în altul și zăpezile care îngropau Cetatea Sucevei o făcuseră să scrie lungi scrisori acasă surorilor. Își trecu degetele peste stofă și moliciunea ei îi fu pe plac. Albul postavului pe albul zăpezilor ce aveau să vină era o imagine care încântă inima Doamnei Țării și ea mai visă o clipă la felul în care poalele rochiei aveau să spulbere ușor omătul din grădina Curții Domnești, mai înainte de a cumpăra.

— Douăzeci și cinci de coți, îi ceru Marulei, scăpând ici-colo câte un *ț* într-un loc nepotrivit.

Trecu apoi mai departe, la șalurile persane din cașmir, cărora însă nu le dădu prea mare atenție, și se opri la oglinjoarele cât palma, lucrate de meșterii venețieni. Boieroaicele cele mari și jupânițele Măriei Sale se țineau prin apropiere, sorbind mărfurile din ochi, dar neîndrăznind să se atingă de ele până când Doamna nu le cerceta și târguia ce poftea.

— Și aici? întrebă Doamna Elena, ajungând în capătul meselor și dând cu ochii de o punguță așezată cu socoteală ceva mai departe de restul mărfurilor.

— Zahar pentru domniță, șopti Marula, privind pe Doamna numai o singură clipă în ochi, apoi coborând cu iuțeală privirile către poalele Măriei Sale.

Doamna Elena încuviință și Marula desfăcu punguța și dădu la iveală un bulgăraș cafeniu ascuns într-o bucățică de dantelă, cu care se apropie de jilțul din spatele căruia

pândea Chiajna. Schiță o plecăciune și întinse comoara dulce către domniță, care ieși din ascunzătoare cu boneta în mână și părul castaniu revărsat pe umeri. Atunci când întinse mâna ca să-și ia darul, Marula observă degetele lungi cu pielea albă și încheietura subțire, nimic copilăresc în mâna aceea, nepotrivindu-se cu anii puțini ai domniței, și se întrebă de ce îi atrage atenția tocmai acest amănunt.

Dar ei îi atrăgeau atenția multe amănunte, din fericire pentru negustoria ei. În jurul Chiajnei pluteau lucrurile încă neîntâmplate din viitorul ei, ca aromele tulburătoare ieșite din cufere aduse din depărtări necunoscute, iar cei cu har ori numai foarte atenți la ceea ce se petrece în viața lor simțeau toate acestea. Prima doică. Marula. Câteodată Doamna Elena, dar ea avea prea puțină încredere în propriile puteri ca să asculte astfel de simțiri. Un adult închis în trupul înșelător al unui copil, își spuse Marula, luptând zadarnic să fie luat în serios, chinuit cu dese subestimări și neîncrederi, umilit cu bonete legate sub bărbie.

— Are și poveste? întrebă Chiajna, risipind cu aceasta toate temerile Marulei că domnița s-ar fi născut direct adult.

Poate că totuși nu este întotdeauna conștientă de povara anilor ce vor veni, gândi. Poate că mai are încă zile în care este binecuvântată cu senina necunoaștere, cu pacea celor care nu fac planuri.

— O poveste foarte frumoasă, spuse Marula, apoi se retraseră amândouă după jilț, iar ea se așeză turcește pe podea.

În spatele lor, într-o altă lume, boieroaicele ridicau mătăsurile în lumina nelămurită a dimineții, care trecea prin ele schimbându-le culorile, și deschideau sipete din ceramică azurie de Izmir, lăsând să se împrăștie în aer miresmele Orientului.

— Demult-demult, pe când Măria Ta erai numai o steluță, copiii de pe îndepărtatele pământuri ale francilor au pornit la cruciadă ca să cucerească Ierusalimul. Și-au ales un episcop dintre ei, care să-i conducă și să vorbească în numele lor, și au străbătut drumuri nesfârșite în tăcere, purtând

lumânări aprinse în mâini. Dormeau nopțile sub cerul liber, iar oamenii din locurile unde poposeau le aduceau pâine și apă, fructe ori brânză. Uneori li se alăturau și copiii din satele sau cetățile pe lângă care treceau, până când au ajuns să numere mii și mii de suflete, o coloană nesfârșită de cruciați cu inimi curate. După nenumărate zile și nopți au întâlnit pe drum caravana unor sarazini care poposiseră lângă o fântână. Negustorilor li s-a făcut milă de miile de copii aflați de atâta vreme singuri pe drum și le-au dăruit sarea indiană, zaharul pe care-l ții tu astăzi în mână, Măria Ta, ca să-și îndulcească amarul călătoriei. Nimeni nu mai văzuse niciodată zahar până atunci.

— Demult-demult, pe când eram eu numai o steluță, tu ce erai, Marula? întrebă serioasă Chiajna.

— Eu eram o poveste, Măria Ta, răspunse femeia.

— Au izbutit copiii să cucerească Ierusalimul?

— Nu au izbutit, plecă Marula ochii, pentru că întotdeauna se simțea vinovată atunci când povestea nu se termina cu bine. Se spune că atunci când au ajuns la țărmul mării i-au rugat pe negustori să-i ia pe corăbiile lor și să-i treacă marea până în Țara Sfântă, dar negustorii nu au vrut. Atunci, copiii l-au rugat pe rege să-i ia pe corăbiile sale, dar nici el nu a vrut. Un singur negustor i-a primit fără plată, a îmbarcat cât a putut de mulți pe cele șapte corăbii ale lui și au pornit în larg, numai că s-a dovedit a fi o înșelăciune, negustorul era de fapt un corsar care luase copiii ca să-i vândă ca sclavi. Cei puțini rămași în port s-au întors acasă după mulți ani, murdari, zdrențăroși și flămânzi, aducând cu ei în țările lor sarea indiană, zaharul primit de la caravana sarazinilor.

Degetele Chiajnei se lipiseră pe bulgărașul ei cafeniu. Sparse cu dinții un colț și gura i se umplu de dulceața depărtărilor și a poveștilor. Mirosea vag a balegă și a praf de pușcă, aromele drumurilor lungi se lipiseră de zahar și erau eliberate acum de mușcătura ei.

— Este adevărată povestea? întrebă, cercetând bulgărașul în căutarea unui alt loc potrivit pentru o nouă mușcătură.

— Așa și așa, răspunse Marula, iar Chiajna acceptă răspunsul fără uimire, ca aceia care înțeleg că tainele fac parte din lumea aceasta la fel de mult ca lucrurile dezvăluite.

Către sfârșitul dimineții, negoțul se încheie. Boieroaicele mulțumiră cu plecăciuni, plătiră ce târguiseră și plecară. Rădvanele se urneau de sub zidurile Curții Domnești unul câte unul, ridicând pe deasupra cetății praful drumului și sunet de copite. Cerul de septembrie se întuneca spre apus, prevestind ploaie. Un stol de păsări se ridică din pădurea din apropiere, speriat de această amenințare, și prinse a se roti pe deasupra cetății, spărgând văzduhul cu țipete ascuțite.

Rămasă numai cu Marula și Chiajna, Doamna Elena lăsă poruncă să fie orânduită sala doamnelor și trecură alături, în odaia cărților. După fiecare târguială de felul acesta ajungeau întotdeauna aici, locul în care Marula desfăcea altfel de desagi, cei plini cu vești. Preoții nu vedeau cu ochi buni transportul acesta de știri, pe care-l numiseră clevetire și mustraseră și pe Doamna Țării, și pe Marula. Rodul mustrărilor fusese acela că Marula nu se mai spovedise, împăcându-se cu gândul că se află pe drum și călătorii sunt iertați adesea chiar și de post, iar Doamna Elena împăna partea aceea de spovedanie cu atât de multe cuvinte sârbești, încât preotul nu era sigur că ceea ce a înțeles este adevărat, iar păcatul se ridica singur de pe umerii ei, risipindu-se în văzduh.

Marula nu-și închipuia cum ar putea cineva să câștige bine dintr-o negustorie fără iscodire, câtă vreme veștile erau marfa cea mai scump plătită în toate orașele și cetățile. Chiar dacă nu le lua ea, veștile tot aveau să circule, dar cu o altă caravană și aducând altuia câștig.

Chiajna începuse să îndrăgească odaia cărților după ce descoperise pe rafturile întunecate o copie a unui bestiar italian, împodobit cu miniaturi viu colorate, unicorni cu chipuri omenești, lei cu picioare de balaur și păsări care purtau în cioc broaște pe jumătate înghițite. Manuscrisul stătea deschis pe un pupitru de lângă fereastră și nu trecea zi fără ca Chiajna să-l cerceteze, închipuind istorii fantastice pentru animalele pictate între paginile lui.

Doamna Elena se așeză pe una dintre băncile de sub ferestre, care înconjurau întreaga odaie, poftind pe Marula să spună tot ce se mai întâmpla prin lume. Papa Clement continua să refuze acordarea divorțului regelui Angliei, dând speranțe cu aceasta reginei Caterina de Aragon că lucrurile se vor îndrepta, dar în marile orașe europene nimeni nu mai credea asta. Printre doamne umbla vorba că lady Anne Boleyn ar purta prunc, ceea ce ar putea însemna că regele își va pierde curând răbdarea, își va pune episcopii să-i declare căsătoria cu Caterina de Aragon nulă și se va căsători cu lady Anne, rupându-se de Roma.

— Nu mai durează mult, toți negustorii aud aceleași lucruri pe unde ajung, spuse Marula.

După ce fusese excomunicat de papă și declarat proscris de rege, în trecut, Martin Luther anunța acum o nouă ispravă care punea puterile lumii pe jar: avea de gând să traducă Biblia în limba vorbită de popor, astfel încât mijlocirea preoților să nu mai fie necesară și fiecare om să poată auzi direct cuvântul lui Dumnezeu, în locul obișnuitelor tălmăciri născătoare de neînțelegeri.

— Cea mai proaspătă veste însă, Măria Ta, continuă Marula, este că prin Roma circulă o carte nouă, o cărțulie subțire care îi este dedicată lui Lorenzo de Medici. Autorul ei, pe care familia de Medici l-a torturat și l-a exilat, este mort de câțiva ani, ceea ce neliniștește mult pe Papa, un Medici și el, care ar dori să știe cine a scos cartea.

— Vorbește despre torturi? Scrie deslușit cine din familia de Medici a fost? întrebă Doamna Elena.

— Nu știu nimic, Măria Ta, dar voi afla.

— Unde-i cartea?

— Nu o am, pentru că plecasem de două zile din Roma când am aflat veștile, dar într-o lună mă întorc cu ea. Știu că se numește *Il Principe* și că nu a plăcut principilor care au citit-o până acum.

Afară, graurii adunați cu miile într-un singur stol răscoleau văzduhul deasupra dealului Zamcăi, coborând vertiginos, toți ca unul, și schimbând direcția cu atâta iuțeală în apropierea

pământului, încât ai fi jurat că au suflete, iar acelea sunt răzbunătoare. Doamna Elena observă abia acum pe masa de scris mănunchiul de lupine galbene și albastre, ale căror boabe încercase odată grădinarul Lăcustă să o convingă să le mănânce, dar ea se speriase de chipul lui și de ideea de a mânca boabe sălbatice de pe coline. Ulcica moldovenească de pe masă umplea odaia cărților de aroma aspră, amară, dar proaspătă a câmpului. Grădinarul mai pusese acolo cicoare și crengi cu bobițe luminoase de cătină.

Surâse amintindu-și cum îl pusese în încurcătură pe grădinarul Sucevei când îi ceruse flori în ulcele. Aflase în felul acesta că aici grădinar nu însemna același lucru ca în Cetatea Semendriei. Grădinile Curții Domnești nu erau la vedere, ci ascunse în spatele Bisericii Coconilor, dincolo de cele din urmă pietre de mormânt, și cuprindeau mai degrabă mătrăgună pentru dureri de burtă și cucută pentru dureri de dinți decât margarete și gherghine.

Marula isprăvise veștile importante și acum încerca să-și întârzie plecarea, povestind nimicuri de pe la curțile Flandrei sau Pomeraniei. Doamna Elena pricepu că ea nu mai are alte știri, desfăcu o punguță din piele de căprioară care-i atârna la cingătoare, scoase de acolo un zapis subțire și-l întinse negustoresei. Scutire de vamă pentru mărfurile cu care avea să intre în țară data viitoare, prețul veștilor și probabil al zaharului domniței.

Pe când Marula străbătea coridoarele din piatră, mergând pe urmele feciorului de casă care o ducea către ieșire, o ușă îndepărtată se deschise și Petru Rareș apăru, urmat de mulțime de boieri în caftane din urșinic ori cămăși din cutnie, întregul Sfat al Țării. Feciorul de casă încremeni în locul în care se afla, oprindu-i și Marulei înaintarea și tăindu-i calea către Măria Sa, aproape ascunzând-o vederii, căci nu se cădea ca o negustorească să-i iasă dinainte. Alaiul trecu pe lângă ei. Umerii feciorului de casă îi ajungeau Marulei până la sprâncene. Putu vedea numai pe acei boieri care erau mai înalți decât băiatul, ceea ce nu era cazul lui vodă.

Ultimul, la câțiva pași în spatele alaiului, trecu prin fața ei Anghel. Îl recunoscu mai înainte ca lumina slabă a unei torțe să-i cadă pe față, după mersul măsurat, atât de aparte, ca și cum fiecare picior al lui s-ar fi gândit întâi și abia apoi s-ar fi năpustit înapoi spre pământ, și după tristețea lenești din gesturile mâinilor. Marula înregistră pentru mai târziu faptul că nu-i văzuse gestul acela din cap, răsturnarea scurtă pe spate.

Anghel păru să o simtă, căută cu iuțeală în jur, apoi își repezi către ea ochii întunecați și privirile li se întâlniră, iar tresărirea lui o bucură pe Marula. Nu se opri și nu făcu niciun alt gest, cu toate că obișnuiau să se salute atunci când drumurile li se intersectau, iar asta îi spuse Marulei că el știe ceva important. Ceva ce ea încă nu aflase.

Un bărbat care știe că a fost ales se va îndrăgosti numaidecât. Lor le place să fie admirați și nu vor mai pleca din locul unde au găsit sentimentul acela. Anghel însă nu putea fi sigur că negustoreasa din Șcheii Brașovului l-a ales pe el, de vreme ce privirile ei alunecau nepăsătoare într-altă parte când le întâlneau pe ale lui, iar surâsul înșelător se arăta numai după ce își muta privirea, așa fel că el nu știa niciodată dacă îi fusese trimis lui. Ar fi dorit atâta doar, să știe fără îndoială dacă ea se gândește la el, iar întrebarea aceasta îi chinuia zilele ce urmau unei întâlniri întâmplătoare.

Nu era singurul lucru care îl irita în preajma ei. O urmărea învârtindu-se prin bazarul din Constantinopol, târguind mirodenii și trecând de la o prăvălie la alta, stârnind pe urmele ei o zarvă veselă ce purta vestea sosirii ei mai departe, către neguțătorii cărora încă nu le trecuse pragul și care o așteptau cu temenele și vorbe mieroase. Purtarea aceasta i se părea lui Anghel cu desăvârșire nesocotită. Femeia arăta o cutezanță cu totul nepotrivită vremurilor pe care le trăiau

și locurilor prin care ea stârnea atâta frământare. Ar fi dorit să-i vorbească despre primejdiile ce pândeau la tot pasul, despre clipa ce putea însemna despărțirea pentru totdeauna de o viață adăpostită și ușurința cu care se putea intra, în vremurile acestea, în necaz.

Anghel simțea pericolul ca pe prezența morții. Simțurile i se ascuțeau, depășind hotarele omenești și intrând pe tărâmurile sălbăticiunilor. Lumea măruntă a oamenilor dispărea atunci din preajma lui, iar el pătrundea dintr-odată în lumea tainică, plină de sunete și mirosuri, a animalelor. Șoapte ce se mișcau abia ghicit în depărtare le simțea ca pe bubuituri în piept, umbre ce se destrămau ca un fum la marginea zării le vedea mai limpede decât își vedea propriile degete încordate pe arc. Din el ieșea la iveală în astfel de clipe un alt bărbat, din multe pricini mai bun decât celălalt.

De aceea îi plăcea moartea. Îl liniștea să se afle în prezența ei, să o atingă, să-i simtă gustul de fier pe cerul gurii și mirosul vârtos de pământ. În copilărie pipăise odată lama unui pumnal cu limba și ceva aflat la limita dintre plăcere și spaimă îi străbătuse trupul cu viteza fulgerului. Gustul singurei veșnicii pe care o puteau cunoaște oamenii, gustul morții, cel mai important lucru din lume. Înțelesese de atunci că, stând în preajma ei, căpăta putere, un abur care emana din moarte îl contamina și pe el, schimbându-l măcar pentru scurtă vreme, lăsându-l cu o dorință de a se reîntoarce.

Marula părea să sfideze toate acestea. Nu era neștiutoare ca toți ceilalți, ci mai degrabă o cunoscătoare ce sfrunta primejdia și moartea. Ori de câte ori ajungea cu gândurile în locurile acestea, Anghel lua hotărârea de a-i dezvălui cât de curând întregul adevăr care îl urma prin lume ca o duhoare ce plutea peste fața pământului. Să-i fi spus cine este. Să-i fi arătat toată sălbăticia ascunsă sub viața lui de sol și iscoadă, să o fi adus până la marginea hăului pe buza căruia își ducea zilele, pentru ca ea să înțeleagă în sfârșit și să se supună măreției morții.

Niciodată însă nu găsise începutul acestei istorisiri. Memoria este ca o piatră aruncată pe luciul unei ape. Sare din loc în

loc, alegând la întâmplare clipele pe care le păstrează. Începutul ar fi putut fi cel dintâi om pe care-l ucisese. Ar fi putut fi ultima bătaie pe care o primise de la tatăl și frații săi. Ar fi putut fi cea dintâi noapte petrecută în pădure, într-o groapă săpată în pământ, sau prima cută dintre sprâncene care făcuse chipul său să semene așa de bine cu al tatălui său. Până când nu găsea adevăratul început, acela din care istorisirea ar fi putut să se depene singură, nu-i putea spune nimic Marulei, de teamă că întâmplările se vor învălmăși în mintea lui, iar ei îi va scăpa sensul tuturor acestora.

Mai întâi l-a chemat Pavel, Păvăluț care nu vorbea niciodată și căruia tatăl său îi menise slujba de socotitor pe lângă carvasaraua de pe Drumul Buților, unde se vămuiau mărfurile negustorilor, din pricină că era ultimul între șase frați și pentru el nu avea să rămână niciodată nimic de moștenit acasă. Pentru aceasta îl dăduse preotului care făcea o brumă de școală cu câțiva băieți din Râmnicu Sărat, iar Păvăluț pleca de acasă la cei dintâi zori și se mai întorcea numai pentru somnul de noapte.

Îi plăcuse la școala popii din Râmnic pentru că părintele le vorbea adesea despre multe alte minuni ale lumii, în afară de aceea a socotelilor și mai cu seamă pentru că le răspundea la întrebări fără să pedepsească îndrăznelile. Popa din Râmnic pedepsea numai prostia, altoind cu neașteptată înverșunare răspunsurile repetat greșite. Păvăluț nu cunoscuse palma popii, pentru că treaba nu-i părea grea. Un vameș a primit de la un negustor doisprezece aspri pentru șapte care încărcate cu buți, a făcut socotelile și a oprit în carvasara un car pentru care nu se plătise. Ce preț are vama pentru un car? Ușor, doi aspri.

În încercarea de a avea un fecior care să-i poarte numele, tatăl său, Pavel Găzdoiul, își mai botezase încă doi prunci Pavel înaintea lui, dar copiii muriseră pe rând, ca un făcut, îndată după botez. Nesocotind rugăminții înspăimântate ale nevestei lui care se împotrivise, Pavel continuase să dea mezinilor numele său, ce părea a purta blestem. Păvăluț al Găzdoiului trăise, sub privirile pline de nădejde ale maicii

sale și acelea bănuitoare ale tatălui său. Legătura copilului cu moartea avea să se arate mai târziu, trainică și statornică, ca și cum moartea însăși ar fi dorit să-și arate stăpânirea asupra tuturor mezinilor lui Pavel Găzdoiul, care într-un fel sau altul trebuiau să fie ai ei.

Apărut la încrucișarea Drumului Bogdanului cu Drumul Mare al Oilor, Râmnicul înflorise în anii din urmă pe seama șirurilor nesfârșite de negustori care îl traversau. Boieri cu dare de mână ridicaseră îndată pe lângă vămile domnești hanuri de popas și grajduri pentru schimbarea cailor, simțind mirosul banilor. Râmnicenii intraseră în slujba lor cu simbrie, căci fusese nevoie de hangii, bucătărese, spălătorese și nenumărați argați. În fiecare primăvară se ivea o nouă potcovărie, un nou fierar își deschidea atelier aici sau o nouă moară era ridicată pe apa Râmnicului. Domnia repara an de an podurile și plătea străjeri tot din rândul oamenilor locului, care erau datori să păzească drumul și să găzduiască solii lui vodă, să-i hrănească și să le schimbe caii.

În toată această viermuială aducătoare de bunăstare, Pavel își căutase vreme îndelungată locul. Mai întâi săpase la iuțeală două gropi încăpătoare în spatele casei, clădise o împletitură din nuiele deasupra fiecăreia și le acoperise cu paie, apoi culcase femeia și băieții în ele, găzduind în casă negustori călători. După ce se ridicaseră hanurile, nimeni nu a mai căutat casa lui sărăcăcioasă, o odaie din chirpici cu pământ pe jos, din spatele căreia se auzeau toată noaptea tusea a șase copii și sforăitul lui Pavel, și atunci băgase băieții mai mari argați pe lângă un grajd și pe nevastă-sa spălătorească. Banii începură să intre ușor în casa lui Pavel Găzdoiul. Aveau să iasă însă și mai ușor, căci Pavel începu a se înnădi pe la crâșmele de pe lângă hanuri, devenind nelipsit de la mesele pline cu călători și numind această activitate muncă.

Curând, munca aceasta a tatălui său începuse să dea roade. Aflase prin oameni că o întreagă caravană care spărgea plaiul pe poteci neumblate, ocolind vămile domnești, își căuta călăuză, așa că Pavel Găzdoiul își mută afacerile de la negustorii cinstiți la cei înșelători. Scoase caravana până în

apropierea Cetății Neamțului, ferind-o de drumurile cele mari, și se întoarse din călătoria aceasta cu știința multelor trebuințe pe care le aveau contrabandiștii. Ridică la adăpostul pădurii colibe pe jumătate îngropate în pământ, acoperite cu crengi înfrunzite, în așa fel încât să le facă greu de găsit, și dădu de știre noilor săi prieteni că primește în gazdă. Puse băieții cei mai mici călăuze prin vămile cucului, păstrându-i pe cei mari în vechile lor slujbe, ca să fie aproape de veștile ce umblau pe drumurile vămuite. Își construi o întreagă rețea de potcovari, brutari și rotari cărora le aducea mușterii, cerând câte un aspru pentru fiecare lucrare.

Păvăluț fusese scos în anul acela de la școala popii din Râmnic și dat călăuză unei caravane de contrabandiști, iar moartea ciulise atunci urechile și-și îndreptase privirile pustii către copil, simțind că se apropie vremea să-și arate stăpânirea asupra avutului său. Pavel Găzdoiul îi dăduse un pumnal pe care-i arătase cum să-l ascundă în carâmb și o palmă peste ureche, cu care întărise învățăturile:

— Să nu te lași prins, că ai să ajungi în temnițele Sucevei și nu o să vină nimeni după tine!

Carele încărcate porniseră la drum, cu Păvăluț dinaintea lor și cu moartea urmându-i șerpuit. Dormeau numai câteva ceasuri pe noapte, așternându-și tabăra în cea mai mare liniște, fără să aprindă focuri, și porneau mai departe la cei dintâi zori. Diminețile, năluci albe cu răsuflări înghețate se prelingeau printre copaci, destrămându-se, lăsând zdrențe aninate în ramurile spinoase ale măceșilor. Dacă nu era atent, Păvăluț apropia prea mult caravana de câte o așezare, iar câinii simțeau caii și dădeau de veste, începând să latre cu turbare dintr-un capăt în celălalt al satului. Mai-marele negustorilor îi cârpea atunci un dos de palmă peste aceeași ureche cu care plecase țiuind de acasă, de la tatăl său.

La capătul celei de-a zecea zile de drum, pe când copilul se obișnuise cu asprimea vieții sub cerul liber, printre bărbați nelegiuiți, și totul părea să meargă bine, se întâlniră cu oștenii domniei. Tâlharii încercară mai întâi să scape marfa, risipind carele de-a lungul și de-a latul colinei pe care o

traversau. Călăreții scoaseră flintele și apărară fuga căruțașilor, doborând oștean după oștean sub privirile înspăimântate ale lui Păvăluț, căruia i se părea că cerurile s-au despicat și apocalipsa vestită de popa din Râmnic a coborât pe pământ.

Un tâlhar căzu chiar la picioarele lui, cu fața în sus și brațele desfăcute în cruce către cerul nepăsător, cu o gaură vie, roșie, în locul unuia dintre ochi. O pereche de cai rămași fără căruțaș alergau nestăpâniți printre plumbi și săgeți slobozite din toate părțile, trăgând după ei un car ce amenința să se sfărâme în bucăți dintr-o clipă în alta. Păsări înnebunite de spaimă se ridicaseră din cuiburi și întunecau cerul, zburătăcind din aripi și slobozind chemări ascuțite de primejdie.

După o vreme care copilului i se păru măsurată după alte legi, nu cele pământești, se lăsă tăcerea peste cele ce vedea. Puținii tâlhari rămași în viață fuseseră legați la spatele cailor. Oștenii își adunau morții și-i urcau într-unul dintre care. Un cal rănit fu împușcat. Un corb care deja se așezase pe trupul unui mort se ridică speriat în zbor. Toate acestea se împlineau în cea mai adâncă și nefirească liniște, ca și cum bunului Dumnezeu i s-ar fi făcut milă de el și ar fi hotărât să-i mai ridice băiatului din greutatea de pe umeri, trimițându-i pe rând mai întâi întâmplările și numai după aceea sunetele lor.

În lumea aceasta surdă, scufundată, Păvăluț izbuti să ajungă din nou până la gândurile lui. Își aminti că nu ar fi trebuit să se lase prins. Înțelese că urma să ajungă în temnițele Sucevei. Pricepu că, din depărtare, oșteanul de pe capra carului cu morți îi vorbește, buzele lui se mișcau în vreme ce capul i se apleca ușor în față, așa cum fac oamenii care strigă cu furie. Simți două mâini încleștându-se în jurul gâtului său și o răsuflare fierbinte, duhnind a poșircă și a măsele stricate, i se prelinse pe lângă ureche, strecurându-i-se în nări și scârbindu-l.

— Trădătorule! șuieră lângă obrazul său vocea hârâită a unuia dintre tâlhari, în vreme ce mâinile care-l prinseseră din spate îl sugrumau. Tu ne-ai trădat, spurcăciune mică! Tu cu tac-tu!

Glasul lui de butoi lovit cu maiul dezlegă lumea de sunete pentru Păvăluț și poruncile strigate scurt de oșteni, tânguielile răniților, nechezatul cailor doborâți năvăliră amestecate în urechile lui. Lotrul se răsuci, ajungând în fața lui, îl aruncă la pământ și-l încălecă, încleștându-și din nou palmele cât lopețile împrejurul gâtului său. Picioarele băiatului porniră să se zvârcolească fără porunca minții, iar mâinile căutau cu înfrigurare o scăpare prin iarba în care era culcat. Pentru o clipă, privirile i se întunecară și abia atunci, în mijlocul celei de pe urmă spaime, își aminti de pumnalul din carâmb. Lăsă piciorul drept cu talpa pe pământ și-l aduse până în dreptul mâinii, pipăi cu o nădejde nouă înfloritâ în inimă, trase pumnalul afară din ascunzătoare și-l împlântă în trupul lotrului, cu toată puterea pe care apropierea morții o dă oricărui animal viu.

Bărbatul rămase privindu-l drept în ochi o clipă, apoi slăbi strânsoarea. Păvăluț scoase pumnalul și-l mai împlântă o dată. Trupul mătăhălos se înmuie și alunecă spre băiat, într-o mișcare nesfârșită, blândă, ca un ogheal care ar fi dorit să-l învelească pentru totdeauna. Se zvârcoli ca un pește aruncat pe mal și ieși de sub tâlharul mort. Oșteanul de pe capra carului cu trupuri îi făcea semne poruncitoare să vină, apoi își încordă către el arcul, țintindu-l amenințător cu o săgeată și Păvăluț se apropie în fugă, părăsind pentru totdeauna pe colina aceea cel dintâi trup pe care îl adusese dajdie morții, dezlegând cu aceasta, fără să știe, un șir nesfârșit de alte trupuri ce aveau să rămână răpuse pe urmele lui.

Porniseră către Suceava, mergând de data aceasta pe drumurile mari, oștenii călare în frunte, fiecare cu câte un tâlhar legat la spatele calului, apoi carul cu morți din care se scurgea pe pământ un fir de sânge, însemnând locurile pe unde treceau, Păvăluț legat pe marginea carului, cu piciorul unui mort sprijinit de șoldul său și la urmă cele două care cu marfă pe care oștenii izbutiseră să le prindă.

Mulțumită, moartea mai rămase o vreme pe umerii băiatului sub forma unui miros de fiere, pene umede de corb și fân cosit. Stăpânirea ei asupra lui Păvăluț începuse în ziua

aceea și continua încă și astăzi, când el trecea pe lângă Marula, pe coridoarele de piatră ale Cetății Sucevei, urmând pe vodă și întregul Sfat al Țării. Tainele țesute în timp între el și moarte aveau să rămână pentru totdeauna necunoscute oricui altcuiva, în afara lui Petru Rareș.

După întâmplarea aceea de demult îl chemase Anghel.

Începând din ziua în care ucisese cel dintâi om, Păvăluț rămăsese pentru totdeauna pe colina mărginită de păduri, alături de trupul țeapăn și năclăit de sânge al tâlharului pe nume Anghel. I se păruse drept să continue viața mortului, nu pe a lui. Umbla de atunci prin lume cu umbra omului ucis după el, se sfătuiau uneori nopțile, mai cu seamă atunci când dormea sub cerul liber, ca și cum năluca ar fi avut nevoie de spațiu necuprins ca să se poată arăta. În timp li se mai adăugaseră și alții, vrăjmași din umbră ai lui vodă.

Anghel era ucigașul stăpânirii. Pândea precum fiarele pădurii pe dușmanii ascunși și le lua viețile cu gesturi scurte, fulgerătoare, ca și cum puterile lui ar fi fost limitate în timp și se vedea nevoit să îndeplinească sarcina cu cât mai mică cheltuială. Chipul lui nu trăia în astfel de momente, ci rămânea nemișcat ca piatra. Trăiau numai mâinile ce se mișcau cu dibăcie pentru a ucide.

Ori de câte ori simțea mirosul de fiere, pene umede de corb și fân cosit prin preajma lui, își lăsa capul pe spate într-un gest scurt, menit să cerceteze dacă moartea plutește pe deasupra creștetului său, vestind vreun vrăjmaș ascuns cu viclenie printre cei de față.

Se schimbă voievozii la Târgoviște

Aflată în picioare în fața jilțului în care era așezat tatăl ei, Chiajna privea vrăjită în străchioara atât de mică, încât i se potrivea perfect în căușul palmelor. Cu câteva clipe în urmă, când în străchioară fusese numai apă fierbinte, putuse vedea floarea albastră de pe fundul ei. Apa o fermeca, i se

părea că în alunecarea ei este închisă o mare taină a lumii, chiar la vedere, așa cum le stă bine marilor taine, și căuta în ochii celor din jur vreo urmă de complicitate la descoperirea aceasta. Dar nimeni nu părea pătruns de misterul apei și atunci Chiajna se simțea singură pe lume.

Grigore Barbir, bărbierul adus din Brașov, scuturase pămătuful lăsat la muiat, stropind pe vodă și pe Chiajna deopotrivă, apoi îl frecase temeinic, rotindu-l cu mișcări dibace, de capătul bont al săpunului, obținând o spumă cremoasă pe care o aduse în străchioara din mâinile Chiajnei. Floarea albastră dispăru, înghițită de furtuni lăptoase din care prinseră a se ridica miresme de rușmalin. Alături, genunchii tatălui ei erau acoperiți cu un ștergar alb care făcea o groapă mișcătoare în mijloc, din pricină că Petru Rareș bătea mărunt din pinteni câtă vreme dura bărbieritul. Aceeași unduire o avea și spuma din străchioară, de fiecare dată când Grigore bărbierul lua din ea pe vârful pămătufului.

Chiajna căpătase învoirea de a ajuta la bărbieritul lui vodă numai pentru că Doamna Elena și amândouă doicile nu se deșteptaseră încă, răpuse de somnul de dimineață după cea de-a doua noapte albă a Curții Domnești. Sora ei, Ana, fusese adusă călare între oștenii lui Petru Rareș, de la Târgoviște până la Suceava, cu un singur popas scurt la un han unde se schimbaseră caii întregii cete. Intraseră în cetate chiar înainte de asfințit, iar Ana își petrecuse noaptea plângând ba în brațele babei, pe care mulți o căutau în astfel de clipe, pentru că nu se pierdea cu firea, ba în ale Doamnei Elena, cu care Ana era cam de-o seamă, ceea ce în trecut nu prea ajutase la buna înțelegere dintre ele.

Odăile toate fuseseră răvășite peste noapte, feciorilor de casă și slujnicelor li se îngăduise să umble numai în cămăși de noapte și alergaseră între cuhnii și iatacurile domnești, cu lumânări aprinse într-o mână și ulcioare cu apă rece ori jumătăți de chitră în cealaltă, pentru aducerea domniței Ana în simțiri. Chiajna ținuse piept cu hotărâre doicii de-a doua, care încerca să o ducă la culcare, și rămăsese toată noaptea de mâna surorii sale, de care se agățase nu atât ca să o

aline, cât ca să nu scape cumva vreun cuvânt din toate câte se spuneau.

Se vorbiseră multe în noaptea ce trecuse. Despre năpasta ce căzuse asupra Curții Domnești de la Târgoviște, despre uneltirile boierilor Craiovești și mai cu seamă despre toți posibilii noi domni pentru tronul Țării Românești. Dintre urmașii drepți ai neamului Drăculeștilor, os de domn și coborâtori din Basarabii cei din vechime, numai trei se mai aflau în viață, iar Petru Rareș îi înșiruise pe rând.

— Primul ar fi Vlad Vintilă stolnic, mare portar al Buzăului, cu moșii întinse în partea aceea de țară, așadar cu dare de mână și putința de a trimite oricând darul la Înalta Poartă, pentru căpătarea firmanului de domnie. În plus, toți boierii buzoieni îi sunt vasali, ar fi lesne de dovedit sultanului că aceasta este voia țării.

— Ți-ar fi prieten dacă ar urca pe tron? întrebase Doamna Elena.

— Prieten bun, răspunsese Petru Rareș. Atâta doar că este însurat, are jupânească tânără și sănătoasă și doi prunci. Nu putem mărita pe Ana cu el. Prieteniile care nu sunt întărite cu astfel de alianțe tind să slăbească în timp.

Mâna umedă a Anei tresărise puternic în mâna mică a Chiajnei când își auzise numele și un nou val de lacrimi îi scăldase obrajii. Obosise după ceasurile de plâns, iar osteneala aceasta îi liniștise gândurile, punându-i multă pace în frământări. Vina nelămurită care o apăsase până atunci se topise în truda trupului ei istovit. Chiajna își ridicase brațul într-o încercare de a-i înconjura umerii pentru îmbărbătare, dar Ana era mult mai înaltă decât ea, așa cum stăteau amândouă pe marginea patului, și fetița rămăsese cu dreapta spânzurată incomod de gâtul surorii sale.

— Al doilea ar fi Radu Paisie, frate cu cel dintâi, continuase Petru Rareș.

— Căsătorit? întrebase Doamna Elena, în vreme ce masa tâmplele Anei cu uleiuri tainice din sticluțele ei.

— Călugărit, răspunsese vodă cu deznădejde în glas. Stareț la mănăstirea Curtea de Argeș.

— Altcineva? trecuse Doamna Elena cu repeziciune peste acest pretendent la tronul vecin, alungând cu un gest al mâinii o muscă invizibilă.

— Și cel mai mic dintre frați ar mai putea fi pus la socoteală, Dumitru gelepul, negustor mare la Constantinopol, spusese vodă, măsurând iatacul cu pasul. Neînsurat, adăugase, bănuind întrebarea din ochii doamnei sale.

Între ei se lăsase o tăcere ușoară, plină de nădejdi. Petru Rareș căuta căi de a sprijini urcarea pe tron a acestui mezin care i-ar fi putut fi ginere, Doamna Elena o vedea deja pe Ana întoarsă la Târgoviște, iar Chiajna își coborî în sfârșit brațul spânzurat peste umerii surorii sale, căci lucrurile păreau să se aranjeze, iar îmbărbătarea ei nu mai era necesară. În plus, nu-și mai simțea mâna, după ce mai întâi fusese străpunsă de mii de săgeți mărunte și dese, făcând-o să zvâcnească dureros. Numai Ana nu-și îngăduia încă să se lase cuprinsă de ușurare, căci un sfârșit atât de lesnicios al întregii furtuni nu-i părea cu putință.

Din toate aceste pricini, slujitorii aveau în această dimineață picioarele moi și ochii umflați de nesomn, iar doicile și Doamna Elena dormeau, fără să aibă cunoștință că Chiajna se trezise, îmbrăcase unul dintre căftănelele moldovenești cusute cu pui din arnici roșu pe la poale, care nemulțumeau pe mama sa de-a doua pentru că nu se ridicau la înălțimea rangului copilei, și deschisese toate ușile până când îi aflase pe tatăl său împreună cu bărbierul.

Grigore Barbir, căruia meșteșugul său îi dăduse și numele în anii din urmă, ajunsese în slujba lui Petru Rareș de curând, după ce își petrecuse viața ca dohtor și bărbier al puternicei bresle a măcelarilor din Brașov. Odinioară, pe când Grigore abia isprăvea ucenicia la starostele breslei, adunarea hotărâse să trimită o calfă mai vrednică la școlile italiene, de unde să se întoarcă învățat și să le fie breslașilor bărbier și, la nevoie, dohtor de dinți. Banii aveau să fie dați din lada breslei, iar studentul avea să-i înapoieze lucrând în folosul breslașilor măcelari până la stingerea sumei.

Fuseseră organizate întreceri între calfele știutoare de carte, băieții înjunghiaseră cu îndemânare porci și viței, separaseră

fleicile, cotletele, mușchii și cefele, apoi alergaseră într-un suflet ca să sune clopotul care anunța că au isprăvit. Pritociseră felurite zemuri cu care frăgeziseră carnea, lăsând-o peste noapte la moi și rumenind-o a doua zi pe grătare, în mijlocul pieței. Răsuciseră rulade din burtă de porc și le împănaseră cu căței întregi de usturoi. La sfârșitul tuturor acestor încercări care adunaseră în Piața Sfatului toată suflarea orașului, Grigore fusese numit cea mai vrednică calfă a breslei.

Dintre scrisorile trimise universităților, numai una primise răspuns bun, acceptând să școlească un fecior de la capătul lumii, iar Grigore pornise către Napoli, unde intrase în primul an calfă în breasla măcelarilor napolitani, până când se deprinsese cu limba.

Orașul îl înfricoșase. O vreme nu înțelesese războiul care se purta în plină zi pe străzile mărginite la tot pasul de catedrale, castele și bazilici. Umbla privind numai în sus, către vârfurile lor dantelate înfipte în cer, și sfârșea adesea ca martor al unuia dintre omorurile zilnice. Învățase italiana ascultând lămuririle celorlalte calfe despre întâmplările zilei: un Orsini ucisese un Colonna, apoi un Colonna ucisese un Orsini și tot așa, fără sfârșit. Ca un fel de pregătire neașteptată pentru anii de studiu care aveau să urmeze, cuvântul pe care Grigore îl auzise cel mai des și-l putea rosti cu cel mai curat accent napolitan era *sangue*.

Cea dintâi zi a lui ca student al Universității din Napoli fusese sărbătorită cu mare zarvă acasă, în Brașov. Cursurile nu i se păruseră lui Grigore atât de grele pe cât se așteptase. Disecțiile, care puneau dezgust și un soi de respect îngrijorat în ochii colegilor săi, îi arătau aceiași mușchi, oase, tendoane și rinichi pe care-i mai văzuse și acasă, chiar dacă pe atunci nu erau omenești. Un ochi uman care atârna de nervul său nu-l impresiona mai mult decât unul de vițel de lapte. Lucrurile aveau să decurgă bine, scrisese Grigore acasă, starostelui breslei. La sfârșitul unui an avea de gând să ceară zapis că este bărbier-chirurg și poate lucra ca dohtor pentru breasla măcelarilor din Brașov, de vreme ce studiile se încheiau pentru fiecare student atunci când hotărau profesorii că el este pregătit.

Frământările sângeroase care sfâșiau locurile acestea însorite, bătute de apele albastre ale Mediteranei și înmiresmate cu arome de portocali, schimbaseră însă planurile lui Grigore. Papa, aflat în neînțelegeri din ce în ce mai aprinse cu regele napolitan, care refuza să plătească taxele papale, a închis universitatea, silind astfel profesorii și studenții să se risipească pe la universitățile care au acceptat să-i primească, Salerno, Bologna ori Padova. Nimeni nu a dorit să confirme printr-un zapis, după mai puțin de un an de studii, că Grigore brașoveanul este bărbier-chirurg, așa că el a fost nevoit să-și urmeze colegii și profesorii în Padova, oraș aflat sub stăpânirea îngăduitoarei Republici Venețiene.

La capătul a doi ani în care Grigore învățase nu numai să amputeze brațe și picioare ori să scoată măsele, ci și italiana, spaniola și ceva greacă, se întorsese la Brașov, unde breslașii îl așteptaseră cu o mireasă și două odăi în spatele curții starostelui. Noul bărbier-chirurg nu s-a împotrivit aranjamentului. Viața lui se scursese cuminte între plata datoriei pe care o avea la breaslă și grija familiei care devenea de la an la an tot mai numeroasă.

Cu timpul, în oraș apăruseră alți dohtori care se purtau cu volane albe, țepene de scrobite, la mânecile cămășilor, cu ciorapi lungi până dincolo de genunchi, la marginea pantalonilor bufanți, cu chipie frâncești din catifea neagră și scăpau câte o vorbă în latinește tot la trei-patru în românește. Negustorii mai înstăriți și familiile tinere nu-l mai chemaseră pe Grigore.

Petru Rareș îl aflase văduv, cu copiii așezați la casele lor, atunci când negustoria pe care o ținuse mai înainte de domnie îl purtase prin Brașov. Grigore bărbierul îl scăpase atunci de o blestemată de măsea cu o mână așa de ușoară, încât vodă trimisese după el de îndată ce urcase pe tronul țării. Îl tocmise pentru un an. Se împlineau curând cinci și pe vodă îl bătea gândul să nu-l mai înapoieze, căci Grigore era priceput și împlinea orice poruncă primea, chiar și o pedeapsă de tăiere a nasului pentru un brutar prins că vinde pâini prea mici.

Acum, Grigore se așează în spatele lui Petru Rareș, îi cuprinse toată fruntea cu palma stângă, înclinându-i capul către spate și sprijinindu-l de pântecul lui rotund, iar cu dreapta porni a trece briciul peste spuma de pe obraji. Cu castronelul în mâini, Chiajna își ținu răsuflarea. Lama ascuțită semăna cu lopata lată cu care Lăcustă grădinarul curăța zăpada, iarna, și fetița își închipui un omuleț cât degetul care împinge spuma de pe obrajii tatălui său, opintindu-se în dreptul nasului.

Ușa iatacului se deschise ușor, cu o mișcare ce părea că nu se va isprăvi niciodată, gesturi de tâlhari care cercetează dacă e liberă calea pentru hoțiile lor, și capul babei se strecură înăuntru, mai jos decât ar fi fost normal să se afle, semn că femeia începuse o plecăciune dincolo de ușă. Făcu semn Chiajnei să vină la ea, dar fetița scutură din cap fără o vorbă. Grigore simțea cum în Petru Rareș crește o nemulțumire ca o mâncărime și îndepărtă puțin briciul de piele, ca să nu se mai întâmple ca în trecut, când vodă ieșise cu obrazul ciupit din mâinile lui.

Ușa se deschise larg, făcând pe doică să se retragă cu iuțeală, și în iatac intră Ana, cu un chip nou, spălat și pomăduit, cu ochii încă roșii și umflați, dar cu ceva nelămurit adăugat întregii ei făpturi, ceva ce Chiajnei îi scăpa, dar o vrăjea. Cercetă cu atenție schimbarea, aerul în care se mișca sora ei părea mai dens decât în restul iatacului, capul ei stătea mai drept și pe sub pielea obrajilor încă de prunc dinții ei păreau strânși cu hotărâre, ceea ce-i schimba forma feței.

Ana continuă discuția din noaptea trecută, voia să știe cu ce a greșit și cu cine s-a luat decizia să fie măritată, vorbea despre răpirea ei din casa soțului său, cuvânt la care Grigore, încordat ca o strună, ridicase de îndată briciul și rămăsese cu el în aer, așteptând răspunsul trupului lui vodă.

— Fata mea, vorbi Petru Rareș, strunindu-și cel dintâi impuls, sunt încă în cămașă, am fața plină de spumă, nu-i momentul să te afli în iatacul meu. Mergi la Cătălina și o să vin și eu, după ce meșterul Grigore o să isprăvească aici.

Doamna Elena, numită și Ecaterina, era chemată de soțul său Cătălina în clipele ascunse și rare în care el avea nevoie să se arate fără pavăză și lesne de atacat, metodă care observase adesea că are un efect imediat asupra femeilor din familia sa. Ana se înmuie, într-adevăr, dinții ei se descleștară și chipul său își luă din nou forma lui cunoscută, dar nu renunță la lămuririle pentru care venise.

— Nu mă gândeam, tată, că ai să-mi găsești mie vină pentru ce s-a întâmplat, căci nu aș mai fi venit, ci m-aș fi aruncat după el în Dâmbovița, spuse, iar glasul ei era plin de miere și reproș, nimic trist, nimic îndurerat.

Ca și cum cuvintele nimeriseră din greșeală pe un glas pregătit pentru cu totul altceva, ceea ce îi arăta Chiajnei că pe dedesubt se purta de fapt între ei altă discuție, una la care ea nu ajungea. Briciul trecea acum într-o mișcare unduită peste gâtul lui Petru Rareș, iar mărul lui Adam se mișcă încet sub lamă atunci când el vorbi:

— Tu unde erai, Ană, când s-a întâmplat?

— La curte, cu doamnele, răspunse Ana.

— La curte, cu doamnele? repetă Petru Rareș printre dinți, pentru că Grigore îi ținea bărbia ridicată cu două degete. Acum e mai bine că te-ai întors acasă?

În ziua în care o delegație de boieri, mari dregători în Sfatul Țării, îi adusese lui Petru Rareș cea mai neașteptată veste din viața lui, fiica sa cea mare, Ana, se apropia încet de vârsta măritișului. Copilărise pe moșiile din jurul Brateșului și se bucurase de libertate, bătând malurile tuturor iazurilor și bălților și arătându-și stăpânirea asupra cetelor de copii ai pescarilor. Marele spătar al țării, marele vornic, logofeți și hatmani intraseră în curțile largi, negustorești, făcute anume ca să aibă loc de întors în ele carele cu pește, și dăduseră vestea ce avea să schimbe viața Anei: erau dovezi că Petru Rareș era os domnesc, iar ei veniseră ca să-l ducă la Suceava, de vreme ce Ștefăniță Vodă se prăpădise.

Ziua aceea nu schimbase însă nimic din felul în care Ana își privea tatăl, i se împotrivea și își îngăduia să-i stârnească mânii ca cea pe cale să izbucnească acum. Pentru ea, tatăl

său rămăsese bărbatul de pulpanele căruia se agăța atunci când cerea, cu răsfățul pruncilor boierești, să fie luată și ea la Galați, la Dunăre, să vadă corăbiile genovezilor și năvoadele pline cu pește.

Boierii îl aduseseră atunci pe Petru Rareș în Cetatea Sucevei și dăduseră la iveală dovezile: Ștefăniță-Vodă lăsase cu limbă de moarte ca cel ce urma să fie ales de țară în scaunul de domnie să fie Petru Rareș, negustor de pește cu moșii întinse între Siret și Brateș, ca fiu al lui Ștefan cel Mare ce era. Se știa de la însuși răposatul Ștefan, care spovedise fapta mitropolitului Moldovei, cerându-i să dezvăluie taina copilului ce creștea departe de curțile domnești numai în ceasul morții sale. Petru Rareș era bărbat în toată firea când aflase că tatăl său nu este tatăl său, că fusese dintotdeauna fiu al lui Ștefan cel Mare și că, iată, rămăsese singurul lui urmaș în viață.

După ce căută o vreme un răspuns potrivit pentru ultimele cuvinte ale lui Petru Rareș, Ana hotărî că este mai bine să verse câteva lacrimi, pentru că pauza deja se lungise prea mult și s-ar fi putut înțelege că a fost învinsă. În chip neașteptat, tocmai aceste lacrimi ale ei umplură paharul răbdării lui vodă și, luând prin surprindere pe Grigore, întoarse capul ca să-și privească fiica în ochi.

— Nu mai plânge, Ană, că nu pentru plâns trimite Dumnezeu fiice voievozilor! spuse, iar glasul lui răsună până dincolo de ușa iatacului, îndreptând pozițiile feciorilor de casă de pe coridoare. Nu pentru plâns se mărită domnițele țării! Nu știai ce ai de făcut? Cu ce treabă te-ai dus la o curte domnească? Să-ți faci partea ta, să te îngrijești ca soțul tău să fie întotdeauna la adăpost, pentru că avem nevoie de el.

Briciul crestase o tăietură cât un vârf de ac în pielea lui vodă și un bob de sânge mai mărunt decât o sămânță de mac se ivi. Un fir subțire de spumă se scurse până la ea și, atunci când sângele se amestecă cu săpunul, Petru Rareș simți că-l ustură și-și duse mâna la obraz.

— Grigore! îl preveni mai mult din priviri.

Ușa se deschise din nou și în iatac intră Doamna Elena. La tinerețea chipului și la limpezimea fragedă, neprihănită a

privirilor, aidoma Anei. Două copile. La formele rotunde și în curând dătătoare de viață, plesnind de toată înțelepciunea făpturilor alese de Dumnezeu pentru a da naștere, diferită nu numai de fiicele lui, ci și de orice altă fată ori femeie ce încălzea aerul cetății cu răsuflarea ei.

Nimic din toate cele petrecute de când urcase pe tronul țării nu îi dăduse lui Petru Rareș sentimentul unei pierderi, presimțirea aceea că ceva important este pe cale să fie uitat, ceva căruia îi trece timpul și o ușă se va închide pentru totdeauna, cum i-o dădea apropierea sorocului doamnei sale. Pruncul acesta care se va naște, fiul său venit pe lume din pântec nobil, în vremea domniei sale, îl făcea conștient că viața li se schimbă, poate că schimbarea deja avusese loc, iar lor nu le era dat să-i vadă decât efectele. Întoarcerea la cumințenia unei vieți de negustor de pește căruia îi sunt îngăduite multe nu va mai fi curând posibilă.

Sub privirile lui strecurate pieziș pe sub mâna bărbierului, Doamna Elena vorbea, luminând iatacul cu pântecul ei purtând prunc. Un viitor care încă nu începuse, dar pe care nimeni nu-l mai putea opri acum. De afară răzbătu slab behăitul îndepărtat al unui ied dus la tăiere și toți încremeniră, așteptând de la el ceva. Ce așteptau? Ar fi trebuit poate să pedepsească tăierea iezilor atât de aproape de Curțile Domnești? Pedepsele erau tot ce doreau cu toții de la el, pedepse întotdeauna pentru ceilalți, care le-au încălcat într-un fel sau altul vreun drept neînsemnat.

Apoi însă, ultimele cuvinte ale Doamnei Elena pătrunseră în înțelegerea lui și el știu că fusese întrebat despre prânzișor. Ouă, poate că acesta era răspunsul pe care îl așteptau de fapt. Visa de câteva nopți un ou, semn bun, copii sănătoși, cuvintele acestea îi apăreau în vis, apoi însă fiul său nenăscut, despre care știa că încă nu s-a născut, apărea și fura oul, fugind cu el, iar Petru Rareș se deștepta cu cămașa udă de sudoare, cu pletele lipite de tâmple și buzele mușcate.

— Frumoasă rochie, doamna mea, spuse Petru Rareș. Numai că eu nu sunt încă îmbrăcat, mă gândeam că ar avea vreme meșterul acesta al meu să isprăvească bărbieritul mai înainte ca întreaga curte să năvălească în iatacul meu.

— Vom lua prânzișorul de îndată ce isprăviți, repetă Doamna Elena cuvintele pe care vodă le pierduse prima oară. A ce miroase aici? continuă ea, adulmecând aerul din odaie. Grigore, ce săpun folosești? Din cel făcut de Lăcustă grădinarul după rețeta pe care i-am dat-o eu? Parcă i-am spus să pună la sfârșit flori de romaniță.

— Romanița umple de spuzeală obrajii Măriei Sale, răspunse Grigore abia auzit, în vreme ce întindea pentru a doua oară pe fața lui vodă spumă curată. Știu din anii trecuți că Măria Sa nu este prieten cu romanița.

— Cătălină, ia fetele și mergeți. Un bărbat are dreptul să fie singur atunci când este bărbierit, ceru Petru Rareș.

— Oare să măritǎm pe Ana cu Dumitru gelepul, negustorul de berbeci, și să strângem boierii în jurul lui? Să-l ajutăm să meargă la sultan și să ceară tronul? spuse fără nicio pregătire Doamna Elena, luând prin surprindere pe Petru Rareș, care tresări, intrând pentru a doua oară în briciul bărbierului.

— Grigore! îl avertiză el, apoi răspunse Doamnei Elena. E prea tânăr. Ai văzut ce se întâmplă dacă voievodul este tânăr. În Valahia mișună lupii, trebuie mână de om trecut prin multe, care să știe să-i stăpânească, nu să se aprindă la cea mai mică asmuțire. Să aibă mintea rece, nu sângele fierbinte al celor tineri, pe care-i atragi ușor în capcane.

— Tată, trimite-mă pe mine la Târgoviște! se auzi pentru prima oară în dimineața aceea glasul Chiajnei, care se hotărâse să se facă văzută numai pentru că amândouă doicile ei plănuiau din pragul ușii cum să o atragă la ele și gândise că vor înceta, dacă vodă o va privi și-i va vorbi.

— Ce să faci tu acolo, ghilimoț? râse cu sinceritate, ca în anii negustoriei, Petru Rareș.

— Să mă mărit, răspunse Chiajna. Să mă încrunt o dată la boierii care au ieșit de sub ascultare, să-i pun la temniță pe vinovați, să bat o dată cu sceptrul în podea și să strig „Oștirea! La mine!".

Brațul ei mic ridică în aer o spadă nevăzută, în vreme ce strâchioara rămăsese sprijinită numai cu o mână, într-un echilibru fragil, pe pieptul fetiței.

— Tu de ce nu ești așa ca ea, Ană? spuse vodă, regretând vorbele de îndată ce și le auzi, pentru că fata dădu drumul unui plâns deznădăjduit. O să ne mai gândim ce este de făcut, încercă Petru Rareș să dreagă lucrurile. O să-ți găsim un soț.

Dar Ana știa că, de vreme ce nu s-a arătat vrednică să apere aliațele tatălui său, următorul soț nu va fi decât un simplu boier căruia nimeni să nu-i dorească moartea. Și ce domniță își dorește un astfel de soț neînsemnat? Se răsuci pe călcâie și ieși ca o furtună, răsturnând în trecere strachioara din mâinile Chiajnei, care se rostogoli zornăind pe podelele smălțuite și făcând pe tatăl său să tresară și să intre în briciul bărbierului pentru a treia oară.

— Las-o așa, Grigore, își smulse el ștergarul de la gât, aruncându-l cât colo și ridicându-se, că ai să mă omori cu briciul mai înainte să văd copilele astea măritate, Pocuția înapoi unde îi este locul și cetățile mele din Transilvania confirmate de Zápolya ori de Ferdinand, care din ei o cuceri tronul până la urmă!

Așezată turcește pe covorul moale, cu pupitrul scund, sculptat cu migală în lemn parfumat de cireș, dinaintea ei, Roxelana scria o scrisoare regelui polon. Era a douăzeci și șasea zi a lunii Shawwal, când leandrilor începeau să li se scuture florile, clematitele năpustiseră toate zidurile Constantinopolului, aerul orașului devenise dulce și greu de respirat din pricina puzderiei de miresme de peste vară, iar cămilele purtau pui.

Pana zgâria neplăcut hârtia atunci când literele aveau bucle către stânga și odalisca ei favorită aștepta alături, răsucind între degete o pană nouă, gata să sară de la locul ei la cel mai mic semn al Roxelanei. Favorita sultanului își exersa însă răbdarea și îndârjirea chiar și într-o dimineață liniștită,

în care toate războaiele seraiului păreau atât de departe. Știa că ea fusese aceea care adusese pana în starea în care se afla acum, cu vârful bont numai pe o parte și cu un mic colț ascuțit pe cealaltă. Toate penele ei ajungeau așa în scurt timp, pentru că Roxelana înclina literele către dreapta și apăsa cu hotărâre toate punctele. Își propusese așadar să isprăvească scrisoarea cu aceeași pană, în ciuda stropilor de cerneală care săreau din când în când și a sunetului supărător.

Pe o sofa mai îndepărtată își întinsese trupul uscat de vreme și mâncat de boli bătrânul imam Ibrahim al-Halabi, cel mai mare învățător și legiuitor al imperiului, singurul căruia îi era îngăduit să ia parte la audiențele tinerei sultane din Palatul Topkapı. Subjugat în chip neînțeles de ochii ei căprui, altfel cu totul obișnuiți, dacă nu ar fi avut lucirile de neastâmpăr și veșnică nemulțumire, Soliman îi îngăduise și această de pe urmă poznă, anume de a avea un cabinet al ei într-o aripă a Curții Divanului, unde să se joace de-a conducătoarea.

Micuță de stat, o bucățică de femeie cu părul numai inele blond-ruginii și cele mai subțiri buze pe care le văzuse sultanul vreodată, cu o gură cât o mărgică, Roxelana nu fusese multă vreme luată în serios. Avea douăzeci și șapte de ani și încă mai arăta de cincisprezece, o păpușă de un cot care smulgea surâsuri înduioșate atunci când vorbea cu gura ei cât un punct.

Totuși, ambasadorii din Constantinopol, solii Europei și agenții de la Înalta Poartă ai tuturor țărilor vasale înțeleseră iute care este înrâurirea ei asupra luminatului sultan, astfel că în scurtă vreme audiențele acordate de ea deveniră mai căutate decât cele ale sultanului. Roxelana primea daruri și petiții, mijlocea înțelegeri, propunea dezlegări neobișnuite pentru pricini ce durau de ani întregi și păruseră până atunci să nu aibă sfârșit.

De pe sofaua lui, bătrânul imam scăpă dintre degete mușțiucul narghilelei, care se lovi cu un sunet de clopoțel de vasul cu apă, apoi rămase spânzurat la capătul furtunului,

arătând că Ibrahim al-Halabi aţipise de-a binelea. El fusese cel care o pregătise pe Roxelana pentru convertirea la credinţa cea adevărată, arătându-i care sunt cei cinci stâlpi ai credinţei şi recitându-i versete din Coran, uneori aceleaşi la nesfârşit, pentru că mintea învăţătorului cădea adesea în spaţii goale care îl derutau. Tot bătrânul Ibrahim fusese însărcinat să o deprindă pe Roxelana cu scrisul, atunci când sultanul cedase rugăminţilor ei nesfârşite şi îngăduise acest lucru neobişnuit.

Roxelana, favorita sultanului, isprăvi scrisoarea, se iscăli şi strecură o privire către învăţătorul său şi al întregului imperiu. Sofaua pe care obişnuia să rămână întins cu ceasurile, prefăcându-se a se îndeletnici cu o narghilea, dar de fapt picotind cât era ziua de lungă, se afla lângă vatra în care slujnicele aprinseseră câteva vreascuri, la porunca imamului. Tălpile veşnic reci ca gheaţa ale lui Ibrahim al-Halabi erau la numai o palmă de foc, dar sângele lui se încălzea cu mare greutate.

Surâzând ca la o poznă pe cale să izbutească, Roxelana făcu semn odaliscei să deschidă cea mai apropiată fereastră şi mirosul sărat al apelor Bosforului se amestecă cu cel de lemn ars din încăpere. Ibrahim al-Halabi tuşi şi îşi drese bătrâneşte glasul de câteva ori, dar pleoapele sale rămaseră pe jumătate închise. Roxelana îşi flutură palma prefăcută în evantai pe dinaintea ochilor, arătând cât de cald este şi ce nepotrivită fusese porunca bătrânului său învăţător de a aprinde focul. Odalisca şi slujnicele chicotiră. O îndrăgeau pe stăpâna lor pentru astfel de clipe de complicitate tăcută care le făcea să se simtă deasupra întregii tagme a slujnicelor din harem.

Un eunuc cu ochii plecaţi şi braţele negre ca abanosul intră şi se înclină până la podele în faţa Roxelanei, apoi şopti câteva cuvinte unei slujnice care se apropiase de el. Fata ascultă cu atenţie apoi rosti mesajul, cu ochii la Roxelana:

— Solie din Valahia, luminată stăpână. Boieri sosiţi cu daruri şi cu o rugăminte.

— S-au anunţat dinainte? întrebă Roxelana, ridicând din sprâncenele subţiri, două fire cânepii, nestatornice, care zvâcneau la cea mai mică emoţie care încerca inima sultanei.

— Nu, stăpână.

De afară răzbătu pe fereastra deschisă chemarea ademenitoare și încărcată de promisiuni a unui vânzător de sugiuc, purtată de vânt și răsunând îndepărtat ca prin vis. Îi răspunse țipătul unui pescăruș ce trecu în zbor chiar pe sub streașina de deasupra ferestrei. O amintire uitată se arătă preț de o clipă tinerei sultane, adusă pe căi tainice de alăturarea aceasta de sunete. Acasă, în Galiția, de unde fusese răpită pe când era numai o copilă și vândută negustorilor ce căutau fete pentru haremul sultanului, nu erau sugiuc și nici pescărușii. Nici păuni desfăcându-și cozile neînchipuit de frumoase în preajma fântânilor arteziene din grădinile palatului, nici cămile, nici eunuci negri și nici marea răsunând în toate încăperile, atunci când era liniște. Solii de la ușa ei veneau din Valahia, vecină cu Moldova, vecină cu Galiția.

— Să intre, spuse Roxelana și împinse pupitrul pentru scris într-o parte, ridicându-se de pe covor și așezându-se pe una dintre sofalele încărcate de perne.

Boierii buzoieni, înveșmântați în straiele cu care se înfățișau la Curtea Domnească în ziua Crăciunului, cu calpacele de samur și cu chimirele late ivindu-se de sub caftanele din urșinic, înaintară până în mijlocul încăperii și acolo bătură temenele, după obicei. Între ei, Șerban Buzoianu, cel mai tânăr și mai neînvățat cu străinătatea, părea încă și mai nevârstnic decât era din pricina pletelor rămase slobode după ce feciorul de boier își pierduse cușma într-o întâmplare rușinoasă din bazar. Trăgea după el o cușcă umblătoare pe roți, acoperită până-n pământ cu o velință din zarafir, din pricina căreia mersul îi era împleticit și neîndemânatic. Făcea doi pași înainte, apoi muta sforile cu care trăgea cușca în mâna cealaltă, următorii pași îi făcea cu spatele și se rotea din nou, înaintând cu fața.

— Slăvită fie Împărăteasa Luminii, căreia îi dorim sănătate și viață lungă, începu cel mai bătrân boier al delegației. Am adus daruri pe care le punem la picioarele Măriei Tale și nădăjduim să-ți placă.

Dădură la iveală din cufărul aflat dinaintea lor trei pocale din argint bătute cu rubine și o mantie din samur, apoi făcură loc lui Șerban Buzoianu să înainteze, iar el se înroși ca para focului și trecu printre ei cu mersul lui împleticit, trăgând după el cușca acoperită, în care părea să se afle adevăratul plocon. Ajuns în fața sultanei, opri cușca așezând piciorul în fața uneia dintre roți și trase velința jos de pe ea, înfășurând-o în neorânduială pe braț.

Toți ochii din micul cabinet al Roxelanei se măriră, toate sprâncenele se ridicară și răsuflările se potriviră într-una singură. Nimeni însă nu cuteza să dea vreun semn al simțămintelor ce-i încercau, așteptând mai întâi primul gest al sultanei. Din cușca umblătoare pe roți, doi ursuleți speriați priveau întreaga adunare cu ochi umezi și triști, strângându-se unul într-altul.

Roxelana surâse și coborî de pe sofa, apropiindu-se de cei doi pui, strecurându-și mâna printre gratiile de lemn și mângâind o ureche. Acela care hotărâse un astfel de dar era om priceput și știa multe, iar ea prețui dibăcia gestului. Urșii erau la ei acasă în Galiția și în Valahia, dar lipseau de pe malurile Bosforului. Cei doi pui care își vârau acum capetele pe sub mâna ei, în căutare de mângâieri, vorbeau într-o limbă pe care numai boierii buzoieni și Roxelana o înțelegeau despre o legătură ascunsă între ei, pe pământurile acestea turcești.

— Pentru grădinile palatului, mărită stăpână, spuse într-un târziu boierul cel bătrân.

— O să avem grijă de ei, răspunse Roxelana. Cum au fost hrăniți?

Tălmaciul delegației era un grămătic valah dintre cei aflați pe lângă dregătorii purtători de treburile țării la Înalta Poartă. Atunci când auzi întrebarea sultanei, Șerban Buzoianu lăsă velința din zarafir să-i alunece la picioare, scotoci prin pulpanele caftanului și scoase de acolo o butelcă cu lapte pe gâtul căreia trăsese degetul din piele al unei mănuși vânătorești, retezat la capăt pentru ca ursuleții să poată bea.

— Ce pricină vă aduce până aici, cinstiți boieri? mai întrebă Roxelana, cercetând amuzată butelca și dezlegând cu aceste cuvinte jăluirea buzoienilor.

— Am venit să cerem de la luminatul sultan firman de domnie pentru Vlad Vintilă stolnicul, mare boier buzoian de-al nostru și os de domn, de vreme ce voievodul ne-a murit în urmă cu câteva zile, spuse boierul cel bătrân. Pentru aceasta am adus douăzeci de pungi cu piaștri pe care am dori să le punem la picioarele stăpânului lumii, împreună cu mărturia noastră că aceasta este voia țării.

Deșteptat de murmurele stârnite în încăpere atunci când cei doi pui de urs începuseră a se înghionti, încercând să apuce butelca cu lapte din care sugeau pe rând cu lăcomie, Ibrahim al-Halabi prinse ultimele cuvinte ale boierului.

— Dacă veți continua să-i tot ucideți din an în an, măritul sultan va sfârși prin a vă lua dreptul acesta de a vă pune singuri domn, spuse el, căutând cu o mână tremurândă mușțiucul narghilelei și făcând semn cu iritare unei slujnice să-i aprindă tăciunii.

— Răposatul Vlad-Vodă a murit dintr-o întâmplare nefericită, înecat, spuse boierul cel bătrân și observă cu nemulțumire cum cuvintele sale stârnesc imamului un gest de lehamite din mâna uscată.

— Nu veți intra prea lesne la luminatul sultan, abătu Roxelana discuția către locuri mai pașnice. Zilnic așteaptă la ușa lui zeci de delegații cărora le țin rânduiala slujbașii. Dacă pricina nu este cu grabă, atunci vă treceți la catastif și așteptați până când vă vine rândul. Aveți unde sta câteva zile?

— Mărită stăpână, pricina este grabnică, vrăjmașii pot aduce mărturii mincinoase, așa cum au mai făcut și în trecut, ca să pună domn de-al lor pe tronul țării. Ajută-ne să ajungem de îndată în fața luminatului sultan.

Trecerea peste rândurile nesfârșite de petiționari din toate colțurile lumii care așteptau cu zilele la ușa sultanului Soliman nu era un lucru lesne de făcut. Lor li se adăugau soliile urgente de pe câmpurile de bătălie cu Ferdinand de Habsburg ori ambasadorii cu probleme ce nu sufereau amânare, care

întârziau încă și mai mult intrarea în Sala Divanului, în ordinea stabilită de slujbașii Porții.

Înțelegerea pe care Roxelana o avea cu Soliman fusese ca niciunul dintre ei să nu se amestece în cancelaria celuilalt. Atunci când îngăduise aceasta, Soliman o făcuse surâzând cu înduioșare la gândul unui mic cabinet în care favorita lui avea să primească plângerile sutelor de femei ale palatului, aflate mai mereu în război unele cu altele, sau nimicuri femeiești ca plocon de mulțumire din partea vreunui ambasador care își văzuse pricina rezolvată alături, în Sala Divanului, adevărata cancelarie a imperiului.

În scurtă vreme însă, diplomații Europei începuseră să treacă mai întâi pe la Roxelana, căreia îi aduceau situațiile cele mai încurcate, fără sorți de izbândă, iar ea le găsea întotdeauna cele mai iscusite căi de rezolvare. Meritele ei erau cu atât mai mari cu cât respectase înțelegerea și nu ceruse niciodată direct vreo favoare de la Soliman.

— Ar fi o cale, spuse Roxelana după o clipă de gândire, iar în ochii ei căprui jucară luminile acelea care făcuseră să li se ducă vestea până dincolo de marginile imperiului. Dar pentru aceasta va trebui să făgăduiți că noul voievod împreună cu voi toți nu veți sprijini niciodată pe domnul Moldovei să pună stăpânire din nou pe Pocuția. Pocuția și Galiția rămân ale regelui polon.

Boierii buzoieni se priviră lung mai înainte de a răspunde. Vodă Petru Rareș al Moldovei nu primise până acum ajutor în războaiele lui personale, cum era acesta pentru stăpânirea cetăților sale strămoșești din Pocuția. De ce ar fi crezut Roxelana că acest lucru ar fi posibil?

— Doar Casa Drăculeștilor și Casa Mușatinilor se înrudesc, nu-i așa? continuă favorita sultanului, ca și cum le-ar fi ghicit gândurile.

— Slăvită stăpână, ne legăm că Valahia sub domnia lui Vlad Vintilă nu va ajuta pe Petru Rareș să se întoarcă în Pocuția, vorbi cu toată hotărârea boierul cel bătrân.

— Atunci uite cum facem: în dimineața asta se află la ușa sultanului, așteptând să intre, o delegație a regelui polon,

arătă Roxelana calea pe care o găsise pentru ca boierii buzoieni să-și capete firmanul de domnie pentru care bătuseră drumul până la Constantinopol. O să intrați odată cu ei. Am să scriu câteva rânduri pe care le veți da lui pan Cazimir Laski, cel care conduce delegația. Atunci când slujbașul va striga de pe catastif pe polonezi, intrați împreună cu ei, ca membri ai aceleiași solii. Așteptați ca Pan Cazimir să isprăvească pricina lor, apoi vă va prezenta pe voi. Cu puțin noroc, luminatul sultan nu se va supăra, de vreme ce pricina este moartea unui voievod.

Către seara zilei aceleia, din casa capuchehaiei moldovenești la Înalta Poartă plecă un mesager călare, cu o solie pecetluită și legată la coburii șeii. Știm pentru că eram și noi acolo atunci când argații fremătau în jurul calului său, legând chingile, potrivind șaua, strângând curelele. În Bogdan Sarai, cartierul constantinopolitan în care se aflau locuințele slujbașilor moldovenești, auzeam răsunând clopotul unei biserici creștine din apropiere, vestind sărbătoarea Sfântului Apostol Toma. Pe străduța strâmtă ce cobora către Cornul de Aur, copitele bătând piatra în trap grăbit făceau bragagiii săraci să se lipească de ziduri, ca să facă loc călărașului. Vedeam umbrele clădirilor cum se întindeau prelungi spre răsărit, tulburând lumina și adăugându-i mlădieri nelămurite.

Solul avea de gând să treacă podul Galatei, apoi să alerge calul spre Dunăre, să o traverseze pe podul umblător de la Rusciuc și să iasă în Drumul Bogdanului la cei dintâi zori. Ducea la Suceava vestea înscăunării unui nou domn în Valahia, Vlad Vintilă din neamul Drăculeștilor.

7046 de la Facerea Lumii

Anul foametei

Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie?

Anul își primise numele din pricina năpastei care pustiise toate câmpurile, lăsând pivnițele și cămările goale peste iarnă. Nori negri de gângănii se iviseră de nicăieri, coborându-se ca blestemul asupra grânelor și pomilor, lăsând locurile goale pe unde treceau. Oamenii au mers mai întâi la călugării cei înțelepți din păduri, cerând să fie scos Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, numărătorul de stele, și să se caute acolo ce este de făcut. Gromovnicul nu arată ce este de făcut, spuseseră călugării. Arată numai ce are să se întâmple. Va fi foamete, isprăviseră ei, apoi intraseră înapoi în mănăstirea lor cât palma și ferecaseră porțile.

Mai înainte de asta însă, anul nu dăduse semne că ar fi dintre cei răi. Copiii domnești se jucau prin podul caselor, alergând mâțele sau închipuindu-și că eliberează vitejește o cetate asediată. În podul Curții Domnești a Sucevei se ajungea pe două căi. Chiajna le cunoștea bine pe amândouă, dar una o păstrase deocamdată ascunsă de frații săi mai mici, Iliaș și Ștefăniță, care începeau să se ridice mărișori și amenințau cu invadarea orice colț tainic de lume ce fusese până de curând numai al ei.

Pe culoarele minții domniței, cuvintele înțelese numai pe jumătate ale cronicii lui Macarie, învățate pe de rost din pricina tainelor presimțite în ele, se roteau amețitor, supunând

orice alt gând: „Cele de până aici le-au adunat și cu meșteșug le-au întocmit și ni le-au lăsat nouă, copiilor lor...".

Una dintre căi era scara strâmtă, răsucită tot către dreapta, ce pornea din sala armelor și urca împrejurul turnului de la răsărit până când ieșea în drumul de strajă, coridorul de piatră aflat chiar sub acoperiș, cu barbacane înguste pentru țevile flintelor și cu cămări ferecate, pline cu praf de pușcă, din loc în loc. Cealaltă pornea din spatele sacilor cu făină din cămara bucătăriilor domnești. Ușa era atât de scundă acolo, încât Chiajna trebuia să se aplece ca să poată trece și întotdeauna îi rămâneau în păr făină și pânze de păianjeni.

„Cele de până aici le-au adunat și cu meșteșug le-au întocmit și ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moștenire, scriitorii dinainte de noi; nu știm cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu", se roteau cuvintele cronicii în mintea ei.

Între lucrurile cele mai supărătoare din viața ei se numărau păianjenii, frații ei mai mici și faptul că era fată. Din această pricină, Chiajna rostea acum în gând rândurile învățate pe de rost, care o ajutau să uite de păianjenii ce fojgăiau cu miile prin firidele zidurilor. Astăzi, atunci când mieunatul pisicii celei roșcate începuse a se auzi înfundat din pod, Chiajna pornise să o caute pe cea dintâi cale. Urcase scara spiralată cu poalele rochiei adunate în față și petrecute peste braț, cercetând cu piciorul fiecare treaptă mai înainte de a-și lăsa greutatea pe ea și privind numai în sus, de unde o geană de lumină strecurată printr-o barbacană ajungea până la ea, lovindu-se din perete în perete.

Odată ajunsă sus, pe drumul de strajă, lat și luminat din belșug de soarele care pătrundea pieziș prin toate barbacanele, chemă pisica și ascultă cu atenție, încercând să înțeleagă în ce parte ar trebui să caute. Mieunatul roșcatei se auzi de peste tot. Pisica părea captivă undeva în înalturi, deasupra Curții Domnești, slobozind de acolo chemări de ajutor.

Pe când era numai o pruncă și încă singurul copil al Curții Domnești, prima doică îi spusese că păianjenii poartă în pântecele lor rotunde sute și mii de pui care ies afară atunci

când le strivești părintele cu piciorul. Fusese o încercare de a convinge fata să nu mai cerceteze cele mai ascunse unghere ale caselor, iar Chiajna nu mai scăpase de atunci de imaginea miilor de păianjeni mici care se împrăștie prin toate cotloanele, luând în stăpânire odăile.

„...și ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moștenire scriitorii dinainte de noi; nu știm cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu."

Porni pe drumul de strajă la întâmplare, coridorul din piatră era rotund și nu trebuia decât să meargă tot înainte ca să ajungă în același punct din care plecase. Ochii ei se îngustau atunci când trecea prin dreptul unei barbacane și lumina puternică de afară îi săgeta chipul pentru o clipă. Vântul aduse sunetul îndepărtat al unei tălăngi și Chiajna se opri ca să privească dincolo de zidurile Curții Domnești. Prin deschizătura de numai o palmă se vedea o fâșie de câmp verde în care apăru încet o vacă, iar fata rămase privind la ea.

Îi plăcea să privească vacile atunci când păștea. Mersul lor leneș, cozile alungând din când în când câte o muscă, tălăngile ce sunau când ele aplecau capul în iarbă și ugerele pline de lapte o învăluiau pe Chiajna într-o vrajă puternică. Orice ar fi făcut în clipele acelea își pierdea din importanță, frământările îi dispăreau ca prin farmec și fata se simțea pe cale să-și amintească ceva uitat, mai însemnat decât războaiele cu frații ei care îi chinuiau pisicile, decât cronicile pe care le scria învățătorul ei și le învăța ea pe de rost ori chiar decât sabia bunicului său, păstrată într-un cufăr din vistierie și pe care Petru Rareș i-o arătase odată.

Lucrul acela uitat se risipea însă mai înainte ca ea să și-l poată apropia îndeajuns, vraja se destrăma și Chiajna se smulgea din visare, rămânând o vreme cu o tristețe nelămurită, ca de pe urma unui lucru de preț pierdut.

— Roșcato! Pis! mai chemă ea o dată pisica și mieunatul se auzi de data aceasta foarte aproape, chiar în față, iar Chiajna grăbi pasul și se încruntă.

Frații ei mâncau zilele doicilor lor, încălecând buțile cele mici care nu o dată se răsturnaseră cu ei, prinzându-le

picioarele dedesubt, vârându-se în butoaie și rostogolindu-se cu ele la vale, de pe buza Dealului Zamcăi, și ieșind apoi din butoi cu cucuie și vânătăi care păreau a-i face fericiți, urcând în clopotnița Bisericii Coconilor din curtea caselor domnești ca să strice cuiburile hulubilor și să le fure ouăle sau urcând pisicile Chiajnei în copaci și părăsindu-le acolo. Prindeau vrăbii și le legau cu un fir de cânepă de picior, alergând apoi cât erau Curțile Domnești de largi, cu pasărea zburându-le poticnit pe deasupra capului, zbătându-se să scape din prinsoare. Ai fi zis că-s răutăcioși, de nu ar fi mirosit încă a lapte diminețile și nu ar fi semănat cu doi îngeri curați care, atunci când dormeau, topeau inima maicii lor.

Petru Rareș poruncise zilele trecute să le fie făcută băieților o grindă de lemn sprijinită pe două picioare în fața ferestrelor Doamnei Elena și de atunci Iliaș și Ștefăniță munceau sărmana grindă pe care o numiseră cal. Se prindeau cu mâinile de ea, ridicându-se și răsucindu-se împrejurul ei, lăsându-se să atârne de ai fi zis că-și vor smulge brațele cu totul ori străbătând-o în picioare, cu mâinile depărtate de trup ca să-și țină echilibrul. Pesemne că se plictisiseră însă și de calul poruncit de vodă, de vreme ce pisica cea roșcată dispăruse de mai bine de un ceas.

În fața Chiajnei, coridorul se curba ca lumea dintr-o picătură de apă, urmând întocmai forma rotundă a Curților Domnești. Cea mai largă barbacană, tăiată anume în zidurile groase de piatră ca să încapă în ea orga morții, avea să-i apară curând dinainte. Într-o scândură groasă de stejar fuseseră cioplite cinci șanțuri pe o față și alte cinci pe cealaltă, iar scândura fusese fixată pe o osie la mijlocul barbacanei, astfel încât să se poată roti cu ușurință. La nevoie, dacă vrăjmașul ar fi atacat cetatea, oștenii ar fi prins câte o flintă pe fiecare șanț, cinci pe o parte și cinci pe cealaltă, le-ar fi încărcat pe toate, apoi un singur om ar fi putut trage zece focuri, rotind orga morții ca pe o morișcă.

Pisica se auzea tot mai aproape, iar mișcările Chiajnei deveniră iuți și zvâcnite.

Se mânia pe măsură ce se apropia de locul isprăvii.

Băieții aceștia născuți la capetele aceluiași an, os domnesc și împlinind cu prisosință nădejdea tatălui lor ca tronul să aibă moștenitor, stricaseră toată buna rânduială a familiei, după părerea ei. Țintuiseră vreme îndelungată în pat pe maica lor, slăbită după anul acela în care născuse de două ori, și umpluseră nopțile Curții Domnești de plânsete și forfotă, o viermuială permanentă de doici, slujnice, feciori de casă, mirosuri înțepătoare de scutece murdare și nesomn, care o scoseseră pe Chiajna în afara lumii locuite. Nimeni nu se mai interesase de ea. Nimeni nu-i mai orânduise fiecare ceas al zilei, nimeni nu-i mai poruncise ce straie să poarte, cum să-i fie aranjat părul, când să se culce și ce să mănânce.

Încă un pas și băieții i se înfățișară de după curbura drumului de strajă, cu fețele luminate de bucuria jocului, chicotind și înghiontindu-se. Învârteau pe rând scândura cu șanțuri pentru flinte, care se rotea scârțâind în osia ei. În locul puștilor era legată fedeleș, cu brâul lui Iliaș, pisica cea roșcată a Chiajnei, una dintre pisicile găsite de ea pe lângă zidurile Bisericii Coconilor, pe când era pruncă.

Chiajna simți cum inima crește în ea, ocupând spații ce nu i se cuveneau, împingând plămânii și măruntaiele ca să-și facă loc, umflându-se amenințător și sufocând-o.

Se opri și rămase acolo, la câțiva pași de băieți, privindu-i și așteptând ca ei să o descopere. Chinul pisicii nu-i mai părea important. Singurul lucru care conta era numai răzbunarea ei perfectă, dulceața pe care avea să o simtă atunci când va vedea în ochii fraților ei înțelegerea înspăimântată că sunt priviți de o vreme, suficient cât ei să nu se mai poată dezvinovăți, o răcoare binefăcătoare ce-i va face inima să-și reia dimensiunile obișnuite.

Cel dintâi o observă mezinul, Ștefăniță, care slobozi îndată cele două cuvinte pe care le rostea cel mai des:

— Nu eu!

Mult mai ager în momente de cumpănă ca acesta, Iliaș se mulțumi să oprească rotirea moriștii cu un gest, apoi rămase nemișcat sub privirile surorii lui, drept și încordat,

măsurând numai în gând distanța dintre ei și comparând-o cu cea până la scara spiralată din spatele lor. Ștefăniță ridică ochii spre el, dădu să-l întrebe ceva, apoi însă simți ce este de făcut și o zbughiră la fugă amândoi în aceeași clipă, ca un mecanism perfect alcătuit, care se declanșează la cea mai mică apăsare a pârghiei.

Chiajna alergă pe urmele lor pe scară în jos, tălpile ei, mult mai lungi decât ale băieților, nu prindeau întotdeauna treapta și fata lovi scara cu fundul de câteva ori. Inima însă îi bătea în urechi, iar ea nu simți nicio durere, așa cum nu băga de seamă niciodată durerile din podul palmei cu care ținea arcul atunci când trăgea cu săgeata ori cele din umeri atunci când exersa lupta cu sabia. Toată ființa ei se concentra în clipele acelea într-un singur punct: să biruiască pe cel cu care lupta. Nu făcea asta conștient, nu avea nevoie de voință sau îmbărbătări. Pur și simplu se întâmpla, trupul ei părea să treacă sub comanda altcuiva, mai deprins cu lupta decât ea, mai puternic și mult mai bine pregătit, iar ea se destindea pe dinăuntru, martor mulțumit al celor ce vedea.

Băieții alergau de-a lungul coridoarelor cu capetele lăsate pe spate, ca pentru a face loc aerului să intre direct în plămâni. Cu fiecare cotitură pe care o făceau, distanța dintre ei și Chiajna se micșora din pricina încălțărilor lor cu tălpi de lemn și călcâi înălțat, care alunecau pe podelele de teracotă, silind băieții să facă doi-trei pași mărunți ca să-și afle din nou echilibrul și să bată aerul cu brațele, ca niște păsări lovite în aripă. Avea și Chiajna astfel de încălțări frumoase și nefolositoare, Doamna Elena comandase de la Veneția pentru ei toți. Ale băieților aveau căputa împodobită cu câte o fundă mare din mătase neagră și tropăiau ca o herghelie de cai atunci când alergau prin odăi. Ale ei rămăseseră de la bun început pe fundul cufărului de sub pat, alături de alte daruri nepotrivite, în vreme ce fata purta numai cizme vânătorești lipsite de podoabe, cu talpa din piele de bou, moale și tăcută.

Ajunși la limanul salvării lor, băieții își repeziră trupurile în ușa sălii în care Doamna Elena primea oaspeții, două

bufnituri scurte, pline de nădejde, mâini mici agitate pe zăvor. Chiajna apucă tunica de catifea a lui Iliaș și ușa se deschise, rostogolind în încăpere trei copii domnești.

Sus, chiar sub podul caselor, pisica rămăsese ca un fruct ciudat, uitat pe o tipsie de lemn.

Băieții se ascunseră în spatele Doamnei Elena, scoțând de acolo numai câte o jumătate de chip. Macarie, cronicar al curții, sosit pentru orele de slavonă și greacă ale Chiajnei, rămăsese cu vorba întreruptă la jumătate, în picioare, dinaintea Doamnei, și cântărea acum neașteptata situație cu ochi de cunoscător, ca unul căruia îi îngăduise Dumnezeu să vadă încă multe alte înfruntări între pruncii de dinainte și de după domnie ai lui vodă. Purta odăjdii simple, cernite, căci lui Petru Rareș nu-i plăcea să vadă față bisericească împodobită cu fir de aur, și-și făcea de lucru cu mătăniile, în așteptarea hotărârii Doamnei.

— Care-i pricina? întrebă Doamna Elena, împingând băieții în fața ei, alături de Chiajna.

— Nu-i pricină, răspunse fata.

— Nimic, întări și Iliaș, de la care toată lumea se aștepta să fie purtătorul de cuvânt al celor doi frați.

Doamna Țării se mulțumi să-și mute privirea de la unul la altul, așa fel ca ei să înțeleagă că nu s-a isprăvit, ci numai se amână, apoi privi la Macarie, care îi fusese sfetnic bun în alte împrejurări, și ridică din sprâncene, cerând ajutor. În complicata încrengătură de prietenii și vrăjmășii, interese, uneltiri și felurite zâzanii de la curte, Macarie era fruntea taberei devotate lui Petru Rareș. Tocmai din această pricină, Doamna Elena și-l ținea aproape, arătându-i bunăvoință și încredere. Cronicarul ar fi ținut oricând partea fiicei celei mici a lui vodă, chiar mai înainte de a cerceta care fusese pricina, știa aceasta.

— Poate ar fi mai bine să începem școala pe ziua de azi, Măria Ta, propuse Macarie, ridicând din umeri și lăsând să-i scape un suspin care arăta că situația îl depășea.

Începerea lecțiilor însemna separarea copiilor, căci cronicarul încă nu primise și pe feciorii lui Petru Rareș pentru

învățătură. Doamna Elena găsi propunerea lui Macarie înțeleaptă. Chiajna se retrase împreună cu învățătorul său în încăperea pentru școală, iar băieților li se îngădui să se joace la calul de lemn din fața ferestrelor mamei lor, până la ceasul mesei.

Petru Rareș îl aflase pe Macarie la Mănăstirea Neamțului atunci când urcase în scaunul de domnie și școala de copiști, diaconi și dascăli pe care o găsise acolo îi plăcuse mult lui vodă. Avea să afle mai târziu că toți grămăticii cancelariei domnești de la Suceava și secretarii capuchehaialelor moldovenești la Înalta Poartă se școliseră tot aici, sub rânduiala strictă a starostelui Macarie.

Poruncise așadar de îndată începerea unei cronici care să continue vechile letopisețe și să le aducă până în zilele domniei sale, iar Macarie se supusese, încercând să păstreze ascunsă bucuria pe care i-o adusese porunca. Îi plăcea să scrie. Copiase mai multe cronici bizantine, de dragul cuvintelor ce se înlănțuiau în fraze, ridicând din paginile manuscriselor lumi apuse și înviind aievea, numai pentru el singur, pe vechii împărați creștini.

Una mai cu seamă îi rămăsese la inimă și, atunci când fusese numit stareț al mănăstirii, își îngăduise bucuria de a o păstra în chilia lui, pe măsuța de la căpătâi. Cronica lui Constantin Manasses, pe care o aflase în biblioteca mănăstirii încă de pe vremea când era numai un novice, încânta inima lui Macarie cu faptele împăraților Bizanțului, imperiul pierdut pe care îl asemuia unui fel de rai pământean ce avea negreșit să se întoarcă.

Astăzi, când mergea pe urmele Chiajnei către odaia de școală, cronicarul se apropia de 60 de ani fără să simtă asta. Pletele lui încărunțite încă din tinerețe, ce ieșeau de o parte și de alta a potcapului și coborau pe lângă obraji, unindu-se cu barba neașteptat de neagră, îi dădeau un aer aparte, ca și cum Dumnezeu însuși l-ar fi însemnat. Luați aminte la acesta, spunea părul în două culori al lui Macarie. Pleoapa stângă, mai obosită de trecerea vremii decât dreapta, căzuse acoperind pe jumătate ochiul și punând pe chipul său o

încrâncenată amărăciune, care altminteri nu-i era deloc caracteristică. Surâdea adesea pe sub pleoapa căzută și găsise multe pricini de veselie în viața lui petrecută la mănăstire, fiind adesea nevoit să spovedească pornirea aceasta către râs și voie bună.

Multe pe lume îl făceau pe Macarie să surâdă, dar mai cu seamă copila aceasta încruntată și pe jumătate păgână a lui vodă. Întrebările ei îl făceau să treacă de la descumpănire la spaimă și înapoi la nedumerire, iar gândul că ea i le-ar putea pune și lui vodă îl făcea să scape către lume un hohot de râs pe care îl prefăcea de îndată într-o tuse.

— Părinte Macarie, de ce nu mai sunt pe lume balauri ca pe vremea Sfântului Gheorghe? îl întreba Chiajna, în vreme ce își alegea cu toată nevinovăția o pană pentru scris. Cum ar mai putea astăzi cineva să se arate curajos și vrednic, fără să aibă la îndemână un balaur pe care să-l răpună? Părinte Macarie, Mușatinii și Basarabii se trag cu toții din Adam și Eva? Dar boierii Craioveşti? Părinte Macarie, Noe a luat și ploșnițele pe corabia lui? Nu știi de ce le-a luat, ca să-mi spui și mie?

Întrebările fetei veneau ca plumbii din țevile orgii morții din zidul de apărare al Curții Domnești: câte zece deodată, fără să lase vreme învățătorului ei să socotească ce răspuns ar fi mai potrivit. Chiajna nu ascundea faptul că rămânea mai mereu nemulțumită de ceea ce afla și isprăvea întotdeauna cu aceeași cerere:

— Citește-mi ce ai mai scris.

Uneori nu erau cu adevărat întrebări, ci capcane în care Macarie căzuse de atâtea ori din nebăgare de seamă și prea mare încredere în nevinovăția blajină a genelor ei dese și a părului pieptănat cuminte și simplu. Nu putea uita ziua în care domnița îl întrebase dacă este mai bine să fii crud sau plin de milă, iar el se simțise încrezător și puternic, un adevărat învățător atoateștiutor care avea să dezvăluie încă o lumină ucenicei sale. Zâmbise cu o blândețe care avea să-l rușineze mai târziu, ori de câte ori își amintea de ea, și răspunsese că un bun creștin este, bineînțeles, plin de milă.

— Și pentru un conducător este mai bine să fie iubit de supușii săi sau temut? continuase Chiajna cu același chip senin care încă nu dădea niciun semn al adevăratei nelămuriri ce o frământa.

— Gândește-te la Domnul nostru, Iisus Hristos, îi răspunsese Macarie, mândru de exemplul pe care-l găsise. Este un conducător, nu-i așa?

— Cel mai mare peste toți conducătorii lumii, adeverise Chiajna.

— Și crezi că supușii săi îl iubesc?

— Cred că da. Dar, părinte Macarie, conducătorii de pe pământ izbutesc să obțină aceleași lucruri cu dragostea și mila ca și conducătorul din cer?

— Sigur.

— Părinte Macarie, tu crezi că oamenii ar putea fi *nerecunoscători, schimbători, prefăcuți și ascunși, că fug de primejdii și sunt lacomi de câștig*?

— Nu, nu cred asta. Poate că uneori unii mai cad fără voie în greșeală, dar apoi le pare rău, se spovedesc și îndreaptă răul făcut, arătase cronicarul lumea pe care o crezuse potrivită pentru anii puțini ai domniței.

— Părinte Macarie, Doamna Elena are o carte în care scrie că Cesare Borgia era un om fără milă, dar cruzimea aceasta a adus ordinea în principatul lui, i-a făcut pe oameni să fie uniți și a păstrat pacea. Scrie acolo că dacă un conducător este silit să aleagă între a fi temut sau a fi iubit de supușii săi trebuie să aleagă să fie temut. Scrie că oamenii sunt nerecunoscători, schimbători, prefăcuți și ascunși, că fug de primejdii și sunt lacomi de câștig. Cărții îi zice *Il Principe*, ți-o aduc dacă vrei, isprăvise Chiajna demonstrația sa, lăsând pe Macarie în căutarea unui răspuns bun care nu mai venise niciodată.

Se gândise să se plângă lui vodă și să ceară scoaterea din cetate a unor astfel de cărți ce ar putea ajunge sub ochii copiilor domnești, dar ar fi însemnat să treacă peste capul Doamnei Elena și gândul acesta îl neliniștea. Lăsase așadar pricina nelămurită, arătându-se numai mult mai atent ori de

câte ori Chiajna îi punea câte o întrebare ce părea să aibă pe sub ea mai multe straturi de iscodiri, curiozități și cugetări.

Acum, Macarie mergea pe coridoarele de piatră în urma ei, cercetând-o în voie. Fata îi ajungea deja până la umeri, avea să fie zveltă, aruncându-se în neam la cine știe ce strămoașă necunoscută, căci bărbații de-un sânge cu ea erau mici la stat. Numai iuțeala la mânie și hotărârea de a stăpâni lumea o moștenise de la ei. De sub cornișa împodobită cu stucaturi ce închipuiau fiare ale pădurii încolăcite coborau în jos, pe pereți, umbre nemișcate.

Chiajna ridicase mâinile deasupra capului și își împletea la loc părul răvășit în iureșul goanei după frații ei. Ieșise în dimineața aceea din iatac numai cu două șuvițe răsucite simplu de o parte și de alta a frunții, o împletitură în două căreia baba îi spunea funie. Fata învățase să-și facă singură șuvițele, degetele ei cunoșteau rostul împletiturii fără ca mintea să mai socotească. Prindea apoi jos, la spate, cele două funii care îi încadrau fruntea, împreună cu vârfurile părului ce-i băteau mijlocul, și asta era tot. Până să vină doica a doua cu plasa de prins părul, ea era deja pieptănată. Ar fi putut să isprăvească singură și cu îmbrăcatul, dar trebuia să dea de lucru doicilor, dacă voia să scape cu pieptănătura aceasta simplă care-i plăcea așa de mult.

Un fecior de casă cam prea vârstnic pentru slujba lui le deschise ușa odăii de școală și Macarie intră cel dintâi, după vârstă, așa cum poruncise vodă să fie tratați pruncii săi la curte. Domnița însă nu-l urmă. Îl pofti din prag să ia loc în jilțul lui preferat, apoi anunță că lipsește numai cât să aducă pisica cea roșcată din pod și închise ușa fără alte explicații, lăsându-l pe Macarie nedumerit în mijlocul odăii, privind când la ivărul cu cap de bour, când la jilțul unde rămăsese cu impresia că i se poruncise să se așeze.

Spre liniștea lui, Chiajna se întoarse după o bucată de vreme, purtând în brațe pisica. Se așeză pe scăunelul din spatele pupitrului, deschise căpăcelul călimării grele din bronz, alese o pană, apoi pironi în ochii cronicarului o privire lipsită de orice urmă de vinovăție și spuse:

— Haide.

Împlinise toate acestea păstrând o mână fermă pe spinarea pisicii, care nu ar fi dorit să stea pe genunchii fetei, dar fu nevoită să se supună și să ia parte la lecție cam împotriva voinței ei. Petru Rareș poruncise ca învățătura să se facă după vechile cronici ce enumerau faptele înaintașilor, așa fel ca fata să-și cunoască linia de sânge, iar cunoașterea aceasta să-i dea putere atunci când va avea nevoie de ea. Începuseră astfel cu cronicile de la Putna și Bistrița, ai căror autori se pierduseră în timp, dar Chiajnei îi plăcea mai mult cronica aceasta ce-i fusese poruncită lui Macarie, la care el avea să scrie tot restul vieții lui.

— Pentru că tu arăți și cum s-au simțit voievozii din vechime, atunci când au câștigat sau au pierdut, aducea Chiajna lămuriri atunci când Macarie se apăra de laudele ei, ferindu-se de păcatul trufiei. De unde știi tu toate acestea, Macarie? Vorbești despre cetăți care nu mai sunt, cum este Cetatea de Apus a Sucevei, ca și cum ai fi fost acolo și le-ai fi văzut. Cine îți arată toate acestea?

Închipuirea, răspundea un gând al cronicarului care rămânea ascuns, pentru că închipuirile, la fel ca multe alte sminteli lumești care-l încercau adesea pe cronicar, trebuiau mai apoi spovedite, primea canon de pocăință pe care îl ispășea fără crâcnire, doar că duhovnicul său începuse să dea semne de nerăbdare în vremea din urmă, căci nu înțelegea de ce Macarie nu-și poate stăpâni fapta, păstrând păcatul numai în gând.

— Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie? întrebase o dată Chiajna, coborând cu aceasta una dintre tăcerile care făceau odaia să pară mai mare și pe Macarie mic și lipsit de ajutor.

Copila nu uita niciodată întrebările ce stârneau tăceri învățătorului său, pentru că bănuia în spatele lor secrete, iar lucrurile tainice îi furau de obicei somnul.

— Când am să fiu Doamna Țării, Macarie, continuase ea atunci, tu ai să mergi cu mine ca să scrii cronica mea. Lasă că știu eu despre ce scrii tu: despre bătălii și vrăjmași răpuși

cu sabia. Dacă am să îmbrac cămașă de zale și am să mă bat în lupte, atunci ai să scrii și despre mine, așa-i?

Odaia pentru școală se afla în turnul de la apus. Pe ferestrele frumos boltite sus, aproape de stucaturi, și zăbrelite în romburi pătrundea cu greu lumina dimineții. Câteva rădăcini de viță sălbatică și iederă își împletiseră corzile de-a lungul zidului, acoperind ferestrele pe afară. Iarna, vițele groase și contorsionate îi păreau Chiajnei degetele ieșite din pământ ale unor uriași care strângeau Curtea Domnească în pumnii lor. Vara, turnul acela de la apus înverzea și se umplea de cuiburi de păsări.

Prin ferestrele aflate față în față răzbăteau acum două raze de lumină ce se încrucișau deasupra pupitrului pe care Chiajna deschisese cronica. Privind peste umărul ei, Macarie începu a rosti cântat cuvintele slavonești, iar fata le scria pe jumătate după dictare, pe jumătate trăgând cu ochiul la hrisov.

— Brava ție, domniță! spuse Macarie atunci când Chiajna isprăvi. Ai știut toate cuvintele slavonești.

— Le știu și pe moldovenește, Macarie, răspunse fata și începu a recita rândurile care o apărau de păianjeni, începutul cronicii învățătorului său. *Cele de până aici le-au adunat și cu meșteșug le-au întocmit și ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moștenire scriitorii dinainte de noi; nu știm cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu. Să ne silim dar și noi, după putințele noastre, a duce mai departe șirul povestirei și a-l aduce până la domniile vremurilor noastre, nu ca să ne fălim cu umflături ritoricești, ci ca să împlinim domnești porunci ale strălucitului și pentru dușmanii săi înfricoșatului Petru Voievod, feciorul lui Ștefan Voievod cel Viteaz.* Tu de ce nu scrii cronica direct în limba noastră, Macarie? lovi ea la sfârșit cu o întrebare.

Astfel de vorbe îl făceau pe bătrânul cronicar să o bănuiască uneori păgână. Insistența cu care îl ispitea să cerceteze cu mintea lucruri ce nu trebuie cercetate îi amintea de el însuși la anii când tocmai intrase în Mănăstirea Neamțului, un băietan abia ieșit din anii de pruncie, cel mai mic băiat dintre cei trimiși să învețe slovele la școala de grămătici.

Între zidurile de cetate ale Mănăstirii Neamțului, întărite cu turnuri de apărare în care văzuse pentru prima oară în viața lui un tun și căpătase pentru aceasta șapte nuiele peste cămașă, nu exista băiat mai mic decât el, încât o vreme se întrebase dacă nu cumva se făcuse o greșeală, ce să caute un prunc atât de mic într-o școală de diaconi, grămătici și cronicari din care se alegeau secretarii domniei? Învățase repede regulile locului și izbutise în felul acesta să se țină departe de nuiaua călugărilor învățători. Nu puteai lenevi diminețile în așternuturi, chiar dacă dimineața nu era aici marcată de ivirea soarelui pe cer, ci de toaca ce suna pe întuneric. Nu puteai deschide ușile chiliilor călugărilor, în căutarea celei a bătrânului părinte Nichifor cel surd și orb, căruia îi fusese dat în grijă. Nu vorbeai neîntrebat. Nu risipeai lumânările citind seara în chilie. Nu ațipeai la vecernie și nici la utrenie. Nu puneai întrebări. Nu mâncai pe ascuns napi, atunci când îți venea rândul la grădini. Toate acestea nu-i păruseră chinuitoare lui Macarie.

Greu de suportat fuseseră în schimb lungile perioade de tăcere hotărâte de părintele stareț, săptămâni nesfârșite în care tot soborul mănăstiresc era supus legământului tăcerii. Călugării și școlarii nu scoteau niciun cuvânt cât dura canonul, se rugau în liniște și își dădeau toată silința să se apropie de Dumnezeu, îndepărtându-se unii de alții. Zile nesfârșit de lungi, când atmosfera devenea atât de apăsătoare, încât lui Macarie îi părea că cerul a pornit încet către pământ și avea să-i strivească în curând, drept pedeapsă pentru că se îndărătnicesc să nu rostească cuvântul lăsat de Dumnezeu.

Când simțea că pieptul îi va exploda din pricina vorbelor adunate înăuntru, iar închipuirea începea să se umfle în el ca un aluat lăsat la dospit, arătându-i mii de cuvinte rotindu-se pe deasupra capului său ca viespile atâtate de mirosurile tari, băiatul alerga la ceasul rugăciunii în turnul porții, ce slujea și de clopotniță mănăstirii, și rămânea acolo, cu ochii la călugărul clopotar, tăcut și rugător, până când aceluia i se făcea milă și-l lăsa să tragă clopotele.

Se prindea cu mâinile de odgoanele groase și își desprindea picioarele de pământ, lăsându-se să atârne cu toată greutatea, până când clopotul mare scotea cel dintâi sunet. Poarta se umplea de glasul acela puternic, spart în zeci de ecouri și întors de pereții din piatră într-un vacarm care îl făcea pe călugărul clopotar să iasă cu mâinile la urechi și să-și caute scăparea în cele mai îndepărtate colțuri ale curții.

Rămas singur în turnul porții, cu timpanele vibrând dureros din pricina dangătelor tot mai dese, Macarie slobozea cuvintele ce-l chinuiau, nădăjduind ca sfințenia glasului clopotului să topească păcatul glasului său. Îi povestea cerului ce mai făcuse șoarecele din chilia bătrânului său duhovnic, cel surd și orb, ce descoperise într-un hrisov din biblioteca mănăstirii, ce primiseră la masă, ce băieți îl necăjeau și alte multe întâmplări, strigate toate către grinda de care atârna clopotul. Rătăcirea nu și-o auzea nici măcar el singur, acoperită de valurile asurzitoare ale glasului lui Dumnezeu cel aflat la capătul funiei de care trăgea Macarie.

Peste ani, ca proaspăt monah, printre cele dintâi ascultări pe care le primise fusese grija bătrânului călugăr Nichifor cel surd și orb, care căzuse la pat și nu se mai cerea la umblătoare, așa că Macarie îi primenea așternuturile răsucindu-l de pe o parte pe alta și-l spăla cu o cârpă umezită în apă încropită. Strecura mai înainte de asta o rogojină sub bătrânul călugăr și îl ștergea cu băgare de seamă, ca să nu picure apă în pat.

Carnea vlăguită pe care nimic nu o mai ținea împrejurul oaselor aluneca spre saltea, ca o bucată de clisă moale, mâl ce răspundea unei chemări vrăjite care se ridica din pământ. Pulpa flască a călugărului se scurgea lent peste degetele care încercau să fie iuți, îi acoperea lui Macarie mâinile ca malurile umflate de ape ale râurilor, primăvara după ploi, înspăimântându-l, încredințându-l că fleicile acelea bătrâne au prins viață și au căpătat o voință a lor, proprie. Se pomenea rugându-se mărunt din buze nu lui Dumnezeu, ci direct cărnii topite de vreme a fostului său duhovnic, „nu mă năpăstui și nu mă înghiți, că te voi sluji cu credință și te voi

spăla în fiecare zi", spunea, înfiorându-se imediat și revenindu-și ca după un vis urât, „Doamne, iartă-mă, Doamne, iată-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă!".

Răsplata lui pentru toate acestea erau dulcile răgazuri în care i se îngăduia lumânare în chilia pe care o împărțea cu Nichifor cel surd și orb. Mirosurile bătrâneții aveau să rămână pentru totdeauna legate de desfătarea istorisirilor din vechile cronici latinești și grecești, ca un fel de elixir straniu pe care îl inspira, iar mintea lui se desprindea de lumea aceasta și călătorea în epoci de mult apuse, când împărații coborau dreptatea din ceruri cu sabia, iar Dumnezeu le așeza pe creștete cununi pierdute astăzi.

Nopțile petrecute scriind la lumina lumânării, cu cronica lui Manasses bizantinul alături, pierzându-se în visare și închipuindu-se pe vremea Bizanțului, aveau să formeze în inima lui un rai personal la care Macarie avea să se întoarcă tot restul vieții, în momentele de deznădejde, ca la un izvor cu apă vie. Scria și în același timp se privea pe el însuși de sus, dintr-un punct aflat chiar sub grinda podului, spunându-și povestea sărmanului Macarie, cel mai iscusit cronicar al vremii sale, ale cărui letopisețe au străbătut veacurile, făcând ca numele său să fie veșnic pomenit.

Atunci când plăsmuirile acestea îi umpleau sufletul de toropeala și sfâșierea care îndulcesc sângele tânăr în nopțile de vară, punând arșiță în vintre și luând mințile, Macarie cel de sub grindă cobora înapoi în Macarie cel care scria și dădea drumul litaniei cu care își răcorea de obicei demonii: Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă!

Diminețile îl găseau cu ochii roșii și umflați de nesomn și cu sufletul împovărat de vinovăție. Spovedea torturat de căință păcatul trufiei la duhovnicul său surd și orb care se scăpa pe el, iar bătrânul Nichifor murmura din buzele ostenite începutul troparelor de umilință, fără să bage de seamă că parte din versete nu mai ajung până la gură, ci rămân numai în gând.

Starețul Mănăstirii Neamțului cea cu guri de tun îndreptate către cele patru zări se stinse în aceeași săptămână cu călugărul Nichifor, lăsând pe Macarie cu totul singur, descumpănit într-o lume pe care abia acum descoperea că nu o cunoaște și nu o înțelege. O lume în care intraseră deja alți novici care-și făuriseră la rândul lor simpatii și antipatii, închegaseră grupuri cu interese felurite și clădiseră relații complicate cu celelalte grupuri pe care le găsiseră în mănăstire la sosirea lor.

Când era încurcat, Macarie își făcea degetul arătător cârlig și îl trecea de câteva ori peste nas. Își petrecu zilele de priveghi al celor doi morți făcând mereu gestul acela al lui cu nasul, singura legătură care-i mai rămăsese cu vechea lume, cunoscută, sigură și pierdută pentru totdeauna.

Soborul călugărilor îl alesese pe Macarie să le fie noul stareț, făcându-l să intre fără voie în anii lui de maturitate la o vârstă la care foștii săi ortaci de învățătură încă mai primeau penitențe pentru furtișaguri mărunte de pe la bucătărie, fiindcă poftiseră la scovergi ori la must. Nopțile în care topea lumânare după lumânare citind sau scriind rămaseră numai o amintire. Se adâncise în cercetarea condicilor cu socotelile mănăstirii, cunoscuse căile pe care soseau în biblioteca lor manuscrisele și cărțile întregii lumi, tălmăcite în slavonește, aflase unde are mănăstirea vii, livezi, stâne și stupine, ce sate îi aparțin și unde sunt țarinile pe care le lucrează pentru ei sătenii.

Cel mai mult îl minunaseră lămuririle despre butoaiele cu praf de pușcă, ghiulelele, plumbii și tunurile aflate în tainițele mănăstirii. I se adusese o listă cu numele fraților călugări care știau să mânuiască armele și Macarie petrecu noaptea aceea cu ochii larg deschiși, privind în grinzile de deasupra patului și încercând să cuprindă cu mintea ideea că toate nălucirile nopților lui de odinioară, istorii pe jumătate închipuite cu bătălii, împărați viteji și săbii biruitoare, fuseseră dintotdeauna chiar aici, mult mai aproape decât credea.

Schimbarea domnilor cu urcarea lui Petru Rareș pe tron, mult mai târziu, îl aflase pe Macarie tot stareț al Mănăstirii

Neamțului. Noul voievod cercetase în cele dintâi zile ale domniei toate mănăstirile-cetăți, întrebase despre armele din tainițe și despre frații care știu să le mânuiască, ceruse condicile și dorise să vadă toate cele douăsprezece butoaie cu praf de pușcă trecute la catastif. Starețul Macarie îl impresionase atunci când îi arătase școala și îi vorbise despre slujbele pe care le aveau cei care ieșiseră din mâinile călugărilor profesori.

— Nu te lauzi, sfinția ta? întrebase el, privind adânc în ochi pe starețul care-și trecea degetul cârlig peste nas tot la două-trei vorbe.

— Nu ne lăudăm, Măria Ta, răspunsese Macarie. Suntem cea mai bună școală pe care o are Măria Ta.

Stăruise pe lângă vodă să nu plece mai înainte de a vedea și biblioteca, iar acolo îl reținuse dincolo de limitele oricărei bune-cuviințe, punându-i în mână fiecare cronică și arătându-i ale cui fapte sunt înscrise în ea, de unde vine și ce preț a plătit mănăstirea pentru ea.

— Bag seamă că ți-s mai dragi cărțile decât armele, sfinția ta, surâsese vodă, plictisit de bogăția de lămuriri, dar amuzat de patima starețului. Să faci bine să începi de astăzi înainte o cronică nouă, cronica domniei mele. O să o scrii pe cheltuiala mănăstirii, așadar spune călugărului econom să se îngrijească să ai din belșug cele trebuincioase scrisului, căci am de gând să domnesc ani mulți și să-i umplu cu izbânzi.

Cu porunca aceasta câștigase vodă inima, trupul și toată credința lui Macarie. Petru Rareș devenise pentru el, din ziua aceea, voievodul prin venele căruia curgea ceva din sângele lui Teodosie cel Mare, al lui Iustinian și al Comnenilor, trimis Moldovei ca să continue faptele lor și să aducă înapoi pe pământ împărăția pierdută.

Se apucase de treabă fără întârziere, numind pe călugărul arhondar și pe vistiernic ajutoarele lui de nădejde și trecându-le lor toate grijile mărunte ale vieții mănăstirii. Începuse cu copierea letopisețului de la Putna, pe care-l îmbogăți cu exprimări pe măsura poruncii ce o primise și a scopului

măreț pentru care se făcea această lucrare: păstrarea în veci a numelui voievodului și a faptelor sale.

Alungase ca pe o muscă supărătoare gândul ce i se strecura uneori, nopțile, între celelalte: alături de numele lui Petru Rareș avea să capete viață veșnică și propriul său nume. Faptele sale vor fi păstrate și ele pe vecie, prin simplul fapt că scria despre vitejiile pe care le punea la cale vodă. Trufia fără seamăn a acestui gând îl făcea să privească spre el numai pe jumătate și să-și ocupe mintea cu rostirea neîncetată a rugăciunii *Iartă, Doamne*!

În scurtă vreme, mulțumit pesemne de mersul cronicii ce poruncise, Petru Rareș îl chemase pe Macarie să-i fie vlădică pe lângă Curtea Domnească, numindu-l episcop al Romanului, rang ce se obișnuia să fie dat celui mai mare cărturar al țării, învățătorului Moldovei. În ultimii trei ani primise în grijă și pe Chiajna, ca să o învețe slovele și viețile înaintașilor, hotarele țării, vrăjmașii și toate înțelegerile încheiate de bunicul său, Ștefan Vodă, cu vecinii, apoi grecește, slavonește și atâta latinește cât cunoștea Macarie.

În odaia pentru școală a Curții Domnești, cronicarul rămăsese cu privirea pierdută pe fereastra zăbrelită în romburi din spatele Chiajnei, în vreme ce fata isprăvise de tălmăcit fragmentul din grecește și își desena cu degetul conturul palmei răsfirate pe pupitru, alungându-și plictiseala. La fereastra din fața ei se stârni deodată frământare de frunze smulse și aruncate în iarbă, o mână curățată cu iuțeală vițele iederei și chipul lui Iliaș se ivi printre ele, clătinându-se într-un echilibru instabil și cercetând cu priviri curioase întreaga odaie. Nasul său abia ajungea la fereastră și băiatul și-l sprijinise pe pervazul de piatră, lăsându-și capul puțin pe spate pentru aceasta.

Când dădu cu ochii de sora sa, copilul îi făcu semn să vină afară, la joacă. Chemarea șterse urmele vrajbei dintre ei și Chiajna furișă o privire către umbra lui Macarie, apoi ridică spre fratele său palma ei cu degete lungi și încheietura subțire, cerându-i să o mai aștepte încă puțin. Avea să

isprăvească îndată, apoi le va povesti ce a mai aflat din cronica învățătorului său.

Iliaș și Ștefăniță se aflau de multă vreme sub fereastra turnului de la apus, unde știau că face școală Chiajna. Mai întâi priviseră în sus, cu palmele făcute streașină deasupra ochilor, și căutaseră o cale de a ajunge la gratiile de deasupra capetelor lor. Cercetaseră apoi toate curțile caselor domnești, măsurând din priviri buturugile din spatele bucătăriilor, pe care se tăiau în zorii zilei gâturile cocoșilor ce aveau să fie puși pe masa lui vodă ori putinile din care se isprăvise brânza și erau scoase la soare.

Un butoiaș pe care o slujnică îl spăla cu nădejde, pregătindu-l pentru varză murată, li se păruse băieților cel mai potrivit și așteptaseră până când femeia intrase în pivniță, apoi răsturnaseră butoiașul gol și-l rostogoliseră prin iarbă până sub fereastra turnului. Îl așezaseră cu gura în jos, Ștefăniță se urcase cel dintâi pe el și se așezase capră, apoi Iliaș se cățărase pe spinarea fratelui său și anunțase victoria cu mare mândrie:

— O văd.

— Zi-i să vină afară, spusese Ștefăniță, care-și potrivise cu greu amândouă tălpile pe butoiaș, iar acum simțea cum cumpăna în care stătea nu e tocmai stabilă.

— Nu te mai mișca! îi ceruse Iliaș, frământând spinarea fratelui său și ținându-și echilibrul mai degrabă cu mâinile, de vițele iederei, decât cu picioarele. Vrei să rămân atârnat de zidul ăsta?

Cum însă ar fi putut să nu se miște, când palmele sprijinite pe genunchi îi alunecau, amenințând să scape și să strice întregul eșafodaj care făcea ca Iliaș și Chiajna să comunice prin semne? Zări aproape zidul de piatră care ieșea dintre ierburi, înnegrit pe alocuri de licheni, și simți nevoia să-și sprijine trupul de el, cum de nu se gândise de la bun început la asta?

Umărul lui porni într-o mișcare lentă, nesfârșită, către zidul salvator. Tălpile lui Iliaș prinseră a-i frământa din ce în ce mai mărunt spinarea arcuită, nimerind uneori pe rărunchi.

Ploaie de frunze de viță sălbatică și iederă se abătu asupra cefei sale aplecate spre pământ, în vreme ce Iliaș încerca să se agațe de tulpinile răsucite. Genunchii încordați de prea mult timp ai lui Ștefăniță prinseră a tremura. Umărul său atinse în sfârșit zidul turnului, aflându-și acolo liniștea, dar Iliaș nu-și mai putu ține echilibrul în această nouă construcție și, trăgând după el câteva vițe care se desprinseră cu pocnete de zid, se prăvăli la pământ.

Preț de o clipă simți numai furia crescând în el din pricina poziției, răsturnat între buruienile care creșteau la rădăcina turnului, la picioarele fratelui său, care îl privea de deasupra. Printre buze i se strecură un firișor călduț care aluneca dinspre nas, încercă să-l respingă cu limba și îl simți sărat și grețos, scuipă scârbit și observă cu nedumerire că împroșcase chipul lui Ștefăniță cu sânge. Atunci când ochiul stâng al lui Iliaș se închise fără voie, inundat de alte firișoare de sânge ce se scurgeau de data aceasta de la sprânceană, Ștefăniță se sperie de ceea ce vedea și începu să plângă cu deznădejde, strigându-i numele ca unui brav oștean ce-și dă sfârșitul sub ochii camarazilor săi:

— Iliaaaș! Iliaaaș!

Abia la auzul hohotelor înspăimântate ale fratelui său, Iliaș simți în sfârșit durerea din sprânceana spartă de muchia unui bolovan și de la nasul julit de pervazul ferestrei, unde lăsase o urmă roșie de sânge domnesc. Încredințat că, privit de Ștefăniță, capul său arată ca un harbuz scăpat din mâini de o slujnică nepricepută, Iliaș nu mai cuteză să se miște și dădu drumul unor hohote de plâns, privind cerul printre lacrimile amestecate cu sângele ce picura din sprânceană. Fereastra zăbrelită în romburi se deschise și Chiajna se aplecă în afară, cercetând pricina.

— Chiaaajnaa! strigă Iliaș printre hohote, simțindu-și salvarea aproape.

— Vin acum, nu te mișca, îi răspunse fata de sus, după ce cântări ceea ce vedea, apoi îl împinse pe Macarie, care încerca să vadă ceva peste umerii ei, și porni în goană pe scări.

Ocoli cea mai apropiată ieșire ca să poată trece mai întâi pe la odăile slujnicelor, rosti poruncitor numele celor două doici ale sale, așa fel ca ele să înțeleagă că trebuie să o urmeze neîntârziat, și ieși ca vijelia, dând ocol turnului de la apus.

Atunci când ajunse la frații săi, amândoi erau așezați umăr la umăr între ierburi și strigau ca din gură de șarpe, cu fețele scăldate în șiroaie de lacrimi.

— Babă, vezi de Iliaș, îi spuse Chiajna primei ei doici, cu tonul unui comandant de oști care-și organizează trupele.

Apoi, în vreme ce baba rupea cu un gest priceput o fâșie din șorțul alb și oprea sângele din sprânceană, fata se lăsă în genunchi și ridică fața lui Ștefăniță ca să o poată cerceta, îi întoarse mâinile pe o parte și pe alta, îi ridică pantalonii, dând la iveală genunchii.

— Tu nu ai nimic, spuse ea la sfârșit. Nu mai plânge.

Dinspre curțile mari se vedea venind un întreg alai, Macarie cu Doamna Elena și pe urmele lor doi feciori de casă și doamnele mai vârstnice, care ar fi putut fi de folos în asemenea necaz. Veșmintele fluturau ca aripile în spatele lor din pricina mersului zorit, doamnele își ridicau poalele rochiilor ca să poată înota prin ierburile înalte și pășeau nefiresc, ridicând mult piciorul pentru fiecare pas. Arătau ca un cârd furios de gâște, pornit la atac cu aripile desfăcute și Chiajna fu nevoită să facă un efort ca să înăbușe această imagine din minte. Cu capul încă între palmele ei, Ștefăniță încetase plânsul, iar acum își trăgea nasul și povestea cum se întâmplase, întrerupt la răstimpuri de Iliaș:

— Ba nu!

— Ba da!

Baba curățase de sânge cum putuse mai bine fața coconului domnesc, găsise cele două răni, nasul julit și sprânceana spartă, peste nas îl pusese să țină apăsată o frunză de pătlagină ruptă de la picioarele lor, pe care mai întâi o zdrobise între degete ca să-i scoată sucul, iar sprânceana i-o presa sub cârpa ruptă din șorț, îngropând capul copilului între sânii ei de doică bătrână. Curând, întreg alaiul Doamnei

Elena îl înconjură pe Iliaș și sumedenie de întrebări și sfaturi se abătură asupra lui, încântând copilul, căruia îi plăcea să fie în centrul atenției. Eram și noi acolo, mirosul de sânge amestecat cu cel de pătlagină ajunsese până la noi, speriindu-ne mai întâi. Apoi însă le-am auzit sporovăiala fățarnică, glasurile mieroase, pline de șiretenie, și am înțeles că nu e motiv de spaimă.

— Ești amețit, Măria Ta? Vezi bine?

— Să lase capul pe spate dacă îi curge sânge din nas.

— Nu-i curge din nas. Este julit.

— Poți să te ridici în picioare, Măria Ta?

— Să-l ia un fecior de casă în spinare, să-l ducem înăuntru.

— Mai slăbește-l puțin, doică, să respire.

— Du-te la Lăcustă și cere-i alifia cu care oprește sângerarea, spuse într-un târziu Doamna Elena doicii a doua a Chiajnei, după ce mai întâi cercetase întreaga pricină concentrată, cu dinții încleștați și fruntea încruntată.

Cuvintele Doamnei puseră stavilă valurilor de sfaturi venite din toate părțile. Mulțumite de îngrijorarea pe care o arătaseră și de râvna ce o puseseră până atunci în povețe, doamnele Curții se așezară cuviincioase sub vorba stăpânei lor. Doica a doua o rupse la fugă spre Biserica Coconilor, cu Chiajna pe urmele ei, pentru că domnița nu scăpa niciodată un prilej de a ajunge la grădinile ferite de ochii lumii ale lui Lăcustă.

Ocoliră biserica micuță, lăsând în spatele lor pe părintele ieșit în prag și închinând cu uimire cruci largi peste odăjdiile simple, negre. Intrară între crucile de piatră din spatele bisericii, care puseră fiori reci pe spinarea doicii, iar ea își încetini fuga și își măsură gesturile împrăștiate de până atunci. Era o fată din Iucșeni intrată în slujba Curții pe vremea când cea dintâi doamnă a lui Petru Rareș căzuse la pat, bolnavă. Vodă ceruse atunci încă un ajutor, iar prima doică adusese a doua zi dimineață pe nepoata aceasta mărunțică, cu pielea albă ca laptele și chinuită de o sfiiciune care multă vreme o făcuse să se ascundă în cele mai întunecate colțuri ale

caselor după ce isprăvea treburile. Rămăsese cu greu în slujbă din această pricină, căci era înclinată mai degrabă să-și piardă simțirile decât să răspundă la vreo întrebare.

Chiajna trecu în fața ei și străbătu micul țintirim al Mușatinilor cu pasul hotărât și doica speriată pe urmele ei. Trecură pe sub rugii de trandafiri sălbatici, lăsară în urmă cărarea pietruită și intrară pe poteca îngustă care ducea spre ieșirea din spatele țintirimului. Deschiseră portița, împingând-o cu greu împotriva mohorului ce crescuse dincolo de ea, și urmară firul din ce în ce mai îngust al potecii. Buruienile prinseră a se orândui de la o vreme în straturi îngrijite, iar pământul de sub frunzele lor căpătă înfățișarea aceea curată pe care o au grădinile muncite de mână de om.

Rânduri de roiniță ce ridicau în aer arome acrișoare, cuiburi de mentă cu pământufurile liliachii ale florilor, brusturi amenințători cu ciulinii lor purpurii, copăceii cu bobițe negre și roșii de crușin și din loc în loc câte o tufă de rostopască galbenă, veselă formau grădina neobișnuită a lui Lăcustă. Chiajna ocoli de departe tufele înalte de ricin, de care știa că trebuie să se ferească, iar doica a doua călca chiar pe urmele pașilor ei, căci pământul din care grădinarul lui vodă își dobândea toate leacurile și otrăvurile nu i se părea lucru curat.

Dintre tufe și ierburi apăru în fața lor o bojdeucă încăpătoare din lemn, cu prispa largă și acoperișul de șindrilă. Casa părea nelocuită din pricina ferestrelor acoperite de fum și colb, a pânzelor de păianjeni țesute între toți stâlpii prispei și a smocurilor de iarbă ce se iveau din loc în loc dintre olane, de pe acoperiș. De sub cele trei trepte ale prispei însă, prin ușița deschisă a pivniței se ridicau fuioare de aburi calzi și mirosuri nedeslușite, îngrijorătoare.

Se opriră la câțiva pași de bojdeucă și atunci, ca și cum ar fi fost chemat de semne necunoscute, din pivniță apăru grădinarul, făcând pe doica a doua să se ascundă în spatele Chiajnei.

Nefiresc de slab și cu oasele contorsionate, ca și cum sărmanul lui trup ar fi fost fiert mai întâi în cazanul unui

vraci nepriceput și abia apoi slobozit în lume, spre spaima celor slabi de înger, Lăcustă își primise numele pe seama înfățișării trupului său. Umerii îi lipseau, lăsând blănurile cu păr scurt cu care se acoperea în orice anotimp să atârne din jurul gâtului direct de-a lungul brațelor asemănătoare unor crengi de copac. Trupul său rigid și înclinat în față semăna izbitor cu al greierilor. Ochii mici, foarte depărtați, erau adânciți în orbite, iar unul fusese acoperit de albeață, astfel încât Lăcustă era nevoit să întoarcă capul pe o parte ca să poată privi drept pe cel cu care stătea de vorbă. Din pumnul lui se ivea capul cu ochi bulbucați al unei broaște vii.

— Ziua bună, Măria Ta, spuse Lăcustă și atunci când vorbi o pace blândă coborî asupra locului, ștergând neliniștile și ungând cu miere spinii tuturor spaimelor.

Vocea care ieșea din trupul acesta sfărâmat suna cald și adânc, voce de bărbat puternic și cumpănit, cu totul nepotrivită trupului său chinuit de pedepse pentru cine știe ce păcate grele, ce vor fi părut lui Dumnezeu demne de o ispășire îndelung chinuită. Ca și cum ar fi găsit în adâncurile lui rezerve neașteptate de bunătate și blândețe pe care nu avea altfel cum să le aducă la suprafață, glasul lui Lăcustă grădinarul topea spaimele pe care le stârnea trupul său. Doica a doua ieși din spatele Chiajnei și surâse luminos.

— Lăcustă, vorbi Chiajna, să ne dai de îndată leacuri pentru oprirea sângerării.

— E necaz mare, Măria Ta? întrebă el, aplecându-se și slobozind broasca în iarbă cu o mișcare care îi făcu bărbia ascuțită să se afle mai jos decât genunchii pentru o clipă.

— Nu-i necaz mare. Iliaș a căzut și și-a spart sprânceana. Are și nasul julit, dar țipă cât îl țin plămânii, ai spus că e semn de necaz mărunt dacă ai putere să strigi.

Ochii grădinarului dispărură de tot sub cutele pleoapelor, buzele i se subțiară și bărbia alunecă în față, iar Chiajna știu că el zâmbește. De când căpătase de la Doamna Elena oglinda pe care o cerea de câțiva ani și își văzuse dinții rari și ascuțiți ca ai lupilor, se străduia să surâdă numai cu buzele lipite.

De fiecare dată când vorbea însă, buzele lui se îndepărtau și dezveleau complet grozăvia.

— Coada-calului cu coajă de ou sfărâmată, spuse Lăcustă și dispăru din nou în pivniță, făcând semn Chiajnei să-l urmeze.

Coborâră câteva trepte săpate în pământ și întărite cu scânduri. Pivnița le ieșea în întâmpinare, ridicând spre ei curenți reci de aer, în care pluteau miasme ce grăiau Chiajnei în limbi pe care nu le învățase încă. Treptele se isprăviră mai înainte ca ei să ajungă la podea. Făcură ultimii pași pe o potecă abruptă de pământ. Nu era prima oară când cobora aici, dar arhitectura locului părea să se schimbe de fiecare dată, Lăcustă scotea alte mese în alte locuri, priciuri cunoscute dispăreau de la o vizită la alta și rafturi noi apăreau acolo unde se aștepta mai puțin.

Grădinarul culese de pe masa din mijloc un borcan în care mișcau câțiva gândăcei de frasin cu carapacele lor frumoase, verzi, în care lumina făcea ape colorate, și îl dosi în spatele unui dulap. Își aduse apoi la îndemână un mănunchi de coada-calului atârnat de o grindă, scoase trei fire și le mărunți numai din degete într-o piuă de piatră. Scoase dintr-un coș de răchită un ou, îl sparse într-o străchioară, puse jumătate din coaja lui în aceeași piuă și începu să le fărâme încet cu un pisălog atât de mic încât abia se zărea în pumnul său. Doica a doua nu-și lua ochii de la mâinile lui, vrăjită de mișcările rotite și de sunetele abia ghicite cu care ieșeau zemurile din amestecul grădinarului.

Lumina care pătrundea prin ochiurile de geam de sub boltă avea unduiri neașteptate aici, sub pământ, ca și cum ar fi ocolit lucruri ce nu se arătau vederii, dar erau totuși acolo. Susurul unui fir de apă se auzea stins de undeva, lăsând fetei impresia că a coborât mai degrabă într-o peșteră decât în pivnița unei case. Gurile adânci de întuneric care țineau locul pereților făceau pe Chiajna să fie convinsă că pivnița era mult mai întinsă decât casa de sus. Rădăcinile copacilor ieșeau pe deasupra capetelor lor, împletindu-se între ele și părând a stăpâni cu totul locul acela.

Lăcustă isprăvi leacul pentru Iliaș, o grămăjoară cât o nucă de alifie verde, răspândind miresme de lemn umed și maia. Îl așeză într-o frunză de viță-de-vie pe care apoi o răsuci ca pe o sărmăluță și o puse în palma doicii, închizându-i degetele peste ea. Pielea lui îi păru doicii un pergament aspru, rece ca o șopârlă într-o zi de toamnă. Pielea ei îi păru grădinarului burta catifelată a unui ied tocmai fătat, caldă ca lumina unei dimineți de vară.

— Ține bine, îi spuse, întărindu-și vorbele cu o privire adâncă în ochii albaștri ai fetei. Spune-le să spele rana cu apă din belșug, apoi să o acopere cu alifia și să o lege cu o cârpă curată. Să facă la fel de două ori pe zi, la răsăritul și la apusul soarelui. Dacă nu e bine după două zile, să te trimită la mine din nou.

— Fugi! îi porunci Chiajna, pentru că doica aștepta de la ea semnalul de plecare. Eu o să mai rămân puțin.

Rămasă numai cu grădinarul, Chiajna se prefăcu o vreme a cerceta conținutul coșurilor de nuiele, al cuferelor ce scârțâiau din balamale atunci când le deschidea și al rafturilor pivniței, strecurând priviri furișe spre Lăcustă. Cu mișcările lui de greiere înveșmântat în blănuri cu părul scurt, o ființă a pădurilor din jur, mai asemănător la înfățișare copacilor decât oamenilor, grădinarul își făcea de lucru cu scheletul unui animal prins os cu os într-o margine a peretelui.

— Azi nu faci? se hotărî ea să întrebe, pentru că știa din alte vizite că răbdarea lui Lăcustă era nesfârșită.

— Ba o să fac, răspunse grădinarul, privind-o cu singurul său ochi bun, cu capul întors pe o parte.

— Haide să mergem atunci, spuse Chiajna și porni pe scări către ieșire. Vreau să văd cum faci.

Aerul zilei de vară îi umplu plămânii chinuiți până atunci de izurile stătute ale pivniței în care colcăiau gândaci prin borcane și cine știe ce alte vietăți prin coșuri. Un singur lucru bun găsea Chiajna acelui loc: nu erau păianjeni. Ca într-un fel de înțelegere de taină pecetluită între ei și Lăcustă, toți păianjenii își țesuseră pânzele numai sus, în casă.

Ocoliră prispa și un pătul dărăpănat, plin cu lemne pentru foc, și intrară într-un șopron acoperit cu rogojini. Lăcustă ridică pe masa de tâmplărie un cufăr, din care scoase, cu aceleași mișcări solemne cu care preotul scotea epitaful, chivotul și sfântul potir pe masa din altar, uneltele cu care se pregătea să-și înceapă propria liturghie: două ciocane, o dăltiță, o piuă de piatră cu pisălog, o nicovală și o lespede de granit. Brațele lui articulate strâmb pe trup se roteau într-un dans straniu care o fascina pe Chiajna.

Lăsă cufărul înapoi lângă piciorul mesei și ridică altul din care scoase la iveală felurite pietre albastre și verzi, care-i pătară degetele. O vreme își făcu de lucru cu ele, potrivindu-le ba după mărime, ba după nuanță, privindu-le o clipă în lumină mai înainte de a le așeza înapoi pe masă. Chipul lui uscat, neomenesc, cu oasele ieșite în afară căpăta o blândețe nelămurită atunci când avea o piatră albastră în mână.

Într-un colț al șopronului, acoperișul se lăsase și rogojina atingea creștetul Chiajnei. De aici, din spatele casei lui Lăcustă, nu se vedeau decât pădurile întinse de frasini și stejari, colinele nesfârșite și turla unei bisericuțe. În zare sticlea îndepărtat apa Sucevei ori poate numai i se părea, cuprinsă deja de vraja ce se ridica din gesturile grădinarului. El alese cea dintâi piatră, azurie ca cerul, o sfărâmă cu ciocanul pe lespede și adună toate bucățile în piuă, apoi începu să frece, cu aceleași mișcări rotite cu care făcuse leacul pentru Iliaș. Din când în când înclina gura pivei spre lumină și cerceta cât de mărunt este praful cel azuriu.

— Eu când pot să fac? îl întrebă Chiajna, trăgând a joacă de un fir de papură din rogojina de deasupra capului.

— Cu cele albastre nu poți, Măria Ta, îi răspunse Lăcustă fără să o privească sau să-și întrerupă munca. Dacă le mărunțești prea tare, cele albastre își pierd culoarea. Asta-i Piatra Raiului.

— Doar cu cele albastre se întâmplă așa? vru ea să știe.

Împotrivirile acestea ale grădinarului tatălui său erau singurele care nu-i stârneau mânii, iar Chiajna încă mai cerceta din ce pricină se întâmplă asta. Poate pentru că Lăcustă făcea

lucruri pe care ea nu le putea face. Ar fi putut scrie o cronică, așa ca Macarie. Ar fi putut merge la război, așa ca tatăl său. Ar fi putut ține în bună rânduială niște Curți Domnești, așa ca Doamna Elena. Dar nu ar fi putut face un leac care să oprească sângerarea lui Iliaș, nici nu ar fi izbutit să umple sticluțe și borcane cu vopseaua azurie care îi înrobea privirile ori de câte ori o vedea.

— Doar cu cele albastre, da, răspunse într-un târziu Lăcustă, dând impresia că-și ținuse respirația până atunci, plimbând între degete praful, ca să vadă cât de mărunt este.

Răsturnă pulberea pe lespede, cu două degete făcu o groapă în mijloc și turnă în ea un strop de apă. Amestecă ușor cu o surcică până când grămăjoara de pulbere se prefăcu, sub ochii fermecați ai Chiajnei, într-un aluat moale. Îl culese cu grijă pe tot, adunându-l cu lama unui cuțit, și-l puse într-o ulcică de lut, apoi adăugă apă și puse ulcica și o lingură în mâinile Chiajnei.

— Amestecă bine, Măria Ta, până pregătesc eu din cel verde, îi spuse, iar Chiajna se simți răsplătită.

Atunci când ea isprăvi, Lăcustă acoperi gura altei ulcele cu o bucată curată de pânză ruptă dintr-un ștergar și strecură vopseaua, turnând încet și oprindu-se la răstimpuri, ca și cum ar fi lucrat cu aur. Pe ștergar rămase o lingură de vopsea ca cerul. Mișcările grădinarului se repeziră, respirația lui deveni mai iute și neregulată. Ieși afară de sub rogojinile ce acopereau șopronul și privi culoarea la lumina soarelui. Intră iarăși în șopron, căută prin cufere și scoase pe masă borcănele cu vopsea azurie pe care le rândui în fața lui. Apropie ștergarul de fiecare în parte, cercetând cu ochiul său cel bun. Apoi se întristă.

— Nu-i bine? întrebă Chiajna, nedumerită. Sunt toate la fel.

— Nu-s la fel, Măria Ta, vorbi Lăcustă și tristețea îi adânci și mai mult glasul frumos, catifelându-l ca pe al unui clopot ce bate rar a mort tânăr. Piatra a mai avut și altceva în ea, necurățenii care i-au schimbat culoarea. Mâine am să încerc ceva, să văd dacă reparăm. Am să adaug un strop de vopsea verde.

Chiajna își plimbă încet palma peste borcanele mai mari sau mai mici cu vopsea albastră, urmărind felul în care se schimbau nuanțele atunci când mâna ei le umbrea preț de o clipă, ca să revină apoi la tonuri mai deschise, ca niște ochi care clipeau la trecerea ei.

— Ai destul aici? întrebă.

— Mai trebuie, mormăi nemulțumit grădinarul, în vreme ce pregătea altă piatră pentru mărunțit.

— Când vin zugravii de la Voroneț să-și ia vopseaua?

— Îi aștept săptămâna viitoare, șopti Lăcustă, lovind mărunt și des cu ciocănelul în colțul Pietrei Raiului, din care se desprindeau crâmpeie. Măria Sa a poruncit să se înceapă pictura mănăstirii a doua zi după Sfântă Mărie Mare.

— Nu mai este vreme, socoti Chiajna zilele rămase. Cred că ar fi bine să prepari toată piatra albastră și verde, le amesteci și o să ai o cantitate suficientă dintr-o singură culoare.

— Trebuie un anumit fel de albastru, răspunse Lăcustă atât de târziu încât Chiajna își închipui că nu o auzise sau nu avea de gând să-i răspundă.

— Ce fel? vru ea să știe.

Mâna contorsionată a grădinarului, cu falangele deplasate de la locurile lor și crescute în cele mai neașteptate direcții, simți aievea amintirea atingerii pielii moi și calde a degetelor doicii a doua, atunci când îi pusese în mână leacul. Inima lui, singura parte din el întreagă și dreaptă, își luă o clipă de răgaz ca să se bucure de fantoma dragă ivită în minte.

— Ce fel de albastru, Lăcustă? repetă Chiajna întrebarea.

Albastrul ochilor doicii a doua a Chiajnei voia grădinarul să-l pună pentru totdeauna pe pereții mănăstirii ridicate odinioară de Ștefan-Vodă și pictată acum din porunca lui Petru Rareș, dar nu-i putea mărturisi asta domniței, câtă vreme nu-i știa nici numele, pentru că o întreagă curte îi spunea doica a doua.

Anghel și Marula

Închisoarea pentru femei din Florența se afla alături de ghețărie, o pivniță încăpătoare, unde către sfârșitul iernii erau coborâte bucăți de gheață cât un stat de om, care rezistau, învelite în paie, până în mijlocul verii.

Marula putea simți răcoarea gheții prin pământul bătătorit și amestecat cu pleavă de grâu care ținea loc de podele. După ce temnicerul încuiase ușa și o mai smucise de câteva ori, ca să se asigure că zăvorul este trainic, Marula se așezase pe podea, cu spatele sprijinit de peretele ce dădea afară, judecând după o ferestruică zăbrelită aflată tocmai sus, sub grindă.

Împărțea temnița cu cele două femei ale sale, cărora lipsa armelor le punea multă neliniște în mișcări. Se învârteau de-a lungul pereților, oprindu-se din loc în loc ca să cerceteze mai îndeaproape câte o piatră ce părea mai ușor de desprins din zid ori ca să asculte cu atenție vreun zgomot slab.

Sosiseră în Florența cu o zi în urmă și trăseseră la un han pe care Marula îl alesese cu mare greutate, după lungi discuții cu mai mulți hangii. De la o vreme, femeile sale începuseră să pufnească plictisite și să-și dea ochii peste cap, ca să-i arate că au ajuns la capătul răbdării. Hanul asupra căruia se oprise se numea Tre Vicini și nu făcea parte din rețeaua de hanuri pe care negustorii de lână florentini le recomandau străinilor ce veneau să cumpere. Tocmai de aceea îl și alesese. Era încredințată că hanurile cu pricina erau pline de iscoade plătite ca să arate stăpânilor lor ce mărfuri duc străinii în caravane, ce prețuri plătiseră prin alte locuri și în care cetăți aveau de gând să vândă. Marulei nu-i plăcea asta.

Orașul le primise cu zarva lui obișnuită. Se vorbeau toate limbile pământului, ca într-un Turn al lui Babel unde se vindeau și se cumpărau vopsea, lână, pânză proastă, mătase fină, cingători, șei, pinteni, podoabe și vinuri.

În drum spre Via Calimala, strada negustorilor florentini, caravana Marulei traversase Piazza della Signoria scăldată în soare la ceasul acela, plină de femei învești mântate în rochii colorate, care priveau lumea fără teamă, vorbind tare și râzând ca niște stăpâne. Nu puteau fi toate stăpâne, numai că orașul acesta avea alte legi pentru ele decât cele cu care femeile Marulei erau obișnuite de acasă. Din această pricină, negustoresele schimbaseră între ele priviri pline de încântare, zâmbindu-și. Așa cum aduceau de aici până în Suceava ori Târgoviște valurile de lână scumpă, s-ar fi putut găsi o cale ca să aducă și libertățile acestea care le făceau inimile să zboare de bucurie.

Lăsaseră în spate Palazzo Vecchio, de la ferestrele căruia Cosimo de Medici privea viermuiala orașului, femeile gălăgioase în rochii colorate ce stăpâneau piața și caravana ei trecând printre fântâni și taverne. Era o zi liniștită, fără niciun eveniment important care să adune întregul oraș sub balconul palatului ducelui, ca să-i asculte cuvintele.

În fața Logiei dei Lanzi, gărzile elvețiene își făceau rondul de pază, în uniformele lor neobișnuite, asemănătoare rochiilor florentinelor, care făcuseră femeile Marulei să pufnească în râs. Se aplecaseră peste stâlpii căruțelor și își arătaseră una alteia penele de pe coifurile lor și vârfurile atât de înflorate ale lăncilor, încât păreau mai degrabă podoabe. În loc de orice alt schimb de cuvinte, se mulțumiseră să schițeze prin fața ochilor câteva cruci scurte, care arătau, în limbajul lor tainic, ce părere au despre lăncierii în mătăsuri colorate.

Soarele se strecura printre coloanele logiei, aruncând umbrele statuilor până afară, în piață, la picioarele lui David al lui Michelangelo. Orașul era plin de statuile unor eroi mitici ale căror povești Marula nu le cunoștea, închipuindu-și în schimb alte odisee pentru bărbații goi din piatră, cu lei răpuși la picioarele lor ori purtând pe umeri femei răpite, poate salvate.

La capătul tunelului întunecos al temniței se deschise o ușă și lumina zilei pătrunse pentru câteva clipe până la ele. În sunet de lanțuri și porunci tăioase, temnicerul și o nouă

prizonieră trecură prin fața gratiilor lor și se pierdură în celălalt capăt al temniței. Marula își schimbă locul, fără să se ridice de pe podeaua din pământ. De palmă i se lipiseră câteva fire de pleavă de grâu pe care le culese și le mărunți între unghii, numărând firimiturile cărora le dădea drumul în poală: una, două, trei. Avea nevoie să dea de lucru minții, să o curețe de neliniște ca să poată gândi limpede ce este de făcut. I se ceruse amendă, dar banii tocmai îi lăsase în prăvăliile și depozitele de pe Via Calimala. Caravana ei încărcată se afla în curtea hanului Tre Vicini, de unde ar fi trebuit să plece a doua zi în zori.

Nimerise în mijlocul unui război ce se purta de ani de zile în oraș între negustorii de vopsea albastră și cei de vopsea roșie. Erau altfel de lupte, care nu se desfășurau la vedere, cu arme și oșteni, ci în tainițele sălilor unde aveau loc marile vânzări măsurate în corăbii întregi, nu în câteva valuri de lână care încăpeau în mica ei caravană. De-a lungul vremii, plantatorii de roibă, din care se obținea culoarea roșie, și cei de drobușor, din care se făcea albastrul, ceruseră și căpătaseră ajutor din cele mai neașteptate locuri. Umblau povești despre sume mari care fuseseră plătite în trecut sticlarilor ca să mesterească dracii din vitraliile bisericilor în albastru. Ca urmare, nimeni nu mai dorise să se îmbrace în culoarea iadului, vânzările negustorilor de vopsea albastră scăzuseră și mulți plantatori de drobușor sărăciseră.

Legile breslelor vopsitorilor interziceau amestecul culorilor. Un negustor de drobușor nu putea începe să vândă roibă. Trecuseră ani lungi până când Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael sau Botticelli începuseră să-și picteze Madonele învești mântate în albastru ultramarin alături de roșu de porfir, luminând pentru totdeauna Florența și coborând din nou pacea între cele două culori aflate în război.

Toate acestea ajungeau la cumpărători ca Marula într-o măsură foarte mică. Piața de roibă și de drobușor nu-și dezvăluia secretele față de mușteriii săi. În Florența, breasla negustorilor de țesături cu prăvălii înstărite pe Via Calimala era cea mai puternică și avea legi bine stabilite și întărite cu

sigiliul orașului. Cosimo de Medici și mai înaintea lui toți ducii casei de Medici îngăduiseră breslei să-și plătească gărzi care să apere prăvăliile și marile depozite de tâlhari, dar și să vegheze la respectarea acestor legi.

Tot breasla Calimala avea felurite înțelegeri cu anumiți hangii din oraș, care trebuiau să aibă mereu odăi libere pentru clienții lor. O astfel de găzduire refuzase Marula, drept pentru care a doua zi niciun negustor nu-i mai vânduse valurile de lână roșie după care venise. Văzând-o cum întreabă din depozit în depozit fără nicio izbândă, un florentin cu fața deschisă și senină, care nu-i dăduse nimic de bănuit, o dusese într-o prăvălie îndepărtată, dincolo de râul Arno și aproape de porțile orașului, unde îi oferise baloturi de cea mai bună calitate.

Marula cercetase îndelung marca de pe marginile țesăturilor. Cunoștea însemnele ciudate, bastonașe și puncte, care arătau din ce oraș vine marfa și ce preț a fost plătit acolo pe ea. Negustoria îi păruse cinstită. În aceeași seară însă, gărzile Calimalei năvăliseră la Tre Vicini și le arestaseră, fără să răspundă la întrebări. Fuseseră duse la cancelaria Scaunului breslei, unde un slujbaș le scrisese numele într-un registru, cu multă încetineală în mișcări, oprindu-se adesea ca să culeagă de pe vârful penei o scamă închipuită, și rostise obosit:

— Contrabandă. Ați cumpărat de la un negustor care nu face parte din Calimala și nu are dreptul să vândă în Florența. Trei ducați de fiecare sau douăsprezece nopți în temnița orașului.

Marula era încredințată că nu era adevărat. Negustorul cu siguranță avea toate documentele și se supunea legilor Florenței, numai că fusese atrasă într-o înșelătorie ca să-i fie plătită îndărătnicia de a înnopta în hanurile ce aveau înțelegeri cu breasla. Încercase să explice slujbașului că are nevoie de câteva ceasuri ca să vândă marfa din caravană și să facă rost de bani pentru amendă.

— Nu se poate, răspunsese omul, privind vârful penei în lumină.

— Atunci socotește-ne amenda în baloturi de lână roșie, cea mai bună calitate, ceruse Marula.

— Nu se poate.

— Mai am și mirodenii. Marfă chiar mai bună pentru plătit amenzi, pentru că este mărunțică și prețioasă. Scorțișoară, piper, ghimbir.

Slujbașul privise pe lângă ea către gărzile din spate și femeile fuseseră aruncate în temnița aceasta de lângă ghețăria orașului, răcoroasă și umedă, pe care negustoresele o cercetau acum amănunțit, în căutarea unei scăpări. Ușa grea de la capătul tunelului întunecos se deschise din nou, cu sunet adânc ca o judecată, și temnicerul se apropie, zornăind o legătură de chei. Se opri în fața gratiilor lor, descuie și strigă către ele o poruncă scurtă pe care femeile nu o înțeleseră. O apucă de cot pe cea mai apropiată, o trase afară din temniță și o împinse pe coridor, cu un gest lipsit de răbdare. Erau libere să plece, pricepură dintr-odată, și, amânând toate întrebările care li se iviseră în minte, se grăbiseră către ieșire, urmate de temnicerul ce-și târa capătul suliței pe podeaua de piatră.

După noaptea petrecută în temniță, lumea de afară, însorită, veselă și colorată, li se înfățișă ca răsplata raiului după viața de penitență și pocăință pe care o propovăduiau călugării desculți de prin piețele Florenței. Marula nu fusese surprinsă cu o seară în urmă, atunci când îl zărise pe Anghel pe coridoarele cancelariei Scaunului Calimalei. Știa că veștile nu circulă nicăieri mai bine decât printre negustori, iar o bună iscoadă se află mereu acolo unde sunt veștile. Avea să fie surprinsă însă acum, ieșind în lumina puternică a zilei și văzându-l stând acolo, chiar în fața porții închisorii de femei, așteptându-le. Plătise amenda și adusese zapisul de eliberare, strecurase și temnicerului un bănuț pentru ca treaba să se facă neîntârziat, apoi legase calul la umbră și așteptase.

Privea țintă poarta închisorii, închipuindu-și cum va apărea Marula pe acolo, cu fusta și șorțul ei din piele, cu cizmele bărbătești bune pentru călărit și călătorii lungi, cu arme la vedere și cu o privire care spunea că mai are și altele,

ascunse. Lămuririle dintre ei fuseseră scurte, numai câteva cuvinte din care se înțeleseseră să se întâlnească la sfârșitul zilei, în ospătăria de la Tre Vicini, pentru ca datoria să fie plătită. Erau primele cuvinte schimbate între ei, ca între două cunoștințe vechi, cu toate că niciunul nu-și amintea precis când îl văzuse pentru cea dintâi oară pe celălalt.

În ziua aceea, Marula vânduse din lână și înapoiase banii lui Anghel, câte trei ducați pentru fiecare dintre ele. Descoperi că el conăcea la același han, dar faptul avea să o înfurie abia mult mai târziu, când între ei lucrurile luaseră deja o întorsătură neașteptată. Deocamdată înregistră informația ca pe o întâmplare fără importanță, una dintre coincidențele care se petreceau adesea de-a lungul drumurilor lor.

Petrecură noaptea aceea împreună, fără să se încurce cu lămurirea situației ori să-și facă griji pentru cei dintâi pași. Intrară simplu în ceea ce avea să fie mai apoi sursa atâtor frământări pentru amândoi. Mult mai târziu, Marula avea să petreacă nopți întregi întrebându-se cum este cu putință ca inima să nu-i dea uneori niciun semn de primejdie, simțurile să o înșele până într-atât încât să o conducă cu ușurință pe un drum ce avea să-i aducă atâta durere.

Avea să cerceteze adesea tot ceea ce se întâmplase în seara aceea, cina luată împreună cu el și cu femeile ei, la masa de lângă intrare, cu fața către ușă, cum se așeza întotdeauna, vacarmul asurzitor din ospătăria plină, un câine care scăpa la răstimpuri înăuntru, strecurându-se pe sub mese și pricinuind hohote de râs, hangiul cu cănile pline de vin în mâini lovind picioarele mușteriilor, în vreme ce alerga câinele cu gând să-l scoată afară.

Apoi Anghel rămase jos, în picioare, în mijlocul ospătăriei pline de zgomot, în vreme ce ele urcau la odăi, nemișcat ca și cum toată acea viață din jur ar fi fost făcută din alt material, care pe el nu l-ar fi atins, ci l-ar fi ocolit cum ocolește apa râului o piatră, și ea se întoarse din pragul odăii ca să-l mai vadă o dată, atrasă de privirea lui neclintită care o urmărea.

I se făcuse milă atunci de el, dar nu din milă îl poftise sus.

Toată acea forță a lui, biruită fără cea mai mică osteneală de ea, îi topise inima așa cum orice ființă care se predă în totalitate, cu încredere deplină, izbutește să topească o inimă. Era al ei, ca să facă ce ar fi poftit cu el, asta spunea privirea aceea care nu se dezlipise de ea de când se ridicase de la masă și până ajunsese sus, în pragul odăii. Cel puțin clipa aceea i-o însemnase inima. Acolo, în timpul acela care durase cât o bătaie de aripă, știuse ce are de făcut ca și cum mai făcuse asta o dată cândva, într-o vreme uitată pe care acum amândoi încercau să și-o reamintească, să reclădească între ei lucruri năruite din cine știe ce pricini ce aveau să rămână îngropate.

Deschisese ușa odăii și rămăsese în prag, privindu-l la rândul ei drept în ochi. Ca tras cu ața și simțindu-se iertat din părăsirea în care se afla, Anghel traversase ospătăria dezlănțuită într-un cântec ce părea deocheat, după râsetele pe care le stârneau versurile din când în când, urcase treptele din lemn cu adâncituri pe mijloc, acolo unde pașii roseseră mai mult, se strecurase pe lângă Marula în odaie și o lăsase pe ea să zăvorască ușa, ca o stăpână ce era a celor ce se petreceau.

Pentru Anghel, nicio zi nu avea să mai egaleze vreodată ziua aceea. Cea mai frumoasă zi din viața lui căzuse într-o noapte. O urmărise cum se dezbracă cu aceleași gesturi firești ca și cum ar fi fost singură în odaie, apoi se apropiase la fel de simplu de el, fără nicio urmă de cochetărie, fără ocheade curtenitoare ori suspine, și îl dezbrăcase cu gesturi hotărâte și calme, ca și cum nu pentru dragoste îl pregătea, ci pentru masă. O lăsase să-i scoată armele. Faptul acesta i se întipărise în minte ca unul dintre cele mai stranii lucruri care i se întâmplaseră în preajma femeii acesteia. I se predase complet, ca și cum pe lume nu existaseră niciodată războaie, iar pe el nu-l pândise nicio primejdie. Umerii îi căzuseră, gândurile i se topiseră și se lăsase în mâinile ei cu o încredere totală, pe care nu-și mai amintea să o fi simțit vreodată, poate doar prunc în brațele maicii sale, dar asta fusese așa de demult, iar pe el îl chema altfel pe vremea aceea.

O iubise învârtind neîncetat în minte întrebări precum cine era femeia aceasta, când o văzuse pentru cea dintâi oară, cum intrase în viața lui, căci nu putea spune cu siguranță. Se aștepta mereu să-i zărească părul castaniu prins fără pricepere la spate, o căuta din priviri ori de câte ori poposea în vreo cetate, dar nu știa cum deprinsese obiceiul acesta.

În noaptea aceea, alături de ea, pe măsură ce punea stăpânire pe trupul luminat de lumânarea pe care Marula o lipise pe podea – o năzbâtie pe care el o îngăduise fără împotrivire, așa cum îngăduia toate ciudățeniile ei –, redeveni Păvăluț, feciorul Găzdoiului din Râmnicu Sărat, fost elev cu bune înclinații la socoteli, fostă călăuză pentru bandele de negustori necinstiți de pe Drumul Bogdanului. Tot ceea ce lepădase atunci când ucisese pentru întâia oară, luându-și numele mortului pentru adormirea vinovăției ce-l măcina, se întorcea acum în el cu o forță care-l răpunea.

Începând din clipa în care ușa se închisese în spatele lor, un gând mistuitor pusese stăpânire pe el și nu avea să-i mai dea pace de atunci înainte niciodată. Voia să știe ce simte ea pentru el, ce gândește despre el. Dorința de a ști era la fel de arzătoare ca dorința de a o avea. Pe cea din urmă și-o tot împlini până către cel de-al treilea cântat al cocoșilor. Cea dintâi rămase neostoită și avea să o poarte cu el prin lume, o sete de nestins.

Îi deșteptară strigătele unei mulțimi care se scurgea pe sub ferestrele hanului, îndreptându-se către Piazza della Signoria. Cea dintâi legătură pe care mintea lui Anghel o făcu cu lumea fu căldura piciorului Marulei alături de al lui, pe sub așternuturi, și încredințarea că totul s-a schimbat de acum, că nimeni pe lume nu-i va mai putea sta vreodată împotrivă, i se scurse prin vene împreună cu sângele, inundându-i cele mai îndepărtate locuri din trup. Deschise ochii și o privi, o făptură albă, luminoasă și tainică, trăgându-și puteri nebănuite din secretele pe care le ascundea, strângând în pumn, prin somn, un pumnal ascuns sub pernă, Anghel știa aceasta pentru că dăduse și el peste pumnal în timpul nopții, când nimerise acolo din greșeală.

Afară, în stradă, cineva sparse un geam cu o piatră, iar Marula tresări și se ridică pe jumătate dintre așternuturi, încordată ca o lupoaică cu puii amenințați. Mânerul pumnalului se ivi de sub pernă, dar lama rămase încă ascunsă.

— Vezi ce-i, îi spuse scurt, făcându-i un semn poruncitor cu bărbia către fereastră și rupând, cu aceste dintâi cuvinte ale zilei, vraja ce-l ținea pe Anghel sub stăpânirea ei.

Își trase pe el pantalonii și cercetă strada, în vreme ce-și lega brăcinarele. Ici-colo, prin mulțime, se ridicau flamuri cu însemnele breslelor vopsitorilor, lânarilor și negustorilor de țesături. De pe străduțele lăturalnice ieșeau grupuri mai mici care se alăturau șuvoiului cel mare, uneori chiar fără să-și fi lăsat în ateliere șorțurile de lucru și agitând pe deasupra capului uneltele cu care munciseră cu câteva clipe mai înainte.

— Răzmeriță, spuse Anghel, continuând să se îmbrace și trăgând cu coada ochiului la Marula, care își închidea în copci ilicul de piele, cu părul în dezordine.

Se îndepărtau unul de celălalt cu fiecare gând, cu fiecare nou sunet ce răzbătea din stradă. Marula croia planuri prin care să-și pună la adăpost caravana încărcată cu mărfuri, căci poarta hanului nu ar fi putut stăvili multă vreme o mulțime dezlănțuită. Anghel căuta cea mai bună cale de a ajunge în piață înaintea mulțimii, ca să poată afla iute care este pricina și apoi să iasă din oraș. Plătiră hangiului, așteptară ca argații să înhame caii Marulei la căruțe și să-l înșeueze pe al lui Anghel și ieșiră în vâltoarea din oraș.

Aceea avea să rămână singura lor noapte petrecută împreună.

Se despărțiră mai lesne sub amenințarea răzmeriței decât ar fi făcut-o pe pace, când probabil că stânjenelile ce năvălesc în odăi odată cu lumina zilei ar fi îngreunat lucrurile. Marula își îndreptă caravana către Poarta Sfintei Cruci, lăsând în spate breslașii ce înaintau către Piazza della Signoria. Avea să afle mult mai târziu ceea ce Anghel văzuse atunci cu ochii lui.

Un galion spaniol care aducea carmin din Lumea Nouă ancorase în portul Pisei, iar prețiosul pigment se afla acum

la porțile Florenței. Vopsitorii și negustorii de vopsea roșie cereau Signoriei să împiedice intrarea caravanelor cu carmin în oraș și să fie date neîntârziat legi împotriva acestui pigment adus de dincolo de ocean. Negustorii de albastru se alăturaseră și ei, căci nu se putea ști ce alte nenorociri urmau să mai vină din Lumea Nouă.

În Florența, cineva își primise partea pentru ca lăzile din cala galionului să sosească aici, iar florentinii bănuiau că acela fusese însuși Cosimo de Medici. Înconjuraseră Curtea Mărfurilor, unde șase vătafi străini și șase membri ai Signoriei judecau de obicei pricinile negustorilor florentini sau făceau pace între breslele vopsitorilor de culori diferite. Ceruseră întrunirea curții și judecarea pricinii. Până la apusul soarelui, carminul descoperit de conchistadori în orașele aztece pe care le cuceriseră avea să fie ilegal în Florența.

Nevoia lui Anghel de a ști totul despre Marula nu-l mai părăsi niciodată, ca și cum prin femeia aceasta ar fi privit, ca printr-o fereastră, spre o altfel de viață pentru el, spre limanul fericirii lui.

Să și-o facă nevastă, să aibă un loc pe care să-l numească acasă.

Gândul de a și-o face nevastă pe Marula păru adus de un vânt străin între gândurile sale, dar Anghel nu i se împotrivi și petrecu ceasuri întregi visând o viață alături de ea. Înțelese că s-a îndrăgostit. Nu înțelese cum te poți îndrăgosti de cineva care nu este potrivit pentru tine. Lui Anghel nu-i plăceau femeile independente, care nu ascundeau faptul că nu se află sub protecția unui bărbat, ca și cum asta nu li s-ar fi părut un lucru de ocară. Dar, lipită de firea Marulei, independența căpăta altă lumină, ca și cum numai ei i-ar fi venit bine purtările acestea slobode, doar la ea puteau fi o virtute, în vreme ce la toate celelalte femei erau un cusur.

Nu îi fu prea greu să țină un ochi ațintit asupra ei, în vreme ce purta treburile lui Petru Rareș pe la curțile Europei. Întreba negustorii din bazarul Constantinopolului când a trecut pe acolo și ce marfă a târguit. Oamenii îi spuneau ziua, dar pentru veștile legate de mărfuri cereau plată, întotdeauna

era rost de bani frumoși atunci când se afla că se cumpără cantități mari dintr-o marfă undeva, într-o piață din lumea largă.

Plătea odaie numai prin hanurile pe unde trecuse și Marula, ca să poată descoase pe hangiu ori ospătărițele. Avea o întreagă rețea de vameși pe Drumul Lânii, ce urca până în portul Calais, pe Drumul Regilor, ce unea Bavaria cu Saxonia, pe Drumul Pelerinilor care traversa Spania sau pe Vechiul Drum al Sării din Turingia. Legase cu ei felurite înțelegeri de-a lungul vremii, pe unii îi plătea cu ducați de aur, pe alții cu cele mai neașteptate mărfuri, care erau interzise prin cetățile lor, și cerea de la toți același lucru: vești pentru Petru Rareș. De la o vreme și vești despre o caravană cu trei căruțe mânate de femei.

— A sosit aseară și Anghel călărașul, îi spusese o dată Marulei un hangiu din Praga.

— Ce treabă am eu cu el? întrebase Marula, nedumerită de vestea neașteptată.

— El are cu domnia ta, surâsese hangiul, dezvelind un șir de dinți albi și sănătoși, dar sparți pe alocuri din pricina cine știe căror lupte. Plătește mereu ca să afle unde ai poposit și pe unde ai târguit.

Amintirea nopții petrecute alături de el în Florența năvălise atunci întreagă peste ea. Nările ei nu mai simțiră mirosul de prăjeală și sudoare al hanului, ci pe acela de cuțit și drum al trupului lui Anghel. Degetele ei așezate pe tejghea simțeau răceala așternuturilor scrobite prea tare în trecut de hangița de la Tre Vicini. Anghel întreba de ea. Soarta ei era importantă pentru el.

Descoperirea o ținu pentru scurtă vreme departe de clipa de față, în timp ce mintea ei se obișnuia cu vestea. Un val plăcut de căldură îi lua trupul în stăpânire, o tihnă dulce ca și cum ar fi ajuns în sfârșit la adăpost, o îmblânzire a tuturor spaimelor ei. O măgulea atenția lui. Preț de o clipă se văzu așa cum o vedea iscoada aceasta a lui vodă: însemnată, prețuită, centrul unei lumi.

În iarna acelui an, când zăpezile acoperiră drumurile, se întâlniră la Hanul lui Borcan din Cetatea Sucevei. Marula

vânduse toată marfa și își adăpostise căruțele în șoproanele încăpătoare, până când avea să poată umbla din nou. Anghel aflase numaidecât și își luase obiceiul să treacă în fiecare zi pe la ospătăria hanului, pustie la vreme de iarnă. Cereau vin și uitau de lumea din jur și de viețile lor, istorisindu-și unul altuia cele mai tainice visuri. Borcan, hangiul chior și deșirat, îi îngăduia cu ceasurile în jurul unei singure ulcele cu vin, simțindu-se părtaș la un lucru însemnat.

— Pe unde ați ieșit din oraș în dimineața aceea cu răzmerița din Florența? o întrebase într-una din zile Anghel, ascunzându-și privirea în cana pe care o dusese la buze.

— Pe la Poarta Sfintei Cruci, răspunsese Marula, simțind că se schimbă ceva în aer.

— Înseamnă că ți-ai schimbat planurile. Nu ai mai venit direct aici, la Suceava.

— Ba da, aici am venit. Lâna roșie era poruncită de Doamna Elena.

O iritare începea să crească în ea. Un dispreț cu gust leșios de săpun, ca în fața unui lucru neprețuit pe care-l descoperea ciobit și plin de zgârieturi. O supărare pe ea însăși pentru că dădea socoteală și pe el pentru că o cerea.

— Ai ieșit pe la Poarta Sfintei Cruci și apoi ai ocolit tot orașul, ca să ieși tocmai în drumul Belgradului? continuase el să întrebe bănuitor.

— De ce-mi ții tu mie urma, Anghele? își schimbase Marula glasul și uitătura.

— Mi-ești dragă, Marulă, spusese Anghel simplu, înconjurând cana cu amândouă mâinile și privind-o de data aceasta drept în ochi.

— Nu asta te-am întrebat. E foarte bine dacă ți-s dragă, pentru că și tu mi-ești drag, dar pentru ce mă descoși?

— Vreau doar să știu care este adevărul. Nimic din ceea ce faci tu nu te-ar mai putea scoate vreodată din inima mea. Nu ai de ce te teme. Spune-mi, apoi vom uita totul și ne vom vedea de viață mai departe.

— Ce să-ți spun, omule nebun?

— Pe unde ați ieșit din oraș în dimineața aceea? La Poarta Sfintei Cruci am întrebat eu și nu vă văzuse nimeni.

Hotărâseră să încheie discuția, dar seara își pierduse vraja. Lăsaseră restul de vin în ulcică și se despărțiseră, iar Marula continuase sfada cu el, în gând, toată noaptea aceea. Cum își închipuia că avea să dea socoteală pentru ceea ce făcea? Ce îl îndreptățea pe el să cerceteze pe la ce poartă ieșise din oraș și mai cu seamă să o bănuiască? Tocmai îi destăinuise cele mai ascunse dorințe și temeri, își deschisese sufletul în fața lui, lăsându-l să privească până în cel mai bine păzit ungher, iar el în tot acest timp se îndoise de vorbele ei? Nu avea să schimbe niciodată libertatea cu nimic, nici cu dragostea, nici cu o viață ușoară la adăpostul unui bărbat. Pe sub mânia acestor gânduri, inima o durea, tânjind după Anghel cel care rămăsese odinioară în picioare, în mijlocul ospătăriei de la Tre Vicini, privind tăcut la ea.

În seara următoare, Anghel se ivise la Hanul lui Borcan, vinovat și dorindu-și atâta doar, să fie iertat și să se simtă din nou prețuit de Marula. O ascultă vorbindu-i despre viața ei și viața lui ca despre două lucruri separate. Îl durea fiecare cuvânt al ei și se simțea mai departe ca oricând de limanul acela al fericirii pe care îl întrezărise pentru scurt timp, în odaia ei din Florența. O încredință că înțelesese și că nu-i va mai lua urma, în schimbul promisiunii că ea nu va ieși din viața lui. Își îngropă adânc nevoia de a ști totuși din ce motiv continuă Marula să susțină că ieșise din Florența pe la Poarta Sfintei Cruci.

Primăvara îi află obosiți de lămuriri nesfârșite, fiecare îndurerat de lipsa de încredere a celuilalt. Izbăvirea din viețile lor singuratice păruse o vreme atât de aproape, numai la un stânjen, dar fiecare dintre ei se afla pe o altă margine a prăpastiei care îi despărțea.

Zăpezile se topiseră, dând din nou la iveală drumurile. Marula și femeile ei unseseră osiile căruțelor cu seu și duseseră caii la potcovar. În dimineața plecării, Anghel descălecă în fața hanului, dădu calul pe mâinile unui băiat și se apropie cu pasul apăsat de caravana pregătită de drum. De pe

capră, Marula îi privea călcătura apăsată și mișcările întârziate, moi, ale brațelor. Îl simți din nou al ei, dar nu se mai înduioșă ca în trecut, când își dorise să-l ocrotească de toată tristețea care-l apăsa, ci se temu. Anghel era o capcană în care ei i-ar fi fost lesne să cadă.

— Mărită-te cu mine, Marulă, spusese el poruncitor, prinzând caii de dârlogi, ca să oprească caravana să iasă pe porțile hanului.

— Dă drumul cailor, Anghele, îi răspunsese Marula cu stăpânire, trecând hamurile într-o singură mână și cu cealaltă căutând biciul sprijinit lângă cizmă.

— Nu te mai împotrivi, femeie nebună! continuase el, apropiindu-se cu încă un pas și prinzându-i glezna în palma lată. Haide să cădem la pace.

Strânsoarea lui îi încălzea sângele. Ar fi putut ridica biciul și l-ar fi putut lovi peste mâini. Știa că Anghel nu s-ar fi apărat, anume ca să-i arate că este pregătit să plătească orice preț. Pacea cu care venise astăzi însemna că va cere de la vodă pământ pe care să-i ridice ei o casă în care să-l aștepte de acum înainte pentru tot restul vieții ei.

Nicio schimbare pentru el. Jertfirea tuturor lucrurilor dragi pentru ea: nu avea să mai vadă niciodată Damascul, Veneția, cetățile Andaluziei. Nu avea să mai petreacă nopțile sub cerul liber, alături de femeile ei, cu fețele luminate de foc. Nu avea să mai biruie viclenia vreunui negustor turc, simțindu-se mai apoi puternică și plină de viață. Nu avea să mai fie primită în biblioteca Doamnei Elena, ca să-și deșerte acolo sacul cu vești despre toate doamnele curților Europei.

— Pacea ta este temnița mea, Anghele, îi spuse într-un târziu. Am vorbit degeaba o iarnă întreagă, văd că nu ne-am înțeles.

— Ai pe altul, Marulă? întrebă Anghel, iar glasul lui sună altfel, răgușit și străin. Spune drept, te așteaptă vreun negustor în Cetatea Perugiei? Că numai spre Perugia poți merge, dacă ieși din Florența pe la Poarta Sfintei Cruci, nicidecum spre drumul Belgradului.

Anghel știuse că a pierdut lupta aceea din poarta hanului imediat cum rostise cuvintele acelea. Privirea oțelită dintr-odată a Marulei îi spusese asta. Aerul dintre ei înghețase, iar chipul femeii își înăsprise liniile, înstrăinându-se într-o singură clipă.

Anghel dăduse drumul dârlogilor, iar Marula îndemnase caii plescăind din vârful limbii, cu spatele drept și privirea înainte. Caravana se scursese ușor pe lângă el. Își amintea că nicio roată nu scârțâia și o admirase pentru asta, făcuse treabă bună cu pregătirea căruțelor, era o femeie pricepută, femeia lui atât de dorită care se îndepărta acum, trăgând după ea sufletul din el.

Bătălia pentru Moldova

Prințul Cihangir, cel mai mic dintre șahzadelele sultanei Roxelana, strecura lăstari cruzi de acacia prin ochiurile țarcului girafelor, râzând gâlgâit ori de câte ori animalele își aplecau gâturile și apucau frunzele cu buzele lor mai mari decât palma copilului. Umărul cu cocoașă al prințului îi deforma mișcarea, frângându-i-o la jumătate și făcându-l adesea să treacă lăstarii din mâna dreaptă în stânga, pe care o putea ridica până sus, deasupra capului.

Așezată pe un divan la umbra unui chioșc, sultana își privea fiul acesta infirm, cel mai drag dintre toți, și refuza cu gesturi moi baclavalele pe care le apropia din când în când de ea o odaliscă. Ultima scrisoare citită din teancul sosit în ziua aceea îi adusese aminte de îngrijorări vechi, amenințări ce plutiseră deasupra fiilor ei încă de la naștere. Nizamul care legiuia ca prințul urcat pe tron să-și ucidă frații, sugrumându-i cu un șnur de mătase, îi umbrea gândurile tot mai des în vremea din urmă, pe măsură ce șahzadelele creșteau.

Deocamdată, cea mai sigură apărare împotriva acestei legi era însuși sultanul. O viață cât mai lungă pentru el însemna

șansa ca fiii ei să devină bărbați în toată puterea cuvântului, capabili să le stea împotrivă fraților lor vitregi, atunci când va sosi vremea succesiunii la tron.

De la picioarele ei, din mijlocul odaliscelor așezate în iarbă, pe perne și șaluri, prințesa Mihrimah îi aruncă o privire pe care o încărcă cu toată tristețea pe care o putu găsi în ochii căprii. Înșira agate pe un fir de mătase, alegând cu grijă culorile, ajutată de Păstrătoarea Bijuteriilor, și încerca să atragă atenția mamei sale, arătându-se abătută. Prințesa era îndrăgostită și tocmai mărturisise.

Sultana Roxelana își petrecuse aceste de pe urmă nopți legănându-i în poala ei chipul scăldat în lacrimi și împotrivindu-se cu neclintire acestei iubiri, încredințând fata că nu va muri, așa cum îi spune inima acum, și că vor mai fi și alte iubiri, mult mai potrivite pentru ea. Dragostea nesăbuită a fiicei sale îi răscolise sufletul cu amintirea propriei sale nunți sparte de hoarda de tătari care o răpise atunci, schimbându-i cursul vieții. Sultana Roxelana îi surâse fiicei sale atunci când fata îi căută privirea, dar își păstră spatele drept și bărbia ușor ridicată, fără să schițeze niciun alt gest de îngăduință, pentru ca fiica ei să înțeleagă că durerea de acum va trece, iar ea va rămâne în picioare.

Țipătul unui pescăruș săgetă grădinile palatului de deasupra Mării Marmara. Sultanei îi păru un sunet născut din temerile ei, o încuviințare a cerului pentru prevestirile rele ce o măcinau. Cum putea un cer atât de senin să trimită adeveriri atât de crude? Alături, prințul Cihangir descoperise că, dacă păstrează lăstarul de acacia într-o mână în vreme ce girafa mănâncă, atunci îi poate mângâia cu cealaltă mână cornițele îmblănite. Curenții dinspre Bosfor aduceau arome liniștitoare, ca de iarbă proaspăt tăiată. Sunetele îndepărtate ale clopotelor corăbiilor care treceau unele pe lângă altele prin strâmtoare ajungeau cu întârziere până la ea.

Pe aleea pietruită ce venea dinspre palat se apropia Marele Eunuc Alb, cu işlic înalt din postav șofrăniu pe cap și un anteriu până în pământ. Trupul lui pufos și mult prea înalt pentru un turc părea să plutească pe deasupra pământului

atunci când mergea, din pricina brațelor nemișcate și a gâtului înțepenit. Numai ochii i se mai roteau în cap odată ce făcea primul pas, ca și cum trupul său avea nevoie de toată atenția ca să împlinească acest scop. În mână aducea un zapis pecetluit cu ceară roșie, iar dinaintea lui sălta cu mișcări de paiață piticul copiilor împărătești. Ajuns în fața sultanei Roxelana, își duse dreapta la frunte, la buze și la piept, apoi întinse zapisul.

— Rele vești îmi aduci, Kapi Aga, dacă ai luat cu tine bufonul palatului ca să-mi îndulcească inima după citirea lor, spuse sultana, cântărind în palmă sulul de hârtie legat cu șnur de mătase. Și pesemne foarte însemnate, de vreme ce ai venit tu însuți cu scrisoarea.

Prințul Cihangir părăsi girafele și se apropie de bufon, alergând în jurul lui. Piticul intră de îndată în joaca copilului și începu un șir de tumbe și giumbușlucuri care încântară deopotrivă odaliscele și băiatul, iar locul se umplu de chicoteli care se rostogoleau peste ape, până la malurile asiatice ale orașului. Trăsăturile sultanei se înăspriră în vreme ce rupea sigiliul și desfășura scrisoarea în fața ochilor. Cel mai neplăcut sentiment i se părea a fi surprinderea. De-a lungul vieții învățase că surprizele nu aduc niciodată ceva bun, iar haosul care se instala atunci în gândurile ei preț de câteva clipe nu ajutase nicicând, adăugându-se la pericolul adus de surpriză.

De aceea se pregătea acum pentru tot ce era mai rău, ca veștile să o găsească gata de luptă. De vreme ce lupta era cea care o salvase toți anii aceștia, mai întâi de la o viață măruntă de slujnică a unei întregi armate de femei mai presus decât ea în harem, apoi de la moarte și uitare grabnică, după ce izbutise să se ridice dintre ele și să atragă atenția sultanului Soliman, Roxelana se instalase de mult într-o stare războinică ce-i oferea adăpost.

Un fir de îngrijorare i se strecura în suflet ori de câte ori inima i-ar fi dat ghes să se lase pradă vieții ușoare din palat. Terasele înconjurate de chiparoși și văzduhul săgetat de pescărușii, helești pline de nuferi, fântânile arteziene care

umpleau locul cu sunetul abia ghicit al apei, tipsiile cu halvale, șerbeturi și salep dulce, toate acestea însemnau pericol. Pe sub ele se desfășura o întreagă încrengătură de uneltiri și răfuieli care ar fi înflorit ca mucegaiul, dacă Roxelana nu ar fi fost necontenit cu ochii pe ele.

Zapisul venea de la o mână de boieri moldoveni care-i trimiteau lună de lună plocoane neînsoțite de nicio cerere, arătându-se numai credincioși și strecurând din când în când câte o aluzie subțire la amarul pe care îl îndură țara sub stăpânirea tiranică a acestui Petru Rareș Vodă. Niciodată mai mult de un cuvânt ori două. Niciodată însoțind plângerea de vreo rugăminte de ajutor.

În urmă cu câteva zile, Petru Rareș biruise pe regele polon într-una din nesfârșitele lor bătălii pentru Pocuția. Oștile se întâlniseră în apropierea târgului Cernăuțiului, la apa Siretului, care în mai puțin de un ceas înghițise cetele leșești, scoțând apoi la suprafață trupuri vinete pe care continua și acum să le împingă la vale, spre Dunăre. Boierii vorbeau cu îngrijorare despre o răzmeriță a șleahticilor polonezi, care izbucnise chiar înainte de bătălie, nobilii refuzând să mai părăsească tabăra. Revolta aceasta înclinase sorții luptei către Petru Rareș.

„Mâna uneltitorului nostru voievod, Mărită Împărătească a lumii, căci este deosebit de iscusit la astfel de urzeli. Vom aduce cât de curând și dovada că Petru Rareș s-a aflat în spatele răzmeriței nobililor polonezi“, spunea scrisoarea.

„Câtă vreme ne îngenunchea numai pe noi, boierii țării, urgisindu-ne cu asprime și ținându-ne cu capetele plecate, noi nu am zis nimic, slăvită stăpână. Acum însă nu mai putem trece sub tăcere, căci trufia fără seamăn a acestui voievod al nostru amenință pe luminatul sultan, închipuindu-și că va putea sta de unul singur împotriva tuturor vrăjmașilor și încercând să iasă de sub protecția binevoitoare a Înaltei Porți. A întărit toate cetățile și mănăstirile Moldovei, a cumpărat care întregi cu flinte, săbii și arcuri de la armurierii sibieni, a adus tunuri și butoaie cu pulbere. În cămările

cetăților moldovenești se află mai mulți plumbi decât boabe de grâu, iar aceasta ce poate însemna, slăvită împărătească, dacă nu pregătiri împotriva luminatului sultan Soliman?“

Era pentru întâia oară când boierii ce-i căutau de atâția ani bunăvoința arătau un ton neliniștit în zapisul lor și Roxelana înțelese că se petrec altfel de lucruri. Îndărătnicia cu care Rareș continua lupta aceasta pentru pământul Pocuției, nesocotind repetatele îndemnuri ale Porții de a face pace cu regele polon, ar fi putut fi miezul ascuns al unor nesupuneri mult mai adânci și mai primejdioase.

În urmă cu câțiva ani, voievodul stârnise furia sultanului când pusese la cale uciderea mediatorului de pace din războiul acesta, Aloisio Gritti, un venețian care petrecuse mult timp în Constantinopol, devenind unul dintre oamenii de încredere ai sultanului. Soliman străbătuse atunci încăperile palatului ca o furtună, cu pulpanele din fir de aur ale anteriului fluturând, răsturnând tipsii și cești și trăgând amenințător sabia din teacă atunci când vreun slujitor nepriceput îi ieșea în cale.

— Îndrăznește el? tunase la vremea aceea Soliman, stârnind ecoul sălilor îmbrăcate în majolică.

La Poartă sosise apoi solie de la Petru Rareș, boieri credincioși și iscusiți la vorbă, care puseseră plocoane la picioarele sultanului și arătaseră că venețianul Aloisio Gritti nu fusese un mediator cinstit, ci avusese intenții ascunse și uneltise cu viclenie pentru înlăturarea de la tron nu numai a lui Petru Rareș, ci și a domnitorului muntean și Voievodului Transilvaniei. Gândul lui fusese să ia pentru el însuși și pentru fiii săi tronurile provinciilor de dincolo de Dunăre.

— Pentru aceasta a fost necesară îndepărtarea lui, luminate sultan, isprăviseră solii explicația. Voievodul nostru, Petru Rareș, îți transmite că totul s-a isprăvit cu bine. Tronurile se află în mâinile domnilor lor, aleși cu voia țării și căftăniți de Înalta Poartă.

Soliman cunoștea foarte bine planul venețianului. Aloisio Gritti îi promisese că, dacă va căpăta tronurile, avea să-i închine cu adevărat cele trei țări și să stingă pentru totdeauna

nenumăratele necazuri și nesupuneri care apăreau dincolo de Dunăre. Venețianul pornise la înfăptuirea vicleniei cu binecuvântarea ascunsă a sultanului. În locul așteptatei vești a morții blestematului voievod moldovean, Soliman primise însă solia aceasta vicleană și obraznică, prin care era anunțat că complotul a fost dezvăluit, iar omul său ucis.

Prințesa Mihrimah atinse încheietura mâinii mamei sale și căldura pielii ei parfumate o smulse pe Roxelana din gânduri, aducând-o înapoi, pe divanul din grădina palatului.

— Galben sau auriu, mamă? repetă Mihrimah întrebarea, arătând spre șiragul de agate pe care i-l așezase pe genunchi.

Colierul în nuanțe chihlimbarii era aproape gata. Îi lipseau numai câteva pietre, iar prințesa avea în palmă două galbene și două aurii.

— Galben, îi spuse, trecându-și palma peste obrazul ei și terminând gestul cu o strângere scurtă a bărbiei între două degete.

— Destul! șuieră apoi mânioasă, ridicând ochii spre Marele Eunuc Alb, care așteptase în picioare în fața ei până când isprăvise de citit zapisul. Cine se crede? Au ajuns voievozii vilaietelor să facă legea de capul lor? Vremea lui Ștefan a trecut. Dacă dintre ei este careva care gândește că îi poate călca pe urme, atunci se înșală.

Porunci unei fete aflate în iarbă, la picioarele ei, să-i aducă cele trebuincioase pentru scris, iar odalisca se ridică și o rupse la fugă spre palat. Trimise pe alta după sclava care-i construia în păr cele mai înalte împletituri, folosind rămurele subțiri de alun și apă îndulcită, care-i întărea șuvițele răsucite împrejurul nuielușelor. Avea să se pregătească și să se arate în cabinetul ei aflat într-o latură a Curții Divanului. Avea să poftească la o ceașcă de cafea pe ambasadorii austrieci și bailii venețieni. Avea să-i arate lui Soliman că Petru Rareș așezase Moldova în Casa Războiului, iar jihadul era singura cale de a o aduce înapoi, în Casa Păcii. Campaniile împotriva portughezilor și a șeicilor nesupuși ai Indiei puteau să mai aștepte ori sultanul ar putea numi înlocuitori destoinici în fruntea oștirilor trimise acolo, astfel încât

el însuși să conducă spahiii și ienicerii cu care avea să treacă Dunărea.

— Măritul sultan a primit vestea, Kapi Aga? întrebă Roxelana, răsucind la loc zapisul și strecurându-l în mânecă.

Trupul pufos și prea înalt al Marelui Eunuc Alb se rigidiză așa cum i se întâmpla în timpul mersului, ca și cum s-ar fi pregătit să facă cel dintâi pas.

— A intrat un sol la el în zori, răspunse mai-marele eunucilor pe ocolite, în vreme ce umerii îi coborau abătuți spre pământ, iar sprâncenele i se ridicau a dezvinovățire. Citirea zapisului a produs multă tulburare stăpânului. Și-a chemat vizirii și se află în Divan de un ceas. Cred că da, a primit-o.

Prin ochii Roxelanei trecu o umbră, schimbându-le culoarea fără să lase niciun alt semn pe trăsăturile delicate care înspăimântau pe cei ce le cunoșteau semnele.

— Ai trimis vestea mai întâi la Soliman și abia după aceea la mine? vorbi sultana cu glas coborât, abia auzit, care eunuculuI îi păru rău prevestitor. Așa ai făcut, Kapi Aga?

— Împărăteasa luminii, așa au sosit soliile, încercă el o apărare șovăielnică.

— Kapi Aga, în palatul acesta ești cel care are datoria de a controla toate scrisorile și petițiile sosite pentru sultan. Îți este îngăduit să vorbești cu însuși Soliman Legiuitorul. Este o mare cinste. Îngrijește-te să aflu veștile la timp, îi puse sultana în vedere, rostind ultimele cuvinte după o pauză mai lungă, în timpul căreia îl țintuise cu privirea pe Marele Eunuc Alb, căruia işlicul cel înalt din postav șofrăniu i se păru dintr-odată prea greu, apăsându-i capul între umeri.

Sultana se retrase în odăile ei și își petrecu restul dimineții scriind ambasadorilor ca să-i poftească la cafea și îndurând răbdătoare să-i fie construită pieptănătura cu care avea de gând să li se înfățișeze. Voievodului Valahiei aveau să-i fie cerute câteva cete de oșteni pentru războiul sfânt care urma, șapte-opt sute de oameni înarmați, poate chiar o mie, se gândi, astfel încât ghiaurului de la Suceava să-i fie limpede că nu este înconjurat de prieteni, așa cum poate crede acum.

Va trebui trimis un sol către credinciosul han al tătarilor, care să-l sprijine pe măritul sultan și să intre în Moldova cu călăreții lui sălbatici pe la răsărit, în același timp cu ienicerii și spahiii care vor intra pe la miazăzi. Dinspre miazănoapte va trebui să coboare cu oaste regele polon, astfel încât ghiaurul să se vadă lovit din trei părți deodată. Ar fi dorit ca planul acesta al ei să fie perfect și să găsească o oaste care să poată intra și pe la apus, dinspre Transilvania lui Zápolya. De la el avea însă nevoie de mercenari cu care să întărească oastea leșească, dacă șleahticii nu mai erau de încredere, de vreme ce găsiseră cu cale să facă răzmeriță tocmai înainte de luptă.

O iritare se strecura încet între gândurile ei, așa cum pătrunde fumul pe gaura cheii, nelămurită, fără formă, fără nume, punându-i nerăbdare în gesturi. Ca și cum inima ar fi știut că este un motiv de îngrijorare, dar mintea încă nu-l găsea. Sclava care o pieptăna amestecase o lingură de miere într-un bol cu apă călduță, iar acum ungea fiecare șuviță a sultanei, o ridica mult deasupra capului și îi răsucea vârfurile pe nuielușele subțiri ca pana. Sufla îndelung peste fiecare șuviță, ca să o ajute să se usuce mai repede, iar răsuflarea ei avea arome răcoroase, căci avea poruncă să mestece frunze de mentă atunci când construiește pieptănături complicate.

Nobilii polonezi care refuzaseră să iasă la luptă împotriva lui Petru Rareș, ei erau pricina nemulțumirii care-i strica pacea, înțelese deodată sultana. Șleahticii aceia din cauza cărora se gândea acum să-i propună regelui polon să năimească mercenari. Nu se îndoia că trădătorul de Kara-Bogdan înfăptuise aceasta, dar nu înțelegea cum anume, ce le promisese în schimbul răzmeriței? Și, mai cu seamă, pe cine avea Petru Rareș cu trecere printre polonezi, ca să trimită o asemenea solie?

— Mamă, merg în Pavilionul de la Țărm, să mă uit la corăbii, spuse Mihrimah, ridicându-se dintre odaliscele care îi țineau companie și apropiindu-se.

— Mihri, soarele și luna fericiților tăi părinți, ajută-mă numai puțin la treburile curții, apoi te poți duce în Pavilionul

de la Țărm, îi spuse sultana, apucându-i mâna cu alint și privind-o prin oglinda din fața lor, fără să miște capul aflat sub mâinile iscusite ale sclavei. Mergi și adu la mine pe cinstitul învățat Ibrahim al-Halabi, bătrânul nostru imam, ca să mă sfătuiesc cu el în privința blestematului de Kara-Bogdan. Apoi Leila o să-ți ridice și ție părul și mă vei însoți la întâlnirea cu ambasadorii, după care poți pleca.

Era hotărâtă să nu o scape din ochi pe copila aceasta a ei. Băgă de seamă cu admirație că prințesa nu lăsase să răzbată în afară nimic din deznădejdea pe care i-o pricinuise împotrivirea ei ascunsă. Avea să depășească cu bine iubirea aceasta copilărească, Roxelana citea asta în toate semnele pe care fiica sa le dăduse de când i se interzisese să-l mai vadă pe chipeșul ei agă de ieniceri.

Sultana știa exact ce simte Mihrimah. Era de vârsta prințesei când, într-o singură zi, ajunsese din pridvorul bisericii din Rohatin, ultimul oraș galițian mai înainte de hotarul cu Pocuția, în hambarul pentru merinde de sub puntea unei corăbii ce avea să o ducă până în portul din Constantinopol. Traversase Marea Neagră și strâmtoarea Bosfor îmbrăcată în rochia ei de mireasă, cusută cu flori rutene din lână roșie pe la poale, cu kerpa împodobită cu oglinjoare și pene pe cap, frământând în mâini ștergarul în care o scosese nașa din cristelniță, în ziua botezului. Sub același ștergar, rușnekul ei, ar fi trebuit să se împlinească și cea de-a doua taină sfântă din viața Roxelanei, cununia.

Rușnekul se afla și astăzi într-o tainiță din încăperile ei personale din Palatul Topkapı, acelea în care nicio odaliscă sau sclavă nu intrase vreodată. Avea de gând să-l arate și să-l povestească fiicei sale atunci când ea va mai crește și va mai trece prin astfel de întâmplări aducătoare de durere și înțelepciune. Tânără mireasă răpită de acasă, Roxelana avusese nevoie numai de câteva zile ca să-și isprăvească plânsul și să înceapă a-și construi viața cea nouă. Această tărie ar fi dorit acum să o transmită și fiicei sale, să-i arate că la capătul tristeții se află puterea.

Învățătorul întregului imperiu, cel care îi arătase și ei odinioară, cu răbdarea înțelepților, ce este *șeri'at*-ul, *kanun*-ul și *'âdet*-ul[1] și care este diferența dintre ele, sosi pe urmele prințesei, oprindu-se din loc în loc, trăgând cu greutate aer în piept și slobozindu-l apoi într-o serie de tuse icnită care-i scutura trupul uscat. Era înveșmântat într-o cămașă până la glezne din muselină, peste care îmbrăcase un ilic din păr de cămilă, care să-i încălzească oasele bătrâne. Purta poalele caftanului din mătase vărgată răsucite la spate și prinse în brâu, după obiceiul veacului trecut, lăsând vederii ciucurii cingătorii.

— Frig, frig, slăvită stăpână, spuse el, dregându-și glasul tot la două cuvinte.

— Adu de îndată o tipsie cu tăciuni aprinși, porunci Roxelana unei femei, măcar că era încă luna shawwal, când miresmele de mirt și portocali ale Insulelor Prințeselor pluteau peste ape, îmbătând Constantinopolul. Ia loc lângă mine, învățătorule.

Se sfătuiră îndelung asupra drepturilor și îndatoririlor locuitorilor din afara granițelor Casei Păcii, străinii necredincioși care aveau nevoie de *amân*[2] ca să poată călca pe pământ otoman. Întoarseră pe toate părțile faptele lui Petru Rareș, adunând probe care îndreptățeau declararea Războiului Sfânt.

În anii tinereții sale, Ibrahim al-Halabi strânsese impresionanta colecție de canoane scrise și obiceiuri otomane și le organizase în cel mai mare cod de legi al imperiului, *Confluența mărilor*, limpezind sensurile legilor acolo unde ele nu erau clare și punându-le în acord cu *șeri'at*-ul. Codul lui Ibrahim al-Halabi justificase mai apoi toate jihadurile viitoare, ba chiar și pe cele trecute asupra cărora plutiseră o vreme cețurile îndoielilor. Pe când era încă numai o copilă,

---

1. *Șeri'at* = calea cea dreaptă, porunca lui Allah. *Kanun* = coduri de legi islamice. *'Âdet* = obiceiul, tradiția.
2. *Amân* = scrisoare care asigura protecția, echivalentul vizei de astăzi.

cea mai nouă favorită a sultanului Soliman, Roxelana primise îngăduința de a studia legea sfântă și, sub îndrumarea învățătorului întregului imperiu, cercetase în amănunt *Confluența mărilor*.

— Învățătorule, îi spuse într-un târziu sultana, luminatul Soliman, stăpânul mărilor și al uscatului, va trimite curând după tine ca să găsiți o cale de pedepsire a trădătorului Petru Rareș.

Bătrânul Ibrahim o privi pe sub sprâncene, păcănind înfundat din narghileaua ce-i fusese adusă. Pielea lui era atât de subțire, încât fumul parfumat părea apoi să iasă direct prin ea, evaporându-se din obrajii cenușii, din fruntea înaltă și din palmele ca pergamentul, plutind împrejurul imamului și învăluindu-l în pâcle șerpuitoare. Sultana Roxelana îi întrecuse pe toți discipolii săi și, în timp, imamul ajunsese să-i ghicească gândurile după locul în care ea punea câte o pauză lungă atunci când vorbea. Înțelesese ce se cerea de la el de data aceasta. Din fericire, lucrurile nu era foarte complicate, pentru că Petru Rareș era pârât de iscoade că încheiase alianțe ascunse cu coroanele creștine ale Europei și, pentru ca nesupunerea să fie încă și mai jignitoare, nu plătise birul pe anul trecut.

— Legea sfântă a fost încălcată, slăvită stăpână, spuse el, îndepărtând mușțiucul ca să-l poată privi, în căutarea unei scame invizibile. Se poate declara jihadul.

De sub poalele anteriului său se ivea o pereche de ciorapi împletiți din lână, pe care lumina soarelui de vară cădea cu nepăsare. În picioare, în spatele stăpânei sale, sclava isprăvea împletitura complicată, care măsura acum mai bine de patru palme înălțime. Pe ferestrele largi se putea auzi orașul, deasupra pieței Sultanahmet se roteau cu mare zarvă câțiva pescărușii atrași de aburii ceaunelor cu mâncare scoase de la bucătăriile ienicerilor. Dimineața se isprăvea discret, topindu-se în zgomotele mult mai înalte ale amiezii.

Avea să poruncească masa pe terasa de la mare, își spuse sultana. Avea să strecoare ambasadorilor ideea că sprijinirea cu bani a viitorului război era binevenită. Avea să trimită

iscoade în Vlah Sarai și în Bogdan Sarai, cartierele constantinopolitane în care locuiau slujbașii celor două vilaiete de dincolo de Dunăre. Avea să cheme apoi bijutierii din oraș ca să cumpere o brățară prințesei Mihrimah. Mai devreme sau mai târziu, fiica sa va trebui să înțeleagă că puterea nu vine din lucrurile pe care le obții, ci din cele pe care nu le obții. Din neîmplinirea dorințelor fierbinți, nu din împlinirea lor.

Între pragul bucătăriilor domnești și cel al Bisericii Coconilor erau o sută de pași, ocolit pe la foișorul străjii și dând de-a dreptul prin curtea largă a păsăretului. La cel dintâi ceas al sfintei sărbători de Obrejenie, pe când colinele Sucevei erau încă întunecate și numai departe, la răsărit, se albăstrea o geană de cer, prima doică a Chiajnei pornise cu coșurile de merinde pentru sfințit. Odinioară erau numai optzeci și doi de pași, își amintea bine, iar diferența care apăruse odată cu anii i se părea unul dintre lucrurile neînțelese trimise de Dumnezeu pe pământ pentru smerirea oamenilor.

Lăsă cobilița cu coșurile încărcate jos, în iarba luminată de cele dintâi frunze galbene, deschise portița curții păsăretului, trecu coșurile înăuntru și închise iute portița în spatele ei. Vârî mâna grăsună în buzunarul din față al șorțului și o scoase plină de boabe pe care le aruncă departe, într-un colț al curții, abătând cu aceasta goana cârdului de bibilici, cocoși, găinușe pitice cu gâtul golaș, găini mari, albe sau roșcate și o oștire întreagă de gâște. Păsăretul care până atunci alergase cu aripile ridicate în întâmpinarea ei coti brusc și se repezi la boabe, iar doica ridică cobilița pe umeri și grăbi pasul către biserică.

Patruzeci și opt, patruzeci și nouă, cincizeci. Poruncise doicii a doua și celor două ajutoare ale bucătăreselor să o urmeze de îndată cu restul coșurilor, dar nu le așteptase. Să intre cea dintâi în Biserica Coconilor, în zi de sărbătoare, și să așeze prima pe masă bucatele, rânduind tipsiile de argint

cu colivă, vărzări și poale-n brâu, rămăsese încă din anii tinereții ei cea mai mare mândrie. Privirea părintelui care apărea din spatele altarului și-i dădea binețe în biserica goală îi dădea puteri invizibile asupra tuturor celor care aveau să mai treacă pragul sfânt în ziua aceea. Am fost aici de la început, îl ajut pe taica părintele, nu pune coliva acolo, adu-o uite aici, spunea slujnicelor marelui logofăt, marelui vornic și pârcălabului Sucevei, care erau așteptați în biserica lui vodă la sărbători.

Nouăzeci și opt, nouăzeci și nouă, o sută. Ultimii pași până la pragul bisericii îi lungea tot mai mult în vremea din urmă, alungând gândul care i se strecura în minte, precum că nu distanțele erau cele ce se măreau, ci pașii ei se scurtau din pricina vârstei. Nu sunt bătrână, își spunea, gândind la clopotarul cu părul alb ca neaua ori la grăjdarul care țesăla caii lui vodă pipăindu-i, pentru că vederea îl părăsise de tot. Prima doică intrase în slujba curții domnești pe vremea lui Ștefan cel Mare, o copilă adusă pentru treburile mărunte de la bucătării, ridicată de-a lungul vremii la rang de mai-mare peste ajutoarele bucătăreselor, apoi femeie de iatac pentru doamna răposatului Bogdan-Vodă și doică pentru coconul domnesc, Ștefăniță. Slujise sub patru domnitori până acum, iar faptul o umplea de mândrie.

Bisericuța mică a Coconilor o primi cu tăcerea adâncă a locurilor scufundate sub ape. Aerul rece, de criptă locuită de duhuri, și liniștea punctată din când în când de sfârâitul câte unei lumânări care se stingea o încredințau de fiecare dată că aici locuiește Dumnezeu, chiar aici, într-o latură a Curții Domnești de la Suceava, și de aici stăpânește peste întreaga lume. Lăsă cobilița de pe umeri la picioarele mesei pentru ofrande și se aplecă să sărute mâna părintelui ivit din spatele altarului.

— Bună dimineața, doică, șopti preotul, iar flăcăruile lumânărilor văluriră scurt. Prima, ca întotdeauna.

Cuvintele lui răsplătiră noaptea nedormită a doicii și șterseră vinovăția poruncilor repezite cu mânie prin toată bucătăria. Se aplecă cu greutate, arătând sfinților cel mai generos

dos din cetate, luă pe rând câte o tipsie din coșuri și începu să așeze bucatele chiar sub icoana Maicii Domnului, în fruntea mesei.

În liniște, lângă cotul ei, se ivi curând doica a doua cu alte coșuri. Prima bătaie a clopotului ce anunța sărbătoarea ridică de sub streșinile clopotniței un stol de vrăbii speriate. În lumina lăptoasă care pătrundea pe ușa bisericii se iviră slujnicele marilor dregători. Vederea lor iuți respirația și mișcările primei doici, care prinse fata de cot și o smuci cu nerăbdare:

— Ce faci, tuto, cu plăcintele alea? îi șopti apăsat printre dinți. Doamne, iartă-mă!

Se întoarse apoi către icoane, închinându-se cu spaimă și bătând o temenea.

— Împinge tipsiile aici, în fruntea mesei! Scoate-le odată, că a intrat toată lumea în biserică! Iartă-mă, Doamne, iartă-mă!

Brațele albe ale doicii a doua purtau după fiecare sărbătoare urmele vinеții ale degetelor primei doici, ascunse vederii de mânecile largi ale cămășii. Ochii ei albaștri nu se mai ridicau din pământ cât ținea slujba, așteptând spășiți iertarea ce venea întotdeauna după ce părintele ungea cu mir fruntea primei doici și-i picura pe limbă sfânta împărtășanie, alungându-i cu aceasta demonii care o încercau.

Curând, Biserica Coconilor se umplu de murmur. Eram și noi acolo când începură să sosească boieroaicele cele mari, trecând pe rând prin fața icoanelor pentru închinare și așezându-se apoi de-a stânga naosului. Soarele se ivise aproape cu totul de după spinarea dealurilor când în biserică intră Doamna Elena, protejându-și cu o palmă pântecul iarăși rotund ca luna, urmată de Chiajna, ce purta de mână pe frații săi. Am văzut cum domnița își apropie mâinile una de alta, alăturând băieții ca să poată intra umăr la umăr pe ușa bisericii, apoi am văzut-o conducându-i până la stranele domnești din dreapta naosului, așezându-i sub bourii ce fuseseră anume ciopliți pentru ei în spetezele jilțurilor și alăturându-se apoi Doamnei Elena, în stânga naosului. Mireasma ei de fân cosit a ajuns până la noi.

Partea de biserică destinată bărbaților era pustie de Sfântă Mărie Mică a anului 7046 de la facerea lumii, pentru că vodă împreună cu dregătorii și boierii cercetau cetățile țării, întărind poruncile și verificând armele și oamenii. Văzuseră Cetatea Nouă de la Roman, Neamțul și Hârlăul și se aflau zilele acestea în drum spre Cetatea Hotinului, cu gând să ajungă până la Soroca. Din Bogdan Saraiul din Constantinopol sosiseră vești despre oastea de o sută de mii de ieniceri și cincizeci de mii de spahii ce pornise către Moldova, sub comanda lui Soliman însuși.

Toată vremea aceasta, Anghel bătuse drumurile între Suceava și cetățile pe la care înnopta vodă, aducând vești Doamnei Elena și ducând la Petru Rareș soliile care ajungeau la Suceava, venite din toate părțile lumii. Veștile din țară erau bune. Pârgarii curățaseră împrejurimile tuturor cetăților, tăind copacii și tufișurile pentru ca oștenii de pe ziduri să poată ținti bine, iar turcii să nu aibă unde se ascunde. Șanțurile fuseseră adâncite și malurile din afară fuseseră întărite cu zidărie, intrările fuseseră îngustate și sub poduri fuseseră ascunse guri de lup, capcane săpate în pământ, umplute cu țepușe și acoperite cu împletituri din nuiele.

— Suceava nu va fi niciodată cucerită cu arma, obișnuia vodă să spună, sprijinind stânga de mânerul spadei și surâzând încrezător. Au bătut cu tunurile în zidurile ei turcii, polonezii, tătarii. Când au isprăvit ghiulelele, au plecat acasă. Cetatea a rămas în picioare și abia dacă are nevoie de o mână de oșteni ca să o apere.

În biserică, murmurele se opriră pentru o clipă. O rafală de vânt aduse înăuntru frunze îngălbenite. Slujnicele din apropierea intrării le culeseră și le aruncară înapoi în iarbă, închizând ușa în spatele lor.

— Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilooor, începu preotul din spatele ușilor împărătești, cu glasul solemn pe care-l folosea atunci când voievodul sau Doamna Țării se aflau de față.

— Amin! îi răspunse cântat întreaga curte, iar mâinile lor închinând cruci ridicară un foșnet ușor de taftale sub bolta bisericii.

Slujba dură mai mult ca de obicei, preotul găsind cu cale să adauge la sfârșit binecuvântarea oștirii la vreme de război, rugându-se pentru biruirea potrivnicilor. Slujnicele îngrămădite în pronaos începură să picotească. Cele aflate în apropierea intrării făcură un pas în spate și scăpară în pridvorul bisericii, unde aerul proaspăt al toamnei le înviora. Foamea chinuia deopotrivă fețele luminate și tagma servitorimii.

La capătul a trei ceasuri nesfârșite, cu un ultim „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne pe noi", preotul isprăvi slujba și pofti credincioșii la miruit. În lipsa altor bărbați, cei dintâi fură Iliaș și Ștefăniță, care sărutară crucea mirosind a busuioc și dreapta părintelui, apoi își umplură pe ascuns mâinile cu sfânta cuminecătură și ieșiră din biserică cu câte o săritură înaltă peste prag.

De vreme ce în spate nu se știau a avea păcate, se simțeau iertați pentru cele viitoare, așa că ieșeau de fiecare dată de la slujbele lungi ale preotului Bisericii Coconilor cu o poftă nestăpânită de joacă, alergau prin toate acareturile Curții Domnești ca scăpați din temniță și strigau cât îi țineau puterile lor de moștenitori ai tronului.

Doamna Elena pofti toată suflarea din biserică la masă și un întreg alai se înșiră de-a lungul Curților Domnești, după rang. În frunte mergea Doamna Țării, având alături pe fiicele lui vodă și pe cele două vornicese ale Țării de Sus și Țării de Jos. În spatele lor, suflându-le în cefe ca să se înțeleagă limpede apropierea de scaunul de domnie, veneau nevestele Marelui Logofăt, a Marelui Vistiernic și a celui dintâi sfetnic, capul Sfatului Domnesc. Urmau boieroaicele tuturor celorlalți logofeți, după avere și vârstă, așa fel că alaiul se sfârșea cu cele mai tinere jupânițe și cu preotul.

În cinstea zilei de sărbătoare, Doamna Elena ceru să fie așezate mesele în sala mare de ospețe și porunci să se aprindă torțele din pereți, căci cerul se întunecase și din spatele dealului Zamcăi se ridicau nori negri, prevestitori de

ploi îndelungi, mocănești. Chiajna nu o scăpa din ochi, cântărindu-i fiecare mișcare și copiindu-le pe acelea cu care era de acord. Găsea potrivit să nu scape niciun zâmbet către lumea din afară și să întârzie preț de o singură clipă răspunsurile la întrebările care i se puneau. De aici veneau o putere și o eleganță care supuneau pe mulți dintre cei de față, iar Chiajna învățase asta, cercetând pe Doamna Elena.

Dar nu găsea potrivit să îngăduie alături de ea, la masă, pe boieroaica pârcălabului cetății, care se mărturisise nu o dată împotriva planurilor lui Petru Rareș de a scoate țara de sub puterea Porții. Chiajna nu înțelegea amestecul de ospitalitate, prudență și etichetă numit diplomație și stârnise adesea hohote sincere de râs tatălui său, declarând că la curtea ei potrivnicii lui vodă nu vor mânca din aceleași talere cu boierii credincioși.

Avea o siguranță a vorbei și o încredere care subjugau pe cei din jur, convingându-i să o urmeze sau să o creadă. Cel mai adesea îi cădeau în putere frații săi, Ana, cele două doici și uneori tatăl său. Felul în care părea să înrâurească curgerea întâmplărilor, în care lucrurile se aranjau în preajma ei, căpătând sens, era magnetic. Mersul ei, răsuflarea întotdeauna calmă, mișcările cumpănite de om obișnuit să nu-i stea nimic împotrivă îi făceau pe cei din jur să-și dorească să facă parte din viața ei, ca și cum acolo ar fi fost totul mai viu, acolo era de așteptat să se petreacă cele mai captivante lucruri.

Chiajna nu era frumoasă ca sora ei, Ana. Atunci când se mișca însă într-o încăpere, lua în stăpânire cu ușurință spațiul acela, împreună cu orice alte ființe îl populau.

Ospățul se isprăvi iute, căci Doamna Elena ceruse în taină stolnicului să trimită bucatele la masă cu repeziciune și să ridice tipsiile din care oaspeții nu terminaseră de mâncat. Pruncul acesta care urma să vină pe lume storsese toate puterile din ea. Se deștepta diminețile vărsând, trăsăturile îi căzuseră, pielea îi devenise cenușie și părul îi rămânea unsuros, indiferent ce licori îi trimitea Lăcustă pentru spălarea lui.

— Fetiță, prezisese prima doică. Numai fetele trag frumusețea mamei lor în felul acesta. Ni se va naște o nouă domniță.

Atunci când fură aduși la masă colțunașii fierți cu miere și cornulețele frământate cu osânză de porc, Doamna Elena simți cum pruncul se ridică în picioare în pântecul său și dă să iasă afară pe gât. Întinse mâna după pocalul cu apă, dar renunță să mai dreagă lucrurile, se ridică și părăsi masa, urmată de câteva slujnice. În urma ei, boieroaicele țării rămaseră o clipă în cumpănă, mutându-și privirea de la Ana la Chiajna și înapoi, gustară cu stânjeneală un cornuleț și așteptară apoi ca una dintre domnițe să pună capăt ospățului.

— Mulțumim de cinste, vă mai poftim și altă dată și vă dorim sănătate, vorbi cea dintâi Chiajna, pentru că situația neașteptată o luase prin surprindere pe Ana și albul ochilor ei se înroșise ca și cum ar fi dat să lăcrimeze.

Se ridică și rămase în picioare până când ieșiră oaspeții, răspunzând cu înclinări din cap abia ghicite la plecăciunile lor. Procesiunea marilor boieroaice ale țării prin fața ei nu o stânjenea. Părea înconjurată de propriul ei tărâm invizibil, o bulă de aer cu hotare mișcătoare în interiorul căreia se simțea în siguranță. Porunci să fie stinse torțele și trimise după stolnic, să rânduiască strângerea mesei. Simțea crescând în ea o cutezanță ori de câte ori era înconjurată de oameni neajutorați, o tărie străină de ea însăși, care ar fi putut intra în oricine pentru salvarea clipei de cumpănă, dar intra în ea, pentru că ea era aceea pe care puterea aceasta o găsea mereu pregătită.

Anghel sosi târziu în ziua aceea, către seară, pe când baba își făcea de lucru prin iatacul Chiajnei, sfădind neîncetat pe stăpâna sa pentru că nu se lăsa ajutată la dezbrăcat, pe doica a doua pentru că adusese medelnița mică în loc de scăldătoarea mare pentru primenirea domniței, așternuturile pentru că nu stăteau așa cum le așeza ea și pe cele două pisici pentru că i se împleticeau printre picioare.

— Cât de curând voi izbuti să înduplec pe Doamna Elena să-mi găsească o jupâniță de neam bun, potrivită ca să-mi

ținută companie de acum înainte, pentru că s-a dus vremea când aveam nevoie de doici, răspundea Chiajna, dar glasul ei nu mai avea siguranța de la sfârșitul ospățului, pentru că, în chip curios, tăria aceea nu apărea niciodată atunci când prin preajmă se afla baba.

— A sosit jupân Anghel, dădu de știre doica a doua în vreme ce intra în iatac cu scăldătoarea mare, urmată de slujnice purtând cofe cu apă fierbinte pe umeri. Este în odaia cu cărți a Doamnei Elena, pesemne aduce vești, pentru că au trimis după portarul cetății.

Cuvintele ei o făcură pe Chiajna să uite sfada cu baba. Trecu vijelioasă printre slujnicele care se feriră din calea ei, încercând să păstreze cofele de pe umeri în echilibru. Stropi mari de apă fierbinte săriră pe podele, făcând pisicile să-și caute cu iuțeală scăparea sub pat. Una dintre fete trase aer în piept cu un sâsâit prelung atunci când apa îi atinse pielea. Chiajna îi află pe Anghel, pe Doamna Elena și pe marele hatman Mihu, portarul Sucevei, întunecați la față și tăcuți. Faptul că nu fusese trimisă de îndată înapoi la culcare îi vorbea despre primejdii însemnate.

Sultanul Soliman poposise cu oștirea în fața zidurilor Cetății Varna, cu gând să ajungă a doua zi la Balcic. Planul părea să fie traversarea Dobrogei, în drum spre Moldova.

— Asta înseamnă că în două săptămâni ar putea trece hotarul țării, spuse Anghel. Am trimis solie către Măria Sa Rareș Vodă, am lăsat vorbă și pe la cetățile care mi-au ieșit în drum, să închidă porțile și să pregătească oamenii. Până să sosească poruncile Măriei Sale, vei ști și singur ce este de făcut, hatmane Mihu, isprăvi el, privind la boierul pântecos și lat în umeri care găsise cu cale să intre în Curțile Domnești pe înnoptat înarmat, lucru care nu-i plăcu lui Anghel.

— Măria Sa se află cu oastea tocmai sus, la Cetatea Soroca, împreună cu vornicii cei mari ai Țării de Sus și Țării de Jos, boierii Gănești și boierii Arburești, spuse Doamna Elena, păstrând în minte pentru mai târziu privirea pe care Anghel i-o aruncase hatmanului. Nădejdea este la oștile acestor doi

mari vornici, care se află mult mai aproape, în mijlocul țării, și ar putea ieși în calea turcilor, ca să-i oprească la hotare.

În odaia cu cărți a Doamnei Elena, lumina slabă a lumânărilor ridica umbre mișcătoare pe pereții acoperiți cu rafturi. Cuvintele rostite pluteau în mări de cuvinte nerostite, învăluind pe cei de față în tâlcurile lor presimțite, încredințându-i că pe sub discuția ce înainta poticnit se mai afla încă una, mai încărcată de primejdii chiar și decât vestea că Soliman înaintează către hotare.

În noaptea aceea, Chiajna adormi târziu, ascultând zgomotele îndepărtate ale cetății, care ajungeau până la ea ca prin pâclă. Simțea nelămurit că în sfârșit începe viața ei, că zilele plictisitoare de tihnă s-au isprăvit, iar încredințarea aceasta îi umplea inima de o însuflețire care o încălzea pe dinăuntru ca pojarul.

Sub cerul spuzit de stele al Balcicului, tabăra otomană se pregătea de culcare. Sunetele miilor de ieniceri care se mișcau sub poruncă aspră de tăcere, ca întotdeauna după lăsarea întunericului, erau aidoma cu ale mării învecinate. Valuri de șoapte înfundate se spărgeau de țărm, ridicând dintr-o parte miresmele de scoici și ierburi putrede ale mării și din cealaltă pe cele de ciorbă de linte și cai asudați ale trupelor.

În fața cortului său roșu, ridicat cu un stânjen mai înalt decât toate celelalte din jur și tivit cu bordură din fir de aur împrejurul cupolei, sultanul Soliman isprăvea o scrisoare către Roxelana. Noaptea caldă și apropierea mării îl făceau să se simtă inspirat, așa că sultanul își începuse scrisoarea cu câteva versuri în care îi vorbea iubitei sale despre semiluna de pe cer, semn divin că Allah merge împreună cu ei. Pașalele se retrăseseră la marginea cercului de lumină desenat de făclii în iarba pitică a țărmului. Numai aga însărcinat cu încartiruirea continua să se învârtă cu nemulțumire împrejurul lui Soliman, care refuzase să se lase găzduit peste noapte în

cetate și preferase să doarmă în mijlocul oștirii, sub cerul liber.

În sunet de harabale și fornăit de cai, în tabără intră și cea de pe urmă unitate, întârziată din cine știe ce pricini pentru care comandanții lor aveau să dea socoteală a doua zi dimineață. Sosirea lor dădu de lucru agăi însărcinat cu încartiruirea. Porunci bucătarilor să aţâţe din nou focurile sub ceaunele cu ciorbă, trimise harabalele către zidurile Balcicului, ca să închidă pe acolo cercul de căruțe care împrejmuia tabăra, și hotărî ridicarea noilor corturi departe, la marginea mărăcinișurilor unde până atunci se ușuraseră o sută de mii de ieniceri.

— Asta ca să le fie învățătură de minte, iar mâine să ajungă la locul de popas mai înainte ca o oștire întreagă să-și marcheze hotarele taberei, bombăni aga numai pentru el.

Rămas singur, sultanul își scoase turbanul, arătând lunii un început de pleșuvie pe care îl cunoșteau numai Roxelana și sclavii care-l îmbăiau, și făcu semn să se apropie unui sol ce aștepta cu calul de căpăstru. Răsuci scrisoarea, legă sulul cu fir de mătase, picură ceară pe nod și își apăsă inelul, apoi întinse mesajul solului:

— Sultanei Roxelana în mână, spuse și inima lui se încălzi când îi rosti numele.

Lumea mea, bogăția mea, viața mea, trandafirul meu zâmbitor, sultana mea, liniștea mea pe acest pământ, soarele și luna mea, am poposit în seara aceasta la Balcic, după un drum anevoios, cu vânturi puternice și sărate venite de pe mare. Avem cu toții buzele arse din pricina sării din aer, crăpate până la sânge, și ochii ne ustură. Din fericire, sufletul meu, dimineața mea și seara mea, piciorul nu m-a mai durut zilele acestea, iar doctorul spune că tot vânturilor sărate trebuie să le mulțumesc pentru aceasta.

Mâine, la cei dintâi zori, vom porni mai departe către Isaccea, unde cunosc pașalele mele un vad mai îngust al Dunării, loc bun pentru ca arhitecții să dureze podul. De acolo am de gând să trimit solie către trădătorul de

Kara-Bogdan, ca să mi se închine și, cu voia slăvitului Allah, binecuvântat fie numele lui, poate că nu va fi nevoie să urcăm până în Suceava.

Dorul de tine mă sfâșie, lumina ochilor mei. Mă aflu înconjurat de zeci de mii de oșteni și mă simt mai singur decât luna de pe cer. Scrie-mi de îndată ce primești aceste rânduri, gândește-te că eu aștept și sufăr.

Scris în tabăra de la Balcic, ziua a șaptea a lunii Dhul Qidah, de sultanul sultanilor, stăpânul pământului și al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ, padișahul Mării Mediterane și al Mării Negre, al Rumeliei, Anatoliei, Karamaniei, al ținutului Rum, al Dulkadirului, Diarbehîrului, Kurdistanului, Azerbaidjanului, al Persiei, stăpânul orașelor Damasc, Alep, Cairo, Mecca, Medina și Ierusalim, al întregii Arabii și al Yemenului, iubitul tău, Soliman

La Soroca, unde face Nistrul vad bun de trecere și de aceea își luaseră tătarii obiceiul de a năvăli pământurile Moldovei tot prin locurile acestea, nopțile de vară erau pline de greieri și bufnițe. Chemările lor se ridicau din foșnetele unite într-un singur trup ale pădurii și râului. Nu era niciodată liniște.

În mijlocul cetății adormite, Petru Rareș asculta cu atenție sunetele nopții, în așteptarea solilor după care trimisese. Avea câteva solii de taină grabnice, așa că oamenii se deșteptaseră, se încinseseră cu săbiile, trăseseră cizmele în picioare, iar acum înșeuau cu iuțeală caii.

Arhitectul italian care făcuse schițele cetății din piatră și meșterii pe care-i adusese cu el ca să o ridice încă se mai aflau aici. Cetatea lui rotundă ca o pâine, gândi Petru Rareș, cuprinzând cu privirea zidurile argintate de lună, cetatea lui cu turnuri în cinci puncte ca într-o stea. Praful de la piatra cioplită toată vara nu se așezase, ci încă mai plutea în aer, albind frunzele copacilor și părul oștenilor. Șanțul cu apă adusă din Nistru, care împrejmuia cetatea, începea să ridice miresme acre, de baltă stătută. Intrarea o făcuse dinspre râu,

așa fel încât vrăjmașii să se afle vreme îndelungată lipsiți de apărare, sub bătaia săgeților și a plumbilor apărătorilor cetății. Podul mobil ducea direct către o gură de lup, o ultimă capcană pentru aceia care ar fi izbutit totuși să ajungă până aici.

Patru soli cu coburii șeilor pe braț și cu dârlogii cailor în mâini se apropiară de Petru Rareș, așteptându-și poruncile. Vodă le împărți zapisele pecetluite în ceară roșie, apoi îi însoți până la porți, ca să-și arate chipul străjerilor, iar ei să deschidă. Cetatea era atât de mică, încât, sub lumina lunii în crai nou, putea vedea târnăcoapele și scările constructorilor rezemate de zidul opus, ba chiar și dălțile și șpaclurile din iarbă.

— Doamnei Elena în mână, spuse el, întinzând unul dintre zapise spre cel dintâi sol, iar sprâncenele lui coborâră mult peste ochi, umbrindu-i a îngrijorare, atunci când îi rosti numele.

Doamnă,

Îmi amintesc că pregăteai un ospăț pentru sărbătoarea Sfintei Obrejenii, la care aveai de gând să poftești pe soțiile marilor vornici ai Țării de Sus și ai Țării de Jos, boieroaicele Găneștilor și Arbureștilor. De se mai află încă în Cetatea Sucevei, fă bine și oprește-le acolo cu orice chip, căci încep să mi se adeverească bănuieli amarnice despre o trădare a soților lor.

Am trimis soli către căpeteniile oștilor Găneștilor și Arbureștilor, ca să iasă în calea sultanului și să încerce a-l opri imediat cum trece Dunărea, să-i împingă înapoi în ape așa cum a mai făcut-o de atâtea ori părintele nostru. Mă tem însă că oamenii de acolo au deja alte porunci. Vom porni și noi grabnic către Dunăre, dar avem cale lungă.

Doamnă, vorbește cu portarul Sucevei, hatmanul nostru Mihu, ca să țină cetatea închisă de astăzi înainte, zi și noapte. Intră numai soliile.

Ieșiți din Curțile Domnești, du copiii în cetatea întărită și rămâneți acolo până când mă veți vedea la porți. Pregătește-i

să fie gata în orice clipă, să ieșiți prin hrube și să porniți către cetățile noastre întărite din Transilvania. Așteaptă semnul meu.

Altfel să nu faci.

Dumnezeu să vă aibă în paza Lui.

S-a scris în Cetatea Soroca, în anul 7046 de la facerea lumii, luna august ziua 9, sub pecetea noastră, Petru Rareș Voievod

Ceilalți trei soli primiră de la vodă zapisele și numele destinatarilor, încălecară și se pierdură în noapte.

Excelenței Sale Dogelui Veneției,

Facem cunoscut domniei voastre cum că Soliman sultanul a pornit către Dunăre cu oaste numeroasă și se află poposit la Balcic, cale de douăsprezece zile de hotarele țării noastre. Încă vă mai amintim că Dunărea a fost preț de atâția ani granița neclintită între păgânime și creștinătate, pe care noi și mai înainte părintele nostru am păzit-o cu strășnicie, așa fel ca sultanul să nu-și poată mări puterea, stăpânind țările de pe partea aceasta a apei.

Cerem de aceea prin această carte să vă pregătiți de război împotriva otomanului. Noi suntem de asemenea pregătiți cu toată suflarea bărbătească a țării și ne vom lupta cu toate puterile pentru izbânda creștinătății.

Scrisă în Cetatea Soroca, anul 7046, luna august în ziua 9.

Io Petru Rareș Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Țara Moldovei, fiul lui Ștefan Voievod cel Viteaz

Excelenței Sale Carol Quintul, împărat al Sfântului Imperiu Roman, rege al Castiliei și al Aragonului,

Vă scriem ca să vă dăm de veste că sultanul Soliman a poposit cu oastea de o sută de mii de ieniceri și cincizeci de mii de spahii la Balcic, cu gând să treacă Dunărea spre Moldova. Pentru tratatele ce au fost semnate între noi pentru apărarea creștinătății de vrăjmașul tuturor, vicleanul otoman,

și pentru menținerea hotarului de netrecut până acum al Dunării, scriem domniei voastre ca să vă îndemnăm să lucrați astfel încât să nu fie călcată în picioare creștinătatea. Noi, de unii singuri, cu mare greutate vom izbuti să stăvilim pe Soliman, dar ne încredem într-un creștinesc ajutor din partea domniei voastre.

Din Cetatea noastră Soroca, în anul 7046, luna august ziua 9.

Io Petru Rareș Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Țara Moldovei, fiul lui Ștefan Voievod cel Viteaz

Preasfântului întru Hristos Părinte și Domn, Sanctității Sale Papa Paul al III-lea, Domnului nostru Preamilostiv

Preasfinte părinte și doamne preamilostiv al nostru,

Facem cunoscut Sanctității Voastre cum că întreaga creștinătate se află în mare primejdie, hotarul cel neclintit dintre noi și păgâni fiind iarăși amenințat. Sultanul Soliman a pornit cu oaste numeroasă către Dunăre, pe care are de gând să o treacă pe la Isaccea, după câte au aflat iscoadele noastre. Otomanii se află la Balcic acum, când vă scriu cartea aceasta, adică cale de douăsprezece zile de hotarul Moldovei.

Încredințăm pe Sanctitatea Voastră că noi suntem dintotdeauna pregătiți cu toată simțirea pentru astfel de primejdii, dar oastea ce se va abate asupra noastră este mult prea numeroasă, așadar trimitem aceste rugăminți: nu întârziați să ne sprijiniți cu oaste, doamne al nostru preamilostiv, pentru izbânda Sfintei Cruci și a curat numelui Lui Iisus Hristos.

Am trimis cărți cu cereri de ajutor tuturor principilor lumii creștine, în vreme ce și noi ne pregătim bărbătește de luptă, preasfinte părinte, așadar cu cuvântul greu al Sanctității Voastre întăriți rugămințile mele și îndrumați-i să ne dea răspuns bun.

Al Sanctității Voastre preasupus Petru Rareș Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Țara Moldovei, fiul lui Ștefan Voievod cel Viteaz

Din Cetatea noastră Soroca, în anul 7046, luna august ziua 9

O nouă durere săgetă scurt piciorul lui Soliman și sultanul își duse mâna la coapsă, strângând-o în pumn, ca răspuns. Învățase să vorbească cu durerea așa cum ar fi vorbit cu un animal de companie care nu te părăsește niciodată. De sus, de pe drumul de strajă al fortului de lemn din Isaccea, putea vedea pe o parte marea nesfârșită a oștirii sale, coifuri înalte împodobite cu pene, flamuri nenumărate, lănci sticlind în soare, săbii, muschete și halebarde, zeci de mii de ieniceri, azapi, achingii și spahii care ocupau câmpia până în zare.

De cealaltă parte putea vedea constructorii care munceau la podul de corăbii, tulburând văzduhul dimineții cu larmă de șantier. Goi până la brâu, mateloții meșteream noduri marinărești cu care priponeau una de alta cele trei sute de corăbii olandeze aduse special pe Dunăre pentru podul acesta, remorcate de câteva galioane turcești. Trecerea convoiului impunător, galioanele cât fortul acesta al Isaccei încărcate cu colaci de funie din in alb, fiecare cu greutatea unui cal, ce trăgeau după ele corăbioarele înșirate ca bobocii după rață, scoseseră oamenii pe malurile Dunării, de la Rusciuc până la Galați.

Țipetele pescărușilor alungați din locurile lor de pescuit îi aminteau sultanului de sunetele Constantinopolului, iar gândul lui zbură la Roxelana. Avea să-i scrie câteva rânduri, măcar că un sol plecase cu zapis către ea în seara trecută. Durerea pătrunse până la os, cercetând locuri pe care încă nu le dăduse la iveală, și urcă spre șold.

Un convoi de căruțe încărcate cu napi, saci cu făină, găini închise în colivii de nuiele și putini cu brânză intră în tabără. Din urma lor, câțiva ciobani mânau o turmă de oi către țarcul ridicat într-o margine a taberei. Sosea hrana trupelor pentru zilele pe care aveau să le petreacă pe partea aceasta a Dunării, până când constructorii aveau să isprăvească podul. Se aflau încă în Casa Păcii, despărțită de Casa Războiului de apa aceasta plină de mâl, greu mirositoare și iute înghițitoare de vieți omenești.

Pe șantier se iscă de la o vreme zarvă. Lucrul încetă și oamenii își părăsiră rosturile, ridicând brațele în gesturi

repezite și aruncându-și unii altora strigăte scurte. Cei care se aflau în apă până la umeri, lucrând împrejurul primelor corăbii ancorate, își trecură din mână în mână trupul moale al unui matelot până când îl scoaseră la mal. Îl întinseră între ierburile arse de soare și îl înconjurară, aplecându-se deasupra lui. Arhitecții restabiliră ordinea cu câteva porunci și lucrul fu reluat, oamenii orânduindu-se iarăși în jurul corăbiilor prinse babord lângă babord, ce aveau să poarte peste punțile lor drumul din lemn. Trupul înecatului scos din ape fu tras de un matelot într-o margine mai îndepărtată și părăsit în păpuriș.

Luna și soarele meu, ambra inimii mele, cea mai prețioasă perlă a mea, iubita mea cu chip frumos, părul tău este toată avuția mea, zâmbetele tale sunt oștirile mele, mâinile tale sunt salvarea mea pe acest pământ.

Sultana mea mai dulce decât salepul, îți scriu de la hotarele imperiului, unde mă voi prăpădi de nu-mi vei scrie zilnic. Piciorul mă doare tot mai tare, oamenii mi se îneacă în Dunăre, arhitecții se sfădesc între ei pentru lungimea odgoanelor ancorelor și pentru distanța care ar trebui lăsată între corăbii, astfel încât curenții să nu le lovească între ele, sfărâmându-ne podul. Primesc zilnic tot felul de cereri care mă fac să uit pentru ce am venit până aici: să folosim ostrovul din mijlocul vadului de trecere sau să facem podul dintr-o singură bucată? Să trimitem o mână de oameni în satele de dincolo de Dunăre, după hrană, sau să luăm în continuare de la satele turcești ale Dobrogei? Să fie ancorate corăbiile în două puncte, la prova și la pupa, sau numai într-un singur punct, pentru ca parâmele să nu se tensioneze prea tare din pricina curenților?

Pentru ce ajung la mine astfel de întrebări, lumina vieții mele? În grădinile gândurilor mele nu mai este loc de altceva în afara amintirilor dragi cu tine, femeie-poezie, parfumul sufletului meu. Am adus cu mine până aici arhitecți, constructori, meșterii cei mai mari ai lumii ca să răspund tot eu?

Am trimis solie la nelegiuitul de Petru Rareș, chemându-l să mi se închine, să se dezică de înțelegerile trădătoare pe care le-a încheiat cu mai-marii creștinătății, uneltind cu toții pe la spatele meu ca să mă piardă. I-am scris să vină și cu haraciul pe anul trecut și pe anul acesta, pe care nu le-a plătit, punându-mi mie răbdarea la încercare. I-am promis că de va pleca fruntea la picioarele mele, va fi iertat și ne vom întoarce amândoi la treburile noastre în pace.

Zece zile l-am așteptat, iar ghiaurul nu a venit. Acum să nu mai vină, căci am început construirea podului.

Fericirea mea, parte din sufletul meu, îmi privesc oștirile fără număr lucrând pentru mine, dar eu mă gândesc numai la tine. Vântule de dimineață, spune-i iubitei mele că sufăr în fiecare clipă în care nu am vești de la ea. Mi-e teamă că mă vei uita, vinul meu care mă îmbată, binecuvântarea mea, lumina ochilor mei, dulcea mea cadână, singura pe lume.

Scris în fortul meu de la Isaccea, a douăzecea zi a lunii Dhul Qidah, de sultanul sultanilor, stăpânul pământului și al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ, padișahul Mării Mediterane și al Mării Negre, al Rumeliei, Anatoliei, Karamaniei, al ținutului Rum, al Dulkadirului, Diarbehîrului, Kurdistanului, Azerbaidjanului, al Persiei, stăpânul orașelor Damasc, Alep, Cairo, Mecca, Medina și Ierusalim, al întregii Arabii și al Yemenului, iubitul tău, Soliman

Marula încă nu ajunsese în târgul Focșanilor când zări de departe oștenii valahi, mărșăluind într-un singur pas chiar pe mijlocul Drumului Bogdanului, la vedere. Flamurile purtând leul de aur cu spadă al Casei Craioveștilor deschideau coloana. În spatele lor mergeau cu caii la pas feciori de boieri înveșmântați în cămăși de zale, iar la urmă țineau pasul oștenii de rând, cu pieptare din solzi de piele tăbăcită de bou petrecuți unii peste alții.

Din fruntea caravanei ei cu mirodenii și marchitănii orientale, Marula se ridică în picioare pe capră și cercetă coloanele de oșteni, cu mâna streașină la ochi. Nu păreau mai

mult de o mie de oameni. Se aplecă pe o latură a stâlpului coșului din șindrilă al căruței și aruncă o privire în spate, către femeile ei. Cea mai apropiată dintre ele pendulă palma în aer, întrebând fără vorbe ce este de făcut, iar Marula îi răspunse tot printr-un semn mut, ridicând mâna deasupra capului și arătând repetat către drum, în zare, adică „tot înainte".

Atunci când ajunseră în dreptul feciorilor de boieri, Marula și femeile sale umblară la desagi și prinseră a împărți zaharicale, cu surâsuri tăcute. O mie de oșteni valahi înarmați, mergând cu flamurile Craioveștilor în frunte, nu aveau ce căuta pe drumul spre Focșani, iar Marula dorea să dezlege limbile numai puțin, chiar și un singur cuvânt i-ar fi fost de ajuns ca să deslușească înțelesurile celor ce vedea.

— Să fie cu noroc lucrarea ce ați pornit! spuse Marula unui călăreț ce nu părea a avea mai mult de 17-18 ani, pe care-l alesese după o îndelungă cercetare a feciorilor boierești. Mai aveți cale lungă?

— Până la Vaslui, unde ne unim cu grosul oștirii turcești, răspunse băiatul, măgulit de atenția negustoresei, după ce până atunci fusese ținta tuturor glumelor călăreților, din pricina anilor săi puțini.

— Doamne ajută, mergeți cu bine! îi ură Marula, iar surâsul ei se lăți pe toată fața și rămase nemișcat acolo, în vreme ce îmboldi caii să grăbească pasul.

Caravana lăsă în urmă coloanele de oșteni și se pierdu curând în zare. Atunci când nu-i mai zări, Marula opri căruțele, deshămă unul dintre cai, pe care îl încălecă și-i dădu pinteni, pornind în galop spre Cetatea Sucevei cu vestea că valahii intraseră în țară. Ologi-v-ar Dumnezeu și n-ați mai avea parte de luminile ochilor! juca un gând în spatele frunții ei, în vreme ce Marula se făcea una cu calul, lipindu-și obrazul de coama lui aspră.

Pe urmele ei, caravana porni agale.

Măritului sultan Soliman Magnificul, stăpânul pământului și al mărilor, umbra lui Allah pe pământ, închinăciune.

Luminate împărate,

Noi care suntem scriși aici și ne punem mai jos pecețile, Ieremia Gănescu jitnicer și mare vornic al Țării de Jos, cu fratele nostru și cumnatul, apoi Gliga Arbore, mare vornic al Țării de Sus cu cumnații, trimitem pace, belșug și sănătate domniei voastre.

Scriem cinstită cartea aceasta ca să-ți dăm de știre, luminate doamne și împărat peste împărații lumii, despre izbânda pe care a avut-o vicleanul nostru voievod Petru Rareș, de care nădăjduim să ne scapi cât de curând. Așa cum a fost porunca, hanul tătăresc a năvălit pe la vadul Nistrului, la Cetatea Soroca, căzând asupra lui Petru Rareș și a oștii sale. Măcar că oamenii noștri înarmați se află la cazărmile lor din mijlocul ținuturilor pe care le stăpânim și nu s-au clintit de acolo și nici nu o vor face, totuși voievodul nostru numai cu oamenii lui a biruit cetele tătărești. Pentru aceasta îți scriem, slăvite sultan al sultanilor, ca să-ți dăm de știre.

A doua zi după izbânda asupra tătarilor au sosit vești despre oastea regelui polon care atacase Cetatea Hotin. Rămas numai cu câți oșteni vor mai fi fiind în viață după bătălia cu tătarii și aflându-se cale de o săptămână de mers față de Hotin, Petru Rareș nu a avut alta ce face decât să trimită solie de pace. Te vei bucura să afli, luminate împărate, că a renunțat pentru totdeauna la pământul Pocuției, pe care l-a lăsat pe vecie regilor poloni.

Cât despre închinarea la picioarele domniei voastre cu cerere de iertare și intrarea sub ascultare, ne vom supune dreptei pedepse ce ne-o vei hotărî, dar nu am izbutit să-l convingem pe răzvrătit, așa cum ne-am legat. După ce a înțeles că nu-l vom urma cu oamenii noștri în lupta aceasta, acum se îndărătnicește să tragă nădejde că se va putea apăra în Cetatea Sucevei, drept este că încă necucerită până acum.

Acestea sunt veștile pe care noi le adeverim sub pecețile noastre de mai jos.

S-a scris cartea în târgul Vasluiului, anul 7046 de la facerea lumii, luna septembrie ziua a doua.

Ieremia Gănescu, Mare Vornic al Țării de Jos

Gliga Arbore, Mare Vornic al Țării de Sus
Văscanu Gănescu
Nicoară Șarpe
Gavril Trotușanu
Grigore Udrea

Măria Ta,

Doamnele marilor tăi vornici ai Țării de Sus și ai Țării de Jos sunt încă prizonierele noastre aici, în Cetatea Sucevei, dar lucrul nu pare să le sperie deloc, iar acesta nu este semn bun.

În jurul nostru sunt în fiecare clipă mai mulți oșteni înarmați decât slujitori, copiii sunt protejați.

L-am păstrat lângă noi, așa cum ai poruncit, pe Grigore bărbierul. Anghel vine și pleacă cu solii. Ieri a sosit și Marula negustoreasa cu vești rele despre o mie de oșteni și cincizeci de călărești valahi care se îndreaptă spre Vaslui, ca să se alipească acolo oștirilor păgâne.

Îndură-te și mai trimite și la noi câte o vorbă, Măria Ta, numai cât să știm că ești bine.

Dumnezeu să te aibă în paza Lui și să apere tot ce iubești.

Doamna Elena Ecaterina Brancovici Rareș

S-a scris cartea în Cetatea Sucevei, anul 7046, luna septembrie ziua a doua.

Doamnă,

Tătarii au năvălit pe la răsărit. Am oprit cele dintâi cete, dar se întorc acum mai mulți. Polonezii au atacat pe la miazănoapte în timp ce tătarii intrau în țară. Oastea sultanului, blestemat fie-i numele, mărșăluiește spre Suceava. Trădătorii boieri Gănești și Arburești nu-și scot oștenii la luptă.

Doamnă, am dat poruncă lui Anghel să te scoată dimpreună cu copiii din Suceava și să vă ducă în Cetatea Ciceului, peste munți. Are de asemenea poruncă să trimită mai înainte pe Grigore Barbir ca să pregătească lucrurile pentru voi. Trebuie vorbit cu pârgarul Ciceului ca să facă rost de îndată

de hrană pentru vreme îndelungată pentru voi, căci nu știm cât vor dura toate acestea. Trebuie să năimească neîntârziat o mână de mercenari pe care să-i adauge la străjile cetății, căci vor fi primejdii la porți. Știe Grigore ce are de făcut, mulțumesc lui Dumnezeu că încă mai am pe lângă mine oameni credincioși și destoinici, în mâinile cărora pot pune soarta copiilor mei.

Sănătate și putere de la Domnul nostru Iisus Hristos, să-ți îmbărbăteze inima și să ajungeți cu bine dincolo de munți.

Petru Rareș Voievod, Domn a toată Țara Moldovei, fiul lui Ștefan Voievod cel Viteaz

Scrisă în Cetatea Neamțului, anul 7046, luna septembrie ziua 4.

Zilele petrecute în cetatea întărită a Sucevei micșoraseră inima Doamnei Elena. Împărțea cămara de dormit cu pruncii cei mici, care fuseseră încântați de priciurile săpate în pereții de piatră unde li se încropiseră culcușuri. Nu-i mai îmbăiase nimeni de când sosiseră aici, lucru care făcea băieții să adoarmă fericiți seară de seară. Primenirea fiicelor lui vodă și a Doamnei Elena se făcea cu ștergare muiate în medelnițe pe fundul cărora abia se vedea un cauc de apă rece, fapt care curând puse multă iritare în gesturile și vorba lor.

Din lipsa unor odăi pentru slujitori, doicile tuturor pruncilor domnești, bucătăresele, fetele ce serveau la masă ori pe la iatacuri, feciorii de casă și tot grosul servitorimii rămăseseră în Curțile Domnești. La cel dintâi ceas al dimineții, un întreg alai purtând pe brațe veșmintele zilei aceleia și merinde de la chelăriile domnești lega Curtea de cetatea întărită, urcând șerpuit pe poteca ce ocolea turnurile de apărare de la apus. Niciunul dintre ei nu intra în cetatea întărită. Coșurile cu capace erau așezate în fața porților, care

se deschideau numai după ce alaiul de bucătărese, chelărese și fete de iatac nu se mai vedea.

Chiajna primise în grijă băieții și, pentru că tustrei nu erau de găsit toată ziua, Mihu, portarul Sucevei, poruncise ca oșteanul care zărea prin preajma lui pruncii domnești să-i aducă de pe unde vor fi fiind, înfățișându-i Doamnei Țării la ceasul mesei, atunci când se auzea toaca mănăstirii Sfântului Gheorghe, Purtătorul de Biruință. Din pricina acestei porunci care făcea oștenii să fie surzi și neînduplecați la împotrivirile ei, Chiajna vedea în pârcălabul Mihu mai degrabă pe temnicerul decât pe străjerul lor credincios.

Pacea zilei aceleia fusese stricată de Anghel, care sosise cu însărcinarea de a porni familia domnească la drum și avea de gând să o ducă la îndeplinire pe loc. Un oștean bătuse în ușa din foi de stejar cioplite fără prea multă migală, iar belciugul de două ocale lovind lemnul sunase a război. În cea dintâi zi petrecută în mijlocul luptătorilor lui Petru Rareș, Doamna Elena se revoltase împotriva felului acesta al lor de a se anunța, grosolan și amenințător. Urmarea fusese că oștenii răriseră ritmul bătăilor, care sunau acum ca și cum soarta însăși s-ar fi aflat de cealaltă parte a ușii butucănoase. Avusese o dimineață bună, în care pruncul din pântece nu dăduse semn, picioarele i se dezumflaseră, îngăduindu-i să se miște în voie prin odaia strâmtă de piatră, iar în suflet păstra o mică bucurie: avea să coboare astăzi în curtea din mijlocul cetății, la aer.

Toate aceste planuri ale ei fuseseră însă risipite de sosirea lui Anghel, care schimbase ritmul zilei. Oșteanul deschise ușa și îl lăsă să intre în odaia strâmtă, care îl neliniștea de fiecare dată pe Anghel. Gesturile altfel molcome, purtând o resemnare tainică, ale brațelor lui se rigidizau, transformându-se în mișcări iuți, frânte, de oștean aflat în mijlocul luptei.

— Măria Sa a poruncit să rămânem în cetatea întărită până când îl vom vedea la porți, spuse Doamna Elena, după ce solul și iscoada lui Petru Rareș îi arătă scurt cu ce gânduri a sosit. Eu nu-l văd. Tu îl vezi venind, Anghele, de vrei să ies de aici cu copiii?

— Măria Ta, porunca s-a schimbat, răspunse Anghel, răsturnându-și scurt capul pe spate, cu gestul acela al lui care-i dădea un aer trist, de om nemântuit. Traversăm prin hrube, ieșim în pădurea Zamcăi și trecem munții prin pasul Bistricioarei, spre Ciceu.

Știa și singură că se schimbase porunca, căci dormise în noaptea aceea umezind scrisoarea de la Petru Rareș cu lacrimi ascunse, pentru ca nu cumva să îngrijoreze copiii. În pântecul său, fătul se zvârcolise toată noaptea, căutându-și locul ca și cum ar fi stat pe tăciuni aprinși, lovind cu picioarele și tăind răsuflarea mamei sale atunci când lovitura nimerea vreun bojoc. Spre dimineață, fătul ostenise și zbaterea lui de pasăre rănită se muiase. Pielea întinsă a pântecului o ustura ca opărită și măruntaiele de obicei ascunse și tăcute ieșiseră acum la iveală, dezvăluite de durere.

Știa că porunca se schimbase, dar inima ei încă nu se împăcase cu plecarea. Privise întotdeauna părăsirea Sucevei ca pe un lucru îndepărtat, cea de pe urmă cale de scăpare, mai degrabă o posibilitate menită să le dea nădejde pentru a rezista, decât un fapt ce avea să se petreacă aievea. Acum, când Anghel stătea în fața ei, cu o mână sprijinită pe teaca spadei și cu ochii pe ușa nerindeluită a odăii, înțelegea că niciodată nu se gândise la pribegie ca la un lucru neîndoielnic, care stătea să se întâmple în viitorul ei.

— Măria Ta, merg să caut pe coconii domnești, spuse Anghel, dând semne de nerăbdare, la care pintenii și armele lui răspunseră sunând mărunt ca o ploaie de zale. Nu luăm nimic cu noi, adăugă el din prag, mai înainte de a închide ușa pe urmele lui. În pădurea Zamcăi ne așteaptă Marula, cu caravana plină de merinde și veșminte. Este tot ce trebuie, s-au dat porunci.

Ultimele lui cuvinte rămaseră multă vreme nedeslușite Doamnei Elena. Le tot repeta în gând, încercând să le cuprindă adevăratul înțeles, dar cuvintele păreau să fi prins viață, să se fi transformat în mici animale care se fereau din calea ei, refuzând să se lase prinse. Cine spune „este tot ce trebuie“? Cine vorbește astfel? Ce vrea să însemne acest „este

tot ce trebuie“? Că au fost făcute bagajele pentru pribegia aceasta a lor? Sau că fuga este tot ce trebuie? Vorbele lui Anghel i se roteau în minte ca o vrajă ce o ținea sub puterea ei, împiedicând-o să ia cu adevărat o hotărâre. Dar ce hotărâre să mai fi luat, de vreme ce s-au dat deja porunci? Cine spune „s-au dat porunci“? Cine vorbește astfel? Ce vrea să însemne acest „s-au dat porunci“?

Anghel o află pe Doamna Elena în aceeași poziție în care o lăsase atunci când deschise din nou ușa odăii și lăsă să intre pe Ana, pe Chiajna și pe feciorii lui Petru Rareș. Pentru cea dintâi oară simți o milă nesfârșită pentru doamna aceasta străină de locurile lor, crescută între cărți, gherghefuri și muzicanți, trimisă să asigure linia de sânge a voievozilor Mușatini, silită să renunțe la castele cu vitralii și să numească cetățile aspre ale Moldovei „acasă“, aflată acum în pragul pribegiei, în preajma sorocului noului prunc. Un văl se risipi și el văzu o femeie, nu o stăpână.

Copiilor domnești li se îngădui să-și ia lucrurile din odaia lor.

— Tot ce încape într-o singură tolbă, Măria Ta, spuse Anghel, privind apăsat pe Chiajna, pentru ca ea să înțeleagă că nu va avea sorți de izbândă cu vreo împotrivire.

— Plecăm? întrebă Chiajna, mutându-și privirea când la Doamna Elena, când la Anghel. Când vine tata?

— Plecăm de îndată, îi răspunse Doamna Elena. Poruncă de la tatăl tău, adăugă ea, gândind că va domoli cu aceasta orice umbră de răzvrătire a fetei. Nu trebuie să știe nimeni. Nimeni! repetă, prinzând pe cei doi băieți de câte un cot și privindu-i în ochi de aproape.

Ceea ce urmă avea să rămână pentru toți începutul zilelor acelora haotice, contopite unele într-altele și amestecate ca legumele în ceaunele cu zacuști, fără să mai poată fi deosebite vreodată, pe deasupra cărora aveau să plutească pentru totdeauna duhurile spaimelor.

Cei dintâi se întoarseră în odaia mamei lor băieții. Iliaș purta pe un umăr tolbele cu lucrurile lor și ale Chiajnei. Urmă Ana, care sosi numai cu un săculeț din piele de căprioară

în care avea pieptenii preferați și câteva nimicuri ce arătau limpede că se aștepta ca grosul bagajelor sale să fie aduse de cămărășițele ei.

— Unde-i Chiajna? întrebase Doamna Elena.

— Vine îndată, răspunseră băieții.

Așteptară o bucată de vreme, Anghel deschizând la răstimpuri ușa numai de o palmă și strecurând câte o privire afară, Ana cercetând adâncurile săculețului ei, Iliaș și Ștefăniță înghiontindu-se și Doamna Elena privind pe fereastră la orașul aflat la picioarele cetății întărite.

— Ce tot face acolo? Mai are lucruri de strâns din odaie? întrebase Doamna Elena.

— Nu e în odaie, dăduse Iliaș răspunsul cu care tulburase pe toți și dezlegase șirul unor întâmplări ce se rostogoliseră în lume ca mărgelele dintr-un sac. A ieșit și a spus că vine îndată.

Vestea aceasta răci aerul din încăpere.

Mult mai târziu, când ei se îndepărtaseră suficient de mult de toate acestea ca să poată fi povestite, descoperiseră că fiecare istorisea altfel.

Anghel pornise atunci pe urmele Chiajnei, cercetând mai întâi odaia coconilor, pe care o aflase pustie, apoi luase la rând toate încăperile cetății. Ajunsese până sus, pe drumul de strajă, și-l străbătuse cu mersul său apăsat. Arunca priviri tot mai îngrijorate jos, în curtea cetății, și dincolo de ziduri, spre colinele ce fuseseră despădurite, tăindu-se orice copac sau mărăciniș, pentru ca oștenii din cetate să vadă de departe vrăjmașii. La cuhnii se fierbea varză, un oștean încins cu un șorț de piele despica o pulpă de porc cu satârul, făcând să zdrăngănească tingirile în cuiele lor la fiecare lovitură.

Nici urmă de Chiajna.

La pivnițe, în cămările cu arme, plumbi și ghiulele, găsi întuneric și liniște. Ajunse chiar și în sala de sfat, deschise ușa, îi aruncă o privire lui Mihu portarul și căpitanilor săi, apoi ieși la fel de vijelios și se întoarse în odaia Doamnei Elena.

— Pornim fără domnița, anunță el, ridicând în brațe pe Iliaș și ieșind, pentru ca lucrurile să fie foarte limpezi Doamnei.

Alesese să poarte în brațe pe moștenitorul tronului, nu pe cel mai mic dintre băieți, întărind cu aceasta însemnătatea celor ce le înfăptuia. Nu era vorba despre adăpostirea unor copii, ci despre apărarea coroanei Mușatinilor. Anghel nu se afla într-o misiune de creștinească omenie, ci pornise la război.

Doamna Elena îl urmase atunci, privind capul copilului ei aplecat peste umărul lui. Îl urmase ducând de mână pe Ștefăniță și simțind în spate pe Ana. Străbăteau coridoarele de piatră tăcuți, oprindu-se la cel mai mic zgomot, ferindu-se toți atunci când se ferea Anghel. Îl urmase pentru că pașii lui ușori o nelinișteau. Anghel avusese întotdeauna călcătura apăsată, prăvălită. Un miros de varză înăbușită îi întorsese stomacul pe dos și își stăpânise cu greu sila, oprind-o cu un icnet. Își dusese mâna la pântecele rotund și își spusese că toți cei trei copii ai ei sunt acum în puterea oșteanului acestuia înalt, trecut de prima tinerețe, tăcut și ursuz.

S-a sfârșit, gândise. Fugim. Tot ceea ce a fost vreodată bun se va afla de acum înainte numai în spatele nostru. Mai bine decât în dimineața aceasta care se sfârșește acum atât de brusc nu va mai fi niciodată.

Se simțea calmă și împăcată, ca și cum însemnătatea acestor gânduri nu ajungea până la ea, ca și cum nu ei și pruncilor li se întâmplau toate acestea, ci unor străini. Realitatea de neînchipuit că fug prin hrubele de sub cetate avea să rămână în afara ei încă mult timp, până când avea să se simtă cu adevărat pregătită să primească în ea toate semnificațiile acestor cuvinte.

Mirosul cald și scârbavnic de puroi ridicat din ceaunele cu varză o ajunse iarăși. Petru Rareș avea cinci copii. Numai ea avea trei. Gândul acesta ivit fără veste tăie greața cu care se lupta și păru să spele aerul din preajma ei de izurile dezgustătoare, lăsându-l curat ca după ploaie. Petru Rareș avea cinci copii. Unde mergea ea numai cu patru dintre ei? Ce avea să-i spună lui Rareș atunci când aveau să stea din nou față în față?

— Du-te după Chiajna, Anghel, îi spusese, oprindu-se și sprijinindu-se cu o mână de peretele umed și rece.

Se aflau în pivnițele cetății, în apropierea hrubelor tainice ce traversau orașul pe sub pământ, ieșind în pădurea Zamcăi. Mucegaiurile făceau aerul să pară verde în lumina slabă a unei singure torțe.

— Măria Ta, ar putea fi oriunde, vorbise Anghel scos din fire, cu glasul aspru ca fierul frecat pe os. Vă scot întâi până la caravana Marulei, punem băieții la adăpost și apoi mă întorc după domnița Chiajna. Băieții trebuie scoși din țară neîntârziat, Măria Ta.

— Duc eu băieții prin hrube, Anghele, și nu-mi mai întoarce vorba! îi răspunsese Doamna Elena, cu glasul dintr-odată hotărât, lepădată de slăbiciunile de femeie și intrată cu totul în pielea de stăpână.

Îi luase torța din mână și pornise de-a lungul galeriei, cu Iliaș, Ștefăniță și Ana pe urmele ei. Încredințat că, într-un fel sau altul, de aici i se va trage sfârșitul, Anghel se întorsese în cetate, cercetând pentru a doua oară toate odăile și sălile, pe rând.

În vremea aceasta, Chiajna alerga cât o țineau picioarele către Curtea Domnească, cu poalele rochiei ridicate în mâini și genunchii dezveliți, cu dinții încleștați. Străbătu tot în fugă curțile din față, intră prin sala cea mare de ospețe, înconjură de departe sala tronului și se opri în odaia cu cărți a Doamnei Elena. De n-ar fi fost căftănelul atât de strâns legat în găitane, inima i-ar fi sărit din piept. Îi auzea bătăile înăuntrul urechilor și în tâmple. Nările i se lipeau una de alta din pricina nesațului cu care încerca să tragă aer în piept.

Se îndreptă către fereastră. Pernuța de pe prici fusese bine bătută de mâini vrednice și nu mai purta urmele șederii ei acolo, cu toate că era locul preferat de citit. Chiar alături, pe un raft la care ajungea tot mai ușor în vremea din urmă, căci se înălțase în vara aceasta mai mult decât într-un an întreg, se afla *Il Principe*, cărțulia adusă odinioară de Marula într-un cufăr plin cu taftale. O scoase dintre celelalte și, cu ea în mână, căută din priviri pupitrul pe care stătea mereu deschis bestiarul italian, manuscrisul cel mai frumos dintre toate cărțile Doamnei Elena, cu animalele lui

fantastice pictate în colțurile paginilor și împodobite cu foiță de aur.

Volumul cu pagini de un cot se afla și acum deschis pe pupitrul cu un picior, cu fața întoarsă către odaie, ferit de lumina ferestrelor. Pe pagina din stânga, leviatanul înfricoșător și frumos se ridicase din valurile mării, întunecând cerul cu spinarea lui solzoasă, arătând cititorului pieptul ca o platoșă de smarald și gura deschisă din care ieșea o limbă despicată la vârf. Chiajna căută miniatura care îi plăcea cel mai mult, răsfoind paginile până când ajunse la ea. O pasăre purta în cioc o broască pe jumătate înghițită.

Pentru fiecare animal din bestiar își făurise singură, în timp, povești care se lipiseră apoi de imagini, închipuind în minte o dublură a cărții, cunoscută numai de ea. Povestea păsării purtând broasca în cioc fusese cea dintâi. Chiajna avea numai câțiva ani când o născocise. Pe atunci privea lumea din spatele zăbrelelor unui jilț fără spătar și purta bonete legate sub bărbie cu șnur auriu. Bestiarul îi vorbea mai degrabă despre ea însăși la vârstele acelea decât despre poveștile animalelor.

De afară răzbătu până la ea chemarea poruncită a unui vătaf care descoperise pesemne vreun slujitor trândav. Viața caselor i se dezvălui dintr-odată foarte aproape, gata să invadeze odaia aceasta în care pătrunsese în taină. Închise bestiarul și-l ridică de pe pupitru, cântărindu-l în mână. Cu ceva împotrivire ar fi izbutit să-l convingă pe Anghel să îngăduie volumul în bagaje. Sub braț, *Principele* lui Niccolò Machiavelli avea paginile abia cât palma și nu cântărea mai mult decât o gutuie.

Aruncă o ultimă privire manuscrisului de două ocale, alese cu hotărâre și ieși în grabă numai cu cărțulia subțire în mână. Copilăria ei rămase în urmă, o fetiță încruntată purtând bouri brodați cu fir de aur pe bonetă, părăsită lângă un bestiar cu anluminuri. Alegerea aceasta avea să-i tot revină în amintire de-a lungul vieții, ori de câte ori avea să traverseze momente de cumpănă sau îndoială. Niciodată nu avea să o regrete, cu toate că întotdeauna rămânea cu inima topită de milă pentru fetița cu bonetă.

Izbuti să iasă din palatul domnesc fără să fie văzută, dar, chiar când dădea să scape către porți, la drum, în calea ei ieși baba. Avea poalele șorțului pline cu frunze de pătlagină culese pesemne de la umbra zidurilor și dosea cu gesturi iuți două nuci furate din iarbă. Șuvițe cărunte și transpirate îi scăpaseră de sub testemelul răvășit în timpul culesului. Preț de o clipă rămaseră una în fața celeilalte, privindu-se.

Chiajna își luă seama cea dintâi, se apropie și o strânse o dată scurt în brațe, lăsând-o fără suflare din pricina surprizei, apoi ieși în fugă în drum. Poarta se trânti în urma ei, iar baba începu a plânge mai întâi încet, ștergându-și ochii cu colțul testemelului, apoi din ce în ce mai deznădăjduit, pe măsură ce înțelegerea clipei cobora în ea. Lăsă pătlagina și nucile să se risipească în iarba bătrână de septembrie și, cuprinzându-și capul în mâini, și-l legănă și dădu glas cum se pricepu mai bine năpastei ce lovise Curțile Domnești:

— Despinuța babei, Despinuță!

Anghel o află abia la a treia cercetare a cetății, când îi dădu prin gând să caute și în pivnițe. Lumina galbenă a torței dădu la iveală pe Chiajna stând cu spatele sprijinit de un butoiaș cu praf de pușcă. Numai pieptul ridicându-se și coborând cu iuțeală, ca și cum ar fi ascuns acolo o pasăre furată, trăda drumul pe care-l făcuse alergând între cetatea întărită și Curtea Domnească.

— M-am gândit că asta trebuie să fie calea către hrubele care ies din cetate, spuse Chiajna liniștită, după ce mai întâi rămăsese dreaptă în lumina torței preț de o clipă, ca să-și arate stăpânirea asupra situației. Te așteptam.

Anghel o apucă de braț deasupra cotului, aruncă o privire cărțuliei din mâna ei și o împinse către intrarea în galerie, fără să-și ascundă furia. Străbătură drumul de trei verste fără o vorbă, Anghel cu cel mai larg pas al lui, iar Chiajna pe jumătate alergând. Hrubele fuseseră săpate cu nenumărate cotituri, astfel încât niște fugari să dispară cu iuțeală din fața unor urmăritori. Pământul proaspăt de pe jos arăta că puțini pași călcaseră pe aici de-a lungul vremii.

Ori de câte ori atingea cu umărul pereții de pământ, Chiajna se scutura temeinic. Bănuia o întreagă lume de gângănii și păianjeni ce viermuia aici, la adăpost de primejdiile lumii de la suprafață, iar colcăiala lor i se strecura de îndată din imaginație de-a lungul pielii, pe sub rochie.

Atunci când ieșiră la lumină, se smulse din strânsoarea lui Anghel și o vreme bătu pe loc din picioare, mărunt, își trecu mâinile peste umeri, scuturând căftănelul și peste creștet, stricându-și împletitura, în încercarea de a scăpa de păianjenii închipuiți. Sub frasinii pe jumătate îngălbeniți aștepta caravana Marulei. Doamna Elena lepădase rochia de zarafir și îmbrăcase peste cămașă o mantie pământie, aidoma cu a Marulei. Băieții purtau niște ciubote legate cu sfoară în locul cizmelor lor cu catarame, iar caftanele domnești fuseseră înlocuite cu sumane de dimie. Mâinile lor care dispăreau în mânecile prea lungi și faptul că toate veșmintele fuseseră îndelung purtate mai înainte de a ajunge la ei le dădea un aer neajutorat de copii cuminți. Erau cu toții niște negustori călători, pregătiți să treacă munții în căruțele lor pline cu mărfuri de vânzare.

Chiajna își pregătise cuvintele, tonul și o ridicare din sprâncene pentru întâlnirea aceasta cu Doamna Elena. Avea chiar două variante, una pentru situația în care Doamna va începe cu întrebarea „unde ai fost?“ și a doua pentru situația în care ea ar trece direct la învinuirea „ne vom pierde cu toții viețile din pricina ta“.

Nu se așteptase însă să fie ignorată. Singura care păru să ia seamă de sosirea ei fu Marula, care-i întinse o pestelcă roasă de molii și o bundiță mirosind a stână, pe care o ajută să le îmbrace. Se simți măruntă și vinovată. Tăcerea Doamnei Elena făcuse asta, iar Chiajna memoră descoperirea pentru mai târziu: dacă este vinovat, nu-i da ocazia să scape de acest sentiment, acuzându-l. Nu-l privi și nu-i vorbi. Nu va putea astfel să se dezvinovățească și se va simți neînsemnat, plin de păcate și greșeli.

Cetatea Ciceului

Drumul de urmat fu hotărât de Marula, ca o stăpână a lor ce era. Aveau să se țină departe de drumurile mari, pline de primejdii pentru ei la vremea aceasta când în țară intraseră vrăjmașii pe toate părțile. Aveau să coboare până la Piatra pe potecile neumblate, știute numai de negustorii necinstiți ce ocoleau vămile domnești. Apoi aveau să traverseze munții prin Gura Iadului și Poarta de Piatră, pe Bicaz.

— Nimeni nu trece munții pe Bicaz, spuse Anghel cu nemulțumire, pentru că această ultimă parte nu fusese pe placul său.

— Tocmai din această pricină o să mergem pe acolo, îi răspunse Marula, iar ochii ei îl cercetară în voie, în vreme ce el își ferea privirea.

Între ei, aerul se învârtoșa ori de câte ori se apropiau unul de altul. Puținele cuvinte pe care și le spuneau înrăutățeau de obicei situația, lovind ca grindina în steiurile de gheață dintre ei.

— În plus, continuă Marula îmblânzită, ca și cum ceea ce văzuse la Anghel îi stârnise mila, oile au început să coboare de la munte și trecătoarea cea lină de pe valea Bistricioarei ne-ar scoate în cale turme întregi, mii de oi mergând ca una singură. Ne-ar întârzia, am fi siliți să așteptăm pe margine până când drumul s-ar elibera.

— Căruțele tale nu încap pe Gura Iadului, Marulă, spuse Anghel, iar numele ei rostit de el pluti ca un fluture pe deasupra coviltirelor frumoase din piele de bou argăsită în saramură.

— Am bătut drumul ăla, Anghele, îi răspunse femeia și totul se isprăvi aici, pentru că ea se îndepărtă, strânse curelele hamurilor, dădu câteva porunci femeilor, iar Anghel rămase privind la toate acestea fără putere.

Căruța Marulei porni cea dintâi, având alături, pe capră, pe Chiajna înveșmântată în bundița ponosită. În căruța din

mijloc se aflau cei doi băieți, așezați între cufere și legături grele de covoare, căci maica lor nu se învoise cu niciun chip ca ei să meargă la vedere. Doamna Elena și Ana se aflau pe capra ultimei căruțe, mânată de una dintre femeile Marulei, iar Anghel, călare pe murgul său, le cerceta din mers pe fiecare, ba îndemnând calul până în fruntea caravanei, ba lăsându-l la pas în urma tuturor căruțelor.

Amurgea pe când ajunseră la capul trecătorii. Lăsară căruțele sub poala pădurii și coborâră până la apa Bicazului, ca să-și astâmpere setea, să umple burdufurile și să se primenească, apoi urcară din nou coasta și intrară la adăpostul pădurii. Noaptea se lăsă într-o singură clipă. Munții se adâncira într-o liniște de început de spectacol. Câinii unei stâne îndepărtate lătrau rar, dând de veste lupilor din preajmă că a început stăpânirea lor. Un foc se aprinse departe, pe vârful colinei aflate dincolo de apă, deasupra pădurilor, și înțeleseră atunci că stâna era mult mai departe decât crezuseră și numai tăcerea din jur și limpezimea fără seamăn a văzduhului purtau zgomotele până la ei.

Anghel împărți străjile nopții cu Marula și femeile ei. Îi dădu negustoresei din Șcheii Brașovului cea dintâi strajă, iar el o luă pe a doua. În aerul cald și îmbălsămat cu aromele Orientului de sub coviltire, Doamna Elena adormi cu Iliaș și Ștefăniță ghemuiți sub câte un braț al ei, pe când Chiajna mai rămase o vreme afară, ascultând în întuneric apele repezi ale Bicazului, freamătul tainic al pădurii și glasurile coborâte ale lui Anghel și Marulei.

— Nu vrei să ierți, Marulă? vorbea Anghel, slobozind cuvintele cu greutate, ca și cum ele ar fi fost pietre sau i-ar fi lăsat pe limbă gust amar de pelin. Ne pândim drumurile unul altuia de ani de zile.

O buhă își chemă soața și sunetul prelung se înălță până la stele și se întoarse de acolo înghețat, golit de învelișurile lui pământești. Chiajnei îi părea că noaptea aceasta este mai înaltă decât ziua care se isprăvise, că întunericul șterse urmele tuturor celorlalți oameni de pe pământ, vrăjmași și prieteni de-a valma, lăsându-i pe ei singuri sub cerul acesta

spuzit de stele. O caravană negustorească rotindu-se pentru totdeauna prin tăriile cerești, fără să mai ajungă la capătul călătoriei vreodată, scăpată de chinuri, năzuințe ori înfrângeri, scăpată și de amăgitoarele fericiri și izbânzi.

— Iertarea nu are a face cu împăcarea, Anghele, răspunse târziu Marula, iar glasul ei era cald și cumpănit, ca al omului trecut dincolo de hotarele întristării. Nu-ți port supărare, dar ce vrei tu nu se poate.

Chiajna ar fi dorit să știe ce vrea Anghel și nu se poate, ce are Marula de iertat, câtă vreme vor rămâne pribegi, unde este tatăl său și ce o așteaptă în zilele ce vor urma. Apropierea primejdiei părea să șteargă o asprime dintre Anghel și Marula, iar cuvintele se dezlegau între ei cu ușurință, ca și cum numai noaptea aceasta adâncită în tăcere ar fi așteptat-o ca să poată în sfârșit ieși la suprafață.

În lipsa focului pe care ar fi dorit să-l ațâțe acum cu un vreasc, ca să dea de lucru mâinilor și să aibă o țintă pentru privirile sale, Anghel scormonea stratul de frunze moarte de la picioarele lor cu o creangă golașă de brad, scoțând la iveală conuri pe jumătate putrezite și mirosuri de butoi. Amândoi se împotriviseră când Doamna Elena propusese să fie făcut un foc, căci ar fi putut fi văzut de departe și le-ar fi dat în vileag locul de popas.

— Ce vorbe sunt astea, Marulă? o întrebă el. Ce vrea să însemne că iertarea nu are a face cu împăcarea?

— Vrea să însemne că pot să iert și inima mea să fie ușoară, să nu mai port pricină și să nu-mi amărăsc sufletul învinuind, dar să fiu hotărâtă să nu mă mai întorc la ce a fost, îi răspunse negustoreasa. Ar trebui să mergi la culcare, Anghele, pentru că am să te trezesc curând ca să-ți faci straja.

Îl înfuria atunci când îi vorbea astfel. Era încredințat că anume nu spune lucrurilor pe nume, ca să-l facă pe el să pară nepriceput, un oștean dibaci numai pe câmpul de bătălie, cu sabia în mână. O admira în același timp, privea cu respect iscusința ei de a desluși în cuvinte ceea ce gândea și simțea, făcând ca lucrurile acestea imposibile pentru el să pară la îndemâna oricui. Își strânse mantia în jurul trupului

cu gesturi repezite și se lungi pe pământ. Își potrivi sub cap coburii, așezându-și sub obraz partea bătătorită pe crupa calului, mai moale și lipsită de catarame, și curând respirația i se schimbă într-un fornăit liniștit.

— Ce este între voi, Marula? întrebă Chiajna când rămaseră singure, cu glasul muiat de somn și de nălucirile stârnite de sunetele molcome ale apei și ale vântului prin brazi.

— Viața, domniță, spuse femeia și, pentru că noaptea aceasta petrecută sub cerul liber ștergea diferențele dintre ei toți, micșorând spațiile, începu să-i desfacă ușor împletiturile complicate, domnești și să-i prindă părul în două cozi simple, lăsate pe spate.

Nu-l privea, dar era conștientă de Anghel adormit alături, îi simțea căldura trupului în aerul mirosind a brad din jur și bătăile inimii lui în care sălășluia un strop de sălbăticie vibrau până la ea prin palma de pământ ce-i despărțea. Omul adormit are ceva magic în el. Și-a părăsit trupul și colindă prin alte lumi, invizibile, dar pe care el, prin somnul lui, le face reale și prezente. Îi aruncă o privire, îl văzu cum fornăia liniștit și se întrebă unde este Anghel acum. Ce putere nepământeană îl ține sub stăpânirea ei, dezvăluind mai deslușit ca niciodată diferența dintre trup și suflet? Căci, iată, Anghel era acum aici, cu pieptul lui lat, cu picioarele butucănoase și neîndemânatice și cu mâinile ce tresăreau prin somn, dar în același timp era în alte locuri, în lumile acelea care-i făceau mâinile să tresară.

Pentru Anghel, nopțile acestea petrecute pe drum alături de Marula aveau să rămână pentru multă vreme neînțelese, patru nopți unice în șirul de nopți ce se scurseseră după ce ucisese cel dintâi om. Tâlharul acela în care împlântase pumnalul de două ori îi răpise pentru totdeauna somnul. Ori de câte ori adormea, se deștepta într-o lume în care adevăratul Anghel îl încălecase, își încleștase degetele în jurul gâtului său și strângea, privindu-l în ochi de aproape, hrănindu-se cu horcăielile lui, bucurându-se de puterea pe care o avea asupra lui. Apoi, în somn, ridica mâna cu pumnalul și lovea, era din nou Păvăluț al Găzdoiului și lovea iar și

iar, ucigând cu fiecare lovitură, un șir neîntrerupt de omoruri care sfârșeau prin a-l trezi din coșmar, gâfâind și cu cămașa asudată.

În timp, învățase să se ferească de somn. Căpătase știința de a păstra întotdeauna măcar o geană de veghe. Pendula pe hotarul îngust de dinaintea alunecării, a predării totale. Aceasta era singura odihnă pe care și-o îngăduia de atâta amar de vreme. Un chin, dar chinul îl izbăvea de povara vinovăției, așa că Anghel i se supunea fără să crâcnească.

Alături de Marula, sub cerul liber spre care pădurea ridica sunetele amestecate ale tuturor păsărilor de noapte, fiare alunecând șoptit prin covorul de frunze putrede, vânând, popoare întregi de gâze țârâind și felurite neamuri de viermi afânând pământul, Anghel adormi cu adevărat, pentru prima oară în ultimii ani.

Mai târziu avea să-și explice întâmplarea tocmai prin forfota aceasta de noapte, colcăiala nevăzută care îl asigura că este în siguranță, de vreme ce pădurea se simte liberă să-și ducă viața pe întuneric. O pădure amuțită fusese mereu semn de mare și apropiată primejdie. Nu putea dormi atunci când nu se auzea niciun sunet. Nu putea dormi sub un acoperiș. Totuși, rolul Marulei în toate acestea avea să-i rămână încă multă vreme ascuns. Nu putea dormi decât în prezența femeii acesteia nesupuse, care purta arme pe la toate cusăturile veșmintelor ei din piele și bătea toate drumurile lumii, prefăcându-se a fi când negustorească, când mesager, când iscoadă, când călăuză, fără să-și arate vreodată chipul cel adevărat.

La cei dintâi zori, pe când cețurile se ridicau din păduri cu tristețe, risipindu-se în lumina dimineții ca dorințele neîmplinite, se deșteptară și porniră mai departe. Apropierea de trecătoare îi sili să iasă de sub poala pădurii și să coboare pe cărare. Se puteau vedea deja steiurile de piatră seacă ieșind albe dintre brazi. Drumul se îngustă tot mai mult, rămânând numai o palmă de loc sub roțile caravanei, și se umplu curând de pietre care făcură căruțele să se scuture

din toate încheieturile și pe Doamna Elena să scoată capul de sub coviltir ca să vadă ce se petrece.

Când intrară în Gâtul Iadului, cu pereții lui de piatră înfipți în cer, despărțiți numai de apa Bicazului și de cărarea îngustă lipită de munte, respirația Chiajnei se opri.

Ceea ce vedea întrecea toate așteptările ei de la călătoria aceasta. Trecătoarea care se înfățișa dinaintea lor era cu adevărat vrednică să fie poarta către viața ei cea plină de aventuri. Băieții căpătară învoire să se arate de sub coviltir și chiar Doamna Elena se așeză pe capră, alături de Ana și de negustoreasa ce mâna căruța. Prin inima muntelui, firul de apă își tăiase cale șerpuită, despicând peretele alb de piatră de numai două palme. Cărarea era atât de îngustă și stâncile atât de înalte deasupra ei, încât te-ai fi așteptat ca cei doi pereți să se lipească la loc în orice clipă, înghițind pentru totdeauna caravana.

Sunetul copitelor cailor se cățăra pe stâncile abrupte, rostogolind înapoi ecouri din care se năștea alte ecouri, ca într-o biserică pustie în care o mână de călugăr bătrân suna toaca. Deasupra lor, cerul rămăsese numai o fâșie îngustă de câteva degete. Aerul se răci ori poate apropierea stâncilor le înghețа inimile. Cărarea șerpuia strâns și din spatele fiecărei cotituri se iveau alte și alte steiuri, într-o înșiruire nesfârșită de pereți suri de piatră împletiți pe deasupra firului apei.

— Ăștia sunt munții care se bat în capete, Marula? șopti Chiajna, cu privirea la fâșia de cer.

— Da, răspunse Marula liniștit, ăștia sunt. Nimeni nu va veni după noi pe aici.

Un vultur ce se rotea în înalturi dădu drumul unui țipăt sfâșietor, care căzu ca fulgerul în despicătura dintre munți, întărind cu aceasta senzația de tărâmuri din alte lumi, neprimitoare și primejdioase. Se aflau în țara frumoasă, aspră și amenințătoare a zmeilor, înțelese Chiajna. La răstimpuri, câte o roată a vreuneia dintre căruțe scăpa în gol, pierzând cărarea sigură de sub ea și rostogolind cu repeziciune în râu pietre sfărâmate. Muntele apleca deasupra lor cupole de piatră care atingeau coviltirele, lăsând semne pe ele.

Treceau pe sub poala Turnului de Piatră când caravana se opri în dezordine, stârnind un praf coliliu, înecăcios. Sub roțile căruței din față, cărarea se fărâma ca un codru de pâine uscat. De pe capra căruței din mijloc, negustoreasa dădu strigăt înalt:

— Mână! Mână iute!

Înțelegând că este primejdie, Marula plesni din bici și caii se năpustiră înainte cu nechezaturi înspăimântate. Între cele două căruțe, cărarea continuă să se mai prăvălească o vreme în apa Bicazului, căscând o spărtură care le despărți.

— Hooo! Stai! strigă Marula, trăgând de hățuri și oprind caii.

Coborî și se strecură pe lângă peretele muntelui, oprindu-se la buza faliei. Între ea și restul caravanei rămăsese un loc de trecere de câteva palme, cât să îngăduie un singur călăreț. Aflat la sfârșitul coloanei, Anghel nu se zărea.

— Ce facem acum? o întrebă Chiajna, ivită lângă umărul ei.

— Ne gândim, îi răspunse Marula.

Anghel coborâse calul pe firul apei și de acolo, de jos, privea când la căruța Marulei, când la celelalte două căruțe, căutând o dezlegare.

— Ce ți-am spus eu ție? o dojeni pe Marula atunci când privirile lor se întâlniră.

— S-a fărâmat cărarea, omule nebun! se apără negustoreasa. Asta mi-ai spus tu mie?

— Ce este de făcut? întrebă la rândul său Doamna Elena, ieșind de sub coviltirul ultimei căruțe.

— Mama? dădură glas cu îngrijorare din căruța din mijloc Iliaș și Ștefăniță, pe care îi neliniștea mai degrabă vorbele repezite și tulburarea celor mari decât cărarea dispărută.

Mulțumită că oprise înaintarea caravanei, sălbăticia din jur amuțise. Numai un tăun rătăcit dădea târcoale cailor, amețit de mirosul lor, făcându-i să-și scuture cozile, să bată din copite și să fornăie neliniștiți.

— Mergem mai departe călare, spuse într-un târziu Anghel, iar Marula înțelese că el vorbește despre părăsirea celor două căruțe rămase de cealaltă parte a surpăturii.

Pierderea aceasta pe care ea urma să o aibă îmblânzi mânia bărbatului. El îi lăsă timp să se împace cu ceea ce aveau să facă, descălecând în apele reci, urcând coasta joasă și rămânând tăcut alături de ea. Ochii femeii încă mai alergau de la căruțe la râu, apoi la crestele înalte și la cărarea surpată, în vreme ce mintea ei căuta alte căi de ieșire din încurcătură.

— Marula, ne e foame, se auziră glasurile celor doi băieți.

Hotărârea cea grea se strecura încet în sufletul ei, odată cu ce vedea și auzea. Pierdeau timp prețios și nu se îndoia că aveau vrăjmași pe urmele lor. Avea să piardă pentru totdeauna cele două căruțe rămase dincolo de surpătură, împreună cu mare parte din mărfurile aflate în ele. Pierderea aceasta însă avea să o plângă altădată, după ce vor fi pus la adăpost, în spatele zidurilor Cetății Ciceului, pe Doamna și pruncii săi, pe Chiajna.

— Hai, spuse scurt Marula către femeile ei și împreună începură să aleagă mărfurile cele mai prețioase ca să le mute în căruța din față.

Anghel deshămă caii, puse pe ei șeile și câte doi desagi cu mătăsuri, scorțișoară și ghimbir. În singura căruță cu care puteau continua drumul fu urcată numai Doamna Elena și una dintre femeile Marulei. Toți ceilalți încălecară și se înșirară unul în spatele celuilalt de-a lungul cărării de piatră. Anghel cu unul dintre băieți așezat pe șa dinaintea lui, Marula cu celălalt băiat după el, Chiajna și Ana călare, iar la urmă căruța formau acum noua caravană care se îndepărta. Iliaș și Ștefăniță căpătaseră câte o bucată mare de turtă dulce și un măr și mușcau fericiți când din una, când din cealaltă.

Curând ieșiră din cheile înguste care le oprise două căruțe ca preț al trecerii lor pe acolo și drumul continuă mult mai ușor, printre coline dulci, împădurite, ori peste pășuni drepte ca-n palmă, întinse până în zare. Se aflau de cealaltă parte a munților, în comitatul Solnocul Dinăuntru al Transilvaniei. La capătul celei de-a patra zile zăriră zidurile Cetății Ciceului ridicate pe vârful unei stânci ce se ivea dintre păduri.

Manase, pârcălabul Cetății Ciceului, primise cu zâmbetul pe buze și cu nemulțumire în suflet pe Grigore Barbir și vestea adusă de el. Nu găsea moment mai nepotrivit pentru sosirea aceasta a stăpânilor săi.

Bărbat uscățiv și cu fața lungă ca de cal, Manase primise pârcălăbia cetății de la răposatul Ștefăniță-Vodă, în urmă cu mai bine de zece ani, pe seama a două cufere cu florini mai degrabă decât a înzestrărilor lui de conducător. Cei doisprezece pârgari de atunci ai cetății se împotriviseră alegerii acesteia a voievodului, arătând că Manase nu a făcut parte niciodată dintre starostii locului, dar voievodul se afla deja dincolo de hotare, la Suceava, scrisorile ajungeau cu greu dintr-o parte în cealaltă a munților, iar Manase înlocuise iute pe cei mai înverșunați dintre pârgari, potolind astfel cârcotelile.

Manase pârcălabul devenise, pentru acea jumătate de cetate credincioasă vechilor pârgari, Manase Calul, din pricina oaselor capului său. Oamenii puneau în această poreclă toată nemulțumirea lor, iar dihonia se stinsese treptat, înghițită de treburile zilnice. Manase ajutase cu iscusință la buna înțelegere dintre toți locuitorii Ciceului, luându-și de nevastă pe una dintre fiicele unui vechi pârgar, îndepărtat acum din sfatul cetății.

În anii lui tineri, pe când mânca puțin și visa mult, Manase fusese vătaf al uneia dintre cămările de sare ale Dejului. Avea pe lângă el un diac pentru socoteli și pe meșterul minei, care ducea poruncile la tăietorii de sare și aducea înapoi catastiful cu cantitățile scoase la suprafață de fiecare. În primăvară, după Sfintele Paște, când se umflau apele și corăbiile încărcate cu sare începeau a pleca din portul regal al Dejului, plutind pe Someș până dincolo de hotarele țării, în imperiu, Manase petrecea o noapte întreagă cercetând socotelile diacului, mai înainte de a merge cu ele la comitele cămărilor de sare.

După ce muncise cinstit în cel dintâi an de slujbă și se alesese numai cu zece florini puși deoparte, Manase hotărâse să schimbe mersul lucrurilor. Învățase de la negustorii care nu se învoiau să vină până la cămară de teama vămilor prea mari și trebuiau plătiți în drobi de sare. Învățase de la însuși comitele cămărilor, care plătea la jumătate de preț pentru drobii mai închiși la culoare, pe motiv că au mult pământ. În anul următor, cămara lui rămăsese mereu plină, în vreme ce la cămările vecine loviseră tâlharii de câteva ori.

Manase vătaful de sare se pricopsise în scurtă vreme, fără să ia seama la vorbele ce umblau printre cămărași despre amestecul său în furtul sării altora. Plătise prețul pârcălăbiei, fusese numit în fruntea Cetății Ciceului, se însurase cu Mănăsoaia, iar astăzi își permitea eleganța de a fi corect și năstrușnicia de a avea propriile simpatii. În războiul nesfârșit purtat de-a lungul vremii pentru stăpânirea Cetății Ciceului, Manase pârcălabul fusese mereu credincios lui Petru Rareș. Îl plăcea pe voievodul moldovean pentru desele lui împotriviri în fața sultanului, dar mai cu seamă pentru că locuia dincolo de hotarele țării și ajungea arareori în Cetatea Ciceului, ca să-i cerceteze lui afacerile.

Astăzi, Manase nu mai era chiar așa de tânăr. Mânca mai mult și visa mai puțin. Anii lungi de sfadă cu Mănăsoaia se isprăviseră, între ei așezându-se de la o vreme o răceală care lui îi aducea multă pace. Tocmai de aceea plângerea pe care ea o depusese la sfatul cetății, zilele trecute, îl lăsase descumpănit, tulburându-i zilele și stârnindu-i sumedenie de amintiri ce nu păruseră a avea legătură între ele până acum.

Judele dăduse citire plângerii în fața întregului sfat. Mănăsoaia arăta că soțul său se întâlnise pe ascuns cu două slujnice ale casei lor. Numise locurile unde fuseseră văzuți împreună: grădina casei, unde Manase își lăsase capul în poala fetei, o livadă dintr-un sat apropiat care le aparținea și unde Manase o prinsese în brațe și odaia slujnicelor din pivnița casei, unde fuseseră văzuți într-un mod ce nu putea fi mărturisit. În plângere se mai arăta că Manase nu era la prima greșeală, căci în trecut ațînuse calea unei cusătorese

care se întorsese mai apoi la părinții săi, în chip misterios, ba încă fusese văzut purtându-se într-un mod nepotrivit cu una dintre rudele sărace ale familiei, o nepoată pe care Mănăsoaia o sprijinise să intre în slujbă în casa unuia dintre cei doisprezece juzi în fața cărora venea acum pentru dreptate.

Și ce dreptate dorea nevasta lui? Nimic altceva decât despărțirea. Chema pe Manase pârcălabul la judecată în fața sfatului cetății, arătând că nu mai dorea să fie legată de el. Iar juzii Ciceului nu găsiseră cale mai bună de rezolvare decât să dea urmare acestei plângeri ce îi dădea de rușine pe toți: pe împricinată, pe Manase și pe înșiși pârgarii ce se învoiseră cu procesul.

Tocmai în zilele acestei fierberi sosise la porți Grigore Barbir, bărbier și om de încredere al lui vodă Petru Rareș, anunțând că familia voievodului urma să sosească în curând și cerându-i lui Manase să facă de îndată pregătirile necesare.

— Pentru câtă vreme? întrebase Manase cu viclenie, nu pentru că nu ar fi știut ce se petrece dincolo, în Moldova, ci pentru că dorea să afle în amănunt care erau poruncile lui Grigore Barbir.

— Cinstite pârcălab Manase, îi răspunsese bărbierul cu siguranța de sine a omului mai apropiat de vodă, aceasta nu este o întrebare potrivită pentru un om cu slujba domniei tale, atunci când primește vestea că îi sosește stăpânul. Adună-ți mercenarii și dă-le porunci să asigure cetatea, cheamă-ți negustorii de carne, lapte, ouă și ce trebuințe vor mai fi fiind pe la bucătării, adu femei pe la iatacuri și fă focurile în sălile cele mai bune. Stăpânii vor locui în cetatea lor câtă vreme vor dori.

— Mulțumim de ajutor, răspunsese Manase, ascunzându-și cu nepricepere nemulțumirea. Știu și singur ce este de făcut. Mi-ar fi fost de ajutor dacă aș fi știut pentru câtă vreme voi avea bucuria să hrănesc pe Măria Sa, ca să nu târguiesc lucru bun și apoi să-l prăpădesc.

Grigore Barbir și Manase stabiliseră astfel de la prima lor întâlnire că nu se plac, apoi își văzuseră de treburile lor.

Pârgarul trimisese solie măcelarilor și negustorilor de grâne din Târgu Lăpuș, chemându-i în cetate pentru că are de gând să cumpere. Împânzise satele din jur cu fete care dădeau de veste că se caută la domnie fructe, ouă, lapte proaspăt și spălătorese cu ziua. Vorba umblase cu iuțeală, așa că Manase se pomenise a doua zi cu porcarii din Gârbău sosiți ca să-i vândă carne de mistreț. Călugării de la o mănăstire din apropiere intraseră în cetate cu o căruță plină cu butoaie din cel mai bun vin. O ceată de băietani aduseseră salbe întregi de fazani vânați de ei prin pădurile din jur, legați de-a lungul funiilor și petrecuți peste umeri. Fete în cămășile lor de duminică sosiră cu coșuri pline de ouă, acoperite cu ștergare neîncepute, luate de prin lăzile lor de zestre. Căruțe cu osiile scârțâind din pricina greutății, încărcate cu saci cu făină, mei, butii cu brânză ori cofe cu miere intrau în cetate de dimineață până la asfințit, trăgând în fața chelăriilor și așteptând să iasă vreun slujbaș important care să-i îndrume către locul de unde aveau să-și primească plata.

— Nu se mai cumpără astăzi, oameni buni, le spusese în loc de asta o chelăreasă grasă care fusese trimisă să dea piept singură cu oamenii. Mergeți la casele voastre și așteptați acolo, să trimită domnia sa Manase după voi.

Oamenii mânaseră atunci căruțele în piața mare, desfăcuseră marfa și prinseseră a o striga cu sârg, căci nu era vreme de așteptat, zilele se micșorau și întunericul începea a cădea din ce în ce mai devreme:

— Lapte, ouă proaspete! se ridicau glasuri ascuțite de precupețe tinere.

— Purcei vii și carne de mistreț! le răspundeau din alt colț vocile butucănoase, nepricepute și gângave ale porcarilor din Gârbău.

Curând se iviră și cumpărătorii, uneori sosiți din Bistrița, Dej sau chiar Târgu Lăpuș, care auziseră că s-a deschis piață bogată în Cetatea Ciceului. Locurile se umplură de larmă și viață. Negoțul a avut dintotdeauna darul acesta de a dezlega inimile, aducând cu el veselie și un aer nelămurit de pierzanie. Însuflețirea bruscă a cetății neliniști pe Grigore Barbir, care încălecă și porni să cerceteze ce se petrece.

— Măcelarii ți-au adus fleici și mușchi tăiate cu nepricepere, îi spuse el lui Manase Calul la întoarcere. Hălci întregi de carne au fost îndepărtate odată cu slănina, nici măcar un rasol nu au fost în stare să scoată. Ăștia nu-s măcelari adevărați, sunt niște șarlatani.

Din spatele mesei sale de scris, pe care lumina cădea dintr-o parte, pârcălabul cetății rotea îngândurat un zapis în mâini, ca și cum s-ar fi pregătit să-l citească. Se purta după moda habsburgică, peste jiletca din mătase întunecată, vânătă, brodată mărunt într-un atelier toscan, avea o mantie scurtă din catifea neagră. Veșmintele lui potrivite cu bun-gust aminteau bărbierului lui vodă că era fiu de măcelar, chiar dacă fusese școlit în Napoli și Padova.

Manase citise zapisul de mult, dar nu se îndura să-l sloboadă din mâini, pentru că veștile din el îl întristaseră și, ceea ce era neașteptat, îl îngrijoraseră. Chipul său cu oase prelungi și disproporționate păru să alunece încă și mai mult în jos, lui Grigore năzărindu-i-se chiar că-l aude fornăind pe nări ca armăsarii. Juzii cetății îi anunțau în scris pe cei doi împricinați, pârcălabul și soția sa, că li se dau trei zile ca să-și aducă în fața sfatului martorii și dovezile.

Cuvintele acestea din scrisoare îi dăduseră de gândit lui Manase. Avea să-și aducă și el martorii lui. Și el avea dovezi. Nu va sta cu mâinile în sân, așteptând ca Mănăsoaia împreună cu tatăl său, astăzi comite al cămărilor de sare, cu frații și toată familia ei înstărită să vorbească despre el în fața unui scaun de judecată.

— Dohtore, dacă vei tot continua să te amesteci în treburile mele, nu ne vom înțelege, spuse Manase, iar chipul său lipsit de zâmbetul obișnuit era de nerecunoscut.

— Porunca mea aici este să mă asigur că Măriile Lor vor avea toate cele de trebuință, pe întreaga durată a ședерii lor în cetate, răspunse fără să-și piardă cumpătul Grigore. Pe lângă carnea pe care am văzut-o, mai sunt nereguli la lemnele pentru foc. Au fost stivuite sub streșini, la cea dintâi ploaie se vor uda și vor fumega atunci când vor fi puse pe foc. Iar femeile cărora le-ai poruncit să spele toate albiturile

din cufere de fapt le-au ales. O parte au fost spălate, dar o parte au fost numai scuturate de la ferestre, împăturite și așezate la loc pe fundul cuferelor.

Aseară, Manase aflase în casele lui din marginea pieței mari o întreagă delegație de boieroaice din familia comitelui cămărilor de sare, verișoare, surori și mătuși împodobite, pentru intimidare, cu inele și colane, sosite ca să strămute pe Mănăsoaia în casa de la vie. Își păstrase cumpătul cum se pricepuse mai bine, gândind la apropiata sosire a familiei lui vodă. Cu privirile în pământ și ferindu-se rușinate din calea lui Manase, slujnicele strângeau averea stăpânei lor și urcau cuferele pline pe spatele a două rădvane ce așteptau în fața porților.

Toate acestea îi treziseră amintiri îndepărtate, lucruri pentru care nu se gândise că avea să dea socoteală vreodată. Puica, slujnica pârâtă în plângerea Mănăsoaiei că ar fi petrecut timpul în grădina casei cu capul stăpânului în poala ei, fusese o fată cu pielea albă ca laptele și cu părul mirosind a levănțică, din pricina așternuturilor pe care le avea în grijă. O iubise fără să o întrebe care îi este numele. Îl aflase la sfârșitul verii aceleia de la Mănăsoaia, care-i spusese că Puica se va întoarce în satul ei și asta fusese tot.

Pe Firuța o aflase pe când cerceta în ce fel i-au fost duse la îndeplinire poruncile în cetate. Fata târguia postav pentru croitoria meșterului la care lucra. Acum, când apropiata judecată îl făcea pe Manase să se gândească atent la toate acestea, descoperea cu surprindere că ea avusese aceeași piele albă ca laptele, luminoasă și moale, care părea să aibă mare înrâurire asupra sa.

— De astăzi înainte, dohtore, te rog să ai bunătatea să vorbești despre cele ce observi cu vătafii și chelăresele mele, îi răspunse lui Grigore Barbir, smulgându-se numai pe jumătate dintre gânduri.

Manase Calul, își spusese numai pentru sine Grigore și din ziua aceea folosi de fiecare dată porecla care-l irita pe pârcălab.

Asfințea pe când o liotă de copii desculți, murdari de mure în jurul gurilor și pe mâini, intrară alergând cu mare disperare în cetate, strigând cu foc:

— Călători! Vin călători!

— Ce ai văzut, copile? prinse Grigore pe unul dintre ei de cot, oprindu-l mai înainte ca el să intre în piața aglomerată.

— Călători, repetă copilul, iar în ochii lui lucea mândria. Dinspre Bistrița. Dar nu vin pe cale, ci au ieșit din pădure.

Grigore încălecă și ieși din cetate în galop. Inima îi spunea că ei sunt. Asfințitul văzut din Cetatea Ciceului avea ceva vrăjit în el. Soarele care apunea sticlea în zidurile cetății și în steiul de piatră pe care era ridicată, ivindu-se înaltă din marea nesfârșită de păduri care o înconjurau. Piatra devenea pentru o vreme naramzie, luminoasă ca o cană cu vin, ca ochiul clipind spre cer al unui uriaș, în vreme ce pădurile rămâneau întunecate la poalele ei, ca spinarea îmblănită a unui animal nemăsurat de mare, adormit.

Călăreții înșirați unul în spatele celuilalt, cu singura căruță care le mai rămăsese încheind caravana, traversau o pășune golașă, urmăriți de soarele la asfințit. Grigore îi putu vedea numai de sus, din poarta cetății. Dădu pinteni calului ca să le iasă în întâmpinare, iar caravana dispăru din ochii lui atunci când coborî steiul de piatră și intră între păduri. Ținu totuși o linie dreaptă către Bistrița și curând îi întâlni.

Patru zile petrecute pe drum șterseseră strălucirea domniei de pe chipurile lor. Se hrăniseră cu merinde din traistă și se primeniseră de mântuială în apa ca gheața a vreunui pârâu de munte, dormind cu înfricoșare sub cerul liber și răbdând bășici în tălpi din pricina ciubotelor și spuzeală pe la gâturile frecate de pânza aspră a hainelor de împrumut. Oboseala trupurilor și mai cu seamă o deznădăjduire care li se strecurase în priviri îi făceau să semene cu un grup obișnuit de negustori săraci, ascunzându-i mai bine decât orice altă deghizare.

Grigore schimbă priviri îngrijorate cu Anghel și Marula. Ochii tuturor coborau adesea, fără voie, asupra pântecului

umflat al Doamnei Elena, pe care ea și-l sprijinea necontenit cu o mână, semn că pruncul coborâse și sorocul era aproape. Bărbierul îi conduse în cetate. Străbătură mulțimea tăcută, adunată pe marginea drumului, și intrară în casele domnești ale Ciceului, stârnind forfotă printre slujitori.

Femei trupește în cămăși din cânepă lungi până în pământ, peste care îmbrăcaseră pieptare din dimie împâslită și zadii negre, simple, lipsite de colțurei, intrau și ieșeau de la odăi, încrucișându-se pe coridoare și ferindu-se cu pricepere unele din calea altora. Aduseră în iatacurile hotărâte fiecăruia apă caldă, scăldătorile cele mari din aramă, bucăți de săpun fierte cu flori și tăiate cu îndemânare, cu colțurile rotunjite, ca să nu rănească mâinile, ștergare neîncepute și chiupuri smălțuite cu apă proaspătă de izvor. Manase se îngrijise ca în fiecare iatac să se găsească coșulețe cu struguri și se ținea acum departe de Doamna și pruncii lui vodă, așteptând cu bună-cuviință ca ei să fie pregătiți să-l primească.

Chiajna căpătase o odaie la răsărit, unde cerul era acum negru ca păcura. Deschise fereastra îngustă și un val de aer rece, străin năvăli în odaie. Dacă se apleca mult în afară și privea către stânga, putea zări ultima geană de lumină de la apus, un colț de cer vârstat cu albastru întunecat. În aer pluteau miresme umede de rouă și încă ceva amenințător, care o făcea să se simtă ca în preajma unei săbii scoase din teacă. Un stol de ciori trecu gălăgios prin apropiere și dispăru croncănind în întunericul care începea la numai un cot distanță de ochii ei. Chiajna se retrase înăuntru și închise fereastra. Un fulger despărți preț de o clipă cerul în două, arătând pădurile negre de dedesubt și câmpiile întinse și pustii. Tunetul urmă de îndată, căzând în apropiere și făcând chiupul cu apă și scăldătoarea să tremure.

— Tulai, Domne, ține-ne, că așe o fuljerat de gândești că amu se gată lumea, dădu glas una dintre cele două fete ce-i fuseseră rânduite Chiajnei drept cămărășițe.

Domnița puse în ea o privire nedumerită, în vreme ce sprâncenele i se ridicau fără voie. Arcuirea lor care arăta numai descumpănire și un strop de amuzament păru celeilalte

slujnice o dezaprobare, iar ea încercă să dreagă lucrurile cum se pricepu mai bine:

— No, ogoaie-te mintenaș, că ne facem de tătă minunea la Măria Sa, spuse, scuturându-și prietena de mâneca încrețită de la gât a cămășii cânepii. Meri de adu o țâr de brânză cu clisă, o țâr de sămătișă și oarece pogăcele, batăr să-i fie de ujină Măriei Sale până la masa mare.

Înțelegând numai pe jumătate cele ce auzise, Chiajna întrebă ce este clisa, încercând să priceapă ce urmează să mănânce și nedumerind de data aceasta pe cămărășița sa, pentru că rostise *și-i așeia clisă*. Pricina rămase încurcată. Stropi grei de ploaie prinseră a lovi fereastra cu putere, în vreme ce fata se închina și rostogolea mărunt printre buze puzderie de *ioi, ioi* după fiecare fulger urmat de tunet. Încercările de a potrivi cele două graiuri între ele aveau să continue încă multă vreme, mai întâi cu stânjeneală, apoi cu multă veselie, ajutând la apropierea Chiajnei de slujnicele ei și, prin ele, de oamenii acestei cetăți necunoscute.

Adormi pe când slujnicele încă mai umblau prin odaie, strângând resturile mesei, ațâțând focul și scuturând jarul în grătarul de dedesubt, îndreptând așternuturile peste umerii ei și așezându-i blănurile peste picioare. Sunetele mărunte ale mâinilor lor ordonând lucruri în preajma ei îi liniștiră gândurile atât de frământate cu care intrase în cetate. Afară, ploaia bătea în barbacanele din piatră. Auzi îndepărtat, prin somn, cum una dintre fete suflă în cea de pe urmă lumânare și simți o vreme mirosul fitilului ars.

În cea dintâi noapte în Cetatea Ciceului, Chiajna îi visă pe toți cei rămași în Suceava. Baba și doica a doua crescuseră ca aluatul lăsat la dospit, înălțându-se deasupra semenilor, transformându-se în două arătări înfricoșătoare, asemănătoare celor din bestiarul părăsit. De la înălțimea copacilor, amândouă dădeau porunci de încolonare a tuturor oamenilor din cetate, dar din nebăgare de seamă călcau pe câte unul în vreme ce încercau să le arate drumul.

Cele două pisici ale sale, înhămate la căruțele lăsate în Gâtul Iadului din pasul Bicazului, se opinteau din toate

puterile și izbuteau ce nu putuseră ei: să scoată căruțele de cealaltă parte a munților. Boieroaicele Găneștilor și Arbureștilor se prefăceau în cuiburi întregi de păianjeni, mii de păianjeni care umpleau pământul, trecând peste brațele și picioarele ei și făcând-o să-și caute scăparea prin fugă. Alerga în vis cu toată nădejdea, încredințată că, dacă va izbuti să fie suficient de iute, atunci baba și doica a doua se vor micșora la loc, pisicile se vor întoarce în coșul de sub pat, iar păianjenii risipiți prin lume se vor uni, refăcând pe boieroaicele din care ieșiseră.

În loc de asta însă se prinse din urmă pe ea însăși la vârsta când Macarie îi pusese cea dintâi cronică în mână, o Chiajna ceva mai mică, ce abia învăța slovele. În vis se prefăcu că nu o vede, dar Chiajna cea mică începu să alerge împreună cu ea, două Chiajne care goneau cât le țineau picioarele, încercând să facă timpul să curgă invers. Alergară una lângă cealaltă până când o prinseră din urmă pe Chiajna încă și mai mică, la vârsta când se sfădea cu baba pentru bonetele pe care ea le numea căițe.

Curând pierdu șirul Chiajnelor din ce în ce mai mici, care alergau împreună spre propriul lor trecut, tot mai adânc, și se deșteptă scăldată în sudoare, cu respirația gâfâită și gura uscată de sete. Presimțea dimineața în spatele draperiilor pe care slujnicele sale încă nu le trăseseră.

Visul lăsase în ea frica de o lume scăpată de sub control și regretul nelămurit că a fost întreruptă mai înainte de a ajunge la capătul șirului de Chiajne, până la cea dintâi Mușatină care dăduse numele casei lor, cneaghina Mărgărita Mușata, Doamna Valahiei Mici, soția lui Costea întâiul voievod.

Lăsase acasă discuții neterminate cu învățătorul său, cronicarul Macarie, unele încă nici măcar începute, pentru că timpul păruse a fi nesfârșit pe vremea aceea. Ar fi dorit să știe cum se face că numele casei domnitoare a Moldovei este dat de o femeie. Ar fi dorit iarăși să afle care fusese viața acestei cneaghine de la începuturi, ce-i plăcea, ce o înfricoșa și mai cu seamă cum izbutea să pună capăt fricii.

Patru zile de drum și Munții Bistriței o despărțiseră pentru totdeauna de viața în care ea încă mai putea amărî zilele cronicarului cu întrebări despre începuturi și femeile neamului.

O vreme rămase cu ochii închiși, cercetând din spatele pleoapelor lumea, cu celelalte simțuri ale sale. Focul se stinsese și în odaie se lăsase răcoare. Amintirea visului era încă vie și caldă în ea, mai apropiată decât lumea aceasta în care urma să se trezească, aparținând totuși Chiajnei dinăuntru, care nu era totuna cu Chiajna din afară. Descoperise aceasta la ceasul trezirilor ei de dincolo, din Suceava. Exista o clipă fermecată în fiecare dimineață, în care cele două Chiajne, dinăuntru și din afară, se întâlneau, ca și cum s-ar fi privit din depărtare, predându-și una alteia conducerea.

Se răsuci pe o parte și își făuri din ogheal o cetate împrejur, apoi își strânse genunchii la gură și îi înconjură cu brațele, dezlipindu-se de atingerea rece a cearșafului. Pierdea starea aceea de limpezime nepământeană a minții din clipa trezirii, când vedea soluțiile perfecte ale tuturor problemelor ei ca și cum ușa altei minți, mai largi, se deschidea pentru ea, o minte nu întru totul a ei, de vreme ce se vedea pe ea însăși în pat prin ochii acestei minți. După ce se trezea de-a binelea, nu și le mai amintea decât pe jumătate, poate pentru că soluțiile acelea veneau dintr-o lume necunoscută, pentru care încă nu existau cuvinte, ci doar imagini și încredințări.

În cetatea ei din ogheal începură să pătrundă sunete înfundate.

Inelele draperiei rostogolindu-se ușor și lăsând să pătrundă în odaie lumina dimineții. Ivărul ferestrei ieșind din locașul său cu un scârțâit abia auzit. Nimeni nu avea să o găsească aici. Și, de o vor găsi, nu aveau cum să o scoată afară, căci devenise invizibilă. Sunetul blând ca pământul al tălăngii unei vaci pătrunzând pe fereastra deschisă. Un bondar cu mișcările înțepenite de frigul nopții trecute zburând amețit prin apropiere. Apoi o mână temătoare ridicând încet colțul cetății ei din ogheal și un ochi căutând-o.

— No, dară! surâse una dintre slujnicele din seara trecută, vorbindu-i șoptit. Zua bună, Măria Ta! Nu vă vedeam nicări și gândeam că v-am pierdut, tulai, Domne! Nu vi-i fome?

Fata îi puse în palme o cană cu lapte cald, alungându-i cu aceasta temerile și dorința de a fi invizibilă. Se învârtea cu iscusință în jurul ei, pregătind-o pentru ziua ce stătea să înceapă. Vorbea întruna, umplând odaia de cuvinte pe care Chiajna nu le cunoștea. O îmbrăcă într-o rochie simplă din postav cafeniu, din care se zărea cămașa albă de damasc la gât, la poale și la încheieturile mâinilor.

Numai la împletitura părului nu se înțeleseră, căci fata nu părea să cunoască niciuna dintre funiile sau colacii babei ei de acasă, ci se îndărătnicea să-i strângă bine la spate tot părul, lipindu-l de cap și explicându-i cum o va împodobi apoi cu perlele, agrafele și sponcii bătuți cu pietre pe care-și închipuia că domnița îi avea pe undeva, prin bagaje.

În dimineața aceea, Doamna Elena pofti la masă pe Manase pârcălabul cetății, ca să-l cunoască și să-i înnoiască poruncile. Anghel și Grigore Barbir rămăseseră în picioare, de o parte și de alta a ușii înalte, prinse în trei locuri în drugi de fier cu capete înflorate. Nu-l slăbeau din priviri pe Manase, făcându-l din această pricină să se simtă mai prejos decât ei, cu toate că el era acela căruia i se îngăduise să se așeze la masă. Afară ploua dintr-un cer plumburiu, micșorat și prăvălit peste pământ. Șiroaiele se prelingeau pe ferestre molcom, cu tristețe. Tot restul zilei se auziră tunete slabe undeva în depărtare, ca gemetele unor bocitoare la o înmormântare fără sfârșit.

Plouă necontenit două zile și două nopți.

Copiii se mutau de la o fereastră la alta, ca și cum ar fi tras nădejde că măcar pe o parte a caselor domnești ploaia se va fi isprăvit. Cercetaseră puținele încăperi, întorcându-se tot mai des în sala mare, unde Doamna Elena începuse a primi cusătoresele ca să poruncească veșminte pentru copii, cu plata la dările viitoare ale cetății către stăpânii ei. Manase nu făcea focurile peste zi decât în această sală, iar Chiajna și frații săi se întorceau de fiecare dată din cutreierările lor

cu mâinile înghețate și nasurile roșii. Se plictiseau și litania monotonă a ploii șiroind prin bălți și gâlgâind pe la streșini îi secătuia de vlagă.

Cerul se ușură în cea de-a treia zi, se înălță și se lumină. Încă mai picura de la streșini, dar Iliaș și Ștefăniță ieșiră în curțile largi ale caselor domnești și alergară chiuind o bucată de vreme, împroșcând apa băltoacelor și speriind femeile de la bucătării, care nu erau obișnuite cu astfel de războaie. Se întoarseră însă curând din pricină că ciubotele cu care călătoriseră până aici se umpluseră de apă prin găurile din talpă și pe la cusăturile vechi, destrămate. Manase primi poruncă să aducă și cizmarii cetății și, până când cizmele băieților vor fi gata, să trimită câte o pereche dintre cele ce se vindeau în piața mare a cetății.

Către amiază începură durerile facerii.

Femeile căpătară dintr-odată puteri depline asupra locului. Bărbații ieșeau din casele domnești pe măsură ce vestea se răspândea, îndepărtându-se de spațiul acesta în care avea să se petreacă singura taină a lumii la care ei nu erau primiți și pe care nu o putea stăpâni cu sabia, asupra căreia forța, mânia ori asprimea nu aveau nicio putere. Doamna Elena fu dezbrăcată de rochie și lăsată numai în cămașă. Se întețiră focurile, se însuflețiră bucătăriile, se luminară fețele celor ce aveau să fie părtașe la asemenea cinste rară. Era prima naștere la care Doamna nu avea pe lângă ea o întreagă curte de boieroaice și jupânițe care să-i aducă la îndemână batiste, sticluțe cu săruri aromate ori să încerce, cu o conversație iscusită, să-i abată gândurile de la durere.

Curând, Chiajna se simți din nou ca în anul acela în care se născuseră cei doi băieți, scoasă în afara lumii locuite, neînsemnată. Atunci când durerile se întețiră și glasul Doamnei Elena începu a răzbate tot mai des prin ușile închise, anunțând apropierea nașterii, Chiajna își înfășură umerii într-unul dintre șalurile de lână împletită ale cămărășiței sale și ieși în aerul spălat de toate ploile ultimelor zile.

Avea să fie încă și mai rău. Odată cu sosirea pe lume a noului prunc, întreaga viață a cetății avea să se învârtă în

jurul lui, simpla lui vedere va aduce bucurie nemăsurată tuturor, o bucurie nouă și curată, neînceputã, nestricată, așa cum ea nu avea cum să le mai aducă, căci era de mult întinată de răutățile pe care le făcuse, de trufii și îndărătnicii, de mânia cu care ticluia răzbunări pentru vrăjmașii tatălui său.

Ieși în drumul pietruit care urca ușor și porni către inima cetății, strângându-și șalul în jurul umerilor și primind viața din jur înăuntrul ei cu uimire. Toate simțurile păreau să i se fi ascuțit ori poate că văzduhul acesta străin, limpezit de ploi, ușura drumul lucrurilor către ea. O ceată de copii trecu în fugă, aproape atingând-o și dispărând într-o clipă, ca și cum nici nu ar fi fost, dar Chiajna le văzuse culorile ochilor, părul bălai cu un scaiete încâlcit în el al celui mai mic, ba chiar și petele de pe merele furate pe care le aveau în mâini. De la un cerdac înalt căzură în drum două vorbe repezite cu mânie de un glas de femeie tânără. În dreptul brutăriei mirosea a maia și un val de căldură venit de la cuptoare o lovi în față preț de o clipă. Se apropia un rădvan cu caii în galop, copitele lor pe piatra drumului sunau amenințător, punctate din când în când de câte o lovitură de bici.

Viața cetății năvălea asupra ei ca și cum ar fi avut două perechi de ochi și de urechi, două nasuri și o piele de două ori mai sensibilă, prin care continua să absoarbă tot ceea ce rămânea nevăzut, nemirosit, neauzit. Puzderie de gusturi se iveau și dispăreau de pe cerul gurii, mai înainte ca ea să aibă vreme să se bucure de ele: mere dulci, turte coapte, metal în dreptul unei fierării, chitră acră la auzul plânsetului unui copil mic, leacuri amare atunci când piciorul i se afundă în noroi.

Acasă, în Suceava, viața ei însemnase curțile caselor domnești, împrejurimile Bisericii Coconilor și cărarea până la grădinile lui Lăcustă. Baba o dusese odată în piața mare, dar străbătuseră drumul într-un rădvan cu perdelele trase, iar câțiva oșteni îndepărtaseră de îndată oamenii din jurul tarabelor și prăvăliilor de la care târguise baba. Nu-și amintea să mai fi văzut vreodată atât de mulți oameni într-un loc,

așa de aproape unii de alții, vorbind toți deodată unii peste capetele celorlalți, sfădindu-se, râzând în hohote, blestemându-se și apoi strângându-și mâinile pentru pecetluirea vreunei negustorii mărunte.

În mijlocul pieței, ceata de copii înconjurase butucul la care un pungaș își ispășea pedeapsa și făceau mare haz pe seama lui, ridicând ciorile de prin copaci cu hărmălaia lor. Mâncaseră între timp merele, iar acum aruncau cu cotoarele în tâlhar. Omul avea gâtul și mâinile prinse în butucul prea înalt pentru el, din care pricină era nevoit să se ridice pe vârfuri. Ostenise, picioarele începeau să-i scape, iar omul tușea și horcăia atunci când greutatea trupului cădea pe gât, sufocându-l. Chiajna deveni dintr-odată conștientă de noroiul amestecat cu balegă de cal care acoperea întreaga piață, împărțit în mii de urme de pași, ca un covor cu un model neobișnuit, schimbător odată cu fiecare precupeață ce-l frământa în picioare.

Un negustor adus de umeri, cu un surâs lingușitor scurs pe chip, o prinse de încheietura mâinii și o trase cu gesturi moi, ademenitoare, către taraba din apropiere, de pe care începu a ridica în fața ochilor ei șiraguri de mărgele colorate. Atingerea lui îi aminti de păianjenii din visul de peste noapte. În pragul prăvăliei se ivi o fată de vârsta ei, într-o rochie frumoasă din tafta albastră, cu găitane de mătase la pieptar și dantele înfoiate la mâneci și în jurul gâtului. Știu în aceeași clipă că poalele rochiei sale sunt grele de noroi. Purta de trei zile aceeași rochie simplă de postav cafeniu, lipsită de orice fel de podoabe, în așteptarea veșmintelor noi pe care aveau să le facă pentru ea cusătoresele Ciceului. Deocamdată însă, fiica negustorului era îmbrăcată mai bine decât ea.

— Să vă arăt și lucru mai scump, jupâniță? o întrebă negustorul-păianjen, în vreme ce fata o măsura pentru a doua oară din creștet până în tălpi. Pentru mușteriii cu dare de mână am altă marfă.

— Nu, spuse Chiajna, iar sunetul glasului său îi păru străin, ca și cum ar fi vorbit după o boală îndelungată sau ca și cum locurile acestea pe care nu le înțelegea s-ar fi lipit de ea, contaminând-o, schimbând-o. Nu cumpăr.

— Banii nu sunt o problemă, jupâniță, continuă să surâdă mieros negustorul. Luați ce vă place și trec eu altădată pe la tatăl domniei voastre după bani.

În sunet de balamale ruginite și lanțuri trase prin belciuge, doi oșteni eliberau mâinile pungașului din butuc. Pesemne se scursese vremea stabilită pentru pedeapsa sa, iar acum urmărea cu priviri aprige pe copiii care aruncaseră cu cotoare în el, plănuind să pună mâna pe ei. O căruță plină cu butoaie trecu prea aproape de prăvălie, mânată cam iute de căruțaș, și stropi grei de noroi și balegă săriră pe poalele Chiajnei, de unde se scurseră înapoi, picurând încet.

— Și unde să vin, jupâniță? îl auzi din nou pe negustor. Cine vă este tată?

— Sunt Chiajna Rareș Mușatina, fiica lui Petru Rareș Vodă, domnul Moldovei.

Vorbele ei schimbară ritmul pieței. Surâsul negustorului dispăru, iar el lăsă șiragurile de mărgele înapoi, în cutiile de pe tarabă, pe care le acoperi iute cu capacele. Umerii fiicei lui se îndreptară încă și mai mult pe sub rochia de tafta. Două femei se îndepărtară în grabă, aruncând o privire plină de reproș negustorului.

— Închidem, îi spuse el Chiajnei, fără să o privească. Astăzi nu mai vindem.

Dintr-odată, o apăsare neînțeleasă tensionase aerul, o greutate nevăzută împovărase gândurile tuturor, la fel ca în zilele trecute, când plouase nesfârșit dintr-un cer negru. Chiajna se îndepărtă, oprindu-se la câțiva pași de taraba cu mărgele colorate ca să încerce să deslușească rostul acestei schimbări. Se afla acum în fața unei brutării. Dinăuntru, mâini aprige de femeie închiseră cu zgomot ferestrele, iar brutarul se ivi amenințător în prag, cu mâinile în șold, oprind trecerea cu trupul lui mătăhălos și privind-o cu sfruntare drept în ochi.

— Nu trebuia să veniți aici! se auzi din brutărie glasul femeii și chipul ei apăru la una dintre ferestrele închise. Pleacă! mai spuse ea, făcând către Chiajna gestul cu care

acasă baba alunga cârdurile de găini din calea ei atunci când traversa curtea păsăretului.

— Hai, pleacă! repetă și brutarul din prag, pentru că fata rămăsese în mijlocul drumului, plimbându-și cu nedumerire privirile când la el, când la nevasta lui, când la negustorul de mărgele și la fiica sa.

Se întoarse pe călcâie și se îndepărtă, urmărită de departe de liota de copii care aruncase cu cotoare de măr în tâlharul înlănțuit de butuc. Și-ar fi găsit de joacă și pe seama Chiajnei, dar se vede că încă nu cutezau. O teamă pe care nu o cunoscuse până acum, teama de oameni, se strecură în sufletul Chiajnei, limpezindu-i într-o singură clipă frici despre care îi vorbiseră în trecut doica a doua, baba, Lăcustă ori Macarie, fără ca ea să priceapă la vremea aceea vorbele lor.

Simțea cum pierde stăpânirea asupra propriilor gânduri, care păreau să se supună cuiva străin, din afara ei, iar descoperirea aceasta îi făcea inima să bată nebunește în piept și-i strica ritmul regulat al respirației. Pierdea controlul. Nimic nu i se părea mai rău decât să piardă controlul. Ar fi intrat cu inima ușoară în mijlocul unei bătălii, ba chiar visase adesea că face asta, ar fi înfruntat durerea pierderii unui braț, foamea sau frigul, orice i s-ar fi părut mai ușor de îndurat decât să piardă stăpânirea asupra lucrurilor care i se întâmplau.

Sub amenințarea acestei frici noi, mintea și inima ei scoaseră de îndată la iveală singura dezlegare posibilă a întregii situații: avea să-i înfrunte, avea să atace la rândul ei. Nu se aștepta să câștige de una singură în fața unei cete de băieți, dar se aștepta ca sentimentul acesta de nesiguranță și prăpastie care o soarbe să dispară. Nu copiii Ciceului erau vrăjmașul, ci frica din ea.

Se opri și se întoarse cu fața la ei, sprijinindu-și mâinile în șolduri așa cum îl văzuse făcând pe brutarul cel mătăhălos. Simțea nelămurit că nu poruncile ei aveau să-i tulbure pe băieții aceștia, ci pornirile războinice cu care secase în trecut zilele Doamnei Elena. Liota de copii se opri. O vreme

se priviră fără stânjeneală, fiecare cercetând tabăra cealaltă. Chiajna simțea crescând în ea o furie asemănătoare celei din clipa în care își văzuse pisica legată de orga morții și sentimentul o bucură peste măsură. Furia era bună. Furia avea să alunge șleahta aceasta de copii zdrențăroși și obraznici, crescuți pe drumul dintre casă și crâșma de unde erau mai mereu trimiși să-și aducă tații înapoi.

— Nu vă vrea nimeni aici! strigă băiatul din fruntea cetei, ridicând brațul într-un gest de alungare.

Chiajna făcu doi pași apăsați către el, iar în privirea pe care i-o aruncă sticli hotărârea nestrămutată de a merge până la capătul acestei pricini. Băiatul făcu un pas înapoi, nimerind peste cel din spatele său, care-și trase piciorul călcat și își mută la rândul său poziția.

— Las-o, mă, hai să mergem, bat-o soarele de prințesă, spuse el. Asta-i prințesă?

Rând pe rând, băieții îi întoarseră spatele și plecară pe urmele mai-marelui lor. Tremurând din pricina încordării de până atunci, Chiajna își desprinse cu greu tălpile din clisa puturoasă și alunecoasă ce acoperea piața și merse o vreme fără țintă, străbătând străduțe din ce în ce mai tăcute și mai înguste, printre clădiri cu două caturi, jumătate din piatră, jumătate din lemn. Își dăduse jos de pe umeri șalul slujnicuței sale și-l ducea strâns în pumn, cu un colț atingând la răstimpuri pământul. Ultimele întâmplări îi încinseseră sângele și Chiajna era îmbujorată și pregătită pentru alte aventuri, încă și mai vitejești.

O chinuia însă o sete așa cum nu-și amintea să mai fi simțit vreodată. Bucuria victoriei îi uscase gura și curând nu se mai putu gândi la nimic altceva în afara unei cofe pline cu apă rece. Deveni mai atentă la locurile prin care ajunsese. Casele se răriseră și se micșoraseră. Între ele apăruseră grădini întinse, țarcuri de animale și livezi. Se apropia de zidurile dinspre apus ale cetății, lipsite de porți și numai întărite cu două turnuri în care se puteau zări străjile, când într-o latură a drumului se deschise o curte întinsă în care forfoteau

mulțime de bărbați. În spatele unui prun bătrân și strâmb, cules de mult, se zărea ciutura unei fântâni.

Chiajna intră pe porțile deschise larg, ca pentru oaspeți numeroși, și înaintă printre muncitori, căutând din priviri vreo femeie căreia ar fi putut să-i ceară o cană cu apă. Locul era plin de bușteni pe care bărbații îi mânuiau cu multă pricepere, curățându-i de coajă, ungându-i cu smoală sau stivuindu-i în șoproane înalte. Se apropie de un bătrân cu mânecile suflecate din care ieșeau brațele neașteptat de puternice, dădu binețe și-l rugă să-i dea o cană cu apă. Bătrânul se îndreptă de șale, o privi lung în vreme ce-și ștergea fruntea de sudoare și-și potrivea cușma la loc pe cap, apoi îi vorbi cu cumpătare:

— Ziua bună, Măria Ta! Ești Măria Sa, domnița cea mică a lui Rareș Vodă, așa-i?

— Da, răspunse Chiajna simplu, mai întâi pentru că glasul așezat al bătrânului nu dădea semne de primejdie și mai apoi pentru că dușmănia nu mai putea să o surprindă și a doua oară.

— Ai văzut că am știut? continuă omul cu blândețe. Păi, nu v-am văzut eu pe toți cum ați intrat în cetate, trei zile în urmă?

Ridică capacul unei cofe aflate chiar la picioarele lui, scufundă o ulcică de lut în apă și o puse în mâinile Chiajnei. O privi în voie în timp ce fata bău cu înghițituri mari.

— Ce faceți aici? îl întrebă ea atunci când isprăvi. Ce este locul acesta?

— Meșterim corăbiile pentru plutașii de sare de pe Someș, îi răspunse bătrânul.

Apoi își reluă munca, continuând să-i vorbească despre bușteni pe care acum trebuiau să-i aducă de departe, pentru că în pădurile Ciceului erau oprite tăierile, despre ploile care veniseră mai devreme anul acesta, umflând apele Someșului și pornind astfel corăbiile către împărăție mai înainte ca ei să fi isprăvit lucrul sau despre tâlharii de apă dulce, care opreau convoaiele ca să le jefuiască.

— Lucru pedepsit amarnic de domnie, dar se vede treaba că mirosul banului îi înnebunește pe oameni, povestea bătrânul în vreme ce trăgea pe coaja unui trunchi cuțitoiul lui cu două mânere. Numai din sarea unei singure corăbii s-ar putea plăti o moșie întinsă prin părțile astea.

Chiajna află că breasla plutașilor din Dej își plătea corăbiile numai la meșterii din Ciceu, că Drumurile Sării de pe apă fuseseră cele mai bine păzite odinioară, că plutașii și sărarii erau scutiți de oaste și de biruri, numai că vechile legi nu se mai respectau astăzi la fel ca în anii de demult, lucru care nemulțumea oamenii. Glasul lui cântat, a poveste fără sfârșit, îi amintea Chiajnei de nopțile în care baba o adormea cu viclenie, trecându-i vârfurile degetelor peste sprâncene. Sentimentele ei pentru oamenii cetății se schimbară pentru a doua oară în ziua aceea.

— Plec, mulțumesc frumos pentru apă, spuse ea. De ce nu ne vrea nimeni aici? întrebă apoi fără veste, oprindu-se la jumătatea drumului către porți.

— Sunteți fugari, Măria Ta, îi răspunse bătrânul fără patimă, cu același glas măsurat, egal și așezat. Vor veni după domniile voastre, vor asedia cetatea și vor încerca să intre cu oaste ca să vă scoată afară. O să aduceți năpasta peste noi. Or să ne treacă prin foc din pricina Măriilor Voastre.

Vorbele lui rămaseră între ei o vreme. Bătrânul privea prin ochii ei la Doamna ce avea cu siguranță să devină odată, făcând legea în țară și uitând de meșterul tâmplar dintr-o margine a Cetății Ciceului. Chiajna privea prin ochii lui la toți oamenii acestei cetăți, pentru care sosirea lor însemna primejdie de moarte. În jurul lor mocnise ceva încă din cea dintâi seară petrecută aici, numai că oboseala drumului și greutatea necazului care îi alungase de acasă îi făcuse orbi la cele ce se petreceau.

Țara are domn și acela sunt eu!

La capătul celei de-a șasea zile, la porțile cetății se ivi Petru Rareș.

Cel dintâi îl zări un străjer tânăr, aflat la cele dintâi zile ale sale de slujbă, un flăcău cu fața ciupită de vărsat care se înfățișase căpitanului de străjeri fără cușmă. Primise una de la vătășelul oștii cetății, care umblase la magazie și-i găsise flăcăului căciuloiul prea mare pentru el, care îi tot aluneca pe ochi, silindu-l să repete la nesfârșit gestul de a-și da cușma pe spate.

— Om! strigase el, zvâcnind mâna cu degetul întins către răsărit, unde se vedea venind pe cale un bărbat cu pasul obosit.

— Nu *om* strigă străjerul atunci când vede ceva, îl certă camaradul său, plesnindu-i mâna cu care arăta în zare.

Nu era cu mult mai vârstnic, dar cele câteva luni în plus de slujbă și faptul că intrase la oaste venind cu toate cele de trebuință de acasă îl făceau acum să se simtă stăpân pe el.

— Primejdie la răsărit, așa te-am învățat, continuă el. Mâine-poimâine vine vornicelul să cerceteze ce știi și tu ai să mă dai de toată rușinea.

În vremea asta, călătorul se apropia cu mișcări istovite, privind fix cetatea, cu dârzenie, ca și cum s-ar fi temut că, dacă o va pierde din ochi, puterile sale se vor isprăvi pe loc. Atunci când ajunse sub zidurile ei, Petru Rareș ridică spre cei doi străjeri din turnul porții o privire pe care ar fi dorit-o stăpânitoare, dar foamea și oboseala o făcură să fie numai iritată.

— Deschide! spuse vodă și scoase de la piept, de sub tunică, sceptrul domnesc, pe care-l ridică deasupra capului. Sunt Petru Rareș, Domnul Moldovei și stăpânul acestei cetăți!

Catifeaua purpurie care învelea mânerul de lemn al sceptrului absorbea sudoarea palmei lui. În așteptarea răspunsului străjerilor, își trecea repetat degetul mare peste bumbii

topazelor montate într-un manșon îngust din aur. Oștenii își pierduseră cumpătul, îi vedea discutând aprins între ei și își schimbă poziția mâinii pe sceptru, aducându-l în cumpănă de-a lungul pulpei, ca pe un buzdugan. Știa că este greu de recunoscut după nopțile dormite prin păduri și mai cu seamă după bucata de drum pe care fusese silit să o facă pe jos. Sub pieptarul din care lipseau câteva zale, tunica îi era sfâșiată, iar din poalele cămășii se desprinsese o fâșie care atârna neajutorată pe un șold.

— Dacă este cu adevărat vodă și noi nu deschidem poarta? spuse străjerul cel neînvățat, copleșit de importanța întâmplărilor prin care trecea încă din cele dintâi zile ale sale de slujbă.

— Dar dacă nu este și noi deschidem? îi răspunse celălalt străjer, lovindu-i ceafa cu palma și făcând cușma să-i acopere din nou ochii.

Hotărâră că pricina cere prezența lui Manase Calul și dădură de veste că la porți se află un oștean care se pretinde voievodul Moldovei și stăpânul Cetății Ciceului. Mai târziu, faptul că Petru Rareș se înfățișase pe jos, fără cal, avea să stârnească în cetate nenumărate povești despre primejdiile pe care fusese nevoit să le înfrunte pe drumul dintre Suceava și Ciceu. Unii jurau că auziseră despre o luptă pe care vodă o câștigase singur împotriva a o mie de turci porniți pe urmele lui. Alții povesteau că de fapt Petru Rareș își schimbase straiele domnești cu cele ale unui cioban din munții Neamțului, izbutind astfel să înșele spahiii porniți în căutarea lui.

Încredințat că cel din fața porților este chiar voievodul, Manase urcă totuși în turnul de strajă și îi aruncă o privire de sus. Coborî apoi scările din piatră câte două deodată, porunci să fie deschise porțile cetății și îi ieși în întâmpinare, ducându-și de dârlogi calul, pe care i-l oferi când ajunse în fața lui.

— Bine ai venit, Măria Ta! îi spuse, ținând scările pentru ca el să poată încăleca.

Așa se ține o cetate închisă, își spuse Petru Rareș, nu cum găsise el Suceava, cu porțile larg deschise în fața oștii lui Soliman. Amintirea trădării lui Mihu, portarul Sucevei, aduse amărăciune pe chipul lui obosit. Pe când intrau în cetate, trecând pe sub bolta din piatră în vreme ce doi oșteni închideau porțile în spatele lor, ferecându-le, Manase știu că, începând din ziua aceea, se puteau aștepta oricând ca asediatorii să-i înconjoare.

În curțile caselor domnești le ieși în întâmpinare Grigore Barbir, care aflase întâmplător, prin slujnice, ce se petrece, iar acum privea cu mânie la Manase. Pârcălabul ar fi avut datoria să-l înștiințeze despre sosirea lui vodă. Anume nu o făcuse, ca să-i arate o dată în plus care este ierarhia în cetate, iar acum abia izbutea să-și ascundă un surâs de mulțumire.

În sala mare nu mai fusese de mult atâta lume. Două slujnice trupeșe, cu subțiorile asudate, vedeau de foc, întețindu-l, adunând așchiile împrăștiate împrejur pe podele și aranjând frumos lemnele în grătarul de lângă vatră. O moașă își sfădea pe înfundate ajutoarea pentru neîndemânarea cu care împăturea cârpele de schimb ale nou-născutului. O cămărășiță roșie în obraji ca para focului primenea velințele și blănurile din jurul lăuzei, îi potrivea scăunelul pentru picioare și îi aranja perna de la spate ori de câte ori Doamna făcea vreo mișcare cât de mică. O fată trimisă de la bucătării, cu părul legat într-un testemel alb și cu privirile îndrăznețe pe care le aveau toți oamenii acestei cetăți, strângea resturile mesei și făcea loc unei ulcele cu lapte din care se ridicau aburi calzi cu miros adormitor.

În mijlocul tuturor acestora, Doamna Elena alăpta, cu brațul sprijinit de Mănăsoaia și de Ana și cu privirea pierdută în focul din cămin. Numai prunca cea nou-venită pe lume părea să nu aibă nicio sarcină în toată această viermuială plină de șoapte, căci toate se făceau pentru ea, ca și cum ar fi fost soarele unui mic univers ce se rotea în jurul ei.

Dintr-un ungher umbrit al unei ferestre, Chiajna supraveghea deopotrivă forfota odăii și a curților, ba chiar și pe cea a drumului, căci pe deasupra zidului putea zări o liotă de

copii ce jucau capra. Ecourile îndepărtate ale strigătelor lor se petreceau pe deasupra capului ei cu murmurele din sala cea mare. Toate grijile ei legate de schimbările pe care avea să le aducă această nouă pruncă se topiseră când o văzuse, un boț de carne într-un morman de pelinci, sora ei, și înțelegerea faptului că de aici nu putea să-i vină niciodată vreo amenințare coborâse atunci în ea, liniștind-o.

Cu fiecare om ce apare pentru prima oară în viața ta, poți fi, la rândul tău, un nou om. Fiecare persoană pe care o cunoști este o pagină albă din tine însuți. Acela o va scrie așa cum îi dictezi. Toți cei în mijlocul cărora ne ducem viața oglindesc fețe ale noastre pe care le-am arătat la un moment dat, iar oglindirile acestea în ceilalți ne compun chipul întreg.

Chiajna își propusese să fie pentru nou-născută sora mai mare pe care o căutase ea în Ana. Avea să o poarte de mână prin cetatea aceasta care trebuia să li se închine în cele din urmă, avea să o învețe să nu se teamă, avea să-și oglindească în prunca aceasta chipul ei cel blând, cald ca pâinea și bun ca laptele.

Când își întoarse privirea de la sora sa înapoi la copiii ce jucau capra în drum, zări spatele tatălui ei coborând de pe cal în fața intrării și gestul atât de bine cunoscut cu care dădea calul pe mâna rândașului, cu o bătaie mulțumită cu palma pe grumazul animalului, îi opri inima în loc. Ieși în fugă, lăsând toate ușile deschise în urma ei, sări ultimele trepte deodată și îi înlănțui gâtul cu brațele, ridicându-se pe vârfuri. Trupul ei oprit brusc din goană își pierdu pentru o clipă echilibrul și se sprijini cu totul de pieptul lui înzăuat.

Punctul acesta în care Chiajna nu mai simți pământul sub picioare, dar, în loc să cadă, rămase la fel de dreaptă datorită tatălui ei, rupse zăgazul lacrimilor stăpânite de atâta vreme și fata începu să plângă cu suspinele din pruncie. Rarele ei clipe de slăbiciune apăreau în momentele în care se lăsa ajutată, sprijinită. Înțelesese aceasta demult și obișnuia să respingă cu înverșunare orice ajutor, înspăimântată de clipa lacrimilor ca de un sfârșit al lumii sigure, pe care o putea stăpâni.

— Ți s-a născut o fiică, Măria Ta, vorbi ea atunci când se liniști, simțind nevoia de a întări prin cuvinte faptul că tatăl său încă era voievod și bucurându-se în același timp că îi poate da o veste bună. O fată sănătoasă și aprigă la glas, cu adevărat Mușatină. Doamna Elena ar dori să-i spună Ruxandra, după nepoata ei de soră și după toate Ruxandrele neamului Cantacuzinilor, cu care este înrudită.

Vestea că i se născuse un copil sănătos schimbă lumina din jur pentru Petru Rareș.

Străbătu sălile și coridoarele caselor domnești cu mâna caldă a Chiajnei în mâna lui, fără să fie foarte limpede dacă el își poartă fiica sau ea îl conduce și-l ocrotește pe el. Ivirea lui umplu sala cea mare de sălbăticia și tristețea învinșilor, strecurate ca miasmele bălților stătute atunci când plouă în ele. Doamna Elena îl simți mai înainte de a-l auzi sau a-l vedea și întoarse către pragul ușii o privire plină de nădejdi, învinuiri și încurajări, amestecate toate în îngăduința unei mame către fiul cel mai neascultător.

— Bine ai venit, Măria Ta, spuse și cuvintele ei dintâi schimbară ordinea în casele domnești ale Ciceului, prunca nou-născută trecu pe locul doi, iar slujitorii prinseră a se învârti în jurul nou-sositului.

Tulburați de prezența stăpânului lor pe care unii încă nu apucaseră să-l cunoască, slujitorii își aruncau priviri acuzatoare, muștruluindu-se unii pe alții prin unghere, șoptit, ocărându-se și sfădindu-se pe înfundate. Un aer nelămurit de nemulțumire plutea în jur. Un sentiment vag că, dacă se arătau acuzatori, ar fi putut scăpa de o eventuală învinuire. Marea fărădelege era faptul că Soliman se afla în Cetatea Sucevei, iar pentru asta trebuia găsit un vinovat.

— Noaptea asta dorm în odaia Doamnei mele, avea să spună Petru Rareș mult mai târziu, pe când slujitorii de peste zi ai caselor domnești se retrăseseră pe la odăițele lor.

— Dar Doamna Elena alăptează, prunca cea nou-născută o să te trezească la tot ceasul, Măria Ta, șopti Grigore Barbir, care ar fi dat să pregătească odaia lui vodă, gândind că a

doua zi în zori vor trimite soli pe la toate curțile Europei, ca să ia înapoi tronul Mușatinilor.

— Dorm în odaia ei, stărui stins, cu oboseală, Petru Rareș.

Glasul lui nesigur, care anunța vremurile de tristețe ce stăteau să înceapă, ștergea contururile până atunci clare ale lumii, începțoșându-le așa cum o cană cu apă vărsată peste o pictură amestecă culorile. Diminețile aveau să înceteze să mai fie dimineți, jilțurile nu mai erau jilțuri, ploile nu mai erau ploi, caii nu mai erau cai, iar oamenii erau umbre aidoma între ele. Totul avea să devină încet o pastă lipsită de formă, care se lipea de oameni și de lucruri, înghițindu-i.

— Dar Măria Ta ai nevoie de odihnă pentru cele ce vor urma, continuă să se împotrivească Grigore Barbir, simțind că noua așezare a lucrurilor inversase cumpăna de putere dintre ei doi, îndreptățindu-l pe el să se arate hotărât.

— Grigore, lasă-mă să-mi trag sufletul în mijlocul familiei mele, dacă mă vrei mâine întreg, mai spuse Petru Rareș și lehamitea care rămânea în glasul lui birui stăruința bărbierului.

În iatacul Doamnei Elena, ziua se sfârșea încet. Lipsiți de doicile lor de acasă, îngrijiți ba de una, ba de alta dintre slujnice, băieții, care ieșiseră cu totul de sub ascultare și făceau tot ce pofteau, se cuibăriseră în patul cu baldachin, încurcând pe mama lor, care avea prunca în brațe. Mănăsoaia, care devenise nelipsită din preajma Doamnei Elena, vrăfuia cu importanță, pentru a doua oară, cutiile cu leacuri pe polița de deasupra ferestrei, aducând în față pe cele pe care le așezase în spate în urmă cu numai un ceas. Ori de câte ori trecea prin fața jilțului în care stătea Petru Rareș, făcea o plecăciune prelungă, lingușitoare și numai după aceea își continua activitatea.

Renunțase la despărțirea de soțul său, înfățișându-se spășită juzilor cetății în ziua judecății și spunând că ar fi creștinește să-l mai ierte o dată. Trecuse sub tăcere faptul că Manase nu-i ceruse iertarea, ci venise pregătit la rândul lui cu martori care aveau să arate că Mănăsoaia nu-și îndeplinea datoria de soție. Schimbarea ei neașteptată făcuse

toată suflarea cetății să treacă de partea lui Manase Calul, căinându-l pentru tot ce fusese nevoit să îndure o viață întreagă din partea unei astfel de femei nehotărâte și închipuindu-i de la o zi la alta beteșuguri ce păreau a fi înrudite: nici casa nu o ținuse cu mână de femeie, lăsând slujnicele de capul lor, din pricina aceasta nici Dumnezeu nu-i dăduse copii, căci cine știe ce s-ar fi ales de ei, iar duminica la slujbă și sâmbetele la pomenirea morților ajungea întotdeauna cea de pe urmă.

Mănăsoaiei însă nu i se clintise niciun mușchi de pe fața stafidită din pricina vorbelor cetății. Își adusese cuferele înapoi în casele lui Manase, scosese rochiile cele mai bune, toate din catifea neagră cu ape albastre, își pusese la gât gherdanul de balașuri pe care-l purtase numai de două ori în viață, își încărcase degetele toate cu inele și-și atârnase la urechi cerceii de zamfir cu trei piciorușe de mărgăritar. Se înfățișase astfel Doamnei Elena, în casele domnești, cerând feciorului să anunțe: Eleonora Manase, soția pârcălabului cetății. Fusese primită și nu se mai lăsa acum dusă din casele domnești.

Doamna Moldovei urma să se afle încă mult timp de acum înainte în Ciceu, lipsită de orice fel de curte, fără doamnele ei de companie, iar Mănăsoaia văzuse în aceasta șansa vieții ei. Avea să țină locul curții Doamnei Țării. Avea să urce pe o treaptă pe care nicio altă boieroaică din Ciceu, Dej sau Târgu Lăpuș nu se aflase vreodată, avea să fie egala conteselor Cetății Clujului.

Femeie înaltă, cu spate de oștean, dar cu șolduri înguste și trup zvelt, Mănăsoaia avusese odinioară chipul frumos, cu buze rumene și cărnoase, o privire lipsită de orice urmă de sfială, neagră și provocatoare, cu care își intimidase adesea dușmancele. Nimeni nu s-ar fi mirat să o vadă punând mâna pe secure ori încălecând bărbătește, dintr-o singură săritură. Vorbea tare și răspicat, ridicând dinadins glasul, căci observase de-a lungul vremii că atrage astfel atenția, iar Mănăsoaiei îi plăcea să fie privită și ascultată.

Doamna Elena nu știuse cum să se descurce cu purtările grosolane ale acestei jupânese. De obicei, vreuna dintre doamnele ei se ocupa să atragă atenția acelora care depășeau bunul-simț, arătându-se necuviincioși în prezența ei. Nu se cuvenea să-i facă singură observație Mănăsoaiei și atunci soluția venise de la Chiajna, care pusese pe jupânească la locul ei numai din câteva vorbe strecurate atât de scurt, încât o lăsaseră mult timp năucită:

— Toate glasurile din odaia în care se află Doamna Țării vor fi mai coborâte decât al înseși Doamnei, jupânească pârcălăbească, îi spusese domnița cu un glas calm, perfect stăpânit și fără să o privească, căci privirea unui Mușatin trebuia meritată.

Acum, purtând pe chip expresia ei obișnuită cu care traversase întreaga viață, sprâncenele încruntate și colțurile gurii ridicate într-o jumătate de zâmbet, Mănăsoaia cerceta cu degetul mare dacă inelele sunt întoarse cu pietrele în față, un gest pe care-l repeta de fiecare dată când în încăpere se afla o persoană mai impunătoare decât ea. Aflată pe blana de urs la picioarele tatălui său, Chiajna îi aștepta privirea ca să-i poată face semn spre ușă, dar jupâneasa pârcălăbească se prefăcea că nu observă.

O scoase afară Grigore Barbir, care se ivi în prag și-i porunci numai dintr-un gest scurt din cap, închizând apoi ușa pe urmele lor. O vreme se mai auziră doar lemnele trosnind în vatră. La răstimpuri, câte o steluță de jăratic sărea pe podele, iar Chiajna o lua pe vătrai și o arunca înapoi în foc, fără să se ridice de la picioarele tatălui său. Lumina purpurie ce juca pe pereți și respirațiile liniștite ale tuturor copiilor din pat coborâră asupra iatacului lumea aceea ușoară de tăceri în care se scufunda casa după ce pruncul adormea.

Petru Rareș privea creștetul fiicei sale. Luminată din spate, Chiajna nu avea un contur clar. Lumina o căuta ca să se așeze pe ea, desenând-o, dar scăpa printre firele răvășite de păr, țesând o aureolă irizată. O copilă de lumină, își spuse, și o teamă nelămurită i se strecură în suflet, ca și cum Chiajna ar fi urmat să se destrame. Îi cuprinse creștetul în palma cu

degetele răsfirate, ca și cum ar fi avut nevoie să se încredințeze că fata încă este făcută din carne și oase, încă este vârtoasă și aievea.

Tot ceea ce avusese vreodată, toate ființele și lucrurile care formaseră până acum viața lui, adică pe el însuși, păreau să se destrame ca visele la ivirea zorilor, iar el nu putea face nimic ca să împiedice asta. Fusese voievodul Moldovei și înainte de asta fusese negustor înstărit din spițele boierilor de Baia și de Hârlău. Fusese părintele Anei și al Chiajnei, apoi al băieților și acum al pruncei acesteia încă fără nume. Fusese soț al Ecaterinei Elena Brancovici din spița Cantacuzinilor. Dacă acestea toate dispăreau, cine rămânea el de fapt? Cine ar fi fost, în lipsa tuturor acestora? Petru Rareș, un bărbat mai degrabă scund, iute la mânie și iscusit cu spada, al cărui obraz se spuzea dureros ori de câte ori prin preajmă se aflau flori de romaniță?

După ce boierii săi refuzaseră să-și scoată oamenii la luptă, încercând în schimb să-l convingă să închine țara și să plătească birul, plănuise să le țină piept de unul singur tuturor. Închis în Cetatea Sucevei cea niciodată cucerită cu arma, avea să reziste până când coroanele lumii creștine aveau să răspundă chemării lui. Avea să primească ajutor de la Carol Quintul, de la regele Ferdinand și de la Papa Paul. Avea să scoată din Moldova pe tătari, pe polonezi și pe turci. Planul acesta al lui părea, în clipele acelea de zbucium și frământare, fără cusur.

Aflase însă Cetatea Sucevei deschisă atunci când ajunsese cu oștenii săi, după ce biruise primele cete de tătari la Soroca. Mișcă palma pe creștetul fiicei sale la amintirea clipei aceleia care-i săgetase inima, în căutarea unei legături puternice cu clipa de față, ca să se asigure că ziua aceea într-adevăr trecuse, iar el ieșise din ea, lăsând-o în urmă. Părul Chiajnei era moale, păr încă de copil, șuvițele alunecau unele pe sub altele fără să se încurce, lăsându-i lui impresia că își afundă degetele în mătăsuri.

Chemase la el pe Mihu, portarul Sucevei, iar glasul îi răsunase precum clopotul mare al Bisericii Coconilor când

vestește năvălitori la porți. Se năpustise dinaintea lui cu sabia scoasă atunci când Mihu se arătase în sala tronului.

— Porțile, Mihule! Închide porțile cum îți tot trimit veste de mai bine de o săptămână! tunase cu turbare, fără să mai ia seama că-l aud toate slujnicele și argații de la grajduri. Închide cetatea, smintitule, că din mare hatman ai să ajungi oștean de rând, anafura și cădelnița mamii ei de cetate și de portar!

Furia i se risipise însă ca luată cu mâna când pricepuse ce vedea: Mihu stătea în fața lui netulburat, privindu-l drept în ochi fără să miște un deget. Privire de trădător care se știe în siguranță. Înțelegerea aceasta îi răcise sângele într-o clipă. Mânia se stinsese ca și cum nici nu ar fi fost. Băieții! îl săgetase un gând care îi muiase genunchii. Dacă Mihu era de partea turcilor, atunci Doamna și copiii izbutiseră să iasă din cetate? Apoi însă slăbiciunea lui de o clipă adusese din nou furia dintâi, își prefăcea fricile în furie ca și Chiajna, furia e bună, te scapă cu viață, ba mai mult, îi scapă cu viață pe cei care-ți sunt dragi.

Umblase de la o odaie la alta trăgând după el, pe dalele din piatră, vârful sabiei, care suna amenințător. Deschisese ușile, lovindu-le de pereți, și cercetase din priviri paturile, priciurile, dulapurile.

— Au plecat, rostise în spatele lui Mihu, iar Petru Rareș își proptise vârful sabiei sub bărbia lui și-și închipuise cum ar țâșni sângele, cum s-ar scurge de-a lungul lamei, ajungând până la mâner, până la degetele lui, năclăindu-le, încălzindu-le.

În curtea rotundă, pietruită, garda cetății, oamenii lui Mihu, dezarmaseră oștenii cu care intrase vodă în Suceava și-i duceau acum, șiruri tăcute, la beciuri. Regele polon ocupase Pocuția, lăsând șleahtici în toate cetățile ei. Tătarii intrați pe la răsărit scoteau din satele Nistrului turme întregi de oi, cirezi de vaci și convoaie de robi pe care le mânau către stepele din care ieșiseră. Cei o sută de mii de ieniceri și cincizeci de mii de spahii ai lui Soliman trecuseră de târgul Iașilor și se îndreptau către Cetatea Sucevei.

Hatmanul Mihu nu cutezase să-i spună lui Petru Rareș că este prizonier.

În taină, dorea să se asigure că, indiferent ce s-ar fi întâmplat în ceasurile următoare, nu va putea fi învinuit de hiclenie și ridicat în știreang. Dacă vodă, prins în capcană și fără cale de scăpare, avea totuși să plece genunchiul în fața sultanului, dacă sultanul avea să-l ierte și să-l îngăduie mai departe pe tronul Moldovei, atunci împotriva lui Mihu nu trebuia găsită nicio pricină. Cetatea fusese închisă așa cum poruncise vodă. Poate că drugii nu mai erau ce fuseseră odată, sărind lesne din locașurile lor. Poate că lanțurile podului slăbiseră în timp, alunecând uneori pe scripeți. Poate un oștean nepriceput. Să vină căpitanul străjerilor, să dea socoteală. Iar Petru Rareș Vodă nici pomeneală să fi fost prizonier. Ultima oară îl văzuse în sala tronului, cu sabia în mână. Ușa sălii nu fusese încuiată, poate să se fi blocat iarăși ivărul, cum de atâtea alte ori le făcuse necazuri. În fața ușii bineînțeles că fuseseră mereu străjeri, nu asta este porunca?

Copilul din leagăn dădu glas. Încă picotind, neîntoarsă pe de-a-ntregul din somn, Doamna Elena se înălță în perne, între Iliaș și Ștefăniță, așteptând. Chiajna se ridică de pe blana de urs, luă fetița din leagăn și o puse la sânul maicii sale, apoi se așeză înapoi, la locul său din fața vetrei. Fetița unde este? obișnuia Doamna Elena să întrebe, în vremea când el și-o adusese mireasă, iar ea sosise cu cărțile și călimările ei, hotărâtă să o educe pe Chiajna. Altcineva era acum fetița casei. Prin simpla ei sosire pe lume, prunca hotărâse Chiajnei alt loc în familie.

— Este loc în pat, tată, spuse Chiajna șoptit. Lasă cingătoarea cu armele aici, lângă mine, și întinde-te puțin.

— Nu mi-e somn, îi răspunse, cu gândul în altă parte.

— Știu. Nu pentru somn. Doar pentru oase, ca să te dezmorțești puțin.

Copila aceasta a lui avea înțelepciuni de bătrână, gândi. Copiii lui ieșeau prea repede din copilărie, împinși de la spate de rangul lor, pândiți din toate părțile de schimbări bruște ale sorții. Îi va îngădui Doamnei Elena să-i spună

nou-născutei Ruxandra, dacă așa îi era voia. Îi avea prea puțin timp lângă ea, iar el nu-i putea promite că ei vor avea o viață ușoară după despărțirea de mama lor, așa că avea să-i împlinească măcar această dorință.

— O să rămân aici, în jilț, noaptea asta, Chiajna, îi spuse, chemând-o pe nume, așa cum nu o făcuse niciodată până acum, și așezând-o cu aceasta în rândul adulților care stăteau alături de el, pentru sfat și ajutor.

Apoi își lăsă din nou mâna în părul ei moale, cu ochii la foc și cu gândul la fuga lui din Cetatea Sucevei. Întreg iatacul alunecă ușor în lumea tainică în care se duc pruncii după ce au supt.

A doua zi dimineață, cetatea era înconjurată de oastea de mercenari albanezi a lui Zápolya.

Cea dintâi se deșteptă Chiajna, mult înainte de ivirea zorilor, trezită de o spaimă nelămurită, ca și cum ar fi auzit prin somn copilul plângând, dar nu ar fi putut să se trezească. Adormise pe blana de urs, în fața vetrei, iar cineva o învelise mai târziu cu o cergă aspră din lână netoarsă, pesemne tatăl ei. Jăratecul încă mai dogorea căldură, clipind din ochi galbeni în mijlocul cenușii.

Ascultă cu răsuflarea tăiată, încercând să deslușească celelalte respirații din iatac: băieții liniștiți, fără griji, tatăl său sforăind cu greutate, ca și cum avea să se înece dintr-o clipă în alta, prunca iute ca un iepuraș speriat, Doamna Elena adânc și rar, ca un plâns. Mai era însă și altceva. O prezență uriașă strecurată printre toate aceste respirații cunoscute.

În întunericul din iatac dibui mai mult pe pipăite pumnalul de la cingătoarea tatălui său și, cu el în mână, se apropie de ferestre. În zorile albastre, întunecate încă, deslușì jos, la poalele steiului de piatră pe care era ridicată cetatea, tabăra asediatorilor. Prăselele pumnalului în palma ei se

umeziră și deveniră alunecoase. Chiajna îl trecu în cealaltă mână și își șterse degetele transpirate de cămașa de noapte.

Zápolya scosese mercenarii din tabăra de la Cluj în mijlocul nopții și înșirase pe dealuri trei mii de călăreți purtând torțe aprinse în mâini. Trecuseră Someșul pe la Dej și intraseră în pădurile Ciceului înconjurând cetatea, descălecaseră, scoseseră de la brâu clondirele cu turț și așteptaseră răsăritul. Erau stratioți[1] albanezi, se numeau toți Onufri, Castrioti sau Hamza și porneau către locurile unde li se plăteau bătăliile cu mare veselie, chiuind și fluierând pe două degete, ca gonacii la vânătoare. Zápolya îi cumpărase de la un condotier venețian, plătind pentru fiecare câte douăzeci de ducați, la care se adăugau lefurile luptătorilor și pe deasupra câte un ducat pentru fiecare dușman ucis.

Războiul era de mult o afacere bănoasă în orașele italiene, care mai mereu se luptau între ele. O cazarmă care nu clocotea de viață ar fi atras asupra orașului dușmanii dimprejur, ca mierea muștele. Între toți acești oșteni lefegii, stratioții se ridicaseră tot mai mult, de la an la an, devenind cunoscuți și căutați pentru victoriile lor sigure. Erau cei mai scumpi și mai greu de stăpânit, pentru că după fiecare izbândă deveneau nesupuși, gustul sângelui amestecat cu cel al banilor și conștiința faptului că nu le stă nimeni împotrivă clocotea în ei mult timp după isprăvirea luptei. Călăreau cai ungurești cu sânge rece, niște animale uriașe cu șei scunde ca ale tătarilor. La fel ca ei, învățaseră să tragă cu arcul din goana calului și cădeau ca trăsnetul asupra dușmanului, răcnind cu bucurie turbată și săgetând.

Atunci când sultanul îi poruncise să i-l predea pe trădătorul Petru Rareș imediat cum pune piciorul în Cetatea Ciceului, Zápolya tocmise printre stratioți și grupul Dracilor Negri, pe care îi aflase în slujba veneților. Priviți de un necunoscător, Dracii Negri erau o adunătură pestriță de bărbați de toate vârstele, murdari și lipsiți de orice disciplină, purtând jumătăți de uniforme ale tuturor oștirilor Europei,

1. Stratioți = unități de mercenari recrutați din Balcani.

după cum li se potriviseră de-a lungul vremii straiele celor uciși de ei. Disprețuiau orice oștean care nu purta platoșa, coiful sau cămașa de zale a unui mort.

Dimineața începu într-un mesteacăn tânăr, crescut singur în vârful unei stânci golașe. Cele dintâi raze scăpate de soare deasupra zării se opriră în frunzișul lui îngălbenit, preschimbându-l într-un bănuț de aur. Din păduri se ridicau agale cețuri străvezii în spatele cărora lumea încă nu se deslușea limpede. Un vultur se rotea tăcut în înalturi, ieșind și intrând în fâșiile scămoșate de ceață.

Castrioti Chiorul și Onufri Îngerul stârniseră mare tulburare în rândul trupelor cu un rămășag, iar acum luau la țintă vulturul ori de câte ori se ivea din cețuri. În mijlocul încurajărilor și în sunetul aț‌âț‌ător al monedelor aruncate în joc, cei doi își încordau arcurile, urmăreau o vreme zborul vulturului cu vârfurile săgeților, apoi le slobozeau, stârnind urale. Vulturul nu le arunca nicio privire.

— Tu muncești mai puțin, Chiorule, că ai un ochi gata închis, îi spuse Hamza Câinele, scuipând într-o parte și ștergându-se la gură.

Nu cuvintele lui îl înfuriară, ci hohotele de râs ale Dracilor Negri. Castrioti Chiorul era cel mai înalt dintre ei, dar și cel mai bătrân. Pletele și barba îi încărunțiseră și stârniseră o vreme tot felul de glume printre stratioți, până când retezase odată o limbă, punând capăt cu aceasta veseliei. Ochiul stâng îi lipsea, iar în luptă își scotea petecul de piele cu care-l acoperea, așa fel ca gaura neagră, înfricoșătoare, să se vadă și să pună vrăjmașul la respect.

Lăsă arcul să-i scape din mână pe pământ, trase sabia de la brâu și o ridică deasupra capului, repezindu-se în tăcere la Hamza Câinele. Îi fulgerară scurt prin minte toate pricinile pentru care nu-l suporta: era mai bine îmbrăcat decât el, ceea ce arăta că omora mai des. Era mai tânăr. Avea încă amândoi ochii. Purta blana unui lup întreg aruncată pe un umăr, lăsându-i capul să spânzure pe piept, de-a lungul obrazului, tot pentru înfricoșarea vrăjmașului. Chiar Castrioti Chiorul dăduse naștere poreclei, întrebându-l odată:

— Nu-ți pute câinele ăla mort pe la nas, Hamza?

— Cam tot atât cât puți și tu de viu, îi răspunsese atunci, pecetluind vrăjmășia dintre ei.

În vreme ce Chiorul și Câinele își încrucișau săbiile, dând naștere unor noi rămășaguri, Onufri Îngerul, un albinos frumos ca luna, cu obrazul spân, fraged, ca al copiilor, și priviri albastre, curate, ținti pentru ultima oară vulturul. Era zvelt și tânăr, făcut pesemne de maică-sa cu vreun prinț al lumii acesteia, căci un chip de înger ca al lui nu putea veni din oasele și carnea unor oameni obișnuiți. Ucidea cu plăcere orice om pentru care era plătit. Uneori ucidea și fără să fie plătit și o făcea cu aceleași gesturi distinse, pline de noblețe, cu care închipuitul său tată dobora la vânătoare un cerb.

Onufri Îngerul slobozi săgeata.

Vulturul căzu la picioarele lui și pământul scoase un sunet sec.

Pricepând că Chiorul tocmai pierduse rămășagul, Hamza Câinele izbucni în hohote nestăpânite de râs, răspândind în jur mirosul acru al gurii lui. După o clipă de derută, câștigătorul rămășagului începu să-și ceară plățile. Castrioti Chiorul părăsi lupta cu Câinele și se repezi cu furie asupra lui Onufri Îngerul, care îi primi atacul parând cu sabia.

Dincolo, în cetate, se simți mișcare și comandanții strigară câteva porunci scurte. Toți mercenarii intrară în formație de luptă, numai Dracii Negri continuau să-și vadă de rămășagurile lor. Zápolya trimise la ei un călăreț.

— Noi avem un singur căpitan, pe Agim, spuseră stratioții, uniți dintr-odată de încercările acestea de a-i supune. Nimeni altcineva nu ne dă nouă porunci. Du-te și adu-l, dacă vrei să ne spui ceva.

În odăița strâmtă din care Manase Calul obișnuia să conducă cetatea, lumina dimineții încă nu pătrunsese. Singura

fereastră îngustă de o palmă se afla către apus, unde cerul încă era întunecat. Vestea că asediatorii au înconjurat cetatea îl ridicase pe Manase din pat cu iuțeală. Renunțase la jiletci de mătase și mantii scurte de catifea, trăsese peste cămașă numai o tunică pământie, care-l făcea acum să fie una cu pereții odăiței, și răscolea rafturile în căutarea catastifelor în care erau notate proviziile, cine le-a adus și când au intrat în cămări.

Chiajna se ivi în prag cu o lumânare aprinsă în mână. Nu înțelegea ce caută Manase, dar era hotărâtă să-l ajute, după ce mai avusese o încercare neizbutită de a-l ajuta pe Grigore Barbir, care întinsese pe masa mare din sala de ospețe câteva hărți ale cetății și cerceta, împreună cu tatăl ei, pozițiile turnurilor de apărare, ale intrărilor, ale izvoarelor cu apă bună de băut și ale hrubelor ascunse pe sub pământ.

Lăsă să picure ceară topită pe priciul ferestrei și lipi lumânarea acolo, alături de cea a lui Manase. Avea să descopere singură ce anume face pârgarul cetății și avea să lucreze împreună cu el. Deschise unul dintre registrele pe care bărbatul le scosese pe colțul mesei și citi:

În anul 7046 luna septembrie

De la Tudose, negustor de grâne din Târgu Lăpuș: zece baniță mei boabe plus două baniță măcinat

De la Marin, negustor din Bistrița: șapte buți cu brânză, șapte butoaie cu vin bun

De la porcarii din Gârbău: o sută de ocale carne afumată cu lemn de prun, douăzeci de ocale cârnați la garniță

De la satul Cuzdrioara: cinci sute de ouă

În anul 7046 luna august

De la satul Cutca: zece butii cu brânză de oi

De la satul Sânmărtin: șapte butii cu brânză de vaci plus trei cofe cu miere

Pricepu că Manase scoate însemnările cu merinde și trase afară de pe unul dintre rafturi un catastif, pe care-l răsfoi. Cuprindea liste nesfârșite cu datornicii în bani, iar Chiajna îl puse înapoi pe raft și îl luă pe următorul. *Reparații la acoperiș, anul 7040*, citi pe cea dintâi pagină. Abia al treilea

registru se dovedi a fi ceea ce căuta: *Dajdiile din Cetatea Bistrița, anul 7043*, scria cu litere rotunjite pe prima pagină. Brânză, ouă, saci cu mei, varză, vânat. Puse catastiful pe masă și se întoarse la rafturi.

— Cu ce treabă aici, Măria Ta? o întrebă Manase, ca și cum abia schimbarea locului unuia dintre hrisoavele lui îi dăduse de veste că domnița se află în odaie.

— Te ajut cu rânduiala pentru asediu, răspunse Chiajna fără să-l privească, trecând cu degetele peste cotoarele catastifelor și stârnind colbul.

— Nu-i nevoie, Măria Ta, că mă descurc. Ajută pe tatăl Măriei Tale cu hărțile.

— Nu m-au primit, recunoscu Chiajna cinstit, fără urmă de tulburare.

— Ajută atunci pe Doamna Elena, cu copilul, mai propuse Manase.

— Cu copilul nu este un ajutor dat unei cetăți asediate, Manase. Nu mai suntem pe pace, ca să mă ocup de prunca nou-născută și să mă plictisesc prin odăile astea friguroase, spuse Chiajna, punctând în treacăt faptul că pârcălabul nu făcea nici acum focul în toate odăile caselor domnești. Este cetatea mea, știu să citesc și să socotesc așa că nu mă poți împiedica să te ajut. Spune-mi ce este de făcut.

Ultimele cuvinte le poruncise, iar iritarea lui Manase se topise când în ochii Chiajnei văzuse hotărârea rece a tatălui ei și un început nelămurit de dispreț, pe care nu știa de unde-l moștenise. Puse hrisovul cu dajdiile Cetății Bistrița înapoi pe raft, arătându-i anul și cele două linii în cruce cu care era tăiată coperta.

— Ăsta nu, Măria Ta, că merindele acelea s-au isprăvit de mult.

Deschise apoi un cufăr așezat pe podea și o învață să aleagă din el numai acele hrisoave care nu au coperta tăiată cu două linii în cruce.

— Măria Ta te ocupi de muniție, în vreme ce isprăvesc eu cu bucatele. Apoi mergem cu catastifele la pivnițe, să numărăm ce găsim acolo.

Chiajna scoase primul hrisov și citi:

Pivnița de sub bucătărie

Hruba întâi pe mâna dreaptă

Raftul de sus: plumbi o mie, săgeți o mie

Raftul de mijloc: plumbi o mie, săgeți o mie

Raftul de la pământ: ghiulele zece

Total: plumbi două mii, săgeți două mii, ghiulele zece

— Ești mai chivernisit cu muniția decât cu merindele, Manase, observă Chiajna, căreia i se luminase chipul la vederea listelor din hrisoavele ei. Câte hrube sunt?

— Sunt destule, Măria Ta. Avem tot ce ne trebuie. Numai să nu ne otrăvească apa.

Clopotul mare al bisericii din piața cetății bătu o singură dată adânc, ca un sfârșit. Până la cea de-a doua bătaie trecu un timp cleios cu miros de pucioasă. Glasul clopotului mare se auzea o singură dată în an, în noaptea Sfintelor Paști, și vestea numai un lucru: aprinderea Focului Sfânt. De vreme ce se aflau în luna lui brumărel, singura veste pe care o putea aduce de data aceasta era un pericol de moarte. Curând, printre bătăile lui rare, ce loveau oamenii în pântece, căscând hăuri în măruntaie, se auziră altele mai iuți, glasurile ascuțite ale clopotelor celorlalte biserici ale cetății, lovind de data aceasta în tâmple și punând neliniște în gânduri.

Bărbații alergară la cuferele de sub paturi, unde țineau ascunse armele. Femeile ferecară pivnițele și închiseră obloanele, căci la vremuri ca acestea ce stăteau să înceapă se înmulțeau tâlhăriile la merinde. Copiii se cățărară ca gușterii pe zidurile cetății, ițindu-și capetele printre creneluri sau pe la barbacane, la care ajunseră înaintea oștenilor.

Cele dintâi săgeți ale asediatorilor zburară pe deasupra zidurilor și căzură în mijlocul pieței mari. Băieții se repeziră să le culeagă din mâzga cu iz de bălegar care acoperea mai mereu piața și să le aducă oștenilor. O săgeată nimerise pe copertina din pânză a tarabei negustorului de mărgele și Micu, băiatul din fruntea cetei de copii care o amenințase zilele trecute pe Chiajna, sărea pe loc, împungând de fiecare dată copertina pe dedesubt, ca să o recupereze. În burta

pânzei ce acoperea taraba, săgeata săltă de câteva ori, căzând înapoi, spre iritarea băiatului căruia i se aprinseseră obrajii, apoi în sfârșit se rostogoli la picioarele lui. Cu ea în mână, victorios, Micu se cățără din nou pe metereze și o întinse unui arcaș, surâzând fericit și ștergându-și nasul cu mâneca murdară a cămășii.

Dacă avea noroc și se arăta cât mai folositor, oșteanul l-ar fi putut îngădui alături de el atunci când avea să înceapă adevărata luptă, ca să-i fie de ajutor, să-i pregătească la îndemână săgețile și poate chiar să-l lase să tragă uneori cu coada ochiului pe barbacană, la vrăjmaș. O nouă ploaie de săgeți apăru pe deasupra crenelurilor, căzând cu răpăieli de grindină pe drumul de strajă, în spatele arcașilor cetății, iar copiii se repeziră să le culeagă.

Jos, în piață, o delegație formată din precupeții intrați în cetate la chemarea lui Manase Calul, pe când făcea încă provizii pentru sosirea stăpânilor Ciceului, se îndrepta către casele domnești, cu gând să ceară să fie lăsați la vodă. Doreau să plece mai înainte ca urgia să se abată asupra cetății, voiau ca porțile să fie deschise și ei să iasă, de vreme ce nu erau locuitori ai Ciceului. Erau pregătiți chiar să părăsească toată marfa în cetate, numai să scape. Lor li se alătură pe drum o altă ceată, a dulgherilor care construiau corăbiile pentru sare, cu o cerere mult mai necuviincioasă, pe care nu erau siguri că vor îndrăzni să o rostească în fața Măriei Sale, dar trăgeau nădejde că simpla lor prezență sfidătoare avea să grăiască în locul lor. Ar fi dorit ca Măriile Lor să iasă din cetate.

Între ei Micu, coborât cu iuțeală de pe ziduri, se ținuse o vreme pe urmele tatălui său, precupeț din Târgu Lăpuș, smiorcăindu-se ca un țânc ca să fie primit între bărbați. Căpătase de la taică-său câteva amenințări și un picior în dos, apoi rămăsese ascuns în coada delegației, printre dulgheri, îndurând umilința alăturării de ei numai din dorința de a se afla în mijlocul întâmplărilor.

— Care-i baiul, oameni buni? fură întrebați de căpitanul străjii caselor domnești, atunci când umplură curțile, fremătând ca marea bătută de vânt.

— Vrem să vorbim Măriei Sale, spuse unul dintre negustori, ieșind în fața mulțimii. Trebuie să ne lase să plecăm.

Un oștean fu trimis înăuntru cu cererea, iar în pragul caselor apăru Manase, care-și plimbă scurt privirea pe deasupra capetelor tuturor, cumpăni o clipă cu ce ton ar fi mai potrivit să vorbească acestei adunări neașteptate, apoi repetă fără să știe cuvintele căpitanului străjii:

— Care-i baiul, oameni buni?

— Să vină Măria Sa, jupân pârcălabule. Să poruncească să se deschidă porțile și să ne lase să ieșim din cetate, să ne ducem la casele noastre.

— Asta nu se poate, oameni buni, spuse Manase, păstrându-și glasul liniștit, pentru că mai avea încă mult de lucru cu numărătoarea sacilor cu grâne, a buților cu brânză, a plumbilor și a săgeților din pivnițe și ar fi dorit să-și păstreze puterile pentru aceasta.

— Jupâne pârcălab, roagă pe Măria Sa să iasă, ca să-i vorbim, se auzi un glas ascuns în mulțime.

Inima lui Manase se umplu de ceva necunoscut pe când intra înapoi, în casele domnești, ca să ducă vestea lui Petru Rareș. O împlinire ca atunci când isprăvea de băut o cană plină cu apă proaspătă, după un ceas întreg de sete. O tresărire ca atunci când Puica, fosta slujnică ce avea în grijă așternuturile, făcea tot ceea ce-i poruncea el. Un ghem tainic de căldură ce lua naștere în coșul pieptul său, pentru care simțea deopotrivă vină și bucurie.

În vremea din urmă, toate păreau să-i meargă din plin lui Manase. Mai întâi, Mănăsoaia renunțase la divorț, întorcându-se în casele lui din piața mare, fără ca el să fie nevoit să se apere ori să-și dovedească nevinovăția în fața juzilor cetății. Acum, o sută de bărbați umpluseră curțile caselor domnești, cerând socoteală lui Petru Rareș pentru necazul pe care-l adusese aici. Nici una, nici cealaltă nu erau pricini de bucurie și tocmai de aceea dulceața nelămurită ce-i umplea inima avea ceva vinovat în ea.

Micu își făcu loc printre bărbații ce răspândeau miros de afumătură, lemn proaspăt tăiat și veșminte îndelung purtate,

împingând cu capul și cu umerii în marea de surtuce din piei de oaie. Delegația vălurea murmurând, în așteptarea lui Petru Rareș, iar Micu izbuti să o despice cu iscusință până ajunse în cel dintâi rând. Ieșirea la lumină din mijlocul mulțimii îi dădu un sentiment de nesiguranță și respirația băiatului se opri preț de o clipă. În fața lui, mai aproape ca niciodată, ușile înalte de stejar prinse în trei locuri în drugi groși de fier îi părură porțile împărăției cerești. Făcu un pas înapoi, căutând protecția mulțimii din spate.

Atunci când ușile se deschiseră pentru a treia oară, lăsând să iasă mai întâi două străji, apoi pe însuși vodă urmat de Manase, de Grigore Barbir și de fiica sa, Chiajna, murmurul curții se topi ca stins cu apă.

Frăgezite de așteptare și de faptul că fuseseră deja rostite de două ori până acum, cererile lor își pierdură din asprime și cutezanțele li se înmuiară. Sub privirile greu de pătruns ale lui Petru Rareș, oamenii își scoaseră căciulile și se lăsară cercetați. În tăcerea dimineții aceleia care începuse atât de rău și amenința să fie în continuare plină de capcane, țipătul unui vultur se curmă dintr-odată în înalturi, iar pasărea căzu undeva la marginea pădurilor, la picioarele mercenarilor, săgetată de Onufrie Îngerul.

Din spatele tatălui său, printre umărarul lui din oțel de Damasc și mâneca încrețită a cămășii lui Grigore Barbir, Chiajna zări în mulțimea din curte pe Micu, fostul său vrăjmaș. *Dacă este vinovat, nu-i da ocazia să scape de acest sentiment, acuzându-l. Nu-l privi și nu-i vorbi*, își aminti ea învățătura căpătată în pădurea Zamcăi, în primele lor ceasuri ca fugari. Făcu așadar un pas în față, strecurându-se între tatăl ei și Grigore bărbierul, astfel încât să fie văzută, apoi își plimbă privirea peste mulțime, întârziind ici-colo asupra câte unui chip, ocolind cu bună-știință privirile lui Micu. Știa că băiatul se simte mărunt și vinovat, așa cum se simțise ea însăși atunci când Anghel o adusese la caravana Marulei. Mica ei izbândă o umplu de mândrie și încredințarea că odată va întrece pe Doamna Elena în știința de a conduce o curte domnească crescu din nou în ea.

Lămurit asupra celor ce vedea, Petru Rareș nu puse oamenilor întrebări, ci hotărî scurt și spuse:

— Precupeții sosiți din alte părți, care nu se tem să iasă din cetate tocmai acum, când suntem înconjurați de oastea lui Zápolya, sunt liberi să plece. Să fiți pregătiți într-un ceas. Porțile se vor deschide numai cât să ieșiți, după care se vor închide pentru totdeauna în spatele vostru.

Din mulțimea ce ocupa curțile începură să se aleagă precupeții și să se scurgă spre ieșire, ca firele unor pâraie ce ies din râu și pornesc înapoi, către izvoare, într-o lume întoarsă pe dos. Rămaseră curând numai dulgherii, tăcuți și drepți în fața lui Petru Rareș, înfrânți, dar fără să accepte încă asta, așteptând un semn și pentru ei.

Chiajna îi privea și încerca să scoată din purtarea tatălui său o nouă învățătură pe care să o țină minte. Ei erau stăpânii și totuși, încă din prima zi, Ciceul păruse să se strângă tot într-o jumătate de cetate, lăsându-le lor cealaltă parte, ferindu-se să ocupe același spațiu cu ei, punându-le mereu în vedere diferența, distanța. Îi țineau deoparte cum ține apa uleiul. Cetatea păruse de la început făcută din pâcle și cețuri negre în care colcăiau ființe fără sânge cald, o lume care nu-i primea. Intrarea în Ciceu fusese ca o înțepătură de viespe, veninul se groaznice încet în trup, purtat de sânge, făcându-i să se scuture de silă ca de friguri, să se aștepte la senzații încă și mai groaznice, pentru că nu se terminaseră încă, aveau să urmeze altă mână, alt picior, alt dezgust la gândul că prin ei umblă o otravă scârbavnică.

Cei dintâi care nu mai putură îndura tăcerea grea din curțile caselor domnești fură dulgherii. Curajoșii din primele rânduri se întoarseră fără o vorbă și porniră către porți, strecurându-se printre ceilalți cu fruntea sus și murmurându-și nemulțumirile. Rămași față în față cu vodă, temătorii aflați în spate plecară capetele și ieșiră cu pași grăbiți. Petru Rareș rămase în prag, neclintit, până când ultimul răzvrătit dispăru, iar rândașii închiseră porțile pe urmele lor.

Când nu poți scoate sabia împotriva lor pentru că sunt ai tăi, lasă lupta pe seama tăcerii, își scoase Chiajna învățătura

din toate acestea. O tăcere apasă, e greu de suportat și de aceea poate convinge. O tăcere poate arăta cine este stăpânul și la cine se află puterea. Nu te clinti, nu grăi prin surâsuri victorioase ori încruntări amenințătoare. Rămâi calm, privindu-i drept în ochi și se vor simți înfrânți și luați în stăpânire.

În mai puțin de un ceas, porțile cetății se deschiseră pe jumătate, lăsând să se strecoare afară căruțele precupeților. La oiști și la stâlpi aveau legată câte o cârpă albă încropită în grabă din poalele cămășii ori dintr-un testemel, care să arate lefegiilor lui Zápolya că nu fac parte din lupta aceasta. După o șovăire de o clipă, convoiul porni hodorogind, mai întâi încet, apoi tot mai iute pe măsură ce prindeau curaj.

În tabăra asediatorilor se stârni un freamăt. Zápolya hotărâse să nu atace porțile cetății, cu mare cheltuială de muniție, ci să aștepte ca asediaților să li se isprăvească merindele și, împinși de foame, să-i predea singuri pe fugari. Nemulțumiți, stratioții se plictiseau. Ivirea căruțelor îi învioră, iar printre Dracii Negri porniră rămășagurile. Hamza Câinele, Castrioti Chiorul și Onufri Îngerul scoaseră din tolbele de la picioarele lor câte o săgeată, o potriviră fără grabă în arcuri și țintiră. Castrioti își ridicase petecul de piele pe frunte. Hamza împinsese capul lupului pe celălalt umăr. Onufri arăta ca un lujer de floare, un crin otrăvitor cu părul dalb și chip de fată mare.

— Căpitane Agim, trimite oameni să cerceteze căruțele, dădu poruncă Zápolya.

— Hamza cu Castrioti și cu Onufri, hotărî Agim. Căutați fugarii prin căruțele alea.

Neclintiți ca steiurile de piatră pe care era ridicată cetatea, cu arcurile încordate și un ochi privind de-a lungul săgeților, cei trei nu dădură niciun semn că au priceput sau măcar au auzit.

— Încetați! le strecură cu furie șoptită printre dinții încleștați Agim.

Porunca aceasta de pe urmă păru să fie chiar semnul de care aveau nevoie și trei săgeți porniră deodată către căruțele

precupeților, șuierând. Pe capră, alături de tatăl său, Micu îi simțea spaima și se gândea că trăiește poate cea mai importantă zi din viața lui, căci nu-și amintea ca tatălui său să-i fi fost atât de teamă vreodată. Băiatul se afla într-o continuă vânătoare după zilele importante din viața lui, dar deocamdată niciuna nu se arătase demnă de acest nume. Obișnuia să le socotească, să le numere ca pe niște mărgele de preț. Ziua în care se născuse, dar pe aceea nu și-o amintea, așa că simțea că păcălește un pic numărătoarea. Zilele în care i se născuseră toți frații, dar acelea nu erau de fapt din șirul lui. Iar acum ziua aceasta în care vrăjmașii înconjuraseră cetatea, ziua aceasta în care se aflase la numai doi pași de vodă Petru Rareș, ziua în care își văzuse tatăl înspăimântat, cu adevărat prima zi importantă din viața lui.

Trei lovituri scurte venite dintr-o parte în grumaz, în umăr și în ureche puseră capăt numărătorii băiatului. Șuieratul ascuțit care se apropia de ei cu iuțeală îl făcu pe precupețul din Târgu Lăpuș să se apere instinctiv, ridicând mâna deasupra capului mai înainte de a ști care este pericolul și de unde vine. Alături de el, pe capră, Micu se lăsă moale pe o parte, atingându-i umărul cu tâmpla și continuându-și apoi alunecarea până când capul i se culcă în poalele tatălui. Ziua morții, cea mai importantă zi din viața lui.

Trei mercenari călare se apropiau de convoiul lor de căruțe, în goana cailor, slobozind strigăte sălbatice, ca la un atac. Se opriră mai întâi la căruța lui, cercetară punctele în care săgețile loviseră pe Micu, se învoiră că cele care-i puseseră capăt vieții erau cea din gât și cea din ureche, apoi începură să scotocească prin căruțe, trecând cu iuțeală de la una la alta. Atunci când isprăviră, îi făcură semn lui Agim, căpitanul lor, că nu s-au găsit fugarii, apoi lăsară convoiul să-și vadă de drum.

Din turnul porții, cu mâna streașină la ochi, Chiajna aștepta ca Micu să se ridice, să-i vadă fața plânsă și pe taică-său ștergându-i o palmă peste ceafă pentru nepriceperea de a nu se feri din calea primejdiei. În schimb, târgovețul se apleca tot mai mult deasupra băiatului, legănându-i capul ca

și cum ar fi vrut să-l adoarmă. Lăsate de izbelişte, hăţurile atârnau pe lângă crupele cailor, care se opriră curând, lipsiţi de îndemnul stăpânului lor. Dintr-o căruţă sări un bărbat, urcă pe capră alături de Micu şi tatăl său şi scutură cu hotărâre hăţurile, mânând caii şi aruncând din când în când câte o privire către cele două trupuri prăvălite la picioarele lui.

Înţelegând ce se petrecuse, Chiajna se simţi neînsemnată, învinsă cu uşurinţă şi nepricepută. Toate slăbiciunile ei ieşiseră la lumină de prin cotloanele unde le ţinea ferecate, punând stăpânire pe ea şi surâzându-i batjocoritor, aşa cum făceau pe când fata se căznea să deslușească slovele din manuscrisele cu anluminuri ale Doamnei Elena. Dintr-odată avu şase-şapte ani, boneta bine strânsă sub bărbie o ruşina până la lacrimi şi clătinările dezamăgite din cap ale Doamnei îi arătau că nu se va putea ridica niciodată din umilinţa aceasta de a fi neputincioasă, mărginită, slabă.

Băiatul mai degrabă necunoscut al unui precupeţ din Târgu Lăpuş pierise la numai câteva clipe după ce ea găsise cu cale să-l pedepsească pentru o vină ce părea acum neînsemnată.

Micu i se dezvălui Chiajnei abia acum, în momentul morţii lui. Trecerea singurului hotar cu adevărat important al vieţii făcuse să cadă dintre ea şi băiatul negustorului coaja care ne apără întotdeauna de ceilalţi, de tot ceea ce nu suntem noi înşine. Trupul lipsit de viaţă, legănat pe braţe de tatăl lui într-o căruţă care se îndepărta îi grăi Chiajnei despre legătura invizibilă dintre tot ceea ce este viu, iar ea înţelese că orice moarte este puţin şi a ei, aşa cum orice naştere este puţin şi a ei. Sora ei nou-venită pe lume adăuga trupului ei încă o pereche de ochi, de urechi, încă o inimă. Băiatul săgetat al negustorului făcea acum să piară în ea ceva de care nici măcar nu fusese conştientă. Ca şi cum ar fi murit fără să ştie că s-a născut.

De ce simţise nevoia să pedepsească fosta lui răzvrătire? Ce demon cuibărit în inima ei se bucurase atunci când ea îl făcuse pe băiat să se simtă vinovat? Pedepse putea împărţi oricine. Orice dulgher care meşterea corăbii, orice negustor

cu tarabă în piață, cel de pe urmă miner ce-și ducea zilele sub pământ, în minele de sare, cu toții puteau pedepsi cu palma sau cu vorba, nu era nevoie de rang sau de putere pentru aceasta.

Iertarea în schimb nu era la îndemâna oricui. Numai un om cu rang înalt poate ierta, așa cum ar împărți pământ sau averi după bătălii. Iertarea era o avere pe care Chiajna descoperi că o are abia acum, după moartea lui Micu.

Către amurg, la capătul unei întregi zile în care cele două tabere se simțiseră una pe alta, amestecându-și în tăcere mirosurile purtate de vânt, pipăind cu gândul apropierea și cercetând lucrurile care se așezau între ele, se schimbă ceva. Un călăreț fu trimis să ducă o poruncă la toate grupurile de mercenari ce împrejmuiau Ciceul. Altul porni către satele dinspre apus, care nu țineau de cetate, ca să arvunească merindele ce urmau să înceapă a sosi tot la două-trei zile. Pe când soarele deveni sângeriu, atingând marginea zării, Zápolya, urmat de căpitanii săi călare, înaintă până în fața porților și vorbi cu glas sigur, poruncitor:

— Am vești pentru tine, Petru Rareș. Pe tronul Moldovei tocmai a fost căftănit un alt domn. Sultanul Soliman a numit pe Ștefan Cetină din Casa Mușatinilor, voievod al țării.

— Sultanul nu poate numi pe nimeni, răspunse Petru Rareș din turnul porții, strângând în mână sceptrul învelit în catifea purpurie al Moldovei, cu care trecuse munții pe jos. Pravila spune că domnul este ales de boieri, iar Înalta Poartă doar îl confirmă.

— Tocmai a făcut-o, a numit pe altcineva, spuse Zápolya cu glas coborât și un surâs de mulțumire înflorit într-un colț al gurii, pe sub mustața bălană. Nu mai ești voievod, continuă apoi, ridicând iarăși glasul. Ieși afară din cetate!

— Cetatea Ciceului este a mea, îi răspunse Petru Rareș, iar Chiajna îi putea simți iritarea de jos, de pe prima treaptă a scării, unde o oprise tatăl ei cu un gest hotărât, nu a Moldovei sau a domnului ei. Este averea moștenită de un fiu de la tatăl lui, nu face parte din pământul Moldovei, nu este un ținut al coroanei. Pleacă de la poarta mea!

Trupul mătăhălos al lui Zápolya se scutură de hohote de râs, iar zibelina ce-i acoperea platoșa tresăltă. Umerii obrajilor săi mult ieșiți în afară, buza de jos groasă și răsfrântă, ivindu-se roșie din barbă și mai cu seamă strălucirile lunatice ale ochilor săi de torționar căpătară o lumină nouă. Părea să se bucure sincer de cele ce aveau să urmeze.

— O să fie mai bine decât la o petrecere, mai spuse, îndeajuns de tare încât vorbele lui să fie auzite din turnul porții, apoi își întoarse calul unguresc șarg și intră în tabăra asediatorilor cu animalul la pas, ca să arate că treaba este așa de ușoară încât nu e nicio grabă.

De jos, de pe cea dintâi treaptă a scării, Chiajna putu vedea cum râsul vesel al lui Zápolya și cuvintele lui de pe urmă întind un arc în trupul tatălui său. Degetele mâinii drepte i se albiră din pricina strânsorii pe mânerul sceptrului, pumnul stâng se ridică până în dreptul cingătorii, iar fălcile îi jucau abia ghicit peste dinții care scrâșneau. Coborî din turn stăpânindu-și pașii, o împinse cu un gest lipsit de răbdare când trecu pe lângă ea și împărți numai vorbe de ocară pe drumul către sala cea mare a caselor domnești. Oștenii să stea drepți la posturile lor, nu schimbând vorbe de clacă unii cu alții! Căpitanii să fie cu ochii pe oamenii lor, nu pe mișcările lui vodă! Să se isprăvească odată cu colcăiala aceasta a slujnicuțelor, căci cetatea se află sub asediu, nu ne pregătim de vreo nuntă! Anafura și cădelnița mamii ei de cetate și de asediu și de viață!

Dispoziția tatălui său rămase iritată și mânioasă. Rămânea ceasuri întregi tăcut, încruntat, cu privirea nemișcată într-o firidă de piatră, ca și cum de acolo i-ar fi răspuns o ființă nevăzută la întrebările mute care i se zbăteau în spatele frunții. Repezea vorbe grele feciorilor de casă trimiși la răstimpuri cu de-ale gurii și răsturna cu câte un gest nerăbdător talgerele și pocalele care se rostogoleau pe podele și rămâneau zornăind multă vreme, pentru că nimeni nu mai cuteza să se întoarcă după ele.

În chip neașteptat, Chiajnei toate acestea îi stârneau dorința de a-l apăra, ca și cum un alt om ar fi pus stăpânire pe tatăl

său, un străin care îl chinuia și de sub stăpânirea căruia nu putea ieși de unul singur. Doamna Elena încetă să-i mai iasă în cale ori să trimită să fie poftit să vadă copila, ca să nu-i mai dea ocazia să umple odaia de vorbe repezite și furioase. Manase se mulțumi să-și primească poruncile prin Grigore, bucuros că poate ocoli clipele în care privirile lui Petru Rareș ar fi căzut asupra lui.

Numai ei încă nu-i spusese nicio vorbă grea, cu toate că Chiajna se pregătise pentru aceasta, închipuindu-și clipa mai înainte ca ea să se petreacă, astfel încât să nu o ia prin surprindere, iar ea să se arate măcar răbdătoare, dacă nu chiar folositoare. Observase că mâniile tatălui său se topesc în preajma ei, ca și cum străinul acela care-i ocupase inima și gândurile s-ar fi simțit privit, descoperit. Observaseră și oamenii Măriei Sale aceasta și Chiajna era îngăduită la sfat, se vorbea liber atunci când ea era de față.

Înfruntarea dintre tatăl ei și Zápolya cel cu buza răsfrântă ivindu-se ca un vierme gras din barba bălană avusese loc în a șaptea zi a lui brumărel. Știa pentru că în noaptea aceea se mai petrecuse un lucru care pornise un calendar ce avea să fie ținut cu strășnicie de atunci înainte în familia deocamdată pribeagă a Mușatinilor.

Ostenită după ziua aceea plină de întâmplări, abătută din pricina morții lui Micu și încă nelămurită asupra celor ce simțea, Chiajna își alungă devreme cămărășițele din odaia de culcare, suflând în lumânările din sfeșnic și rămânând în întuneric. Pântecele îi fierbea, bolborosind ca o oală uitată pe foc, iar Chiajna și-l prinse în palmele amândouă, jurându-se să nu mai pună gura pe varză câtă vreme va locui în preajma bucătăresei acestor locuri. Era pentru a doua oară când mâncarea femeii aceleia cu brațele roșii ca opărite îi strica somnul de noapte. Își strânse genunchii la gură pe sub ogheal și scânci ușor în pernă. Durerea se retrăgea amăgitor și apoi se întorcea, săgetând scurt și apoi dispărând iarăși, ca cel mai iscusit dintre tâlhari. Fata își aminti de un război asemănător ce purtase, în copilărie, cu o măsea. Ca să biruie, își concentrase atunci toate gândurile numai către măseaua

dureroasă, închipuindu-și că strigă către durere din toate puterile, cercetând ceea ce simțea în loc să se ascundă și să se ferească de chinuri.

Metoda aceasta o ajutase atunci, așa că Chiajna se pregăti cum se cuvine pentru durerea ce stătea să o încleștеze acum din nou. În loc de asta însă, simți de-a lungul coapsei un firicel cald care alunecă până la genunchi, apoi coti prin spatele lui și picură neauzit în așternuturi.

Știu din cea dintâi clipă că este rânduiala femeilor. Firicelul cald de sânge îi luă durerea cu mâna, lăsându-i în gât o greață abia ghicită și în gânduri o tristețe sfâșietoare, fără margini, ca și cum tot restul vieții ei îi fusese arătat preț de o clipă, apoi îi fusese răpită știința aceasta, o uitase, amintindu-și numai că a avut-o. Sentimentul unei pierderi nepreținute și al unei înfrângeri totale o supuse sub greutatea lui, iar Chiajna lăcrimă pentru întâia oară de la moartea mamei sale.

În vremea aceasta, ivărul ușii de la odăița cu hrisoave a lui Manase prinse a se mișca ușor, tăcut, făcând pe pârcălabul cetății să sufle cu iuțeală în lumânare și să scoată jungherul de la cingătoare, așteptând. Întunericul lărgi odăița. Manase pricepu că ușa a fost deschisă atunci când în preajmă simți o altă răsuflare, pe lângă a lui. Încercă să separe semnele false de mișcare de cele adevărate și, când fu sigur că străinul se află la stânga lui, ridică jungherul și coborî fulgerător brațul acolo unde ar fi trebuit să se afle un grumaz.

Mâna lui lovi însă în gol, iar Manase simți în schimb pe propriul gât lama rece a unui pumnal venit din spate și în ureche o șoaptă caldă:

— Stai binișor, pârcălabule, că prăpădim bunătate de gâtlej dintr-o simplă neînțelegere.

— Anghele, îl recunoscu după glasul hârâit cu iz de mere putrede.

Se strecurase în cetate prin tunelele ce treceau pe sub liziera pădurii și ieșeau la suprafață dincolo de corturile asediatorilor. Chiar Manase îi arătase locurile tăinuite sub împletituri din crengi înfrunzite. Sosise cu vești de la Suceava,

dar nu voia să trezească toată casa în căutarea Măriei Sale, așa că socotise de cuviință să-și ia pe Manase drept călăuză pe coridoare.

— Cum ai izbutit să treci de străji, Anghele? îl întrebă pârcălabul în vreme ce aprindea din nou lumânarea și porneau către odaia lui Petru Rareș.

— I-am adormit pe fiecare în parte cu câte un pumn în moalele capului, răspunse liniștit Anghel. Nu știu de ce le îngădui să stea la posturi fără coifuri, dar nu e treaba mea să conduc cetatea asta.

Ieșită pe furiș din odaia ei ca să caute ajutor la Doamna Elena, Chiajna zări în capătul coridorului umbrele jucând pe pereți ale unei lumânări și rămase ascunsă în tocul întunecat al ușii. Avea fața încă plânsă, ochii umflați și roșii și un șal încins în jurul mijlocului, ca să acopere petele de sânge de pe cămașă. Manase, urmat de Anghel, traversă coridorul și se îndreptă către aripa de răsărit a caselor, unde dormea Petru Rareș. Vederea lui Anghel schimbă de îndată planurile Chiajnei. Se petrecea ceva, iar ea dădu uitării rânduiala femeilor și tristețea unei pierderi al cărei înțeles oricum îi scăpa, însuflețită dintr-odată de o nouă dorință: voia să știe ce anume se petrece și mai cu seamă voia să ia parte la ceea ce se punea la cale.

Nu mai putea merge acum la Doamna Elena cu vestea ei, pentru că ar fi dat-o pe mâinile slujnicelor să o spele îndelung, ar fi aprins toate lumânările în cămările femeilor și ar fi făcut mare tulburare, sărbătorind emoționată întâmplarea. Dădu în schimb năvală în odăița celor două cămărășițe ale ei, le deșteptă trăgând oghealul jos de pe ele și ceru, cu glasul poruncitor al celei dintâi Mușate, aceea despre care Macarie cronicarul nu știuse niciodată să-i spună prea multe:

— Cârpele, brâul și niște lână scămoșată! Iute, că nu am vreme!

— Cârpele? își frecă ochii lipiți de somn una dintre fete, încercând să iasă din vis.

În urmă cu vreo doi ani, pe când ea era încă un copil, Doamna Elena străjuită de baba dezvăluiseră Chiajnei prima

mare taină femeiască, închizându-se în iatacul domnesc și vorbindu-i fetei pe rând, când una, când cealaltă, despre cârpele umplute cu lână scămoșată și prinse într-un brâu anume păstrat numai pentru astfel de momente, despre cele câteva zile din lună pe care va trebui să le petreacă singură, închisă în odaia ei, atunci când îi va veni rânduiala și despre multe alte nenorociri pe care ele, în chip ciudat, păreau să le considere binecuvântări.

— Cârpele pentru soroc, prinse ea de cot pe una dintre slujnice, scuturând-o cu nerăbdare, pentru că simțea cum îi scapă printre degete întâmplările cele adevărate ce se petreceau chiar în acea clipă în odaia tatălui său.

— Ți-a venit sângele, Măria Ta? pricepu în sfârșit fata și descoperirea o făcu să-și ascundă fața în palme, ca și cum s-ar fi rușinat să scape către lume bucuria stârnită de o astfel de întâmplare. Să merg la Doamna Elena atunci.

— Nu mergi nicăieri, o opri Chiajna. Îmi dați cârpele voastre și până mâine dimineață nu spunem nimic.

— Cum se poate una ca asta, Măria Ta? se sperie fata. Cârpele noastre sunt din cânepă proastă, or să-ți roadă pielea și o să te opărești acolo. Și apoi, noi nu avem lână scămoșată ca să punem între ele și ai să pățești rușine, Doamne păzește!

— Să-i dăm fusta mea roșie, vorbi cealaltă slujnicuță. Am eu o fustă pe care o port când îmi vine sorocul, Măria Ta.

— Taci tu, zăludo, că tătă cetatea știe de ce porți tu fustă roșie când porți! Măria Ta, dacă e grabă, atunci te înfășurăm cu brâul meu și-ți prindem cârpele, spuse cea dintâi, iar Chiajna se lăsă pregătită de ele.

Cu mersul cam țeapăn și încreținд din când în când nasul de durere, atunci când șomoiogul aspru îi zgâria pielea fină de la încheietura piciorului, Chiajna se strecură de-a lungul coridoarelor slab luminate. În fața ușilor de la iatacul lui vodă ridică deasupra capului lumânarea, pentru ca străjile să-i vadă chipul și să-i dea drumul înăuntru.

— Nu știe nimeni de unde s-a ivit acest Ștefan Cetină care a fost adus pe tronul țării, spunea Anghel atunci când

Chiajna intră în iatac și își găsi un loc ferit lângă una din ferestre. Dar este sigur că nu a fost adus cu voia boierilor. În țară este mare fierbere.

— Poate că nu știi tu, Anghele, spuse Petru Rareș. Poate că nu știu ei. Dar eu știu, aș băga mâna în foc că este același lotru care a pretins tronul și în urmă cu unsprezece ani, pe când Măria Sa Ștefăniță-Vodă pierea, lăsându-mă pe mine moștenitor cu limbă de moarte.

— Soliman nu ar încălca pravilele vechi, iscălite de bunicul său, Baiazid, care spun că domnul trebuie să fie os domnesc, ales de boieri și confirmat de Poartă, vorbi Manase, numărând pe degetele de la mână cele trei condiții.

— Os domnesc pretinde că este, pentru că își spune Mușatin, îi răspunse Anghel, vârându-i la loc în pumn fiecare deget, pe măsură ce vorbea. Ales de boieri nu o fi fost greu să se arate, căci e plin de boieri moldoveni la Constantinopol. Sultanul l-a confirmat și asta-i, am venit să vă dau de veste.

Pe la cercevelele slăbite ale ferestrei, un fir subțire de aer rece se strecura de afară. Chiajnei îi înghețaseră mâinile. Tatăl său îi aruncase o privire atunci când intrase, apoi își văzuse mai departe de sfatul său cu Anghel și Manase. La fiecare vorbă mai apăsată a bărbaților, o durere ascuțită săgeta pântecul fetei, ca și cum ceva mai înțelept decât toți cei din iatac ar fi dat semn din măruntaiele ei.

Își aminti iarăși de învățăturile primite de la baba ei, care îi povestea cum se pot îmblânzi durerile sorocului dacă încingi o piatră în cuptor și apoi te așezi pe ea. Se apropie de vatra în care se stingea ultimul jăratec, îl ațâță cu vătraiul și mai puse două lemne pe foc, rămânând chiar acolo, în genunchi, în fața vetrei, cu șalul acoperindu-i mijlocul și poalele. Căldura îi adormi într-adevăr durerea.

Rânduiala femeilor avea să rămână legată de atunci înainte pentru ea de trădători ce pretind prin înșelăciune tronul țării, de planuri de răzbunare și de frământări războinice clocotind pe ascuns.

— Baiul cel mai mare este că își spune Mușatin, continuă Manase.

— Ar putea fi Mușatin numai dacă tatăl lui l-ar mărturisi și ar grăi pentru el, așa cum tatăl meu a grăit pentru mine, mărturisindu-mă, vorbi Petru Rareș cu ochii la copila lui, fără să o vadă însă. Dar pentru lotrul acesta crescut și trăit toată viața lui în palatul sultanilor de la Constantinopol nu grăiește nimeni. El singur se numește pe sine fiu din spița lui Ștefan cel Mare, trecând sub tăcere pe tatăl său, tocmai ca să ascundă faptul că este un fiu nelegitim al unui fiu nelegitim și pentru niciunul dintre ei nu au grăit tații lor. Fiul lui Ștefan cel Mare? Frate cu mine, el? Este născut la patru ani după moartea tatălui meu.

— Nu va mai dura mult, Măria Ta, îl încredință Anghel, căci boierii Arburești și Gănești nu sunt mulțumiți nici ei de domnul ce au primit. Nu au fost întrebați dacă au vreun pretendent la tron, iar asta li s-a părut o mare rușine și o încălcare a pravilei. În plus, Ștefan acesta a dat sultanului Bugeacul și Cetatea Tighinei, s-au făcut deja înscrisurile, este pus sigiliul Moldovei, nu mai este nimic de făcut, la fel, fără să fie întrebați boierii. Vodă acesta cel nou abia s-a urcat pe tron și deja Sfatul Țării clocotește. Nu va mai dura mult.

— Ba mai mult, spuse Manase, uzurpatorul se teme de Măria Ta, chiar așa, de la distanță, căci umblă vorba că te-ar fi cerut de la Zápolya pentru el însuși.

— Și tu de unde știi așa ceva, Manase? îl întrebă Petru Rareș, întorcând către el o privire bănuitoare.

— Un bun pârcălab are întotdeauna iscoade, răspunse Manase, iar pe fălcile lui prelungi ca de cal nu tresări niciun mușchi sub cercetarea lui vodă. Anghel nu este singurul care cunoaște locurile tăinuite sub împletituri din crengi înfrunzite. Eu am construit tunelele acelea.

Discuția continuă până spre dimineață. Buștenii trosneau domol în foc, împrăștiind miros amărui de rășină topită. La răstimpuri se auzea glasul lipsit de răbdare al lui Petru Rareș rostind răspicat: „Ce domn? Niciun domn! Țara are domn și acela sunt eu!“, dar Chiajna nu știa căror vorbe nepotrivite ale lui Manase ori Anghel le răspundea, urechile ei nu mai

prindeau toate cuvintele din iatac, toropite de căldura blândă și de miresmele sevelor arse în foc.

De la o vreme, fata adormi cu vătraiul într-o mână și cu cealaltă ținându-și bine în jurul mijlocului șalul. Anghel dispăru mai înainte de ivirea zorilor, pierzându-și urma ca și cum nici nu ar fi călcat prin cetate. Dispăru înainte ca ea să apuce să-l întrebe ce știe de babă sau de doica mică, ce s-a întâmplat cu Lăcustă grădinarul, cu Macarie și cu toți cei care se aflau în Cetatea Sucevei atunci când Soliman a intrat cu oaste. Se temea să pună astfel de întrebări, dar era singura cale să și le scoată din minte.

Întregul ritual al celei dintâi sângerări a domniței avu loc abia a doua zi dimineață.

În lumina albastră a zorilor, Chiajna păși în picioare în medelnița mică ce o cuprindea numai până la genunchi, iar slujnicele porniră să se rotească împrejurul ei într-un dans înțeles numai de ele, spălându-i trupul cu ștergare umezite în apa de la picioarele ei. Umblau cu mișcări blânde, încete, ca și cum în trupul Chiajnei s-ar fi ascuns zilele acestea o armată întreagă de rusalii pe care le-ar fi putut supăra. Sub lumina soarelui la răsărit, picăturile de apă care alunecau pe trup făceau pielea cu miros de lapte să capete toate culorile curcubeului, scoțând fata din lumea oamenilor și așezând-o, preț de câteva clipe, în cea a sânzienelor.

La sfârșit, Doamna Elena o primi într-un ștergar neînceput, care acoperi fata din creștet până în tălpi, iar Ana se apropie cu un surâs, unul dintre puținele ei surâsuri de când sosiseră în cetatea aceasta aspră și străină, și prinse a-i freca umerii și spatele cu mișcări iuți. În jurul tălpilor ude se formară pe podele două băltoace mici, în care Chiajna lipăi de câteva ori cu picioarele, apoi râseră toate trei. Încă nu se rostiseră cuvinte în lumea aceasta nouă în care Chiajna nu mai era copil. Fiecare dintre ele avea alt motiv pentru care întârzia să spargă fața fermecată a zilei cu vorba.

Doamna Elena se vedea pe ea însăși în ziua celei dintâi sângerări și sufletul ei de atunci i se strecura acum în piept. Ana vedea aproape ziua în care Chiajna se va căsători cu

suveranul uneia dintre țările creștine din jur, împlinind toate așteptările pe care tatăl lor le avusese și de la ea odinioară, iar gândul acesta făcea ca surâsul ei să fie greu de multe și felurite tristeți. Iar Chiajna se gândea la noaptea trecută, cu sentimentul nelămurit că în spatele lor se tăiase o punte prin aducerea pe tron a altui voievod, și dimineața aceasta i se părea un ultim noroc, cel de pe urmă răgaz luminos mai înainte ca toți ceilalți să afle și descurajarea să acopere cetatea surghiunului lor.

Apa care devenise trandafirie fu dusă la rădăcina unui brad de care Chiajna avea să fie legată de acum înainte, putând să-i destăinuie cu încredere toate necazurile ei, secretele și căderile în păcat. Șnurul pe care era încrețită cămașa nu-i mai fu legat în jurul gâtului, ci lăsat lejer într-o răscroială largă care aproape că descoperea linia umerilor și a sânilor. Pe pielea arătată soarelui pentru cea dintâi oară, Doamna Elena așează primul șirag de mărgăritare al Chiajnei. Apoi îi sărută fruntea și o anunță că nu îi este îngăduit să-și părăsească odaia până când nu-i va trece sorocul.

Tăcută, cu mișcări ușoare, ca și cum ar fi fost făcută din cețuri, se apropie apoi sora ei, Ana, purtând pe palme darul său pentru Chiajna: o pereche de conduri galbeni din săftian, brodați cu flori și încheiați în butoni mărunți din topaze.

— Fără călcâi înălțat, surâse ea, întorcând unul dintre conduri și arătând talpa moale din meșină, așa cum îi plăcea surorii ei.

În vremea din urmă, Chiajna se gândise tot mai des la soarta Anei. Urmărea, curioasă și îngrijorată, îndepărtarea surorii sale de ei toți, transformarea ei într-un abur care începuse odată cu moartea tânărului voievod al Valahiei. De atunci, sora ei se tot ștergea de pe fața lumii, dispărea încet, iar ea își găsea uneori vină pentru că lăsa să se întâmple asta.

Tatăl lor întârziase să-i afle un alt soț, amânase până când se petrecuse nenorocirea aceasta pe care o trăiau acum și în care toți aveau mâinile legate și nu se mai putea face nimic. Nu se mai putea găsi soț Anei de aici. Chiajna rămase

o clipă privind condurii primiți în dar și surâsul acela temător al surorii ei, cercetând în minte imagini vechi cu Ana. Înțelesuri tainice ale gesturilor ei din trecut, care nu i se dezvăluiseră la vremea lor, se lăsau pătrunse acum, cu întârziere, pe măsură ce Chiajna le revedea în minte.

Ana părea să se așeze tot mai confortabil într-o viață tăcută, formată din lucruri mici și tăceri mari. Îi plăcea acolo și se temea ca nu cumva cineva să dea iarăși năvală și să o silească să iasă afară. Petru Rareș păruse să înțeleagă și, continuând să-și iubească fiica dincolo de înțelegerea aceasta, renunțase totuși să mai gândească pentru ea căsătorii importante care să lege cele două țări între ele.

Acesta este viitorul, gândi Chiajna, luând condurii și atingându-i mâinile calde într-un gest care ar fi putut trece drept o mângâiere. Așa ar putea arăta și soarta ei, dacă nu este atentă și nu-și îndeplinește îndatoririle pentru care va fi, la rândul său, măritată. Nu voi ajunge acolo! își spuse, cu ochii la umbra aceasta ce fusese odinioară sora ei răsfățată. Nici măcar slujnicele nu se mai fereau din calea Anei, iar feciorii de casă nu-și mai întrerupeau șușotelile la apropierea ei, ca și cum nu ar mai fi existat nicio primejdie dacă clevetelile lor despre stăpâni ar fi ajuns la urechile domniței celei mari.

Foarte rău! își spuse Chiajna. Atunci când toți ceilalți se simt în siguranță în preajma ta nu este semn bun, ceva ai făcut greșit, căci jumătate dintre cei care te înconjoară trebuie să fie trădători, măcar cu gândul, dacă nu cu fapta încă. Spre păianjeni te îndrepți cu hotărâre de cum îi vezi, nu aștepți ca ei să înceapă a fojgăi pe la marginile pânzelor lor. Spre trădători te îndrepți cu hotărâre mai înainte ca ei să treacă de la gând la faptă.

— Mulțumesc, îi spuse simplu, pentru că uneori avea senzația că toate cuvintele, fără deosebire, o rănesc pe Ana, că ea face un efort să rămână în picioare în fața cuiva care îi vorbește.

Ar fi dorit să o întrebe în sfârșit, pentru că simțea că acum i-ar fi îngăduit, cum este să fii măritată? Cum sunt bărbații? Simți ceva important atunci când ți se așază cununia pe

creștet? Simți într-adevăr că nu mai ești una singură, ci sunteți doi, două jumătăți, așa cum spune preotul în timpul săvârșirii sfintei taine a cununiei? Știa însă că ar fi îngenuncheat pe Ana cu aceste întrebări, așa că se mulțumi numai să încalțe condurii și să-i poarte tot restul zilei.

O vreme, viața în cetate își urmă cursul ca și cum nu ar fi fost înconjurați de oastea lui Zápolya. Semnele schimbărilor erau mărunte și puteau fi observate numai de un ochi cunoscător. Femeile înjumătățiră porțiile la masă, astfel încât merindele de prin cămări să ajungă cât mai mult timp. Piața mare devenea tot mai pustie.

Negustorul de mărgele fu primul care nu mai scoase taraba în fața prăvăliei, urmat curând de cizmar, croitor și lumânărar. În schimb, în pragul brutăriei se aduna în fiecare dimineață o mulțime care creștea de la o zi la alta, cerând brutarului cu glasuri din ce în ce mai ridicate să vândă și făină, nu numai pâine, căci banii se isprăveau și nimeni nu știa când aveau să vină alții. Corăbierii nu mai aveau nicio comandă, iar minerii nu mai puteau ajunge la minele de sare.

Într-una din zile, brutarul anunță mulțimea adunată în fața prăvăliei sale că va vinde numai câte o singură pâine fiecăruia, stârnind cu aceasta o răzmeriță ce-l făcu să încuie ușa și să tragă obloanele. Începură să umble vești despre nechibzuiți care fuseseră uciși pe când încercau să iasă ori să intre în cetate prin locuri ascunse, ca să aducă merinde, iar oamenii se împărțiră în două: cei care credeau veștile și cei care nu le credeau. Curând însă, Dracii Negri începură să spânzure la vedere leșurile celor prinși, punând capăt cu aceasta disputelor. Făceau întreceri și puneau rămășaguri, anunțând ce punct țințeau și slobozind apoi săgețile la un semn:

— Umărul stâng!

— Oul-piciorului drept.

În spatele zidurilor, oamenii încercau să împiedice neamurile mortului să ajungă până la creneluri și să vadă grozăvia. Încercările de a strecura merinde în cetate deveniră tot mai rare.

În mijlocul tuturor acestor strădanii de a ține foametea departe, pe când colinda pârloagele de la marginile cetății, Chiajna descoperi într-o după-amiază o vacă moartă, pe jumătate mâncată de putregaiuri și viermi, părăsită pe câmp. O mână de copii mult mai mici decât frații ei, numai niște țânci, o înconjuraseră și o priveau vrăjiți, fără să fie stinghe-riți de mirosurile grele răspândite de hoit. Cohorte de muște zburau pe deasupra coastelor albe, dezgolite de carne și ațintite spre cerul mohorât.

Din vaca aceea, o familie numeroasă s-ar fi putut hrăni vreme îndelungată. Chiajna încercă să priceapă ce s-ar fi putut petrece, ce întâmplare stranie i-ar fi putut face pe stăpânii ei să o părăsească în mijlocul unei pârloage, risipind hrană pentru atâtea zile?

Un vânt rece care bătea de câteva zile dinspre Munții Bistriței îi răvășea părul, aducându-i în față șuvițele întunecate, lovindu-i obrajii cu ele și acoperindu-i vederea. Nu se împotrivi, așteptând ca vântul să o înconjoare și să-i arunce părul înapoi pe spate. Ar fi vrut să alunge cu pietre copiii ce păreau ieșiți, printr-o vrajă rea, chiar din stârvul vacii, mâna ei simți aievea colțurile dure ale unei pietre și o fibră îi zvâcni la gândul mișcării închipuite.

Lumea se umpluse dintr-odată de dușmănie și ură, imaginea sinistră din fața ochilor săi părea semnul limpede al unor primejdii ascunse de care s-ar fi putut feri, dacă le-ar fi deslușit înțelesurile. Sufletul aspru al cetății acesteia urca în ea ca sevele în tijele puieților, primăvara. Asprimea lui o contamina încet, ca o boală sau ca o maturizare fără întoarcere, dezlipind-o de vechile ei credințe și atrăgând-o de partea necunoscută a răului, transformând-o, înstrăinând-o, arătându-i cum poate fi răul dezvinovățit și care ar putea fi partea lui de dreptate. Cercetarea Cetății Ciceului îi adăuga bucăți din ea însăși, așa cum un bulgăre de zăpadă se formează rostogolindu-se.

Se smulsese din preajma stârvului vacii ca dintr-o făcătură necurată în după-amiaza aceea cu cer sângeriu ca blana unui guzgan și pornise cu pasul hotărât către curtea largă a

meșterilor corăbieri, unde băuse odinioară apă din cofă, într-un timp ce părea acum aparținând altei lumi. Aflase locul pustiu, buștenii părăsiți, pe jumătate curățați, și uneltele lepădate în mijlocul unor grămezi de rumeguș. Aerul era cleios, încărcat de ceva ce părea a fi un miros, dar Chiajna nu-l simțea în nări, ci pe piele și în cerul gurii, o încredințare că era privită, că în spatele ochiurilor murdare de geam se ascund priviri lipite de ea.

Ca trasă cu ața, se dusese direct la șopronul din spate și împinsese numai cu un deget ușile strâmbe, prinse în balamale încropite din cuie vechi. Geana de lumină cenușie strecurată înăuntru îi dezvălui un bărbat care jupuia un iepure atârnat de o grindă, trăgându-i pielea către picioarele din spate și crestând cu pricepere ici-colo, ca să o desprindă de carne. La picioarele lui, alți doi iepuri se zbăteau în mâinile celui de-al doilea bărbat, care ridică spre Chiajna o privire sălbatică, fără nimic omenesc în ea, nu rea, dar lipsită de lumina stăpânirii de sine, întoarsă la esența ei dintâi, aceea de animal.

Folosind clipa de neatenție, unul dintre iepuri izbuti să scape din mâinile lui și, trăgându-și după el piciorul rupt în lat, alergă bezmetic, smintit de spaimă, dintr-o parte în cealaltă a șopronului. Chiajna se aplecă și-l culese de jos atunci când animalul, amăgit de nemișcarea fetei, își vârâse botul într-un șomoiog de paie aflat la picioarele ei, ascunzându-se. Dintr-un ungher întunecat, bătrânul dulgher care o omenise data trecută privise acum totul în tăcere, nemișcat.

Se răsucise pe călcâie și plecase mai bătrână din locul acela în care nu avea să se mai întoarcă niciodată. Oblojise iepurele cum se pricepuse mai bine și-l ținuse o vreme într-o cușcă cu zăbrele din nuiele, deschizându-i ușița și lăsându-l liber prin odaie până când animalul se îmblânzi. În zilele bune, atunci când Petru Rareș îl chema pe Grigore ca să-l bărbierească și se arăta în curțile caselor domnești ori chiar în turnul porții, Chiajna lăsa deschisă ușa odăii, iar iepurele o urma peste tot, cu sărituri mici și cam piezișe din pricina piciorului rămas strâmb după vindecare.

Curând, în grădinile și pe pârloagele din cetate nu mai rămăsese niciun iepure în afara celui din casele domnești. Mercenarii frigeau berbeci întregi în taberele așezate în jurul Ciceului, rotindu-i pe deasupra focurilor, pentru ca mirosul îmbietor să ajungă până în cetate.

— Sunt ai voștri toți! striga de pe calul său șarg Zápolya. Nu ne atingem de ei, pentru voi îi pregătim. Scoateți afară din cetate pe Rareș!

Aruncau apoi resturile, oase pe care încă se mai afla carne din belșug, către porțile care rămâneau închise și plăteau zicălașii de la Dej să vină cu drâmba, ocarina și fluierele și să le cânte *Banu Mărăcine* până în crucea nopții.

În primele zile ale lui noiembrie începu să ningă viscolit, cu fulgi mărunți și înghețați, care usturau atunci când loveau fețele. Vânturi turbate răscoleau șuierând omătul, ridicându-l până la acoperișuri și împiedicând vederea. Soarele și cetatea dispărură cu totul într-un nor de zăpadă. Ușile și ferestrele ferecate și apărate cu drugi groși așezați de-a curmezișul se zgâlțâiau zi și noapte, în vreme ce afară nu contenea viscolul, șuierând prelung ca armate de năluci scoase din culcușurile lor.

Era sfârșitul lumii.

Chiajna îl cunoștea foarte bine, căci an de an se năpusteau asupra oamenilor astfel de viscole ce troieneau zăpezile până la streșini, urmate de geruri care ucideau păsările prin copaci, desprinzându-se apoi, dimineața, și căzând ca niște fructe coapte în omătul de un stânjen. Ea nu văzuse altfel de ierni, dar poveștile bătrânilor despre ninsori ușoare și vesele, care soseau abia în decembrie, lipsite de vânturi, cu țurțuri din care picura ziua, sub lumina caldă a soarelui, nu o lăsau să se obișnuiască cu gândul că iernile înseamnă viscol turbat și geruri crâncene.

Mercenarii se retraseră sub poala pădurii, în adăposturile săpate din vreme în pământ și acoperite cu pat de crengi împletite. Trei zile și trei nopți, cât ținu viscolul, slăbiră supravegherea cetății, căci nu era cu putință ca cineva să scape cu viață dacă s-ar fi încumetat să înfrunte furtuna.

Vânturile lăsară în urma lor o lume nouă, albă, înghețată și nemișcată, sticlind din vârfurile brazilor mai înalți. Zăpezile absorbeau toate sunetele, iar în aer plutea o tăcere neliniștitoare. Sosiră apoi gerurile, mai năprasnice ca oricând, și nu se mai muiară până în mijlocul lui aprilie. Ca să nu moară înghețate, oamenii tăiară și ultimele capre, ciobănind carnea chiar în mijlocul caselor, căci afară degetele înțepeneau într-o singură clipă.

Petru Rareș își petrecea tot mai des zilele singur, trimițând afară din odaie feciorii de casă numai cu un gest moale al mâinii, prea obosit ca să le poruncească. Tipsiile cu mâncare rămâneau neatinse și draperiile acopereau bine ferestrele, Petru Rareș scoțând un strigăt și aruncând un pocal către slujnica ce-i ieșise odată din cuvânt și încercase să facă puțină lumină în odaie. După câteva săptămâni în care îi alungase pe toți din preajma lui, tot mai îngrijorată, Chiajna luă tipsia din mâinile slujnicei și intră cu prânzul în iatacul tatălui său.

Îl află în pat la ceasul mesei, încolăcit ca pruncul în pântecele maicii sale, cu ochii larg deschiși și privirile ațintite în perete. Slăbise și chipul i se schimbase. Chiajna avu impresia că vede viața scurgându-se încet din el și băltind printre așternuturile neschimbate de săptămâni, pentru că Petru Rareș nu îngăduise. Rămase o clipă cu tipsia plină pe brațe, căutând iute în minte un alt început, căci cel pe care îl pregătise nu i se mai părea potrivit.

Lăsă apoi tipsia pe masă și trase cu o mișcare hotărâtă draperiile, inundând iatacul de lumina înghețată a iernii vitrege de afară. Luat prin surprindere, Petru Rareș slobozi numai un singur strigăt, nici acela prea iritat, pentru că se rușina să dezvăluie fiicei lui ce simțea cu adevărat:

— Închide!

Hotărâtă să-i stârnească o criză de supărare cu care să-l ridice din pat și să-l facă să străbată coridoarele, aruncând sudălmi și porunci, Chiajna deschise una dintre ferestre. Zăpada de pe prichici căzu pe podele, la picioarele ei, împreună cu doi țurțuri subțiri care se sparseră în zeci de cioburi de gheață. Acum începe, își spuse ea. Din pat însă

nu se mai simți nicio mișcare. Deschise capacul cufărului cu albituri, scoase așternuturi proaspete și începu să strângă ușor, cu blândețe, cearșaful de pe pat, rulându-l până la spatele tatălui său.

— Stai acolo, tată, că mă descurc și așa, îi vorbi ca și cum ceea ce făceau era cel mai obișnuit lucru din lume. O să împing așternutul sub tine și pe urmă o să-l trag din partea cealaltă.

— Chiajnă, începu cu glas slăbit Petru Rareș, dar după ce-i rosti numele nu mai urmă nimic, iar tăcerea care se așternu păru cu atât mai apăsătoare.

Scoase cearșaful de pe pat, lăsând mindirul gol sub tatăl ei, apoi desfăcu șnururile fețelor oghealului și le trase și pe acelea jos. În iatac se făcuse frig, iar un pui de vânt rămas pesemne rătăcit dintre cele de la începutul iernii tot spulbera zăpada de pe prichici și de la streșini, aruncând-o înăuntru. Petru Rareș se ridică anevoie în capul oaselor și rămase așezat pe marginea patului, cu capul aplecat, învins de fiica sa, încercând să găsească în el furia cu care alunga de obicei slujnicele care încercau să facă primenirea pe care o pornise Chiajna.

— Acum să vină o fată, să aștearnă patul, că la asta nu mă pricep, spuse Chiajna și, deschizând ușa, făcu semn străjii să aducă o slujnică.

Ivirea ei dezlegă în sfârșit mânia lui Petru Rareș. Se ridică de pe marginea patului, trânti fereastra, închizând zăvorul, și alungă fata din odaie:

— Ieși afară de aici! Afară!

— Unde pleci dacă nu ai isprăvit? se așeză în calea ei Chiajna.

— Îi poruncești tu slujnicei la mine în iatac? se întoarse Petru Rareș către ea, în vreme ce slujnica se folosi de scurtul răgaz în care vodă nu o privea ca să aștearnă iute, cu mișcări pricepute, cearșaful curat pe pat și să-l prindă bine sub mindir.

— Gata, tată, a isprăvit, spuse Chiajna.

— Poruncește ea la mine în iatac! repeta Petru Rareș, ca și cum viața care mergea înainte în jurul lui nu-l putea prinde, el continuând să se rotească într-un cerc. Poruncește copilul meu la mine în iatac! Așa credeți voi că am ajuns, să poruncească plodul în iatacul meu, anafura și cădelnița mamii lui de plod, de iatac și de așternut!

Pentru că nu i se mai împotrivea nimeni, Petru Rareș se opri, privind în jurul său. Slujnica dispăruse, ușa și fereastra erau închise, iar Chiajna stătea dreaptă în mijlocul odăii, liniștită.

— Hai să mănânci, îi spuse ea și se așeză cea dintâi la masă, în fața tipsiei, descoperind capacele și ștergarele sub care se aflau merindele.

— Nu pot acum, Chiajnă, îi răspunse calm Petru Rareș, iar în glasul lui răzbătea o sfârșeală de om aflat la capătul puterilor. Nu am vreme de stat la masă, tu nu vezi câte necazuri ne-au lovit? O să mănânc după ce le dau de capăt.

— Ca să te ocupi de necazuri, hai să te îmbraci mai întâi, vorbi Chiajna cu gura plină, îndesând într-un obraz o jumătate de pogăcea cu jumări, presărată din belșug cu chimion.

— Mâine, îi promise el după o tăcere atât de lungă, încât părea că discuția se isprăvise deja.

Începând de la întâmplarea aceea, Chiajna își petrecu mare parte din timp în odaia tatălui ei, fără a-i lua în seamă împotrivirile, ținând uneori piept furiilor pe care i le stârnea atunci când făcea lumină sau când deschidea câte o fereastră, cel mai adesea însă ferindu-se să-i răspundă în astfel de momente, căci observase că Petru Rareș nu avea putere decât pentru o vorbă sau două. Mânca în odaia lui, îi povestea toate năzbâtiile fraților ei, toate nepriceperile slujnicelor și hotărârile lui Manase pentru vreun pocinog făcut de ele. Sosea cu Ruxandra în brațe și o lăsa pe pat, învârtindu-se apoi prin odaie cu treburi închipuite, în vreme ce prunca pornea de-a bușilea, răsturnându-se între perne și ridicându-se din nou, trăgând pe Petru Rareș de păr cu degete umede și lipicioase, atunci când ajungea până la el.

Mai mult decât această cotropire a iatacului nu izbuti însă. Tatăl său rămase până în primăvară mai mult în pat, în cămașă de noapte, fără să poată mânca sau dormi, schimbând abia câte o vorbă topită de oboseală, din când în când. Doamna Elena refuză să vorbească despre cele ce se petreceau, învinuind pe Chiajna de trufie și necuviință și păstrându-și până la sfârșit părerea că este numai un necaz închipuit, adăugat din îngâmfarea ei tuturor celorlalte cărora Petru Rareș căuta să le găsească dezlegarea.

Chiajna descoperise în iarna aceea că există un Petru Rareș solid, alcătuit dintr-o esență dură, tare, cu hotare statornicite clar față de lumea din afară, și un alt Petru Rareș alcătuit din cețuri ușoare, din abur amăgitor, fără contururi limpezi și tocmai de aceea nefăcând parte din lumea aceasta cu totul, ieșit din trupul său și intrat adânc într-o lume de gânduri. Înțelesese că nu mai poți ajunge la un om după ce el și-a intrat în gânduri, simțise asta dureros pe propria piele, ori de câte ori tatăl său o privise fără să o vadă ori să o audă. Poate că tocmai de aceea avea senzația îngrijorătoare că nici ea nu-l mai vede pe el, că este făcut din abur.

Iarna se întinsese până dincolo de mijlocul lui aprilie.

În calendarele bisericilor din Cetatea Ciceului, primăvara sosise de mult, dar zăpada nu dădea semne să se topească și nici gerurile nu se înmuiau. Într-o după-amiază cu o lumină înghețată, groasă, portocalie, semănând cu lumina unei torțe prost aprinse, străjile simțiră mișcare în tabăra asediatorilor și dădură de veste. Câteva sute de călăreți își pregăteau plecarea. Sultanul nu mai trimisese lefurile de mai bine de o lună. În Moldova se liniștiseră vrăjmășiile dintre boieri, Soliman lăsase în Cetatea Sucevei două ortale de ieniceri care să vegheze la pacea dinăuntru și din afară și plecase, așadar Petru Rareș nu mai putea fi de acum o primejdie.

Neplătiți în ultima lună, Dracii Negri puseseră în vedere căpitanului lor Agim că mai așteaptă numai o singură zi, apoi pleacă înapoi în Veneția, să se pună la dispoziția condotierilor. Atunci când căpitanii lui Zápolya încercară să-i oprească, Dracii Negri se așezară într-o clipă în formație de

luptă, cu arcașii pe flancuri și luptătorii cu spadele scoase. Vizierele se închiseră toate deodată, cu pocnete seci. Caii băteau nerăbdători pasul pe loc, împroșcând în aer zăpada în care lumina se desfăcea în toate culorile curcubeului. Complet nemulțumiți de felul în care decurseseră lucrurile la asediul acesta, plictisiți și însetați de luptă, stratioții așteptau cu mare bucurie un motiv cât de mic ca să se războiască.

Fură lăsați să plece, sub privirile străjerilor de pe zidurile cetății. După un sfat de câteva ceasuri, căpitanii încolonară și restul trupelor, pornind cu caii la trap și steagurile fluturând pe drumul Clujului, către cazărmile lor. Toată suflarea cetății se afla pe drumul de strajă, în spatele crenelurilor sau pe la barbacane, privindu-le în tăcere plecarea. Ca la un semn, a doua zi începu să picure de la streșini, ca și cum numai atât ar fi așteptat întreaga fire ca să poată slobozi în lume primăvara.

Oamenii însă nu aveau să mai fie niciodată aceiași. Toate nelegiuirile pe care le făcuseră din pricina foamei, toate gândurile lipsite de omenie îi schimbaseră, lăsându-i pentru totdeauna mai tăcuți, mai înfrânți, împărțind un secret amar: puteau fi nemiloși. Căzuseră, se lăsaseră prea ușor sălbăticiți, atrași de partea răului.

Era soare și oamenii aveau din nou umbre. Priviți de sus, de la fereastra Chiajnei, oamenii și umbrele lor se mișcau împreună, încrezători în legătura lor trainică, fericiți că au un lucru ce nu le poate fi luat. Fusese cea dintâi zi după multă vreme când izbutiseră să-l convingă pe Petru Rareș să îmbrace caftan de șamalagea și să iasă în curțile caselor domnești, alături de doamna sa și de prunca scoasă pentru cea dintâi oară la lumina zilei. Iliaș și Ștefăniță alergau în jurul lor, plescăind din cizme în zăpada murdară și grea de apă.

Pe fereastra de pe care gheața se topea încet, alunecând bucată cu bucată odată cu șiroaie de apă, Chiajna putea vedea clar numai băieții, printr-un petec uscat. Doamna Elena și tatăl ei rămâneau doar niște siluete șterse, pete palide de culoare, nelămurite, ca și cum încă nu s-ar fi format sau ca și cum cineva îi ștergea de pe fața lumii. Vremea lor trecea.

Sosea prea repede vremea ei și a fraților ei. Curând avea să sosească și vremea Ruxandrei, căreia astăzi îi mai ieșiseră doi dinți și privea lumea prin ochi înlăcrimați. Timpul părea să se hrănească cu copii de voievod, fete și băieți de-a valma.

În apele albastre ale golfului Constantinopolului plutea un leș cu fața în jos. Curenții îl împinseseră până la mal, iar soarele amiezii lucea în giubeaua lui liliachie din alagea. De pe chei, un negustor sărac de pește îl trase afară din apă, sub privirile încurajatoare ale unor mici lustragii gălăgioși și obraznici, niciunul mai mare de 8-9 ani. Negustorul de pește îi alungă cu un gest din mână și un pas bătut cu hotărâre în pământ, ca și cum s-ar fi pregătit să-i alerge prin toată piața, apoi porni să buzunărească mortul. Băgă în propriile buzunare cele câteva nimicuri pe care apa nu izbutise să le fure ea însăși, apoi, după o clipă de ezitare, dezbrăcă mortul, întinse straiele grele de apă pe pietre, la soare, și dădu drumul leșului înapoi în Cornul de Aur.

De la ferestrele Bogdan Saraiului, Petru Rareș privea întreaga scenă ca și cum ar fi urmărit un vis urât, știind că este doar un vis.

Părăsise Cetatea Ciceului fără să aibă vreme să-și cumpănească prea mult următorii pași. Atunci când în cetate sosise vestea că Ștefan Cetină Vodă fusese ucis, iar boierii ridicaseră pe tron un alt voievod, fără știrea sultanului, Rareș simțise că acesta este ceasul său. Se împlineau doi ani de surghiun. Între timp, sultanul păruse să uite de răzvrătirea lui, de împotrivirea de a plăti birul și de îndrăzneala de a aduna oaste și a cumpăra arme. Socotise jihadul pentru Moldova încheiat și își mutase atenția către șeicii Yemenului și către alungarea portughezilor din apele Egiptului.

Noua nesupunere a boierilor Arburești și Gănești pusese acum din nou Moldova pe primul loc în discuțiile Marelui

Divan din Palatul Topkapı. Se căuta un voievod. Domnul pus de boieri fără știrea sultanului nu putea rămâne pe tron.

Fără să stea pe gânduri, pentru că portița era îngustă și avea să rămână deschisă foarte puțin timp, Doamna Elena scrisese sultanei Roxelana, vorbindu-i despre pământurile natale aflate la numai o aruncătură de băț de Moldova și despre copiii pe care uneori mamele sunt nevoite să-i crească printre străini, cu teamă pentru viața lor. Așa se face că la porțile Cetății Ciceului sosise un sol turc, cu scrisoare de chemare pentru Petru Rareș, ca să fie cercetat dacă este vrednic de a fi pus înapoi pe tronul țării.

— Sugiuc, halva, fistic, curmale! răsună departe glasul cântat al unui vânzător de dulciuri.

Pe cheiul din scânduri, în apropierea locului unde negustorul de pește tâlhărise mortul, Petru Rareș zări trei turci așezați la sfat pe un covor întins direct pe jos. Un băiețan desculț mâna agale două cămile încărcate cu baloturi de pânzeturi sosite din Alep. Un luntraș neîndemânatic nu scosese barca suficient de iute din calea unei caravele ce traversa Cornul de Aur, iar acum vâslea cu disperare, sub strigătele pe jumătate furioase, pe jumătate vesele ale marinarilor de pe puntea caravelei.

Petru Rareș își duse mâna la obraz și încercă să-și domolească mâncărimea, scărpinându-se ușor cu podul palmei, căci pielea înroșită îl ustura. Ajunsese în Constantinopol cu fața buhăită de spuzeală, iritat din pricina mâncărimii. În Cetatea Ciceului înflorise romanița pe sub toate zidurile, de-a lungul tuturor cărărilor și prin grădinile oamenilor. Chiajna rânduise cu iuțeală cetele de copii ale cetății și în câteva zile curățaseră tot locul de flori, sub ploaia de sudălmi ale babelor care rămâneau fără leacuri. Fusese însă prea târziu, căci spuzeala tatălui său apucase să se iveească și se înrăutățise pe drumul spre Constantinopol.

Un poticar grec cu spițerie în Fanar îi trimisese o alifie preparată de el pentru spuzeala de pe obraz. Siminichie, mană, sare de Englitera și rășina mumie, pe care poticarul o păstra numai pentru fețele domnești din oraș și o folosea

cu mare zgârcenie. Leacul îi mai liniștise usturimea și îi calmase mâncărimile, dar obrazul îi strălucea de unsoare, atrăgând privirile curioase ale tuturor slujitorilor și logofeților din Bogdan Sarai și făcând pe Rareș să aibă, din această pricină, vorba repezită și mișcările cam bruște.

Ca să nu păteze conteșul cusut mărunt cu fir de argint aurit, cămărășelul îi prinsese la gât un șervet alb, continuând apoi să-l îmbrace cu caftanul domnesc de ghermesut îmblănit cu samur. Doi băietani se învârteau cu pricepere în jurul lui Petru Rareș, încălțându-l și încingându-l la brâu cu un șal vărgat din cașmir de Damasc. Veșmintele domnești alungară lehamitea și tristețile care-l apăsaseră pe Rareș toată iarna trecută. Din oglinda până-n podele îl privea un voievod, iar semeția imaginii pe care o vedea îi trecu în priviri. Umerii i se îndreptară și mișcarea abia ghicită scoase din blana de samur miresmele picurate de feciorii de casă de prin sticluțele cu apă de colonie.

Înconjurat de capuchehaialele și logofeții aflați în slujbă în Palatul Moldovei din Constantinopol, Petru Rareș porni către ieșire. Cu toate că steagul de învestitură era întotdeauna înmânat în Sala Marelui Divan din Palatul Topkapı, de data aceasta sultanul Soliman anunțase că ceremonia se va ține în Piața Sultanahmet, în aer liber, unde plănuiește festivități speciale pentru viitorul domn al Moldovei. Fostul domn al Moldovei. Nu îi fusese îngăduit să apară călare, așa că Petru Rareș se înfățișă într-o trăsură cu capra împodobită cu catifea roșie, pe care slujbașii Bogdan Saraiului o găsiseră în fundul grajdurilor, acoperită de praf. Comisul moldovenesc la Constantinopol pusese să fie lustruită cu ceară, ca să-i dea o față nouă, și cercetase el însuși fiecare roată, ca nu cumva să scârțâie.

Piața Sultanahmet era plină. Oamenii sosiseră încă de dimineață ca să găsească locuri cât mai aproape de arenă. O vreme, primii veniți izbutiseră să păstreze câte un loc și pentru vreun prieten ce avea să sosească mai târziu. Pe măsură ce se apropia amiaza însă se încinseră certuri aprinse și bătăi pentru locurile neocupate, iar agalele porunciră

ienicerilor să potolească mulțimea și să scoată afară din piață orice scandalagiu. Un negustor ce vindea felegene, zarfuri, râșnițe și alte nimicuri frumos dantelate în aramă se strecura prin mulțimea așezată pe covoare și perne, oprindu-se din loc în loc ca să facă vreo vânzare. Mirosea a halva, a cafea și a salep fierbinte.

De cum puse piciorul în piață, Petru Rareș pricepu că este vorba despre o execuție. În mijlocul arenei, pe un podium de lemn ridicat între Obeliscul lui Teodosie și Coloana Șarpelui, fusese așezat butucul. Își cercetă iute din priviri însoțitorii, ca să vadă dacă au știut ceva, dar nu află decât nedumerire și îngrijorare pe chipurile capuchehaialelor și logofeților. Se strecurară până la podiumul din fața Moscheii Albastre și se așezară în jilțurile aduse anume pentru ei.

În fața lor, de cealaltă parte a pieței, sprijinită de zidurile Palatului Ambasadorilor, fusese construită o tribună înaltă, împodobită cu valuri de catifea, cu cele mai frumoase covoare persane așternute pe jos și frunze uriașe de palmieri prinse la toate încheieturile stâlpilor. Era locul de unde aveau să urmărească execuția sultanul Soliman și sultana Roxelana. Cețcuțe din aramă în care fumegau rășini parfumate fuseseră ascunse pe sub tribună, pentru ca mirosul mulțimii să nu ajungă până la ei.

Ivirea unui șir de lectici cu perdelițe purpurii și ciucuri grei din fir de aur stârni încă și mai mult rumoarea pieței. Mulțimea care nu mai încăpuse în Sultanahmet, revărsată pe străduțele din apropiere, tălăzui ca apele Mării Negre la intrarea în strâmtoarea Bosforului. Vuietul însoți lecticile până în fața tribunei și se stinse ca la o poruncă atunci când din ele coborâră sultanul Soliman și Roxelana, înconjurați de șahzadelele lor de toate vârstele, începând cu prințul Mehmed, un tânăr pașă pentru care tatăl său pregătea deja de pe acum tronul imperiului, și până la micul prinț Cihangir, care purta pe umăr o maimuțică de o palmă, căpătată zilele trecute de la consulul indian.

Sultana Roxelana și fiica ei, prințesa Mihrimah, purtau aceeași pieptănătură înaltă, terminată cu un turban alb din

care curgeau pe spatele lor valuri de mătase străvezie. Aveau aceeași înălțime și același mers alintat. Numai un ochi cunoscător ar fi putut descoperi cea mai mare deosebire dintre ele: în vreme ce în ochii prințesei se putea citi ușoara nepăsare a celor întorși către ei înșiși, privirile sultanei iscodeau cu mare băgare de seamă totul în jur. În anii din urmă, Roxelana izbutise să înlăture din preajma sultanului orice alt fiu al lui mai mare decât prințul Mehmed, convingându-l pe Soliman să le dea posturi ca guvernatori ai celor mai îndepărtate sangeacuri. Niciun băiat al unei alte soții împărătești nu se mai afla de multă vreme la palat. Nu izbutise aceasta privind lumea cu ochii melancolici ai fiicei sale, plângându-și soarta care o smulsese de lângă mirele său, în ziua nunții, și o transformase într-una din sutele de cadâne din Serai. În taină, Roxelana nu era mulțumită de niciunul dintre copiii săi.

Aruncă o privire de cealaltă parte a pieței și, preț de o clipă, ochii ei priviră drept într-ai lui Petru Rareș, protejatul său zilele acestea. Toți slujbașii din Bogdan Sarai veniseră înveșmântați în straie scumpe, ceea ce putea arăta deopotrivă două lucruri: trufie sau respect pentru festivitatea la care fuseseră poftiți. Sultana avea să hotărască altădată care era motivul adevărat, pentru că acum tocmai intrase în mijlocul arenei călăul, un bărbat cu un cap mai înalt decât toți cei din piață, purtând un fes lung, roșu. Înaintă până la butucul său, bătu temenele până la pământ în fața sultanului și a familiei sale, apoi își lepădă sumanul, dând la iveală cele două iatagane de la brâu. În mână purta o secure pe care o cumpănea din când în când, ca și cum ar fi cântărit-o. Mustățile bogate, trase în jos erau mai lungi decât barba.

În cealaltă parte a pieței, mulțimea se despică și lăsă să treacă o cotigă pe două roți în care un tânăr își ținea cu greu echilibrul în picioare, pentru că avea mâinile legate.

— Condamnatul, înțelese cu ușurare unul dintre logofeți și de pe umerii întregii delegații a Moldovei se ridică o mare povară.

Pentru o clipă se temuseră pentru viața lui Petru Rareș.

Un cadiu așezat la picioarele sultanului dădu citire acuzațiilor pentru care tânărul avea să-și piardă capul. Era fiul unui despot sârb de pe pământurile cucerite în ultimii ani de Soliman. Trăise o vreme în Constantinopol, trimis chezășie de tatăl său, după cum era obiceiul. La marginile imperiului însă avuseseră loc mai multe răzmerițe, fostul Despotat al Serbiei devenea din ce în ce mai greu de stăpânit, așa că Soliman hotărâse să dea un exemplu și să ia capul prințului chezaș pentru faptele tatălui lui.

Cotiga se opri la câțiva pași de Obeliscul lui Teodosie și condamnatul coborî între doi ieniceri, care-l conduseră către butucul unde îl aștepta călăul cu fesul roșu. Aflată în mijlocul clipelor celor mai savuroase, mulțimea amuțise. Povestea tânărului prinț sârb umblase zilele acestea pe toate străduțele orașului, căpătând câte o nouă înfloritură prin fiecare piață unde poposise. Oamenii căutau acum în privirile lui, în mișcări, în cel mai mărunt gest adeverirea poveștii, erau ultimele clipe în care mai puteau afla care era de fapt adevărul. Clopotul unui galion aflat foarte aproape, la ieșirea din Bosfor spre Marmara, sperie câțiva pescărușI care se ridicară cu țipete ascuțite din arțarii ce împrejmuiau Moscheea Albastră.

Tânărul urcă cele trei trepte și se apropie de butuc.

Plânsese, avea ochii umflați și roșii, cu cearcăne adânci, vineții, dar mulțimea nu băgă de seamă, pentru că amănuntul nu se potrivea în povestea lor. Nu aruncă nicio privire către divanul pe care stătea lungit sultanul, iar asta văzură cu toții, asta se potrivea și aveau să povestească încă multă vreme de acum înainte. Călăul își scoase unul dintre cele două iatagane de la brâu și îi tăie legăturile, iar tânărul își frecă încheieturile ca să scoată durerea din ele, ca și cum ar mai fi contat, ca și cum s-ar fi pregătit să le mai folosească. Călăul vârî apoi iataganul înapoi în teacă, apucă din nou securea și puse o palmă lată pe umărul tânărului sârb, îngenunchindu-l și împingându-i capul către adâncitura din butuc.

Mulțimea trase aer în piept.

Cei aflați la capetele arenei, care nu vedeau prea bine din pricina obeliscului și a coloanei spiralate, își părăsiseră locurile și se urcaseră prin copacii ce mărgineau Piața Sultanahmet. Călăul își privea stăpânul, pe sultanul Soliman, nemișcat, așteptând un semn. Sultanul se juca cu fiul său cel mic, încercând să ademenească la el maimuțica băiatului. Mâinile tânărului îmbrățișaseră fără voie butucul, pentru că din poziția în care era nu prea avea cum altfel să le așeze.

Semnul sultanului veni pe când nimeni nu mai privea către tribuna cu frunze de palmieri, astfel încât gestul puternic și iute al călăului de a ridica securea și a o coborî cu îndemânare pe butuc luă prin surprindere întreaga piață.

Mulțimea slobozi prelung aerul din piept.

Cei doi ieniceri care îl aduseseră pe condamnat culeseră capul și-l puseră într-un coș de nuiele. Călăul șterse lama securii, o cercetă în soare și o sprijini de trupul aflat încă la rădăcina butucului, nu cu lipsă de respect, ci cu un soi greu de înțeles de ortăcie aspră, o recunoaștere tăcută a rolului fiecăruia în tot acest teatru care era viața, adevăratul vrăjmaș al tuturor, care-și bătea joc deopotrivă de călăi și de condamnați, ba încă și de sultani. Trupul însângerat mai zvâcni o dată, moale, sub apăsarea blândă a securii, apoi își găsi tihna.

Mulțimea izbucni în strigăte, iar sentimentele felurite cărora le dădea glas fiecare transformară piața Sultanahmet într-un haos. Turcoaicele mai bătrâne care aveau acasă fii de seama tânărului sârb slobozeau strigăte sfâșiate de durere. Băietanii ieșiți din copilărie care nu mai erau stăpâni pe ei înșiși chiuiau turbați, ca la mare victorie, scuturând crengile pe care se cățăraseră. Negustorii săraci care plimbau felurite tarabe pe străzile orașului scuturau pumnii în aer, eliberând o fărâmă din furia cu care trăiau, iar ienicerii strigau cu mândrie, simțindu-se în siguranță într-o lume în care stăpânul lor putea da astfel de pedepse.

Presimțiri sumbre cărora nu le dădea niciodată atenție coborâră în inima lui Petru Rareș. Îi dădea târcoale bănuiala unor poveri ce aveau să-l sufoce, ca în mijlocul unui coșmar

în care respirația ți se oprește și nu te poți trezi ca să ți-o reiei, nu poți să te aduci singur la viață, pur și simplu deșteptându-te din somn. Un somn al voinței care-l șubrezise în cea dintâi iarnă petrecută în Cetatea Ciceului, transformându-l într-un bolnav care nu se ridica din pat nici măcar pentru masă.

Sultanul se ridică de pe divan, iar gestul lui potoli de îndată mulțimea. Când ridică brațul și făcu un semn către Portarul Palatului, ca și cum l-ar fi împins cu degetul din locul în care se afla, mișcându-l către podiumul delegației moldovene, mâneca largă a caftanului său se desfăcu ca o aripă, atingând pământul. Înaltul slujbaș traversă arena, urmat de un întreg alai de bei, agale și mușiri, numai dregători de frunte. Purta pe brațele întinse, ca pe un copil împărătesc, caftanul de domnie pe care îl așeză pe umerii lui Petru Rareș cu solemnitate. Tot acum ar fi trebuit să primească și sceptrul țării, dar Rareș încă îl mai avea într-un cufăr aflat la picioarele patului din Cetatea Ciceului, așa că Soliman se mulțumi numai să-l privească îndelung, cu înțeles, și să lase să se adâncească între ei doi o clipă lungă de așteptare, nădăjduind că nesupusul voievod îi va deslușì tâlcul.

Nicio vorbă nu avea să fie schimbată în ziua aceea între sultanul Soliman și Petru Rareș fără mijlocitor, de unde capuchehaialele și logofeții înțeleseseră că sultanul încă nu l-a iertat de tot și numai priceperea Roxelanei făcuse acest moment posibil. Așezându-se la loc pe divanul său, Soliman șopti îndelung la urechea Șefului Purtătorilor de Steag, care se apropie apoi de marginea tribunei și îi vorbi voievodului, peste întreaga piață:

— Scrisoarea de învestitură, steagul și calul noului domn al Moldovei vor fi trimise la Bogdan Sarai mâine dimineață, cu alai și meterhanele, după obicei.

Făcu semn apoi scribului așezat la picioarele sultanului să pregătească pana și călimara și îi dictă:

— Drept chezășie de bună-credință, sultanul Soliman, stăpânul pământului și al mărilor, umbra lui Allah pe pământ, poftește ca prințul Iliaș Rareș al voievodului Petru Rareș să

fie adus la Constantinopol, unde va fi primit cu toate onorurile rangului său și va trăi alături de prinții împărătești și de odraslele vizirilor noștri, primind aceeași educație.

În sunetul zecilor de tobe, trâmbițe și oboaie, sultanul, Roxelana și șahzadelele se ridicară, urcară în lectici și alaiul se îndreptă către Palatul Topkapı, întâmpinat de uralele mulțimii. Festivitățile se isprăviseră. Urechile lui Petru Rareș prinseră a țiui și el își aminti că nu mâncase pe ziua aceea, împotrivindu-se tuturor rugăminților logofeților săi.

Strigătele mulțimii încântate pentru că îi fuseseră dăruite două ceremonii în loc de una singură se îndepărtau de el ca și cum o forță rea, nevăzută, l-ar fi supt într-un hău aflat sus, în mijlocul cerului. Cum avea să-i spună acasă Doamnei Elena că fiul ei cel mare va trăi de acum înainte la Constantinopol? Cum avea el însuși să se despartă de băiat, mai cu seamă după cele văzute astăzi aici? Mâhniri de sfârșit de lume îi cotropiră sufletul, iar umerii i se lăsară sub povara unei înțelegeri: tânărul prinț sârb fusese folosit drept învățătură pentru el.

Își duse mâna la obraz și se scărpină ușor cu podul palmei. Spuzeala se vindeca, leacul poticarului grec era bun.

7049 de la Facerea Lumii

Anul holerei

Lăcustă face praf de gândăcei

Ne amintim astăzi anul acela al holerei cu mare spaimă. Dintre toate pedepsele pe care ni le trimisese până atunci Dumnezeu, aceea a fost cea mai grea, pentru că mureau pruncii în chinuri și nimeni nu putea face nimic pentru ei. Priveam câte o mamă care își scotea copilul afară din casă pe brațe, alergând dinaintea noastră și întinzându-l către noi, cerându-ne să-i ușurăm suferința, și ne simțeam mici, fără nicio putere, ca și cum trăiserăm degeaba până atunci. Toate celelalte întâmplări ale anului aceluia au fost împletite în urzeala lipicioasă, sălcie, mirosind a putregaiuri, a bolii.

Vestea întoarcerii lui Petru Rareș Vodă în Cetatea de Scaun a Sucevei intrase în țară pe toate drumurile deodată: pe la miazăzi pe Drumul Bogdanului, pe la miazănoapte pe Drumul Buților, pe la răsărit pe Drumul Oilor și pe la apus pe Drumul Sării. În numai un ceas, țara întreagă începu să fiarbă și până la chindie târgurile, curțile boierilor mari și mici și cetățile arătau răvășite ca după furtună. Unii erau mânați de vinovăție, alții de bucuria răzbunării pe care o simțeau plutind în aer, iar alții doar se lăsau purtați de valul de însuflețire ce făcea văzduhul să vibreze.

Boierul Arbore, mare vornic al Țării de Sus, desprins de curând din prietenia lui cu boierul Gănescu, mare vornic al Țării de Jos, se grăbise să-i iasă voievodului în întâmpinare, dându-i pe mână pe uzurpatorul pe care chiar ei înșiși îl ridicaseră pe tronul țării. Fusese o greșeală, boier Arbore

recunoscuse aceasta și nădăjduia acum ca Vodă Petru Rareș să-l ierte.

— Au fost două greșeli, nu una singură, Arbore, îi spusese Petru Rareș cu asprime în glas, dar marele vornic înțelese că va fi iertat și capul său va rămâne de data aceasta pe umeri, căci altminteri vodă nu i-ar fi vorbit. Cea dintâi a fost acum mai bine de doi ani, când mi-ai nesocotit porunca și nu ai scos oamenii la luptă.

Ar fi dorit să continue, să-i vorbească despre înhăitarea lui cu Mihu, portarul Sucevei, și cu alți veliți boieri care trădaseră atunci, dând țara pe mâna sultanului Soliman. Numai că el însuși venea acum sprijinit de sultan, așa că găsi mai înțelept să scurteze lămuririle cu acest dregător al său. În plus, nu ar fi trebuit să mai rostească și alte nume de boieri pe care să-i prevină astfel asupra simțămintelor sale, dacă voia ca planul cu care intrase în Cetatea Sucevei să izbutească.

În cea dintâi dimineață, hatmanul Mihu fusese găsit mort în patul său, fără ca cineva să fi auzit zvon sau să fi simțit mișcare prin conacele sale în timpul nopții. Numai Anghel fusese văzut din nou în cetate, o dată în oborul de animale, interesându-se de prețul vitelor tocmai la negustorii cunoscuți că rămăseseră credincioși lui Petru Rareș, și o dată pe ulița veche a fierarilor, departe, la ieșirea din cetate.

Speriați de zvonurile acestea și de moartea hatmanului, mulți boieri ce se ridicaseră împotriva lui Petru Rareș își strânseră acum în grabă giuvaiericalele și odoarele în sipete, cu gând să le ia la subțioară și să urce de îndată în trăsuri, ca să iasă din Suceava. Fuseseră însă găsiți morți, secerați pe drumurile dintre iatacuri și trăsuri, ca și cum o umbră nevăzută trecuse pe deasupra locurilor, curmându-le tuturor viețile în același chip: cu beregatele retezate dintr-o singură mișcare venită din spate. Încă nu era amiaza când asupra caselor boierești de dincolo de atelierele olarilor, ulița cea mai înstărită a cetății, se lăsase o liniște grea ca pământul.

Boierii care se aflau pe la moșiile lor din țară atunci când Rareș intrase în Suceava izbutiră să scape trecând munții în

Transilvania, unde cerură ocrotirea datorată de orice creștin bejeniților, adăpostindu-se prin cetățile Brașovului, Sibiului ori Făgărașului. Anghel ceruse o mână de oameni cu care să pornească pe urmele lor, dar vodă îl oprise pentru că:

— Stirpea trădătorilor nu va dispărea niciodată de pe fața pământului, Anghele. Îi omori pe ăștia, răsar alții. Puterea naște dușmani. Numai dacă nu ai putere nu ai dușmani. Cel puțin pe ăștia îi știm, îi cunoaștem după nume, rubedenii, casele lor și averile, prieteniile, căsătoriile și aliațele. Stai cu ochii pe ei.

În cetatea de apărare de la porțile Sucevei găsi încartiruită o orta de ieniceri, două sute de turci găzduiți în cămările de pe zidul de la răsărit, față în față cu oștenii moldoveni care își aveau odăile de dormit pe zidul de la apus. Războiul cel mai înverșunat se purtase pentru cuhniile cazărmii, unde bucătarii turci stârniseră mare zarvă și vânturaseră linguroaie mari de lemn pe deasupra capetelor atunci când bucătarii moldoveni puseseră o tochitură de porc la foc, răspândind miresmele necurate pe deasupra întregii cetăți. Tărăboiul se isprăvise cu alungarea bucătarilor moldoveni, cu tingiri, oale și ceaune, în cuhniile de vară – trei pereți ridicați în jurul unor cuptoare –, unde oamenii fripseseră mai apoi pe jar numai godaci în zilele următoare, până li se ostoise necazul de la inimă.

În cea de-a doua dimineață, Petru Rareș trimise pe Anghel cu trăsuri domnești și alai de oșteni cu flamuri în Cetatea Ciceului, să aducă pe Doamna Elena cu copiii. Îi porunci să-i treacă munții pe la pasul Mestecănișului și Dorna Cândrenilor, unde calea era mai deschisă și mai lesnicioasă decât primejdioasa trecătoare a Bicazului. Chemă apoi în iatacul său pe Grigore Barbir și pe Macarie, poruncind să vină fiecare cu uneltele meșteșugului său, căci avea nevoie de ei amândoi în dimineața aceasta.

În vreme ce Macarie își trecea necontenit degetul arătător făcut cârlig peste nas, fără puterea de a-și mai stăpâni gestul lui obișnuit care trăda stinghereala, Grigore își așeza cu mult

calm străchioara, pămătufurile, briciurile și curelușele unele lângă altele, pe colțul mesei.

— Tu unde o să te așezi cu hrisoavele și călimara, Macarie? îl întrebă vodă. Căci am de gând să continuăm cronica ce-am început amândoi.

Cronicarul își dădu jos potcapul cernit, își trecu degetele prin pletele albe care-i coborau de-a lungul obrajilor, unindu-se cu barba neagră, apoi își așeză potcapul înapoi, rotind în vremea aceasta privirile prin tot iatacul, în căutarea unui loc potrivit. Doi feciori de casă așteptau în mijlocul odăii, purtând în mâini un pupitru simplu de lemn.

— Aici e bine, spuse Macarie, arătându-le băieților locul din fața ferestrelor.

Pupitrul fu așezat către lumină, iar cronicarul trase aproape un scăunaș, mutându-i locul de câteva ori împrejurul pupitrului, astfel încât să fie cu fața către Petru Rareș, iar soarele să-i vină din stânga. Grigore lăsase o vreme pămătuful la muiat, iar acum îl freca apăsat pe capătul săpunului, făcând o spumă groasă ca o cremă, pe care o scufunda apoi în străchioara cu apă călduță.

— Nu voi istorisi la rând, Macarie, căci vorbim despre vremuri de mare restriște și tulburări. Dar am încredere că te vei descurca singur după aceea să orânduiești cele ce vei afla.

— Numai să nu uiți din întâmplări, Măria Ta, dacă nu le spui la rând, spuse Macarie, iar lui Petru Rareș i se păru că pleoapa lui stângă căzuse încă și mai mult decât își amintea, acoperind acum ochiul pe jumătate.

— Pentru asta te-am chemat când este și Grigore aici. Urmărește istorisirea, Grigore, căci ai fost de față și știi ce spun.

— Aici sunt, Măria Ta, spuse bărbierul, acoperind obrajii lui vodă cu spumă.

— La Piatra lui Crăciun[1], începu Petru Rareș cam din mijlocul lucrurilor, dar pesemne că acolo îi rămăsese un cuțit

1. Piatra Neamț.

înfipt în inimă și simțea nevoia să se despovăreze de el, pe când mă îndreptam spre strâmtoarea Bicazului ca să ajung la Cetatea Ciceului, oamenii Arboreștilor și ai Găneștilor m-au ajuns din urmă și puțin a lipsit să pună mâna pe mine. Un blestemat de popă, vedea-i-ar Dumnezeu fapta, își ridicase sutana deasupra genunchilor și alerga ca un diavol chiar în spatele meu. Popă! Când eu am ridicat și am pus să fie pictate mai bine de douăzeci de mănăstiri și biserici, de la Muntele Athos și până în cel mai calic sat al țării! Popă, înțelegi, Macarie? Popi de-ai tăi!

— Nu mă urgisi pe mine pentru fapta unuia cu mințile alunecate, Măria Ta, ridică cronicarul pana din hrisov, aruncând o privire lui Petru Rareș.

Cuvintele lui îi amintiră lui vodă o altă pricină asupra căreia voia să se sfătuiască cu bărbierul și cronicarul său.

— Ce este de făcut cu boierii care au fost ridicați dregători în Sfatul Țării de Ștefan Cetină? întrebă el, iar numele uzurpatorului coborî liniștea în iatac. Vorbiți! porunci el după o vreme.

— Măria Ta, înainte de a fi sfetnic domnesc, sunt slujitor al bisericii, spuse Macarie. Nu te voi sfătui niciodată să iei vieți omenești. Închide-i în temniță și uită-i acolo.

— Este adevărat că nu ar trebui uciși, vorbi și Grigore Barbir, dar nu din îngăduință creștinească spun asta, ci pentru că bine ar fi să-și ispășească trădarea, în loc să scape repede cu moartea. Păstrează-i mai departe în dregătoriile lor și vor fi degrabă săritori și dornici să-și arate credința și vrednicia, pentru că se știu vinovați și iertați.

— Nu pot fi păstrați în cele mai înalte dregătorii ale țării! răspunse Macarie, înverșunat dintr-odată, apăsând din greșeală pana pe hârtie și făcând să sară doi stropi de cerneală pe care-i culese repede de pe pupitru, cu vârful degetului.

— Dacă Măria Sa va hotărî să schimbe Sfatul Țării, atunci va trebui să le ia și moșiile cu tot avutul. Dregătorii noi care ar veni nu ar trebui să fie mai săraci decât cei vechi, ca să nu poată fi cumpărați, începu Grigore o lămurire lungă pe care Petru Rareș nu o mai ascultă după o vreme.

Trimiterea lui Iliaș la Constantinopol îi umbri din nou gândurile, făcându-și loc printre treburile țării, boieri de întemnițat sau de iertat, trădători și execuții. Pregătirea fiului său trebuia să înceapă chiar din primele zile ale sosirii lui în Cetatea Sucevei. Adevărata pricină care îl frământa nu era soarta dregătorilor Moldovei, ci calea de scăpare din situația aceasta încleștată în care urma să intre. Nu-i foloseau la nimic dregătorii credincioși, dacă fiul său avea să fie chezaș în Bogdan Sarai sau la Palatul Topkapı. Un gând care îl irita tot mai des în vremea din urmă apăru din nou, zbârnâind ca o muscă captivă în odaie, trezită de soarele dimineții: fiica sa Chiajna ar fi fost mai potrivită ca ostatic în Constantinopol.

Dintre toate vlăstarele domnești crescute pe la curțile sultanilor de-a lungul vremii, puțini se arătaseră vrednici de a-și păstra firea și a-și lua de acolo numai învățăturile cele drepte, care să le slujească mai apoi ca să-și apere neamul. Cei mai mulți se lăsaseră iute dezmierdați de desfătările ușoare ale vieții de prin sălile Palatului Topkapı, petrecând în sunete de çiftetelli și miresme dulci de kunefe muiate în sirop de flori de portocal. Atunci când crescuseră și se întorseseră pe tronurile Țării Românești ori Moldovei, inimile lor rămăseseră bătând în ritmul amăgitor al cinelelor otomane. Anii de copilărie petrecuți în desfătare îi transformau adesea în supuși de bunăvoie ai sultanului, aceasta fiind o mare și vicleană știință a turcilor, din care Petru Rareș căuta acum o cale de scăpare pentru fiul său cel mare.

În vechime, de pildă, dintre cei doi fii ai lui Vlad Dracul crescuți la curtea sultanului, numai unul se dovedise a fi cu inima îndeajuns de tare încât să scape cu ea neademenită și să se împotrivească turcilor de îndată ce urcase pe tronul de la Târgoviște. Vlad Țepeș izbutise să iasă din palatul sultanilor numai cu științele geografiei, matematicilor, vechilor tactici militare ale Bizanțului și cu cunoașterea limbilor latină, germană, turcă și slavonă, în vreme ce fratele său trecuse la mahomedanism. Petru Rareș și-ar fi văzut mai degrabă fiica – îndărătnică și de neînfrânt – asemenea lui Vlad Țepeș, decât fiul.

Sultanul însă nu dorea fiicele tributarilor săi.

Lăcustă grădinarul primi noul val de durere care-i săgetă oasele strâmbe ale degetelor cu ochii larg deschiși și privirile înfipte în cerul spuzit de stele. Își făgăduise să nu mai închidă ochii, încredințat că durerea va fi mai ușor de îndurat câtă vreme nu se va mai scufunda în el însuși și în ea. Nu izbutise de la primele încercări, căci durerea creștea și se împrăștia prin locuri atât de neașteptate, încât pleoapele lui Lăcustă se crispau fără voie și gura lui se deschidea într-un strigăt mut, arătând cerului nopții dinții rari și ascuțiți ca ai lupilor.

Nu-și dușmănea durerea. O întâmpina ca pe o ibovnică năzuroasă și rea, a cărei sălbăticie farmecă și supune cu atât mai mult bărbații. De-a lungul unei vieți în care chinurile oaselor contorsionate îl însoțiseră întotdeauna, grădinarul Cetății Sucevei aflase că durerea poate fi cel mai bun învățător din lume. Lecțiile ei nu sunt în cuvinte, limbajul durerii este mai ascuns, cerând o iscusință aparte ca să poată fi înțeles și de aceea numai cei aleși le pot deprinde. Lăcustă aflase de la cea mai fragedă vârstă că durerea te apropie de tine însuți, de miezul pe care-l porți în tine, fără să știi, toată viața.

În nopți ca aceasta, în care degetele i se mai încovoiau puțin, arzându-l până în suflet și tăindu-i respirația, Lăcustă își spunea că este norocos, pentru că oamenii lipsiți de durere descoperă abia în clipa plină de înțelesuri a morții că în ei a trăit o altă ființă, cea adevărată, cu care nu au făcut cunoștință niciodată. Se numește viață irosită aceea care se isprăvește fără să te întâlnești cu tine însuți, fără să petreci timp cu celălalt din mintea și inima ta.

Abia la capătul unui șir nesfârșit de nopți pline de dureri, Lăcustă înțelesese că el cel adevărat nu era așa cum crezuse înainte de a se scufunda în căutarea lui însuși. Ființa pe care o aflase înăuntru nu era nici mai bună, nici mai rea, însă multă vreme o simțise străină. Astăzi nu putea spune cu

siguranță cine pe cine îmblânzise. I se întâmpla însă tot mai rar ca ființa pe care durerea i-o dezvăluia în inima lui să-i aducă surprize. Se cunoșteau de ani nenumărați și îngăduiau acum, fără împotriviri speriate, faptul că sunt unul și același.

Obișnuia să-și petreacă nopțile sub cerul liber, mai cu seamă pe acelea în care durerea îi dădea târcoale. Odăița scundă din bojdeuca lui de lemn nu-i mai ocrotise somnul de pe vremea când domnița Chiajna era numai o pruncă, țara avea ca doamnă pe maica sa, iar Petru Rareș Vodă făcea legea la hotarele cu polonezii, cu tătarii și cu ungurii. Auzea înăuntrul minții cum oasele i se strâmbă, pârâind surd, apoi urmau săgețile înroșite în foc ale durerii. Ca să-și recapete răsuflarea, deschidea gura și trăgea aer în piept cu putere, atât de furios și de disperat, încât își închipuia cum înghite toată biata odăiță, suptă în hăurile chinuite dinăuntrul lui. Amăgit de această închipuire, gâtul i se usca din pricina prafului amestecat cu moloz și cu tencuială pe care își imagina că îl înghite, iar tusea îl îneca imediat.

În timp își luase de aceea obiceiul de a înnopta afară atunci când presimțea câte o criză. Durerile fulgerătoare îl făceau aici să inspire în piept cerul tot cu stelele, închidea ochii și vedea bolta adunându-se ca într-o pâlnie în gura lui, albastrul ei întunecat îi părea răcoros pe gât și își închipuia cum fiecare stea țintată arde câte un punct de durere, mântuindu-l pe el, răsuflare după răsuflare. Scotea apoi noaptea afară din oasele lui și din piept, șuierând prelung ca un oftat, iar albastrul cel răcoros și întunecat trăgea după el toată boala și otrava care-l chinuiau.

Sursa bolii nu o cunoștea. Avea câteva amintiri luminoase dintr-o copilărie în care fusese întreg, o lume îndepărtată în care își rotea prin fața ochilor palma cu degete drepte.

Sursa otrăvii o știa în schimb foarte bine. Își prepara singur leacul care încetinea scheletul său să se încolăcească în jurul lui însuși, ca cochilia unui melc. O parte praf de cantaridă, trei părți teriacă și alte trei de măghiran, totul fiert într-o litră de vin cu pelin și băut înainte de răsăritul soarelui, pe stomacul gol. Dacă durerile deja începuseră și mâna

lui tremura atunci când cântărea cantarida, atunci pe piele îi apăreau băşici acolo unde cădea praful de gândăcei. Era o otravă căutată în toată lumea. Lăcustă ştia că-şi scurtează viaţa, dar durerea era uneori greu de suportat, chiar şi atunci când sorbea cerul cu stelele.

În noaptea aceasta se aşezase în iarbă, cu spatele sprijinit de un frasin, şi aţipea la răstimpuri cu bărbia în piept, între două valuri de durere. Sus, în frunzişul fremătător, mulţime de gândăcei fojgăiau neadormiţi sub lumina lunii, care bătea în aripile lor, făcându-i să sticlească, verzi ca nişte ochi frumoşi de fată. Din ei prepara Lăcustă otrava pe care o folosea ca leac pentru boala ce-l chinuia.

Întindea sub frasini pânze curate, apoi prindea câte o creangă plină în despicătura prăjinii lui şi o scutura cu hotărâre, cum se face cu prunii copţi. Greoi, mofluzi, bosumflaţi ca nişte copii adormiţi, gândăceii verzi ca mătasea-broaştei cădeau cu pocnete seci pe pânza aşternută în iarbă. Prea puţini se puteau dezmetici în timpul căderii şi îşi luau zborul. Prea puţini se dezmeticeau şi după ce căzuseră. Cei mai mulţi rămâneau straturi peste straturi în pânza ce avea să-i ducă la butoaie.

Lăcustă aduna capetele pânzei peste ei mai înainte ca toţi gândăceii din frasini să fie scuturaţi. Lăsa de fiecare dată mulţi pe crengi, să fie de prăsilă. În clipa dinaintea celei dintâi bătăi a crengilor pline de gândăcei, sub frasini mirosea curat a iarbă şi a vară. De cum îi înfricoşa, scuturând crengile cu prăjina, sub ei începea încet să se împrăştie un miros greu de suportat, de şobolan. Aceea era substanţa pe care o căuta Lăcustă şi toţi poticarii şi dohtorii vremii, toţi înalţii dregători de pe la curţile cele mai luminoase ale lumii, fraţi, veri şi unchi de regi şi voievozi. Din aripioarele solzoase, unse cu substanţa secretată de frică, făceau cu toţii praful de gândăcei, căruia poticarii ştiau să-i spună cantaridă, Lăcustă îl numea aşa cum învăţase, doar praf de gândăcei, dar, indiferent cum îi spuneau, făcea acelaşi lucru pentru toţi: omora pe cel care punea gura pe ea sau umplea de băşici pielea celui care o atingea.

Pânzele pline cu gândăcei erau cărate pe rând, cu grijă să nu se piardă vreunul, până la butoaiele cu oțet îndoit în apă, unde erau vărsate pentru ca insectele să moară, după care erau scoși la soare, ca trupurile lor să se usuce. Grădinarul Sucevei știa că unii poticari, mai leneși ori poate doar nepricepuți, fărâmau tot gândăcelul și vindeau apoi praful obținut drept cantaridă curată. El însă alegea numai aripioarele ca solzii de pește, le desprindea una câte una și numai pe acelea le măcina cu pisălogul într-o piuă cât pumnul. Dintr-un vârf de cuțit de praf făcut din tot trupul gândăceilor, un oștean sănătos putea să-și verse și sufletul din el, rămânând slăbit și neputincios zile în șir, în vreme ce aceeași cantitate de praf făcut numai din aripioare îl răpunea pentru totdeauna.

Ca orice tămăduitor vrednic, Lăcustă cunoștea și leacul pentru cantaridă, ba chiar îl avea pe poliţele pivniței lui. Pe fundul unui borcan ținut la întuneric se aflau două pietre de stomac, doi bezoari pe care îi găsise pe când ciobănea o capră pe care o primise ca plată pentru leacuri de la voievodul dinaintea lui Petru Rareș.

Leacul acesta ieșise în calea lui singur, după ce petrecuse mai întâi ani lungi căutându-l. O vreme pândise nopțile prin spatele stânelor, adormind câinii cu lapte de mac și furând vreo oaie ca să-i caute prin măruntaie mult doritele lui pietre de stomac. Albeața încă nu-i acoperise pe atunci ochiul, iar umerii mai erau la locul lor, nemăcinați de boală. În noaptea următoare lăsa la poarta stânei carnea frumos ciobănită a oii și pielea meșteșugit jupuită alături. Nu avea nevoie decât de leacul lui cel miraculos. Nu avusese însă fericirea să-l afle și atunci înțelesese că Dumnezeu nu este alături de el în fapta aceasta.

Renunțase la îndeletnicirile din timpul nopților atunci când se întâmplase să găsească nu una, ci două pietre în intestinele caprei căpătate de la Ștefăniță-Vodă. Încredințat că este cu adevărat lucrarea Domnului, Lăcustă mulțumise cu trei nopți de rugăciuni afară, sub stele. Mersese chiar la pâlcul de frasini unde își creștea gândăceii, ca să fie aproape de sursa păcatelor sale. Luna bătea ca și acum în coaja verzuie

a gândăceilor, făcând copacii să sticlească tainic. Pe pământul scufundat în întuneric, lucirile otrăvitoare. Pe cerul nopții, sclipirile neprihănite ale stelelor. Între ochii curați ai cerului și cei întinați ai pământului, Lăcustă își înălțase rugăciunile cu care nădăjduia să le împace pe amândouă, să curețe pământul cu cerul așa fel ca el să nu mai fie nevoit să caute prin intestinele animalelor leacuri pentru otrăvuri.

Ca orice duh necurat care umblă cu viclenie numai la ceasul nopții, durerea se înmuie către mijitul zorilor, iar Lăcustă adormi adânc pe când cerul se învinețea la răsărit. În lumina prăfuită a celui dintâi ceas al zilei, gândăceii din frasin își pierdură sclipirile. Scufundat în pacea somnului, grădinarul nu auzi zgomote care altfel l-ar fi adus la suprafață chiar și din adâncurile pivniței lui fără margini: pași târșiți ușor prin iarbă, o pasăre luându-și zborul de pe o creangă, o respirație de ființă vie în apropierea lui.

Se deșteptă speriat abia atunci când se simți privit. Cu mișcări stranii, contorsionate și iuți, își vârî picioarele sub el și se ridică pe vine, sprijinindu-și brațele prea lungi de pământ, cu coatele înălțate neașteptat de mult și capul întors cu ochiul cel bun către cel care-și arunca umbra asupra lui. O recunoscu abia după ce clipi mărunt de câteva ori, ca să alunge ultima pojghiță de somn.

— Bine ai venit, Măria Ta! spuse cu surâsul lui slut, care-i făcea bărbia să cadă cu totul în piept și ochii să-i dispară sub nenumăratele cute ale pleoapelor.

Vocea lui caldă și adâncă păru să iasă mai degrabă din pământul cu rouă decât din trupul fărâmat al grădinarului, voce de bărbat frumos și bun.

— Bună dimineața, Lăcustă! îi răspunse Chiajna fără să-l privească, cercetând locurile pe care le părăsise cu aproape trei ani în urmă și simțind că revenise după douăzeci.

Nimic nu mai era la fel, cu toate că nimic nu se schimbase. Senzația aceasta nu o părăsise de ieri, de când se întorsese în Cetatea Sucevei împreună cu Doamna Elena, cu băieții și cu mica Ruxandra. Sufletele caselor și odăilor sunt răspunsuri la sufletele oamenilor care le locuiesc. Se schimbă

ca și cum pereții ar răspândi aburi nevăzuți, în funcție de cel care intră în odaie. Chiajna trecuse cu răbdare dintr-o sală în alta, lăsând Casele Domnești să o simtă din nou, să se umple de prezența ei.

Inspirase mireasma fiecărei săli în parte, a fiecărui iatac, a fostei ei odăi de școală și a coridoarelor întortocheate ce duceau până în turnul de la apus. Aruncase o privire ferestrei zăbrelite în carouri de la care căzuse Iliaș. Deschisese ușa iatacului tatălui său, în care fusese adesea îngăduită în zorii zilei, atunci când Grigore îl bărbierea, și care avea cu totul alt suflet, alt miros decât toate celelalte, ceva din tatăl ei împletit cu ceva din ea. Cercetase Sala Tronului din care fusese mereu alungată de baba, atunci când o găsea așezată pe tron, potrivindu-și degetele mici în crucile încrustate pe cotiere. Trecuse prin ele, întârziind o vreme în fiecare, pentru ca locurile să o simtă la rândul lor, să se umple din nou de prezența ei, să redeștepte în ele vechile lor suflete.

Scosese *Principele* din buzunar și-l strecurase la locul lui din trecut, în bibliotecă, lângă fereastră, pe raftul de sus. Bestiarul italian dispăruse. Pupitrul înalt cu un picior era gol, ca o gură însetată, căscată către odaia întreagă. Biblioteca avea ceva din mirosul Doamnei Elena împletit cu al ei. Fiecare odaie a Caselor Domnești se mișcase în urma trecerii Chiajnei ca un om care se redeștepta la viață. În cea dintâi zi în cetate, Chiajna se împrăștiase în lucruri, impregnându-le cu aerul ei hotărât de stăpână.

Cu iepurele adus din Cetatea Ciceului țopăind șchiopătat pe urmele ei intrase în vechiul iatac al copilăriei. De la fereastră putuse zări, printre copacii din curte, Biserica mică a Coconilor și capătul cărării ce ducea la grădina lui Lăcustă. Lângă zidul bisericii, chiar acolo unde le găsise pentru prima oară, cele două pisici stăteau tolănite la soare, nemișcate, bătrâne și obosite, cu capetele răsucite spre trupurile năpârlite. Nu mai aveau putere să toarcă și abia dacă mai ridicau capetele atunci când preotul ori baba puneau lângă ele o străchioară cu lapte sau apă.

Întâlnirea cu baba stricase stăpânirea de sine cu care Chiajna intrase în Casele Domnești. Doica ei dintâi, care o scutura cu nădejde de cot în pruncie, când nu se lăsa adusă la masă ori la somn, făcuse o plecăciune adâncă atunci când o revăzuse, fără să-și ridice nicio clipă ochii din pământ. Domnița întinsese mâna spre ea, într-un gest atât de obișnuit între ele odinioară, dar baba se apropiase de data aceasta și i-o sărutase, apăsându-și apoi fruntea pe degetele ei cu ceva ce-i păruse Chiajnei a fi pe jumătate nădejde, pe jumătate un soi de mulțumire adusă cerului.

Gestul doicii o tulburase peste măsură. Ce se schimbase, de vreme ce baba ei părea să nu o mai recunoască? Crescuse, adevărat, dar nu există în noi un sâmbure care rămâne neschimbat de la naștere până la moarte? Nu este vizibil sâmburele acesta? Sâmburele din ea se schimbase? Atât de tare își pusese surghiunul pecetea pe ea, încât nu mai era recunoscută de doica ei?

Ca să recapete cumva stăpânirea clipei, Chiajna se agățase de cel dintâi lucru care-i venise în minte și întrebase, știind bine că cel ce pune întrebări controlează situația:

— Doica mică unde-i?

În loc de orice răspuns, baba prinsese a-și șterge ochii mai întâi pe furiș, apoi din ce în ce mai des, până când își ceruse iertare și ieșise din odaie cu mersul mai legănat decât odinioară, căci picioarele i se îngroșaseră peste măsură, iar genunchii nu-i mai putea îndoi din pricina gutei.

Bănuitoare, Chiajna amânase cercetarea restului Caselor Domnești, traversase curtea și trecuse pragul Bisericii Coconilor, închinând o cruce scurtă în pridvor, cu gesturi mai degrabă mânioase decât pioase. Iepurele sărea șontâcăit pe urmele domniței, oprindu-se înghețat de spaimă ori de câte ori se întâlneau cu cineva și reluându-și mersul numai după ce pericolul trecea, iute ca să-și prindă stăpâna din urmă.

— Săru-mâna, părinte! spusese Chiajna cu glasul cam prea ridicat în biserica goală, dar preotul trecuse sub tăcere necuviința. Unde este doica mea cea mică?

Preotul Bisericii Coconilor îi ieșise în întâmpinare cu sfânta cruce mică și făcuse semnul binecuvântării asupra ei:

— Binecuvântează, Doamne, pe copila voievodului nostru! Pecetea harului dumnezeiesc.

Apoi însă nu mai vorbise, lăsând întrebarea fără răspuns și pe Chiajna în mijlocul bisericii, în vreme ce el trecea pe la fiecare sfeșnic, curățându-l de mucurile lumânărilor arse și nivelând cu palma nisipul. Indignarea dintâi a Chiajnei se topise într-o îngrijorare. Căutase pe coridoarele Caselor Domnești pe Anghel, ca să-i pună aceeași întrebare. Iscoada lui vodă îi răspunsese însă că nu știe despre cine este vorba, dar, dacă domnița este atât de bună ca să i-o descrie, îi va da de urmă cât de curând.

În cea dintâi noapte în Cetatea Sucevei nu dormise nimeni.

Băieții aflaseră despre apropiata plecare a lui Iliaș la Constantinopol și răsuciseră pricina pe toate părțile, în încercarea de a găsi soluția care le scăpase părinților lor. Ștefăniță propusese să trimită un înlocuitor, un băiat de boieri aidoma la stat fratelui său. Iliaș îi mărturisi că are de gând să-l omoare pe sultan imediat cum va găsi prilejul, strecurând pentru aceasta prin bagaje un cuțitaș de la bucătării. Petrecură noaptea uneltind felurite planuri, printre care se afla și unul în care Iliaș devenea cel mai bun învățăcel al dascălilor împărătești, urmând a folosi apoi toată acea învățătură ca să scape lumea de otomani, o dată pentru totdeauna.

Ruxandra simțise neliniștea tuturor celor din jur, care se adăuga la mâncărimile ce-i chinuiau gingiile din care tocmai răsărise încă o măseluță, și nu putuse fi liniștită decât târziu, către dimineață. Doamna Elena intrase și ieșise pe rând din odăile copiilor, nemulțumită de felul în care îi stăpâneau doicile lor, iar Petru Rareș îl chinuise pe Macarie până la mijitul zorilor cu povestitul, încurcându-se de mai multe ori și răspunzând fără răbdare la întrebările cronicarului.

În mijlocul tuturor acestora, Chiajna rămăsese întreaga noapte în patul său, cu ochii în baldachinul din dantele, refăcând iar și iar pașii și gesturile zilei care se încheiase. Observase că intră în ea însăși ca într-o peșteră necunoscută. În fiecare zi descoperea o nouă cavernă, un nou coridor, alte și alte firide și ocnițe. Înțelegea, din ce văzuse până

atunci, că peștera este necuprinsă, fără sfârșit. Cum putea să-i spună atunci „Chiajna"? De unde putea ști că este cu adevărat toată Chiajna, că nu a mai rămas nimic de descoperit? Deocamdată, câtă vreme nu trăise tot ce îi fusese dat, nu avea cum să știe cine este. Nu poți numi labirintul de caverne, coridoare și unghere până când nu ajungi la capătul lui.

Ajunsă în punctul acesta, se încurcase. Simțise că ceva îi scapă, un lucru care căpăta importanță tocmai pentru că nu reușea să-l prindă, să izoleze gândul și să-l scoată la lumină, ca pe o amintire de dinainte de a învăța să vorbească, de aceea greu de așezat în cuvinte.

Zorii zilei o aflară obosită, cu ochii roșii și dureroși și cu o dorință ascunsă de a plânge. Se așteptase ca întoarcerea în Suceava să însemne o întoarcere în copilărie, o regăsire a anilor în care se simțea de neînvins pentru că era curată ca arhanghelul cel purtător de sabie. Nu găsise însă puterea aceea, copilăria ei și puritatea de odinioară nu se aflau în cetate. Avea să rămână veșnic vinovată pentru că nu știuse să-l ierte pe Micu mai înainte ca el să fie ucis, pentru că adusese năpasta asupra oamenilor din Cetatea Ciceului, refugiindu-se acolo, pentru că o dușmănise pe fiica negustorului de mărgele pentru rochia ei frumoasă, pentru că toți iepurii din cetate fuseseră prinși și jupuiți ca să fie mâncați și pentru multe alte lucruri pe care le văzuse.

Ieșise din Casele Domnești la primii zori ai zilei și pornise către cărarea ce ducea la grădina lui Lăcustă. Își croise drum printre urzicile din spatele țintirimului Mușatinilor cu o nuia pe care o prăvălea asupra buruienilor cu sete. Era încredințată că doica mică murise, pesemne ucisă de vreun ienicer în ziua intrării lor în cetate, că toți știau și nimeni nu voia să-i spună. Iepurele șchiop o urma speriat, iar cele două pisici bătrâne se desprinseseră de zidul bisericii și o porniseră agale după ei, plictisite.

Sentimentul că nimic nu mai era la fel, cu toate că nimic nu se schimbase, o copleși din nou și în grădina lui Lăcustă. Locul era altul într-un fel greu de deslușit, ca și cum ar fi

mirosit diferit ori ca și cum acolo ar fi locuit alți oameni, îmbibând văzduhul cu viețile lor.

Chiajna se opri o clipă ca să cerceteze ce vedea. Bojdeuca cu acoperișul din șindrilă părea neschimbată. Aceleași tufe de rostopască mărgineau cărarea până la prispă, aceleași frunze de ricin și brusture, mari cât talerele, umbreau ierburile mărunte. Sub un frasin, cu spinarea lui cocoșată sprijinită de trunchiul cenușiu și cu bărbia căzută în piept, Lăcustă dormea. Se apropiase de el și, atunci când umbra ei îl acoperise cu totul, grădinarul se trezise și-i dăduse binețe cu ceva ce ar fi putut trece drept bucurie, pentru cineva care cunoștea bine grimasele cu totul neobișnuite ale chipului său.

Lăcustă așteptase cuviincios ca stăpâna cea mică să înceapă vorba. Chiajna încă mai cerceta locurile din priviri, căutând nepotrivirile cu ceea ce-și amintea. Un fâlfâit de aripi mici tulbură liniștea dimineții. Pisicile se încolăciră una în alta, torcând abia ghicit. Un greiere tăcu. Ușa pivniței scoase un scârțâit ușor, împinsă de o pală de vânt.

Apoi, deodată, pe sub toate acestea se strecură un zgomot diferit venit din casă, o șoaptă abia ghicită, ca mersul unui șoricel temător, care o făcu pe Chiajna să-și îndrepte privirile încă o dată într-acolo, cu mai multă atenție. Nepotrivirea i se dezvălui atunci pe de-a-ntregul. Geamurile bojdeucii erau curate, pânzele de păianjeni dintre stâlpii prispei dispăruseră, iar acoperișul nu mai avea smocuri de iarbă răsărite printre șindrile.

— Lăcustă, ce a mai fost pe aici? îl întrebă într-un târziu.

— Greu, Măria Ta, răspunse el, ridicându-se pe picioare.

— Vopseaua din Piatra Raiului, pentru Voroneț?

— Aici, Măria Ta.

Și Lăcustă arătă cu bărbia descărnată către pământul de sub frasin pe care dormise.

— Am îngropat borcanele ca să nu ni le prăpădească necredincioșii.

— Ai mai făcut?

— Nu am mai făcut, Măria Ta. O să fac. De astăzi încep să fac.

Umbrele crengilor pe chipul ei tremurau, închipuind viitoarele riduri. Poalele rochiei îi erau ude de la roua prin care umblase și Chiajna le privi o clipă, apoi le dădu pace. Respirația ca de copil a luminii care creștea îi pulsa pe tâmple, împrumutând blândețe ritmului bătăilor inimii ei. Începea să simtă că a ajuns acasă, cu toate neajunsurile care o nemulțumeau. Se închega ca dintr-o lume de ape care-și pierduse contururile solide. Găsise un lucru care putea fi continuat, Lăcustă avea să isprăvească de preparat vopseaua albastră.

— Mi-am petrecut vremea făcând praf de gândăcei, Măria Ta, vorbi din nou Lăcustă. Mult praf, căci vă așteptam să vă întoarceți și să curățăm țara de trădători. Praful meu e bun pentru astfel de curățări.

Chiajna surâse, iar surâsul său nu mai avea nimic din cel pe care-l cunoștea grădinarul. Preț de o clipă, zâmbetul ei dezlegă pentru Lăcustă un noian de întâmplări viitoare, toate legate de stăpâna sa și de el însuși, toate furtunoase, dar clipa trecu mai înainte ca el să poată desluși limpede ce i se arătase. Rămase numai cu o teamă și cu un curaj de pe urma acestei presimțiri, o hotărâre de a-i sta ei alături până la sfârșit, de a o urma indiferent în ce încleștări avea să îl vâre. O pală de vânt roti frunzele de sub frasin într-un vârtej care descoperi pământul nezbicit de dedesubt.

— Nu o găsesc pe doica mea cea mică, Lăcustă, îi destăinui Chiajna neliniștea cu care venise. Nu vor să-mi spună ce s-a întâmplat cu ea.

Lăcustă nu mișcă. Niciunul dintre oasele lui strâmbe și dureroase nu tresări. Nici măcar nu întoarse capul ca să o poată privi cu ochiul său cel bun. Pentru o clipă scurtă ca o părere ar fi dat să nu mai respire, dar își luă iute seama, pricepu că acesta ar putea fi un semn în sine și trase aer în piept la fel ca înaintea ultimelor cuvinte ale Chiajnei, apoi îi dădu drumul înapoi ușor, măsurat. Chiajna avea să-și amintească adesea perfecțiunea lipsei lui de reacție, cu invidie, de cele mai multe ori.

Tocmai această perfectă nemișcare îi dădu de bănuit și, fără voie, privirile i se îndreptară din nou către căsuța cu ferestrele curate și prispa curățată de pânze de păianjeni.

În liniștea începutului de zi, o mână temătoare deschise ușa și în prag se ivi doica mică, mai topită la trup decât și-o amintea, cu privirile albastre pe care se străduia Lăcustă să le pună pe pereții mănăstirii Voronețului pironite într-ale Chiajnei și cu o cută nouă adâncită în mijlocul frunții. Din spatele ei își iți capul un prunc abia ridicat pe picioare, frecându-și ochii încă lipiți de somn, iar doica mică îl ascunse după un pliu al fustei, pe care-l ridică și-l răsuci la spate peste copil.

Preț de o clipă, lucrurile nu avură niciun înțeles pentru Chiajna. Ceea ce vedea nu se potrivea cu nicio explicație pe care mintea ei, în încercarea de a găsi ordinea în lumea înconjurătoare, i-o aducea la suprafață. Imaginea doicii mici cu un prunc agățat de poale, ieșind în zorii zilei din casa nelocuită a lui Lăcustă, aștеptă o vreme la ușa înțelegerii ei.

— Ziua bună, Măria Ta, șopti fata într-un târziu, cu atât mai pierită cu cât stăpâna sa nu se înfuriase, ci se mulțumea numai să o privească cu sprâncenele ridicate.

— Bună dimineața, Dumitriță, îi răspunse domnița, chemând-o pentru cea dintâi oară pe nume, ca și cum făptura din fața ei nu ar mai fi avut nicio legătură cu cea pe care o striga odinioară doică mică.

— Eu o să cobor la pivniță, să-mi încep treburile zilei de astăzi, spuse Lăcustă. Vă las să vorbiți. Mă găsiți jos dacă aveți nevoie de mine.

Nu avea puterea de a auzi istorisirea fetei. Intrarea oștirii lui Soliman în Cetatea Sucevei, în urmă cu trei ani, se făcuse fără mare tulburare, căci nu li se împotrivise nimeni. Hatmanul Mihu îi așteptase cu porțile cetății deschise, iar marii dregători care rămăseseră în Suceava se închinaseră de îndată sultanului și domnului ridicat de el pe tronul țării. De aceea, povestea doicii mici părea ireală, de vreme ce cetatea nu fusese trecută prin foc și sabie, casele nu fuseseră pârjolite, oamenii nu fuseseră uciși.

Numai pe ea o aflase un ienicer frământând pâine în ziua aceea, cu mânecile cămeșii suflecate până aproape de umeri și brațele albe de făină, cu buza de sus ușor asudată din pricina trudei și răsuflarea grăbită. Bărbatul se oprise în prag, privind-o. Doica mică rămăsese cu pumnii plini de aluat ridicați deasupra cofei în care frământa, înspăimântată. În jur mirosea acru și umed a maia, mireasmă care-i amintise ienicerului de copilăria lui din satul bulgăresc. Brațul i se muiase și vârful iataganului se sprijinise cu un sunet oțelit de podeaua din piatră. Nemișcarea fetei albe de făină îl înduioșase, iar el se apropiase și îi zâmbise, ei ori poate unei amintiri dintr-o viață de dinaintea celei de ienicer, ridicase mâna și scuturase făina din părul doicii mici.

În bucătărie năvălise atunci un cămăraș ce purta pe brațe un vraf de veșminte domnești, mantii și caftane de-ale lui Petru Rareș, încercând să le ascundă de turci. Lăsase straiele să cadă la picioarele lui, apucase un talger de pe masă și se repezise, cu el ridicat deasupra capului, la ienicer, cu gând să scape fata. Privirile oșteanului se oțeliseră, anii petrecuți în cazărmile de pe lângă școala de ieniceri, unde odabașii și bulucbașii îi deșteptau noaptea cu lovituri de bici, ca să-i învețe să fie mereu pregătiți să se apere, se întorseseră într-o clipă în mintea lui. Își așteptase vrăjmașul cu iataganul pregătit, dar cămărașul coborâse talgerul și-l folosise drept scut, apoi își luase avânt cu iuțeală și lovise cu muchia lui fluierul piciorului ienicerului. Înfuriat din pricina durerii, turcul scosese pumnalul de la brâu și retezase beregata moldoveanului, făcând sângele să țâșnească pe brațele pline de făină ale doicii mici și pe obrajii ei palizi.

Fata nu cutezase să se miște de când începuseră toate acestea.

Împietrită lângă cuptorul cald care încă mai aștepta aluatul, văzuse ca prin vis cum ienicerul întoarce către ea ochi de fiară stârnită din culcușul ei. Sunetele lumii din jur se uniseră toate într-un singur țiuit care-i străpunsese urechile, amorțindu-i mintea, în vreme ce bărbatul o prăvălise pe podeaua de piatră și o siluise cu aceleași mișcări scurte și precise cu care ucisese cămărașul.

Abia când isprăvise, ienicerul băgase de seamă că se murdărise de sânge de pe obrajii doicii mici. Faptul îl înfuriase peste măsură, își închipuise că fata era cuminte și curată ca un copil, vrednică de îndurarea și dezmierdările lui, dar trebuise să se ivească ghiaurul și să o întineze cu sângele lui scârnav, ca să nu poată el să se bucure de clipa lui de înduioșare. Își vărsase toată furia acestei neîmpliniri asupra fetei, care încă nu mișcase, gâtuită de spaimă. O strivise cu lovituri de picior, oprindu-se numai o clipă ca să închidă ușa cuptorului care dogorea puternic din stânga lui. O lăsase numai cu un firicel de viață în ea, de care doica mică se agățase ca să se târască spre seară pe poteca ce ducea la grădina lui Lăcustă. Fusese cel dintâi loc care îi venise în minte, cel mai sigur dintre toate în care s-ar fi putut ascunde. Se aștepta ca traversarea cimitirului Mușatinilor și vederea grădinarului schilod și slut să pună în oricine altcineva tot atâta teamă ca în ea.

Lăcustă o aflase în amurg între straturile de napi, întinsă pe pământ ca și cum nu ar fi căzut, ci s-ar fi așezat de bunăvoie să se odihnească, cu brațul întins către prispa casei și tâmpla culcată pe el. Către apus, ultima culoare a cerului fusese cu o clipă mai înainte vânăt-stacojie, o culoare catifelată și tristă. O ridicase pe brațe și urcase treptele casei.

Își petrecuse noaptea aceea dintâi amestecând leacuri la picioarele patului în care o așezase pe ea.

Coborâse la pivniță și adusese de acolo piua și pisălogul, borcănașul cu tătăneasă frecată cu seu de oaie și câteva mănunchiuri de ierburi uscate.

Îi dezlipise rochia îmbibată de sânge uscat de pielea învinețită, cu mișcări nesfârșit de încete.

În mijlocul nopții, un vânt turbat începuse să scuture ușa și ferestrele din țâțâni, ca și cum toți morții ieșiseră din morminte și încercau să intre în casă, cerându-și dreptul la viață de pe lumea cealaltă. O acoperise cu alifiile preparate de el și o înfășurase în fețele de pânză păstrate pentru prepararea vopselei albastre din Piatra Raiului. O veghease apoi, încredințat că, dacă el ar adormi, atunci morții care scuturau ferestrele și ușa, cerând-o pe Dumitrița, ar fi izbutit să o ia.

Nu-i rostise niciodată numele înaintea nopții aceleia în care soarta ei se hotărâse în ceruri. O făcu pentru cea dintâi oară într-o rugăciune simplă pentru viața ei: apără și păzește, Doamne, pe Dumitrița de tot ce-i rău și necurat. Iar și iar, într-un șir nesfârșit, până la ivirea zorilor care de obicei alungă duhurile înapoi, în întunericul din care au ieșit. Miezul vieții lui se numea Dumitrița, căci venise pe lume în noaptea focurilor lui Sâmedru, cu care se alungă fiarele și se încălzesc morții.

Fata aceasta tăcută și sperioasă, pe care prea puțini dintre cei ce treceau zi de zi pe lângă ea o vedeau, izbutise pe căi neștiute să spargă zidul ridicat de Lăcustă între el și lume. Până la ivirea ei în Casele Domnești, grădinarul refuzase să ia parte la acțiunile care compuneau viața, care erau malurile timpului lor. Lucra neîntrerupt zile și nopți, fără să bage de seamă scurgerea lor, apoi cădea într-un somn vecin cu moartea, care dura de asemenea zile și nopți. Părea să nu aibă organul tainic cu care oamenii simt timpul și de aceea nici timpul nu avea efect asupra lui. Nu aparținea prezentului pentru că trăia în afara ceasurilor, ca un observator căruia îi este îngăduit să privească totul din afară. Ruptura dintre Lăcustă și lume era atât de evidentă, încât oamenii nici măcar nu fuseseră nevoiți să se țină departe de el. Nu se amestecau așa cum nu se amestecă uleiul cu apa. Era un privitor al vieții, nu un participant la ea.

Numai Dumitrița singură nu fusese oprită de toate acestea, privirile ei albastre trecuseră de zid și ajunseseră până la grădinarul Cetății Sucevei fără greutate, făcându-l dintr-odată conștient de scurgerea timpului, de existența tuturor celorlalți oameni pe lume și transformându-l pe loc în participant la deșertăciunile pe care altădată le privea cu atâta detașare.

Fata rămăsese în casa lui Lăcustă. Se întremase cu greutate, os cu os, ruptură cu ruptură. După ce îi vindecase toate beteșugurile trupului, Lăcustă nu mai urcase treptele prispei și nu o mai atinsese. În palme purta amintirea cărnii ei strivite cu piciorul, pe care o unsese în fiecare zi cu alifii, până când își revenise la culoarea de porțelan. Cu beteșugurile

sufletului nu se descurcase, doica mică se ascundea tremurând ori de câte ori vreo slujnică trimisă după leacuri se ivea în grădină. Nu se mai învoia atunci să iasă afară nici după căderea întunericului, la ceasuri întregi după plecarea slujnicei.

Uneori icnea prin somn și se deștepta scăldată în sudoare, aprindea lumânarea și proptea sub clanță un scaun ca și cum ar fi bănuit sute de tâlhari care dădeau târcoale. Toate vietățile de prin coșurile din pivniță începeau să se agite, dând de veste lui Lăcustă că în casă se petrece ceva. Grădinarul ieșea atunci, se așeza pe cea dintâi treaptă a prispei, așa fel ca ea să-l poată vedea, și rămânea acolo, treaz, până dimineața.

Pruncul ienicerului venise pe lume la nouă luni după toate acestea. Doica mică nu mai știu cum să continue istorisirea din acest punct.

— Acum ne este bine, Măria Ta. Am curățat casa. Lăcustă ne-a dat-o nouă, mie și copilului. Băiatul crește mare. Întreabă-mă Domnia Ta, că nu știu ce să-ți mai spun.

Chiajna ar fi dorit ca ea să mai spună o dată toată povestea, de la început. De-a lungul firului ei i se arătaseră felurite înțelegeri, gânduri pe care nu le putuse urma până la capăt, pentru că era atentă la vorbele doicii. Îi stăruia în minte plecarea lui Lăcustă. Faptul că el nu avusese puterea de a asculta povestea o nedumerea. Doica aceasta a ei, o ființă cu totul neînsemnată, o fată al cărei nume nu avusese niciodată importanță la Curtea Domnească, o slujnică căreia Chiajna nu-i cunoscuse multă vreme culoarea ochilor, pentru că nu i se uitase în luminile lor, părea să fie toată viața lui Lăcustă.

O trimise pe Dumitrița să-i aducă o cană cu apă ca să o îndepărteze de ea și să-și poată da frâu liber gândurilor. Descoperea că oamenii nu au importanța pe care o credea ea, iar faptul că doica a doua reprezenta lumea cuiva o transformă numaidecât într-o persoană adevărată. Detaliile vieții ei căpătară dintr-odată importanță, Chiajna ar fi dorit să știe de unde vine fata aceasta, cine este ea. O descoperire

încă și mai însemnată se strecura încet printre toate acestea: cel care te vede, cel pentru care devii important, te naște a doua oară pe lume, făcându-te vizibil și pentru ceilalți. Câți alții vor mai fi fiind în jurul ei nevăzuți?

Dimineața aceea în care deschisese ochii și începuse să privească oamenii altfel avea să rămână în amintirea Chiajnei pentru totdeauna. În Cetatea Sucevei, viața păru să-și reia cursul întrerupt în urmă cu trei ani. Deosebirile, mărunte și ascunse, se arătau numai celor foarte pătrunzători, minților iscoditoare care nu se mulțumeau cu ceea ce vedeau ochii. Tatăl ei păstră în dregătoriile lor o mână de boieri din cei urcați acolo de Ștefan Cetină. Cu alai domnesc și flamurile Moldovei în frunte, înveșmântat într-o mantie cu bourul brodat pe umeri, Iliaș porni către Constantinopol. Doamna Elena îl legase cu cuvânt aspru să scrie acasă în fiecare săptămână.

— Vei locui în Bogdan Sarai, care este casa Moldovei în cetatea sultanului, așadar vei fi înconjurat de ochii și urechile mele, dragul mamei, îi spusese ea la plecare. Nu-ți da părinții de rușine și nu face nimic din ce nu ai cuteza să faci aici, sub ochii noștri, căci voi afla.

Scrisorile lui Iliaș sosiră după porunca mamei, numai că de la o vreme el începu să povestească cum în Constantinopol i se spune prinț și poftea ca de acum înainte toată lumea să-l numească așa. Ifose și mofturi turcești, răbufnise Petru Rareș, aruncând răvașul în poala Doamnei Elena, de unde Chiajna îl culesese ca să mai citească o dată. Începând cu vechile pravile rămase de la cei dintâi voievozi și până la cronicile părinților, nimeni nu-i numise vreodată pe feciorii domnilor moldoveni prinți, iar asta nu avea să se schimbe acum, la nazurile unui copil pe care sultanul încerca să-l desprindă de ai săi, scăldându-l în răsfățuri orientale. Feciori de domn se numiseră în copilăria lor și Ștefan cel Mare, și Alexandru cel Bun, și Bogdan Vodă. Dacă titlul fusese îndeajuns de bun pentru aceia, atunci avea să fie bun și pentru feciorii săi.

Chiajna adormi în seara aceea încercând să potrivească titlul de prințesă alături de numele ei. Chiajna din Casa Mușatinilor, prințesa Moldovei. Chiajna Despina, prințesă de Moldova.

Tatăl său se schimba. Cu fiecare dimineață în care se trezea, Petru Rareș se îndepărta încă puțin de fostul voievod, ca și cum el cel adevărat s-ar fi dat jos pe cealaltă parte de pat și ar fi rămas prizonier în iatac tot restul zilei, prin lume umblând numai o nălucă, o dublură nedumerită a celui de care se desprindea zi după zi. Cu fiecare deșteptare de dimineață, cele două părți se îndepărtau tot mai mult una de cealaltă, până când unirea nu a mai fost posibilă, iar cel ce rămânea captiv în iatac începu să se destrame încet, ca un abur.

Într-o seară, pe când dinspre Biserica Coconilor se auzea toaca bătând pentru vecernie, mai întâi rar și sacadat, ca pașii unui bătrân, apoi din ce în ce mai iute, până când deveni sunetul unei inimi pulsând cu putere pe deasupra cetății, în Suceava intră un sol de la Constantinopol. Aducea un edict prin care sultanul îi interzicea lui Petru Rareș să cumpere arme ori să întărească cetăți și mănăstiri cu ziduri și turnuri de apărare. Trebuiau stricate toate gurile de lup și capcanele rămase pe la intrări, trebuiau secate șanțurile cu apă care le înconjurau.

Toaca ajunsese în punctul ei cel mai înalt, de unde coborî apoi, cu bătăi tot mai rare pe mijlocul scândurii, unde sunetele erau mai groase. Avea să pornească isprăvirea cât mai grabnică a picturii Voronețului, își spuse Rareș, ascultând grămăticul ce dădea citire edictului. Avea să ridice multe alte biserici și mănăstiri pe tot cuprinsul țării, de vreme ce acesta era un punct pe care sultanul uitase să-l treacă în firmanul său. Avea să-și poarte războiul cu zidari, tâmplari și constructori, dacă cel cu oșteni îi fusese zădărnicit.

Alături, în Valahia, voievozii continuau să se schimbe tot la un an sau doi, din pricina luptelor dintre Craiovești și Drăculești. Dintre fiii lui Radu cel Mare se perindaseră deja până acum trei pe tron, adesea de câteva ori chiar, pentru

că erau daţi jos de boieri, iar ei veneau cu oaste şi luau tronul înapoi. Bunăoară Radu Paisie Vodă se întorcea acum pentru a patra oară la domnie, cu tot sprijinul soţiei ce-şi luase din Casa Craioveştilor, anume ca să pună capăt luptelor.

— Verişoara ta, Chiajnă, îi spusese Doamna Elena, şi nepoata mea al cărei nume l-am pus micii Ruxandra.

Chiajna cunoştea povestea verişoarei sale, Ruxandra Basarab, domniţă din neamul Craioveştilor. Visa în taină o poveste asemănătoare, cu toate că ar fi schimbat unele lucruri, pe ici, pe colo. Pe când era numai o pruncă, Ruxandra fusese făgăduită unui fecior de domn din neamul Muşatinilor, tot cu gândul de a face pace între casele domnitoare. Se întâmplase însă ca, mai înainte de a ajunge la vârsta măritişului, tatăl şi fratele ei să fie ucişi de neamul Drăculeştilor, iar Ruxandra împreună cu mama şi cu sora sa îşi aflară scăparea în Cetatea Sibiului.

Când apele se mai liniştiră, mama domniţelor surghiunite ceru ajutorul lui Zápolya, voievodul Ardealului, ca să trimită vorbă Muşatinilor că fata este gata pentru nunta promisă. Zápolya făcuse încă şi mai mult decât atât: chemase pe amândoi voievozii, al Valahiei şi al Moldovei, tineri şi fără soţii, spunându-le că fetele sunt două, ce prilej mai bun se va ivi vreodată pentru ca neamurile Drăculeştilor, Craioveştilor şi Muşatinilor să se unească într-o mare şi singură casă domnitoare, stingându-se astfel vrăjmăşiile din interior?

Mirele din casa Muşatinilor, cel promis în copilărie, se afla la vremea aceea în luptă la hotarele ţării, aşa că ajunse cu multe zile întârziere în Cetatea Sibiului. Mirele din casa Drăculeştilor sosise în ziua stabilită, pusese daruri la picioarele Doamnei, aruncase o privire domniţelor, alesese pe frumoasa Ruxandra şi se întorsese cu ea în Cetatea Târgoviştei. Atunci când voievodul Moldovei ajunse şi el în Sibiu, Zápolya îi prezentă pe domniţa Stana, sora Ruxandrei, arătându-i că între fete nu este nicio diferenţă, de vreme ce amândouă sunt din aceeaşi mamă şi din acelaşi tată, aşadar pecetluiesc aceeaşi alianţă puternică între case.

— De ce nu a vrut voievodul Moldovei învoiala aceasta? obișnuia Chiajna să o întrebe pe Doamna Elena ori de câte ori povestea domniței Ruxandra era iarăși scoasă la lumină.

— Poate că era iute la mânie, ca voi toți, îi răspundea Doamna Elena cu un surâs sub care numai ea știa ce ascunde.

— Ba eu cred că iubea pe domnița Ruxandra, aducea Chiajna vorba acolo unde voise de la bun început.

— Poate.

— Dar cum o putea iubi, de vreme ce nu o văzuse niciodată?

— De văzut o văzuse, explicase Doamna Elena. Atunci când se fac făgăduieli între copii de voievozi, sunt trimise portrete pictate din an în an, așa fel ca tinerii să nu fie străini atunci când se întâlnesc. În plus, știu de la sora mea, mama fetelor, că în Cetatea Târgoviștei se iveau adesea tot felul de iscoade trimise cu scopul de a cerceta înfățișarea viitoarei mirese. Ruxandra a fost de mică deosebit de frumoasă.

Tânărul voievod al Moldovei plecase plin de mânie din Cetatea Sibiului, strânsese la el oastea și pornise pe urmele domniței Ruxandra. Intrase pe pământurile vecine și se războise cu voievodul muntean vreme îndelungată. Pentru că sorții nu înclinau izbânda către niciunul dintre ei, într-un târziu căzură la pace, înțelegându-se ca voievodul moldovean să primească drept despăgubire pe toți boierii moldoveni trădători care se adăpostiseră până atunci în Valahia.

Atunci când Radu Paisie urcase pentru întâia oară în scaunul de domnie, o aflase pe frumoasa Ruxandra văduvă și o luase de soție, nădăjduind ca boierii Craioveşti să-i sprijine din această pricină domnia. Planul său nu izbutise însă și, de-a lungul vremii, pierduse tronul de trei ori.

Ca să pună capăt tulburărilor fără sfârșit, sultanul nu mai îngădui boierilor să-și trimită la Constantinopol delegațiile cu daruri și cu numele domnului pe care-l voiau, ci alese pe unul dintre pretendenții de os domnesc aflați mai mult pe malurile Bosforului decât ale Dunării și-l căftăni, trimițându-l cu meterhanele la Târgoviște. Dumitru gelepul din

Casa Drăculeștilor, cel mai mic dintre feciorii lui Radu cel Mare, ieși astfel din negustoria lui înfloritoare cu berbeci, alungă pe fratele său, Radu Paisie, din scaunul domnesc, își luă numele de Mircea-Vodă și porunci, mai înainte de orice altceva, mutarea cetății de scaun în târgul Bucureștilor.

Hotărârea acestui nou domn muntean se văzu și prin faptul că, după numai câteva zile, în Cetatea Sucevei intră o delegație de veliți boieri valahi care puseră șiruri de cufere pline cu daruri la picioarele lui Petru Rareș și cerură mâna domniței Chiajna pentru noul voievod.

— Câți ani are? întrebă Chiajna, care își amintea că acest Dumitru gelepul se mai ivise odinioară în discuțiile din Casele Domnești, ca posibil soț pentru sora sa, Ana.

— Desfaceți toate cuferele, porunci Petru Rareș după ce trimise delegația la odăile oaspeților. Dacă se află cel mai mic dar pentru Chiajna printre toate celelalte, atunci fata nu va pleca nicăieri! Să nu-și permită el să trimită daruri fetei mele!

În fața posibilității ca fiica sa să devină peste noapte Doamna Valahiei, părăsind pentru totdeauna Cetatea Sucevei și Moldova, Rareș dăduse dintr-odată uitării vechile lui planuri de alianțe. Cererea îl înfricoșase pentru că înțelegea, pentru cea dintâi oară, că orice căsătorie însemna în primul rând pierderea Chiajnei. Fricii însă nu-i îngăduise niciodată să pună stăpânire pe el. Nu știa cum se simte ea în inimă și în măruntaie, cum înmoaie genunchii și subțiază glasul. Din această pricină, ceea ce arătă lumii din afară fură de fapt semne de mânie, mult mai bine cunoscute de el și care îl ajutară să descătușeze teama ce o simțea: se încruntă, lovi cu pumnul în masa lungă din sala de ospețe și strigă la feciorii de casă, care porniră să scoată darurile de prin cufere.

— Este o cerere îndreptățită, spuse Doamna Elena împăciuitoare, lăsând pe Ruxandra mică în brațele Chiajnei și apropiindu-se de masa care se umplea cu pocale de sticlă îmbrăcate în filigran de argint, pumnale cu mânerele bătute în granate și safire, tapiserii înfățișând flori și animale din lumi necunoscute. Fata are vârsta, iar dușmanii tăi sunt risipiți, deci ne așteptăm la domnie lungă.

— Ce este acela? întrebă Petru Rareș, pocnind din degete, ca să atragă atenția unui fecior de casă care scosese dintr-un cufăr un manuscris de culoarea măslinelor.

Bănuia că manuscrisul ar fi putut fi trimis pentru Chiajna. Cartea avea colțurile ferecate în argint și un medalion din email pictat în mijloc. Doamna Elena o luă din mâinile băiatului și o așeză alături de un ceasornic de Nürnberg și de cele câteva pomandere ce răspândeau arome neașteptate de cuișoare, naramză și piper.

— Cărțile sunt pentru mine, cred că și cea mai nepricepută iscoadă a acestui Mircea-Vodă știe asta, spuse ea. Nu-i mai căuta pricină. Mâine lucrurile vor arăta altfel.

— Cum ar putea arăta altfel, când vrea să ia fata? Asta nu se va schimba.

— E bine dacă nu se va schimba, pentru că nu este un lucru rău că vrea să o ia. Și noi vrem să o dăm, nu?

— O să o dăm dacă o merită. Numai un înfumurat ar putea avea necuviința de a trimite daruri unei domnițe pentru care încă nu s-a vorbit nimic.

— Dar câți ani are? întrebă din nou Chiajna.

Nici de data aceasta însă nu o auzi nimeni.

7053 de la Facerea Lumii

Anul zăpezilor

Târgul Iașilor

Pe tronul tatălui său, în sala cufundată în întuneric, cu obloanele ferecate, așa cum erau întotdeauna atunci când nu se făcea Sfat, Chiajna asculta. Zgomotele Caselor Domnești ajungeau până la ea schimbate de penumbra și nemișcarea din jur, așa cum ajung la un prunc aflat încă în pântecele maicii sale. Ca și cum faptul că se așezase pe tronul țării nu era suficient de nerespectuos, Chiajna se lăsase să alunece până când spătarul înalt îi împinsese bărbia în piept. Întinsese picioarele și părea mai degrabă căzută fără simțiri decât așezată. În mâini învârtea un medalion cu un portret pictat în interior.

Nu se mai așezase pe tron de când era pruncă. Nici atunci nu îi erau îngăduite astfel de purtări, darmite acum, domniță cerută de soție de voievodul Valahiei. Ce pedeapsă aveau însă să-i mai dea acum, când prezentul ei era pe sfârșite și se apropia din ce în ce mai iute viitorul? Mustrări nesfârșite și plictisitoare din partea Doamnei Elena? Masa luată singură, în iatacul ei? O zi întreagă petrecută cu ghergheful în poală? Până mai ieri aceasta de pe urmă ar fi fost pedeapsa pedepselor. Astăzi însă Chiajna nu mai trăia în prezent, ci se mutase cu totul în viitor. Cu atât mai mult se simțea liberă să facă tot ce poftește.

Deschise medalionul cu vulturi, coroane și cruci încrustate pe capac și cercetă din nou portretul. Dinăuntru o privea

un bărbat cu sprâncenele groase, negre, unite la rădăcina nasului, cu gușă de om înstărit și o mustață ca pana corbului răsucită în jos, ceva mai bogată decât a tatălui său.

Un străin.

O cetate ferecată.

De vreme ce portretul fusese făcut anume pentru ea, își închipuia că privirea pe care Mircea-Vodă o arătase pictorului îi era trimisă ei. Dintre toate privirile din lume, el alesese să arate miresei sale una oțelită și închisă peste lumile dinăuntru. Îi părea bătrân, cu toate că dimineață păruse mai tânăr. Pesemne lumina puțină din sala tronului adâncea umbrele, arătându-l încercănat și plin de riduri. Chiajna nu văzuse niciodată riduri în portretele pictate. Avea să mai verifice o dată afară, la lumina soarelui. Cu toate că nimic nu mai avea acum importanță, cu sau fără riduri, el avea să-i fie soț.

De câte ori lua o hotărâre, murea un posibil viitor.

Dar ce hotărâre luase ea acum, ce alt viitor ar fi putut avea? Aceasta nu era o alegere. Era o soartă scrisă încă de la naștere, așa cum fetele boierilor mici nu au, ele pot omorî viitoruri făcând alegeri. Sau poate că nu fusese scrisă chiar de la naștere, ci se clădise în timp, faptă cu faptă, o parte atunci când Ștefăniță-Vodă murise otrăvit, altă parte când Bogdan Vodă cel Orb murise pesemne din același motiv, lăsând astfel pe tatăl său singur fiu cunoscut al lui Ștefan cel Mare. În ziua în care o delegație din Sfatul Țării intrase în curțile largi dintre bălțile Brateșului ale lui Petru, negustorul de pește, scrierea sorții Chiajnei se încheiase. Devenise atunci fiică de domn, avea să se mărite cu un voievod și să fie chezășia unei alianțe.

Cererea în căsătorie trimisă de Mircea-Vodă dezlegase un întreg schimb de daruri între cele două curți domnești, un dans complicat al semnificațiilor. Cel dintâi răspuns al lui Petru Rareș fusese o sută de blănuri de samur și cincizeci de blănuri de vidră de cea mai bună calitate, aduse de la Moscova și trimise în târgul Bucureștilor printr-o delegație boierească, și nu prin simpli soli. Cuferele fuseseră însoțite

numai de cuvinte de prețuire, nicidecum de acceptarea cererii în căsătorie. Aceasta însemna că voievodul este mulțumit de felul cum Mircea-Vodă pornise lucrurile și că următorul lui pas este așteptat cu bunăvoință la Suceava.

Pentru că în ultima vreme avuseseră loc felurite pricini mărunte cu polonezii – ei opriseră negustorii moldoveni de blănuri să treacă spre Moscova, iar Rareș oprise atunci solii leșești să treacă spre Constantinopol –, vodă făcuse fericiți pe blănarii de pe Ulița Rusească din târgul Iașilor, chemându-i la el cu marfa lor. Bogații negustori sosiseră numaidecât și intraseră chiar în sala aceasta în care se ascundea acum Chiajna, deschizând cuferele la picioarele lui vodă și răsfrângând blănurile scumpe peste capace. Pe unii îi plătise pe loc, altora le dăduse hrisov la mână cum că va lua blănurile datorate sultanului numai de la ei, vreme de doi ani.

Medalionul cu portretul pictat sosise după ce Mircea-Vodă primise blănurile. Pentru ca semnificația lui înaltă să nu se piardă printre alte daruri, fusese trimis singur, sipetelul căptușit cu catifea purpurie fiind adus de Întâiul Sfetnic valah și de Marele Vornic al țării. Plecarea capului celor mai înalți dregători ai lui Mircea-Vodă în fața sa fusese pe placul lui Petru Rareș, așa că un medalion cu portretul Chiajnei pictat în interior fusese trimis de îndată la București. De data aceasta însă, darul era însoțit de acceptarea cererii în căsătorie. Tatăl ei spusese da.

În tot acest schimb de daruri, fiecare cu însemnătatea lui, venise în sfârșit rândul celor dintâi plocoane pentru mireasă. Chiajna aștepta sosirea delegației ce avea să aducă primele cadouri pentru ea de la viitorul său soț. Era așteptată de asemenea și Marula, care urma să aducă cataloagele atelierelor de croitorie venețiene, din care Doamna Elena avea să-l aleagă pe acela care va lucra rochia de mireasă.

Cu toate acestea, Chiajna simțea că este persoana cea mai puțin importantă a zilelor acestora care ar fi trebuit să fie despre ea. Cei din jur, curtea întreagă, se concentrau asupra celor mai potrivite daruri și răspunsuri, întorceau pe toate

fețele alianța care creștea între ei, încălzită de grija lor, ca un aluat de cozonac. Ea nu apărea nicăieri în discuții.

Cea dintâi sosi Marula și furtuna plină de voioșie pe care caravana ei o stârni printre slujnicele curții pătrunse până în întunecoasa sală a tronului. Chiajna strecură medalionul în săculețul de la cingătoare și sări toate treptele tronului deodată, ieșind pe coridoare în vreme ce-i strângea șnurul într-un nod. Ușa sălii doamnelor era deschisă și dinăuntru răzbătură miresmele dulci-sălbatice care o înconjurau pe Marula oriunde intra. Se opri o clipă ca să apese un deget pe nod și să încheie legătura cu o fundă, când șoaptele unor slujnice nevăzute ajunseră până la ea:

— O să scape iute domnița noastră. Într-un an, doi, Ciobanul va fi omorât și-apoi se va îngriji vodă al nostru ca ea să nu ducă lipsă de nimic.

Cuvintele despărțiră lumea de dinainte și de după ele, ca un hotar care avea să rămână acolo veșnic. Chiajna înțelese că, într-adevăr, nici nu erau despre ea zilele acestea, ci despre pregătirile ca ei doi să rămână în viață și pe tronul Valahiei mai mult de un an, doi. Nu rochia de mireasă trebuia să și-o aleagă astăzi, ci mai curând suita de curteni credincioși pe care să-i ia cu ea în București, cuibul atâtor trădări și uneltiri, unde ea nu cunoștea astăzi pe nimeni. Făcu un pas către sala doamnelor, ieșind pentru totdeauna din lumea în care își închipuise că ceea ce se punea la cale cu atâta tulburare era nunta ei.

Păstră în minte pentru mai târziu numele Ciobanul, pe care slujnicele îl folosiseră pentru viitorul său soț. Avea să cântărească altădată dacă va îngădui sau nu ca oamenii să-l numească Mircea-Vodă Ciobanul. Cea dintâi pornire fusese să stârpească această poreclă, dar ceva adânc și bătrân din ea îi spunea că este prea târziu, de vreme ce numele ajunsese deja de la tagma servitorimii valahe la cea moldovenească.

Trei sipete stacojii din lemn moale și parfumat de cedru se aflau deschise pe băncile sălii și Doamna Elena, înconjurată de doamnele sale, scoteau din ele suluri de pergament

și le desfășurau în fața ochilor. Rochii în toate culorile, pline de găteli, cu croieli din cele mai noi erau desenate pe pergamente. Sub fiecare desen se aflau înșirate materialele trebuincioase și numele atelierului de croitorie: *Giulia e Jacomina, sarta per dame nobile sangue*, scria sub o rochie albastră cu broderii din fir de aur. *Caterina, la sarta reale*, scria sub altă rochie din purpură, cu toate încheieturile punctate cu clopoței de argint mici cât bobul de linte.

Desenele intrară rând pe rând la judecata doamnelor: roșul era cu desăvârșire oprit, căci era culoarea mantiei de domnie ce avea să o primească în București și Măria Sa domnița Chiajna nu trebuia să se arate prea dornică de această culoare cu însemnătate, căci și rangul domniei sale era îndeajuns de înalt ca să nu tânjească după nimic altceva. Albastrul era culoarea rochiilor de mireasă boierești, iar fiica lui Petru Rareș trebuia să se deosebească de ele. Decolteul adânc ce lăsa vederii umerii și sânii era potrivit, poate, în păcătoasa, chiar dacă atât de talentata într-ale croitoriei, Veneție, iar doamnele se temeau că o astfel de rochie va arăta o îndepărtare de neam. Gulerul înalt ce îngropa fața într-un mănunchi de dantele crețe și scrobite ar fi părut oaspeților o bazaconie, aruncând asupra nunții un aer de neseriozitate.

— Asta, spuse Chiajna, arătând desenul unei rochii cu croiala simplă, un pieptar arămiu bătut în ținte de aur și valuri de mătase albă încrețite mărunt sub sâni, revărsându-se până-n pământ.

— Albă? spuse Doamna Elena. Ca fetele sărace care nu au văzut haină colorată în viața lor?

— Asta, ridică Chiajna alt pergament din care o rochie complicată, din catifea neagră și zarafir roșu, acoperită de o rețea de perle, privea lumea cu trufie.

— Neagră? suspinară discret câteva doamne. Și cu perle pe deasupra?

— Ce au perlele? dori să știe Chiajna.

— Perlele la nuntă sunt lacrimi, răspunseră ele cu convingere.

Într-un târziu căzură la pace asupra unei combinații între rochia albastră și cea albă, la care aveau să mai ceară adăugarea unei năframe din cel mai fin borangic, care să apere umerii și decolteul miresei. Culoarea albastră avea să arate oaspeților că mireasa este smerită și nu se ferește să poarte o rochie obișnuită, iar valurile bogate de mătase albă aveau să iasă la iveală numai din când în când, atunci când Chiajna va păși, închipuind curățenia deplină ascunsă în inima ei. Din fericire, cele două modele care trebuiau îmbinate aparțineau aceleiași croitorese. O trăsură închisă, mânată de un surugiu și având pe spate un isprăvnicel fu trimisă, cu două pungi cu florini de aur, la *Caterina, la sarta reale*, ca să o aducă la curtea de la Suceava.

Darurile mirelui către mireasa lui sosiră cu întârziere, căci fusese nevoie de două căruțe închise, negustorești, pentru a le aduce. Pregătit de ceva vreme cu răspunsul și fremătând de nerăbdare, căci așteptarea îl scotea din fire, Hatmanul Sucevei porni ca plumbul din archebuză, ducând la București numai un răvaș: nunta avea să aibă loc la 26 iunie, în Palatul Domnesc de la Iași.

Cu toate că data și locul fuseseră anunțate de Petru Rareș în fața întregului Sfat al Țării, alegerile erau de fapt ale Doamnei Elena, care arătase că nunta trebuie făcută în crugul verii, la sfârșitul lunii iunie, când dau cireșele și caisele în pârg, dar înainte de culesul grâului, pentru ca oamenii să nu fie pe câmp atunci când li se mărită domnița. În plus, Curțile Domnești ale Iașilor erau mai încăpătoare și puteau primi mulțimea de oaspeți așteptați la nuntă, iar ortalele de ieniceri încartiruite în Suceava nu-i vor stânjeni.

În postul Sfintelor Paști se întoarse în cetate trăsura ce o aducea de la Veneția pe croitoreasa Caterina, însoțită de două dantelărese și o cusătoreasă. Ca un făcut, toate aveau părul naramziu, mai degrabă despletit și înfoiat, prins ici-colo cu panglici conabii lăsate să curgă libere pe spate, ce săltau în mers ca limbile viclene ale șerpilor. Doamnele curții își făgăduiră că, la plecarea din Moldova, croitoresele vor avea știința smereniei și a bunei-cuviințe, numai că se ivi o

piedică: rangul lor era prea înalt ca să se adreseze direct vreuneia dintre veneţiene. O vreme, până când avea să se găsească o ieşire din această încurcătură, doamnele îşi opreau conversaţia şi îşi ţineau ochii în gherghefuri, cu îndărătnicie, nădăjduind că ignorarea avea să dea ceva de înţeles Caterinei şi dantelăreselor ei.

Din valurile nesfârşite de taftale, catifele, ghermesuturi şi mătăsuri dăruite de Mircea-Vodă Chiajnei se aleseră, la capătul unei zile ostenitoare, ţesăturile pentru rochia de mireasă: o tafta albastră ce avea să fie împodobită cu broderii din fir de aur, o catifea de un albastru mult mai întunecat pentru mâneci, care aveau să fie înfoiate ca nişte cocoşi şi împodobite cu mulţime de peruzele, un ghermesut alb cu ape, străveziu ca suflarea, ce avea să se ivească dintr-o cută numai în mers.

Când toate acestea fură împlinite, Caterina scoase pe masă foarfeci, bucăţi de cretă şi sforicele tăiate în lungimi anume potrivite, cu care luă măsurile Chiajnei. Întinse apoi valurile de ţesături pe masă şi începu să facă semne tainice pe ele cu creta, cruciuliţe, cozi de rândunică, semiluni care stârniră bănuieli suitei de doamne şi hotare punctate dintr-o margine în alta. Pentru această lucrare, Petru Rareş dăduse pe cel mai vârstnic tălmaci al curţii, un bătrân ce purtase odinioară treburile domniei pe la dogii Veneţiei şi ducii Florenţei. Doamna Elena îi hotărâse locul la fereastră, cu faţa către curtea cuhniilor domneşti, ascuns în spatele draperiei, pentru ca domniţa să nu se ruşineze. Pusese să-i fie adus un jilţ din cel mic şi bătrânul îşi petrecea zilele în locul lui tainic, tălmăcind de acolo vorba Caterinei:

— Zice să ridici braţele sus, Măria Ta, spunea el, privind jos, în curte, cum fetele de la bucătării aruncă apa murdară la rădăcina vreunui stejar.

Pentru cea dintâi probă, croitoresele o urcară pe Chiajna pe un scăunel cu trei picioare şi înfăşurară taftaua în jurul ei cu ştiinţă, drapând-o în falduri bogate şi prinzând-o în sute de ace. Tălmaciul îi ceruse domniţei acum un ceas să-şi aşeze mâinile în şolduri şi să ridice mult bărbia, pentru

potrivirea mânecilor și a gulerului, iar de atunci păruse să fi uitat de ea, părăsind-o în poziția aceasta incomodă.

— Gata, jupân Simioane? întrebă Chiajna, cu răbdarea pe sfârșite și cu furnicături la ceafa încordată.

— Nu-i gata, Măria Ta. Îndată.

— Spune-i să isprăvească și mai continuăm după chindie.

— Chiajnă, spuse Doamna Elena, mai rabdă încă puțin, căci am trimis după Măria Sa, să vină și să încuviințeze modelul, mai înainte de a începe Caterina să taie.

În încăpere intră Petru Rareș, iscând forfotă printre doamnele care lăsară lucrul din mână și se înclinară în plecăciuni. Dădu ocol Chiajnei urcate pe scăunelul ei, măsură faldurile albastre cu priviri nesigure și își drese glasul de câteva ori, încurcat.

— Unde ești, Simioane? spuse apoi, ușurat că a găsit o neregulă cu care putea întârzia momentul hotărârii.

— Aici, Măria Ta, răspunse tălmaciul din spatele draperiei, fără să se arate.

— Bată-te să te bată, surâse vodă, ce dregător mare erai tu odată, Simioane!

— Cu credință, Măria Ta, veni răspunsul din care se putea ghici că bătrânul zâmbește la rândul său.

— Doamna mea, vorbi apoi către Doamna Elena, închipuindu-și că, dacă ar fi fost ceva nepotrivit, ea ar fi găsit până acum o cale ca să-i dea de știre, sunt mulțumit. Veghează ca totul să fie pe potriva fiicei mele și a momentului însemnat care se pregătește.

Aerul încăperii deveni mai ușor și toți cei de față se simțiră iscusiți în ceea ce făceau. Chiajna găsi cu cale să dea glas unui gând pe care-l răsucea de ceva vreme în minte și spuse, în vreme ce croitoresele prinseră a trebălui din nou împrejurul ei:

— Măria Ta, o rugăminte.

— Până la nuntă, toate rugămințile miresei trebuie împlinite negreșit, răspunse vodă, făcându-și loc printre femeile cu părul naramziu ca să se apropie de fiica sa și să-i prindă între degete lobul urechii, pentru că ceea ce vedea Petru

Rareș atunci când se uita la Chiajna era o pruncă de câțiva ani, firoscoasă și neîmblânzită. Să auzim.

— Tată, aș dori să-mi dai pe Lăcustă grădinarul cu mine, spuse ea, anume chemându-l ca în vremea de demult, când el era doar tatăl său, și nu domnul țării.

Vodă căută iute prin minte un motiv bun pentru care Chiajna l-ar fi dorit pe grădinarul cel schilod, apoi căută unul pentru care nu i l-ar fi dăruit. Nu găsi nimic care să-l ajute. Numai inima îi spunea că nu-i va face fiicei sale pe plac, fără să-i arate însă și motivul. Poate să se fi simțit rușinat să-și trimită fiica la curtea domnească a Valahiei cu un slut neputincios ca slujitor.

— Mănăstirea Voronețului este isprăvită de acum, continuă Chiajna, ca să umple tăcerea tatălui său.

— Ai să pleci cum se cuvine de la curtea mea, Chiajnă, vorbi într-un târziu vodă cu glasul blând, dar ea știu de la cel dintâi cuvânt că nu-l va primi pe Lăcustă. O să te urmeze, ca să te slujească pe mai departe, doica ta bătrână, slujnicele pe care le-ai căpătat când ai crescut, o bucătăreasă care să știe bucatele cu care ai fost învățată și suita ta de fete de boier, cărora va trebui să le găsești soți pe potrivă la noua ta curte. Grădinar însă trag nădejde că-ți vei afla și singură la curtea soțului tău, că doar nu te duci în sălbăticie, se vor găsi și pe acolo slujitori.

— Tată, Lăcustă o să-mi fie dohtor, nu grădinar, spuse Chiajna, stârnind cu aceasta hohote de râs lui Petru Rareș.

— Dohtorii se fac la școli înalte, fata tatei, nu se ivesc deodată prin hrubele din spatele grădinilor. Ia întreabă pe Grigore. Să trimit după Grigore Barbir, ca să-ți istorisească el? O să caut dohtor pentru tine la Sibiu sau la Brașov și am să ți-l trimit. Măcar că nu mă îndoiesc că soțul tău, voievodul țării, are dohtorul său. Dar ca să nu-mi iasă vorbe că nu fac pe plac miresei.

Petru Rareș așteptă o clipă răspunsul fiicei sale, obișnuit să lupte mult mai mult ca să-i înfrângă vreo dorință. Chiajna însă tăcea, derutându-l, făcându-l să-i cerceteze chipul ca să vadă dacă nu cumva ticluia planuri ascunse. Avea să revină

cu cererea ei, era sigur. Avea să aștepte cu răbdare momentul prielnic, în care lui avea să-i vină mult mai greu să i se împotrivească. Trebuia să-și pregătească mai bine argumentele pentru data viitoare.

Un copil de casă îndrăzneț intră, făcu o plecăciune scurtă, nedusă până la capăt, și turui cu mare iuțeală solia pe care o aducea: câteva măicuțe de la Mănăstirea Moldovița, trimise de stareța lor cu stânjeni întregi de dantelă, cereau să fie primite de vodă. Purtările băiatului și glasul lui repezit, din care abia putuse deslușì cuvintele, îl iritară pe Petru Rareș. De nu s-ar fi aflat în mijlocul pregătirilor de nuntă, ar fi chemat de față pe vel postelnicul curții și ar fi pus copilul de casă să mai intre o dată cu vestea, ca să vadă și domnia sa dregătorul și să spună dacă-i place, dacă așa l-a învățat. De când se întorseseră din Cetatea Ciceului, observa tot mai des numărul mic și pregătirea slabă a copiilor de casă, ca și cum boiernașii Moldovei s-ar fi ferit să-și trimită feciorii la curte, iar vel postelnicul se vedea nevoit să le dea slujba numai cu o spoială de învățătură.

Răcind aerul din sală cu straiele lor negre care curgeau sărăcăcios către podele, un stol cernit de stăncuțe mișcându-se ca una singură, măicuțele de la Mănăstirea Moldovița făcură o plecăciune în fața lui Petru Rareș, apoi băgară de seamă vâlvele cu părul de foc și ochi scânteietori ce roiau împrejurul Chiajnei și se tulburară ca la vederea necuratului. Obrajii ca laptele ai celor mai tinere se înroșiră, iar ochii celor mai bătrâne scăpărară de mânie.

— Da? le aduse vodă în simțiri, ridicând din sprâncene.

— Măria Ta, binecuvântat să fii și binecuvântate să fie casa aceasta și nunta aceasta! începu cea mai vârstnică dintre ele. Ne-a trimis maica stareță ca să luăm poruncă ce fel de horbotă trebuie pentru rochia miresei, căci mănăstirea este cunoscută pentru călugărițele-horbotărese. Sunt ani buni de când Doamna noastră Elena ne face cinstea să târguiască de la noi pentru așternuturile domnești. Avem o înțelegere că numai noi vom da horbotă pentru domnie.

În sală coborî tăcerea. Mai șușoteau numai veneţiencele, care nu pricepuseră ce se vorbise. Înţelegând că măicuţele aflaseră de dantelăresele aduse din ţări străine şi se supăraseră, Petru Rareș dădu pricina pe mâinile Doamnei Elena şi plecă în grabă.

— Ştiind că rochia miresei va fi împodobită de lucrarea mâinilor noastre, maica stareţă nu a mai avut răbdare şi ne-a trimis pe noi să ieşim dinaintea poruncii, Măria Ta, continuă călugărița, de data aceasta către Doamna Elena, cu toate că s-ar fi simţit mai în siguranţă să-i vorbească lui vodă.

— Apă proaspătă şi scaune pentru măicuţe, porunci Doamna Elena cu înţelepciune, ca să lase vreme supărării cu care veniseră călugăriţele să se mai răcească.

Cercetă apoi pe îndelete valurile de dantelă pe care le aduseseră. Cântări între degete grosimea, luciul firelor şi perfecţiunea modelelor. Întrebă care este preţul şi trimise să fie aduşi banii. Porunci ca măicuţele să fie trimise înapoi la mănăstire într-o căruţă plină cu bucate şi numai la sfârşit le vorbi:

— Înţelegerea rămâne în picioare. Curtea Domnească va târgui dantela necesară numai de la Moldoviţa. Rochie de mireasă pentru domniţa Chiajna însă nu puteţi face, pentru că maica stareţă nu are croitorese. De aceea au fost aduse din Veneţia. Numai că atelierul veneţian nu îngăduie modificări ale modelelor sale, rochia trebuie lucrată aşa cum este desenată. După cum vedeţi, dantelele veneţiene sunt lucrate cu ciocănele pe pernuţă. Din câte ştiu, măicuţele lucrează cu acul sau cu igliţa. Modelele sunt diferite.

Nu voi izbuti niciodată să spun nu cu atâta graţie, îşi spuse Chiajna, în vreme ce măicuţele se scurgeau una câte una pe uşa sălii, învinse, iar veneţiencele desfăşurau taftaua din jurul său. Nu sunt pregătită pentru căsătoria aceasta. Voi părea necioplită şi aspră curtenilor, cu vorba mea fără înconjur. Nu mă vor iubi.

Uşa unei înţelegeri ce-i rămăsese ascunsă până atunci se deschise dintr-odată în faţa ei şi Chiajna pricepu ce voia Doamna Elena să spună de fiecare dată când o sfădea pentru o vorbă

prea directă. Oamenii sunt ușor de rănit. Chiar și faptul că nu te gândești la asta îi poate răni.

Cuvinte care altădată nu avuseseră niciun înțeles pentru ea se deschideau acum ca florile în fața ei, arătându-i o altă lume, nebănuită. Făcuse totul greșit până acum, iar acum nu mai era vreme ca să o ia de la capăt, să ceară lămuriri și să încerce să învețe cum să facă oștile de slujitori și curteni să o îndrăgească. Singura ieșire din încurcătura în care se afla, singura cale prin care ar fi putut evita un dezastru, era tăcerea. De vreme ce nu deprinsese iscusința vorbei ocolite, avea să nu mai vorbească deloc.

Umplu schimbarea aceasta cu surâsuri pe care le trimitea mult mai des decât erau ceilalți obișnuiți. Tăcerea și zâmbetele Chiajnei dezvăluiră celor din jur spaimele ei cele noi, iar slăbiciunea aceasta a domniței stârni în ei o milă pe care o înțelegeau și o tristețe pe care nu o înțelegeau.

Plecarea întregii curți a Moldovei la Iași se săvârși de Armindeni, într-o zi de luni, când prin sate bărbații cu pelin la brâu și la gâturile boilor începeau să are pământul celor nevoiași, văduvelor și bătrânilor singuri. Până la nuntă mai erau aproape două luni. Înșirate de-a lungul Drumului Bogdanului către Iucșeni, trăsurile, carele și căruțele formau un convoi căruia nu i se vedea capătul. Înaintea morilor de pe Șomuzul Mic cotiră către apus și luară Drumul Hârlăului, minunând oamenii locurilor și schimbând măsurarea timpului, căci întâmplările aveau să se așeze de acum înainte în funcție de trecerea aceasta: un an înainte de alaiul domnesc, în vara de după alaiul domnesc.

În taină, pe drumuri lăturalnice, alte două alaiuri mai mici ieșiseră din Cetatea Sucevei și porniseră către târgul Iașilor, căci Marele Spătar al țării și Hatmanul Sucevei nu se învoiseră ca toți Mușatinii să călătorească împreună, așa că Doamna Elena cu fiul său cel mic fuseseră trimiși de-a lungul Ținutului Dorohoiului, în vreme ce vodă cu o ceată de călărași străbătură pădurile străvechi ale Ținutului Cârligăturii.

În zilele lui Petru Rareș Vodă, târgul Iașilor se întindea pe șapte ulițe în fața Palatului Domnesc. Dintre toate târgurile și cetățile Moldovei din vremea aceea, Iașii ne plăcuseră întotdeauna cel mai mult. Îi cunoșteam pe toți după nume și familii, iar ei ne cunoșteau pe noi. Ne primeau cu inima deschisă în casele negustorești și în cele meșteșugărești, în conacele boierești și prin toate mahalalele și ne simțeam ca acasă în tot târgul.

Ulița Rusească începea de la casa lui Iorgu, negustor înstărit care aducea blănuri de la Moscova și creștea trei rânduri de copii, de la trei neveste pe care le avusese de-a lungul vremii. Urmau apoi în șir casele feciorilor săi mai mari, Șerban și Bucur, blănari și aceia, neamul mare al lui Iorgu ocupând în felul acesta ulița, pe toată fața palatului. Dincolo de ei își aveau casele doi blănari ruși, învrăjbiți de multă vreme între ei, cunoscuți pentru că nu-și vorbeau nici măcar duminica, în sfânta biserică. Serghei cel pântecos, care mirosea întotdeauna a usturoi, locuia cu soția și cele trei fiice, pe care le păzea cu sabia, căci erau frumoase și numai bune de măritat. Fiodor mutul, care nu învățase românește nici după atâta amar de vreme și își încheia negustoriile cu ajutorul soției luate din târg, o moldoveancă isteață și iute ca focul, locuia cu bătrâna lui soacră și cei patru prunci care ridicau adesea ulița în picioare cu țipetele lor, căci blănarul avea palma grea și răbdarea scurtă.

Ulița Rusească se continua cu Ulița Trapezenească a evreilor care schimbau bani. Între casele blănarilor și ale zarafilor existase dintotdeauna un război din care ieșeau biruitoare acelea care se ridicau, pentru o vreme, mai înalte, cu stâlpi mai bogat încrustați și foișoare acoperite cu bolți dantelate. După câte un foc ce mai trimitea Dumnezeu din când în când, blănarii și zarafii își ridicau casele privind mereu la vecinul și încercând să-l întreacă. Le ridicau tot din lemn,

din respect pentru Palatul Domnesc, singurul din piatră și zidărie, ori poate numai ca să isprăvească mai iute și să adăpostească pruncii.

De-a lungul Uliței Mari se așezaseră pânzarii și postăvarii. Chiar în fața Palatului Domnesc și făcând colț cu curțile lui Iorgu blănarul se aflau casele lui Costea Găină, care locuia cu soția, trei feciori și patru fiice, o cumnată rămasă văduvă cu un prunc ce nu se ridicase încă pe picioare și o mătușă căzută la pat. Urma casa lui Proica, roșcovan și plin de pistrui, bănuitor și gelos, care năvălea în iatacul nevestei sale după fiecare naștere, scotocind cu nerăbdare prin pelinci ca să vadă dacă noul prunc are părul roșu și pistrui. Ulița Mare se isprăvea în Ulița Pescarilor, care hotărnicea mahalaua Măjilor, locul negustorilor de pește și al pescarilor.

Dincolo de Ulița Pescarilor, urcând până la fântâna lui Păcurar, către ieșirea din Iași, își ridicaseră casele sârbii armurieri, ale căror nume sunau ca săbiile pe care le meștereau, Zoran, Radovan, Novac, și se căsătoreau numai în neam, pedepsind cu moartea dragostele care se aruncau prin vecini, la moldoveni, la armeni ori la sașii din Lipscănie.

Din mijlocul Uliței Sârbești către Târgul de Făină se desprindea Ulița Hagioaiei, care începea cu casa și ospătăria vinărsăriței Antima, văduvă tânără care făcea cel mai bun rachiu și vinars din Iași și se purta cu straie frânțești, spre bucuria ascunsă a întregului târg, care avea astfel despre ce cleveti. Dincolo de ospătărie, de o parte și de alta a uliței, se întindeau casele bărbierilor care tundeau, scoteau măsele, tăiau negi sau degete degerate, ofloșeau unghii înnegrite sau curățau rănile cu coptură de prin tălpile copiilor.

Între Târgul de Făină și mahalaua Măjilor de pește se întindea către apus Arcăria, străbătută dintr-un capăt în altul de Podul Vechi. Săbierii, potcovarii și arcașii care își ridicaseră casele aici se îndărătniceau an de an să-și podească ulița cu grinzi de lemn. Se făleau până în toamnă cu isprava lor, stârnind pizma târgului, apoi ploile le umflau podul și-l stricau. Ulița pornea de la porțile starostelui săbierilor, Lascăr Buzatu, cu obrajii roșii și spuziți pentru totdeauna din pricina

focului și cu ochii adânciți mult sub sprâncene, care-i dădeau un aer înspăimântător de om furios.

Alături se afla casa starostelui arcașilor, Oancea, care îndrăgea rachiul, dar târgul spunea că parcă și mai mult pe vinărsărița Antima care-l făcea. Fapt este că Oancea arcașul putea fi de găsit ori la ospătărie, ori dormind dus în iatacul său, iar atelierul i-l țineau cei trei feciori, împinși de la spate și supravegheați cu strășnicie de maica lor.

Ultima casă însemnată de pe Podul Vechi era a starostelui potcovarilor, Stroe ăl Mic, care moștenise fierăria, argații, casa, nevasta și doi copii de la fratele său, Stroe ăl Mare, mort de la o lovitură de copită în tâmplă. Pentru ca stărostia breslei să nu fie pierdută de familie, fratele rămas în viață căpătase dezlegare de la preot și luase pe văduvă de soție. Potcovarii se învoiseră, în parte pentru că Stroe ăl Mic se dovedise vrednic să le fie cap, în parte pentru că Stroeștii erau cei mai înstăriți dintre fierari și aveau mare trecere în fața săbierilor și a arcașilor.

Aceștia erau toți. Pe la marginile târgului, departe de Palatul Domnesc și de ulițele breslașilor înstăriți, se pripășiseră opincarii, zugravii, lumânărarii sau săpunarii, câțiva meșteșugari nevoiași care trăiau laolaltă în mahalale lipsite de rânduială și adesea chiar de uliță.

În spatele Palatului Domnesc se afla numai helețeul cu pește, apoi apa Bahluiului dincolo de care se întindeau pădurile nesfârșite de pe dealuri. În sus, de-a stânga dealului Copoului, între fântâna lui Păcurar și Locul Mișeilor, unde se ridicau spânzurătorile, se afla Straja Marginilor din Drumul Hârlăului, unde stăteau carvansaragiii ce vămuiau mărfurile care intrau în Iași. De cealaltă parte a dealului Copoului, în mlaștinile și smârcurile de la răsărit, se întindea bivolăria domnească.

Pânzarul Costea Găină, prima casă de pe Ulița Mare, urcă treptele pârcălăbiei și străbătu cerdacul, învârtind în minte vorbele de început. Avea treabă cu pârcălabul Iașilor. Dorea să fie sigur că sutele de stânjeni de pânză ce aveau să fie necesari pentru ospățul de nuntă se vor târgui de la el.

Aducea pentru aceasta un colan de rubine al cumnatei sale văduve, care trăia împreună cu pruncul în casele sale. Peșchesul depășea cu mult valoarea înțelegerii, iar Costea Găină mergea din această pricină fălos, cu un surâs mulțumit tăindu-i fața uscată dintr-o parte în cealaltă. Încercase în mai multe rânduri să vândă colanul, dar nu izbutise niciodată să găsească cumpărător pentru așa un juvaier prețios. Îi aflase acum o întrebuințare potrivită. Avea să-l ajute să capete comenzile de pânză pentru nunta domnească. Nu știa nimeni câți oaspeți urmau să sosească. Sute, pesemne. Mii. Sute și mii de coți de fețe de masă, de așternuturi și ștergare, sute și mii de aspri de argint pentru el.

Află sălița mică plină de argați și meșteri din toate breslele și de pe toate ulițele târgului. Descoperirea că nu fusese singurul care se gândise la o înțelegere cu pârcălabul îl opri în loc preț de o clipă. În săliță erau zăpușeală și o forfotă iritantă de povarnă în care bolborosește primejdios borhotul. Cumpăni dintr-o privire pe cei de față. Doi pânzari de la marginile uliței, care plecară ochii cu respect la intrarea lui, Fiodor mutul însoțit de nevastă, ca să-i tălmăcească vorbele, Șerban și Bucur, feciorii lui Iorgu blănarul, Lascăr Buzatu săbierul care privea adunarea cu ochi răi ascunși sub sprâncenele boltite mult deasupra lor și, cel mai primejdios dintre ei toți, Proica pânzarul, vecinul său cel roșcovan și gelos.

În rânduiala târgului, Costea Găină se afla deasupra tuturor. Era îndreptățit să intre înaintea lor. Dădu ziua bună în stânga și-n dreapta, în vreme ce înainta către ușa pârcălabului. Nu înclină nici o clipă capul în timp ce saluta, nici măcar în fața feciorilor lui Iorgu, chiar dacă erau blănari. Numai Proica roșcovanul se ridică în picioare, tăindu-i calea, chiar când dădea să-și dreagă glasul și să spună aprodului ce nume să anunțe.

— Stai jos, Proica, îi spuse calm.

— Stai tu, Costeo, că eu urmez și scaunul ăsta rămâne liber pentru tine, îi ținu piept vecinul său.

— Întreabă nevastă-mea când poate să vadă pruncul cel nou-născut, spuse Costea, și fața lui uscată părea să se despice în două de fiecare dată când deschidea gura.

Pânzarul cel roșcat rămase nemișcat sub ploaia de gânduri care năvăliră în mintea lui, rupându-l de realitate. Nevasta lui nu născuse încă, dar el plecase de acasă dis-de-dimineață. Știa Costea altceva? Văzuse ceva când îi trecuse prin fața porților? Dacă de data aceasta copilul chiar va avea părul negru sau blond, adeverind temerile care-l chinuiau pe el la tot pasul? Poate că din pricina asta îl pornise nevastă-sa de acasă astăzi, ca să aibă timp să ascundă copilul. Cum de nu i se păruse ciudat că este așa de hotărâtă să-l vadă plecat? Născuse, era sigur că născuse! Un copil cu părul negru!

Costea Găină trecu pe lângă el, ceru aprodului să-l anunțe și intră mai înainte ca băiatul să aibă vreme să-i rostească numele. În picioare, în mijlocul încăperii, doi lumânărari de la marginile Iașilor încercau să-l convingă pe pârcălab să poruncească la ei lumânările pentru odăile oaspeților.

— Ieșiți, le spuse Costea.

Așteptă ca oamenii să se strecoare pe ușă cu iuțeală, apoi scoase colanul din buzunar și-l așeză pe masă dinaintea pârcălabului, fără altă introducere, pentru că piedicile de până acum îl iritaseră.

— Câți coți de pânză vor trebui pentru pregătiri? întrebă, în vreme ce pârcălabul încă mai cerceta colanul, ceea ce era un semn bun.

— O mie de coți pânză fină pentru așternuturi și șapte sute de coți pânză din cânepă, pentru fețe de masă. Toate înălbite. Două sute de coți de pânză proastă pentru ștergarele de la bucătării și două sute de coți pentru ștergarele mesenilor, pânză bună, dar mai groasă.

Costea ieși mulțumit și cu înțelegerea încheiată. Proica plecase, învins de bănuieli, ca să verifice dacă nevasta într-adevăr îi născuse și dacă copilul era roșcat. Avea să-i dea și lui o parte din comandă, căci nu ar fi izbutit să o ducă la îndeplinire singur în țesătoriile lui. Îi va da însă plata la jumătate.

De cealaltă parte a târgului, casapii și cei mai mărunți dintre armășei căpătaseră poruncă să curețe Locul Mișeilor de tâlharii spânzurați de picioare sau de subsuori, atârnând

ziua întreagă în pielea goală spre lepădarea de proastele năravuri, căci astfel de imagini nu erau potrivite pentru ochii doamnelor și domnițelor ce aveau să intre dintr-o clipă în alta în Iași. Armășeii, slujitori domnești, se considerau deasupra casapilor, care erau slujbași ai pârcălăbiei. De aceea lucrul fusese rânduit astfel încât casapii să înlănțuie picioarele nelegiuiților și să-i ridice în laț, în vreme ce armășeii cățărați pe stâlpii spânzurătorilor doar retezau frânghiile. Trupurile eliberate ale osândiților deveneau grele în brațele casapilor și se lăsau moi pe umerii lor. Erau apoi rânduiți unul lângă altul pe pământ, de unde cei mai vânoși se ridicau cu mișcări chinuite și plecau împleticiți. Din vârfurile spânzurătorilor, armășeii așteptau ca gâzii să isprăvească și să ridice alte trupuri. Priveau în zare fluierând și rotind custurile între degete, cu iscusință.

— Ia! strigă unul dintre ei, cu palma streașină la ochi.

Casapii înlemniră așa cum îi prinsese strigătul, care cu brațele înlănțuite împrejurul genunchilor unui tâlhar încă spânzurat, care târând de călcâie un trup pe pământ. Chiar și nelegiuiții mai în putere se ridicară într-o rână, cu ochii la armășeii de pe stâlpi.

— Iaca vin! slobozi strigătul izbăvitor unul dintre ei.

Mișcările tuturor deveniră mai iuți. În norișorii de colb ridicați de roțile a zeci de trăsuri, convoiul domnesc se apropia. Frământând în picioare pământul lutos al Râpei Galbene, din care se scotea huma pentru case, mărginenii Iașilor ieșeau în calea lui, căutând cu priviri curioase și temătoare chipurile ascunse în spatele perdelușelor.

Pruncii mai răsăriți, cu priviri istețe și părul murdar, o zbughiră la fugă către Palatul Domnesc din cealaltă margine a târgului, ca să ducă vestea. Cămășile trase peste trupurile goale le împiedicau goana. Tălpile negre de pământ păreau să aibă o știință a lor tainică prin care ocoleau pietrele, călcând numai pe loc curat. Unul singur din toată ceata purta pantaloni și, rând pe rând, izbuti să scape de toți urmăritorii lui, dându-i de-a berbeleacul cu piedici și îmbrânciturі.

Sosirea convoiului miresei stârni mare tulburare la palat. Slujnicele aduse pentru dereticat, cămărășițele de la odăi și ajutoarele de la bucătării umblau într-un dans complicat printre doamnele coborâte din trăsuri, țesând împrejurul lor o împletitură migăloasă de gesturi cu care doreau să ajute. Deschideau uși, fereau din calea oaspeților jilțuri, scuturau un fir nevăzut de colb de pe vreun scrin, mai înainte ca o mână boierească să așeze acolo un săculeț de călătorie. Umblau cu privirile în podele și spinările arcuite către pământ, iar condurii doamnelor de la Suceava, iviți din faldurile rochiilor atunci când pășeau, le atraseră repede atenția. Schimbară între ele priviri și vestea ajunse astfel, purtată în ochi, până la bucătării.

Să vadă condurii din satin cu călcâi înălțat ai doamnelor deveni iute un scop pentru armata de slujnice. Cizmarii Iașilor făceau botine trainice pentru fetele negustorilor înstăriți, din piele fină de căprioară, cu talpa lată și căputa înaltă. Botinele care nu țineau zece ani dădeau de rușine în târg pe meșterul lor, care nu mai primea comenzi și era nevoit să le înlocuiască beteșugurile fără plată, ca să spele ocara.

Către chindie sosiră și trăsurile Doamnei Elena, învolburând din nou târgul și palatul. Ceata călare cu care pornise Petru Rareș la drum intră în Iași mult după căderea întunericului, ceea ce încredință pe Doamna Elena că ei poposiseră câteva ceasuri pe la vreuna dintre bortele ascunse pe sub podgoriile domnești ale Cotnarilor, cumpănind pesemne care vin este mai potrivit să fie adus pe mesele nuntașilor.

În zilele care urmară, fața târgului se schimbă după inimile pline de bucurie ale târgoveților. Toate codanele Iașilor umblau în straiele de biserică, ziua nămiaza mare, pe Ulița Blănarilor, sub ochii lui vodă și ai Doamnei. Toate nădăjduiau să fie observate și să intre în slujbă la palat. Feciorii negustorimii, mai cu seamă mezinii pentru care niciodată nu se găsea loc în averea părintească, ajutau cât era ziua de lungă prin curțile din spate, descărcând fără plată buțile cu vin și putinelele de brânză ce soseau zilnic, rânduindu-le prin pivnițe și

ieșind cât puteau de des în calea ispravnicilor domnești, tot ca să fie văzuți.

În amurg, când lumina devenea vânătă și în aer plutea căldura de peste zi, flăcăii mai întârziau o bucată de vreme în ocolul din fața cuhniilor, așteptând venețiencele. Caterina cu cusătoreasa și dantelăresele ei apăreau de obicei pe la ceasul acela, când munca se isprăvea. Atenția cu care le înconjurau flăcăii le încânta. Aflaseră că erau feciori de negustori înstăriți. Acasă, în Veneția marilor comercianți ale căror caravane brăzdau Drumul Mătăsii, ale căror corăbii cu calele gemând din pricina încărcăturii ancorau în toate orașele Ligii Hanseatice, fiii de negustor nu se uitau la ele.

De aceea erau acum atât de măgulite de încercările acestor tineri de a încropi o discuție. Îi priveau cum închipuie cusutul, vânturând prin aer mâna cu degetul mare și cel arătător împreunate la vârf. Clătinau din cap cu durere și-și frecau degetele ca răspuns, arătând că au avut o zi grea și munca este peste măsură de anevoioasă. Câte un îndrăzneț cuteza chiar să prindă mâna vreuneia din ele ca să cerceteze mai îndeaproape bătăturile făcute de ac și atingerea aceasta îi înfiora pe toți cei de față.

Vraja depărtărilor, a lumilor necunoscute care îngăduiau ca femeile să arate și să se poarte ca aceste iele care le stârneau sentimente felurite se scurgea prin venele flăcăilor, încălzindu-le vintrele. Amurgurile neobișnuit de tăcute ale dealurilor acestora, lumina vineție care se așeza pe lucruri, schimbându-le, și mirosurile tari ale bărbaților pe care îi considerau nobili amețeau veneținecele, sporindu-le prețuirea de sine.

Alegerea druștelor miresei dădu mari bătăi de cap Doamnei Elena și Chiajnei. Într-o lume mai simplă decât cea în care trăiau, druște ar fi trebuit să fie verișoarele și surorile miresei, adică Ruxandra Basarab, fiica surorii Doamnei Elena, cu fiicele sale, apoi domnița Ana și mica Ruxandra, care mergea acum pe al optulea an al vieții sale.

Lumea lor însă nu era simplă.

Chiajna lua tronul de Doamnă a Țării de la verișoara ei, Ruxandra Basarab. Pentru ea, frumoasa Ruxandra însemnase până acum numai o poveste de iubire, e drept că șchiopătată, pentru că nimeni nu istorisise vreodată și pe care dintre cei doi voievozi ce se războiseră pentru mâna ei îl iubise domnița. Se știa numai că bărbații o iubiseră pe ea. Cu toate acestea, era una dintre rarele povești de iubire petrecute aievea, despre care avea cunoștință Chiajna. Nu-și cunoscuse niciodată verișoara, ceea ce sporea farmecul țesut de mintea ei în jurul nefericitei domnițe. Singura legătură pe care putea să o facă cu ea însăși era mica Ruxandra, care își primise numele de la verișoara lor.

Din aceste pricini încurcate, astăzi, în cerdacele cele largi ce dădeau spre helești domnesc se alegeau druștele miresei dintre fetele de neam ale Moldovei, copilele celor mai înalți dregători. Ceea ce începuse ca o neînțelegere obișnuită între Doamna Elena și Chiajna se transformă iute într-o gâlceavă. Trimiseră slujnicele la bucătării ca să rămână singure și să-și poată spune fără opreliști tot ce aveau pe suflet.

— Sunt druștele mele, eu singură mi le voi alege! spunea Chiajna, aprinsă la față de mânie și supărată în taină pe ea însăși pentru că se mâniase.

— Sunt druștele unei fiice de domn și ale miresei unui domn, aici este vorba de politică, nu de nunta din sat! îi răspundea Doamna Elena la fel de nestăpânită, ceea ce era lucru rar.

— Plec bucuroasă din țara asta! spuse Chiajna, umblând vijelioasă prin cerdacele cât ograda. Abia aștept să fac ce poftesc, să nu mai poruncească nimeni peste viața mea!

— Iar eu abia aștept să scap de împotriviri prostești și mofturi de copil, îi răspunse Doamna Elena. Du-te și omoară pe altul cu firea aceasta nărăvașă și nechibzuită cu care ne-ai scurtat zilele mie și Măriei Sale!

Soarele zilei de vară sticlind în apa helești ului împrăfoșa văzduhul. Necurățat încă pe anul acesta, șanțul de apărare umplut cu apă care împrejmuia palatul împrăștia mirosuri grele. Măjarii de pe helești ul domnesc primiseră poruncă

să-l cureţe şi să-l umple apoi cu apă proaspătă. Mâlurile puturoase şi putregaiurile răscolite atrăseseră roiuri de muşte care se roteau acum pe deasupra capetelor oamenilor, făcându-i să-şi învârtă braţele în aer cu iritare şi să suduie în vreme ce munceau.

Răcorite de vorbele aspre, încordările dintre Doamna Elena şi Chiajna se calmaseră ca mările după furtună. Liniştite dintr-odată, se putură privi în ochi şi-şi putură înţelege una alteia spaimele şi neliniştile. Doamna Elena se temea că fata va deveni prea curând văduvă şi pribeagă, că întâiul născut îi va fi ucis, iar ea va sfârşi adăpostită într-o mănăstire, alături de fiicele ei pe care mai apoi va încerca fără succes să le mărite cu moştenitori îndepărtaţi ai vreunui tron, care ar fi trebuit să ucidă trei rânduri de neamuri ca să ajungă să domnească.

Chiajna se temea că se va trezi singură în mijlocul unei curţi deja închegate, cu alianţe şi vrăjmăşii vechi pe care nici măcar nu le va înţelege, exclusă şi marginalizată de propriii curteni. Furtuna care le traversase le făcuse bine amândurora. Se iertară una pe alta şi pe ele însele, după un ceas lung de tăcere în care urmăriseră munca măjerilor.

— O să-mi fie tare dor de Măria Ta şi de Suceava, vorbi cea dintâi Chiajna şi Doamna Elena îi admiră din nou tăria şi cutezanţa de a tăia situaţiile complicate pe din două.

— Şi nouă o să ne lipseşti, copilule, îi spuse cu vocea ei de odinioară, scăpând iarăşi câte un ţ prin locuri nepotrivite, din pricina emoţiei. Ai tot ce-ţi trebuie ca să fii Doamna Ţării, să nu te îndoieşti. Tu faci legea acolo, nu ele, să nu uiţi asta!

Fuseseră alese nouă druşte: fiicele boierului Arbore, Mare Vornic al Ţării de Sus, care erau frumoase şi gingaşe ca toporaşii de primăvară, ceea ce nu le făcea plăcute Chiajnei, dar tatăl lor era cel mai puternic boier al ţării, ceea ce le făcea plăcute Doamnei Elena. Fata hatmanului Sucevei, o nepoată a Marelui Vistiernic şi fiicele pârcălabului Iaşilor. Druşcă mare avea să fie domniţa Ana, ajutată de mica Ruxandra, care avea să traverseze toată nunta încredinţată că lucrurile

stau de fapt invers, ea este druşca mare şi Ana o ajută să-şi îndeplinească îndatoririle.

Primii oaspeţi sosiră cu două săptămâni înaintea nunţii. Banul de Lugoj şi de Caransebeş, însoţiţi de dregătorii lor, de cămărăşeii personali şi de căpitanii ce purtau flamurile dinaintea delegaţiei, se înfăţişară la pârcălăbie, de unde îşi luară locurile de găzduire. Oaspeţii cei înalţi, trimişii regilor şi ai voievozilor, aveau să conăcească la Palatul Domnesc, iar armatele de însoţitori fuseseră împărţite prin hanurile Iaşilor ori prin casele negustorimii înstărite.

Oamenii banului de Lugoj şi de Caransebeş aveau să fie găzduiţi în casele lui Iorgu, starostele blănarilor, şi ale feciorilor săi cei mari, Şerban şi Bucur. Găsiră porţile larg deschise, femeile gătite şi argaţii în aşteptare, ca şi cum aici urma să aibă loc nunta. Blănăreasa ieşi în prag cu un zâmbet de sărbătoare, scoţând fetele mai mari în faţă şi încercând să stăpânească cele trei rânduri de copii ai blănarului. Iorgu, Şerban şi Bucur, cu chimire şi cizme noi, anume poruncite pentru ocazia aceasta, poftiră musafirii la ospătăria vinărsăriţei Antima, ca să-şi tragă sufletul în faţa unor căni cu vin până avea să fie gata masa.

Acolo ne plăcea şi nouă să ne petrecem vremea şi am fost de faţă când blănarii şi oaspeţii lor se iviră în prag. Aflară ospătăria plină, ca de obicei, iar Antima fu nevoită să trimită acasă pe muşteriii de lângă noi, ca să elibereze o masă. De o parte şi de alta a scării ce ducea la odăile de sus pusese doi leandri în ciubere, deasupra căminului atârnase o scoarţă ţesută cu flori colorate, iar pe mijlocul meselor întinsese ştergare roşii. Ospătăria fusese pregătită pentru oaspeţi de soi.

Într-o margine ferită, adăpostită în umbra tejghelei, Oancea, starostele arcaşilor, căruia vinărsăriţa îi păstra mereu fruntea rachiului, rotea între palme o cană şi nu slăbea din priviri pe Antima. Blănarii se prefăcură că nu văd ocheadele lui Oancea, aşa cum făcea tot târgul, pe de o parte, pentru că chinul lui îi impresiona, pe de altă parte, pentru că Antima lua foc atunci când oamenii îl necăjeau pe arcaş.

— Ziua bună! Da' ia poftiți, poftiți! îi întâmpină Antima, bătând cu un ștergar masa de lângă noi, de la care tocmai ridicase mușteriii, ca și cum ar fi dorit să le alunge urma. Gheorghiță, rachiu! o auzirăm apoi strigând la un fecior. Primul din partea casei, zâmbi către starostele blănarilor, închizând către el un ochi atât de iute, încât ai fi zis că a fost numai o părere.

Era ceva în făptura ei care făcea bărbații să se simtă puternici. O slăbiciune abia ghicită, ca și cum ar fi fost pe cale să o doboare oboseala, o undă de vinovăție care stârnea bănuieli dulci asupra pricinii acestei oboseli, o mireasmă vagă de lapte cald și foc de lemne. Totuși, dacă ar fi fost tăcută, nimic din toate acestea nu i-ar fi umplut ospătăria. Ceea ce atrăgea bărbații târgului aici zi de zi era glasul ei rostogolind pe deasupra tuturor glume, ceartă, porunci, zeflemele și laude, ocări și prețuiri amestecate într-o turuială nesfârșită care umplea locul de hohote de râs. Cei luați în zeflemea se simțeau iertați și cu beteșugurile îngăduite, iar cei lăudați prindeau aripi.

— Iaca Ulița Sârbească toată la mine-n bătătură, spunea, atunci când armurierii sârbi întârziau cu ceasurile la o masă. Jupân Zoran, ți-a trecut supărarea pe Gheorghiță al meu pentru că i-au căzut ochii, din greșeală, pe fata domniei tale? Eu zic să-l lași să se uite, jupân Zoran, că sârbi de vârsta însurătorii nu sunt prin târg. Nu mai râde, jupân Serghei, că se amestecă mirosul rachiului meu cu al usturoiului din pântecul tău și-mi alungi mușteriii! Jupân Proica, poți să te așezi la masa lui Costea Găină fără teamă, că de-acum ai pierdut comanda pentru nunta domnească, nu mai ai ce pierde. Spuneți-i careva lui Fiodor Mutul, pe limba lui, că pe a noastră nu o pricepe, să se ridice de acolo, că ăla e locul lui Stroe ăl Mic. Dacă tot i-a luat atelierul, nevasta și copiii lui Stroe ăl Mare, să-i ia și locul în ospătărie, că numai acolo îi plăcea să se așeze, Dumnezeu să-l odihnească.

— Dumnezeu să-l odihnească! răspundea toată ospătăria într-un glas, hohotind de râs și lăsând să le picure vin din căni pe podele, de sufletul răposatului.

Am râs și noi atunci cu ei. Fiecare cuvânt, clipire sau tăcere a Antimei aveau în spate nenumărate povești, iar noi nu ne mai dezlipeam ochii de la ea, încercând să le culegem pe toate, să nu ne scape vreuna. Uneori, foarte rar, se așeza la masa noastră și ni le spunea pe toate simplu, fără ocolișuri, priviri cu subînțeles sau tăceri, iar noi atunci nu mai știam cum să o răsplătim. Dar nu i se întâmpla prea des.

Rând pe rând, nuntașii începură să sosească, iar târgul se umplea de petreceri. În așteptarea zilelor nunții, delegațiile care însoțeau trimișii domnești se pierdură prin cele o mie de pivnițe ale Iașilor, unde învățară arta de a bea cu știință. Umbla vorba că hrubele și cramele de sub pământ erau mai întinse decât târgul de la suprafață. Erau cunoscute numele unor nefericiți care rămâseseră pentru totdeauna pierduți în labirinturile tainice ale pivnițelor ce dădeau dintr-una într-alta, iar tânguirile lor stinse se mai auzeau uneori, în noaptea Sfântului Andrei cap de iarnă, când hotarul dintre lumea aceasta și cealaltă cade preț de câteva ceasuri. Târgul din lemn de la suprafață rămânea pustiu și liniștit după chindie, în vreme ce târgul de piatră de sub pământ se umplea de muștériii ce vorbeau în toate graiurile.

În mod neașteptat, toate regatele, imperiile, voievodatele și principatele răspunseseră invitației lui Petru Rareș, trimițând în târgul Iașilor pe cei mai înalți dregători. Încercând să înțeleagă ce se petrece, voievodul relua iar și iar în minte toate războaiele, tratatele, aliațele și consiliile din ultima vreme, socotindu-le pe degete, cercetând toate implicațiile posibile: sultanul cucerise mare parte din Regatul Ungariei, dar nu-l putea stăpâni. Regele Ferdinand I de Habsburg încă nu se împăca cu statutul de învins, cu toate că regatul său fusese declarat de sultan al sabiei sale și inclus în Casa Păcii, iar Soliman pretindea acum haraciul său de drept.

Regele Carol Quintul, fratele Regelui Ferdinand de Habsburg, încerca să țină piept Regelui Francisc al Franței, care tocmai se aliase cu sultanul. Soliman se afla de fapt, de o bucată de vreme, instalat în mai toată Europa, care nu izbutea să se unească și să-l scoată afară de acolo. Niciodată otomanii

nu fuseseră mai puternici, mai adânc strecurați în pământurile creștine ale regilor Europei. Niciodată acești regi nu fuseseră mai dezbinați.

Chiar și Papa Paul al III-lea, care rămăsese surd la chemările repetate ale lui Petru Rareș în trecut, pe când sultanul intrase cu oaste în Moldova, își deschisese de data aceasta urechile și trimisese un cardinal. După ce îl excomunicase pe Regele Angliei, iar acesta își făcuse propria biserică, rupându-se de Roma, protestantismul se întinsese ca focul în Europa, iar lupta împotriva lui nu părea să se îndrepte către izbândă. Toate strădaniile Papei Paul de a reuni un sinod internațional care să ia cele mai dure hotărâri privind protestantismul eșuaseră în anii din urmă, ba din pricina unui război, ba a ciumei, ba din cauza refuzului ducilor italieni de a găzdui sinodul în orașele lor, pe cheltuiala lor.

Așa se face că, într-o lume frământată mai mult ca niciodată de cele mai felurite lupte, prietenii și dușmanii din întreaga Europă au dorit deopotrivă să fie de față la nunta Chiajnei. Pesemne, își spunea Petru Rareș, că nădăjduiesc cu toții să poarte discuțiile amânate de atâta vreme. Fiecare principe câștigat în plus, oricât de mică ar fi fost țara lui, ar fi putut înclina balanța, care se afla de câțiva ani într-un echilibru periculos de instabil. Banul de Lugoj și de Caransebeș sau comitele Timișului erau căutați ba de vizirul lui Soliman, ba de ministrul lui Carol Quintul, ba de cardinalul Papei.

În Palatul Domnesc plin de oaspeți, cu toate odăile ocupate, cu coridoarele forfotind de lume, Chiajna se simțea prizonieră în iatacul său. Nu mai putea ieși dimineața în cămașă, ca să lipăie desculță pe dalele din piatră până în iatacul tatălui său, să-l țină de vorbă în vreme ce Grigore îl bărbierea. Era nevoită să aștepte până se iveau slujnicele cu apă de spălat și cu veșmintele zilei aceleia. Nici primenită și îmbrăcată nu era mai liberă, căci iatacul se umplea imediat de druștele care nu aveau să o mai părăsească nici o clipă în aceste de pe urmă trei zile.

Pentru aceasta, odaia Chiajnei fusese încărcată cu jilțuri, scăunele și lăzi acoperite cu pernițe, ca să aibă jupânițele

pe ce sta atunci când îi țineau miresei de urât. În dimineața aceasta, vânzoleala fusese atât de mare și slujnicele atât de împleticite, încât Chiajna nu apucase să mănânce nimic și aștepta acum prânzișorul, când aveau să le fie aduse poale-n brâu prăjite în tingire. Știa pentru că ea le poruncise în taină babei, făcând-o fericită că poate fi din nou de folos domniței.

Stomacul gol o înjunghia din când în când, amintindu-i de lunile de foame din Cetatea Ciceului. Se simțea atât de diferită de Chiajna de atunci, ca și cum aceea rămăsese de fapt acolo, iar ea, cea de astăzi, nu era o continuare a aceleia. De-a stânga și de-a dreapta, druștele brodau, sporovăind cu nepăsare. Nu izbutise să o cunoască îndeaproape pe niciuna și era mai singură în mijlocul lor decât dacă s-ar fi aflat în inima pădurii.

Își coborî ochii în ghergheful părăsit în poală. Nu-și bătuse capul să întindă bine pânza, pentru că nu avea de gând să isprăvească lucrul, ci numai să adoarmă vigilența Doamnei Elena. Mica Ruxandra se lipise toată de umărul ei, ca și cum ar fi fost singura din încăpere care ar fi înțeles că ceasurile Chiajnei, așa cum este ea astăzi, sunt numărate. Nu se poate să nu moară ceva atunci când devii altă persoană. Cea care astăzi brodează plictisită nu va mai exista, deci nu se cheamă că va muri? Cea flămândă din Cetatea Ciceului nu mai există decât, poate, ca o mănușă goală pe care ea, singura Chiajna care viețuiește, o mai îmbracă uneori cu tristețe, atunci când își amintește de anii aceia. În câteva zile, o nouă Chiajna se va afla în București, lăsându-le în urmă pe toate celelalte.

O pietricică se lovi de una dintre ferestrele de la miazăzi, cu un sunet stins. Un țac timid în geam, apoi o rostogolire măruntă pe parmalâcul din piatră și tăcere. Chiajna și mica Ruxandra se priviră cu înțeles. Adâncite în lucrul lor și în sporovăiala fără șir, druștele nu auziseră nimic. O nouă pietricică lovi de data aceasta numai zidul din piatră și sunetul fu mult mai slab. Chiajna știa despre ce este vorba, iar mica Ruxandra pricepuse că ea știe și se înviorase dintr-odată, simțind că avea să fie părtașă la lucruri tainice.

Se ridicară într-o doară și se apropiară de fereastră cu pași leneși, așa cum făceau toate atunci când doreau să se dezmorțească. Rămaseră preț de o clipă cu spatele către fereastră, cercetând cu privirea lucrurile care se întâmplau în iatac. Mica Ruxandra copia întocmai fiecare gest al surorii ei mai mari. Atunci când se încredințară că nimeni nu le dă nicio atenție, se întoarseră cu fața către fereastră, o deschiseră și se aplecară în afară.

Ținându-și cu greu echilibrul în râpa de sub ziduri, o spălătoreasă desculță, cu mânecile suflecate până sus, deasupra coatelor, gâfâind din pricina alergăturii, privea când în sus la fereastră, cu mâna făcută streașină la ochi, când peste umăr, de-a lungul drumului pe care venise. Știind că oaspeții din târgul Bucureștilor aveau să sosească pe Drumul Țarigradului, ce lega Iașii de Vaslui prin târgul Scânteii, Chiajna își pusese proprii pândari sub Podu Roș de peste Bahlui, locul unde se adunau spălătoresele. Ca să și-o facă iscoadă, îi promisese fetei că o va lua la București. Auzise într-o noapte pe tatăl său vorbind cu Doamna Elena, știa că va fi nevoie de spălătorese care, din pricină că urmau să aibă acces la cele mai intime părți ale vieții Chiajnei, trebuiau să fie de toată încrederea. Doamna Elena dorea să se asigure că nu ar fi putut fi ușor convinse să vândă viața stăpânei lor.

Privind tăcută în ochii Chiajnei, fata arătă cu degetul în spatele său, către drumul de pe care venise tot într-o fugă. Sosea Mircea-Vodă.

Alaiul mirelui se ivi în depărtare târziu, când ochii ațintiți în zare o înțepau din pricina încordării. Printre druște se iscă furtună. Baba intrată cu plăcintele calde își pierdu stăpânirea, dădu să ia tipsia de pe colțul mesei și să o dosească într-un dulap, apoi se răzgândi și o aduse Chiajnei, la fereastră, îndemnând-o ca înaintea sfârșitului lumii:

— Îmbucă iute ceva, domnița babei! Ia la baba!

Toată această tulburare o ajută, în chip ciudat, pe Chiajna să-și găsească pacea și să-și limpezească mintea. În timp avea să observe adesea acest efect pe care furtunile îl aveau

asupra ei. Se simți dintr-odată puternică și stăpână pe oameni și lucruri, singura care ar fi putut să le ocrotească pe toate de frământarea care le cuprinsese, singura care ar fi putut stăvili noianul de întâmplări.

— Ana, iei pe fetele boierului Arbore și îi ieșiți în întâmpinare Măriei Sale. Să stați de-a dreapta mamei, ca druștele mele de rangul cel mai înalt ce sunteți, începu ea să pună ordine în lucruri.

Era pentru întâia oară când o chema pe Doamna Elena mamă. Întâia oară când recunoștea că avea nevoie de una.

— Domnița Neaga a Hatmanului Sucevei cu domnița Ecaterina a Vistiernicului, voi mergeți la isprăvniceasa mare, care se va îngriji de odăile Măriei Sale, și nu vă dezlipiți de ea până nu isprăvește. Vreau să știu totul despre fiecare cufăr și ladă cu care a sosit. Vreau să știu ce se scoate din ele, cum îi sunt veșmintele, câte perechi de ițari a adus cu el, tot vreau să știu.

Încrezătoare sub conducerea Chiajnei, făloase pentru însărcinarea ce primiseră, druștele se strecurară pe ușă și se făcură nevăzute pe coridoare.

— Domnițele Pârcălabului Iașilor, voi o să vă amestecați printre feciorii dregătorilor Măriei Sale, o să fiți gazde primitoare și, printre două surâsuri, o să aduceți vorba despre mine. Cu meșteșug, nu pe de-a dreptul, ca la război. Vreau să știu cum le-a vorbit în tot acest timp despre mine, ce cuvinte a folosit, chiar și dacă a clipit când mi-a rostit numele în fața curtenilor lui.

— Și eu, Chiajnă? întrebă mica Ruxandra, agățându-și privirile pline de nădejde de ochii surorii sale.

— Tu o să aduci veștile lor înapoi la mine. Eu îl voi putea vedea abia la ospățul de mâine, când îmi va fi înfățișat.

De afară răsunau sunet de copite și fornăit de cai struniți, cizme grele de oșteni lovind pământul pe când descălecau, vocile a o sută de bărbați petrecându-se unele peste altele. Au înnoptat pesemne prin apropiere, de vreme ce au sosit la prânzișor, își spuse Chiajna. Priviți de sus, oamenii arătau

turtiți, ca și cum cineva i-ar fi prins între degetul mare și arătător și ar fi strâns până când din ei ar mai fi rămas doar umerii și capacele căciulilor. În jurul unuia dintre ei se făcu îndată loc, oștenii și dregătorii retrăgându-se din preajma lui. Purta cușmă de astrahan cu egretă din pene de cocor negru, iar pe umeri îi fusese adusă o mantie cu gulerul din blana unui samur întreg, cu labele atârnându-i pe piept și pe spate.

Începe, își spuse. În spatele ei, în iatacul pustiu, mirosul dulce al plăcintelor se ridica ușor.

Nunta Chiajnei

Când îl văzu pentru întâia oară, îi veni în minte un urs, nu atât pentru statura lui, cât pentru senzația nelămurită că vorbirea este un lucru anevoios pentru el, cuvintele se formau cu mare efort și se împotriveau să fie rostite. Descoperirea nu o sperie însă. Se aștepta la greutăți și era pregătită pentru ele. În minte avea săltărașe anume golite ca să pună acolo informații despre soțul său și, într-adevăr, ceea ce observa acum nu avea să mai uite niciodată.

Roșise atunci când el o privise. Se simțise ca și cum ar fi apucat-o cu hotărâre de umeri și ar fi apropiat-o de el, măcar că se afla la patru pași de ea și nu se clintise de acolo. Părul lung îi bătea umerii. Îl purta după urechi atunci când își scotea cușma cu egretă. Ochii negri îl amețeau pe cel care cuteza să privească adânc în ei, dădeau impresia că te absorb, te trag pentru totdeauna într-un hău ascuns acolo. Găvanele vinete ca ale bolnavilor de maieră ori ale celor care nu au dormit nopți în șir făceau ochii să pară încă și mai mari, sticlind ca și cum ar fi fost plini de lacrimi de smoală care urmau să scape dintr-o clipă în alta din zăgazul pleoapelor.

Obișnuia să-și răsucească puțin capul și să privească ușor dintr-o parte, ceea ce îl făcea bănuitor și foarte acuzator. Oricine era privit de el se simțea descoperit, vinovat pentru

pricini de care nici nu fusese conștient până atunci. Chiajna se temu și, ca de fiecare dată când se temea, o furie urcă în ea și puse stăpânire pe gânduri, dictându-i mișcări scurte, repezite și uitături trufașe.

— Fiica noastră, domnița Chiajna Mușatina a Moldovei, avea să spună la vremea prezentărilor tatăl ei, în vreme ce ea stătea dreaptă în mijlocul sălii tronului, cu druștele aliniate în spate.

— Vărul nostru de spița a treia, Mircea Basarab din Casa Drăculeștilor, voievodul Valahiei, continuase Petru Rareș, ocolind privirea fiicei sale.

Semn de tulburare, pricepuse Chiajna și inima ei se încălzise. Mâine, clipa aceasta va însemna trecutul. Anul viitor pe vremea aceasta va avea un prunc la sân, va fi mama cuiva și făptura de acum nu va mai exista. Fiica voievodului, domnița Chiajna Mușatina a Moldovei, va rămâne aici, chiar în acest moment, iar către București va pleca Chiajna Basarab Mușatina, soția lui Mircea-Vodă și Doamna Valahiei.

În cele două zile rămase până la nuntă, druștele o ținură pe Chiajna numai în mijlocul lor, după porunca Doamnei Elena. Dormeau împreună în iatacul domniței, se așezau împrejurul ei la masă, îmbucând iute câte ceva, apoi ridicându-se ca să o slujească, schimbându-i felurile de mâncare dinainte ori împrospătându-i vinul din cupă. Mircea-Vodă privea la toate acestea tăcut, răspunzând întrebărilor lui Petru Rareș cu câte un cuvânt rostit cu multă înfrânare, ca și cum l-ar fi costat scump.

În noaptea de dinaintea nunții se înălță pe cer o lună mare, albă. Greierii țârâiau înalt, cu mare iuțeală, arătând că afară era zăpușeală. Broaștele din helești domnesc orăcăiră nesfârșit până către miezul nopții. Alături de Chiajna, în pat, dormeau duse Ana, Ruxandra mică și frumoasele copile ale Hatmanului Sucevei. Celelalte druște adormiseră care pe un cufăr, care pe o sofa, care pe două jilțuri puse cap la cap. Sus, deasupra capului, în baldachinul înalt, dantelele și borangicul prinse în mănunchiuri închipuiau coroana fermecată a unui copac dintr-o poveste, dintre aceia care puteau glăsui și puteau ocroti pe cei aflați la necaz.

Simțindu-se cercetată, Chiajna își smulse privirea din baldachin și întâlni pe pernă, aproape de ea, privirea surorii sale mai mari.

— Ană, șopti, întorcându-se către ea și punându-și palma sub obraz, cum a fost prima oară? De unde știi ce este de făcut?

Răsuflările liniștite a opt druște adormite curățau iatacul și vorbele din el de orice vină.

— Nu-i treaba ta ce este de făcut, îi răspunse în șoaptă Ana. Asta o să știe soțul tău. Să nu te îngrijorezi însă, nu doare chiar așa de tare pe cât mint slujnicele. Atâta o să te sărute și o să te dezmierde, încât o să te zăpăcească de tot și o să simți că plutești. Până să te dezmeticești, treaba o să fie gata și o să dormi ca o pruncă până a doua zi dimineață.

Chiajna se gândi că Vlad Voievod avusese numai douăzeci și trei de ani pe când săruta și dezmierda pe sora sa. Mircea-Vodă trecuse demultișor de-al patruzecilea, după cum tocmai aflase prin iscoadele ei pricepute, iar Chiajna se temea că se plictisise deja de dezmierdări.

— Dormi! îi porunci cu blândețe Ana, apoi începu să respire rar, ca și cum simpla rostire a poruncii avusese efect mai întâi asupra ei.

Mai ascultă o vreme greierii și broaștele, privi atât de neclintit luna intrată pe fereastră și așezată pe o dală de piatră, încât avu impresia că îi poate vedea mersul, închise ochii, îi deschise, încercă să separe respirațiile din iatac și să le numere. Se simțea atât de trează, încât nunta ar fi putut începe chiar acum, dinspre partea ei. I se făcu sete și se ridică în picioare în pat, pășind cu grijă peste mica Ruxandra și sărind drept în mijlocul iatacului. Cofa cu apă de pe prici era goală. Cu ea în mână, deschise ușor ușa și ieși pe coridor, înspăimântând toți străjerii și copiii de casă care picoteau prin colțuri și făcându-i să se repeadă la torțele din pereți, ca să le aprindă în calea ei.

Un fecior mai isteț, pricepând după cofa din mâna domniței care este pricina, dădu să o ia și să i-o aducă plină, dar Chiajna îi tăie avântul cu un semn. Străbătu coridoarele

întortocheate dintr-un capăt în celălalt al palatului, coborî treptele către cuhnii, coti pe lângă chelăria de făină și intră în odaia mică pe care baba o împărțea cu o slujnică. Doica ei din copilărie se ridică într-un cot în pat și o vreme o privi ca pe un strigoi, fără să poată pricepe că ceea ce vede este chiar domnița.

Chiajna dibui pe întuneric cana cu apă, bău cu sete, apoi se strecură sub așternuturi alături de babă, în șezut, cu brațele înconjurându-i genunchii.

— Ți-e rău, Măria Ta, puică mică? Ți s-a aplecat? Te-a deochiat?

— Nu mi-e rău, nu mai face gălăgie, șopti Chiajna, strângându-i brațul cu putere, pentru ca baba să înțeleagă că are stăpân.

— Ți-a fost sete? Ți-au băut corconitele toată apa?

— Mi-a fost sete, da, recunoscu ea. Acum nu-mi mai este, am băut de la tine.

Luna nu intra în odăița strâmtă a babei. Poate că nici nu avea fereastră, nu știa, nu mai intrase niciodată aici. Un sforăit slab de femeie muncită se auzea din întuneric. Mirosea neobișnuit, rău și totuși liniștitor, ca orăcăitul broaștelor din helești, urât și totuși odihnitor.

— Doică, șopti, în vreme ce baba îi încălzea tălpile reci în palmele ei zbârcite. Cum a fost prima oară?

— Greu, Despinuța babii, că pe mine nu m-a dat tata cui am vrut, răspunse baba, fără nicio ezitare, ca și cum astfel de întrebări ar fi fost firești în noaptea aceasta ce avea să sfârșească pentru totdeauna un lucru important și neprețuit. Aveam drăguț și ne vorbiserăm deja, numai că taica s-a hotărât de la o zi la alta și într-o săptămână am fost măritată cu un văduv. Am plâns prima oară de se scutura cămașa pe mine și lui defel nu i-a fost milă de necazul meu.

— Te-a durut? întrebă Chiajna, nu cu teamă, ci pentru că trebuia să știe, întotdeauna o ajuta să știe dinainte cât de grea este încercarea, ca să se poată pregăti.

— M-a cam durut, Despinuța babii dragă, șopti doica bătrână, mângâind și sărutând mâinile fetei, dar durerea aceea

trece. Necazul este cu inima și cu sufletul. Pe mine mă ardeau ca para focului, iar astea nu au trecut nici în ziua de azi. Mult mi-e milă de copila care am fost, când îmi aduc aminte. Să nu treacă nimeni prin ce am trecut eu.

Întoarsă în iatacul său încă mai nelămurită și mai trează decât în urmă cu un ceas, rămase în colțul ferestrei, cercetând curtea, râpa, helești în care bătea luna și dealurile împădurite care se desenau negre pe cerul argintat. O vreme, străjerii de pe coridoare mai șușotiră, întețind torțele în așteptarea unei alte întâmplări. Apoi se lăsă tăcerea. Druștele dormeau neîntoarse, dezvelite, cu cămășile ridicate și picioarele goale lucind în lumina lunii.

Dimineața o află în pat, cu capul către picioarele fetelor, căci nu mai încăpuse la locul ei, cu ochii în baldachinul din dantele și borangic. Atunci când lumina se schimbă și strălucirile de argint se stinseră în ceața lăptoasă a zorilor, se rostogoli peste fetele hatmanului, lăsându-le mormăind nemulțumite pe urma ei, și merse în iatacul părinților. Îl află pe tatăl său sforăind strașnic, uneori oprindu-se brusc, ca și cum s-ar fi pregătit să grăiască, apoi continuând încă și mai amarnic sforăiturile. Doamna Elena se deșteptase și trimisese cămărășița după cele trebuincioase dimineața.

— Ziua bună, mireasă! îi spuse ea șoptit, zâmbindu-i. Așa ai trecut pe coridoare, numai în cămașă? Nu te-ai întâlnit cu niciun oaspete?

— Măria Ta, cum a fost prima oară? întrebă Chiajna fără altă pregătire, căci tatăl ei s-ar fi putut deștepta dintr-o clipă în alta. Ce am de făcut?

Doamna Elena îi privi cearcănele negre coborâte până către mijlocul obrajilor și ochii umflați de nesomn. Îi făcu loc într-o margine a patului, o trase lângă ea și-i acoperi umerii cu un șal gros din cașmir de Alep. Își scoase colțunii din picioare și o încălță cu ei. Diminețile de iunie între zidurile Palatului Domnesc erau răcoroase.

— Cel mai important lucru pe care trebuie să-l ții minte, vorbi ea atunci când își veni în fire după întrebarea neașteptată a Chiajnei, este că ești fiica voievodului Moldovei.

Bunicul tău a fost Ștefan cel Mare. Dacă ei au putut să-și facă datoria până la capăt, oricare ar fi fost aceea, atunci ai să poți și tu. Ei se bat în războaie, se întorc răniți și de cele mai multe ori mor de pe urma rănilor, noi facem copii și-i creștem. Dumnezeu nu ne dă încercări pe care să nu le putem duce. La mine a fost așa cum mă așteptam: mi-a fost mai întâi cumplit de rușine, simțeam că mi s-a închis gâtul și nu o să mai pot respira niciodată. Apoi mi-am amintit că sunt fiica despotului Serbiei și mă trag din împărații Bizanțului. Rușinea a dispărut într-o clipă și m-am simțit cum trebuie să se simtă bărbații noștri după ce se aude cel dintâi strigăt de luptă.

Chiajna se gândi o clipă, apoi spuse:

— Adică plină de însuflețire?

Petru Rareș se întoarse în așternuturi, aruncând o mână grea peste coapsa Doamnei Elena. Ea îl înveli și-i îi așeză mâna alături, între ei doi.

— Nu cred că însuflețirea este apreciată la o domniță în astfel de împrejurări. Mai degrabă pregătită.

— Curajoasă?

— Da, curajoasă.

O văzu căzând pe gânduri, îi privi încheieturile subțiri ale mâinilor care țineau capetele șalului încrucișate peste piept și tălpile mici în colțunii prea mari pentru ea. Și-o aminti pruncă, mâncând zilele tuturor cu firea ei stăpânitoare, și știu că avea să se descurce, era mai puternică decât fusese ea când sosise, la capătul unui drum istovitor, în cetatea necunoscută din țara necunoscută a soțului său necunoscut.

— Ți s-au trezit druștele? puse Doamna Elena capăt întregii întâmplări. Trimite-le să-ți culeagă frunze de izmă, apoi să vină la mine, să le dau ulei de migdale ca să-ți facă turtițe, să le pui sub ochii ăștia umflați. Trebuie să arăți frumoasă ca ziua de vară.

Din pricina încordării, zeci de ace îi săgetau brațele întinse, pentru ca venețiencele să coasă mânecile strâmte direct pe ea, după ce rochia fusese îmbrăcată. Una dintre druște îi

dădea la răstimpuri să bea din fiertura de scorțișoară și ghimbir, pentru limpezirea minții și înviorarea de dimineață.

Caterina ținea câteva ace între buzele supte spre interior și dădea ocol Chiajnei, privindu-și munca cu ochii mijiți. Pe ferestrele larg deschise răzbăteau de afară cântecele săltate ale cetelor de zicălași aduse din toate părțile Moldovei pentru nunta domnească. Starostele tuturor adunase în jurul său vreo două-trei cete și unise zece scripci, tot pe-atâtea cobze, vreo șapte fluiere, naiuri, două chimvale și cimpoiul său, cântând fără încetare de la răsăritul soarelui.

Îl chema Moș Cimpoi și purta zăbun moldovenesc fără mâneci, făloșit cu cusături răsucite cu meșteșug pe piept, chimir boieresc de mătase și pe cap comanac de pâslă. Era lăutar domnesc și adunase în jurul lui numai cetele de zicălași boierești, trimițând pe cei sătești să cânte pe cealaltă parte a palatului, în dosul curților. Bucurau acolo pe căpitanii Măriei Sale, care îi îndemnau să le cânte cu glasuri scăzute, de taină, *Cucule, ne-a trecut vremea*. Alungați de câteva ori de isprăvnicesele care îi amenințau că vor trimite vorbă Doamnei Elena, se tot retrăseseră către marginile curților, până când ajunseseră în Ulița Rusească, de unde începură a-i ocărî pentru stihurile necuviincioase blănăresele ieșite din casele lui Serghei cel pântecos, Fiodor Mutul și Iorgu cel cu trei rânduri de copii.

Nimic din toate acestea nu ajungeau însă până la Chiajna. Existau părți ale nunții ei pe care nu avea să le afle niciodată. Sub ferestrele ei, cetele lui Moș Cimpoi cântau la nesfârșit numai jocul *Alivanca*, cerut iar și iar de trimișii landgrafului de Turingia și ai ducelui Pomeraniei și scoțând cu aceasta venețiencele din răbdări, căci ascultau același cântec de două ceasuri.

Când truda croitoreselor se isprăvi, alaiul de druște și neamuri de parte femeiască ale miresei ieși din iatac, îndepărtând de pe coridoare toată suflarea din palat și pregătind coborârea Chiajnei până la trăsura brașoveană care aștepta din zori. Oaspeții adunați în fața palatului numărară patru duzini de jupânițe și boieroaice care ieșiră mai înainte să apară Chiajna.

Numai baba rămăsese în iatacul încălzit din afară de ziua de vară și dinăuntru de nădejdile și îngrijorările a zece copile ce se ascunseseră vreme de trei zile aici. Își frământa mâinile pungite și privea lung pe urmele alaiului, neliniștită din pricină că nu găsea în minte nimic de făcut pentru tot restul zilei. Din prag, chiar înainte ca feciorul de casă să deschidă ușile pentru ea, Chiajna se mai întoarse o dată către doica ei bătrână și o întrebă șoptit:

— Crezi că sunt frumoasă?

— Ești foarte tânără, Despinuța babei, îi răspunse doica, stăpânindu-și o pornire de a o ascunde sub șorț, așa cum făcea când fata avea cinci ani. Tinerețea e frumoasă, iar Măria Sa va ști să vadă și să prețuiască, căci are o vârstă așezată.

Sunt foarte tânără, tinerețea e frumoasă, continuă să-și repete în vreme ce urca în trăsura ei și pornea, în fruntea alaiului, să străbată câteva ulițe pentru cinstirea târgului. Anume pusese întrebarea doicii și nu Anei sau Doamnei Elena, pentru că baba singură cuteza să-i spună în față adevărul curat. Răspunsul ei nu fusese da. Îi dăduse în schimb o mică înțelepciune, ca o pietricică lucioasă din râu, care să-i fie de ajutor.

Șirul de trăsuri cu flamuri dinainte și cu rânduri de călăreți pe spate străbătu Ulița Mare a pânzarilor, de-a lungul căreia Costea Găină, Proica și toți ceilalți breslași își scoseseră familiile în straie noi, ca să se plece dinaintea voievozilor și să se minuneze de străinii cu potcapuri dintre cele mai năstrușnice pe cap. Cotiră apoi pe Ulița Pescarilor, unde se adunaseră sârbii armurieri, iar la capătul Târgului de Făină intrară pe Ulița Trapezenească a evreilor schimbători de bani, întorcându-se de unde au plecat și oprindu-se în fața Bisericii Sfântul Nicolae Domnesc.

În pragul bisericii ridicate odinioară de Ștefan cel Mare, episcopul Macarie, cel ce o învățase slovele, o aștepta, alături de Mircea-Vodă. Mantia lui de purpură și mai cu seamă coroana înaltă, cu cinci flori de crin răsfrânte în afară, bătută cu smaralde, rubine și safire, făcea veșmântul cernit al lui

Macarie să pară încă și mai trist. Când feciorii deschiseră ușa trăsurii, așezând scăunelul sub prag, peste întreaga adunare se așternu o tăcere ca o ființă, pe care o simțeau respirându-le în cefe. Înainte de a pune piciorul pe pământ, aflată încă pe pragul trăsurii înalte, Chiajna putu vedea pe toți cei de față, o mare de oameni cum nu-și închipuia că există în întregul Iași, boieri mari și mici, târgoveți, breslași și ucenici, oșteni și răzeși unul lângă altul, fără să mai ia seama să separe stările între ele. O asemenea adunare nesfârșită îi clătină preț de o clipă încrederea pe care o sădise în ea baba. Apoi însă făcu cel dintâi pas jos, în bătătura bisericii, și nu mai văzu decât familia împrejurul său, pe tatăl ei, pe Doamna Elena, Ștefăniță, Ruxandra mică de mâna Anei, înconjurați la rândul lor de un șir de străjeri, și se liniști.

Sunt foarte tânără, tinerețea e frumoasă, repeta ca pe o litanie ce ar fi putut să o țină departe de neprevăzutul acestei zile, al acestei treceri.

Sunt fiica voievodului Moldovei, bunicul meu a fost Ștefan cel Mare. Dacă ei au putut să-și facă datoria până la capăt, atunci am să pot și eu.

Din toată slujba care urmă avea să păstreze în amintire cele mai neașteptate întâmplări, lipsite de orice însemnătate: brânișoarele de betelă ce curgeau din paftalele de la urechile ei, după portul împărăteselor Bizanțului, se mișcau ușor din pricina aerului cald ce vălurea de la lumânări, atingându-i la răstimpuri mâinile. Cununia pe care i-o așezase Macarie pe cap cuprindea diadema ei mică de domniță, ascunzând-o de tot, în vreme ce peste coroana lui Mircea-Vodă abia dacă putuse fi sprijinită sus, pe vârfurile crinilor. Palma lui avea o cicatrice pe care o simți în palma ei atunci când Macarie le uni pentru totdeauna, așa cum spusese. Mantia lui mirosea a fân. Lumina intra în biserică numai prin trei locuri, două piezișe dintre capetele sfinților pictați pe pereți și unul drept din turlă, din căușul palmelor lui Hristos. Faldurile bogate de mătase albă ascunse sub rochia ei albastră se iveau nu numai când pășea, ci și dacă făcea o mică plecăciune în timp ce se închina.

Oricât ar fi căutat prin amintire însă, nu reținuse pașii importanți ai slujbei. Când pusese pe degetul lui Mircea-Vodă un inel? Când primise la rândul ei unul? Când înconjuraseră sfânta masă la cântarea *Isaia dănțuiește* și când băuse împreună cu soțul său din aceeași cupă, paharul de obște al mirilor? *Dumnezeule, Cel ce toate le-ai făcut cu puterea Ta și ai zidit lumea și ai înfrumusețat cununa tuturor celor făcute de Tine, și acest pahar de obște, pe care l-ai dat celor ce se însoțesc prin unirea nunții, binecuvântează-l cu binecuvântarea duhovnicească*, se rugase Macarie în lumina stranie a bisericii, iar ea nu auzise nimic.

La capătul unui timp a cărui întindere avea să-i rămână pentru totdeauna necunoscută, proaspătul său soț îi petrecu brațul pe sub al său și o purtă către ieșire, printre rândurile de dregători pământeni și înalți demnitari străini. Ușa deschisă a bisericii se desena ca un petec de lumină orbitoare în întunericul pronaosului. Mircea-Vodă ocoli un sfeșnic cu nisip așezat, din nepriceperea unui călugăr ucenic, prea în calea mirilor. Trupul lui se lipi cu totul de trupul soției sale. Ea îi simți umărul în tâmplă, brațul pe brațul ei, sabia strivindu-i șoldul și se retrase pe aceeași bătaie de inimă pe care începuse această apropiere. Mintea ei se rușină de ceea ce făcuse trupul. Erau însă deja afară, în lumina amiezii, iar marea de oameni care îi aștepta se dezlănțui în urale și strigăte de bucurie, ștergând clipa din urmă de pe fața pământului.

Din clopotnița bisericii porni să bată rar clopotul cel mare, făcând copiii să-și acopere urechile, iar din portic îi răspunse de îndată clopotul cel mic. Ca la un semn, de pe toate cele șapte coline ale Iașilor răsunară tulnicele buciumăreselor din toate satele dimprejur, lovind în piepturile nuntașilor și aducându-i înapoi la buna-cuviință cu sunetele lor adânci, ceremonioase. Străinii priviră în jur descumpăniți, căutând un sprijin pentru ca trupurile lor să iasă cu bine din încercarea la care îi supuneau sunetele acestea. Glasurile de genuni trezite la viață ale tulnicelor intrau în oameni nu prin urechi, ci direct prin stomacuri, prin piepturi și prin creștete, stând mărturie că Dumnezeu există și este aici, de față.

Dintr-o margine a bătăturii întinse a bisericii se desprinseră două perechi de tineri care se apropiară, cu capetele plecate. Fetele purtau năframe albe de borangic străveziu ce le cădeau din creștet către poale și nu ridicau ochii din pământ, îmbujorate de rușine. Înțelegând că sunt miri orfani care caută protecția Măriei Sale Petru Rareș, după obiceiul pământului, târgoveții Iașilor le făcură loc cu încântare către voievod. Spectacolul avea să continue, iar ei se bucurau. Pe lângă marile nunți domnești se lipeau adesea astfel de perechi care doreau să fie cununate pe aceeași cheltuială, fără să mai plătească biserica, preotul și slujba.

Înainte ca Petru Rareș să observe perechile care se apropiau, din mulțimea care le deschidea drum se prăvăliră doi târgoveți, bătând pași mărunți și neregulați ca să-și recapete echilibrul, iar din spatele lor ieși în față cel care-i împinsese, scoțând sabia și proptind-o în pieptul unuia dintre tineri. Vederea lamei care sclipi în soare alarmă străjile și curtea bisericii se umplu de sunet de spade scoase din tecile lor și lănci coborâte în poziție de luptă. Fata pe care o purta tânărul de mână se aplecă spre pământ ca un lujer de floare lipsit de apă și umerii începură să i se scuture ușor, într-un plâns tăcut.

— Tu ești orfană? se zbătea Zoran armurierul, târgovețul care scosese sabia, în mâinile oștenilor care-l stăpâneau. Ce cauți tu la picioarele Măriei Sale, când acasă ai părinți?

— Care-i pricina? întrebă Petru Rareș, făcând semn oștenilor să-l scoată pe scandalagiu la vedere.

— Sunt Zoran Ljubomir, Măria Ta, armurier din Ulița Sârbească, vorbi cu îndrăzneală starostele săbierilor, iar nerecunoscătoarea de aici este fata mea, Milena.

— Asta nu-i o pricină, răspunse Petru Rareș. Care-i pricina?

— Pricina este că e fugită de acasă, Măria Ta, spuse Zoran, iar propriile cuvinte părură să-i înfierbânte iarăși sângele, ca și cum lucrurile ar fi devenit și mai adevărate, odată ce le rostise.

— Se mai întâmplă, Zoran, armurier din Ulița Sârbească, surâse cu bunăvoință Petru Rareș. Flăcăul are slujbă sau

pământ, poate avea grijă de o nevastă? întrebă el apoi, plimbându-și privirea peste întreaga adunare, în căutarea celor care ar fi putut avea răspunsuri.

— Este birtaș și om de încredere la mine, Măria Ta, se auzi din mulțime glasul Antimei. Muncește la ospătăria din capul Podului Hagioaiei. Îl cheamă Gheorghiță și are casă în spatele vinărsăriei.

— Asta nu se poate, Măria Ta! spuse Zoran, pe un ton care nu plăcu străjerilor, așa că ei strânseră din nou rândurile în jurul armurierului. Noi, sârbii din târgul Iașilor, ne căsătorim numai în neam. Milena a ieșit de sub ascultarea părintească și trebuie să fie adusă numaidecât înapoi!

— Există în târg vreun sârb care dorește să o ia de nevastă pe fiica lui Zoran? întrebă Petru Rareș. Nu văd pe nimeni, spuse repede tot el, pentru că pricina începuse să-l plictisească și voia să dea drumul ospățului domnesc. Gheorghiță de la ospătăria Antimei se va cununa cu Milena a lui Zoran și cu asta am terminat. Nu mă face, armurierule, să-i dau pe copii fiicei mele, ca să o slujească cu credință în București și să nu-ți mai vezi copila cu anii!

În vreme ce alaiul de nuntă se forma din nou în spatele trăsurii mirilor, pornind de data aceasta pe drumul cel mai scurt spre Palatul Domnesc, către marginile mulțimii se stârni din nou frământare. Cu un cap mai înalt decât cei din jurul său, Anghel își răsucea trupul cu neastâmpăr, căutând din priviri pe Marula. Spada de la brâul lui lovi genunchii unui logofăt și bărbatul îi aruncă o privire prevenitoare. Anghel avusese sub ochi până mai adineaori părul castaniu al Marulei, îi urmărise mișcările și îi numărase zâmbetele cât timp durase nunta. Cum se face că dintr-odată nu mai era nicăieri?

Nu venise astăzi cu niciun plan pregătit dinainte. Totuși, ideea celor două perechi de tineri care ieșiseră în calea Măriei Sale pentru cununie i se păru un semn de la Dumnezeu pentru el. Viitorul i se arătă cu limpezime. Cu Marula de mână, se va așeza și el la picioarele lui Petru Rareș, cerând binecuvântare și o cununie pe loc. Împotrivirea Marulei nu va mai rezista în fața zilei acesteia atât de încărcate de

bucurie și de nunți. Își va da seama în sfârșit că viața pe care i-o oferea el este de fapt tocmai ce-și dorește și ea: o casă pe care să o îngrijească și în care să-l aștepte pe el, poate copii sau, dacă nu, atunci măcar grădină, animale, o vie și pungile cu aspri pe care el i le va aduce, ca să facă cu ele ce poftește.

Din ce în ce mai agitat, simțind cum răsuflarea i se iuțește, iar momentul este pe cale să-i scape printre degete, făcu o săritură pe loc și o zări în sfârșit.

— Potolește-te, jupân Anghele, că ne calci pe picioare pe toți, bombăni Bucur al lui Iorgu blănarul, căci se aflau în fața porților sale.

Își făcu loc prin mulțime cu coatele, o ajunse chiar înainte ca ea să urce pe capra căruței și o prinse de cot, întorcând-o cu fața către el. Atingerea îi mai liniști bătăile inimii, ca și cum carnea ei ar fi avut în ea un leac sau o otravă, încă nu putea deslușî care din acestea două.

— Hai și noi, Marulă! îi șopti fierbinte în fața ochilor.

— De unde ai apărut, Anghele? surâse negustoreasa, vorbind tare, ca să fie auzită de femeile ei care urcaseră deja pe caprele căruțelor și încercau să facă loc cailor prin mulțime. Lasă-mi cotul, jupâne, că-i al meu, am venit cu el de acasă, mai spuse ea cu prefăcută veselie, stârnind cu aceasta râsul celor din apropiere, dar mai cu seamă atenția lor.

— Intră cu mine în biserică, femeie! șopti Anghel. Hai să ne luăm și să isprăvim odată tot războiul ăsta! O să facem cum vrei tu.

— Cum vreau eu este să-mi dai pace, îi vorbi Marula pe alt glas, coborât, numai pentru el și împungându-i coastele cu vârful pumnalului.

Negustoresele se ridicară în picioare pe capre, înfășurând frâiele pe stâlpi și ridicându-și poalele ca pentru a sări din căruțe. Marula le făcu semn să rămână acolo unde sunt, își eliberă cotul din strânsoarea lui Anghel și, proptindu-și palma în pieptul lui, îl împinse peste breslașii din spate, vorbind iarăși tare și cu veselie:

— Vezi-ți de drumul tău, jupâne!

— Hai și noi, Marulă! strigă el atunci peste toată adunarea, făcând mulțimea să-și înceteze forfota și capetele să se întoarcă. Hai să ne cununăm și noi!

Glasul puternic ridicat pe deasupra tuturor, dar mai cu seamă ochii cu pupilele mărite și cu o sticlire străină în ei o descumpăniră pe Marula și speriară târgoveții din jur. Nimeni nu mai zâmbea. Stânjeniți, oamenii își fereau privirile și căutau să înainteze către curțile palatului, unde mesele îi așteptau întinse. Numai pentru Anghel lumea din mintea lui era mai reală decât cea pe care i-o arătau ochii și urechile. Toți vedeau târgoveți înveșmântați în straie de sărbătoare, pregătindu-se să petreacă cu lăutari, el vedea bărbați tânjind după femeia lui și ticluind planuri ca să o răpească de lângă el. Toți auzeau în jur râsete, cântece, sunet de săbii lovind cizmele în mers și fete chicotind, el o auzea pe Marula suspinând de drag în brațele unui necunoscut. Cum să nu fie încredințat că toate acestea erau adevărate, de vreme ce ochii și urechile îi aduceau vești din lumea aceea închipuită? Firea bănuitoare a lui Anghel făcea din el o iscoadă neîntrecută, dar un smintit în dragoste.

— Mi-ești dragă, Marulă, șopti el cu vocea de la început, coborâtă și blândă. Știu sigur că și eu ți-s drag. Nu mă mai chinui.

Într-o singură clipă, glasul tainic și privirea lui din ziua aceea când se despărțiseră în Florența o făcură pe Marula să se simtă deopotrivă înduioșată, iubită, prinsă în capcană și vinovată. Încercă să-și stăpânească un gând care-i spunea să mai dea o șansă acestui bărbat atât de diferit de toți ceilalți, pe care l-ar fi putut iubi atât de mult dacă nu ar fi avut stropul acesta de sminteală în el. O slăbiciune îi îndulci privirile și îi moleși degetele pe mânerul pumnalului. Un consul genovez încântat de tot ceea ce vedea, aflat încă sub impresia sunetelor adânci ale buciumelor de pe dealuri și a petrecerilor din pivnițele târgului, trecu pe lângă ei doi, surâzându-le și privindu-i în ochi preț de o clipă.

— Ești cu el? strigă cu ochii aprinși dintr-odată Anghel și trase sabia din teacă. Ești cu el? Spune!

Trezită brusc din clipa ei de înduioșare, Marula urcă pe capră dintr-o singură mișcare zvâcnită, ridică biciul și plesni în aer, îndemnând caii, care porniră cu hotărâre. Mulțimea se despică în fața caravanei care se urnise. Avea să se ferească pentru totdeauna din calea lui de astăzi înainte, își promise, cu toate că știa bine că asta nu este posibil, el va ști mereu unde se află ea și va continua să-i rupă inima ori de câte ori îi va arăta ochii aceia blânzi pe care ar fi putut să-i iubească atât de mult.

În tot acest timp, trăsurile domnești ajunseseră la intrarea în palat. Pentru că mirele nu se afla încă în casa lui, cel care trecu primul pragul fu Petru Rareș, având alături pe Doamna Elena. Îi urmau mirii, apoi membrii familiilor domnești și oaspeții, venind după rang și importanță. Pe coridorul din piatră lipsit de ferestre erau aprinse torțele din pereți. Una fumega și Petru Rareș spuse un cuvânt unui logofăt de pe margine, care chemă un copil de casă și-l certă șoptit la ureche, în vreme ce băiatul potrivea fețtila.

Mesele pentru ospățul de nuntă fuseseră întinse în cea mai mare sală a palatului, de fapt, trei săli și un coridor de trecere între care fuseseră deschise larg ușile. Scăpate de sarcina care le ținuse prizoniere zile în șir, druștele Chiajnei se amestecaseră printre cei mai tineri consuli, încercând să înjghebe conversații care, din pricina tinereții, nici nu aveau nevoie de mai mult de două-trei cuvinte.

În lipsa lor, Chiajna se simțea singură alături de Mircea-Vodă, care răspundea scurt întrebărilor mesenilor, cu vădită neplăcere. Tatăl ei râdea cu poftă, înconjurat de boierii locurilor, care nu-l vedeau la fel de des ca cei de la Suceava și se întreceau să-i atragă privirile. Doamna Elena discuta ba în latină, ba în sârbă, ba în franceză cu doamnele delegaților străini. Chiar și Ștefăniță și mica Ruxandra primeau atenție de la vreun oaspete care dorea să câștige bunăvoința voievodului.

În dalele de piatră din fața mesei lor, Chiajna cunoștea un model ascuns, format din crăpături. Îl știa de pe vremea când se ascundea, copil, sub masa lungă din sala aceasta,

ascultând pe furiș ce vorbesc cei mari, fără să înțeleagă mai nimic, dar foarte mândră de iscusința ei. Un cap de câine cu o ureche lipsă, luna în nori și un urs ridicat pe labele dinapoi, mult mai mic decât câinele, acesta era modelul. Se aflase acolo dinaintea ei, era acolo astăzi, necunoscut de sutele de oaspeți, și avea să rămână acolo după plecarea ei, atâta vreme cât va dăinui palatul, poate că mult timp după ce ea nu va mai fi. Ochii altor domnițe, nenăscute astăzi, îl vor descoperi. Simțea că pierde ceva chiar în acest moment în care privea modelul din piatră.

Dar dacă s-ar ascunde?

Dacă ar fugi?

S-ar putea ridica acum de la masă, nimeni nu ar observa, nici măcar nu ar trebui să explice unde se duce. Ar lăsa pe pat minunata ei rochie albastră cu mânecile prinse într-o rețea de peruzele și ar îmbrăca una dintre rochiile cenușii ale slujnicelor. Ar lua un cal din grajd și ar ieși din târg pe la Locul Mișeilor și Fântâna lui Păcurar, ca să apuce pe Drumul Hârlăului, să se întoarcă în Suceava, unde nimic rău nu ar putea-o ajunge din urmă. Nu se poate ca totul să fie pierdut. Încă nu se întâmplase nimic cu adevărat important, slujba de cununie o lăsase neschimbată, la capătul ei se regăsise aceeași Chiajna care intrase în biserică. Încă se mai poate schimba totul. Să trăiască o viață ascunsă în pivnița lui Lăcustă, petrecându-și vremea cu leacuri și vopseluri, sau să dispară în lume cu caravana Marulei, să vadă cu ochii ei minunățiile greu de crezut despre care îi povestea negustoreasa.

O vreme, mintea ei urmări închipuirea aceasta în care i se pierdea urma pentru totdeauna în pivnița lui Lăcustă sau în caravana Marulei.

Un surâs îi lumină chipul abătut.

Se ridică în picioare, cu inima bătându-i în urechi, și împinse ușor jilțul în spate. Gestul făcu ca scăparea să pară încă și mai aproape. De asemenea, făcu mai reală și spaima ei în fața capcanei în care era pe punctul de a intra. Ceva nu era bine deloc. Toată viața ei își dorise semne prevestitoare

care să-i anunțe durerile mai înainte ca ele să se întâmple, iar acum, când inima îi dădea în sfârșit semn, îl ignora?

Acesta era semnul. Trebuia să se facă nevăzută.

Iarba se înălțase mult pe dealuri și calul ar fi intrat adânc cu picioarele în ea, atunci când ar fi galopat. Îi plăcea foșnetul ierburilor prin care aleargă un cal. Nimeni nu băgase de seamă că s-a ridicat. Chiar în spatele ei, dincolo de draperia pe care o cunoștea atât de bine, se afla o ușiță ca pentru copii, care ducea într-un coridor întortocheat și ieșea la grajduri. Făcu doi pași cu spatele, privind nuntașii. Nici Mircea nu era atent. Nici Petru Rareș. Întinse mâna și atinse draperia din spate. Catifeaua îi vorbi. Poate că nu o să fugă chiar acum, pe loc, dar se simțea bine cu certitudinea aceasta că în spate, dincolo de draperia pe care o avea între degete, se afla o ușiță care ducea la grajduri. Într-o clipă avea să-și facă curaj.

— Principessa, vorbi deodată peste capetele tuturor cardinalul Papei, apucând tălmaciul de cot și trăgându-l mai aproape, am un dar pentru Măria Ta de la Sanctitatea Sa. Un mesaj.

O privea din celălalt capăt al sălii. Vorbele lui întorseseră toate capetele către ea. Nu păru să se întrebe nimeni ce făcea acolo, în spatele jilțurilor, singură lângă perete.

— Nu este nevoie să oprim tălmaciul de la mâncare și băutură pentru asta, sfinția voastră, îi răspunse Chiajna și dădu drumul draperiei, știind că momentul trecuse și că nu avea să-l mai regăsească niciodată. Cunosc latina cât să primesc cu recunoștință darul și să mulțumesc pentru el.

— Ce bucurie, principessa! Toată admirația, surâse cardinalul, închipuind semnul crucii asupra ei, de la distanță. Darul este un cântec care a fost compus anume pentru Vostra Altezza. Dacă muzicanții Măriei Sale Petru Rareș vor fi foarte atenți, atunci darul va putea fi lăsat aici.

Un muzicant uscățiv și un pic ghebos, care purta în mâini o harpă, înaintă până în mijlocul sălii. O glugă roșie îi acoperea capul și umerii, prelungindu-se mult pe spate și isprăvindu-se cu un canaf. Ochii lui triști aminteau de păsările

ce cântă sfâșietor prin colivii. Moș Cimpoi făcu semn unuia dintre chimvalagiii lui, iar bărbatul se ridică îndată și își aduse scăunelul lângă nou-sosit. Cântărețul se așeză, prinse capătul harpei între genunchi, o sprijini de umăr și începu să-i ciupească corzile, mișcându-și capul în ritmul melodiei.

Sala se umplu de o muzică ce avu asupra oamenilor același efect ca lumina ce intra în biserică prin căușul palmelor lui Hristos sau ca glasurile adânci ale buciumelor de pe dealuri. Era cântecul unei principese care se căsătorise și plecase în noua ei țară, lăsând în urmă părinți, frați și surori.

Cântecul nu spunea cum se descurcase principesa acolo, dar Chiajna știu dintr-odată că nu mai este singură. Cineva îi înțelesese frica mai înainte ca ea să cuteze să și-o arate. Se așeză înapoi în jilțul său de lângă Mircea-Vodă, amânând fuga pe care o plănuia, în vreme ce gândurile ei mai urmară o vreme goana calului prin ierburile de pe dealuri. Avea să păstreze calea aceea pentru mai târziu, dacă lucrurile se vor arăta mai grele decât ar fi putut ea duce. Putea oricând să dispară în lume cu caravana Marulei. Deocamdată însă avea să încerce viața aceasta nouă care începea cu un cântec.

În vreme ce oaspeții își stârneau foamea cu mizilicuri, felurite soiuri de pește stropite cu must de naramză acră și jumări din zeci de ouă în care fuseseră puși cucunari stătuți amoiu și măghiran pisat, afară se pregătea aducerea la mese a mieilor copți o zi întreagă în pământ. Argații începuseră să îndepărteze jarul rămas din rugul mistuit și să curețe pământul de sub el. Acolo, în gropi, se aflau șapte miei pe care un menestrel iscusit îi povesti, atunci când fură aduși la masă:

— Am jupuit noi mieii, i-am curățat și i-am spălat, apoi i-am frecat cu unt pe dinăuntru și pe dinafară, pe la toate încheieturile, cum freacă moașele bătrâne pruncul scos din scăldătoare. Am tocat mărunt bojocii, inimile și toate mărunțaiele, le-am amestecat cu un bulz de unt și le-am îndesat înapoi. Tot acolo am pus noi câte un coșuleț de bureți proaspeți pentru fiecare miel.

Tălmacii de pe lângă delegați nu mai pridideau să traducă vorbele menestrelului. Oaspeții uitau să mai înghită îmbucăturile de pește, cu gândul la minunea aceasta pe care aveau să o mănânce.

— Am mai pus noi bogăție de miroase și de ierburi, dar amestecurile acestea sunt de taină și nu am dezlegare să vorbesc despre ele. Tot ce pot să vă spun este că bucătarii au stropit mieii cu vin direct de pe buzele lor.

Printre oaspeți se stârni oarecare vâlvă. Câțiva cerură tălmacilor să repete. Unii priviră cu atenție peștii și jumările din fața lor. Povestea mieilor copți o zi într-o groapă din pământ birui însă, iar ei se încredințară singuri că nu au înțeles bine și ascultară mai departe.

— Apoi am îmbrăcat noi mieii înapoi cu blănurile lor și le-am cusut. Am făcut șapte gropi în pământ, am ars în ele lemne până când jăratecul s-a făcut de un stânjen, după care am așezat mieii în gropile lor, cu cusăturile în sus, ca să nu se prăpădească bunătate de umplutură. Mai înainte de asta însă am amestecat pământ cu apă și am uns bine blănurile cu noroi. Peste gropi am mai făcut noi alte ruguri, pe care le-am aprins noaptea trecută și au ars până acum.

Menestrelul făcu un pas într-o parte, lăsând calea liberă bucătarilor care intrară, împingând șapte roabe de lemn în care se zăreau coconii din lut ars, mirosind a păr pârlit și fumegând. Oaspeții se ridicară în picioare ca să vadă mai bine. Slujnicele și feciorii se așezară la rând, cu tingirile pregătite ca să aducă minunea la mese. Starostele cuhniilor domnești sparse binișor cea dintâi coajă de lut, tăie blana arsă pe la cusătură și dădu la iveală mielul umplut din care se ridicară aromele tuturor mirodeniilor tăinuite înăuntru. Îl porționă cu pricepere și-l trimise la masa mirilor și a lui Petru Rareș. Abia după ce toate acestea fură împlinite, ceilalți bucătari își începură la rândul lor lucrul. Vrăjiți, oaspeții părură să fi uitat că mieii fuseseră stropiți cu vin din gurile bucătarilor.

În mijlocul ospățului, când din miei mai rămăseseră numai oasele, iar oaspeții erau în așteptarea plăcintelor cu carne,

se anunță procesiunea breslașilor orașului, sosiți cu daruri pentru miri. Cel dintâi intră Iorgu blănarul alături de nevastă, călcând fălos pe urmele celor două cufere purtate de argați și urmat de copiii lui făcuți cu trei neveste, toți învești mântați de sărbătoare și stăpâniți de fetele mai răsărite.

Urmară feciorii săi cei mai mari, care purtau între ei un singur cufăr, cu nevestele de-a stânga și de-a dreapta. Petru Rareș punea câte o întrebare, asculta un răspuns, cerea numele vreunui copil și își muta apoi privirea mai departe, la breslașul următor. Serghei cel pântecos și Fiodor mutul, cei doi blănari ruși învrăjbiți de ani de zile, făcuseră pace de dragul nunții acesteia și se învoiseră să intre împreună, înfățișându-se dinaintea voievozilor cu familiile lor. Darurile erau mai întâi prezentate de cei care le aduceau, apoi capacele erau coborâte și cuferele erau rânduite frumos la picioarele mesei mirilor. Costea Găină, starostele pânzarilor, adusese velințe de lână și scoarțe înflorate, Proica roșcovanul, cu obrazul plin de pistrui portocalii, venise cu un cufăr plin cu așternuturi, Lascăr Buzatul cel cu obrajii spuziți de roșeață dăruise fiecăruia dintre voievozi câte o sabie, iar miresei un pumnal subțirel, cu mâner de os.

Fără veste, la miezul nopții, înainte de cel dintâi cântat al cocoșilor, Mircea-Vodă se ridică de la masă, întinse mâna către soția sa fără să o privească și spuse nuntașilor:

— Noapte bună! Mâine avem drum lung de făcut. Voi petreceți în continuare.

Ignorând tipicul nunții, care cerea ca ridicarea miresei de la masă să se facă cu rânduială, pe anumite cântări și însoțită de tinere boieroaice măritate la rândul lor de curând, Mircea-Vodă porni cu pasul lui larg și hotărât către odăile de la apus, unde fusese eliberată o întreagă aripă a palatului pentru ei. De la mesele mărginașe se ridică în grabă un logofăt al voievodului și porni pe urmele mirilor, ca să-l ajute pe vodă să-și scoată armele. Una dintre druștele Chiajnei alergă să caute pe Caterina, ca să descoasă mânecile rochiei de mireasă și să-i despletească găitanele de la spate.

Într-o singură clipă, Chiajna se afla singură pe coridoarele pustii, alături de soțul ei. Mircea-Vodă îi așezase mâna pe pumnul lui închis, dar, atunci când pornise cu mersul său vijelios, palma Chiajnei rămăsese în urmă, iar ea se prinsese iute de încheietura lui, simțind că-l va pierde fără ca el să bage măcar de seamă. Mergea acum strângându-i cu putere între degete manșeta groasă a caftanului. Mantiile lor fluturau în spate, lovindu-se uneori de pereți și învolburându-se una peste alta, mult mai nestingherite de această apropiere decât ei doi.

Odaia ce fusese pregătită pentru ultima noapte a Chiajnei în casele părintelui său avea ferestrele către șoproanele pentru rădvane și sănii. Dincolo de ele se aflau grajdurile, de unde răzbătea la răstimpuri fornăitul cailor adormiți sau o bătaie din copite a vreunui mânz care visa. Mâna Chiajnei căzu de pe încheietura lui Mircea-Vodă atunci când se aflară în odaie, iar ea rămase în mijlocul încăperii, privind lucrurile din jur și încercând să le recunoască. O masă lungă, la care ar fi încăput ușor douăzeci de oameni, așezată pe două picioare în cruce. Jilțuri cu spătar. Jilțuri mici, fără spătar. Scăunele scunde cu trei picioare, din cele pe care le vedea prin cuhnii, pentru ce vor fi fost aduse aici? Cufărul mare pentru așternuturi, la capătul patului. Cufere mai mici, migălos încrustate, așezate sub ferestre. Și patul. Dacă ar fi avut pereți împrejur, ar fi putut fi el însuși o odaie, atât era de mare.

Mircea-Vodă deschise pe rând toate ferestrele, iar noaptea intră în iatac. Greieri țârâind mărunt, o buhă stârnind ecou, broaștele din helești, o pasăre luându-și zborul din frunziș, foșnet, șoapte, freamăt. Noaptea de vară era încă răcoroasă, cu toate că se apropia luna lui cuptor. Pielea de pe gâtul Chiajnei se zgribuli, iar ea își stăpâni dorința de a-și prinde coatele în palme, ca să se încălzească. Mircea își lepădă mantia pe spătarul unui jilț. Haina alunecă pe podele, dar el nu schiță nici cel mai mic gest de a o opri, ca cei obișnuiți să fie înconjurați de slujitori.

— O să vină îndată cineva să te ajute, îi spuse, iar ea știu că i-a vorbit numai pentru că nu se mișca, rămăsese neclintită, departe de toate aceste lucruri pe care nu izbutea să și le amintească, jilțuri, cufere și pat străine, ca și cum nu s-ar mai fi aflat în palatul bine cunoscut, ci în viața altcuiva.

Bărbatul acesta care nu știa nimic despre ea, care credea că nu se poate dezbrăca singură poate chiar se teme, poate se rușinează și cu siguranță va plânge a doua zi dimineață, bărbatul acesta străin îi era soț. Hotărî pe loc că, dacă tot îi este soț, atunci merită să afle cât mai iute lucrurile importante despre ea. Mai întâi că nu se teme. Apoi că nu va plânge, nici mâine dimineață și nici vreodată, tot restul vieții ei. Și mai cu seamă că nu are nevoie să fie dezbrăcată de altcineva.

— Pot și singură, Măria Ta, îi spuse, scoțând pumnalul subțirel cu mâner de os pe care tocmai îl primise în dar.

Cu un surâs, strecură lama îngustă pe sub șnururile mânecilor și le tăie cu mișcări scurte, pricepute. Vederea lamei în mâinile ei îl derutase preț de o clipă pe Mircea-Vodă. Surâsul ei și siguranța cu care începuse să se dezbrace îl făcură să-i caute privirile. Cumpăna puterii se schimba încet în odaie, înclinând tot mai mult către ea, cu fiecare gest pe care îl făcea. Chiajna știa că nu avea să dureze, așa că încercă să smulgă cât mai mult de la această clipă. Întrebă, știind foarte bine că-l va surprinde din nou:

— Nu știu cum să-ți spun. Măria Ta?

— În sala tronului o să-mi spui Măria Ta. În lume.

— Atunci Mircea?

Numele lui rostit atât de direct de ea sună ca o mică declarație de război în odaia luminată de o singură torță, care ridica pe pereți umbre prelungi. Fusese prea mult, iar Chiajna simți cu tot trupul cum forțele se schimbă din nou în jurul lor, adunându-se de data aceasta în spatele lui.

— Mircea, da, răspunse el târziu, atunci când își putu stăpâni glasul care ar fi dorit să se ridice asupra ei.

Este deștept și se mânie ușor, dar știe să se stăpânească dacă vrea, înțelese Chiajna. Nu dacă vrea, ci dacă trebuie.

Probabil că acum nu ar fi vrut, dar a trebuit. Avea să aprecieze înțelepciunea ei de a pleca ochii și a pune capăt acestui schimb de cuvinte care mersese prea departe, își spuse.

Ușa se deschise numai de o palmă și logofătul lui vodă împreună cu Caterina croitoreasa își strecurară capetele înăuntru, cerând din ochi porunci. Mircea și Chiajna scuturară scurt din capete, în semn că nu. Îl auzi apoi în spatele ei cum își scoate cingătoarea cu arme și o așază pe masă. Pintenii lui zornăiau la fiecare mișcare. Își desfăcu șnururile de sub brațe și își scoase peste cap platoșa cu zale din piele de bou. De afară, mirosurile grajdurilor năvăliră deodată în odaie, bucurând pe Chiajna, care îndrăgea tot ce ținea de cai. Era acasă, unde până mai ieri visase că va merge la bătălii alături de tatăl ei, unde i se îngăduise întotdeauna să se amestece printre argații de la grajduri ca să privească țesălatul cailor, unde vorba ei era lege de la cuhnii până la poarta din față. Locul acesta o proteja și i-ar fi dat de veste dacă s-ar fi aflat în vreo primejdie.

Rămași amândoi numai în cămăși, cu picioarele goale ivindu-se de sub marginile frumos cusute, se apropiară unul de altul până când își simțiră căldura trupurilor.

— Știi? o întrebă Mircea-Vodă cu un glas pe care nu-l avusese niciodată până acum, de când coborâse de pe cal în fața ușilor palatului, blând și puțin nesigur.

— Știu, Măria Ta, îi răspunse Chiajna neașteptat de cuminte, lepădată de aerul războinic și firoscos de până atunci.

— Nu ai de ce să te temi.

— Nici Măria Ta nu ai de ce să te temi, spuse ea, iar el îi recunoscu siguranța și puterea aceea care se iviseră preț de o clipă și la intrarea în odaie și înțelese că avea să le mai vadă adesea, că uneori avea să izbutească să i le înăbușe, alteori nu.

Întinse o mână și o așeză pe umărul ei, apucând-o ca pe o mânză de la care te aștepți să fie nărăvașă, iar cu cealaltă începu a-i cerceta sânii. Mâna așezată pe umăr îi păru Chiajnei prea posesivă. Își scutură umărul cu hotărâre până când

mâna lui căzu, dar îi îngădui să-i iscodească în continuare trupul. Mișcările lui erau uneori mângâioase și atunci trupul ei răspundea din el însuși, părând a avea o știință a lui. Alteori erau nerăbdătoare, deșteptând iarăși în ea dorința de a-i vorbi de la înălțimea tuturor strămoșilor ei. Nu știa cât îi este îngăduit, așa că deocamdată hotărî să se lase pe mâna curiozității ei și să asiste cu toată băgarea de seamă la învățăturile pe care el pornise să i le dea.

Atunci când vru să o ducă în pat, Mircea schiță gestul de a o ridica în brațe, nu din vreo tandrețe, ci pentru că voia să o vadă acolo, iar el făcea ce voia, fără să despice prea mult firul în patru. Chiajna se feri de brațul pe care el se pregătea să i-l treacă pe sub picioare. Ridică palma între ei ca pe un mic hotar provizoriu, un scurt armistițiu. Îl privi în ochi. Ce dorea să facă? El privi patul. Trebuiau să ajungă acolo. Chiajna străbătu odaia și se strecură între așternuturi, iar spațiul pe care ea îl puse pentru scurtă vreme între ei i-o arătă lui Mircea așa cum era: pregătită să-și împlinească partea ei, orice ar fi însemnat asta, însă întotdeauna numai de bunăvoie, niciodată silită. Niciodată luată pe sus.

Ea îi văzu privirile schimbându-se și nu mai putu să i le citească. Nu știa să numească ce vede în ele. Veni lângă ea și o îmbrățișă, cercetându-i din nou trupul cu mâinile, dar ceva se schimbase, ca și cum dezmierdările acestea nu erau o continuare a celor de mai înainte, ca și cum în pat venise alt bărbat.

De la o vreme, toată blândețea atingerilor lui dispăru. O iuțeală a respirației, un chin mocnit în străfundurile ființei lui îi arătară Chiajnei că el nu mai este stăpân pe el însuși, că ceva mai puternic dinăuntru a luat frâiele și-l conduce, așa cum îl conducea ea pe Fulger după voia ei, iar calul nu mergea încotro ar fi vrut, ci încotro îl ducea ea. Descoperirea îi stârni mila și, în vreme ce piciorul ei gol simțea piciorul lui alipindu-se pe toată lungimea, stârnindu-i roiuri nebune de gânduri mici și iuți pe care nu mai prididea să le urmărească, se simți păstrătoarea unei mari taine despre voievodul țării vecine, de astăzi țara ei.

Nu o sărută nici măcar o singură dată, iar pe Chiajna o bucură aceasta. În chip ciudat, un sărut i s-ar fi părut mai greu de primit decât intimitatea aceasta totală a trupurilor lor. Aproape totală, căci amândoi păstraseră cămășile pe ei, ca pe ultimele armuri ale unei lupte de care atârnau viețile lor viitoare.

Izbuti să-și păstreze curiozitatea până la sfârșit. Uneori suferința lui o amuzase, ca atunci când cotul lui se așezase pe părul ei revărsat pe toată perna, ea scăpase o șoaptă de durere, iar el oprise lupta cu totul, încremenind cu ochii tulburi la ea, în așteptarea unei îndrumări. Nu era sigură dacă el îi văzuse surâsul întins cu toată sinceritatea pe chip și în ochi. Nădăjduia că nu. Alteori lucrurile pe care le simțise îi dezvăluiseră părți din ea cu totul necunoscute, ca și cum cheia femeii puternice și temute care se visa se afla la el și numai el o putea scoate din temnița în care viețuise până atunci.

O duruse și se bucurase ca de un lucru pe care-l cunoștea, se aștepta să apară, se pregătise pentru el, deci îl stăpânea.

Totul se sfârșise fără veste pentru ea. Mircea încetase să mai miște, ca și cum inima i s-ar fi oprit în loc, apoi se prăvălise alături, pe perne, părând să fi făcut gestul cu cele din urmă puteri pe care și le adunase numai ca să o apere pe ea, să nu o acopere pentru totdeauna cu trupul lui neînsuflețit.

Rămase o vreme cu ochii în baldachinul neîmpodobit al odăii acesteia, numai scheletul din lemn cu stâlpii mai groși decât un braț de oștean și cu acoperământul ca un capac de copârșeu.

Cum de-i venise în minte tocmai copârșeul?

Se întoarse la roiurile de gânduri mici pe care nu izbutise să le urmărească până la capăt, cercetându-le acum pe îndelete. Furtunile stârnite de el în pântecele său urcaseră uneori până în coșul pieptului, oprindu-i respirația, iar alteori ajunseseră până la cap, iscând acolo gânduri. Cum se poate ca gândurile să fie stârnite din pântece? Până acum numai ochii

care vedeau, urechile care auzeau, nasul care mirosea ori degetele care pipăiau dăduseră naștere gândurilor. Dar ce gânduri fuseseră acelea? Le putea desluși doar ca pe imagini începețoșate, amintiri vagi ale unor lucruri importante și ascunse. Avea să fie mai atentă data viitoare. Clipa aceea a nașterii gândurilor avea să o găsească pregătită.

Mircea se ridicase de lângă ea, rostogolindu-se până la cealaltă margine a patului într-un gest de îndepărtare care o mâniase. O mică părăsire. Toată blândețea aceea nu fusese carevasăzică pentru ea, ci pentru el. Nu-l mai simțea slab, pierdut, sub puterea aceea a ei pe care nu știuse că o are. Era din nou oșteanul tăcut și înalt din jurul căruia toți ceilalți se retrăgeau, lăsându-i un spațiu doar al lui, ca și cum el ar fi stăpânit aerul pe care-l respirau, pământul și văzduhul. Se mișca prin odaie ca și cum ar fi purtat din nou cușma aceea de astrahan cu egretă din pene de cocor negru și mantia cu gulerul din blana unui samur întreg.

Cu caftanul descheiat, îmbrăcat peste cămașă și încălțat cu cizmele direct pe picioarele goale, se apropie de marginea ei de pat. Chiajna închise mai întâi ochii, pentru că nu știa ce ar fi putut el dori și atunci se prefăcu că doarme. Nu mai urma nimic. Baba, Ana și Doamna Elena se opriseră cu istorisirile lor aici. Poate că voia să-i grăiască, dar ea nu știa ce ar fi putut să-i răspundă după toate cele întâmplate și aflate, așa că nu deschise ochii, ca să nu-i dea ocazia să împlinească ceea ce dorea să facă. Poate că doar o privea, bucurându-se de izbânda lui.

De ce se ivise în mintea ei cuvântul acesta, izbândă? Fusese o luptă și el biruise? Fusese o luptă, într-adevăr, era cel mai potrivit cuvânt, dar ea nu avea de gând să-i recunoască izbânda. Din tot ce știa ea despre bătălii, cuceriri și înfrângeri, izbânda era vicleană și uneori se ivea la mult timp după ce lupta se isprăvea, în altă tabără decât te-ai fi așteptat.

Își spuse că ar putea folosi tăcerea ca răspuns, așa cum făcea adesea el, și deschise ochii. Mircea o privea, cu pantalonii și mantia atârnându-i pe braț, cu coroana în mână și sabia la subsuoară.

— Noapte bună, îi spuse de îndată ce ea deschise ochii, ușurat că nu este nevoit să o trezească.

— Unde pleci? îl întrebă, uitând de hotărârea de a-i răspunde prin tăceri.

— O să dorm în odaia alăturată.

— Este o pedeapsă?

Mircea o privi îndelung înainte de a-i răspunde și, pe măsură ce o privea, un răspuns i se părea tot mai netrebuincios. Fata aceasta care avea să dea naștere unor voievozi de țară, care ținuse piept cu atâta cutezanță desfecioririi ei de către un necunoscut cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, fata aceasta care descumpănea oameni în toată firea cu întrebări ca niște lovituri neașteptate de sabie nu părea să aibă nevoie de lămuririle lui. Nu întreba ca să capete ajutor. Întreba pentru ca mintea ei să-i trimită răspunsuri mult mai limpezi și mai adevărate decât cele pe care le-ar fi primit din afară. Făcea parte dintre aceia care ajută, nu dintre aceia care au nevoie de ajutor. Înțelegerea ce o încheiase cu Petru Rareș avea dedesubturi nebănuite, pe care încă nu știa dacă le va putea folosi sau îl vor pierde.

Înclină abia ghicit capul către ea și ieși din odaie, închizând cu grijă ușa în urma lui. Nădăjduia că în aceste două gesturi ea își va afla răspunsul dorit. Nu era o pedeapsă. Era un dar, o bucată de timp pe care el, stăpânul timpului ei de acum înainte, i-o oferea ca răsplată pentru curajul ei.

Rămasă singură, Chiajna se ridică și ferecă toate ferestrele deschise de Mircea, căută în cufărul cel mare de la capătul patului o pereche de colțuni, căci baba cu siguranță îi strecurase unii la îndemână, îi puse în picioare, apoi se ghemui înapoi în pat și plânse cu suspine și cu vorbe ceasuri în șir, ca după mort, fără să înțeleagă rostul tuturor cuvintelor pe care le tânguia. Uneori repeta înăbușit în perne „grădina mea“ sau „podul meu“, iar asta înțelegea, plângea pentru că nu avea să mai vadă grădina cu ierburi de leac a lui Lăcustă și podul caselor domnești ale Sucevei.

Alteori însă tânguia sfâșietor numai cuvintele „nu, nu, nu“ sau „de ce, de ce“, vorbe care-i rupeau inima în două și-i

scuturau umerii de plâns, dar pe care nu le înțelegea și nici nu voia să le înțeleagă, păreau să vină dintr-un loc atât de lipsit de orice nădejde, un sfârșit al lumii care deja se petrecuse și spre care nu putea să privească, căci abia privirea ei l-ar fi făcut aievea.

Tăcerea dimineților de după marile ospețe este întotdeauna o tăcere vie într-o lume moartă, o tăcere ce pare să se târască bolnavă printre resturile ospățului. O tăcere rea, aspră, acuzatoare, pe care cel dintâi petrecăreț care poate ridica o pleoapă încearcă să o spargă, dar nu izbutește și nereușita îi ridică lacrimi de neputință în gâtul uscat din pricina vinului băut toată noaptea. O tăcere ce îi înspăimântă pe cei care nu au luat parte la ospăț, ca privirea unui câmp după bătălie.

Alaiul ce avea să însoțească pe cei doi miri pe drumul către București se alegea încet din resturile petrecerii. Cu gesturi moi, ca apăsate de o tristețe grea, suita de jupânițe a Chiajnei, slujnicele și argații ce-i fuseseră dăruiți de tatăl ei, oștenii ce aveau să poarte flamurile Moldovei în spatele rădvanului, cu toții coborau de la odăi către curțile palatului, purtând cufere, sipete, baloturi de scoarțe ori teancuri de cărți. Restul oaspeților încă se mai întorceau pe cealaltă parte în așternuturi când alaiul se închega, cu pași târșiți, de învinși.

Cu o bocceluță cât pumnul de mică în mână, vreun lucrușor tainic de-al Chiajnei pe care îl legase într-un testemel, baba ridica pe rând capacele sipetelor, căutând un loc gol. Îl strecură în cele din urmă undeva și lovi cu putere picioarele unui argat așezat deja pe o ladă, la spatele unui rădvan, ca să o ajute să urce. Fu nevoie de doi feciori de pe rădvan care să o tragă și unul care să o împingă de jos, dar treaba se făcu până la urmă, cu nenumărate pufneli, vaiete și tânguieli din partea babei.

Când întregul alai fu pregătit, călărețiii urcați în șei, femeile ascunse în trăsuri și rădvane, iar tagma servitorimii în căruțe, Mircea-Vodă și Chiajna ieșiră din palat, urmați de Petru Rareș și de Doamna Elena cu copiii. Un fulg din cei

mărunți și scămoșați de pe sub aripile hulubilor, mai mic decât un bob de linte, căzu din părul lui Petru Rareș atunci când Chiajna se desprinse din îmbrățișarea lui și rămase plutind multă vreme în aer, fără să-și continue căderea, ca și cum timpul s-ar fi oprit o clipă în loc. Nemișcarea lui și ceva nelămurit care părea să se petreacă undeva în apropiere, la vedere, ceva ce ar fi trebuit oprit, o făcu pe Chiajna să întârzie cu privirea la fulgul acela atârnat în aer.

Mircea-Vodă încălecase. Straja domnitorului se aliniase în spatele lui pe două rânduri. Ușița trăsurii era deschisă, iar un fecior de casă aștepta cu scăunelul pregătit. Chiajna îi surâse încurajator tatălui său, culese fulgul din aer și urcă în trăsură. Soarele ieși în sfârșit din pământ, înroșind colinele de la răsărit. Alaiul porni către Podu Roș, ca să iasă în Drumul Țarigradului. Rând pe rând, mai întâi copiii, apoi Doamna Elena intrară la odăi. Petru Rareș rămase în capul scărilor, petrecând convoiul din priviri până când ultimul călăreț dispăru și continuând să-i petreacă apoi numai cu gândul, încă o bucată de vreme.

Pe Podu Roș de peste apa Bahluiului, roțile trăsurilor și ale căruțelor hodorogiră îndelung, deșteptând toți câinii din marginea târgului. Din vâlceaua de sub pod, locul de adunare al spălătoreselor Iașilor, ieșiră doi călăreți ascunși sub mantii sărăcăcioase și așteptară sub mal până când trecu întregul alai. Dădură apoi pinteni cailor și porniră pe urmele lui, cu pasul potrivit anume ca să păstreze distanța.

De la o vreme, străjerii de pe spatele convoiului băgară de seamă că sunt urmăriți și întoarseră caii, oprind trecerea străinilor și încercând să-i îndepărteze. De sub marginea zdrențuită a mantalei celui mai scund dintre cei doi, o pereche de ochi diavolești sticliră ca jăratecul preț de o clipă scurtă ca o părere, îndeajuns însă cât să sperie străjile, care scoaseră săbiile și porunciră celor doi să-și arate fețele.

— Ce se petrece? întrebă Mircea-Vodă, din celălalt capăt al convoiului.

— Doi străini, Măria Ta, îi răspunse unul dintre străjeri.

— Să-i văd.

Cei doi fură coborâți de pe cai și aduși pe jos în fața voievodului. Un oștean le trase glugile de pe cap, dezvăluind trupul schilodit ca un copac bolnav al unuia dintre ei, un chip cu ochi mici, îndepărtați unul de altul și adânciți în orbite, unul acoperit de albeață, cu bărbia alunecată în față și buzele desfăcute, dezvelind dinții rari și ascuțiți ca ai lupilor. O arătare. Alături de el stătea o femeie cu un copil în brațe.

— Sunt ai mei, spuse noua Doamnă a Valahiei, iar lui Mircea nu-i plăcu faptul că ea vorbise mai înaintea lui.

— Nu ar fi trebuit să se alăture convoiului de la bun început, atunci? întrebă Mircea-Vodă, bănuitor.

— Sunt sosiți din Cetatea Sucevei, dădu Chiajna numai o jumătate de lămurire, trecând sub tăcere faptul că erau de fapt fugiți de acolo, furați de ea.

— Petru Rareș Vodă știe? mai întrebă el, coborând glasul așa fel ca să fie auzit numai de Chiajna.

— Sunt ai mei, îi răspunse ea la fel de șoptit, după o pauză în care îl privise fără teamă. Este fosta mea doică și unul dintre grădinari.

Abia ieșiseră din Iași, își spuse Mircea-Vodă, și noua lui soție deja îl pusese în încurcătură de vreo două-trei ori de când era a lui. Nu începea bine, iar el nu avea răbdare cu lucrurile care nu începeau bine. Îi plăceau negustoriile simple, înțelegerile scurte și socotelile limpezi. Nu-i plăceau vorbele și cu atât mai puțin explicațiile. Porunci ca cei doi fugari să fie primiți la coada convoiului, iar străjile să stea cu ochii pe ei și porniră din nou.

Drumul avea să fie făcut într-o singură zi, hotărâseră în ajun cei doi voievozi. La prima oprire mică, pentru adăpat caii, Chiajna descoperi fulgul năclăit de sudoare în pumnul ei și-l lăsă să cadă, scuturându-și mâna și frecând-o de poale. În târgul Focșanilor, unde Petru Rareș Vodă trimisese dinainte cai de schimb din hergheliile sale, făcură popasul cel mare. Sub privirile pline de uimire ale târgoveților și mai cu seamă ale precupeților veniți cu marfă de prin sate, suitele Chiajnei și a lui Mircea-Vodă ieșiră din trăsuri, îmbucară merinde de

drum și băură vin din ploști fine din piele de căprioară, argăsită cu tărâțe de grâu și sare scumpă. După plecarea lor, oamenii se adunară pe locurile unde stătuseră domnii, tăcuți, curioși, amușinând cu teamă și respect, ca și cum s-ar fi așteptat ca trecerea lor să fi schimbat pământul și aerul.

Dincolo de Buzău intrară în Codrii Vlăsiei și mersul convoiului fu îngreunat. Curând, Mircea-Vodă porunci să fie aprinse făcliile, căci pădurea se îndesise și lumina amurgului nu mai răzbea prin frunziș. Făclașii se desprinseră din rând și-și ocupară locurile, câte patru în față și în spate, câte doisprezece pe fiecare latură, luminând drumul călăreților și al trăsurilor, chemându-se neîncetat unul pe altul și scoțând strigăte de luptă pentru îndepărtarea fiarelor pădurii și a lotrilor.

După ceasurile petrecute în trăsură alături de Ilinca Arbore, mezina boierului Arbore, Chiajna ajunsese să cunoască tot ce știa fata despre neamul Marelui Vornic al Țării de Sus. Jupânița de nici 14 ani îi fusese dăruită ca să o slujească și să-i țină de urât, iar Chiajna o îngăduise în propria ei trăsură, pentru că anii puțini ai fetei o făceau să fie sinceră în gânduri și în purtări, nu sclifosită și plină de înfumurare cum îi păruseră celelalte două druște care o însoțiseră. Sub ploaia de istorisiri și mirări ale Ilincăi Arbore, călătoria îi păruse Chiajnei mai scurtă. Niciunul dintre măruntaiele ei însă nu păru să fi rămas la locul lui. Din pricina zdruncinăturilor, inima căzuse în stomac și încerca să bată în continuare de acolo, plămânii alunecaseră și se opriseră în marginea coastelor, trimițând junghiuri la fiecare respirație, iar capul și-l simțea tulbure ca una dintre fierturile de taină ale lui Lăcustă.

Era noapte deplină când ajunseră. După ce ieșiră din păduri, convoiul se opri preț de o clipă pentru regrupare. Chiajna deschise ferestruica și își strecură afară capul și umerii. În fața lor se întindea în depărtare un câmp presărat cu sute de torțe aprinse ce pâlpâiau, galben-roșiatice, vii și jucăușe. Târziu după vederea luminilor ajunseră la ei și sunetele, râsete și voie bună, un fir de cântec, căni de vin ciocnite și glasuri de femei. Nicio teamă că ar putea fi auziți. Nicio fereală.

Aceasta nu era o cetate de scaun, își spuse Chiajna. Era un târg întins, clocotind de viață.

Târgul Bucureștilor

O ruptură între veselia ce scălda ulițele și teama care umpluse trăsura o făcu pe Chiajna să cerceteze cu neliniște locurile, printr-un ochi pe care îl deschise între perdelițe cu vârful degetului. Ilinca Arbore tăcuse, ceea ce-i sporea încă și mai mult îngrijorarea. De pe marginile drumului, chipuri luminate de torțe se perindau preț de o clipă prin fața ochilor ei, pentru ca apoi să dispară, lăsate în urmă de mersul cailor. Jocul umbrelor închipuit de lumina torțelor pe fețe le făcea să pară plăsmuite din ceară topită. Nasuri și obraji înroșiți din pricina vinului, priviri sticloase, curioase și lipsite de orice urmă din buna-cuviință datorată unui alai domnesc, frânturi de râsete deșănțate care se pierdeau imediat ce trăsura se îndepărta și, pe alocuri, câte o cană spartă și ecoul stins al un scandal risipit de vânt în noapte.

Ceea ce vedea nu era un târg prin mijlocul căruia trecea domnul său. Țara aceasta nu era cu totul a lui. Oamenii se mai supuneau cuiva, întotdeauna exista un boier Craiovescu preamărit pe ulițe, știa asta de pe vremea când sora sa, Ana, fusese adusă acasă văduvă, după numai câteva luni de căsătorie. Chiajnei i se dezvăluia treptat rostul ei aici, pe măsură ce alaiul înainta către Palatul Voievodal. Mircea nu va fi nevoit să-i explice, simțea deja o dorință vie de a pune piciorul în prag, de a arăta cine este stăpâna. Ea putea fi însă stăpână aici numai dacă Mircea era stăpân, așa că avea să le arate asta fără întârziere.

O duhoare de ape murdare pătrunse în trăsură, făcând-o pe Ilinca Arbore să-și ascundă nasul în cotul îndoit. Orăcăieli familiare de broaște îi aduseră Chiajnei în minte helești Iașilor. Lumea aceea îi părea acum, după călătoria de o zi și o jumătate de noapte, mai îndepărtată decât anii celei

dintâi copilării, când tatăl său era măjar în Țara de Jos, iar maica sa trăia.

În strigătele hotărâte ale călăreților, alaiul domnesc se opri. Argații de pe spatele trăsurii Chiajnei deschiseră ușița și așezară scăunelul. Din întuneric, mâna lui Mircea se întinse către ea. O chemare și o ofertă de ajutor. Câțiva străjeri care se apropiară cu făcliile aprinse îi desprinseră din întuneric silueta înaltă, iar ea îi văzu ochii fixând-o. În lumea aceasta necunoscută care, deocamdată, mai mult se auzea decât se vedea, Mircea deveni dintr-odată sprijinul ei, singurul punct de legătură cu lucrurile cunoscute, unica chezășie că toate promisiunile făcute tatălui ei vor fi duse la îndeplinire.

Își puse mâna într-a lui și coborî din trăsură, urmată îndeaproape de Ilinca Arbore. Un roi de țânțari îi atacă de îndată, bâzâind flămânzi. Nimic din ce ar fi putut fi Palatul Voievodal despre care se vorbise la nunta ei nu se zărea prin apropiere. Chiajna fu condusă, printre șiruri de oșteni cu făclii în mâini și cu armele scoase din teci, într-un conac din lemn construit direct pe pământ, fără scări la intrare și scufundat în întuneric. Iatacul pe care-l primi i se păru strâmt și prost mobilat. La fel ca noaptea trecută în Iași, Mircea deschise pe rând toate ferestrele și încăperea se umplu de sunetul apei curgând și al greierilor. Târgul plin de viață rămăsese undeva departe. Gârla de sub ferestre acoperea sunetele petrecăreților.

Glasul babei prin apropiere, poruncind cu tărie bărbaților care cufere anume trebuie aduse în iatacul domniței, îi mai potoli bătăile inimii.

— Care domniță? se răzvrăti de la o vreme unul dintre feciorii de casă. Domnița matale a rămas la Moldova, de unde veți fi venit. Asta-i Doamna Țării.

— Măi, copcile, vezi-ți lungul nasului și nu-ți da drumul la vorbă cu mine, îl amenință baba, că înainte să plec de la Moldova am mâncat trei ca tine și încă sunt flămândă! Nu cufărul ăla, nu auzi ce-ți zic? Celălalt. Așa!

Ajutată de Ilinca, baba izbuti să facă un pic de lumină în iatac, cercetă așternuturile de pe pat, pufni, țâțâi îndelung

din vârful limbii și spuse, în vreme ce dezlega șnururile mantiei Chiajnei și o ajuta să se dezbrace:

— Hai că om vedea. Acuma dormi, Despinuța babei, că de mâine ne-om apuca de treabă.

Ostenit din pricina drumului călare, Mircea adormi cu spatele la ea. Trupul lui mătăhălos făcea groapă în saltea și, din pricină că patul era strâmt, Chiajna aluneca spre el. Își găsi cu mare greutate o poziție mai bună, chiar pe muchia saltelei, cu o mână spânzurată în afara patului, ca să-și poată ține echilibrul și să păstreze distanța dintre ei. Perdelele de la ferestrele deschise fluturau ușor, ba descoperind, ba acoperind luna plină de afară. Iatacul se umpluse de țânțari care păreau să o prefere pe ea, așa că se acoperi cu cearșaful până sub nas.

Auzi greierii și apa până către dimineață. La răstimpuri cădea într-un somn scurt din care se deștepta cu o sperietură. La una dintre treziri, greierii amuțiseră, iar pe coridor, prin fața ușii, simți mișcare. Obișnuită cu coridoarele luminate din Suceava, privi muchia de sub ușă, unde s-ar fi putut vedea umbrele. Întuneric și tăcere. Apoi iarăși pași stăpâniți, călcături pricepute așezate fără zgomot pe podele, o șoaptă sau poate numai o părere, o respirație sau poate doar perdeaua foșnind.

Deodată, la celălalt capăt al coridorului se deslușì limpede sunetul unei lame scoase din teacă. Chiajna nu ar fi putut spune dacă fusese pumnal sau sabie. O bufnitură înfundată dincolo de ușă o făcu să se ridice din pat, cu gând să vadă ce-i. Înainte de a apuca să facă cel dintâi pas, Mircea sări din somn drept în picioare, cu sabia în mână, de unde Chiajna avea să înțeleagă mai târziu, când avea să se gândească la noaptea aceea, că dormea cu ea sub pernă, și-i opri drumul, punându-i palma lui latã în piept și împingând-o dintr-un singur gest tocmai în mijlocul patului.

Mișcările din spatele ușii se întețiră o vreme, tot înfundate și fără cel mai mic semn de glas omenesc. Încordat ca un arc gata să sloboadă săgeata, Mircea apucase sabia cu amândouă mâinile și privirile lui se roteau prin iatac, căutând.

Oțelirea lui schimbase aerul din odaie. Chiajna simți gust de metal în gură. Se mișcă în tăcere, ar fi vrut să ajungă pe marginea patului, să poată sta în șezut, dar Mircea o țintui cu un deget poruncitor și o privire atât de sălbatică, încât ea avu dintr-odată cinci ani, fără nicio putere, fără nicio voință. Îl urmări cercetând ce se află în spatele unor uși strâmte, deschise dulapuri și le închise la loc. Ferecă fără zgomot ferestrele. Șira spinării Chiajnei se înfioră și auzul i se ascuți. Răcoare, chiar frig. De afară sau din pricina apropierii primejdiei? Închipuirea ei începu să plăsmuiască făpturi la granița întunericului, adică foarte aproape de trupul lui Mircea, mișcându-se prin iatac și luminând uneori, atunci când luna bătea în lama sabiei. Era pregătită să-l ajute, numai că nu știa la ce anume. Ochii i se măriseră și clipea foarte rar, numai atunci când o usturau.

Apoi totul se opri, la fel de brusc cum începuse.

De afară se auziră din nou greierii și apa sau poate nici nu se opriseră, ci numai ea, mânată de spaimă, nu le mai auzise o vreme.

Ușa iatacului se deschise nesfârșit de încet. Mircea cumpăni sabia în mâini, aplecându-se ușor în față și proptindu-se bine pe picioare. Un bărbat mai degrabă scund, cu o barbă scurtă, tinerească, cu părul neîngrijit și o privire blândă, tristă, se ivi în prag. Brațele voievodului se destinseră și trupul lui se înălță. Își sprijini vârful sabiei pe podea și își mai privi o vreme oșteanul, grăind cu el fără vorbe, numai din ochi.

— Acesta este Barbu din Pietroșani, ginerele meu și spătar al Valahiei, spuse Mircea într-un târziu.

— Bine ai venit, Măria Ta, puse Barbu un genunchi în pământ în fața patului în mijlocul căruia se afla Chiajna, în genunchi la rândul ei, așa cum nimerise din îmbrâncitura lui Mircea.

— Ginerele tău? șopti Chiajna mult mai târziu, după ce Barbu ieși. Nu știu nimic despre tine.

— Ești foarte tânără, îi răspunse Mircea, fără nicio legătură cu ceea ce spusese ea, ca și cum ar fi considerat subiectul acela închis și ar fi deschis el altul. Probabil nici despre tine nu știi nimic.

— Ai mai mulți copii sau numai o fiică? întrebă Chiajna, dar nu-i lăsă vreme să răspundă, ci continuă cu întrebările, obicei copilăresc de care avea să scape foarte greu. Ce s-a întâmplat la ușa noastră? De ce nu luminezi casele noaptea? Unde sunt toți copiii de casă și slujnicele, cum de nu ne-a întâmpinat nimeni?

După fiecare întrebare a ei, el își schimba locul în odaie, ca și cum s-ar fi pregătit să-i răspundă, lucru anevoios, care cerea răgaz și chibzuială. Mai întâi puse sabia la loc sub pernă. Apoi se așeză pe marginea patului, cu spatele la ea. În sfârșit, se întinse între așternuturi și spuse numai atât:

— Avem vrăjmași aici.

În chip cu totul neînțeles, ca și cum cuvintele acestea îl eliberaseră ca o spovedanie grea, liniștindu-i sufletul, Mircea adormi pe loc și începu să sforăie, speriind greierii de sub ferestre. Chiajna rămase cu ochii deschiși pe întuneric, ascultând, până când cei dintâi zori se revărsară cu sfială pe deasupra Cetății Bucureștiului, învăluind-o într-un abur sărbeziu, și adormi odată cu greierii, numai după ce noaptea se risipi, iar ea se simți în siguranță.

Se deșteptă către prânzișor în patul gol, sub privirile babei, care o aștepta așezată pe o laviță într-un colț, cu mâinile cuminți în poală. Atunci când Chiajna deschise ochii și se răsuci în așternuturi, baba ieși iute și mână înăuntru un cârd de slujnice aflat în așteptare, pe coridor. Fetele aduseră o scăldătoare și donițe cu apă fierbinte, ștergare, bucăți de săpun și sticluțe cu uleiuri de levănțică și măsline, o tipsie cu turte coapte sub țest și un bulz de unt. Pesemne baba se deșteptase la primii zori și cotilise prin palat până când aflase bucătăriile, slujnicele, cămările și toate cele trebuincioase slujirii Chiajnei.

— Ai auzit zarva de azi noapte? o întrebă proaspăta Doamnă a Țării.

— Nu am auzit nimic, Măria Ta, răspunse baba. Pe noi ne-a trimis undeva departe, am dormit toți în altă aripă a caselor, cale de șapte coridoare întortocheate și lungi, de credeam că ne va scoate din cetate pe căi tainice. Este plin

de schele unde am dormit noi, iar dimineața ne-au deșteptat zidarii care și-au început lucrul, scăpând din mâini căldări și ciocane de-ai fi zis că niciunul nu e treaz, bătu-i-ar Dumnezeu!

— Domnițele mele sunt bine? continuă Chiajna întrebările, prefăcându-se că nu a auzit ocara din ultimele cuvinte ale babei.

— Sunt bine, Măria Ta. Îmbufnate și ursuze pentru că au fost trezite dis-de-dimineață, și încă în sudălmile cele mai nerușinate ale zidarilor, dar altfel au îmbucat și așteaptă porunca Măriei Tale.

— Suita mea de doamne valahe unde este?

— Nu știu nimic despre asta, Măria Ta.

— Măria Sa Vodă unde este?

— A încălecat în zori și a plecat cu câțiva străjeri, dar nu am izbutit să scot nimic altceva de la pacostele de copii de casă, nici altoiți nu au spus nimic.

— Ai bătut copiii de casă?

— Încă nu, Măria Ta. Aceea nu este bătaie. Dar mă vor aduce în stare, dacă nu-și fac slujba pentru care sunt plătiți.

— Spune domnițelor mele că ne vedem la ceasul prânzului în sala mare. Caută să afli până atunci unde este sala mare și îngrijește-te să avem ceva de mâncare.

Chiajna se așteptase la un întreg alai de vătafi, stolnici și logofeți care să o înconjoare și să se întreacă să-i prezinte palatul. Nu se ivise însă nici vornicul, nici măcar o biată chelăreasă. Părea să fie stăpâna unei curți domnești pustii la lumina zilei și bântuite de frământări ascunse noaptea. Își puse în gând să-și ia în stăpânire avuția de una singură și porni să cerceteze încăperile rând pe rând. Deschise câteva uși ale unor odăi ce păreau nefolosite de vreme îndelungată, cu ferestrele oblonite și scufundate în întuneric, traversate numai de câte o rază subțire de lumină scăpată printr-o crăpătură.

Cu toată dojana primită în timp de la Doamna Elena, care se plângea mereu că nu se arată interesată de buna chiverniseală a unei curți domnești cu o sută de slujitori și o sută

de dregători, totuși Chiajna constata acum că știe exact ce este de făcut. Avea să cheme la ea vornicul curții și avea să-l plimbe prin toate aceste încăperi și coridoare, poruncindu-i să fie deschise și spălate ferestrele, curățate vetrele, aprinse torțe în pereți. Avea să cheme pe vistiernicul lui Mircea și avea să-i ceară jilțuri cu perne din belșug în odăi, sfeșnice cu picior înalt, sculptate frumos în lemn, cufere și lavițe, scoarțe pe pereți și blănuri în fața vetrelor. Avea să cheme stolnicul și avea să-l întrebe despre toate felurile de bucate pe care le cunoaște, până când acela avea să se rușineze că a trimis un bulz de unt și turte în țest la masa Doamnei Țării, încă și acelea coapte de fosta ei doică, căci altfel ar fi rămas nemâncată.

Pe măsură ce își închipuia vorbele pe care avea să le spună fiecăruia, Chiajna deschidea ușile tot mai înfuriată, până când una dintre săli îi atrase atenția și îi alungă într-o clipă furia, nemulțumirile, planurile. Ar fi putut fi sala mare pentru mesele domnești. Spre deosebire de toate celelalte de până atunci, aici o fereastră fusese uitată deschisă. O draperie scăpase din câteva zale și atârna cu tristețe, cerând ajutor. Unul dintre obloane lovea repetat în rama lui, bătut de un fir de vânt.

Chiajna păși înăuntru și aerul pătrunzând prin două locuri, pe fereastra din față și pe ușa din spate, răvăși cu putere draperiile, care prinseră viață, făcând zalele să scârțâie pe drugi și poalele rochiei să se învolbureze. Nu călătorise niciodată cu o corabie, dar își închipui acum că tocmai păși pe puntea uneia, iar în jur se stârnea furtuna, pânzele trebuiau coborâte cu iuțeală, altfel vântul avea să le rupă. Înconjură masa lungă care ocupa cu totul mijlocul sălii, ca un căpitan care cercetează puntea. Își lăsase o mână pe marginea mesei și desena cu vârful degetelor o urmă. Jilțurile din jurul mesei (carevasăzică, putem avea jilțuri boierești, dacă ne dăm puțin silința, își spuse) erau împinse către pereți sau căzute. Cel puțin nu este praf, gândi, întrebându-se dacă în restul încăperilor văzuse, învinovățindu-se pentru lipsa de atenție. Degetele ei întâlniră pete de sos uscat, vârful limbii

i se ivi printre buze, într-o grimasă de silă. Și le șterse de șolduri, le mai frecă o vreme între ele, verificând pe pipăite dacă a scăpat cu totul de mizerie, apoi le privi.

În lumina slabă intrată numai pe o singură fereastră, degetele Chiajnei erau stacojii. Le duse la nas și le mirosi. Fier. Lamă de sabie. Zalele din care scăpase draperia. Rugină. Mai degrabă rugină decât fier. Își mai trecu o dată degetele prin pata de pe masă, apoi întinse mâna și o vârî în coloana de lumină venită de la fereastră, ca într-un râu ce curgea pieziș.

Sânge. Era sânge uscat.

Turtele cu unt de azi-dimineață i se ridicară până în gât, iar ea închise ochii preț de o clipă, ca să le oprească acolo. Merse de la o fereastră la alta și le deschise pe toate. Avea nevoie de lumină. Împinse obloanele, unul înțepenise în cârligul lui și Chiajna îl lovi cu putere, cu pumnii amândoi. Oblonul se trânti de perete și din el săriră așchii. Câteva găini care ciuguleau pe sub fereastră se speriară. Găini lângă pereții palatului? Avea să pornească cel mai mare război pe care-l văzuseră vreodată niște curți domnești!

Cercetă numai din priviri, fără să se clintească de lângă fereastră, sala cu totul luminată acum. Masa cea lungă și jilțurile erau pline de pete. Podelele din lemn erau pătate. Toată corabia ei fusese plină de sânge la un moment dat. Se desprinse din locul său cu inima bătându-i în tâmple și în gât și dădu ocol sălii. Pereții fuseseră plini de sânge. În pragul ușii stătea Barbu, ginerele voievodului.

— Bună dimineața, Măria Ta, îi spuse, cu ochii lui triști și cu o voce care nu spunea bună dimineața, ci ieși afară de aici.

— Ce s-a întâmplat în sala asta? întrebă Chiajna cu glasul calm al celor care au trecut de granița celei mai mari furii.

— Asta o să-ți spună Măria Sa când se întoarce. Soția mea și câteva dintre doamnele curții te așteaptă în sala mare, ca să ți se închine, Măria Ta. Te conduc.

— Aseară, când am sosit de pe drum, unde era soția ta? lovi Chiajna, așa cum ar fi scos sabia și ar fi făcut numai o

crestătură mică, învățătură de minte nechibzuitului care căzuse în greșeală. Să mă aștepte. O să vin.

— Măria Ta, nu poți rămâne aici. Trebuie să ieșim. Îngăduie numai până când se întoarce Mircea-Vodă și nu mă urgisi, că o să se mânie amarnic pe mine.

Era în el o forță stăpânită și o amărăciune, ca și cum ar fi văzut altădată forța aceea dezlănțuită, iar asta i-ar fi adus multă nefericire. Chiajna îl privi cu atenție, dar nu găsi nicio urmă de răzvrătire. I se supunea cu sinceritate, numai că se afla acum între porunca lui Mircea și a ei, iar pentru el aceasta nu era o alegere. Avea să asculte porunca lui Mircea. Avea să rămână neclintit în pragul sălii pline de sânge uscat, fără să se miște și fără să renunțe, până când o va convinge să-l urmeze. Nu era o luptă în care ea ar fi avut sorți de izbândă, așa că luă cu înțelepciune cea mai bună decizie.

— Du-te și adu-o la mine pe soția ta, Barbu din Pietroșani, îi spuse, mulțumind cerului că spatele și umerii ei aveau o știință a lor prin care se îndreptau de îndată ce ea avea nevoie de asta. Îmi este rudă și vreau să o cunosc separat. Ea va fi cea care mă va conduce la doamnele curții.

Boierii Pietroșani slujiseră alături de voievozii Drăculești de pe vremea lui Vlad Vodă Țepeș. Acesta nu fusese un lucru ușor, căci Pietroșanii erau blestemați să aibă greu băieți. În fiecare generație, într-un cârd întreg de fete abia dacă se ivea câte un fiu, adesea către bătrânețile tatălui lor. Se mai făcuseră în timp și alipiri pe care oamenii le îngăduiseră cu înțelepciune. Vreunul dintre boierii din vechime mai adusese pe acasă câte un prunc băiat pe care-l numea fiul său, făcându-i loc între fiice și pedepsind pe oricine cuteza să-și amintească că boieroaica parcă nu fusese văzută grea în anul acela.

Nu le plăceau dregătoriile și nu-și lăsau doamnele la curte, în suita Doamnei Țării. Le plăcea să umble în straie de moșneni și erau nelipsiți de pe moșie atunci când se făcea vreuna dintre muncile câmpului. Le plăcea să poruncească la semănat sau la treierat, să audă oamenii îndemnând vitele și pofteau adesea la prânzișorul lor. Oamenii îi primeau cu

bucurie la masa lor așternută pe ștergar, în iarbă, și nu crâcneau atunci când mânia boierului se abătea asupra lor pentru vreo recoltă pierdută.

Barbu fusese crescut alături de copiii țăranilor de pe moșiile Pietroșanilor, întinse de la moara domnească și păstrăvăria de pe râul Ghighiu și până la Pietroșani și Pucheni, douăzeci de sate cu locuri de arătură și de vânătoare, păduri și ape pentru mori. Petrecea ceasuri întregi la răstoacele de pe gârlele tatălui său, privind cum se scurge apa dintr-o baltă în alta, lăsând peștii să se zbată în balta secată, gata să fie prinși și fripți pe țepușe. Singura deosebire dintre feciorul boierului și copiii satelor erau picioarele lui încălțate cu cizme, în loc de tălpile pline de pământ, goale de la Ziua Pelinului până când se aprindeau focurile lui Sâmedru.

Avea douăsprezece surori, niciuna mai mică decât el, și toată copilăria fusese încredințat că stăpânește lumea și o va stăpâni pentru totdeauna, de vreme ce o armată întreagă de femei, slujnice și argați se uitau la el ca la mândrul soare. Pentru orice căzătură a lui, boierul din Pietroșani pedepsea aspru familia și slujitorii.

— Ochii din cap și feciorul! striga cu turbare la ei.

Pe la 12 ani începuse să se plictisească de toată această atenție și își luase obiceiul de a fugi de acasă, întorcându-se numai la lăsarea întunericului, omenit cu de-ale gurii de cine știe care țăran ce-l întâlnise pe lângă bătătura lui. În scurtă vreme, aducerea băiatului acasă deveni o sursă frumoasă de venit pentru pietroșeneni. Îl urcau pe cal sau în căruță de îndată ce-l vedeau și intrau mândri cu el pe porțile curții boierești. Primeau de fiecare dată găini, rațe, chiar purcei dacă boierul se speriase mai tare.

Să se desprindă de ai lui, să iasă de sub toată această grijă care-l sufoca, deveni un scop pentru Barbu. Era o fire tristă, tăcut și nemulțumit. Prizonieratul îl făcuse melancolic și-l lipsise de dorințele obișnuite ale vârstei lui. Nu voia fete cărora să le șoptească prostii la ureche și apoi să crească inima în el când ele râdeau, voia să fie singur. Mircea Ciobanul îl aflase la moșia Pietroșanilor atunci când umblase pe la

boierii mari care nu avuseseră dregătorii sub domnul trecut, ca să-i aducă de partea lui.

— Am fost logofăt în Sfatul Țării sub Vlad Vintilă Vodă, iar moșul meu a fost spătar al lui Radu de la Afumați, se făloși boierul din Pietroșani. Știm și noi cum este cu dregătoriile. O să venim la oaste, știm bine să ne luptăm. Dar la curte nu venim.

După plecarea voievodului, Barbu furase un cal din grajdurile tatălui său și fugise la București. Se pusese în slujba domniei, dornic să stăpânească singur peste viața lui. Vodă îi dăduse o dregătorie și pe fiica sa, Stana, de soție, pentru că-i plăcuse cutezanța băiatului de a călca vorba părintelui pentru voievodul său. Urcase pe tron cu hotărârea de a înnoi toată boierimea țării, de a ridica în marile dregătorii ale curții oameni credincioși, care nu și-ar vinde domnul. Urcase cu gândul de a-l păstra ani îndelungați.

Barbu ieși și se întoarse cu soția sa, fiica lui vodă, o făptură plăpândă care stârni de îndată în Chiajna dorința de a o proteja, un chip delicat, lipsit însă de adevărata frumusețe. Se prezentă fără cusur, cu vorbele și plecăciunea perfecte, duse la îndeplinire cu aerul firesc al celor crescuți dintotdeauna la curți domnești. Chiajna avea să afle mult mai târziu că nu fusese de fapt așa, iar deprinderile ei veneau numai din firea temătoare și din stânjeneala de a se afla în centrul atenției.

— Stana Basarab de Pietroșani, Măria Ta, spuse Barbu. Dacă îți este pe plac, va face parte din suita Doamnei Țării.

— Bine ai venit, Măria Ta! vorbi Stana, iar Chiajna uită de faptul că ea nu o așteptase cu o seară în urmă, învârtind în minte numai un singur gând, că fiica lui vodă ar fi putut fi mai vârstnică decât ea.

— Stana, astăzi îmi vei arăta restul Palatului Voievodal, ce nu am apucat să văd până acum, îi spuse, ridicând-o din plecăciunea ei cu un gest mic. Mai întâi însă voi cunoaște doamnele curții.

— Palatul Voievodal nu l-ai văzut defel, Măria Ta, răspunse Stana. Acesta nu este palatul, sunt numai odăile de la apa Dâmboviței, casele vechi.

Avea o privire care cerea ajutor. În clipa de dinainte de a rosti cel dintâi cuvânt, întârzia prea mult cu ochii asupra celui cu care se pregătea să vorbească, ca și cum ar fi dorit să-l atenționeze că pe sub cuvintele ce va auzi se mai află încă un lucru, ceva grav, capital, de viață și de moarte, dar pe care nu-l poate rosti pe șleau.

Nu ieșea niciodată din iatac fără plasa care îi acoperea tot părul, dându-i un aer de călugăriță și accentuându-i și mai tare trăsăturile firave. Umbla pe coridoare lăsând în urmă o undă de sfială, părea să se rușineze de toată ființa ei: de părul lipsit de strălucire, de rochia nepotrivită, de faptele tatălui său și cele ale soțului. Totul îi producea rușine. Numai atunci când i se adresa cineva rușinea față de făptura ei se transforma într-un instinct de apărare. Era încredințată că oricine vorbește cu ea de fapt o atacă și atunci înfigea privirile acelea sfredelitoare, niciodată drept în față, întotdeauna din colțul ochilor, cu capul puțin răsucit, ca și cum s-ar fi pregătit să fugă.

— Măria Sa Mircea-Vodă a poruncit să fie reclădit Palatul Voievodal, își continuă ea explicațiile. A tocmit meșteri brașoveni și zidari moldoveni care s-au apucat de treabă. Din pricina asta ați dormit noaptea trecută în casele vechi. Poate că Măria Ta ai fost obișnuită cu alte bogății, dar și palatul de aici va fi gata curând și vă veți putea muta.

Toate planurile Chiajnei de a împărți porunci printre dregătorii curții se năruiră. Înțelese acum iatacul sărăcăcios și pereții din lemn, apropierea de apa Dâmboviței, țânțarii și găinile de sub ferestre și se rușină că putuse să se amăgească atât de tare. Bineînțeles că acesta nu era Palatul Voievodal.

— Câți ani ai, Stana? abătu Chiajna discuția către alte lucruri.

— 21, Măria Ta.

— Aveți copii?

— Suntem cununați de scurtă vreme, dar nădăjduim să ne trimită Dumnezeu.

— Du-mă la doamnele curții pe drumul cel mai lung. Pe cale o să-mi povestești despre tot ceea ce văd, îi ceru Chiajna.

Stana o purtă mai întâi pe coridoarele pustii ale caselor vechi, împingând din când în când câte o ușă a vreunei odăi și dând o explicație scurtă, din prag: iatacul medelnicerului, iatacul paharnicului de-al doilea și de-al treilea, scara către chelării. Chiajna o urma și, în umbra încăperilor neluminate, i se părea că Stana seamănă cu o pasăre, cu chipul ei mic și ascuțit, cu gestul acela de întoarcere a capului pe o parte atunci când vorbea, privind când cu un ochi, când cu celălalt. Plasa pentru păr cu ochiuri foarte rare îi acoperea jumătate din obraji și jumătate din frunte, tăindu-i fața într-un pătrat. Își aminti că-și șterse degetele pătate de sânge pe șolduri și se scutură de silă la gândul că va fi nevoită să poarte rochia tot restul zilei, probabil, căci doamnele curții nu vor putea fi părăsite imediat după ce le va cunoaște.

— Pe cine poți să trimiți după domnițele care m-au însoțit din Iași? o întrebă, dar răspunsul nu-l mai auzi, căci dintr-o odaie aflată departe, tocmai în capătul coridorului, ieși vijelioasă o copilă de 12 ani, care se opri în loc când o văzu, se încruntă, ezită o clipă, apoi făcu câțiva pași hotărâți spre ea.

Stana își îndreptă partea stângă a chipului către copilă, privind-o țintă din colțurile ochilor, și se așeză între ea și Chiajna. Jupânița cea mică se răsuci pe călcâie cu un aer ofensat și o rupse la fugă către cea mai apropiată ieșire. Chiajna îi putu auzi pașii alergând pe afară, prin dreptul ferestrei cu obloanele ferecate, unde se opriseră.

— Cine este? întrebă, dar Stana pornise deja mai departe, fără să o audă sau prefăcându-se că nu o aude.

În dreptul odăii din care ieșise copila, Chiajna se opri.

— Acolo nu este nimic, Măria Ta, spuse Stana, aflată la numai un pas de ieșirea în curțile pe care era limpede că le vedea ca pe scăparea ei.

— Vreau să văd, ceru Chiajna.

Cu toată sfiala pe care o împrăștia în jur ființa ei temătoare, de pasăre scăpată din mâinile vânătorului, Stana rămase lângă ieșire, ca și cum ceea ce-i cerea Chiajna ar fi fost cu mult mai înfricoșător decât împotrivirea aceasta. Continuând

să o privească, Chiajna ridică mâna și apăsă clanța. Ușa era zăvorâtă. I se păru că Stana răsuflă ușurată, ba chiar întoarse capul și privi peste umăr afară, în curți, ca o invitație pentru ea. Își retrase toată simpatia și dorința de a proteja făptura aceasta delicată și vicleană, își puse în gând să o urmărească cu toată atenția ca să înțeleagă cu adevărat cine este. Avea să se întoarcă mai târziu la ușa ferecată, își spuse. Nimic din cetatea aceasta sau din curțile acestea nu-i va rămâne ascuns. Deocamdată ieși afară, căci Stana se îndepărta.

Lumina puternică a zilei o făcu să închidă ochii și să și-i acopere cu dosul palmei, apăsându-și-i pe rând. Clipi, lăcrimă, surâse amuzată și porni mai departe pe urmele Stanei. Avea să fie o zi plină de peripeții și descoperiri, nu trebuia să și-o strice de dimineață, din pricina unei fiice vitrege mai vârstnice decât ea, pe care în urmă cu câteva ceasuri nici nu știa că o are. Curtea Domnească cu tot ce cuprindea era a ei, avea să intre și în odaia ferecată, nu avea nevoie de Stana pentru asta.

În jur, stricând iarba curților și aleile pietruite, mulțime de meșteri umpleau văzduhul de larmă și colb. În fața lor, adevăratul Palat Voievodal era acoperit pe două laturi cu schele. Un fir de apă adus de alături, din Dâmbovița, curgea pe un jgheab, umplând hârdaiele zidarilor. Într-o latură, în jurul unei grămezi de nisip cu var, câțiva bărbați frământau cu lopețile mortarul, în vreme ce un fecioraș turna apă adusă de la jgheab. În altă latură, un căruțaș care descărcase piatră mărunțită strunea acum calul ca să împingă căruța cu spatele, lucru care părea cam anevoios pentru animal. În jurul scripeților era mare gălăgie, se strigau porunci scurte, înțelese numai de cei de sus, care răspundeau cu gesturi tainice din mâini. Peste tot erau depozitate cărămizi din lut, forme pentru chirpici, pietre mari aduse de la munte, grinzi sau chiar trunchiuri întregi de copaci.

Hărmălaia provocată de ciocane bătând, fierăstraie tăind, roabe răsturnate, hârdaie cu mortar ridicate pe scripeți bucură și liniști inima Chiajnei. Locul acesta nu era mort și îngropat într-o lume de întuneric, spaime și secrete, așa cum se temuse

până acum, ci clocotea de soiul acela de viață care îi era cunoscut și în care se putea adapta.

Stana păși cu hotărâre către palatul acoperit cu schele, ca un bondar uriaș prins în plasa complicată a unui păianjen. Mergea șerpuit, ocolind cu pricepere grămezile de nisip sau cărămizile întinse la soare, ca să se usuce, iar iuțeala mișcărilor ei îi arătau Chiajnei că făcuse adesea drumul acesta. Numai câte un târnăcop părăsit de curând pe un loc unde nu fusese până mai adineaori îi dădea scurte bătăi de cap, dar Stana rezolva repede problema, sărind peste el.

De jur împrejurul curților, atât de departe cât putea Chiajna să vadă, zeci de constructori lucrau la o palancă care avea să împrejmuiască tot locul. Cu fruntea legată într-o fâșie dintr-un ștergar murdar, pesemne ca să-i oprească sudoarea să intre în ochi, un tâmplar cât bradul bătea o pană de lemn între două trunchiuri de copaci înfipte unul lângă altul în pământ. În mâini avea un baros cât toate zilele. Își lua avânt, pornind cu barosul din spate, rotindu-l către cer și împingându-l apoi cu putere drept în capul penei, în vreme ce slobozea un strigăt. Un ucenic îl privea fermecat, zâmbind la fiecare strigăt ca la o izbândă.

La picioarele treptelor de la intrare, câteva cârciumărese și gherghine pline de moloz își plecaseră capetele, înfrânte. Castanii aliniați de-a lungul unui cerdac mare, boieresc, sprijinit pe coloane din piatră, nu mai aveau frunze, cu toate că vara era abia la început. Deasupra intrării se ridica o schelă. Chiajna trecu pe sub ea și se opri în prag, întorcându-se și cuprinzând cu privirea întregul șantier. În câteva săptămâni, atunci când toate acestea se vor isprăvi, avea să-i poruncească lui Lăcustă să umple locul de flori și mentă, îi plăcea mirosul curat al mentei. Mâine va chema la palat bijutierii Bucureștilor, ca să aleagă un inel frumos pe care să-l trimită tatălui său la Suceava, cu rugămintea de a fi iertată pentru răpirea grădinarului. Se numește tot răpire dacă tu îi poruncești și el vine singur la locul de întâlnire, primejduindu-și viața?

În sala mare, adevărata sală mare din Palatul Voievodal al Bucureștilor, o așteptau o mulțime de boieroaice de toate vârstele, așezate pe lavițe și băncuțe de-a lungul pereților. Câteva purtau straie cernite și-și ascundeau fețele în spatele batistelor, cu capetele aplecate pe umerii celorlalte. Pesemne văduve, înțelese Chiajna. Din felul în care se așezaseră, se formaseră trei grupuri, e drept că alipite unul de altul, dar foarte distincte. Drăculeștile, Craioveștile și mai cine? se întrebă. Avea nevoie cât mai iute de o iscoadă printre ele, una dintre domnițele cele mai tinere, încă neînvrăjbite de pierderi și morți, care să o ajute să se orienteze în tot acest furnicar de interese, răzbunări și vrăjmășii. Poate Stana, avea să se mai gândească, avea să o mai urmărească.

Băgă de seamă cu mulțumire că la ușa sălii o așteptau cele trei domnițe moldovence, fostele ei druște. Suficient de iuți la minte încât să prindă singure de veste că vor fi prezentate doamnele curții, îndeajuns de viclene ca să o aștepte separat de cele trei grupuri, pe coridor, în fața sălii, așa fel ca ea să poată intra cu suită, după cum se cuvenea. Doamna Elena făcuse alegeri bune până la urmă. Drept răsplată, dărui fiecăreia câte o atingere pe braț, ca și cum le-ar fi însemnat ca făcând parte dintr-un grup ales.

Stana se opri în prag și Chiajna intră cea dintâi, urmată de domnițele ei, stârnind freamăt în sală. Boieroaicele se ridicară și șoaptele conteniră. Străbătu drumul până la jilțul domnesc din celălalt capăt al sălii, încercând să privească pe rând pe fiecare. Înregistră pentru mai târziu amănuntele plecăciunilor, cele câteva surâsuri, mai desele înclinări din cap grave, una sau două învinuiri reținute. Le salută și apoi se așeză, făcând semn tuturor să se așeze. Își prezentă mai întâi domnițele, arătându-le rangul, strămoșii, faptele părinților și averea și anunțând răspicat că Doamna Țării este în căutare de soți potriviți pentru ele. Pofti apoi pe fiecare dintre boieroaice să facă la fel, prezentându-se singure și scutind astfel pe Stana de sarcina aceasta, căci, trecând printre zecile de constructori care nu-i dăduseră nicio atenție, ca și cum nu ar fi știut cine este, își pusese în gând să audă

glasul viitoarelor sale doamne și să le cerceteze pe îndelete în vreme ce vorbeau despre ele însele.

Cea dintâi se ridică soția Marelui Armaș, care aduse în fața noii Doamne trei fiice, făcură toate plecăciuni și o poftiră pe Chiajna să le fie oaspete la moșie cât de curând îi vor îngădui treburile Curții Domnești. Drăculești, își spuse Chiajna. Urmă soția Marelui Comis, ce avea în grijă grajdurile domnești, însoțită de două cumnate și o verișoară, care se oferi să o găzduiască pe Chiajna la cea mai mare dintre moșiile sale câtă vreme va dura reclădirea palatului. Drăculești, notă Chiajna, judecând după surâsul care nu coborâse de pe chipul comisoaiei atâta vreme cât vorbise. Odată stabilită apartenența armășoaiei și a comisoaiei, Chiajna strecură câte o privire spre ele la fiecare nouă boieroaică ce înainta în fața ei, cercetând ce inimă au, ca să înțeleagă din asta cine se află în fața ei.

Plecăciunile unui grup de trei boieroaice vârstnice care se arătară a fi din spița Măriei Sale Vlad Țepeș stârni o răceală printre celelalte Drăculești. Acesta este cel de-al treilea grup, își spuse Chiajna. Drăculeștii sunt împărțiți în două. Nu era îndeajuns că ne luptam cu Craioveștii, acum nu ne mai înțelegem nici între noi.

Fără veste, o bufnitură răsună sub fereastra deschisă, făcând brațele jilțurilor să tremure și un nor de colb pătrunse în sală, risipindu-se cu sticliri aurii în razele de lumină. Un mănunchi de grinzi mai groase decât brațul fuseseră descărcat afară, lângă perete, însoțite de hohote de râs:

— Pune mâna, șoldovene, ce te uiți? Ai vrut să vii la București, acum mișcă-te ca bucureștenii, că ne apucă Crăciunul cu voi!

— Dracu' o vrut sî vinî, stuchi-v-ar mâțili pi tăț! veni imediat răspunsul. Dar o zîs vodă al vostru cî nu vă prișepiți ș-am vinit sî fașim treaba și sî vă învățăm.

Stana nu mai aștepta porunca Chiajnei, ci țâșni afară, unde se întâlni cu Barbu, care i-o luase înainte, și amândoi struniră zidarii cu porunci apăsate. Ilinca Arbore închise fereastra, vânturând mai întâi o mână prin aer, ca și cum colbul ar fi

fost un roi de muște pe care ar mai fi putut acum să-l scoată afară. Chiajna numără toate zâmbetele ascunse care răsăriseră printre boieroaice. Încurajate de întâmplare, văduvele cu năframe negre și ochii înroșiți de plâns se ridicară și veniră în fața ei, făcându-și plecăciunile numai din genunchi, nu și din capete.

— Măria Ta, vorbi pentru toate una dintre ele, sărind peste urările de bun venit, să ne fie iertat că ne arătăm cernite și tulburate, dar ne-am înmormântat de curând soții. Măria Sa Mircea-Vodă a găsit de cuviință să-i omoare pentru hiclenie și uneltiri împotriva țării. Noi nu ne pricepem la politică și nu judecăm poruncile Măriei Sale.

— Bine faceți, rosti Chiajna cele dintâi cuvinte de când începuse ceremonia, restabilind cu aceasta ierarhia în sală, căci începuse să se simtă un val de simpatie pentru văduvele îndrăznețe.

— Ne rugăm Măriei Tale, continuă văduva, învinsă și lipsită de cutezanța de adineaori, să ne ajuți să ne păstrăm moșiile și casele, căci ne-am primit de-acum pedeapsa și avem prunci de crescut.

— Cum vă numiți?

— Suntem boieroaicele de Orboești și cu cele de Mărgineni, Măria Ta. Au fost patru frați boieri de Orboești, doi sunt morți. Doi frați boieri de Mărgineni, unul este mort.

— Să se apropie următoarea, ceru Chiajna, fără să promită că va vorbi cu voievodul, căci avea nevoie mai întâi să afle din ce pricină sunt învrăjbiți Drăculeștii între ei și abia după aceea să decidă dacă va lua partea boieroaicelor văduve.

Șirul de boieroaice Craiovești începu cu cele mai mărunte, câteva moșioare risipite pe văile Oltului și Jiului, și ajunse până la soțiile bănișorilor de Tismana și de Mehedinți. Fiecare se ridica și se apropia de Chiajna după cum le poruncea din priviri, tăcut și nevăzut, Maria Călțuna Craiovescu, nora velitului boier Hamza, ban al Craiovei, fiică a bătrânei Maria Craiovescu.

Abia la sfârșitul întregii ceremonii, după ce toată suflarea femeiască a boierilor țării își făcuse plecăciunile în fața

Doamnei Valahiei și în sală se așternu liniștea, veni rândul Mariei Călțuna. Anii petrecuți la curtea domnească din Târgoviște nu-i înăspriseră blândețea gesturilor și nu-i otrăviseră vorba bună, caldă. Pacea din inima ei fusese mai puternică decât războaiele din jur. După ce boierii Craioveşti fuseseră găsiți vinovați pentru uneltire împotriva domnului și le fuseseră luate pentru aceasta bănia și moșia părintească, Maria Călțuna fusese căsătorită cu fiul noului ban, Hamza. Spre dezamăgirea bătrânei Maria Craiovescu, ea nu izbutise până acum să dea naștere decât unei singure copile, o fetiță de 12 ani pe umerii căreia ținea astăzi mâinile amândouă, ca și cum s-ar fi așteptat să fie greu de stăpânit.

Chiajna recunoscu pe copila ce-i ieșise în cale cu atâta cutezanță dimineață, pe coridoarele caselor vechi. O privea și acum cu aceeași sfruntare și cu un soi de încredere liniștită care nu ar trebui să apară la copiii cu vârste atât de mici decât dacă le vorbesc în urechi, deslușit, strămoșii lor. Preț de o clipă, Chiajna avu impresia că se privește într-o oglindă care-i arată trecutul și se văzu la vârsta fetiței, în Cetatea Ciceului, hotărâtă să răzbată printre amenințările locuitorilor dinăuntru și ale asediatorilor din afară, să supraviețuiască și să se ridice deasupra lor.

Purtând copila tot dinaintea ei, cu mâinile așezate pe umerii înguști, ca și cum numai pe ea ar fi adus-o să fie prezentată, Maria Călțuna Craiovescu înaintă cu același mers dezmierdat și pași mărunți care odinioară o nemulțumeau pe mama sa.

— Bine ai venit, Măria Ta, începu ea cu urarea de care multe se prefăcuseră că uită și boieroaicele Craioveștilor recunoscură pe loc înțelepciunea cu care Maria Călțuna izbutise să rămână la Curtea Domnească toți acești ani. Sunt Maria Călțuna Hamza din Casa Craiovescu, soția marelui ban al Craiovei. Aceasta este fiica mea.

— Sunt Bălașa Hamza din Casa Craiovescu, vorbi copila, iar glasul ei despică aerul sălii ca o sabie de înger răzbunător.

Copila nu o plăcea, iar Chiajna nu-și putu stăpâni un surâs de admirație.

— Bălașa Hamza din Casa Craiovescu, voi avea nevoie de un ajutor de nădejde care să-mi arate toate tainițele acestor curți domnești, îi spuse ea. Mi se pare că ai fi potrivită, sunt încredințată că știi bine toate odăile, iatacurile și sălile.

Aruncă o privire către Maria Călțuna, iar ea înclină capul, în semn că a înțeles și îi va trimite copila. Totul ar fi trebuit să se isprăvească aici. Chiajna urma să poftească boieroaicele la masă, unde întotdeauna planurile, uneltirile, gândurile de mărire sau de răzbunare sunt alungate ușor de aburii bucatelor, care îmblânzesc încrâncenările. Întâlnirea ar fi trebuit să se sfârșească în aerul acesta de speranță, când pe chipurile tuturor se iviseră zâmbete.

Bălașa Craiovescu însă mai avea ceva de spus. Copila care se îndărătnicea să-și țină sprâncenele împreunate deasupra ochilor negri, într-o încruntare neizbutită, deschise gura frumoasă ca o căpșună și nevinovată ca a unui arhanghel și slobozi în sală cuvintele ce aveau să schimbe toată ziua, iar Chiajnei aveau să-i arate cum va fi viața ei aici.

— Porți rochii simple, din dimie, lipsite de podoabe, pentru că ești în doliu, Măria Ta?

— Port pentru că suntem numai între noi, domniță, îi răspunse Chiajna fără să se lase descumpănită, și pentru că am sosit noaptea trecută, iar cuferele mele abia acum sunt desfăcute.

— Măria Sa, Ruxandra Doamna, nu ieșea niciodată din iatac fără podoabe, mai spuse Bălașa, înghețând cu aceasta aerul sălii și alungând pe loc orice urmă de zâmbet de pe chipurile tuturor.

Chiajna stătea acum pe tronul verișoarei sale, Ruxandra Basarab din Casa Craiovescu. În încercarea de a uni cele două neamuri într-o pace durabilă, fostul voievod o luase de soție, atrăgându-și însă cu aceasta nemulțumirea nestinsă a Drăculeștilor, care nu-l iertaseră și adăugaseră fapta la motivele pentru care îl dăduseră jos de pe tron, înlocuindu-l cu Mircea-Vodă. Ruxandra Basarab însă fusese, și se pare că așa avea să rămână, stăpâna inimilor din întregul banat al Olteniei, adică aproape jumătate de țară. Chiajna venea pe

urmele ei, când în ochii Craioveștilor nimeni nu ar fi putut vreodată călca pe urmele Doamnei lor.

— Ruxandra Doamna nu avea decât rochii din satin și mătase, continuă Bălașa, mulțumită de efectul vorbelor ei. Nu cred că știa cum se simte dimia la pipăit.

— Poate un pic de trufie în asta? se auzi glasul domniței Ralu a hatmanului Sucevei, care hotărâse să vorbească nepoftită, pentru că Chiajna nu ar fi continuat o discuție cu un copil, iar ea nu voia ca lucrurile să rămână nelămurite.

Surâdea. Domnița Ralu era singura care ar fi putut spune răutăți surâzând cu sinceritate. Ajunsese să o însoțească pe Chiajna în București pentru că acasă fusese despărțită cu sila de o dragoste nepotrivită. Toți cei care o cunoșteau nu o văzuseră vreodată altfel decât zâmbind. Era răspunsul ei obișnuit, indiferent ce i-ar fi scos viața în cale. Cu aceste surâsuri însă spunea lucrurilor pe nume, fără ascunzișuri, atunci când se hotăra să vorbească. Cine nu o cunoștea o găsea o domniță veselă și lipsită de griji. Cine o cunoștea însă știa că Ralu râde mai mult atunci când vorbește despre durerile ei decât când o amuză ceva.

— O Doamnă a Țării nu poate fi trufașă, răspunse Bălașa, ceva mai nesigură pe ea, începând să-și dorească ca mama ei să o oprească. Este numai Doamnă.

— Slobodă la vorbă copila, zâmbi domnița Ralu către Maria Călțuna, încurajată de faptul că Chiajna încă nu-i făcuse niciun semn.

— Este mică, nu este trecută încă de pragul prunciei, răspunse Maria Călțuna. Se poate ierta copiilor.

— Atunci poate că ar trebui să stea cu copiii, zâmbi senin Ralu, iar glasul ei era prietenos, fără nicio urmă de reproș, ceea ce era descumpănitor. Există un motiv pentru care pruncii nu sunt îngăduiți prin preajma celor mari atunci când se discută treburile Curții Domnești.

Apoi, de la înălțimea podului de două palme pe care era așezat jilțul Chiajnei, în jurul căruia stăteau cele trei foste druște, își puse palmele pe genunchi și se aplecă spre copilă,

cum s-ar fi aplecat spre întregul neam femeiesc al Craioveștilor, și spuse vorbind rar, ca unui copil foarte mic:

— Ruxandra nu mai este Doamna Țării, nu putem să-i spunem Măria Sa. Îi vom spune doar Ruxandra.

Pricina rămase așa, cu rezolvarea ce-i găsise jupânița Ralu a hatmanului Sucevei.

Din această primă întâlnire, fiecare tabără ieșise cu încredințarea că lucrurile s-au isprăvit cu izbânda ei. Craioveștile se simțiseră răzbunate de o copilă ce păruse însuși glasul dreptății lui Dumnezeu, Drăculeștile primiseră de îndată la inima lor pe domnițele de la Suceava, ca și cum niciodată nu le numiseră cu dispreț „moldovencele", Chiajna se fălea cu știința ei de a face pace cu vrăjmașii, luându-le prunca sub aripa ei, iar Maria Călțuna nu se îndoia că treburile curții domnești vor putea fi conduse ca și până acum de mama sa, bătrâna Maria Craiovescu.

Pe la vecernie, când clopotele bisericii măcelarilor din Scaune și ale bisericii Bucur, cea de la ieșirea din cetate, prinseră viață, Chiajna porni în cercetarea locurilor, însoțită de alaiul tuturor boieroaicelor îndeajuns de tinere cât să urce pe cal. Chiar și așa, fără bătrâne și fără văduve, tot se adunaseră mai bine de două duzini de doamne și domnițe care mergeau când mergea ea, se opreau când se oprea ea și mânau caii în galop când galopa ea. Avea să pună capăt acestei probleme. Avea să-i vorbească soțului ei atunci când el se va întoarce și aveau să aleagă împreună cinci-șase jupânițe valahe care să formeze suita Doamnei Țării.

Ceruse să-i fie pusă pe umeri mantia domnească de purpură tivită cu zibelină și pe creștet coroana ei înaltă numai de două degete, abia ivindu-se din colacii de păr împletiți de baba ei. Mai mult decât cercetarea locurilor, își pusese în gând să le arate tuturor că au stăpână, că războiul s-a isprăvit și una dintre părți a biruit. Se întâmpla din an în an, iar Chiajna avea încredințarea tainică că mare parte din vinovăție o purtau Doamnele Țării, care nu izbutiseră să strunească oamenii și să domnească asupra lor, în vreme ce soții li se îndeletniceau cu conducerea țării.

Ieșise pe Poarta de Sus a Curții Domnești, trecuse apa pe Podul Târgoveților, stârnind mare tulburare printre precupeții ce-și îngrămădeau în fiecare zi tarabele și căruțele în Prundul Dâmboviței, și pornise pe Drumul Giurgiului, cu gând să vadă viile și livezile domnești. Mantia era prea călduroasă pentru sfârșitul lunii lui cireșar. Curând gâtul îi asudă, iar firele umede ale zibelinei i se lipiră de piele. Își scoase una dintre mănuși și își trecu mâna peste ceafa lac de sudoare. Degetele ude nu mai intrară apoi în mănușa din piele, așa că ținu dârlogii cu palma goală. Avea să facă bășici dureroase, știa asta, dar va trimite după Lăcustă, care îi va unge palmele cu alifiile lui, ostoindu-i usturimea și vindecându-i rănile.

De cum lăsă piața mare în spate, alaiul se afundă în pădure. Pentru o vreme, de-a dreapta Drumului Giurgiului se mai văzură viile domnești care acopereau în întregime Dealul Moldovenilor, revărsându-se până în mlaștinile de la poalele lui. Departe, către cotul Dâmboviței, înconjurând Dealul Moldovenilor, se întindea livada domnească, pruni, cireși, meri și gutui de-a valma, pogoane întregi de copaci în care deja se zăreau prin frunziș poamele.

Drumul se îngustase după intrarea în pădure, lumina scăzuse și aerul se mai răcorise. Toate sunetele din jur începură să se ridice către vârfurile copacilor, prelungindu-se ca sorbite de o gură nevăzută, aflată deasupra coroanelor. Ciocănitul mărunt al ghionoaielor în scoarțe, copitele cailor bătând în încrengăturile de rădăcini, șuierul frunzișului și zvâcnetul unui animal într-o scorbură, totul se înălța alungindu-se, fără să se mai întoarcă însă înapoi cu ecou, stingându-se undeva în înalturi.

De la o vreme caii începură să dea semn, scuturându-și capetele și fornăind. Bănuții de la dârlogi sunară ușor și toate urechile se ciuliră.

— Intrăm în pădurea vie, Măria Ta, îi dădu Maria Călțuna lămurire, apropiindu-se din spate pe calul ei murg.

Surâdea liniștit, umerii îi erau relaxați și slăbise de tot dârlogii, poate semn că pădurea aceasta vie avea să vină curând de hac Chiajnei, făcând treaba Craioveștilor, ori poate,

dimpotrivă, semn că nu este nicio primejdie. Ca să se lămurească, Chiajna privi peste umăr către Stana, iar ea se apropie îndată.

— Sunt doar povești, Măria Ta, spuse fiica lui vodă, privind-o pe Chiajna cu colțul ochiului drept. Copiii din cetățile Dâmboviței și Bucureștilor au crescut dintotdeauna cu ele. O sete și o frică nelămurită ce cuprinde pe oricine calcă pe sub copacii ăștia, sentimentul că ești privit din toate părțile și durerile de cap care apar din senin, năluci care se strecoară printre trunchiuri, plutind fără să atingă pământul, toate astea nu sunt decât basme.

— Și Ana a stolnicului Mărgineanu, care nici până în ziua de astăzi nu și-a recăpătat mințile? se auzi din spate glasul unei jupânițe. A plecat călare în zorii zilei și s-a întors în curțile tatălui său la apus, pe jos, povestind fără șir cum aerul a înghețat în jurul ei fără veste, pădurea devenise albastră, iar din ceață o priveau toți, nemișcați. Care sunt aceia toți? a întrebat-o stolnicul Mărgineanu, pregătit să ia zilele cui îi speriase copila. Toți, atât spunea Ana. Calul nu a vrut să mai meargă, se ridica pe picioarele dinapoi și necheza ca la șarpe. Nu l-au mai găsit niciodată, iar jupânița este rătăcită cu mintea și astăzi.

— Asta nu s-a întâmplat aici, vorbi Maria Călțuna Craiovescu, iar glasul ei așezat liniști pentru o clipă inimile mai tinere.

Dar unde? ar fi dorit să știe Chiajna, care simțea pădurea strângându-se în jurul lor și lumina albăstrindu-se. O cuprinse setea și înțelese că este din pricina vorbelor Stanei și a celorlalte, dar asta nu o ajută. Gâtul îi era uscat, limba i se lipise de cerul gurii și saliva i se încleiase. Își privi palma dreaptă încă neînmănușată și o află roșie, cu două bășici albe umflate la rădăcina degetului mare. Basmele ce pluteau în jurul lor o transformaseră iarăși în copila curioasă care, acasă, închipuia povești pe marginea anluminurilor din bestiarul italian al Doamnei Elena.

Acasă.

Aici era acasă. Poveștile cu păduri blestemate și năluci care se alegeau din cețuri nu o mai puteau cuceri. Era pădurea

ei, cu năluci și povești cu tot, iar ea trebuia să-și stăpânească avutul, oricare ar fi fost acela.

— Sunteți cu mine, cinstite boieroaice și jupânițe, le surâse ea, în vreme ce își atingea pe rând bășicile din palmă cu vârful limbii, sufla apoi peste ele și își trăgea mănușa pe mână, încercând să se arate nepăsătoare și sigură pe ea.

Un geamăt gros și prelung se născu dintre foșnetele de până atunci ale pădurii și crescu greu, părând să se poticnească în fiecare trunchi, vibrând în pământul bătătorit al drumului. Câteva păsări ascunse până atunci în frunzișul des își luară zborul, lăsând crengile fremătând pe urma lor. În depărtare, prefirate printre copaci, două umbre aflate la vedere pe când nimeni nu le privise se ascunseră acum în spatele unor lăstărișuri tinere. Ciocănitul ghionoaiei pe care îl auziseră necontenit se schimbă, deveni mai rar, ca și cum timpul încetinea.

Apoi un strigăt omenesc scurt, ceva ce părea să fi fost un hă sau un u, pădurea trosnind dureros cu sunet de oase rupte, o împotrivire șoptită prelung a întregului frunziș și pământul tremurând sub picioarele lor.

Frica te schimbă ca și foamea, ca setea ori ca durerea, înțelese Chiajna, dar nu atunci, ci mult mai târziu, abia după ce totul se isprăvise, iar ele ajunseseră înapoi peste Dâmbovița, în Curtea Domnească.

Deocamdată o împresurară mirosuri umede de rumeguș plouat și gândac strivit, gustul din copilărie al lăstarilor de viță îi strepezi dinții, o oboseală catifelată îi cuprinse inima, ca după o boală grea, când durerile încă nu au trecut, dar te-ai obișnuit cu ele, o moliciune prinse a-i curge prin brațele care păreau mai întâi să se uimească de vreo poruncă a minții și numai după aceea să îndeplinească mișcarea. Preț de o singură clipă, capul îi fu greu de întrebări care păreau să nu aibă nevoie de răspunsuri, căci simpla lor ivire pe lume limpezea totul. Pentru ce să ne mai întoarcem? De ce să nu rămânem pentru totdeauna aici? Ce altceva ne-a trebuit vreodată cu adevărat, în afară de hrană și apă?

Apucă cu hotărâre hățurile, dădu pinteni calului și porni în galop înainte pe potecă, lipindu-și pieptul de coama lui, gonind fără să știe pe același Drum al Giurgiului care scăpase pe mulți înaintași ai ei, care avea să o scape și pe ea peste ani. Alerga către locul din care venea frica tuturor, cu o mânie iscată din înțelegerea că se teme. Foamea o făcuse întotdeauna mânioasă. Setea o făcuse mânioasă. Durerea o mânia. Frica o mânia. Întregul alai galopa în spatele ei, urmând-o pentru că în pădurea care prinsese viață simțeau că numai alăturarea de Chiajna le va salva.

Se opriră într-un luminiș, un fir de apă susura în apropiere și roata unei mori clipocea pe undeva. Un stejar tocmai fusese pus la pământ, iar tăietorii cu mânecile suflecate își sprijineau topoarele de trunchiul doborât. Asta fusese ceea ce auziseră, înțeleseră toate pe loc și privirile li se schimbară, arcul ochilor li se micșoră și bătăile inimilor li se rărirră. Ciocăniturile încetinite ale ghionoaiei fuseseră de fapt loviturile de topor ale tăietorilor, siluete prefirate în depărtare printre trunchiurile luminate de soarele ce începea să asfințească.

— Ceața, aerul înghețat, setea și durerile de cap se ivesc la Balta Vrăjitoarelor de dincolo de apa Colentinei și de lacuri, nu aici, spuse Maria Călțuna Craiovescu, descălecând și priponind calul. Tot în codrii aceștia ai Vlăsiei, dar în cealaltă parte a lor, către miazănoapte. Asta-i pădurea vie, adică bună, privi ea cu înțeles pe Stana. Fiarele pădurii se aciuează aici atunci când sunt bolnave. Locul ăsta le vindecă.

Descălecară toate și priponiră caii, străbătând luminișul pe jos ca să-și dezmorțească oasele. Iarba mustea de apă și curând ajunseră la pârâul pe care-l auziseră mai devreme. Mâini iscusite meșteriseră peste el un podeț de o palmă, cu parmalâc din nuiele împletite și câte două trepte pe fiecare mal, cu toate că pârâul ar fi putut fi ușor sărit dintr-un singur pas. De o parte și de alta a firului apei, în iarba înaltă, câțiva meșteri așezau bănci boierești cu spătare frumos cioplite. Dincolo de marginile luminișului, acolo unde pădurea devenea din nou deasă, alți lucrători împrejmuiau locul cu

gard din nuiele. Într-un smârc mlăștinos din apropierea apei, un pui de căprioară rămăsese înnămolit și se zbătea acum speriat în mâinile lucrătorilor care încercau să-l scoată. Căprioara îi privea nemișcată din spatele unui stejar din apropiere.

Chiajna și întreaga ei suită se așezară pe trunchiul doborât de curând, un șir de domnițe înveșmântate în rochii de curte, îmbujorate din pricina galopului și a poveștilor cu năluci. Tăietorii le aduseră o cofă cu apă din pârâu, iar ele o trecură din mână în mână, astâmpărându-și setea.

— Ce este locul acesta? îi întrebă Chiajna.

— O să fie ciutărie, Măria Ta, răspunse cel mai vârstnic dintre ei. Loc de plimbare Măriei Tale. Poruncă de la Măria Sa Mircea-Vodă.

Un dar ascuns, venit din partea lui după ce vremea darurilor trecuse, o descumpăni. Avea să-i ceară ceva, cu siguranță avea nevoie de un lucru de la ea. Nu-i veni nimic în minte și atunci sprâncenele i se încruntară fără voie și porni în gând o sfadă închipuită cu el: ce vrei de la mine? Am venit până aici, îți voi face fii mulți și-i voi crește ca să fie domnitori. Nimic nu vreau. Pentru ce atunci atâta bătaie de cap cu ciutăria asta? Pentru tine, ca să-ți fie pe plac. Tu nu ai nevoie să faci lucruri care să-mi fie mie pe plac. Spune-mi ce este de făcut și voi face, nu pentru asta am venit?

Mircea din închipuirea ei nu mai răspunse. Puiul de căprioară prins în mlaștină se zbătea. Reușea să smulgă din mâl un picior, lovea cu copita lui moale umărul unuia dintre bărbații aplecați ca să-l ajute, apoi piciorul cădea înapoi, afundându-se încă și mai adânc.

— Până isprăviți voi cu tot ce aveți de meșterit, nu va mai fi nicio căprioară prin împrejurimi, îi răspunse într-un târziu omului din fața ei. Faceți atâta zarvă că ne-ați speriat și pe noi, darmite căprioarele.

— Animalele pădurii nu se sperie de zgomot, Măria Ta, spuse meșterul, privind-o fără teamă drept în ochi, ca cei care nu au nimic de ascuns. Acela care intră în pădure tropăind, strigând și lovind nu vânează. Animalele știu asta și

nu se tem. În jurul nostru este plin de ciute chiar acum, când vorbim. Nu le vedem, dar ele sunt aici.

— Când o să isprăviți ciutăria? întrebă la plecare Chiajna.

— Avem poruncă să fie gata în zece zile, răspunse meșterul, ținând scările pentru ca ea să poată urca în șa. Trebuie tăiate poteci prin pădure, bătute în piatră de râu ori podite cu lemn, trebuie făcut un ochi de apă în jos pe pârâu, unde o să aducem nuferi din bălțile de la răsărit, apoi mânăm ciutele în împrejmuire și închidem gardul.

Amurgea pe când alaiul porni înapoi către curțile domnești. În ciutărie, lumina înserării fusese galbenă ca vinul tămâios, dar se schimbă de îndată ce intrară în pădure, devenind vânătă ca o fetească neagră. O vreme se bucurară de lumina de culoarea coacăzelor care cădea pe crengile cele mai înalte și de acolo picura, din frunză în frunză, până la ele, întunecându-se pe măsură ce se apropia de pământ, schimbând culorile din jur. Apoi însă, când glasurile meșterilor din spate nu se mai auziră, se temură. Ar fi trebuit să ia cu ele torțe. Ar fi trebuit să știe că se vor întoarce la asfințit. Fiecare dintre ele ar fi putut să aibă această dreaptă judecată, dar Chiajna simțea că este numai vina ei, de vreme ce datoria celorlalte era doar să o urmeze.

Chiar când începuseră să se audă în depărtare mugetele vitelor și să miroasă a varză fiartă de la biserica lui Bucur din marginea târgului, o siluetă întunecată ieși dintre copaci și se propti bine pe picioare în mijlocul drumului, ridicând brațele și strigând:

— Ai milă, Măria Ta! Ai milă!

— Nu te opri, Măria Ta! strigară din spate jupânița Ralu a hatmanului Sucevei și jupânița Smaragda, nepoata vistiernicului Moldovei.

Amândouă își scoaseră caii din rând și se apropiară în goană, cu gând să treacă în fața Chiajnei ca să o apere. Vederea ochilor aprinși ai umbrei întunecate le făcu însă să se retragă tot în spatele ei, de unde își arătară puținul curaj care le mai rămăsese:

— La o parte din drum! Avem gărzi în spatele nostru!

Ceea ce poate că nu ar fi fost rău să fie adevărat, își spuse Chiajna, propunându-și ca data viitoare să ia măcar doi-trei oșteni cu ea. Bărbatul se apropie cu pasul ceva mai șovăitor decât săritura cu care se ivise în mijlocul drumului, continuând să-i vorbească numai Chiajnei:

— Nu sunt tâlhar, Măria Ta. Mă cheamă Bârsan păcurarul și vin la judecată, caut dreptatea Măriei Tale.

Omul întinse palma deschisă către cal, lăsându-l să-i ia mirosul. Curios, animalul întinse gâtul și nările i se lărgiră, cercetând. Nu ajungea până la mâna întinsă prietenos, dar Chiajna îl strunea din dârlogi și calul nu se mișcă de pe loc. Gândind că s-a legat o înțelegere, Bârsan păcurarul își luă privirea de la cal și o ridică iarăși către Chiajna. Făcu ultimul pas care îl despărțea de animal și calul își afundă botul în palma lui.

— Nu te apropia! strigă jupânița Ralu, căreia pentru prima oară de când ajunseseră aici nu-i apăruse zâmbetul obișnuit pe chip.

Speriat de glasul ei repezit și de mișcarea pe care jupânița Ralu o făcuse către bărbatul din mijlocul drumului, calul Chiajnei se smuci, se ridică pe picioarele dinapoi și necheză amenințător. Ca să izbutească să rămână în șa, Chiajna se făcu una cu calul. Câteva jupânițe din spate, care nu vedeau prea bine ce se petrece, scăpară țipete scurte. Bărbatul se ridică pe vârfuri și prinse calul de dârlogi cu dreapta, aducându-l înapoi cu toate picioarele pe pământ, în vreme ce stânga o strecură în chimir.

Preț de o clipă, Chiajna nu mai văzu pădurea, pe jupânițele Ralu și Smaragda de alături, drumul sau calul, nici măcar bărbatul care iscase atâta tulburare, ci numai dreapta lui care apucase dârlogii și stânga strecurată în chimir.

Nu mai așteptă să vadă ce are de gând să dea la iveală de acolo. Se aplecă și scoase de la cizmă pumnalul cel subțirel cu mâner de os, dăruit la nunta ei de Lascăr Buzatul, armurier din Iași, și cu aceeași mișcare cu care se îndreptă în șa, repezi lama la gâtul bărbatului, crestându-l până sus, la sprânceană.

Nu făcuse niciun gest în plus. Doar se aplecase la cizmă și se ridicase înapoi. Niciuna dintre însoțitoarele ei nu pricepu ce vede atunci când Bârsan păcurarul își duse o mână la gât și alta la ochi. Printre degetele lui se scurgea sânge. Se clătină pe picioare, își privi palma năclăită, o duse înapoi la ochi. Tăietura pornită de la gât brăzdase tot obrazul și ajunsese până la sprânceană, despicând-o și înecând ochiul în sânge. Se prăvăli alături de drum, la rădăcina unui stejar, și trupul lui se încolăci ca și cum s-ar fi uscat chiar acolo, sub privirile lor. Chiajna dădu pinteni în tăcere și ieși în goană din pădure, cu întregul alai pe urmele ei.

În marginea livezii domnești de la poalele Dealului Moldovenilor se întâlniră cu cetele de oșteni trimise în căutarea lor. Oamenii lui vodă sunară din corn și-și dădură de veste unii altora, adunându-se împrejurul Doamnei Țării de pe unde fuseseră trimiși, de la Jitnița Domnească, de pe Dealul Lupeștilor, din Târgul de Sus ori de pe Drumul Vechi al Târgoviștei. Erau două sute de oșteni atunci când ajunseră la Poarta de Jos a curților domnești, trecând Dâmbovița pe urmele alaiului de doamne, pe amândouă podurile deodată.

Vânzoleala deșteptă precupeții și meșteșugarii ce aveau casele prin apropiere. La ferestre se aprinseră lumânări, iar câțiva curajoși ieșiră în praguri cu făclii în mâini. Înțeleseră că viața târgului avea să se schimbe odată cu venirea acestei noi Doamne și-și doriră ca proaspătul voievod să nu-i frângă felul de a fi, căci le plăceau furtunile, tulburarea și peripețiile nesăbuite din care ei aveau să nască mai apoi vorbele de clacă ce străbăteau târgul acesta ca sângele printr-un trup, ținându-l în viață.

Războiul celor două neamuri

Mult mai târziu în seara aceea, în iatacul lor sărăcăcios din casele vechi de pe malul gârlei, Chiajna avea să audă cea mai lungă cuvântare de până atunci a soțului său:

— Doamnă, îi spuse furios, iar ea avea să afle în timp că el îi spunea doamnă doar atunci când era nemulțumit, începând de astăzi vei aștepta porunca mea mai înainte de a hotărî să ieși din curțile domnești și să colinzi împrejurimile, în căutare de distracții!

— Măria Ta, îi răspunse și chiar în vreme ce rostea cuvintele hotărî să-l cheme Măria Ta ori de câte ori purtarea lui era mai aspră decât avea ea de gând să îngăduie. Ai nevoie de prietenia Casei Mușatinilor în vremurile acestea în care țara este înconjurată de două mari puteri, iar restul lumii se destramă. Regii și împărații s-au ferecat în palatele lor, iar în neamul Măriei Tale sunt trei tabere aflate în război. Dacă ai fi avut nevoie de o soție care să-și petreacă vremea cu ghergheful pe genunchi, socot că nu ai fi venit la tatăl meu cu alai de pețitori, pentru că toate iscoadele îți vor fi spus probabil cum sunt. Am venit să ajut și voi ajuta!

— Cu ce ajuți dacă mori? se ridică el în capul oaselor în mijlocul patului, iar Chiajna îi simți schimbarea din glas, un fir de îngrijorare, și știu că ea este pe cale să câștige.

— Și tu ai fost plecat toată ziua, într-o țară în care încă nu știi sigur cine îți este prieten și cine dușman. Tu cu ce ajuți dacă mori? Haide să ne ferecăm amândoi în curtea domnească și să trăim viață lungă.

— Nu e același lucru. Un bărbat mânuiește sabia și vrăjmașii cugetă un pic înainte de a se apropia, mormăi el cu jumătate de glas, îmbunat sau poate numai obosit.

— Bârsan păcurarul este mort, spuse Chiajna, retezând scurt cuvintele. De astăzi înainte vrăjmașii vor cugeta un pic și înainte de a se apropia de mine.

Bârsan nu murise însă din lovitura ei, Chiajna avea să afle asta la scurtă vreme după noaptea aceea cu sfada. Fusese numai închis în temnițele Palatului Voievodal până când avea să mărturisească ce voise de la Doamna Țării și cine îl trimisese. Deocamdată însă ea se lăsă iubită de el, apoi se întoarseră cu spatele unul la altul, pentru somn.

Cu ochii larg deschiși în întuneric, Chiajna cerceta tulburarea pe care trecerea lui o lăsase în ea. Nu avea sentimentul că este a lui. Se simțea mai degrabă ca o țară cucerită, care va trebui de acum înainte să-și ducă luptele pe ascuns. De aceea gesturile lui în care bănuia tandrețe o încurcau. Se aștepta ca el să se poarte ca un învingător. Nu se simțea în siguranță până când nu afla ce voia cu adevărat de la ea, pentru ce o dăruia, pentru ce poruncise să-i fie făcută ciutăria.

— Ce s-a întâmplat în sala plină de sânge? întrebă șoptit și-l simți oprindu-se o clipă din respirat, la spatele ei.

Nu-i răspunse multă vreme și Chiajna îl bănui frământând între măsele o furie, mărunțind-o mai înainte de a-i da drumul către ea. Mircea însă nu era furios, ci avea nevoie de timp ca să chibzuiască dacă o va amesteca sau nu în asta.

— Au fost uciși trădătorii de țară, spuse el târziu, iar glasul îi era blând și împăcat.

— De aceea nu avem dregători? continuă Chiajna să întrebe.

— De aceea. Dormi.

— I-ai omorât pe toți?

— Nu i-am omorât pe toți. Dormi!

— Astăzi am cunoscut boieroaicele țării. Văduvele Orboeștilor și Mărginenilor te roagă să le lași casele și moșiile, ca să-și crească pruncii.

— Nu le-a luat nimeni casele și moșiile. Nu mă războiesc cu femeile și copiii.

Stăteau în continuare tot cu spatele unul la altul, fiecare privind pe întuneric partea lui de iatac. Chiajna își plimba ochii de-a lungul fâșiei galbene de lumină ce se zărea pe sub ușă, a dat poruncă să rămână aprinsă o torță pe coridor, își spuse, iar Mircea zărea obloanele dinspre Dâmbovița și

draperia spânzurată strâmb din cauza belciugașului care lipsea.

— O să le spun atunci că pricina s-a stins. O să aleg cinci sau șase boieroaice ca să facă parte din suita mea, o să iau una și dintre ele.

— Toate cele care s-au aflat astăzi la curte fac parte din suita ta.

Vorbele lui o făcură pe Chiajna să se răsucească spre el și să se ridice în șezut, strângând sub ea toată velința din care ieșeau miresmele de izmă și piper ce țineau puricii departe.

— Nu pot umbla cu trei duzini de doamne după mine! spuse ea cu glasul hotărât, peste care, în Suceava, nu mai trecea nimeni.

— Va trebui să umbli, îi răspunse Mircea, trăgând smucit de colțul velinței și acoperindu-și umerii. Am nevoie să stai cu ochii pe ele mereu. Aceasta este suita ta și cu asta am terminat!

— Dregătoriile o să le dai tot în neam, boierilor mai tineri din casele lor?

— Casele din care au ieșit trădătorii nu vor mai primi niciodată dregătorie domnească.

— Și cum ai să domnești? Nu poți cârmui țara fără dregători și boieri, ai nevoie de ei.

— Îmi fac alți boieri. Găsesc oameni credincioși printre boiernașii cei mici, de țară, lipsiți de viclenii și fățărnicii. Le dau moșii și îi ridic în dregătorii.

— Am găsit două tabere vrăjmașe printre Drăculești, continuă Chiajna, fără să rostească nicio întrebare, pentru că acest simplu anunț era o invitație la discuție.

— Unii sunt de partea Habsburgilor, o lămuri Mircea. Cei care au scăpat de sabie au fugit peste munți, în cetățile Brașovului și Sibiului. Pesemne se vor întoarce cât de curând cu oaste. Nu o să dormim deloc noaptea asta?

— Dintre turci și unguri, noi am ales turcii?

— Deocamdată.

— Am să te rog să mă înveți și pe mine de ce îi alegem pe ei, dar nu acum, pentru că ți-e somn.

O vreme ascultă greierii de afară și clipocitul Dâmboviței peste pietre. Întâmplările acestei dintâi zile însă începură să se petreacă din nou în spatele frunții ei, de la capăt, umplând-o de toate emoțiile pe care le traversase și prima oară. Știa deja că avea să adoarmă tocmai în zori, atunci când va zări lumina sură și tristă de dinaintea ivirii soarelui. Știa că a doua zi va umbla prin palatul aflat în șantier cu ochii umflați și roșii de nesomn.

— Dacă tot ai curțile pline de constructori, lasă-mă să-mi ridic biserică aici, lângă palat. În Suceava aveam biserică chiar în curtea domnească.

— Ridică-ți, îi răspunse Mircea. Știi că Habsburgii nu dau voie să fie ridicate biserici grecești în Transilvania? Turcii în schimb nu ne opresc. Din dieta Transilvaniei nu face parte niciun boier care nu este catolic. Voievodul însuși trebuie să fie catolic. Asta fac Habsburgii și nu face sultanul.

La ceasul tâlharilor, puțin timp înainte de revărsatul zorilor, pe când mintea Chiajnei aluneca ușor într-un vis din cele pe care le putea controla, iar simțurile ei amestecau lumile între ele, deslușind pe jumătate lumea visului, pe jumătate lumea aievea din jur, o înfiorare îi fulgeră inima. Senzația neplăcută că a uitat ceva important, un gol în stomac creat de presimțirea că se petrece un lucru pe care încă l-ar mai putea împiedica, dacă ar izbuti să se trezească. Chinul de a se trezi, de a se smulge din apele ademenitoare ale somnului, truda istovitoare de a-și mișca măcar un braț, obida deznădăjduită de a nu reuși.

Și peste toate acestea, o tăcere adâncă de început de furtună.

Un cer de vară, aproape alb din pricina strălucirii soarelui la amiază, acoperit într-o clipă de stoluri de păsări negre ridicate din copaci. O noapte tăcută adusă de miile de păsări peste Cetatea Sucevei. Porțile cetății larg deschise. Nu putea fi Suceava, trebuia să fie târgul Bucureștilor. Glasul lui Mircea întrebând. Sunete tainice răzbătând de dincolo de ușa încuiată a iatacului cel întunecat de la capătul coridorului. Abia când mintea ei înțelese că a adormit în București, din tării

se desprinse foșnetul asurzitor al aripilor. Păsările încremenite pe cer, nemișcate, și sunetul ajungând abia acum până la ea. Oșteni năvălind în iatacul lor. Dâmbovița umflându-se, acoperind curțile domnești, crescând până la cerul înnegrit de păsări, unindu-se cu apa Sucevei și domnind o mie de ani peste locurile unde odinioară fuseseră țările lor. La marginile apelor, Ferdinand I de Habsburg, Carol Quintul de Habsburg și sultanul Soliman se priveau peste întinderea de ape acoperită de păsări moarte, plutind cu aripile desfăcute și ghearele răschirate către cer. Să plece, nu le voi opri, spunea Mircea. Trezește-te, este un vis! poruncea mintea ei. Stana nu era o alegere bună ca să-i fie iscoadă. Era fiica lui, era prea evidentă. Niciuna dintre ele nu va vorbi liber cu fiica lui vodă. Altcineva. Nu acum voi chibzui la asta. Acum mă voi trezi! Acum îmi voi mișca brațul! Să plece, nu le voi opri.

— Câți pleacă împreună cu ei? auzi glasul lui Mircea undeva, în vreme ce alături de ea simțea pe altcineva, căldura unui trup care nu era al lui.

— Cei doi frați Orboești rămași în viață, răspunse Barbu și prezența lui în iatacul în care ea dormea o trezi imediat, ca o cofă de apă rece aruncată pe față. Boierul Mărgineanu, fratele celui ucis. Teodosie banul. Boierul Furcovici, clucer din Golești. Cu nevestele și pruncii, cu văduvele Orboeștilor și a Mărgineanului. Trăsurile încărcate cu avuturile au fost oprite la marginea satului Cotrocenilor, pe Drumul Sării către Râmnicu Vâlcea. Sunt porniți spre Cetatea Sibiului.

Chiajna pricepu că se vorbește despre o bejenie a boierilor țării și în minte îi apărură boieroaicele în straie cernite care i se înfățișaseră cu o rugăminte în dimineața zilei aceleia.

— Dar văduvele Orboeștilor și a Mărgineanului își vor păstra casele și moșiile, nimeni nu le va face nimic, spuse ea, atrăgând toate privirile celor din iatac și din prag, Barbu și Stana, ce stătea chiar alături de pat, oprind privirile bărbaților către ea, boieri și oșteni pe care încă nu-i cunoscuse.

— Să plece, nu le voi opri, spuse Mircea către Chiajna, iar ea înțelese că el mai rostise o dată vorbele acelea, pe care ea le auzise prin vis.

— Capii răzmeriței sunt aici, Măria Ta, vorbi un boier cam mic de stat, în puterea vârstei, despre care Chiajna avea să afle până la sfârșitul nopții că este Radu din Drăgoești, întâiul sfetnic al lui vodă.

Boierul Drăgoescu avea pe chip surâsul șăgalnic al bărbaților răsfățați de femei. Nu căutase niciodată să le intre în voie, doar gesturile lui ușor dezlânate ce stârneau în ele dorința de a-l ajuta și mai cu seamă felul în care le privea și le surâdea le frigeau inimile. În prezența întâiului sfetnic, femeile se împărțeau în două tabere: cele temătoare de bărbați, măritate împotriva voinței lor și pesemne tratate rău de soții lor, vedeau în el ocrotitorul care, într-o lume mai dreaptă, ar fi putut veni într-o noapte să le alunge pentru totdeauna soții și să le lase pe ele singure stăpâne pe case și moșii, fără asupritor. Nu-l visau în patul lor, era prea mult pentru ele, căci surâsul cu jumătate de gură pe sub sprânceana ridicată nu putea aparține numai uneia. Apoi cele puternice și născute răzvrătite, cele care încă nu primiseră cea de pe urmă bătaie din partea tatălui lor și cutezau acum, măritate, să amărască viețile soților lor cu ocări și dese ieșiri de sub ascultare, care vedeau în cel mai înalt dregător al țării o nouă provocare, una mai pe măsura lor, de vreme ce soții și-i biruiseră ușor și se plictiseau în lipsa unor distracții.

Aruncând Chiajnei o părere de privire și numai umbra scurtă a vestitului său surâs, Radu din Drăgoești lăsă vederii coridorul în care se zăreau boierii Orboești, încercuiți de oștenii lui Mircea.

— Dați-le drumul, spuse vodă. Nu sunteți învinuiți de nimic, vorbi el apoi către prinși. Înțeleg că plecați pentru că nu vă sunt pe plac. Puteți pleca.

— O să plecăm, răspunse unul dintre ei cu multă îndrăzneală. Rămâi tu singur aici, să domnești peste o țară pustie! Fă-ți palat peste vechea curte și deschide apoi ușile, când vor veni turcii să ia și restul.

— Vă duceți voi atunci să deschideți ușa din dos pentru papistași? șuieră Mircea cu mânie stăpânită, apropiindu-și fața de a boierului Orboescu. Sunt mai buni ei decât turcii? Câți boieri români sunt în dietă? Vreunul? O să aduceți și aici orânduirea aceea?

Chiajnei i se păru că iatacul se umple de miros de pene ude și gust înecăcios de cărbune, poate o amintire răzleață a visului ori poate din pricina vorbelor șuierate de Mircea și a privirilor încărcate de ură ale boierilor fugari. Ar fi plâns, ostenită de truda de a sfărâma somnul și a ieși din el. Un gând rău și nelămurit încerca să pună stăpânire pe ea: poate că încă nu se trezise, poate că încă visa.

În sunet de cizme tropăind pe podele și arme zăngănind în teci, oștenii și boierii se retraseră. De afară se mai auziră câteva porunci strigate scurt, fluierături, un bici plesnit în aer, o poartă închizându-se, zăvorul căzând și drugul așezat de-a curmezișul.

Apoi se crăpă de ziuă, lumina ștergând spaimele nopții și punând în cei curajoși încredințarea că vor izbuti să rămână în picioare până când zbuciumul schimbării domnilor se va fi așezat, iar pe cei temători amorțindu-i într-o nemișcare înfricoșată.

În vreme ce afară șantierul se trezea încet la viață, umplând curtea de sunet de ciocane, fluierături, scârțâitul scripeților și al căruțelor încărcate cu lemn și piatră, Chiajna ceru să fie îmbrăcată și doamnele ei să o aștepte în sala mare din clădirea aflată în lucru. Astăzi va împărți sarcini. Până când lucrurile aveau să se așeze, iar soțul său avea să facă numirile cele mari, așa fel ca palatul să aibă medelnicer, stolnic, clucer și sluger, avea să se îngrijească ea singură ca treaba să meargă ca la o curte domnească.

Stanei îi va da grija cămărilor și a cuhniilor, cu mână liberă să aducă cu simbrie câte femei va fi nevoie. Boieroaicei lui Radu Drăgoescu îi va da grija întregii curți, pe potriva dregătoriei înalte ce avea soțul său. Să rânduiască slujnice care să curețe, să spele podelele și să aerisească în fiecare zi. Mai cu seamă să deschidă toate odăile și sălile, să nu

mai vadă uși zăvorâte în casa ei! Mariei Călțuna îi va da grija șantierului, de vreme ce se făleau că oamenii sunt încă ai lor, ai Craioveștilor, chiar dacă tronul era al lui Mircea din neamul Drăculeștilor. Să și-i învețe atunci să oprească lucrul când trece printre ei Doamna lor, să plece capetele și să aștepte nemișcați până când li se îngăduie să-și pornească din nou munca.

Alese să iasă din casele vechi de pe malul Dâmboviței tot pe drumul cel mai lung, așa cum o dusese cu o zi înainte Stana. Ușa zăvorâtă de la capătul coridorului o atrăgea ca o fermecătură necurată. Își pusese în gând să apese încă o dată ivărul ca să se convingă că într-adevăr este ferecat. Ajunsă în fața ușii însă, rămase cu gestul frânt la jumătate și cu ochii mărindu-i-se fără voia ei.

Dinăuntru se auzea glasul lui Mircea.

Trase cu putere aer în piept de câteva ori, ca să-și stăpânească mânia ce o cuprindea. Pe sub această mânie mai pâlpâiau slab curiozitatea ce crescuse încă puțin și o bucurie răutăcioasă de copil aflat în fața unui joc pe care este pe cale să-l câștige. Un gând rătăcit, care nu ar fi trebuit să se ivească tocmai într-o asemenea clipă însemnată, îi înmuie încordarea pentru scurtă vreme: îl cunoștea pe Mircea de o săptămână, iar el îi vorbise cu adevărat pentru prima oară noaptea trecută. În Iași abia dacă îi spusese cu totul vreo zece vorbe. Cum de era atât de sigură că glasul înfundat din spatele ușii era al lui?

Alungă însă gândul și ciuli din nou urechile. Descoperirea că pentru el iatacul acesta nu era un lucru oprit, așa ca pentru ea, o făcu să se simtă insultată și un pic trădată. De aceea umerii și spatele ei se îndreptară, cum făceau de obicei în astfel de împrejurări. Nu putea deslușì cuvintele rostite de soțul său dincolo de ușă și nici nu părea să-i răspundă cineva. Îi auzi pașii cunoscuți apropiindu-se de ea și știu că el vine spre ușă, avea să o deschidă dintr-o clipă în alta, avea să dea cu ochii de ea și cu siguranță avea să închidă de îndată ușa în spatele lui, iar dinăuntru cineva avea să o

ferece, ca data trecută. Privi cu iuțeală tocul ușii de jur împrejur, în căutarea unui plan.

Ivărul cu pajura domnească se aplecă spre podea, ușa se deschise, lăsând să se verse pe coridor întunericul dinăuntru, și o răceală de gropniță șerpui pe la picioare. Mircea avea capul încă întors peste umăr, spre cel cu care vorbise, atunci când păși în lumină. Chiajna strecură talpa dincolo de prag, proptind-o în deschizătura ușii cu îndemânarea și iuțeala deprinse în nenumăratele ei războaie cu Iliaș și Ștefăniță. Din întunericul iatacului, ochii aprinși ai Bălașei Craiovescu fulgerară scurt. Mircea avu o clipă în care o privi nu ca pe mireasa ce și-o adusese din Suceava, ci ca pe oricine ar fi cutezat să i se împotrivească. Ochii lui negri adânciți în mijlocul găvanelor vinete i-l amintiră așa cum îl văzuse pentru prima oară, când îi venise în minte un urs.

Planul ei se isprăvea aici. Nu avusese vreme să se gândească ce avea să facă mai departe. Simți cum ușa îi strivește talpa, dar nu știa dacă copila dinăuntru o împingea sau Mircea o trăgea. Nici dacă ar fi vrut nu ar mai fi putut acum să-și elibereze piciorul și să lase ușa să se închidă, aceasta era partea cea mai bună a meșteșugului pe care îl exersase atât de mult în copilărie.

Dintre toate lucrurile pe care le-ar fi putut face, Mircea alese să deschidă larg ușa și să o poftească înăuntru cu un gest din mână, după care se întoarse pe călcâie și se îndepărtă, ca și cum pricina ar fi fost cu totul lipsită de importanță, nici măcar nu ar fi fost o pricină, ci numai ea înțelesese greșit, iar el nu avea de gând să se coboare la mintea unei copile căreia îi arde de joacă.

Păși cu hotărâre în iatac și sub talpa ei scârțâiră fire mărunte de nisip, aduse pesemne de afară, de pe șantier, de copila ce rămăsese acum cu spatele sprijinit de ușa închisă. Două lumânări de seu ardeau încet în sfeșnice, ridicând un fum murdar din vârfurile înnegrite ale flăcărilor. Lumina însă rămânea într-un cerc strâmt împrejurul lor, fără a risipi întunericul din odaie, ca și cum ucigă-l-toaca însuși ar fi strâns-o în pumnul lui. Mirosul de seu topit și mucegai amestecat cu

aroma dulce a unui smoc de trandafiri ce se zărea sub lumânări, pe jumătate uscat, puse o lehamite în gâtul Chiajnei.

— De astăzi o să începi să mă slujești, îi spuse copilei din spatele ei, iar glasul îi sună mult mai slab decât îl pornise ea, ca și cum s-ar fi auzit pe sine însăși de pe un țărm îndepărtat. Prima sarcină ce-ți voi da va fi să deschizi ferestrele acestui iatac.

Bălașa Craiovescu nu-i răspunse și nu se mișcă. Vorbele stârniră un ecou ciudat, ca și cum iatacul ar fi avut adâncimi nebănuite. În față se auzea slab susurul apei Dâmboviței și Chiajna pricepu că în direcția aceea se află ferestrele pe care le bănui acoperite cu draperii negre. Fixă cu privirea locul acela și i se păru că le vede unduindu-se ușor, ca mișcate de o respirație. Făcu un pas, dar pe întuneric intră cu capul într-o pânză de păianjen și se scuturâ îndelung, ca în copilărie, trecându-și palma peste creștet și frunte multă vreme după ce îndepărtase firele lipicioase. Se întoarse și se apropie cu pași mărunți, pipăind podelele cu piciorul, de sfeșnicele cu lumânări, ridică unul și se întoarse cu el către ferestre, cu gând să facă ea singură puțină lumină.

Mai înainte însă de a face cel dintâi pas, ochii îi căzură pe o făptură desprinsă din întuneric de lumina galbenă cu miros înțepător scursă cu greutate din lumânare. O moșmoană gârbovită, afundată într-un jilț, cu pielea obrajilor coșcovită ca pereții mâncați de mucegaiuri. Doi ochi negri, aprinși și vii ca două mărgele lăcuite o fixau.

Picioarele Chiajnei făcură un pas înapoi, iar lumina lumânării se retrase odată cu ea, ascunzând iarăși făptura din jilț.

— Mirosul lumânărilor de seu ține țânțarii departe, glăsui cu voce groasă, bărbătească năluca din întuneric. Văd că ești plină de ciupituri. Ai sânge tânăr, dulce.

Respirația pe care o simțise în spatele draperiilor păru să se întețească. Cu inima bătându-i năvalnic în piept, împrăștiind deopotrivă în trupul ei teamă și putere, Chiajna ridică sfeșnicul mult deasupra capului. Lumina se prelinse ca o apă numai asupra ei. Doar genunchii depărtați ai celei din jilț, acoperiți de poalele cernite ce făceau groapă în mijloc, se zăreau. Restul dispărea în întuneric.

— Vouă nu vă mai place acum mirosul de seu ars, continuă să se audă glasul hârâit, nedesțelenit. Nasurile voastre evghenicoase suportă numai lumânările de ceară. Seul vă pute. Toate vă put vouă astăzi, de asta se duce lumea asta de râpă.

Tăcerea care se așternea în iatac după vorbele ei suna altfel decât tăcerile obișnuite, ca și cum glasul ei ar fi deșteptat la viață făpturi nevăzute care începeau să respire.

— Apă, vorbi din nou, iar Bălașa Craiovescu umplu un pocal și i-l puse în mână, mișcându-se prin întuneric ca și cum ar fi avut ochi de pisică.

Inima Chiajnei avusese vreme să-și potolească bătăile, regăsindu-și ritmul. Merse cu pași mici până la fereastră și trase draperia. Din spatele ei se ridică un dulău care îi îngheță sângele în vine, nu din pricina mărimii lui ori a surprizei de a-l afla acolo, cât din faptul că se stăpânise atâta vreme să latre ori să dea vreun alt semn, ceea ce Chiajnei i se păru înfricoșător. Dulăul îi atinse picioarele în drum către stăpâna lui și se așeză de-a stânga jilțului. De-a dreapta stătea nemișcată Bălașa. Lumina dimineții risipise umbrele din iatac. Bătrâna din jilț o privea, iar ochii ei păreau acum încă și mai tineri, în mijlocul chipului ascuțit și alb ca hârtia.

— Sunt Chiajna din Casa Mușatinilor, soția lui Mircea Basarab din Casa Drăculeștilor, Doamna Valahiei, rosti ea cu stăpânire în glas. Cine ești?

— Sunt Maria Craiovescu din Casa adevăraților Basarabi, fiica unui mare ban al Craiovei, pe care neamul soțului tău a găsit cu cale să-l ridice în țreang. Mama lui Dan Craiovescu, mort și el, avea 20 de ani, știi cum a murit?

— Ca orice trădător care se face vinovat de hiclenie și uneltiri împotriva țării și a domnului, răspunse Chiajna. Spânzurat.

— De cumnatul tău, Vlad-Vodă.

— Pe care ai poruncit apoi să-l ucidă.

Acuzația Chiajnei tăie prin aerul dintre ele ca un țurțure mare de gheață care se desprinde fără veste de la jgheab, înfigându-se în zăpada de sub streșini. Bătrâna Maria Craiovescu

slobozi un râs hârâit, înecându-se pe alocuri și tușind uscat ca să-și recapete suflul. Dulăul mârâi, ridicându-și botul de pe labe și ciulind urechile. Bălașa scăpă un mic surâs răutăcios, iar Chiajnei din nou îi păru că fata aduce cu ea însăși la vârsta aceea, o mică stăpână destoinică, de ce o fi așezat Dumnezeu copila aceasta în tabăra Craioveștilor? Nu înfățișarea dădea asemănarea, ci un lucru nevăzut și greu de numit, ca o mireasmă ori ca o căldură, o plăsmuire ce plutea pe deasupra amândurora, făcând-o pe Chiajna să poată lesne vedea lucrurile prin ochii Bălașei, să-i simtă înverșunarea neputincioasă, tristețea ascunsă cu mândrie și zavistia ce-i punea pe limbă un gust coclit.

— Vlad-Vodă a murit înecat în apele acestea ale Dâmboviței care se aud pe afară, vorbi într-un târziu bătrâna Maria Craiovescu, înviorată de hohotele de râs. Nu a fost porunca nimănui. Nu semeni deloc cu sora ta, parcă nu ați fi făcute de o mamă și de-un tată. Mircea Ciobanul a făcut lucru bun când te-a luat de soție.

— Pentru cine a fost un lucru bun? întrebă Chiajna, prefăcându-se că nu bagă de seamă numele cu care ea chemase pe domnul țării.

— Și pentru mine, răspunse bătrâna, lăsându-și mâna între urechile dulăului și scărpinându-l cu degetele noduroase care Chiajnei i-l amintiră scurt pe Lăcustă. După sora ta, atât de simțitoare și plăpândă, după nepoata noastră, Ruxandra Basarab Craiovescu, care era din neam și mă prețuia nespus, mă plictiseam de moarte în lipsa unor adevărate încercări.

O vreme, bătrâna îi cercetă amănunțit chipul, umblând cu ochii ei negri, lăcrimoși de-a lungul fiecărei trăsături în parte, pipăindu-i cu privirile conturul feței, arcul sprâncenelor și linia nasului.

— Cam comună, spuse încet, ca și cum ar fi vorbit altcuiva, aflat mult mai aproape de ea.

— Cam bătrână, răspunse Chiajna, care se lăsase cercetată, ca să-i arate că nu se teme.

— Muști, surâse Maria Craiovescu, dezvelind gingiile în care se mai zărea ici-colo câte un dinte. Asta e bine. Posibil să nu mori mâine.

— Fac mai mult decât să mușc. Ieri am omorât un om care m-a atacat.

— Nu este mort. E închis în temnițele curții.

— De unde știi? îi scăpă Chiajnei întrebarea pe care o regretă de îndată, nu ar fi trebuit să arate grăuntele de admirație ce răzbătuse în spatele mirării ei.

— Știu totul despre tine. Îți place să călărești și să tragi cu arcul. Nu prea știi să lovești cu pumnalul, dar ești iute. Nu știi deloc să brodezi. Ai avut dintotdeauna, de copilă, vorba poruncitoare și cugetul tare. Oamenii nu te plac, dar te urmează și mai cu seamă se ascund în spatele tău atunci când sunt amenințați.

— Dacă ai ști totul despre mine, nu ai dormi sub acoperișul meu.

— Ești Mușatină adevărată, îți taie limba în săbii. Dar ești încă o copilă, o să afli iute că de la vorbă la faptă drumul este plin de gropi și hârtoape. Dacă nu ai fi trecută de vârsta poveștilor, ți-aș spune una sau două, din care să mai înveți câte ceva.

— Și eu știu câteva lucruri despre tine. Răposatul tău soț a plătit la Constantinopol peșcheșul pentru tron și a mințit că este os domnesc. Înșelăciunea a fost dată pe față și sultanul i-a luat viața.

— A fost cu adevărat os domnesc, fulgerară ochii Mariei Craiovescu, iar pieptul Chiajnei se umplu de mândrie pentru că izbutise să-i șteargă zâmbetul de pe față. Neagoe Basarab i-a fost unchi soțului meu. Doamna noastră Ruxandra, fiica lui Neagoe Basarab, este verișoară bună cu Maria Călțuna, fiica mea. Ar fi timpul ca cineva din neamul soțului tău să înțeleagă odată că tronul este al nostru. Știi câte schimbări de domnie au fost aici de la moartea lui Dan I, feciorul lui Radu I, feciorul lui Basarab I, singurul voievod adevărat? Cincizeci și nouă, cu tot cu soțul tău. Cel mult doi ani se stă în scaunul domnesc. Și asta numai din pricina blestematului de Mircea cel Bătrân, copil din flori care nu a dorit să-și aștepte rândul, pentru că știa că nu-i va veni niciodată, de vreme ce domnul țării făcuse deja doi feciori.

— Astea sunt poveștile pe care voiai să mi le spui? surâse Chiajna disprețuitor. Am primit învățătură de la mitropolitul și cronicarul Macarie, învățatul Moldovei. Cunosc cronicile Valahiei și știu să aleg minciuna de adevăr. Mircea cel Bătrân nu a fost copil din flori. Fratele său, Dan I, și l-a luat părtaș la domnie, pentru că feciorii săi erau încă foarte mici.

— Măria Ta, spuse Maria Craiovescu, iar cuvintele acestea sunau defăimător în gura ei, ca și cum alăturarea lor de Chiajna i-ar fi stârnit disprețul. Acum am obosit, pentru că este greu omului bătrân, cu viața secată în el, să țină piept celor tineri. Vino mâine și-ți voi spune. Uneori adevărul se află în povești, nu în cronici. Îi cunosc eu pe cronicari. Fiecare este plătit de câte un domn.

În taină, Chiajna avea să încerce și ea alungarea țânțarilor afumând iatacul de dormit cu lumânări de seu. Mircea avea să facă haz de ea, te-a păcălit hoașca bătrână, a râs de tine, mâine se va bucura de ochii noștri roșii, făcând din nou pe Chiajna să simtă că nu înțelege lumea aceasta alcătuită din alăturări neașteptate de vrăjmășie și admirație, că nu izbutește să deslușească regulile jocului.

Deocamdată însă, ea părăsi iatacul cel întunecat al Mariei Craiovescu, băgând de seamă cu coada ochiului semnul poruncitor pe care bătrâna îl făcuse nepoatei sale și plecăciunea ușor îndărătnică a copilei la plecarea ei. Pe coridor o așteptau fostele ei druște împreună cu Stana și Maria Călțuna, iar Chiajna se întrebă care tabără descoperea cea dintâi unde se află ea, așezându-se răbdătoare la ușa aceea și dând astfel de veste celeilalte tabere?

— Stana, îi spuse în vreme ce ieșeau toate în larma șantierului, până face vodă numirile noilor dregători, tu și Maria Călțuna vă veți ocupa de treburile Curții. Luați-vă ce ajutoare aveți nevoie. Vreau să se curețe sala mare din casele vechi de la Dâmbovița. Vreau să luăm mesele în sala de ospețe din palat. Vreau să știu în fiecare dimineață ce au lucrat meșterii cu o zi în urmă. Îngrijiți-vă să fie la Curte spălătorese, cusătorese, bucătărese. Alegeți câțiva porcari, ciobani, prisăcari și țărani care să se îngrijească de chelăriile Curții,

să fie din belșug carne, brânză, miere, varză și ce știți că mai trebuie. Mâine să vină la mine toți pârcălabii celor douăsprezece sate din ocolul Bucureștilor, care hrănesc ocina domnească. Vreau să-i cunosc și să mi se închine.

La hotarul de răsărit al șantierului, chiar în apropierea Porții de Sus, ce dădea în Podul Târgului de Vite, zăriră un grup vesel care lumina locul. Boierul Radu Drăgoescu, întâiul sfetnic al lui vodă, înconjurat de boieroaice și jupânițe, părea să se lase cercetat cu încântare. Sabia, pumnalul și cușma lui boierească se aflau în mâinile femeilor, care le răsuceau pe toate părțile, punând întrebări și mâncând din priviri pe boierul din Drăgoești, atunci când el răspundea.

Închipuindu-se încă în anii lui tineri, Radu Drăgoescu se purta cu buclele negre, înspicate pe la tâmple, tunse și cu urechile la vedere, numai cu fruntea acoperită de o claie de păr lucios care cerea, după părerea doamnelor, să fie ciufulit ori de câte ori le ieșea în cale. Din această pricină, toate începeau să surâdă prostește de cum îl vedeau, iar el le răspundea cu zâmbetul lui pe jumătate vinovat, ceea ce le încânta, căci de ce s-ar putea simți vinovat un bărbat puternic, dacă nu de gânduri necuviincioase legate de ele?

Boieroaicele de-un leat cu sfetnicul lui vodă își aminteau cu alean de anii tinereții lor, când Radu din Drăgoești se apropia de câte una care era așezată, ca să nu pună în lumină înălțimea lui, se sprijinea într-o rână de vreun perete și lăsa un picior moale, luând atitudinea plictisită a jupânițelor din încăpere și trecând cu aceasta de partea lor, căci numai femeilor le era îngăduită plictiseala și o oboseală nemeritată a gesturilor și a gândurilor. Oboselile bărbaților erau binemeritate, de cele mai multe ori se întorceau de la bătălii ori de la îndelungi sfaturi domnești, unde clocoteau pricinile și se scoteau săbiile, fluturându-se cu furie pentru convingerea adversarilor.

Atunci când nu ademenea vreo jupâniță de la curte, amăgind-o cu vorbe dulci, când credea că nu-l vede nimeni, privirile lui Radu Drăgoescu se întristau, deveneau abătute ca și cum pricini grele îl îndepărtau de lumea asta. Boieroaicele

de vârsta lui cunoșteau toate acestea și de aceea astăzi simțeau că el le aparține și încercau să îndepărteze din preajma lui pe tinerele jupânițe.

Sub soarele dimineții și în hărmălaia vieții din jur, formau cu toții o adunare dezmierdată, ce părea despărțită de restul lumii printr-o perdea de surâsuri dulci și gânduri lenețe, care plutea ca o vrajă împrejurul lor.

— Bună dimineața, Măria Ta! o salută Radu din Drăgoești de îndată ce o zări, surâzând numai dintr-un colț al gurii și ridicând în același timp din sprânceană.

Gestul nu-i plăcu Chiajnei. Rămase privindu-l tăcută până când zâmbetul lui pieri și numai apoi îi răspunse:

— Bună dimineața, boier Drăgoescu.

Farmecul ce plutise până atunci în aer se risipi. Întreaga suită a Chiajnei își veni în simțiri și ele înapoiară cu gesturi ferite sabia, pumnalul, cușma, trecându-le din mână în mână până când ajunseră la Radu din Drăgoești.

— Am poruncă de la Mircea-Vodă să te ajut să găsești loc potrivit pentru biserica domnească ce vrei să ridici, Măria Ta, spuse el.

Chiajna privi bucata de curte din fața lor, singura care părea neatinsă de praful alb al șantierului din spate, cei câțiva zarzări cu fructele încă nepârguite și smocurile de iarbă ce ieșiseră ici-colo din pământul bătătorit. Boierul Radu din Drăgoești părea să se fi așezat deja la marginea celui mai bun loc, ca și cum l-ar fi ales și acum doar încerca să o convingă pe ea că alegerea este bună.

Chiar era cu adevărat, așa că Chiajna hotărî să-i facă pe plac și să isprăvească iute.

— Șerban din Izvorani va veghea la ridicarea construcției, mai spuse boierul Radu, arătând către bărbatul ce stătuse până atunci într-o latură, neluat în seamă de cinstita adunare, trăgându-și lama pumnalului pe o bucată de cremene pe care o strecură în punga de la brâu atunci când își auzi numele.

— Sunt banul de Izvorani, Măria Ta, spuse el, apăsând pe numele dregătoriei și arătând cu aceasta o umbră de zavistie între el și boierul Drăgoescu.

Chel de-o palmă numai pe partea dreaptă a capului, cu ochii albaștri spălăciți și buzele foarte roșii, veșnic umede, pofticioase, banul de Izvorani arăta ca și cum tocmai ar fi mâncat un copan de pui pe ascuns. Buzele păreau să poarte încă urmele de grăsime, iar ochii ascundeau o plăcere vinovată de hoț neprins cu burta plină. Fălcile căzute ștergeau gulerul cămășii largi, cu stanul dinainte împodobit cu călițe ocolite, cusute cu fir negru. Fălcile acelea păreau să nu mai aparțină trupului banului, căci nu avea nicio putere asupra lor, așa cum avea asupra mâinilor cărora le spunea ridicați-vă și ele se ridicau. Fălcile lui Șerban, banul de Izvorani, aveau viața lor separată.

La Curte i se dusese iute vestea că umblă nedespărțit de cei trei feciori ai lui, pe care îi adusese și astăzi cu el, dar umblau te miri pe unde, căci niciunul nu era ușă de biserică. Uneori, atunci când băieții nu-l ascultau, banul Șerban ridica către ei sprânceana dinspre partea cu chelia, făcând astfel ca partea dreaptă a chipului său să arate cu totul altfel decât stânga, ca și cum ar fi fost jumătăți ale unor oameni diferiți. Își luase feciorii cu el chiar și la luptă, smulgându-i cu sila din mâinile maicii lor și promițându-i că la întoarcere avea să-i facă câteva fete pe care să le poată ține pe lângă ea.

— Hai, tătelule, hai cu tata, le spunea înaintea bătăliei, ca și cum i-ar fi îndemnat la vreun lucru plăcut și lipsit de primejdie.

Apoi, în focul luptei, striga:

— Dă-i, tătelule! Dă-i și ăluia, vezi pe stânga, aține-te, tătelule, nu te lăsa! Mai ține-te nițel, că vine tătelu acuși și-l pune la pământ.

Chiajna îl măsură din priviri și-i plăcu ce văzu. Cămașa lui țărănească cusută cu cale ocolită îi amintea de una asemănătoare în care dormise tatăl său ani de zile, după ce se întorseseră din pribegie. Știm pentru că și noi văzuserăm adesea cămașa aceea a lui vodă, întinsă pe culme la uscat. Ne plăcea și nouă, fusese cusută de mâini iscusite, dar nu pricepeam nici noi, cum nu pricepea nimeni, de ce nu poruncește Petru Rareș să i se mai coasă încă zece aidoma.

Se întorsese cu câteva ciudățenii din Cetatea Ciceului și de la Constantinopol.

— Ești ban de două zile, din neam de moșneni care nu au mai avut niciodată până acum dregătorie, vru să lămurească lucrurile boierul din Drăgoești, dar mai mult le încurcă, pentru că în spatele lui se iviră ca din pământ cei trei feciori ai banului, răcind aerul din jur cu gestul de a duce mâinile la săbii.

— Ședeți, tătelule, ședeți, le șopti cu blândețe banul Șerban, așa cum vorbești dulăilor de stână după ce ei au simțit mirosul fiarei și greu mai pot fi stăpâniți.

Cucerită pe deplin de sălbăticia familiei Izvoranilor și mai cu seamă de dezgustul și o mică spaimă ascunsă pe care ei le puseseră în boierul Drăgoescu, Chiajna puse capăt pricinii, poruncind să fie însemnat locul de biserică cu sfori întinse între țăruși. Către miazăzi, casele vechi de la apa Dâmboviței, către miazănoapte, fierăriile și postăvăria Curții, dincolo de care se întindeau atelierele șelarilor, prăvăliile bogate ale gabrovenilor ce vindeau cuțite și Târgul de Sus. Către răsărit, Drumul Giurgiului ce ducea la Constantinopol, iar către apus, palatul aflat acum în șantier.

Încet-încet, zilele Curții Domnești a Bucureștilor începură să semene unele cu altele. Chiajna continua să găsească locul gol în pat, alături de ea, dimineața. Mircea pleca în zori și se întorcea la apus, înconjurat de oșteni călare și de boiernași lipsiți de rang, fără mantii și uneori chiar fără cușme, aduși de pe moșiile din împrejurimi ca să și-i facă credincioși boieri de Curte. Între taberele ce alcătuiau suita ei, Chiajna avea zilnic de împărțit dreptatea pentru cine știe ce pricini mărunte care ascundeau de fapt războaie vechi între cele trei neamuri boierești, Craioveștii, Drăculeștii credincioși lui Mircea și cei credincioși unui uzurpator aflat peste munți, în Transilvania.

Grămezi de lucruri vechi, cu istoriile căzute în uitare, fuseseră scoase afară de la odăi și zăceau prin marginile Curții Domnești, așteptându-și osânda prin foc. O oală de noapte cu flori albastre, un pieptăn de os cu dinți lipsă și o horă de sânziene cioplită pe mijlocul lui, un zăvor din

aramă coclită, verde-albăstrui, o balanță cu un taler lipsă și lanțurile pline de rugină, un gherghef rotund din lemn, crăpat ici-colo, macaturi roase de molii și decolorate, blănuri colbuite, capacul minunat pictat al unui cufăr de zestre, un vătrai cu o pajură domnească în capătul mânerului.

Pe deasupra acestor grămezi, uitarea și povestea se luptau în săbii. Umbra verișoarei sale Ruxandra plutea peste lucrurile acestea ce fuseseră ale ei și rămăseseră acum în urmă, să dea mărturie despre vremelnicia vieții de Doamnă a Țării, în timp ce ea se afla în exil pe pământ străin.

Chiajna își luă obiceiul de a-și petrece multe după-amiezi în iatacul întunecat al bătrânei Maria Craiovescu, ascultându-i istorisirile, sfădindu-se cu ea, apărându-și neamul și aflând mereu noi și noi întâmplări, fără să știe niciodată cu siguranță care sunt adevărate.

— Ai făcut-o pe fiica mea vătășiță? o întrebase bătrâna Maria Craiovescu cu vocea ei groasă, bărbătească, ce nu părea să iasă din trupul puțin, încovoiat și uscat, afundat în jilț, ci mai degrabă dintr-un duh necurat ce sălășluia în adâncurile ascunse în întuneric ale acelui iatac.

Vătășia era o dregătorie aflată mult sub rangul Craioveștilor, nimic mai mult decât o căpetenie a slujitorimii de la curte, iar bătrâna se mâniase când fiica sa primise însărcinarea nedemnă.

— Fac ce poftesc, sunt Doamna Țării, răspunsese Chiajna, fără teamă odată ce stabiliseră între ele că sunt, pentru totdeauna, vrăjmașe de moarte.

Fără teamă, deci fără mânie.

— Mai vedem noi asta, slobozise bătrâna un hohot de râs. Poate că bărbatul tău are țara, dar încă nu are oamenii. Oamenii sunt ai noștri.

— Am mai auzit prostia asta, mi-a spus-o fiica ta, răspunsese Chiajna, în vreme ce bătrâna încă se mai scutura de pe urma râsului.

Când râdea, Maria Craiovescu părea să aibă o criză. Ochii i se închideau, răsuflarea i se oprea și la sfârșit, ca să-și oblige trupul să iasă din înecarea aceasta, scutura capul de

câteva ori și scotea un sunet bolborosit din buzele ce fâlfâiau. Pentru că era surdă, ținea capul pe spate și într-o parte, ca cerbii când ascultă șoaptele pădurii. Pleoapele îi erau așa de mari, încât se vedeau pe jumătate chiar și atunci când avea ochii larg deschiși, deveneau maronii atunci când îi închidea, cu un efect straniu, ca și cum ochii ei ar fi rămas de fapt deschiși, schimbându-și doar culoarea. Colțurile gurii arcuite spre pământ, într-o tristețe necontenită, nu-și schimbau poziția nici atunci când bătrâna râdea. Abia târziu observă Chiajna o aluniță sub buză, chiar pe mijloc, punctând încă și mai mult astfel arcuirea în jos a gurii.

— Oamenii sunt ai voștri dincolo de Olt, nu aici, continuă Chiajna. Și nici acolo, căci din câte știu, ban al Craiovei este acum omul Drăculeștilor.

Într-una din zilele bune ale bătrânei Maria Craiovescu, atunci când ea avu poftă de istorisit și putere să ducă povestea până la capăt, Chiajna află pomelnicul tuturor morților din sala plină de sânge uscat în care nimerise în cea dintâi zi.

Coadă vornicul, boier velit și mare dregător al Cetății Târgoviștei, care a ridicat Biserica Roșie în apropierea Porții Bucureștiului. A lăsat văduvă și patru copii mari, bejeniți cu toții în Cetatea Brașovului.

Fratele său, Radu comisul, și el boier velit și mare dregător al Cetății Târgoviștei, ce avea în grijă hergheliile domnești, cinci mii de cai și două mii de iepe, avuția și mândria domniei. A lăsat văduvă și șapte feciori buni de luptă, plecați dimpreună cu verii lor în Cetatea Brașovului.

Frații Orboești, Stroe spătarul, vlastelin și cel de-al patrulea dregător în Sfatul Domnesc, împreună cu Dragu stolnicul, boier de curte. Au lăsat văduve cu copii mulți, pribegiți cu toții în Cetatea Sibiului, alături de ceilalți doi frați Orboești care au scăpat cu viață, pentru că nu avuseseră dregătorii domnești.

Vintilă comis de-al doilea, boier velit de Mărgineni, ce avusese sarcina să trimită birul în cai către sultan și grija calului fostului domn. Fratele său rămas în viață a plecat în

fruntea întregii familii tot peste munți, dimpreună cu boierii Orboești.

Ca să nu lase lucrurile nelămurite, Chiajna pomeni la rândul ei morții din neamul Drăculeștilor pieriți de mâna sau prin uneltirile Dăneștilor și mai apoi ale Craioveștilor, chiar dacă era sigură că bătrâna îi cunoștea foarte bine: Vlad Țepeș Vodă, Mihnea Vodă cel Rău, Vlad cel Tânăr, Vlad Dragomir Călugărul, Radu de la Afumați și fiul său, copilul Vlad. Rosti între ei și numele răposatului său cumnat, Vlad căruia oamenii începuseră a-i spune Înecatul, fără să slăbească din ochi pe Maria Craiovescu, iar pleoapele bătrânei nici nu tresăriră. Chemați de litaniile lor, morții sosiră în iatacul cu miros de mucegaiuri, colb și lumânare de seu, punând stăpânire pe cei vii, tânjind să se mai bucure o dată de răzbunări, zavistii și vrăjmășii.

Afară urlau lupii sau poate numai ele amândouă se simțeau ca și cum i-ar fi auzit urlând. O sete cumplită le arse măruntaiele și le uscă gurile, iar Bălașa Craiovescu le puse în mâini pocale cu apă, ca să-și astâmpere setea ce nu părea să fie a lor, ci a morților pe care-i chemaseră.

— Dacă ai fi atât de înțeleaptă pe cât vrei să te arăți, îi spuse Chiajna, m-ai ajuta să găsesc o cale ca să punem capăt acestui război. Câți ani se împlinesc de când moștenim luptele astea? Știi mai bine decât mine.

— Este datoria bărbaților să lupte pentru putere, îi răspunse Maria Craiovescu. Ce bărbat ar fi acela care nu ar purta o sabie în mână și o ură în piept?

Erau zile în care Chiajna se întreba dacă este chiar așa de bătrână sau mai mult se preface, ca să-și poată face vicleșugurile nestingherită. Ieșea din iatacul întunecat de fiecare dată înfuriată, plină de o mânie care o împiedica multă vreme să-și vadă mai departe de viață.

Și atunci de ce continua să revină seară de seară?

— Sunt nepoata lui Ștefan cel Mare, îi spusese odată, când bătrâna o luase în zeflemea.

— Îl știu și pe bunică-tu, eram pruncă pe vremea când a cucerit Cetatea Bucureștilor și a umplut Dealul Moldovenilor

de oșteni cărora le-a făcut tabără aici o vară întreagă. De ce credeai că-i spunem Dealul Moldovenilor?

Poate că pentru astfel de vești venea, istorii de demult pe care nimeni din familie nu avea să i le spună vreodată. Bătrâna o atrăgea ca o vrajă. Vrăjmășia care colcăia în ea o ademenea, ar fi dorit să o biruie măcar o dată cu adevărat. Seară de seară însă Maria Craiovescu se lăsa învinsă numai de oboseală, niciodată de argumentele Chiajnei.

Ori poate că venea pentru toate lucrurile rele și adevărate pe care bătrâna i le spunea despre ea însăși. Numai baba îi mai vorbise astfel în copilărie, când îi cerea pe toate tonurile, de la rugăminte până la pedepse, să fie mai blândă, mai îngăduitoare și mai cumpănită, să se stăpânească și să-și ia drept model pe Doamna Elena, nu pe Petru Rareș Vodă. Era încredințată pe vremea aceea că baba nu știe ce vorbește, ea poate fi foarte îngăduitoare și blândă, numai că o bătălie care-ți iese în cale trebuie mai întâi câștigată și numai după aceea te poți întoarce la blândețe și stăpânire de sine.

Abia acum descoperea că luase drept bătălie tot ceea ce îi ieșise vreodată în cale, acum, când Maria Craiovescu îi punea în față o oglindă în care Chiajna se vedea trufașă și răzbunătoare, rea, poate destoinică, dar neînduplecată. Simțăminte care năvăleau peste ea ca o sete cumplită care îi ardea măruntaiele și îi usca gura, iar să le sloboadă în lume însemna un pocal mare cu apă proaspătă și rece.

Lucrurile acestea pe care bătrâna Maria Craiovescu i le spunea despre ea o speriau. Căscau un hău în ea însăși, îi dezvăluiau o grotă plină de dihănii puternice care viețuiau în ea și uneori vorbeau, se mișcau și luau decizii atunci când ea nu era atentă. Nu se așteptase ca lumea aceea dinăuntru să fie vizibilă și faptul că bătrâna Craiovescu îi vorbea acum despre ea o descumpănea.

Restul verii fusese ploios. Viei i se uscase floarea și bărbații umblaseră iritați vreme îndelungată, avea să fie un an fără vin. Ca să îndepărteze duhoarea de hoit ridicată de ploi de prin bălțile îndelung stătute ale cetății, precupețele îndesaseră smocuri de izmă și crușin printre ulucile gardurilor și

pe la oiștile căruțelor. Mireasma lor curată corcită cu izul scârbavnic al bălților în care erau înecați pisoii nedoriți dădu naștere unui miros grețos. Chiajna îi trimise vorbă lui Lăcustă grădinarul să-i aducă flori în odaie și ulcioarele se umplură ba de trandafiri, ba de salvie, ba de levănțică. De îndată ce florile își împrăștiau însă mireasma în odaie, Chiajna o chema pe babă și-i poruncea să le scoată afară.

— Dar ce să-ți trimită, domnița babei frumoasă? A ce să-ți miroasă? Spune babei, că se duce baba la pădure și-ți culege. Ce se pricepe strâmbul lumii?

Chiajna se gândi o clipă, căutând în amintire mirosurile Cetății Sucevei, ale Caselor Domnești ale tatălui său, ale drumului de strajă de sub acoperiș și ale potecii din spatele Bisericii Coconilor, care ducea la grădina lui Lăcustă. Niciun miros nu-i veni în minte. Ar fi vrut să-i spună babei că voia să nu miroasă deloc, dar înțelese iute că de fapt locurile acelea avuseseră un miros, numai ea nu fusese atentă la el, pentru că pe atunci nu părea important. La ce altceva nu mai fusese atentă, iar acum se pierduse pentru totdeauna? se întrebă, în vreme ce o tristețe sfâșietoare și o greață adâncă o cuprinseră. Smulse smocul de flori de câmp din ulcică și vărsă în ea, lăcrimând în același timp.

— Ai prunc, Despinuța babei, șopti cald în urechea ei baba, sprijinindu-i fruntea în palma ei aspră cu degete scurte și groase.

7054 de la Facerea Lumii

Anul lunii sângerii

Nan

Nan, mezinul lui Șerban, banul din Izvorani, primise de curând îngăduința de a-și hrăni porumbeii în podul Palatului Voievodal. Izbânda aceasta venise după luni întregi de trudă din partea lui Nan. Urmărise toată iarna pe tatăl său cu explicații și rugăminți, vorbindu-i despre puii ce aveau să iasă în primăvară și de timpul scurt ce mai rămăsese. Plictisise toți curtenii pe care-i bănuia cu oarecare înrâurire asupra lui vodă sau a Doamnei, în nădejdea că cineva îl va ajuta să spună o singură vorbă vreunuia dintre ei.

Apoi, într-o dimineață binecuvântată ce avea să rămână cea mai frumoasă din viața lui, maică-sa, băneasa din Izvorani, ieșise în pragul caselor mari și strigase peste toate curțile, ca să fie auzită deopotrivă de feciorii ei și de toate slugile:

— Aduceți hârlețele și dați zăpada de pe podeț! Curățați tot malul lacului și faceți poteci spre insulă, începeți uite de aici, din prag!

Slugile priviseră către feciorii banului, care priviseră către tatăl lor. De când îi luase la prima bătălie, adică de multișor, căci banul îi înțărcase devreme, maica lor nu mai poruncise asupra băieților.

— Șerbane, ne-am domnit? aruncase băneasa vorbă ascuțită către soțul său. Lasă că vine ea, Măria Sa Doamna, mâine să se închine în mănăstirea de pe insulă și am să mă plâng atunci și eu, să vedem dacă așa se poartă în Țara Românească de acum înainte, stăpâna curților poruncește să se deszăpezească

și feciorii cu slugile fac pe surzii, gândind că... Că ce? Ce gândiți voi, mărite ban?

Băneasa rostise vorbele de pe urmă îngroșându-și vocea a zeflemea și imitând vreo doi pași pe loc cu mersul crăcănat al lui Șerban, ca să arate distanța dintre titlul de curând căpătat și purtările lui de moșnean.

— Hai, tătelule, haida să dăm zăpada, că pornește maică-ta războiul, spusese banul către feciorii săi și pusese cel dintâi mâna pe hârleț, urmat de toți ai curții, în vreme ce băneasa continuase vreme îndelungată să se sfădească de una singură.

Doamna Chiajna avea să treacă pe la poarta lor, în drum spre mănăstirea răposatului Vodă Vlad Țepeș de pe insula Snagovului. Nan avea să-i poată vorbi în sfârșit despre porumbeii săi și ce pot face ei, avea să-i ceară îngăduința să-i hrănească în podul Palatului Voievodal și în primăvară, cu ajutorul lui Dumnezeu, să poată dovedi la ce sunt buni.

Un strigăt înalt, sfâșietor și prelung, greu de deslușit dacă glas de bărbat ori de femeie, se ridică din odăile de jos ale palatului, risipindu-se pe deasupra Bucureștilor și neliniștindu-i lui porumbeii aflați în cotinețele din pod. Nan privi printre căpriorii acoperișului la curtea Palatului Voievodal. Biserica cea nouă a Doamnei se ridica mândră alături, încinsă cu brâuri de câte trei rânduri de cărămidă roșie ce se iveau dintre șerparele de piatră albă. Chiajna o poruncise aidoma Mănăstirii Coziei de pe Olt, a lui Mircea cel Bătrân, ca să aducă în ochii Mariei Craiovescu mărturia că Drăculeștii sunt stăpânii de drept ai acestei țări. În plus, i se păruse nimerit ca cea mai frumoasă biserică a soțului său să fie aidoma bisericii celui dintâi Mircea-Vodă. Biserica cea nouă avea să capete hramul Bunei Vestiri, sărbătoarea de a doua zi când erau așteptați la Curtea Domnească douăzeci de preoți care să săvârșească slujba de sfințire.

Oamenii aflați cu treburi prin curțile întinse își opriră lucrul la auzul strigătului și priviră către ferestrele deschise ale palatului, așteptând. Nu mai urmă însă nimic, așa că ei își reluară munca. Nan cercetă ușițele cotinețelor, numără păsările, apoi desfăcu gura unui săculeț cu mei și umplu

pivele scobite în lemn și așezate pe buza lucarnei. Genovezul care îi arătase cum să deprindă porumbeii să zboare între două locuri le fusese oaspete mai bine de un an, pe când Nan era numai un băietan și maica lui îl purta cu părul pe umeri. Pe vremea aceea, feciorii lui Șerban încă mai încălecau caii neînșeuați, alergându-i cu chiuituri între lacul Snagovului și hergheliile dimprejur, cu pletele săltându-le sălbatice în vânt, un soi neobișnuit de iele, de vreme ce niciunuia dintre ei nu le dăduseră tuleiele și erau mlădii și chipeși ca niște fete mari.

Genovezul avea treburi încurcate în Valahia. Fusese poftit de voievodul din acel an ca să închege o poștă cu porumbei, așa cum văzuse pe țărmurile Liguriei, între turnurile construite de genovezi anume pentru păsări. Caii valahi însă îl fascinaseră de cum îi văzuse și părăsise pentru o vreme îndeletnicirile cu porumbei călători, încercând să pună pe picioare o negustorie nouă. Voievozii se schimbaseră însă, iar genovezul nu mai izbutise să ducă la capăt nici poșta cu porumbei, nici negustoria cu cai.

Din nou strigătul acela puternic, ca la mare primejdie, despică văzduhul, ieșind pe ferestrele odăilor de jos. Porumbeii zburătăciră prin cotinețe, răsucindu-și capetele ca să-și privească stăpânul când cu un ochi, când cu celălalt și împrăștiind fulgi și pene prin ochiurile largi ale împletiturilor din nuiele.

Doamna Țării sosise într-adevăr în ziua următoare în curțile Izvoranilor, cu un întreg alai de sănii din care coborâseră un sobor de doamne și domnițe înveșmântate în blănuri, atât de gălăgioase și de năvalnice, încât speriaseră toate cârdurile de ciori care se ridicaseră de prin copacii albi și acoperiseră cerul de deasupra lacului înghețat. Pe urma lor, zăpada de pe crengi se scuturase, umplând aerul de un omăt colbuit care împresurase doamnele din toate părțile, intrându-le în ochi și în nas.

Doamna Chiajna, cu pântecul umflat ca bostanul ascuns cu greu în mantia de samur alb, desena cercuri în jurul ei, măturând zăpada cu poalele. Părea voievodița iernii, ridicată

din nesfârșirea albă dimprejur, îmbujorată și fericită, înconjurată de jupânițe scăpate de sub ascultare care prinseseră a se bulgări ca pruncii. Banul și băneasa din Izvorani le priveau, făloși tare pentru spectacolul din bătătura lor. Cei trei feciori ai lui Șerban le mâncau din ochi, alergând cu o grabă flămândă cu privirile de la una la alta, ca și cum ar fi dorit să-și aleagă pe una la care să viseze, mai înainte ca nălucirea aceasta coborâtă de printr-o lume a zânelor să piară.

Le duseseră pe insulă, unde fuseseră primite cu plecăciuni de călugări, iar Chiajna se rugase în bisericuța veche pentru o naștere ușoară și un prunc sănătos. Cedaseră rugăminților lor și, la întoarcere, le însoțiseră de-a lungul lacului înghețat, printre sătenii ce pescuiau la știoalnă, întinși pe burtă sau așezați pe butuci de o palmă. Nan mersese atunci în fața lor, cercetând fiecare bucată de gheață cu prăjina, ca să vadă dacă ține, scormonind mai cu seamă porțiunile cu povârnișuri, unde ar fi putut fi sloiuri încălecate, cu primejdie ca gheața să fie mai subțire. Traversarea coborâse în sfârșit liniștea peste suita Doamnei Chiajna. Îndepărtarea de maluri și grija cu care Nan și frații săi le ocroteau fiecare pas, speriindu-se la cel mai mic sunet, izbutise până la urmă să le pună un pic de teamă în suflete. În mijlocul lacului se lăsase dintr-odată o tăcere de pe altă lume. Sunetele vieții de pe maluri nu mai ajungeau până aici, înăbușite în zăpezile ce acoperiseră întinderea de gheață.

De pe podeț le urmărise Chiajna, căreia cu niciun chip nu-i îngăduiseră să-și urmeze suita, se împotriviseră jupânițele, săriseră ca arși feciorii Izvoranilor, se ridicaseră în picioare pescarii, făcând semne din mâini, și fluierase de pe celălalt mal Șerban banul, arătând tuturor pumnul încleștat, așa fel că ea se supusese. Privise șiragul de caftane și mantii îmblănite ce se întinsese ață peste lac, printre știoalne, ascultase ecoul râsetelor atunci când câte una aluneca și cădea, făcând pe feciorii Izvoranilor să se repeadă să dea ajutor, cu o însuflețire mai potrivită prin bătălii decât la o traversare pe gheață.

Mâncaseră pește fript afară, la țepușă, cu mujdei de usturoi și mămăliguță de hrișcă. Nan se apropiase de Chiajna și prinsese a-i istorisi despre porumbeii lui și poșta genovezilor. Își amintea că nu purtase cușmă în ziua aceea, iar urechile i se înroșiseră de frig. Se tunsese după tipicul genovezului, părul său nu era mai lung de un deget, găsindu-și pacostea cu noua lui înfățișare, care părinților săi le păruse mai degrabă după moda evghenicoasă a Craioveștilor. Băneasa ocărâse pe Șerban banul, iar el altoise o palmă peste ceafa acum golașă a feciorului și îi promisese că, de va mai pune vreodată mâna pe foarfeci, îi va rupe toate degetele cu care le ține.

— Le pune răvaș la picior și-i așteaptă în partea cealaltă, Măria Ta, explicase Nan plin de însuflețire, mai cu seamă că Doamna Țării ridicase din sprâncene cu interes.

— Și cum îi spui porumbelului unde vrei să ducă răvașul, Nan? întrebase surâzând cu bunăvoință Chiajna.

— Porumbelul duce răvașul întotdeauna numai acasă, Măria Ta, în cuibul unde s-a născut. Negustorul care pleacă cu caravana lui ia cu el colivia cu porumbei și dă drumul câte unuia, atunci când are de transmis ceva acasă.

— Nu văd care-i folosul, răspunsese Chiajna, după ce-și închipuise preț de câteva clipe mersul lucrurilor.

— Știu să-i deprind să zboare și între două locuri, Măria Ta, continuase Nan. În două luni aș putea învăța o pereche de porumbei să zboare între Cetatea Sibiului și casele acestea ale tatălui meu. Ar face drumul de cinci ori mai iute decât un curier călare.

— Și cum îi înveți? întrebase Chiajna, rotindu-și încet palma peste pântece, pentru potolirea pruncului ce dădea din picioare, tăindu-i răsuflarea.

— Îi duc în fiecare zi la cel de-al doilea loc și îi hrănesc acolo, apoi le dau drumul, ca să se întoarcă acasă.

— Am să-ți spun cum o să facem, Nan, spusese Chiajna târziu, la plecare, pe când întregul alai urca înapoi în sănii. Fă-ți descântecele între Palatul Voievodal și Izvorani, arată-mi mai întâi că un porumbel poate duce un răvaș de la mine la tatăl tău și după aceea mai vorbim.

Astăzi se împlineau cele două luni cerute de Nan. Își duse mâna streașină la ochi și cercetă zarea. Perechea de porumbei slobozită de fratele său, Țintea, din podul caselor Izvoranilor, se apropia. Un nou strigăt de animal supus la cazne îi făcu să-și schimbe direcția, să-și frângă zborul și să se îndepărteze chiar când mai aveau un stânjen până la piua cu mei. Se înălțară, dădură ocol din tării Curții Domnești, apoi prinseră curaj și începură iarăși să coboare, în cercuri din ce în ce mai strânse, până când ajunseră în dreptul ferestrelor deschise de unde răzbăteau strigătele.

Dinăuntru, din mijlocul patului cu așternuturile năclăite de sânge, Chiajna aruncă o privire către porumbeii poposiți pe prichiciul ferestrei. Fruntea și gâtul ei erau asudate, de tâmplele ude i se lipiseră șuvițe de păr, iar oboseala îi pusese sub ochi cearcăne vinete de om bolnav. Printre genunchii depărtați zărea creștetul cărunt al babei, care îi părea vârâtă cu totul în ea, dibuind după copil, și porumbeii de la fereastră.

Între două opintiri simțea cum trupul său ostenit și chinuit ar fi vrut să alunece într-un somn ca o mare și completă uitare, un răgaz de odihnă din toate zbuciumurile ei dintotdeauna, calmul și blândețea pe care le ceruseră mereu de la ea baba, Doamna Elena, mai nou și soțul său. Tocmai baba însă nu o lăsa acum să se domolească, să-și afle liniștea. O strângea de mână și o chema pe nume, scuturând-o ba de un genunchi, ba de o gleznă:

— Jupâniță mică! Domniță frumoasă! Puica babei, stai cu mine, Despinuța mea! Rămâi deșteaptă, Măria Ta! Mai împinge o dată!

Dura de atâta vreme și tăia în măruntaiele ei atât de adânc, încât pierduse șirul ceasurilor și nu s-ar fi mirat dacă ar fi aflat că trecuseră chiar zile. În încercarea de a scăpa, mintea ei se furișa tot mai des în treburi lăsate neterminate, găsindu-și acolo de lucru ca să nu mai asiste la durerea trupului. Bârsan păcurarul, cel care-i tăiase calea în pădure în cea dintâi zi în București, făcând-o să se teamă pentru viața ei, fusese eliberat din temnița Palatului Voievodal. Era un lucru bun acesta, dar adevărata pricină rămăsese nerezolvată, numai amânată.

Chiajna coborâse pentru prima oară la temniță, ca să-l vadă, la câteva zile după întâmplare. Păcurarul îi spusese din nou că a venit pentru judecată, că are o pricină care-i macină zilele și scăparea lui s-ar putea afla numai într-o poruncă a ei. Rana pe care i-o făcuse în ziua aceea, în pădure, îi brăzda chipul cu totul, iar Bârsan păcurarul avea capul înfășurat cu nepricepere într-o fâșie de cârpă. Chiajna trimisese pe Lăcustă să-l îngrijească și poruncise să-i fie înapoiat fluieraşul care fusese găsit asupra lui.

Plânsul fluierului păcurarului se ridicase de atunci din beciurile palatului, se strecurase pe sub uși și pe la încheieturile grinzilor și umpluse locul de dor. Șireagurile, porneala oilor, dar mai cu seamă un cântec căruia Bârsan îi spunea *Când și-a pierdut ciobanul oile* îi plăcuseră mult Chiajnei și o făcuseră să se tot întoarcă la temniță.

Plânsul fluierului, cine nu l-a auzit nu poate înțelege ce zace în el însuși și ce uși ferecate poate deschide cântecul acela, ce zăgazuri bine păzite poate rupe, descătușând lacrimi chiar și în cei mai secați ochi. Chiajna nu plânsese. Ieșise însă de la temnițele de sub pământ despovărată ca și cum ar fi făcut-o. Ca un pârâu subteran, plânsul ei era pe dinăuntru, la fel de mântuitor însă ca orice alt plâns. Se simțise iertată și ușoară ca fulgul. Continuase să vină la întemnițat și-i ceruse să-i cânte și să-i povestească tot ce știe.

Păcurarul își știa numai viața lui, bătrânul baci al stânei și cei doi ortaci, frați buni de păstorit, cu care mâna turmele până sus, pe cele mai înalte pășuni, de sub ceruri, cum le numeau între ei. Mioara păcurărița, o copilă bălaie și îndrăzneață la vorbă, iscusită la ales jintița din zer și la făcut urdă și caș. Apoi câinii, fluierul și muntele.

— Am avut viață frumoasă, Măria Ta, povestea Bârsan. Gura Raiului îi spuneam noi plaiului aceluia. Baciul bătrân și Mioara ne așteptau seara cu focul pregătit sub pirostrii. Noi trei ne apucam de muls, iar copila trecea pe la fiecare ca să ne schimbe donițele, atunci când se umpleau. Eu mereu isprăveam primul, Măria Ta, și apoi porneam cântecul. Ăsta-i fluieraș de soc, de asta are glasul așa de trist. Este lemn fermecat. Fluierele de os sau de fag au alt glas, vesel.

Noi toți trei o îndrăgisem pe Mioara. Nu-i păcat, Măria Ta, că eram cuviincioși și mai rușinoși decât ea. Iar ea mult era mică și cuminte, Măria Ta! O singură dată i-am văzut părul bălai despletit pe spate, luminând în bătaia lunii mai tare decât ulcica plină cu aur din poveste, și ne-am speriat cu toții ca și cum săvârșisem vreo ticăloșie.

Zilele acelea curate precum cele de dinaintea facerii omului s-au isprăvit anul trecut de sâmbra oilor. În sate se isprăviseră petrecerile, se adunaseră turmele și se porniseră către munte. Noi mergeam cu taica părintele în frunte, așa cum este obiceiul. Baciul nostru venea în spatele lui, iar noi trei păcurarii, cu câinii și cu Mioara ne ațineam tot pe la marginile turmelor, ca să nu pierdem vreo oaie. Eu, Măria Ta, mă uitam o dată la turmă și de două ori la copilă și mi se umfla inima în piept ca pâinea când vedeam că și ea se uită la mine. Ortacii mei se uitau o dată la turmă, o dată la copilă și o dată la mine.

De la drumul acela s-a schimbat totul. Îi poate găsi cineva ei vreo vină, Măria Ta, dacă inima ei m-a ales pe mine dintre noi trei? Am greșit eu cu ceva? Stau fără frică în fața celorlalți doi ciobani, să spună ei care este adevărul. A greșit ea cu ceva? Nu a fost nicio vorbă între noi, nicio explicație, niciun gest, niciun semn. Suntem curați ca lacrima, așa să-mi ajute Dumnezeu dacă te mint, Măria Ta!

Numai o singură dată mi-a vorbit Mioara separat de ortaci și de baciul bătrân, în cea de pe urmă zi, când mi-a spus că la apus de soare vor să mă omoare. Mă și vedeam îngropat în spatele stânei, cu fluierașul ăsta la cap, și parcă nici nu-mi părea rău, Măria Ta, că altă ieșire din necazul ăsta tot nu vedeam, măcar să știu că dorm în calea Mioarei, să simt că-mi trece pe la picioare când merge la apă cu cofele, să aud fluierașul când suflă vântul.

Apoi însă mi-a fost milă de ea, că plângea de i se scutura cămașa pe spinare. M-am gândit să mă așez la picioarele Măriei Tale și să te rog să ne dai judecată dreaptă. Am coborât de la munte și te-am așteptat în Codrii Vlăsiei, dar nu am știut să vorbesc și s-a întâmplat ce s-a întâmplat.

— Să te duci să aduci pe copila asta a baciului în fața mea, să o văd, îi spusese Chiajna. O să vă cununați, asta este porunca mea.

— Măria Ta, nu este copila baciului, răspunsese Bârsan, iar glasul lui sunase la vorbele acelea ca plânsul sfâșietor al fluierului, un cântec trist ca o boală fără leac. Este nevasta lui.

După ce fusese slobozit din lanțuri, Bârsan rămăsese o vreme printre acareturile din spatele curților, tânjind, zăcând și stingându-se pe picioare, dând câte o mână de ajutor cu animalele și rupând inimile tuturor cu fluierul lui nopțile. Își cerea moartea de la Dumnezeu ca pe o izbăvire, apoi se ruga să-i fie iertat păcatul în care cădea din nou a doua zi.

Bârsan păcurarul, Micu cel care murise neiertat de ea în Cetatea Ciceului și Maria Craiovescu intraseră în viața ei ca niște povețe, numai că Chiajna nu era sigură că înțelesese care fusese învățătura ce ar fi trebuit să desprindă de la fiecare. Acum avea să moară în durerile facerii, fără să fi înțeles. Cu toate acestea însă, se simțea împăcată.

— Mor împăcată, babă, îi spuse între două sforțări.

— Ptiu, Doamne, apără și păzește! își scuipase baba în sân, speriată. Nu moare nimeni, puică mică! Mai împinge o dată!

În pragul odăii văzu cu ochii tulburi, împâcliți de lacrimi și sudoare, o nălucă, silueta dreaptă a bătrânei Maria Craiovescu, nemișcată, cu o mână pe umărul Bălașei și alta pe măciulia unui toiag. Carevasăzică se putea ridica pe picioare. Ori poate că nu. Poate că doar duhul ei plutea pe deasupra podelelor, în vreme ce trupul i-o fi rămas tot în iatacul întunecat de dincolo, din casele vechi. O piază rea care asista la cea dintâi naștere a ei.

Baba avea dreptate, nu putea muri sub ochii vrăjmașei, nu se putea da bătută câtă vreme Maria Craiovescu o privea. Trase aer în piept și cu o ultimă opintire aduse pe lume o fetiță pe care Ralu a hatmanului Sucevei și cu soția lui Radu din Drăgoești o primiră în pelinci curate din bumbăcel.

— După atâta muncă, ai făcut o fleașcă, mai auzi glasul bărbătesc al Mariei Craiovescu.

Adormi cu gândul la știoalnele de pe Snagovul înghețat, în care astă iarnă pescarii lăsau crengi atunci când plecau, ca să înștiințeze că acolo se află o primejdie. Maria Craiovescu ar trebui să umble cu o creangă în mână, ridicată deasupra capului, își spuse, și imaginea îi aduse un surâs obosit pe buze, mai înainte de a cădea în somn.

Un stol de porumbei își luă zborul pe deasupra Curții Domnești, îndreptându-se către miazănoapte, spre Izvorani, unde Țintea îi aștepta cu piua plină de mei.

Urmară zile și nopți care pentru Chiajna aveau să rămână adevăratul hotar între viața ei de domniță a Sucevei și aceea de Doamnă a Valahiei. Toată copilăria și-o petrecuse închipuindu-și viața ei din viitor, trăind mai mult în ea decât în prezent. În Cetatea Ciceului, când viețile tuturor fuseseră amenințate, avusese aceeași impresie că pentru ei nu exista cu adevărat un prezent, ci numai un viitor. Viața păruse atunci suspendată până la îndreptarea situației.

Acum, pentru cea dintâi oară, prezentul năvălea peste ea. Pe cine alege doică dintre acestea trei? Ce fel de pelinci voia pentru prunca nou-născută? Să se facă cufăr nou pentru pelinci sau să se rindeluiască un cufăraș din iatac? De care lemn voia pentru leagăn? Unde să fie pusă cofa cu apă? Ce să se pună în coșul cu ploconul pentru preotul care citise molifta de opt zile a copilului? Ce rochie poruncea să fie pregătită pentru molifta de patruzeci de zile, la îmbisericirea micii domnițe? Ce să se facă cu asta? Ce să se facă cu cealaltă? Numai prezent, peste tot prezent, ca și cum viitorul tot s-ar fi isprăvit odată cu nașterea aceasta. Chiajna simțea că începe să aibă trecut.

Cu fetița în brațe, zi și noapte în același jilț, Chiajna încerca să potrivească prezentul peste viitorul pe care-l purtase în minte mereu. Viața aceea pe care o trăise până acum în închipuire era altfel. Cu toate acestea, nu putea schimba nimic, nu putea îndrepta lucrurile, pentru că ceea ce făcea ca totul să fie diferit era felul în care se simțea ea. Căldura luminoasă ce-i umplea sufletul atunci când simțea greutatea fetiței în brațe și o milă nesfârșită, dureroasă stricau totul.

Doica nu se putu atinge de prunca nou-născută. Chiajna o alese, apoi continuă să alăpteze fata, neclintită în jilțul ei, scuturându-și cu mânie cotul atunci când baba sau vreuna dintre jupânițe i-l atingeau, în încercarea de a-i lua copilul ca să-l dea doicii, iar pe ea să o culce în pat.

În loc de somn, își lăsa capul pe spate până când atingea spătarul înalt, își petrecea de câteva ori peste încheietură capătul feșei cu care erau legate pelincile fetei, ca să fie sigură că nimeni nu i-o va lua din brațe, închidea ochii și căuta o cale de scăpare din tot ce va avea de pătimit fiica ei: viitorii ei frați care vor culege toată dragostea și atenția tatălui lor și a întregii lumi, căsătoria cu un necunoscut de vârsta tatălui ei, spaima pentru viața ei și a viitorilor ei copii, lupta necontenită, mai mult ca sigur un surghiun, apoi moartea soțului ei și pribegia până la sfârșitul vieții.

A doua zi după ce născuse, se sfinți Biserica Buna Vestire, ale cărei ziduri frumoase, dantelate în alb și roșu, le zărea pe fereastră. Preoții începură cântările încă din curte, iar glasurile lor se stingeau treptat, unul câte unul, pe măsură ce procesiunea intra în biserică. Biserica ei cu pinteni moldovenești care să țină zidurile în picioare pentru totdeauna, din care răsunau acum clopotele slujbei de sfințire și din care ea nu simțea venind niciun ajutor pentru fiica ei ce avea să fie măritată de mică, urcată pe un tron și apoi urmărită toată viața ca să i se ia tronul acela.

Pe Mircea îl mutaseră într-un iatac mai mic, aflat la celălalt capăt al coridorului, pentru ca somnul lui să nu fie stricat de plânsul copilei. Chiajna nu știa cine îl mutase, Barbu din Pietroșani cu Stana ori poate boierul din Drăgoești, întâiul său sfetnic. Sau chiar baba cu tot alaiul de jupânițe și doamne al curții, căci toți de-a valma păreau strânși umăr la umăr întru apărarea vechilor rânduieli, atât de nepotrivite, de prost întocmite pentru fiica sa. Nici până acum nu i se păruseră prea bune, dar de data aceasta, când ele aveau să se verse asupra fetiței, Chiajnei îi păreau de o nedreptate strigătoare la cer, care ar fi trebuit să mânie pe Dumnezeul căruia ea îi ridicase așa o biserică mândră.

Mircea nu se supărase pentru că nu i se născuse un moștenitor, ci se arătase răbdător, cerându-i să aibă grijă să se întremeze și să se pună pe picioare, spunând că vor mai fi nașteri și totul va fi bine.

Acum nu era bine?

După molifta de patruzeci de zile, când lăuzei i se citiră rugăciunile de curățare, iar domnița cea mică fu închinată de preoți la icoane, Mircea îi spuse că a hotărât ca naș pe logofătul Dobru, boier nou-ridicat de el în dregătorie domnească, pentru pecetluirea legăturii.

— Vin lupte grele, îi spusese el, privind cu stânjeneală copilul de la sânul Chiajnei, fără să priceapă de ce nu-l alăptează doica. Trebuie să-mi țin aproape bărbații destoinici, care ar putea aduce oameni de partea noastră în bătăliile ce vor urma. Trebuie să-i leg de mine și să mi-i fac credincioși. O să o cheme Dobra, ca pe nașul ce i-am hotărât.

Începe, gândise Chiajna. Între copilul ei și luptele ce se pregăteau deja exista o legătură.

Înfloreau toți pomii atunci când Chiajna începu să scoată fata afară, în curțile din care noroaiele primăverii începeau să se zbicească. Lăcustă îi sădise pe sub ferestre și de-a lungul palisadei ce împrejmuia tot locul salcâmi, cireși și meri, mai mult pentru zilele acestea binecuvântate în care pomii dădeau în floare decât pentru rodul lor. Uneori cerea să fie deschisă Poarta de Jos, ce dădea spre Dâmbovița și spre Piața Mare, și ieșea în prundul gârlei. Rămânea cu privirea pierdută la râu, îngust în dreptul Curților Domnești, la lumea pestriță și gălăgioasă de pe Ulița Dintre Gârlițe sau la zarva tarabagiilor și a căruțașilor din Piața Mare de peste apă, căutând semne ale transformării lumii.

Lumea trebuia să se fi preschimbat odată cu nașterea Dobrei. Copila ei, trăind, schimba totul. O lume cu Dobra nu putea fi aceeași cu o lume fără ea. Faptele celor din jur, ale ei însăși, ale lui Mircea, privite și judecate de fiica lor, erau transformate. Motivul pentru care ei doi, Mircea și ea, luau o decizie era altul. Asta este ceea ce îi schimbă cu adevărat pe oameni, înțelegea Chiajna pe zi ce trecea. Ar fi

ucis pentru fiica ei. Una este să ucizi pentru viața copilului tău și alta este să ucizi din răzbunare, ca să plătești o datorie sau pentru bani. Așa schimbase Dobra lumea.

În jur însă nu vedea semnele concrete ale vreunei transformări. Mlaștinile, Podul de la Turn, Dealul Moldovenilor plin de vii, pădurea care înconjura Curțile Domnești, toate erau la fel. Nu găsea nicio dovadă a vreunei schimbări și asta îi dădea un sentiment supărător de neîmplinire, ca și cum pierdea ceva important, ca și cum lumea avea înțelesuri care ei îi scăpau.

Într-una din zile, o pricină iscată sub ochii ei în curțile palatului o făcu să privească pentru întâia oară peste umăr, în căutarea doicii. Dobra avusese o noapte bună, în care dormise de la miezul nopții și până către cel de-al treilea cântat al cocoșilor, așa că Chiajna se deșteptase odihnită și cu o nădejde nouă în suflet, venită mai mult din faptul că dormise decât din vreo schimbare a situației. Ieșise cu fata în brațe în cerdacul cel mic de pe spatele palatului, ce dădea spre grajduri și fierăriile curții. Sub cerdac se aflau bucătăriile de vară, numai cu trei pereți, deschise spre vetrele din piatră deasupra cărora spânzurau pirostriile până toamna târziu.

Jos, în curte, Nan și Țintea ai Izvoranilor încercau să recupereze din mâinile fiicelor lui Radu Drăgoescu porumbeii pe care tot ei îi dăduseră, fără să se aștepte însă să dea naștere la atâta zaveră. Fostele druște ale Chiajnei păreau să țină partea feciorilor, ceea ce le făcea pe fetele lui Drăgoescu să se îndărătnicească încă și mai tare, pesemne din pricina răfuielilor mai vechi dintre jupânițele muntence și cele moldovence. În toată această încurcătură, porumbeii din mâinile lor pătimeau cel mai mult, zburătăcind speriați din câte o aripă pe care izbuteau să și-o elibereze, împrăștiind în jur pene smulse de sub gușă atunci când jupânițele înconjurau din nou păsările cu palmele.

O vreme, Chiajna îi urmări amuzată. Atunci când una dintre fiicele Drăgoeștilor prinse a alerga împrejurul vetrelor din piatră, cu pasărea în mâini, urmărită de Nan, Ilinca Arbore

izbucni în lacrimi și urcă în grabă scările cerdacului, fără să o vadă pe Chiajna decât atunci când fu prea târziu. Își șterse lacrimile de pe obraji și aștepta porunca Doamnei, poate chiar vreo pedeapsă, dacă gâlceava din curte stricase somnul Dobrei.

— Despre ce e vorba acolo, Ilinca? o întrebă Chiajna.

— Nimic, Măria Ta, răspunse cea mai mică dintre jupânițele ei, abia cu doi-trei ani mai mare decât copila Craioveștilor. Nan porumbarul ne povestește cum învață porumbeii să zboare unde vrea el.

Făcu o pauză, încercând să se stăpânească să rostească și cele de pe urmă vorbe pe care le mai avea pe limbă, dar ceva mai puternic decât ea birui și Ilinca continuă:

— Niște prostii!

Chiajnei nu-i scăpase felul în care glasul Ilincăi se schimbase atunci când rostise numele mezinului Izvoranilor și nici privirea care-i alunecase preț de o clipă spre el. Dobra dădu semn din brațele ei, încercând să-și scoată o mânuță din scutecele legate bine cu fașa. Amândouă încercările, a Dobrei și a Ilincăi, o făcură pe Chiajna să surâdă. Pașii lui Nan se auziră curând alergând pe treptele de lemn ale cerdacului și el se ivi de după cotul scărilor, cu înfățișarea neobișnuită din pricina părului tuns atât de scurt, oprindu-se mai înainte de a isprăvi de urcat toate treptele și punând în Ilinca o privire rugătoare. Ochii fetei se umplură din nou de lacrimi, iar ea se răsuci pe călcâie și dispăru în palat.

Acela fusese momentul în care Chiajna privise peste umăr spre doica aflată mereu în spatele ei. Pentru prima oară de când o adusese pe lume, îi încredință prunca și, rămasă numai cu feciorul Izvoranilor, îl îndemnă să-i povestească toată pricina, căci bănuia mai mult decât o dragoste ascunsă între el și Ilinca.

La început nu înțelese nimic din istorisirea dezlânată a porumbarului. Fiicele Drăgoeștilor nu vorbesc cu Irina a vistiernicului, dar vorbesc cu fiicele spătarului. Fostele ei druște nu vorbesc cu Ralița a hatmanului, dar vorbesc cu Irina a vistiernicului. Maria Călțuna Craiovescu vorbește și

cu fiicele Drăgoeștilor, dar și cu jupânițele moldovence, de aceea știe totul, pentru că taberele își trimit mesaje prin ea. Ar putea comunica și prin fiicele spătarului, dar ar afla și Ralița a hatmanului, cu care nu vorbesc Ilinca, Ralu și Smaragda.

— Nan, nu înțeleg nimic, spuse Chiajna.

— Măria Ta, să zicem că ghivecele astea două cu flori sunt cele două tabere, o luă de la capăt porumbarul.

— Lasă taberele, că le deslușim altădată. Mie spune-mi începutul: care-i pricina?

Pusese degetul chiar pe rană, înțelegea foarte bine asta din stinghereala lui Nan. Feciorul coborî privirile, își frământă mâinile, o privi și trase aer în piept, deschise gura, după care o închise la loc și privi peste umărul ei, departe în zare, dincolo de palanca Curților Domnești.

— Nan, vorbește, îi spuse calm.

— Măria Ta, nu știu cum se fac treburile acestea, dar eu am să fac așa cum simt și ce mi-o fi scris am să duc, se hotărî el. Vin înaintea Măriei Tale cu rugămintea să-mi dai de soție pe Ilinca Arbore.

— Asta deja este o a doua pricină, Nan. Tu încă nu mi-ai răspuns la prima întrebare: pentru ce sunt certate jupânițele între ele?

— Pentru noi trei, Măria Ta. Pentru mine și frații mei.

Nan tăcu, dar Chiajna nu mai avu nevoie de alte lămuriri. Vorbele lui limpeziseră întreaga pricină în mintea ei. Nan se îndrăgostise de Ilinca Arbore. Doamnele și domnițele băgaseră de seamă și merseseră un pic mai departe cu închipuirea, începând probabil să vorbească despre dragostea dintre toți feciorii lui Șerban și toate fostele ei drușe. Cele trei fiice ale boierului Radu Drăgoescu, aflate mai mereu în conflict deschis cu jupânițele moldovence, încercau acum să câștige teren din mers, întrecându-se să atragă atenția feciorilor Izvoranilor. O mică luptă din acest mare război se desfășurase în dimineața aceea sub ochii ei, abia acum înțelegea cu adevărat ce văzuse. Una dintre fiicele Drăgoeștilor captase cu totul atenția lui Nan, chinuind pe Ilinca Arbore. Nan, neștiutor într-ale inimii de față și încă și mai mult într-ale

dragostei, își închipuia acum că lacrimile și fuga jupâniței anunțau sfârșitul lumii și voia să dreagă lucrurile luând-o de soție.

— Nan, mută-ți gândul de la nuntă, că am altă treabă cu tine, mult mai importantă, îi spuse Chiajna. Unde este tatăl tău? Am de vorbit cu el.

— Strânge oaste alături de Măria Sa, Mircea-Vodă. Sunt porniți pe la moșiile din jur.

— Ce ai auzit, vin oamenii alături de ei?

— Încep să se strângă, Măria Ta, dar nu pe cât ne-ar trebui. Uzurpatorul și cu trădătorii fugiți din țară au deja lefegii italieni plătiți dincolo, peste munți. Îi ajută și papistașii, le dau arme și oameni. Noi nu avem nici pe jumătate.

— Știi să scrii?

— Da, Măria Ta. Ca să ne cumințească atunci când ne măriserăm noi și mâncam zilele maicii noastre, taica ne-a așezat într-o zi în tinda bisericii din Izvorani și i-a spus părintelui să nu ne trimită acasă decât după ce învățăm ceva pe ziua aceea. Am învățat buchile dintr-un ceaslov, apoi taica a vrut să învățăm și să scriem. De ce? l-a întrebat maica. De-al naibii! i-a răspuns taica, să mă ierți, Măria Ta. De ce să știe ai popii și ai mei nu? Până în ziua de azi spune maica că noi am învățat buchile „de afurisită pielea pe tac-tu, acum să vedem ce faceți cu ele“. Să ierți, Măria Ta, dar îi cunoști pe maica și pe taica, știi cum sunt.

— Nan, pleci la învățătură în Cetatea Brașovului. Ia-ți porumbeii cu tine.

— Și cu Ilinca, Măria Ta?

— Îți promit că nu o voi da nimănui mai înainte să te întreb pe tine. Deocamdată este prea mică, încă nu a venit vremea ei. Iar tu ai treabă.

Nan, mezinul Izvoranilor, nu dormise niciodată singur. Acasă, maică-sa îi culcase dintotdeauna pe toți trei în același

pat cu saltea de paie, care, o vreme, în cei dintâi ani ai copilăriei, li se păruse întins ca lacul Snagovului, dar, pe măsură ce creșteau, începuseră să nu mai aibă loc în el, devenind pricină de lupte crâncene.

Luptele nu încetaseră deloc cât au fost băieții mici. Nu aveau nevoie de încă o pricină în plus. Se băteau pentru cea mai mare lingură, pentru cea mai bună pereche de botfori, pentru ultima plăcintă sau pentru undițe. Se băteau chiar și pentru că fuseseră bătuți de maica lor, iar unul dintre ei socotea că fusese nevinovat. Se băteau în curtea bisericii din Izvorani chiar înainte de începerea slujbei, de începuseră oamenii să se întrebe dacă nu cumva este vorba de un singur animal neobișnuit, cu trei capete, șase mâini și șase picioare mai mereu încâlcite. Furau cai din grajdul tatălui lor, îi încălecau neînșeuați și scoteau sufletul din ei, alergându-i din ogradă până pe vale și înapoi, după care cei doi care rămăseseră ultimii îl băteau pe cel care câștigase. O vreme le stricase taică-său lupta, dându-i pe mâna popii din Izvorani ca să-i învețe buchile, dar frații își reluară iute năravul, bătându-l pe cel care era lăudat de părintele pentru învățătura zilei aceleia.

În cea dintâi noapte petrecută în podul Turnului Măcelarilor din Cetatea Brașovului, Nan se răsuci necontenit în așternut, ascultând șoarecii care rodeau ceva pe undeva, bufnițele din pădurea alăturată și zburătăcirile aripilor porumbeilor lui din cuști. Sub el, paiele care foșneau și-l mai înțepau din când în când îi aminteau de patul de acasă. Plătise intrarea în cetate și mersese întins la breslașii măcelari, cu hrisovul pe care i-l dăduse Doamna Chiajna, o scrisoare de la Grigore Barbir, bărbierul lui Petru Rareș Vodă.

Măcelarii îl primiseră fără întrebări, îl adăpostiseră în cea mai mică odăiță de sub acoperișul turnului îngrijit de ei și-l ajutaseră să-și urce acolo cuștile cu porumbei. În spatele turnului se întindeau pădurea și muntele. În față, dincolo de strada Vămii, se înălțau Biserica Sfânta Maria și Casa Sfatului, amândouă cu podurile pline de porumbei care ieșeau seara, stoluri întregi plutind pe deasupra pieței și lăsându-se uneori

până aproape de pământ, ca un linţoliu vălurit de vânt, tulburându-i mult pe ai lui.

Sosise în cetate cu patru perechi de porumbei, cei mai învăţaţi. Fusese înscris în catastiful breslei bărbierilor-dohtori ca ucenic şi îşi petrecea zilele între atelier, Piaţa Sfatului, de unde era nelipsit la ceasurile vecerniei, şi oborul de animale din capătul Uliţei Căldărarilor, unde găsea mei pentru porumbei. Se amesteca printre braşovenii şi străinii care discutau cu glas tare despre toate pricinile cetăţii şi ale lumii. Se împrietenea cu toţi, plătea ţapi de bere bărbaţilor şi zâmbea femeilor, aproba tot ce spuneau, se minuna de întâmplările mai însemnate şi se arăta curios, făcându-i să se simtă importanţi. Era cel mai nepriceput ucenic bărbier, ţinta glumelor celorlalţi ucenici, care totuşi îl primeau cu bucurie în mijlocul lor, pentru că în lipsa lui supărarea meşterului ar fi căzut pe unul dintre ei.

Stătuse mult în cumpănă înainte să trimită cel dintâi mesaj. Măria Sa Doamna Chiajna îi spusese „tot ce vezi". Vedea în fiecare zi cete de catolici adunându-se mânioşi la intrarea în Biserica Sfânta Maria, cea mai mare biserică pe care o văzuse vreodată Nan, mai înaltă chiar şi decât Palatul Voievodal din Cetatea Bucureştiului. Biserica fusese de curând luată de la catolici şi dată luteranilor, tulburându-se apele până la Roma şi înapoi. Vedea străzile pline de mercenarii generalului Castaldo, condotier napolitan trimis de împăratul, care din când în când ardeau în stradă grămezi de catehisme luterane sau calvine, tipărite în germană şi română. Văzuse înscrisul trimis preoţilor români din Şcheii Braşovului cu porunca de a citi catehismul luteran în limba română, în biserica lor grecească, şi a-l împărţi credincioşilor. Avea o copie a scrisorii consilierilor prin care obligau măcelarii români din cetate să vândă pieile de miel numai către breasla blănarilor.

Avea patru perechi de porumbei. Ce veste să fi trimis mai întâi?

Din odăiţa strâmtă de sub acoperiş putea vedea, prin cele două lucarne de la miazănoapte şi de la răsărit, tot oraşul de la Poarta Vămii, trecând pe la Casa Sfatului şi Biserica

Sfânta Maria, până la fosta Poartă a Sfântului Duh, aflată în ruină. Se urcase pe singurul scaun din odaie, un scăunel scund cu trei picioare, își scosese coatele afară pe prichici și cerceta orașul. Paiața cu pantaloni verzi, tunică roșie și clopoței atârnați la scufie se ivi de sus, din Turnul Sfatului, și începu să bată gongul, ridicând ciocanul cu mișcări frânte. Șapte ceasuri, numără Nan.

Ilinca nu avea să-l creadă când îi va povesti despre paiața care se mișca singură. Hotărî să scrie despre catehismul luteran în limba română, despre mercenarii condotierului Castaldo și despre obligarea preoților români din Șchei să își reformeze biserica. Isprăvi cel dintâi răvaș, îl copie pe o nouă bucată de pergament, răsuci cele două răvașe și legă câte unul la picioarele celei dintâi perechi de porumbei. Genovezul îl învățase să trimită întotdeauna veștile importante cu doi porumbei, ca să fie sigur că mesajul ajunge acolo unde trebuie.

— Unul ar putea fi *ucciso* de un *falco*, îi spusese el. *Falco*, repetase, bătând din brațe ca din niște aripi și scoțând niște cârâituri din care Nan pricepuse că trebuie să fie vreun vultur sau șoim. Sau ar putea fi *ucciso* de *arcieri*. *Arcieri*, repetase din nou, făcând gestul de a trage cu arcul.

Slobozi perechea de porumbei prin lucarna de la răsărit și îi urmări ocolind piața și lăsându-se apoi către miazăzi. Mută iute scăunelul și ieși pe cealaltă lucarnă. Mai apucă să-i vadă dispărând în spatele Tâmpei. Soarele apusese, iar muntele era jumătate albastru întunecat, jumătate naramziu. Era ceasul la care Nan pornea către Cârciuma Roșie ori către hanurile aflate la porțile orașului, pline seara de soli sau simpli curieri din toate colțurile lumii.

Luase lesne în felul acesta urma pregătirilor oștii de lefegii a boierilor Orboești și Mărgineni, care ar fi dorit să aducă pe tron pe uzurpatorul Radu Ilie, nepot de frate al lui Mircea-Vodă. Până la sfârșitul săptămânii se împrietenise cu doi feciori de-ai pribegiților cărora le plăcuse tunsoarea lui, iar Nan le promisese că își va face timp să-i tundă la fel. Cetatea Brașovului era plină de tineri cu părul scurt ca al

lui. Nu se mai simțea o năstrușnicie umblătoare, cum îl numeau frații săi.

Se întorsese în locurile de băut ale pribegilor seară de seară, ducându-i cu vorba, ba că nu putuse lua foarfeca pentru că-l prinsese meșterul, ba că o luase, dar descoperise că era cea boantă și i-ar fi ciopârțit, ba că nu e bine să-ți tai părul pe lună plină, ca să nu te pomenești apoi că-ți cade tot. Le istorisise bătălii închipuite la care luase parte alături de frații săi și îi ascultase povestind la rândul lor despre lupta pe care tocmai o pregăteau. Aveau să se ascundă în Codrii Vlăsiei, la marginea Perișului, unde urmau să se întâlnească cu oamenii Craioveștilor, trimiși tocmai de la Jiu prin spate, prin pădure, și împreună aveau să iasă la loc deschis, unde vor putea birui cu ușurință oastea lui Mircea-Vodă, de patru ori mai puțin numeroasă, poate chiar nu va mai avea loc bătălia, căci ce comandant înțelept și-ar arunca oștenii în luptă deschisă cu un om contra patru?

— De unde știm noi câți oameni are Mircea Ciobanul? întrebase Nan într-o seară, după ce plătise mai mulți țapi cu bere noilor săi prieteni.

Între pribegi se lăsase o tăcere adâncă, apoi unul izbucnise în râs ca la o glumă bună, urmat îndată de toți ceilalți și Nan hohoti alături de ei, lăsându-și capul pe spate, pentru că nu mai avea aer de atâta râs. Lângă Mircea-Vodă se afla un trădător.

În noaptea aceea trimisese ultima pereche de porumbei numai pentru această singură veste. Lăsase vorbă acasă, înainte de plecare, ca unul dintre frați, „te rog, bădiță Vlaicule! Te rog, Țînteo!“, să-i aducă înapoi porumbeii care ajungeau în Izvorani cu răvașele. Acum nădăjduia că vreunul dintre ei va fi pornit deja la drum, cu cuștile la oblâncul șeii. De la o masă alăturată ce-i păruse mai întâi liberă și numai târziu băgase de seamă că meseanul se retrăsese în umbră, lipindu-și scaunul de zidul crâșmei, un oștean moldovean, după straie, răsturna capul scurt pe spate din când în când, ca și cum i-ar fi înțepenit gâtul și încerca să-l trosnească sau ca și cum ar fi auzit deasupra capului zgomote tainice. Anghel

apărea și dispărea din Cetatea Brașovului după niște reguli care lui Nan îi scăpau.

De partea cealaltă, în Izvorani, Țintea aștepta porumbeii acasă, la cuiburile lor, și ducea răvașele la Curtea Domnească chiar atunci când soseau, indiferent de ceasul din zi ori din noapte, așa cum fusese porunca Doamnei Chiajna. De aceea, după o scurtă sfadă înăbușită de Vlaicu, cel mai vârstnic dintre frați, în câteva ghionturi, se deciseră ca el să fie cel care va pleca spre Cetatea Brașovului, ca frate mai mare ce era și ca unul care, până acum, nu avusese niciun rol în toată această aventură.

Declarase la intrarea în cetate că aduce porumbei pentru masa judelui și intrase pe la Poarta Vămii. Întrebase în vreo două ateliere de bărbierit și scos dinți de un ucenic, Nan, și îl aflase repede. Îl așteptase până se isprăvise munca zilei aceleia, apoi urcaseră împreună în Turnul Măcelarilor, în odăița unde puteau sta în picioare numai în mijloc, sub vârful acoperișului. Nan îi povestise despre războiul dintre catolici și luterani, despre cărțile lor pe care lefegii le ardeau în piață și despre ceasurile din Turnul Sfatului și din turla Bisericii Sfânta Maria, care băteau la fiecare oră. Ar fi vrut să-l întrebe despre Ilinca, dar nu știu cum. Vlaicu îi povestise despre Șerban banul, despre maica lor și despre mulțimea de negustori care cer pitac de intrare în Cetatea Bucureștilor, unde vor să-și ridice case și să-și pună pe picioare negustorii. Ar fi vrut să-i spună despre Ilinca, pentru că-l vedea frământându-se, dar nu știu cum. Se luptară o vreme pentru singura pernă din odăiță, o câștigă Vlaicu, apoi adormiră.

A doua zi în zori, Nan îl conduse până la Poarta Vămii, privi o clipă soarele cu mâna streașină la ochi și spuse:

— Nu vine ploaie, ai să mergi cu spor, drum bun!

— Te omoară maica când te-o prinde, îi spuse Vlaicu, apoi îi trosni o palmă peste ceafă, își lipi fruntea de a lui și plecă.

Bătălia de la Periș

După vestea că alături de Mircea se află un trădător și că vrăjmașii știu numărul oștenilor pe care el a izbutit să-i strângă până acum, Chiajna citea de câteva ori fiecare răvaș adus de Țintea, apoi îl ardea într-o cădelniță veche, privind pergamentul fumegând până când focul îl mistuia de tot. Soțul său se întorcea seară de seară la curte după căderea întunericului, urmat în fiecare zi de cete tot mai numeroase de mici boiernași cu feciorii și cu oamenii lor de casă. Uneori întârziau până la miezul nopții în sala tronului, plănuind.

Într-una din seri, Chiajna tăie calea logofătului Barbu bătrânul, tatăl lui Barbu din Pietroșani. Dobra se afla în spatele ei, în brațele doicii. Se înduplecase să-i dea prunca pe mână, dar cu poruncă strașnică să o urmeze peste tot, să o afle acolo ori de câte ori va privi peste umăr.

— Ce se știe despre bătălii, logofete Barbu? îl întreabă.

— Amarnice, Măria Ta, îi răspunse bătrânul, neînțelegând întrebarea sau prefăcându-se că nu o înțelege. Amarnice. Mor săracii feciori și de-o parte, și de alta.

— Eu te întreb cum se poartă ele, stărui Chiajna fără să se clintească din fața lui. Cum știm unde trebuie așezați oamenii? Cum se face că uneori mai puțini biruie mai mulți? Cum te ajută și cum te încurcă un deal, o apă?

Bărbații ieșiseră afară, în curți, luminând tot locul cu făclii. Rând pe rând, încălecau și plecau, iar întunericul cuprindea curțile tot mai mult, pe măsură ce făcliile dispăreau. Bătrânul logofăt înțelese că nu avea nicio scăpare, își scoase cușma, descoperind pletele albe, pe care și le îngrămădi în spatele urechilor, și încercă totuși o retragere:

— Ai mei nu prea sunt luptători, Măria Ta. Oameni sărmani de câmpie, trag cu arcul după iepuri. Atâta știu, atâta fac. Noi nici oi nu avem, să știm să lovim cu ghioaga.

— Hai să vorbim, logofete, spuse Chiajna și-l pofti cu un gest înapoi în sala tronului, rămasă pustie acum.

Aflase în noaptea aceea de la bătrânul logofăt că arcașii aflați la cincizeci de stânjeni pot ținti vrăjmașii om cu om, că cele mai bune sunt săgețile cu vârf de fier, iar dacă nu este vreme să se facă, atunci se pot folosi și săgeți din lemn, dar trebuie înmuiate în otravă. Aflase că arcașii trebuie apărați de călăreți, pentru că de la o vreme vrăjmașul s-ar putea apropia prea mult de ei și îi va doborî. Aflase că, dacă au arcuri mari, de luptă, atunci ar putea trage de la distanță mult mai mare în tot grosul oștii vrăjmașe, fără să mai ia la țintă om cu om.

— Cei mai buni arcași pot trage o săgeată la fiecare zece bătăi de inimă, îi spusese logofătul Barbu. Asta dacă vrem să omoare fiecare țintă.

— Și cum știi că doi arcași nu țintesc același vrăjmaș, prăpădind una dintre săgeți degeaba?

— Asta nu știu, Măria Ta. Ai noștri nu prea luptă cu arcași. Noi ne urcăm pe cai și ridicăm spadele.

— Și cu ghioaga?

— Cu ghioaga și cu toporul la sfârșit, Măria Ta, după ce arcașii au secerat cât se putea, după ce călăreții au intrat unii într-alții și parte din cai s-au mai prăpădit, lăsând oșteni pe jos, ca să ajungă la ei cei cu ghioaga.

Din răvașele de la Nan, Chiajna știa că dușmanii se vor aduna din trei părți: unii din Cetatea Brașovului, venind pe Drumul Buților, pe la Vama Buzăului, alții din Cetatea Sibiului, venind pe Drumul Sării, pe la Mănăstirea Cozia, și ultimii din țară, de la Jiu, venind pesemne pe vreun drum al oilor. Aveau de gând să-și facă tabăra pe malurile bălților Perișului, să se aștepte unii pe alții și, a doua zi după Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, să pornească spre câmpurile întinse ale Hodopenilor[1], sat aflat la jumătatea drumului dintre lacul Snagov și Curtea Domnească din București. Aici, în câmp deschis, oamenii haidăului de Radu Ilie, de patru ori mai mulți decât ai lui Mircea, ar fi putut lesne birui.

1. Otopeni.

A doua zi dimineață ieși din palatul nou, străbătu curtea plină de flori și intră în casele vechi de la apa Dâmboviței, locul unde dormise în cele dintâi nopți ale ei aici. Lăsă doica cu fetița în brațe pe coridor, la ușa iatacului întunecat al Mariei Craiovescu, și intră așa cum ar fi intrat în iad, ca să întrebe pe ucigă-l toaca cum să-și învingă vrăjmașii.

— Tu ce știi despre bătălii? spuse fără nicio altă pregătire, trăgându-și un jilț din cele mici, fără spătar, în fața bătrânei al cărei chip se pierdea în întuneric.

— Bătăliile bărbaților sau ale femeilor? o întrebă Maria Craiovescu.

Mirosul de lumânare de seu, câine și flori mucegăite al acestei odăi rămăsese neschimbat. Numai susurul apei dincolo de ferestrele acoperite bine cu draperii negre o ajuta pe Chiajna să reziste până când avea să-și afle răspunsurile.

— Despre bătăliile femeilor nu am nevoie să te întreb pe tine, rosti ea cuvintele egal, fără patimă sau trufie, cum ar fi anunțat un lucru lipsit de importanță, că este dimineață sau că afară s-a încălzit.

— În bătăliile bărbaților nu suntem noi chemate să ne amestecăm. Femeile Craioveștilor nu așa au fost învățate, îi răspunse bătrâna cu mândrie.

— Din pricina asta nu izbutesc să rămână Doamne ale țării mai mult de un an sau doi. Tu m-ai învățat că așa se rotesc aici domnii. Nu crezi că ar trebui făcut altceva decât se face de obicei, ca să oprim roata asta?

Maria Craiovescu se aplecă în față, arătându-și în lumina slabă chipul stafidit, și dădu drumul râsului său care suna ca și cum ar fi tras să moară, urmat de tusea hârâită. Dulăul se apropie de ea și îi mirosi îndelung genunchii și gleznele, căutând pesemne să o ajute.

— Poate dă Dumnezeu să nu pier până când n-am s-o văd și pe asta, spuse ea. Un voievod care să rămână pe tronul Valahiei douăzeci de ani. Hai, nu douăzeci, zece, poftim. Am să-ți dau o carte, asta e tot ce pot să fac. Du-te, Bălașă, și adu *Învățăturile*.

În chip ciudat, Bălașa Craiovescu se îmbunase după nașterea fetiței, privind cu alți ochi pe Chiajna, ca și cum ar fi început să bănuiască în ea existența unor lucruri bune, pe care nu le văzuse până acum. Dispăru într-unul din colțurile întunecate ale iatacului, scotoci o vreme, deschise și închise sertărașe și capace de cufere, apoi apăru cu o carte pe care i-o dădu Chiajnei.

— *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, citi ea cu glas tare.

— Este scrisă de unchiul tău pentru verișorul tău, fratele Doamnei noastre Ruxandra.

— A scris și *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiica sa, Ruxandra*? lovi Chiajna, nemulțumită pentru că bătrâna pomenise din nou rangul de Doamnă a Țării alături de numele Ruxandrei.

Mulțumi însă pentru carte, se ridică și se îndreptă către ușă.

— Nu-i poate birui, oricâte cărți ai citi tu, să știi asta, o auzi pe Maria Craiovescu în spatele ei. Vin cu mercenari milanezi, nu este un secret, toată lumea știe asta.

— Am să-ți trimit și eu o carte, îi răspunse, cu mâna deja pe ivăr. O să-ți citească Bălașa din ea despre diferența dintre armatele proprii și armatele mercenare. Despre cât de primejdioase și necredincioase au fost ele pentru principii care le-au folosit. Dacă un principe își întemeiază puterea pe armatele mercenare, el nu va avea niciodată o situație stabilă și sigură, asta scrie acolo. Se numește *Il Principe*, o să-ți placă.

Ieși și făcu semn doicii care aștepta pe coridor să o urmeze. Avea să-i facă o vizită lui Lăcustă, care-și încropise grădina cu ierburi de leac către Târgul de Sus, la marginile apusene ale Curții Domnești. Avea să-i poruncească să înceapă să scuture gândăceii din frasini și să-i facă praf de cantaridă din cel curat, așa cum știa el, pentru vârfurile săgeților. În seara aceasta avea să-l țină pe Mircea treaz până când îi va povesti totul: despre trădătorul aflat în preajma lui, despre ziua și locul bătăliei, despre locul taberei, despre

arcașii bătrânului logofăt Barbu și cum ar putea fi ei folosiți, despre mlaștina dintre cele două lacuri ale Perișului și cum ar putea locul acela urât mirositor să-i salveze, despre câmpul întins al Hodopenilor, unde ei ar putea pieri cu toții.

Ar fi dorit să o întrebe pe Maria Craiovescu dacă știe ceva despre oamenii de la Jiu, dacă într-adevăr aveau să se alăture haidăului de pripas, oploșit peste munți. Simțise însă nevoia să se mai gândească o vreme înainte de a pune întrebarea. Rămași puțini, Craioveștii i-ar fi putut promite lui Radu Ilie că îl vor sprijini, fără să se grăbească însă să o facă, pentru că oricâți mercenari vor sosi de la Brașov, nu se știe niciodată cine câștigă o bătălie până când ea nu se termină, iar cel mai bun plan este acela care mai întâi îți asigură supraviețuirea și abia după aceea rangurile și dregătoriile.

Pentru Craiovești, cea mai bună decizie zilele acestea ar fi fost un joc dublu, iar Chiajna se aștepta ca Maria Craiovescu să fi înțeles deja asta.

Atunci când un porumbel aduse vestea că trupele mercenarilor au pornit traversarea munților, Mircea își petrecu ziua întreagă la Periș, cercetând locurile, cele două lacuri lungi, cu cozile șerpuite împreună, mlaștina dintre ele, din care pe alocuri se vedea ieșind câte un os albit al vreunui animal, pârloaga de la apus, ca la vreo verstă de lată mai înainte de a începe pădurea, și coasta de la răsărit, ridicată între lacuri și restul pădurii.

Boierii pribegi și oastea lor de lefegii aveau să sosească aici abia peste două zile. Împărți arcașii bătrânului logofăt Barbu în două și îi ascunse în partea de apus și de răsărit a pădurii. Ascunse țăranii cu topoare și ghioage în spatele arcașilor din pădurea de la apus. Călăreții care aveau să lupte cu săbiile se aflau în pădurea de la miazăzi și miazănoapte, la capetele cele înguste ale lacurilor.

În dimineața plecării, Chiajna îl privi îmbrăcând cămașa de cânepă apoi pe cea de zale, tunica de piele pe deasupra, încingându-se cu sabia, trăgându-și în picioare cizmele în carâmbii cărora avea pumnale. Îl urmă afară din iatac și de-a

lungul coridoarelor și rămase în cerdacul cel înalt dinspre Poarta de Jos, de la Dâmbovița. Curțile erau pustii, oamenii înnoptaseră în ascunzători. Numai feciorii cei mai mari ai Izvoranilor îl așteptau cu calul de dârlogi. Încălecară toți trei și ieșiră pe porți. Zorii încă nu se revărsaseră, dar întunericul se risipise într-o lumină stinsă, tristă.

Privi argatul care închidea porțile și urmele lăsate de ele, două jumătăți de cerc adâncite în pământul bătătorit al curții. În gură avea un gust amar și în suflet o mâhnire. Aveau să biruie, era sigură de asta. Planul ei nu avea niciun cusur. Aveau să biruie, iar ea nu avea să fie acolo ca să vadă, să se bucure împreună cu ei. La sfârșitul zilei aveau să-i aducă numai resturile bucuriei și ale izbânzii, ce nu mai încăpuse în piepturile lor.

Se întoarse în iatac, luă fata din leagăn și o puse la sân, dar Dobra scuipă laptele, își schimonosi fața mică și începu să plângă, iar Chiajna știu că a rămas grea.

Oastea lui Radu Ilie Haidăul ajunse la Periș pe la prânzișor. Pădurea întreagă împrejur era nemișcată. Niciun greiere nu țârâia, ceea ce ar fi trebuit să le dea de gândit. Căpitanii mercenarilor porunciră așezarea taberei. Învățați, oamenii știau ce au de făcut. Priponiră caii lângă apă, le scoaseră șeile și începură să ridice corturile boierilor și ale comandanților.

Cei dintâi fură scoși din pădure arcașii de la răsărit. Un singur sunet lung de corn și pe creasta colinei se iviră în șir oamenii Pietroșanilor. Arătau ca o gloată venită la poarta stăpânului lor să se plângă de cine știe ce neajuns. Unul cu botine, altul cu opinci, unul cu surtuc, altul în cămașă, unul cu cușmă, altul cu pletele murdare și încâlcite lăsate libere în bătaia vântului, unul gras ca godacul în ajun de sărbătoare, altul slab ca un țâr. Făloși nevoie mare pentru sarcina ce o primiseră, închipuindu-și toți cum vor povesti în fiecare iarnă

de acum înainte că au luptat alături de vodă, aveau pe fețele buhăite de vin zâmbete știrbe, arătând dinți negri și stricați. Nu păreau să priceapă cu adevărat unde sunt, ci arătau mai degrabă ca porniți la ospăț. Privirile lor speriară pe Mircea. Smintiți. Nebunii satului. Plec la luptă cu smintiții și zăluzii, își spuse.

Numai arcurile lor erau aidoma, toate la fel, așa cum ar fi trebuit să fie și ei, ridicate către cer cu îndrăzneala nebunilor.

Atunci când logofătul Barbu strigă către ei, din toți răr-unchii, Iepuri!, o sută de săgeți porniră ca una singură spre cerul senin de vară, dispărând în lumina albă a soarelui, de unde se întoarseră într-o clipă de partea cealaltă a lacurilor, deasupra capetelor mercenarilor, înfigându-se cu sunete moi, de fruct copt căzut pe o piatră, în umeri, ochi, brațe și picioare, piepturi, pântece. Mai înainte ca cei dintâi săgetați să apuce să cadă în genunchi, o nouă ploaie de săgeți căzu din soare asupra oștii disciplinate, înveșmântați toți la fel, cu tunici albastre și strâmțari stacojii.

În tabăra uzurpatorului se stârni haos. Căpitanii începură să strige porunci, cu glasuri mânioase. Își cereau caii și voiau ca mercenarii să se retragă în pădurea de la apus, să iasă cât mai iute din bătaia săgeților.

Următorii fură scoși din pădure arcașii de la apus. Două sunete lungi de corn și din spatele trunchiurilor se ivi Barbu, ginerele voievodului, cu cel de-al doilea șir de pietroșeneni. Iepuri! porunci spătarul și arcașii luară la țintă om cu om, o săgeată la fiecare zece bătăi de inimă, o sută de arcași – o sută de săgeți, o sută de vrăjmași doborâți la fiecare zece bătăi de inimă.

Renunțând să mai înșeueze caii, sub ploaia de săgeți, mercenarii rămași în viață izbutiră de la o vreme să încalece și porniră în galop către arcașii de la apus, căci ceilalți, de pe colină, erau apărați de lacuri și de mlaștină.

Sub amenințarea cavaleriei care se apropia ca furtuna vara, cornul ce dezlănțuise toate acestea sună de trei ori scurt și arcașii de la apus se retraseră înapoi în pădure,

trăgând după ei năvoadele pescarilor de pe Snagov, cu iarbă și crengi încâlcite în ele, ce acoperiseră țepușele care ieșeau din pământ de un cot, trecându-le de genunchi. Caii celor mai iuți mercenari, care ajunseră cei dintâi pe locurile arcașilor, se opriră în fața lor cu nechezaturi speriate, ridicându-se pe picioarele dinapoi și aruncându-și cu ușurință călărețiii lipsiți de șei din spinare.

— Apărați arcașii! strigă Mircea comanda care dădu drumul în luptă călăreților săi, iar cornul îl urmă, preluând comanda și sunând o dată scurt și o dată prelung.

Din părțile de miazăzi și miazănoapte ale Codrilor Vlăsiei ieșiră oștenii călare, cei dintâi oșteni adevărați care intrau în luptă. Mercenarii erau prinși acum între lacurile din spate, arcașii care continuau să îi țintească de la adăpostul pădurii din față, în care caii nu puteau fi făcuți să intre din pricina țepușelor, și călărețiii lui Mircea. De pe colina din spate, cei dintâi arcași lăsaseră arcurile, care nu le mai erau acum de folos, odată ce luptătorii se amestecaseră între ei, și alergau la vale, cu topoare ridicate deasupra capetelor.

Țintea înaintase până către mijlocul câmpului de luptă, tăind în stânga și-n dreapta vrăjmașii. Pornise alături de tatăl și fratele său, luptând spate în spate, dar fuseseră despărțiți, calul său căzuse cu un picior secerat de o sabie, iar el se afla acum față în față cu un milanez rămas, la rândul lui, fără cal. Mercenarul era mult mai înalt și spătos decât el. Trebuia să mute lupta ceva mai jos, la înălțimea lui. Se repezi cu capul în pântecele dușmanului ca un berbec, iar milanezul icni și se îndoi de la mijloc peste el. Aplecat cum era cu creștetul în burta lui, Țintea îi căută țurloaiele picioarelor ca să tragă de ele și să-l prăvălească pe spate, dar mercenarul își ridică pumnii împreunați ca la rugăciune și-l lovi cu toată puterea în spate, peste șira spinării.

Trupul lui Țintea se moleși și preț de o clipă picioarele îi dispărură, nu le mai simți. Se prăvăli pe spate în pământul îmbibat cu apă, cu mercenarul cât muntele deasupra lui, lovindu-l cu pumnii fără ură, ritmic și tihnit, ca și cum ar fi vorbit cu el.

Țintea înțelese că vrăjmașul său nu-și folosește toată puterea. Fiind sigur că-l va învinge, se folosea de clipa aceasta în care încălecase un dușman mai slab ca de un răgaz până la următoarea luptă adevărată.

Feciorul Izvoranilor pipăi cu palmele în jur. Noroi rece, cleios. O bucată de pământ ceva mai uscat din care ieșea un smoc de iarbă însângerată. Cizmele milanezului. Teaca lui. Cu fiecare pumn primit, mintea lui se ridica tot mai sus, deasupra ochiului acesta de pădure, deasupra lacurilor, a Perișului. Pipăi în continuare. O bucată de carne sfârtecată, caldă, a altuia. Mâl. Din nou cizmele mercenarului. Mânerul unui pumnal subțire ascuns în carâmb. Îl trase afară și i-l implântă mai întâi în spate, unde deocamdată îi era mai la îndemână, numai ca să oprească loviturile de pumn și să-și poată lua avânt, apoi în pântece, de două ori.

Milanezul dădu să se prăvălească peste el, dar Țintea se răsuci iute pe o parte și-l împinse în direcția cealaltă, ieșind de sub trupul lui. Alte două brațe îi prinseră umărul și cotul ca într-o menghină, ridicându-l în picioare și el cuprinse iute cu palma gâtul noului atacator. Șerban, banul din Izvorani, apărut lângă el de nicăieri, îi puse în mână dârlogii unui cal străin, îi cercetă cu iuțeală trupul și-l ajută să urce în șa:

— Hai, tătelule, sus cu tata! îi spuse cu glas sfătos. Grijă mare, nu mai pierde calul, tătelule!

O mână de călăreți valahi despicaseră cale lată printre lefegii, împingând o ceată de-a lor în primul lac, de unde ei ieșiseră pe partea cealaltă, nimerind în mlaștina dintre ape. Câțiva mercenari care văzuseră fapta împingeau acum la rândul lor pe valahi către apă. Între ei, Vlaicu căzuse la pământ, chiar pe malul lacului. În urechi îi intra noroi, astupându-i-le. Sunetele luptei se auzeau acum înăbușit, ca și cum ei toți s-ar fi îndepărtat de el ori el ar fi adormit, plecând din locul acesta care clocotea ca ceaunele vrăjitoarelor.

Un mercenar puse tălpile de-a stânga și de-a dreapta lui, încălecându-l de-a-n picioarelea. Îl privi în ochi și el văzu că fața celuilalt era plină de sânge. Nu era însă sângele lui, căci toate erau la locul lor pe chipul său. Mercenarul ridică

sabia cu mânerul spre cer și vârful în jos, spre pieptul lui, și slobozi un strigăt ce pornise încet și creștea pe măsură ce sabia cobora. Din spatele lui, Șerban banul își ridică calul pe picioarele dinapoi și-l prăvăli peste mercenar, amuțindu-i strigătul. Sabia milanezului căzu lângă urechea astupată cu noroi a lui Vlaicu. Banul din Izvorani descălecă, îi puse dârlogii calului său în mână și-i spuse, mai iritat de data aceasta:

— Grijă mare, tătelule, nu mai pierdeți caii, mânca-i-ar tata!

Apoi se îndepărtă pe jos, împărțind lovituri în stânga și-n dreapta. Când începu să vadă oameni luptând cu topoare și ghioage, înțelesese că se apropiase mult de pădurea de la apus și porni în direcția cealaltă, unde era mlaștina, unde i-ar fi plăcut să-i vadă intrați pe toți cei sosiți de peste munți. Primi de la unul dintre milanezi, mai mult din greșeală, o lovitură cu mânerul sabiei în gură și un dinte din față îi zbură boltit, căzând pe o palmă golașă de pământ. Întâmplarea îl înfurie mai mult decât toată învălmășeala acestei zile, una este să te lupți și alta este să-ți bați joc de om scoțându-i dinții din gură. Îl culese de pe jos, puse mercenarul la pământ cu câțiva pumni, îl încălecă și-i îndesă dintele cu rădăcina însângerată pe gât:

— Înghite-l, să te văd că-l înghiți! scrâșnea printre dinți, turbat de furie.

În apropierea țepușelor implântate în pământ, Barbu din Pietroșani se apăra de atacurile unui mercenar. Milanezul ridica sabia și o prăvălea asupra lui cu putere, iar el nu făcea decât să se protejeze de loviturile dușmanului. Știa că greu se putea ieși dintr-o astfel de serie de atacuri, odată ce intrai în ea, așa că, data viitoare când milanezul lovi, el își apără capul cu sabia, dar în același timp ridică pumnul stâng și-l repezi în falca celuilalt.

În clipa scurtă de nedumerire cât capul mercenarului fu răsucit de lovitura în falcă, Barbu îi implântă sabia în pântece, așteptând până când ura și disprețul pentru vicleșug se stinseră din ochii celuilalt, apoi își scoase sabia și se întoarse către mlaștini, ca să cerceteze dacă mai este vreunul care încă nu are curaj să se avânte în lacuri.

Între cei ieșiți din pădure cu ghioaga, după retragerea arcașilor, se afla și Bârsan păcurarul. Răspunsese cu mare nădejde chemării lui Mircea-Vodă, gândind în ascuns că-și va afla moartea în bătălie și chinul său se va sfârși. Se avântase cu aceeași înflăcărare cu care ieșeau toți trei afară cu ghioagele, în nopțile albastre, înalte și pline de stele din vârful muntelui, când baciul striga lupii, mă! Doborâse dușmanii cu o însuflețire care semăna cu bucuria, ceva sălbatic care îi umfla pieptul pe dinăuntru, ieșind afară sub forma unor hohote ce puteau fi și de râs, dar și de ură.

Tocmai această neînfricare a lui, de om care parcă nu ar ști că are o moarte, sperie lefegiii, care îl ocoliră, iar Bârsan păru prins pentru o vreme în bulboana de pace din mijlocul unei furtuni. Cai înnebuniți de spaimă ori înfuriați de durere se roteau împrejurul lui, fără ca mercenarii călare să-i dea însă vreo atenție. De trei ori își ridică ghioaga și se propti pe picioare, pregătindu-se de lovitură și chiar slobozind strigătul cu care cad ghioagele de obicei. De trei ori călărețul trecu însă de el, oprindu-se la un pas în spate, căci pornise spre un alt luptător.

Ațâțat de aceste trei avânturi în van, un pic descumpănit, lăsă vârful ghioagei în pământ și-și trase sufletul, liniștit ca în mijlocul propriei țarini vara, la cosit. Să vezi că nu o să mor, gândi.

De la o vreme, scrâșnetul săbiilor se auzi tot mai rar, acoperit din ce în ce mai mult de urletele de durere ale răniților și ale celor ce trăgeau să moară. Arcașii de sub poala pădurii mai țintiră o vreme om cu om, apoi coborâră arcurile la picior și căutară din priviri pe logofătul Barbu cel bătrân, ca să le dea altă poruncă.

În mijlocul pârloagei acum răscolite ca după o arătură neobișnuită, cu pământul frământat și amestecat cu trupuri însângerate, Mircea își mai roti o dată calul, privind în jur. În mâna cu care ținea dârlogii avea și sabia, în cealaltă avea un buzdugan țintat, pline de sânge amândouă. În picioare se mai aflau numai oșteni de-ai lui, ici-colo isprăvind câte o luptă. În primul lac înotau câțiva mercenari, printre leșurile

care pluteau. În mlaștina dintre lacuri se mai zbăteau câțiva, intrați până dincolo de brâu. Nimeni nu irosea săgeți pentru ei. Mlaștina avea să-i înghită curând.

— Gata, mă! Gata! spuse voievodul către spătarul Barbu cel tânăr, care avea suflătorii din corn.

— Să sune sfârșitul bătăliei! porunci spătarul lui Țintea, aflat în spatele lui.

— Sună sfârșitul, măă! strigă Țintea. Adună oamenii, că plecăm.

Peste Codrii Vlăsiei și lacurile Perișului se ridicară sunetele frumoase ale cornurilor de vânătoare, cele mai așteptate sunete, unul prelung și apoi câte șapte scurte, într-un șir mărunt ca o sârbă veselă.

Fuseseră într-adevăr de patru ori mai mulți, aveau să descopere asta atunci când Doamna lor Chiajna avea să le poruncească să sape câteva gropi adânci în care să-i îngroape pe toți. Craioveștii, vreo sută de oameni călare, așteptaseră pe câmpul de la Hodopeni o vreme, apoi trimiseseră un om în tabăra mercenarilor, ca să vadă ce-i. Iscoada se întorsese cu vestea că lupta a început chiar acolo, la Periș, iar Craioveștii nu se mișcaseră de pe loc.

În Izvorani, din bătătura casei, maica băieților cu icoana Sfintei Fecioare Maria în mâini ciulise în tot acest timp urechea către Periș, încercând să deslușească sunetul luptei. Pădurea deasă dintre ea și feciorii săi topea orice strigăt. De la o vreme se așezase pe ultima treaptă a cerdacului, pusese icoana pe genunchi și începuse să se roage, bătând mărunt din buze și ștergând chipul Fecioarei cu palma, ca și cum i-ar fi îndepărtat lacrimile.

Nu o să-i mai cert niciodată, spunea ea icoanei. Nu o să-i mai pun la treburi, nu vor mai trebui să dea zăpada, să ducă sacii la moară ori să întoarcă boabele din podul șurii cu lopata. O să-i dezmierd și o să-i țin ca pe niște feciori de boier, că doar acum și ei sunt feciori de boier, și nu au cunoscut decât viață de moșnean, că așa mi s-a năzărit mie, să nu li se urce la cap. Dacă ar fi după fapte, eu ar trebui să mă găsesc acum în focul luptei, între săbiile vrăjmașilor,

nu ei care nu mi-au ieșit niciodată din cuvânt, cei mai cuminți feciori din Izvorani, Snagov și Periș, băieții mamei, adu-i, Doamne, înapoi!

Avea să-i aducă înapoi acasă tatăl lor, Șerban banul.

— Poftim, femeie, feciorii tăi ăștia doi pe care mi i-ai dat azi-dimineață, avea să spună, căci altă cale de a-și arăta dragostea față de ei nu știuse niciodată. Au pierdut caii amândoi, halal de feciori ce ai crescut! Să le dai alți cai acum, că ai feciori boierești, doar nu vor umbla pe jos.

— Și domnia ta, mărite ban, așa mi-i aduci? Cu straiele rupte și murdari de noroi din cap până-n picioare? Așa ți i-am dat eu azi-dimineață? avea să răspundă mama feciorilor, înecându-se de bucurie că-i vede pe toți trei în bătătură, dar neștiind altă cale în afară de aceasta de a arăta ceea ce simte. Treceți la masă!

Pentru că pășise în tinda casei înaintea lui, care era cel mai mare dintre frați, Vlaicu repezi un pumn în umărul lui Țintea, care îl împinse în tocul ușii.

În capul Podului Târgului de Vite, dincolo de scaunele măcelarilor de unde se ridică în fiecare zi mugetele vitelor înjunghiate și mirosul grețos de sânge, departe, către mlaștinile bisericii, la locul de spânzurătoare al cetății, se ridicase în grabă o podină de lemn mărginită de un parmaclâc. Pentru că nu mai fusese vreme să se facă trepte, la marginea podinii fusese așezat un scăunel cu trei picioare, pentru ca Doamna să poată urca lesne. Tâmplarii înfipseseră picioarele scăunelului în pământul nămolos, care se lăsase între timp, și scăunelul-treaptă stătea acum înclinat.

Mircea pusese piciorul direct pe podină, apoi se întorsese și întinsese o mână doamnei sale, ajutând-o să urce alături de el. Se sfădiseră înainte de plecare din pricina ei, pentru că voise să o ia pe Dobra cu ea.

— O să stea cu doica în trăsură, cu ușile închise, spusese.

— O lași acasă, îi răspunsese Mircea, iar obiceiul lui de a vorbi atât de scurt și calm îi devenea Chiajnei tot mai nesuferit.

— Fata merge cu mine. Doică, ridică copilul din leagăn.

Mircea privise doica așa cum îl privise pe boierul trădător Mărgineanu zilele trecute, când îi ieșise în cale în mijlocul luptei de la Periș. Sprâncenele lui stufoase coborâseră înclinat peste ochi, iar nările i se lărgiseră ca și cum aerul s-ar fi îngroșat și nu ar mai fi avut loc să intre. Doica își simțise sfârșitul aproape, făcuse o plecăciune către Chiajna și ieșise din iatac.

— Dacă mă mai înfrunți în fața oamenilor, Chiajnă, o să petreci o vreme aici, în iatacul ăsta, îi spusese el la fel de calm.

Acum, când îi întinse mâna ca să o ajute, Chiajna îi simți în palmă băsicile fierbinți, pline cu apă, ridicate la rădăcina degetului mare și a inelarului în timpul luptei de zilele trecute. Preț de o clipă simți privirea lui și supărarea ei se mai înmuie. Știa că el avea dreptate. Că nu ar fi trebuit să-l înfrunte. Că nu s-ar putea descurca fără el într-o lume care supraviețuia de la un an la altul numai datorită vreunei bătălii care avea loc prin pădurile dimprejurul cetății. Că ea nu mai avea 12 ani și nu se afla în fața tatălui său.

Și, cu toate acestea, undeva, ceva nu era drept. Nu era vina lui, el juca corect. Lumea fusese plăsmuită după niște reguli dinainte de nașterea ei și pe nimeni nu părea să deranjeze această alcătuire, în afară de ea, și nici pe ea cu totul, ci numai o parte care se deștepta în cele mai neașteptate momente: în iatacul întunecos al Mariei Craiovescu, în preajma unei bătălii ori înaintea plecării la locul de spânzurătoare, când erau așteptați să asiste la pedepsirea trădătorilor căzuți prizonieri zilele trecute la Periș.

Partea aceea din ea, pe care ceilalți preferau să se prefacă că nu o văd atunci când se ivea, înțelegea perfect hotărârea Marulei de a-l refuza pe Anghel, de a alege drumurile și libertatea ori de câte ori el îi propunea o casă plină de copii.

Partea aceea din ea continuase în dimineața aceasta chiar și după ieșirea doicii, când știa cu toată siguranța că Mircea nu va ezita să o închidă vreo câteva zile în iatac, primind pentru aceasta încuviințarea mută a tuturor. Inclusiv a unei mari părți a suitei sale.

— Sunt os domnesc, spusese, acceptând cu aceasta să fie închisă în odaie, convinsă însă că printre cuvintele ei se află fărâmițat un adevăr pe care voia să-l rostească, chiar cu prețul acesta. În mine, înăuntru, oasele mele sunt crescute din oasele lui Ștefan cel Mare și ale lui Petru Rareș. De aș fi fost băiat, cu tot atâtea oase și din același lucru alcătuite, tata mi-ar fi lăsat mie tronul de la Suceava ca să poruncesc de pe el. Sunt fată însă, de aceea poruncesc de pe tronul Țării Românești.

— Aici nu tu poruncești, ci eu, vorbise Mircea fără supărare în glas, pentru că înțelesese ce a vrut soția lui să spună, dar răstălmăcise anume ca să pună capăt mai iute pricinii, iar ei să iasă în curte, unde toată suita aștepta la trăsuri.

De unde Chiajna înțelesese două lucruri: mai întâi, că nu poruncise bine, altfel trebuia dată porunca, așa cum o făcuse atunci când convinsese un întreg Sfat Domnesc să plece urechea la planul ei pentru bătălie. Numai că deocamdată nu știa prea bine cum reușește atunci când reușește. Și al doilea, că în prezența lui Mircea ceva din ea se micșora.

Pe podină nu fuseseră aduse jilțuri, așa că Voievodul și Doamna Țării rămaseră în picioare, cu mâinile sprijinite pe parmaclâc, măturând mulțimea cu privirile. În spatele lor căpătaseră îngăduința să urce numai Radu din Drăgoești, întâiul sfetnic, și Neacșa, soția lui, o femeie mătăhăloasă și din această pricină foarte rușinoasă. Nici măcar dregătoria înaltă a soțului său nu izbutise să o facă să-și ridice ochii din pământ. Umerii ei cu care s-ar fi mândrit orice luptător stăteau mereu drepți și semeți, ceea ce o făcea să pară și mai înaltă. Privită din spate, părea adesea un oștean îmbrăcat femeiește, ceea ce făcea domnițele mai tinere și fără minte, înclinate către părțile vesele și lipsite de griji ale vieții, să chicotească pe ascuns.

Restul curții domnești înconjurase podina, înșirându-se față în față cu mulțimea, frământând în picioare aceleași noroaie, căci pământul în partea aceasta nu se zbicea niciodată. Prezența Doamnei și a lui Vodă coborâse liniștea peste adunare numai pentru scurtă vreme, cât le trebuise oamenilor ca să cerceteze cum se uită ea la el, cum se uită el la ea, ce poartă ea la gât, care boier se află imediat în spatele lui, care cu care boieroaice de-ale Doamnei par certate între ele. Apoi pe deasupra Târgului de Vite se ridică din nou freamătul de stup zgândărit, intrat în frigurile roirii. Veselia târgoveților porni de la toate marginile adunării deodată și se uni în mijloc, ca apele mării după ce au fost despărțite de Moise. Precupețele care aveau să se hrănească zile în șir cu cele de pe urmă clipe ale osândiților, cum li s-au zbătut pleoapele, cum le atârnau limbile, cum s-au înnegrit îndată pe sub ochi, semn de mort care a luat o taină cu el pe lumea cealaltă, se aliniaseră în fața podinii, chiar sub ochii Doamnei.

Pe un colnic colbuit, cu pământul neașteptat de uscat în mijlocul mălurilor din jur, se înălța spânzurătoarea, o grindă simplă peste care fuseseră petrecute trei funii cu știreang la capăt și câte un butoi dedesubt. Pentru că în trecut butoaiele fuseseră cam greu de împins de sub picioarele spânzuraților, le așezaseră acum invers, ca să poată fi rostogolite. La poalele colnicului trăgea să moară un prun uscat, căruia copiii îi mâncau în fiecare an prunele de verzi, jumulindu-i frunzele cu brutalitate.

Câțiva oșteni deschiseră cale prin mulțime, lovind cu sulițele cum ar fi lovit cu joarda, și trădătorii se iviră în fața lui vodă, cu încheieturile prinse în belciuge groase cu lanțuri. Fuseseră dați mai întâi prin târg, ca să-și ceară iertare de la oameni, după obicei. Picioarele lor lăsară urme de noroi pe colina colbuită, pământ rău, blestemat, spuneau precupețele, ultimul petec atins de atâția condamnați de-a lungul vremii, de aceea nu primește apa.

Pe Podul Târgului de Vite, Țintea dădea pinteni calului, alergându-l fără milă. Zărea deja mulțimea adunată și

spânzurătoarea ridicându-se deșirată și flămândă, un schelet de animal ciung, jumătate aievea, jumătate plăsmuire.

Un preot în odăjdii negre trecu pe la fiecare prizonier, însemnându-le frunțile cu un mănunchi de busuioc muiat la răstimpuri în căldărușa cu agheasmă din mâinile unui băietan desculț.

— Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce stăpânești peste cei morți și peste cei vii, iartă-le lor, Doamne, păcatele ce le-au făcut cu lucrul, cu cuvântul sau cu gândul. Că numai Tu singur ești fără de păcat, Hristoase Dumnezeul nostru, și Ție slavă înălțăm, bolborosea preotul.

— Ai milă, Măria Ta, că ne-am tras învățămintele! cuteză unul dintre boierii de sub spânzurătoare să ridice ochii la Mircea, căutând o iertare mai lumească.

Preț de o clipă, nimeni nu mai respiră, în așteptarea răspunsului lui vodă. Mircea însă nu se clinti, ca și cum nu ar fi auzit nimic, și mulțimea pricepu și se simți îndreptățită să întărească răspunsul acesta mut, aruncând o ceapă stricată în cel care vorbise.

Țintea priponi calul la marginea mulțimii, petrecându-i de câteva ori frâiele pe stinghia deja plină. Zilele de spânzurătoare aduceau toată suflarea călare a Bucureștiului în capul Podului Târgului de Vite, așa fel că adesea cei sosiți mai târziu cu greu puteau găsi un loc unde să-și priponească calul. În vreme ce pornea, cu un umăr împins înainte, să despice mulțimea, pipăi răvașul de la piept ca și cum și-ar fi luat de acolo tăria de a se avânta în mijlocul acestui stup primejdios.

Preotul isprăvise și coborâse de pe colnic, pierzându-se cu iuțeală în mulțime, cu inima pe care trebuie să o fi avut și Pilat atunci când își scutura mâinile ude deasupra medelniței de spălat. Călăii trecură șireangurile peste capetele condamnaților și așteptau acum în spatele butoaielor. În prunul ciung de la poalele colnicului se urcaseră doi băieți ce loveau cu picioarele goale în cel de-al treilea, care încerca să se cațăre la rândul său. Crengile uscate pârâiau amenințător. Mircea înclină capul și călăii loviră butoaiele cu piciorul.

Țintea ieși la lumină din mulțimea scăldată în miros acru de sudoare, sânge vechi de animal și mlaștini puturoase. Își aranjă pieptarul de șiac sub ochii Chiajnei, care-l zărise, își îndreptă cușma pe cap, scoase răvașul de la piept și îl întinse de jos. Neacșa Drăgoescu, singura boieroaică din suita Doamnei care se afla pe podină, se aplecă, luă răvașul și îl dădu Chiajnei.

Recunoscu scrisul borcănat al lui Nan, care o irita atât de tare, slovele lui chinuite, o-urile ce păreau lovite cu piatra dintr-o parte și i-urile suflate de vânt. Mai întâi nu înțelese ce citea. Socotitorul Cetății Brașovului trimitea judelui cheltuielile făcute de solul trimis în Cetatea Sucevei, ca să vadă dacă Petru Rareș Vodă a plecat într-adevăr din această viață, ori zvonurile nu erau întemeiate. Patru ducați pentru nopțile petrecute la Hanul Roșu, un ducat pentru nutrețul calului, unul pentru repararea unei curele de la șa, ruptă pe drum. Sămădașul căzuse în mâinile lui Nan, el copiase totul într-un răvaș și trimisese un porumbel cu vestea. Dacă Petru Rareș a plecat într-adevăr din această viață. Mai trecu o dată cu ochii peste tot răvașul. Toate celelalte informații se topiră și dispărură. Pe hârtie rămase numai aceasta. Dacă Petru Rareș a plecat într-adevăr din această viață. Asta era vestea.

Chiajna strânse cu putere în mâini parmaclâcul, împiedicându-și astfel trupul să ducă până la capăt un gest pe care mintea ei îl poruncea cu toată puterea, să-și apere pântecele cu palma, să ferească noul prunc de lumea aceasta plină de vești rele. Încă nu-i spusese lui Mircea nimic despre prunc, iar acum se bucura că nu o făcuse, pentru că putea mai lesne să plece de îndată către Suceava. Avea să meargă călare, ceea ce i-ar fi îngăduit să ajungă mult mai repede. Avea să fie de acord cu o mică gardă alcătuită din cel mult trei călărești, pentru că altfel Mircea nu ar fi lăsat-o niciodată să plece. Poate că ar fi omorât caii, dar până la miezul nopții ar fi putut fi lângă tatăl său.

Cei trei prizonieri se legănau în șireanguri. Încă mai aveau viață în ei, iar oamenii alergau cu priviri lacome de la unul la altul, ca să nu le scape nimic. Pe deasupra târgului aveau

să plutească multă vreme discuții și certuri despre cel care murise primul sau cel căruia i se înnegrise limba, mai înainte ca adevărul să fie stabilit și rămășagurile plătite.

Cel dintâi coborî de pe podină Mircea, iar străjerii se grăbiră să-i deschidă cale prin mulțime.

— Tata, îi șopti Chiajna din ușa trăsurii, apoi el încălecă și se îndepărtă în galop, neliniștind străjerii care cu greu țineau pasul.

Mai înainte ca trăsura Chiajnei să ajungă la Curtea Domnească, Mircea poruncise deja ca un sol să plece îndată spre Suceava, iar toți negustorii sosiți din Moldova în ultimele zile să i se înfățișeze pe loc. Doi sași bistrițeni spuseră că la 7 august îi trimiseseră Măriei Sale Petru Rareș turtă dulce în dar și era bine, sănătos. La 19 august primiseră hrisov de mulțumire și o nouă comandă de dulciuri. La 22 august, un înstărit negustor polonez care traversase Moldova auzise despre o boală grea a lui vodă, ce-l pusese la pat. La 30 august, o caravană a unor lipscani a auzit că sunt cerute grabnic îndrumări pentru cazul în care boala lui vodă s-ar agrava, iar el ar muri. La 31 august, un negustor turc auzise că este cerut de îndată de la Constantinopol fiul voievodului.

Veștile se opreau la cea de ieri, a socotitorului Brașovului.

La ușa Chiajnei fură puse străji cu poruncă strașnică să nu se înduplece cu niciun chip la rugămințile Doamnei. Înainte de vecernie, mult mai devreme decât o făcea de obicei, Mircea se retrase în iatacul lor de dormit, își scoase armele, se descălță și rămase tăcut într-un jilț.

— Sunt prizonieră? întrebă Chiajna.

— Ești soția mea și Doamna Țării, nimeni nu te va lua vreodată prizonieră.

— Pot pleca?

— Nu poți pleca la Suceava. Solii sunt pe drum, nu poți face nimic mai mult decât ei.

— L-aș mai putea prinde în viață, spuse ea, iar glasul i se frânse mai înainte de a isprăvi vorba, dând-o de rușine și făcând-o să se înfurie.

— Cu ce preț? întrebă Mircea.

Palmele lui acopereau cu totul brațele jilțului. Avea cele mai mari palme pe care le văzuse vreodată Chiajna, cele mai mari tălpi, acum, numai în colțuni, parcă și mai lungi. Cum adică cu ce preț, ce voia să spună? Cu orice preț. Cu prețul unei nopți de nesomn și a vieții calului pe care l-ar fi alergat necontenit până la poarta tatălui său. Cu prețul temniței când avea să se întoarcă, dacă așa avea să hotărască el.

— Porți prunc, Chiajnă, vorbi Mircea din nou, iar glasul său era blând, ca de fiecare dată când lua o hotărâre împotriva ei.

— De unde știi? întrebă ea, apoi se corectă repede. De ce spui asta?

— Pielea ta miroase a rumeguș umed și a măr copt. Așa a mirosit și data trecută.

Prețul pe care Mircea nu voia să-l plătească pentru ca Chiajna să-și mai prindă tatăl în viață era fiul său.

Către miezul nopții, o nouă înțelegere coborî în ea și mintea i se lumină de o nădejde. Lăcustă! Trebuia trimis de îndată grădinarul cu leacurile lui. Lăcustă avea să rezolve toată încurcătura. Deșteptă pe Mircea adormit în jilț și-i ceru să dea poruncă să fie pregătită chiar acum, pe loc, o trăsură cu străjeri care să pornească neîntârziat spre Cetatea Sucevei. Iar lui Lăcustă să i se spună să ia cu el toate leacurile pe care le are.

Vestea morții lui Petru Rareș sosi în Cetatea Bucureștilor după două zile. Voievodul se stinsese în noaptea de 2 spre 3 septembrie. Chiajna ceru ceasul exact și socoti pe degete. Dacă ar fi plecat călare chiar în clipa în care Țintea îi pusese răvașul în mână, l-ar mai fi prins în viață, în cel de pe urmă ceas al său.

Solii intrau și ieșeau de la Mircea necontenit. Stolnicul Petre din Lăpușna, ultimul fiu în viață al lui Bogdan Vodă cel Orb și posibil pretendent al tronului Moldovei, se afla la Cracovia, sub protecția regelui polon. Cracovia nu era un loc potrivit în care să se afle falșii pretendenți la scaunul Sucevei, care s-ar fi putut iute transforma în uzurpatori. Din fericire, alaiul ce îl aducea pe Iliaș de la Constantinopol

fusese văzut trecând deja Dunărea pe la Silistra și îndreptându-se către Buzău, de unde aveau să intre pe Drumul Bogdanului, cale lată și bătută până la Suceava. Doamna Elena îl mutase pe fiul său cel mic, Ștefăniță, în cetatea întărită și ferecase porțile Sucevei. Toate acestea le aduceau solii lui Mircea, sosind și câte doi pe zi.

Chiajnei nu i se îngădui să meargă nici la înmormântare. Chiar dacă avea să călătorească în cea mai bună trăsură, cu caii numai la pas, așa fel ca ea să nu simtă hârtoape sau gropi, iar noul prunc să nu fie în primejdie, totuși Cetatea Sucevei și drumurile Moldovei nu erau locuri sigure în aceste zile, după părerea lui Mircea. Până când Iliaș nu va ajunge, cu firmanul său, la Suceava, unde urma să fie încoronat în Biserica Coconilor, țara fremăta de uneltitori, iar viețile vlăstarelor domnești se puteau iute curma.

Nu-i plăcu faptul că soțul său păstră străjerii în preajma ei până când totul se isprăvi în Suceava. Nici măcar nu încercase să-i ceară să promită că nu va ieși din București, ci pur și simplu o înconjurase cu oșteni care o urmau pretutindeni. Chiajna însă recunoștea cinstit în sinea ei că ar fi plecat în lipsa lor.

Petrecu zile întregi cu Lăcustă, atunci când el se întoarse, cerându-i să descrie exact ce văzuse, cum îl găsise pe Petru Rareș.

— Otrăvit? întrebase direct, atunci când Lăcustă nu dădea semne că ar pricepe încotro îl conduce Doamna lui.

— Nu părea, Măria Ta.

— Bineînțeles că a fost otrăvit! Cum altfel să fie posibil ca într-un răvaș din 22 august să comande dulciuri de la Bistrița, apoi în nici două săptămâni să-și dea ultima suflare?

Se învinovățea pentru că-l luase pe Lăcustă din Cetatea Sucevei. Cu siguranță că astfel de nenorocire nu s-ar fi întâmplat dacă tatăl ei ar fi avut vraciul curții alături. Începea apoi să numere pe degete vrăjmașii cunoscuți care l-ar fi putut otrăvi pe Petru Rareș și căile prin care ea ar fi putut să-i răpună. Trimise pe Lăcustă să verifice câtă cantaridă i-a rămas după bătălie. Ar fi avut nevoie de Anghel, dar nu avea

cum ajunge până la el, Marula nu mai trecuse pe la București din primăvară, iar ea era singura care ar fi putut ști unde ar fi de găsit ucigașul stăpânirii.

În minte îi stăruia mereu, pe sub toate aceste planuri și învinuiri, o imagine, un fulg mai mic decât un bob de linte desprins din părul tatălui său ultima oară când îl îmbrățișase, în pragul Palatului Domnesc din Iași. Se atârnase atunci de gâtul lui Petru Rareș într-un gest smucit, de copil căruia nu-i vine la îndemână să se arate simțitor. Își lipise tâmpla de tâmpla lui, părul lui vodă era cald și asudat. Gestul ei repezit desprinsese fulgul ce plutise îndelung în lumina solidă, prăfuită, a dimineții aceleia.

Fusese ultima dată când Chiajna îl văzuse. Cea de pe urmă imagine cu tatăl său avea să aibă pentru totdeauna un puf plutind în aerul gros ca mierea, fără să ajungă niciodată pe pământ. Timpul încetinise atunci, încercând să oprească căderea fulgului, îngreunându-i ei mișcările, punând în jur o lentoare al cărei înțeles îl afla abia astăzi, când clipa trecuse. Culesese fulgul acela în palmă și îl păstrase o vreme, fără să știe atunci de ce. La cel dintâi popas îl scuturase din pumn, pentru că mintea ei de copil se aștepta ca presimțirile să se împlinească pe loc, altfel s-ar fi dovedit simple amăgiri. Avea să caute multă vreme de atunci înainte astfel de betești uguri ale timpului, avea să cerceteze cu atenție ușurința sau greutatea cu care curgeau întâmplările mărunte în jurul ei, în așteptarea unei alte amenințări pe care de data aceasta să o înțeleagă și să o poată întâmpina privind-o drept în față.

Cel de pe urmă miros al tatălui ei avea să rămână acela al îmbrățișării de pe prag, mirosul blănii de zimbru cu care își împodobea toate caftanele, ca să-l arate mai fioros, și care pe ea o făcea întotdeauna să strâmbe din nas. La fel ca atunci, la plecarea din Iași, simțea că în jurul ei moare ceva mai mare și mai important chiar și decât tatăl său. Visa zimbri tăcuți și blânzi, Bucureștiul întreg era un zimbru adormit care deschidea ochii de cum se lumina și începea să rumege ziua încet, tocând-o între măsele ca pe o iarbă bună și grasă.

Locurile pot să soarbă puterea din tine sau să îți dea viață. Suceava o umpluse întotdeauna de viață ca și cum ar fi băut apă vie. Bucureștiul o seca, o usca, nu dormea și nu avea poftă de mâncare. Își tot repeta că otrava locului acestuia trebuia să facă parte din ea ori avea să o răpună, dar simțea că nu avansează deloc, că totul rămâne numai o vorbă în vânt. Tânjea după Suceava. Tânjea după copilărie. Petru Rareș luase cu el în mormânt câte o bucată mare din amândouă, asta era ceea ce simțea că piere.

În dimineața zilei Sfântului Andrei cap de iarnă, pruncul mișcă pentru cea dintâi oară și Chiajna zâmbi din nou. Dacă avea să fie băiat, îl va numi Petru și nimeni nu se va putea împotrivi. Cu gândul la fiul ei, își aminti de Iliaș și Ștefăniță pe vremea când erau mici și se urcau unul pe umerii celuilalt ca să ajungă până la fereastra odăii de școală și să o cheme afară, la joacă. Bucăți mari din Suceava și din copilăria ei se aflau în ea însăși și nu aveau cum să piară atâta vreme cât ea umbla pe pământ.

Se aflau chiar și în noi, pentru că văzusem totul, de la început. Cât timp vor exista zidurile Cetății Sucevei, noi o vom vedea pe Chiajna alergând înăuntrul lor, alături de frații săi, vom continua să le auzim glasurile și pașii răsunând sus, pe drumul de strajă ce înconjoară cetatea, din pod și până în hrubele tainice ce ies în pădurea Zamcăi.

7055 de la Facerea Lumii

Anul șerpilor

Fuga cu haraciul

În odaia doicilor cu podelele acoperite din perete în perete cu blănuri de urs, cu scoarțe țărănești răsucite suluri și proptite la prag, ca să nu se strecoare gerul de afară, Stana, fiica domnului, făcea joaca copiilor. Petru arunca un cal de lemn cât un deget, iar ea și Dobra se grăbeau să i-l aducă înapoi, în timp ce copilul râdea cu sughițuri, pentru că ele amândouă umblau în patru labe.

De ce îi spune odaia doicilor, când de fapt este odaia pruncilor?

Pe lângă pereți, doicile așezate pe lavițe coseau cămășuțe noi copiilor sau le dregeau pe cele din vară. În vatră ardea trosnind un foc puternic, în care una dintre femei aruncase și un lemn de brad plin de lacrimi de rășină, ca să miroasă frumos.

Dobra avea un an și opt luni. Petru avea nouă luni. Nimeni altcineva de la curte nu ținea socoteala vârstei coconilor domnești mai bine decât Stana. Poate din pricină că nu avea propriii ei copii și atunci dorul fierbinte se lăsa alinat de cei ai Chiajnei. La răstimpuri, Stana rămânea pe gânduri în mijlocul jocului, cu plasa de păr răsucită pe o parte, dând la iveală un semn roșu pe obraz, de la tâmplă până sub bărbie, pe unde trecuse marginea plasei până mai adineaori. În lipsa veseliei și a râsului, chipul ei căpăta din nou trăsături colțuroase și mici, de pasăre. În astfel de momente, doicile strecurau către ea priviri furișe, apoi se

uitau unele la altele. Abia așteptau noaptea, când coconii domnești aveau să adoarmă, iar ele vor putea discuta în liniște întreaga pricină a acestor zile.

Radu din Drăgoești, întâiul sfetnic, se arătase a fi șarpe încălzit de vodă la sân, care mușcase de îndată ce-i venise bine, adică chiar în toamna aceasta, după culesul recoltelor și după strângerea haraciului de la oameni. Velitului boier îi revenea sarcina aceasta. Catastiful cel mare al sumelor adunate din sate și de pe moșii era păstrat sub cheie de el. Avea grija sacilor cu bani până când venea vremea ca haraciul să fie trimis la Constantinopol. Se spunea că fugise peste munți, alăturându-se haidăului de Radu Ilie, cu cincizeci de mii de galbeni, sumă care le deruta pe doicile pruncilor domnești atunci când ajungeau cu vorba la ea. Cum ar putea arăta cincizeci de mii de galbeni? Taifasul se oprea o vreme aici, doicile muncindu-și mintea ca să cuprindă suma. Poate că este ca un râu de aur. Poate că este ca palatul acesta voievodal, dacă ar fi făcut numai și numai din aur. Ori poate că este ca livada domnească de la poalele Dealului Moldovenilor, cu mii de fructe de aur ivindu-se sfioase dintre frunze.

Se smulgeau însă din această visare și continuau să întoarcă faptele pe toate părțile, mai întâi pentru că oricum nimeni dintre cei cu care ar fi putut ele vorbi nu știa cu siguranță cât este haraciul țării și apoi pentru că tocarea mărunt a unui astfel de subiect greu le făcea să se simtă foarte importante.

Barbu din Pietroșani, ginerele domnului, se alăturase fărădelegii acesteia mișelești, fugind împreună cu Drăgoeștii și cu banii peste munți. Vestea căzuse ca un trăsnet asupra întregii Curți Domnești. În cele dintâi zile, capul nimănui nu-i păruse lui Mircea-Vodă că stă bine pe umeri. Tăiase câțiva boieri care obișnuiau să-și petreacă vremea cu nelegiuiții, blestemații și fățarnicii de boieri din Drăgoești și Pietroșani. Se oprise numai la bătrânul logofăt Barbu, tatăl fugarului, cel care adusese la Periș arcașii. Amintirea vitejiei celor doi Barbu din ziua aceea îi mai răcorise furia. Întemnițase pe logofăt și pusese să-i fie adusă fiica sa, ca să o silească

să se uite în ochii lui atunci când o va întreba: a știut ce ticluiește mârșavul, vicleanul și lepădătura prefăcută de soț al ei? Urma să fugă și ea împreună cu el, dar se răzgândise poate în cea din urmă clipă?

Stana îi ascultase acuzațiile și întrebările fără să clipească, cu nemișcarea pe care o au animalele foarte mici atunci când sunt prinse de fiarele pădurii. Nu auzea toate cuvintele, unele treceau pe lângă urechile ei, zburând mai departe fără să intre înăuntru. Spaima și o încredințare că viața ei se va isprăvi chiar acum, pe loc, îi desprinsese mintea de simțurile trupului, iar Stana se surprinse gândind, sub ploaia de întrebări strigate cu furie de tatăl său, că nimeni nu-i vorbise niciodată despre dragoste.

Slujnicele palatului șușoteau uneori între ele despre vreunul dintre oșteni. Din vorba fetelor, Stana înțelegea că una suferă, iar cealaltă o încurajează și o învață la ceva ce părea a fi deopotrivă un lucru prostesc și delicios. O suferință deci. Nu avusese parte niciodată de dragostea aceea de slujitor. Mama sa, fie-i țărâna ușoară, îi vorbise odinioară despre bucuria datoriei împlinite. O bucurie deci. Tatăl său îi spusese în urmă cu doi ani, când urcase pe tronul Valahiei, că are nevoie ca ea să-și împlinească rostul de fiică a domnului și să ia pe Barbu de bărbat. Un rost deci, un scop pentru care venise pe lume, să-și ajute tatăl să păstreze coroana.

Uitase toate aceste gânduri imediat cum scăpase de sub privirile lui Mircea-Vodă. Nu mai dusese până la capăt cercetarea aceasta a prezenței sau lipsei dragostei din viața ei. Odată ce primejdia trecuse sau cel puțin se îndepărtase, gândurile ei se adunaseră din adâncurile unde le scufundase teama de moarte și se ridicaseră din nou la suprafața lucrurilor.

De pe blana de urs privi copilul care arunca călușul de lemn, râzând și așteptând să-i fie adus înapoi. Va osândi și el la moarte prin spânzurare sau prin tăierea capului, așa cum făcea astăzi tatăl lui. Privi fetița care mergea de-a bușilea prin fața vetrei în care trosnea focul, periind blănurile cu degete grăsune, în căutarea jucăriei. Va fi măritată și ea

cu rostul ei, pe care deocamdată nu-l știa nimeni, dar la un moment dat îl vor afla tatăl ei și maica ei și i-l vor spune, acesta este rostul tău, o bucurie, nu o suferință, așa cum sunt dragostele slujitoarelor.

Mircea-Vodă îl dorise înapoi pe ginerele său, Barbu. Rana pe care i-o făcuse el, furând și fugind, îl duruse mult mai tare decât rana pe care i-o făcuse întâiul său sfetnic. Îl ceruse de la guvernatorul Transilvaniei, episcopul Martinuzzi, știut deja de toată lumea că face, de ani de zile, când jocul otomanilor, când pe al habsburgilor, încercând să nu supere nici pe unii, nici pe alții. Îl primise pentru zece pungi de ducați și doi prizonieri din temnițele Palatului Voievodal, condotieri milanezi. Barbu se afla acum undeva sub podeaua acoperită cu blănuri de urs pe care era așezată Stana, adânc sub pământ, în temnița palatului. Între cei doi prunci domnești, străjuită de doicile copiilor și de străjerii înarmați aflați la ușă, Stana își plimba palma peste blana aspră, încercând să și-l închipuie pe soțul său, trei încăperi mai jos.

Nu-l văzuse de când fusese adus. Nici măcar nu ceruse asta, simplul gând că ea se aflase lângă el atunci când în mintea lui se desfășurau planurile acelea îi făcea rău, i se strângea stomacul de rușine, de teama ca nu cumva și tatălui său să-i vină aceleași gânduri, cum a fost posibil să te întinzi noaptea lângă el, în pat, și să nu știi la ce se gândește?

Stana se întreba dacă tatăl ei ar avea tăria de a porunci ca ea să fie ucisă. Felul în care ne comportăm atunci când suntem trădați și suferim grăiește foarte limpede despre firea noastră cea adevărată. Tatăl ei se calma în astfel de momente, privirile i se răceau și i se limpezeau, vinovații puteau auzi cum adevărul se ridică în picioare și i se arată singur și nimeni nu mai putea face nimic dacă era vinovat, nu mai aveai cum să-l convingi pe vodă, nu mai aveai cum să ajungi până la milostenia lui, indiferent câți prunci ce rămâneau orfani i-ai fi arătat, câți părinți bătrâni și bolnavi, câte surori cu inimile sfâșiate pentru totdeauna de durere.

Aceasta avea să fie cea de pe urmă zi a soțului său.

Înainte de chindie aveau să-l spânzure.

Fuseseră unii care îi luaseră apărarea lui Barbu, spunând că o moarte prin tăierea capului ar fi mai potrivită pentru rangul lui, ceruseră să se țină seama și de vitejia cu care el luptase la Periș, vorbiseră despre firea tristă, mereu abătută și lesne de amăgit pe care o avusese dintotdeauna Barbu. Cu siguranță că alunecosul boier din Drăgoești, cu vorba lui cuceritoare și măiestria de a convinge, îl păcălise pe spătarul Barbu, atrăgându-l în această ispravă.

— De ce nu-i spuneți pe nume isprăvii? vorbise Mircea cu un glas ce părea că vine la el din pământ.

Deopotrivă pravilele și obiceiul pământului spuneau că trădarea țării și a domnului este vina cea mai mare și se pedepsește cu spânzurarea, dacă împricinatul este om simplu, cu tăierea capului dacă este boier cu rang. Pravila țării împarte vinile în mari și mici. Între vinile mari, trădarea domnului era fruntea.

— Nu este vreun furtișag mărunt sau vreo bătaie pe țarină, pentru o piatră de hotar mutată mai către pârâu. Și nu văd de ce i s-ar tăia capul ca unui boier cu stare, de vreme ce dintre moșneni l-am ridicat, eu cu mâna mea, mai spusese Mircea, punând capăt cu aceasta oricăror tocmeli.

Stana auzise că moartea prin tăierea capului este mai ușoară decât aceea prin spânzurare, dar cine scotea pe lume astfel de vorbe? Cine era acela care încercase amândouă morțile, ca pe două feluri de mâncare, și se întorsese apoi ca să povestească? Ea se temuse întotdeauna mai mult de capetele tăiate decât de spânzurații care atârnau în știreang. I se părea că nimeni niciodată nu va mai putea omorî capul acela desprins de trup pe când încă mai era viu, că el va trăi veșnic undeva, într-un coș de nuiele, de unde va privi lumea și toate cele ce continuă să se petreacă în jur și va povesti, va povesti, va povesti fără să poată fi oprit. Viețile celor care supraviețuiesc vor dăinui numai așa, istorisite de un cap răzbunător, ostatec într-un coș de nuiele.

Cel mai tare însă Stana se temea de vinovăție.

Să se simtă vinovată, copleșită sub povara aceea a unui lucru rău, poate interzis, făcut nu din vreun curaj ori din

răzvrătire, ci pentru că nu fusese îndeajuns de atentă, de isteață, i se părea chinul cel mai greu de suportat. Să nu știi ce te așteaptă, dar să știi sigur că este vorba de o pedeapsă cumplită – gândul acesta apăsa atât de greu pe toate celelalte, încât le adormea, Stana se simțea obosită, un somn diavolesc punea stăpânire pe ea, picotea răpusă sub privirile iuți ale doicilor. Pesemne că lor nu le-ar fi scăpat semnele trădării soților lor. Toate acele slujnice ale curții aveau răutăți atât de previzibile de la o vreme, încât era odihnitor să știi mereu la ce trebuie să te aștepți din partea lor. Răutatea și cruzimea lor aveau o curățenie ca a copiilor foarte mici care strivesc un gândac sau a pisicilor care, în loc să mănânce șoarecele, se joacă îndelung cu el.

Răzbunarea punea viața în mișcare, așa cum apa pune în mișcare roata morii. *Și ea mi-a făcut mie la fel* erau vorbele care trăgeau soarele sus pe cer zi de zi, trezind lumea din noaptea neființei, readucând-o iar și iar la viață pentru o nouă cruzime, o nouă răutate, alți spânzurați, alte trădări. Arareori, când vreuna dintre ele încerca cărarea îngustă și năpădită de buruieni a iertării, celelalte se strângeau în jurul ei ca furnicile în jurul unei firimituri de pâine, înconjurând-o ca să izoleze erezia de restul lumii și spunându-i: crezi cumva că o să țină minte că ai iertat? Crezi că o să facă la fel pentru tine? Ai să vezi că nu. Ai să vezi că te va lovi imediat cum te întorci cu spatele și atunci o să-ți pară rău că nu te-ai apărat acum, mai înainte să-i lași timp să prindă puteri. Vorbele erau rostite cu glasuri șoptite într-o cadență calmă, o blândețe a răului care, pentru Stana, făcea ca lumea aceea propovăduită de slujnice să fie cu atât mai înspăimântătoare, o gură a iadului ce se apropia alene, hrănindu-se cu spaimele pe care le stârnea între timp.

În anul acela al șerpilor, când se născuseră copii neînfricați și bănuitori, cu mare înrâurire asupra celorlalți și suferinzi de dureri de foale, iarna căzuse mai aprigă ca niciodată. Cele dintâi zăpezi se așternuseră pe tăcute la întâi al lui brumar și nu se mai ridicaseră până la sfârșitul primăverii următoare. Șerpii ieșiți din toate găurile pământului, ce năpădiseră

câmpurile și casele oamenilor, umpluseră pivnițele Palatului Voievodal sau atârnau de crengi, în livada domnească, înghețaseră în sfârșit peste noapte, pe unde fuseseră prinși de gerul căzut în mijlocul toamnei. Pieile lor fuseseră strânse de oameni abia după topirea zăpezilor. Vrăcițele de prin sate le dăduseră foc, bolborosind descântece pe deasupra grămezilor fumegânde, ca să țină șerpii departe pentru anul ce urma, iar copiii își făcuseră joacă umplând băsici de porc cu piei uscate, legându-le la gură și sunând din ele ca din zornăitori.

Prin nămeții aceștia ai lui brumar, oamenii ajunseseră la locul spânzurătorii cu mare trudă, înotând istoviți în zăpezile ce le treceau de țurloaie, cu capetele plecate sub viscolul înfășurat împrejurul lor, cu promoroacă pe sprâncene și pe gene. Peste mlaștina înghețată de la marginile Târgului de Vite se așternuse zăpada, iar colnicul cu spânzurătoarea se înălța alb sub ninsoarea deasă. Dincolo de mulțimea adunată, în cazanele spânzurate pe pirostrii deasupra focurilor forfotea rachiul adus din povernele domnești pentru cinstirea oamenilor. Fiecare avea să capete, la plecare, câte un cauc de rachiu fiert.

Atunci când Mircea și Chiajna urcară pe podina mărginită cu parmaclâc, ninsoarea încetă ca oprită cu mâna, ceea ce oamenilor le păru semn. În rândul întâi, chiar dinaintea voievodului, stăteau cele douăsprezece surori ale condamnatului și tatăl lor, logofătul Barbu cel bătrân. Târgoveții Bucureștilor se bătuseră pentru locurile din care le puteau vedea fețele, iar acum nu-și luau ochii de la ei. Așteptau cu mai multă nerăbdare spectacolul pe care aveau să-l ofere surorile lui Barbu decât spânzurătoarea în sine.

Cu un surtuc zdrențuit lăsat descheiat peste cămașa din cânepă, ca și cum gerul nu l-ar mai fi putut atinge de-acum, cu tălpile goale vârâte într-o pereche de ciubote găurite, osânditul fu adus la picioarele spânzurătorii. Mergea drept, privind pe deasupra capetelor oamenilor, către marginile cenușii ale cerului. Norii se strânseseră unul într-altul și coborâseră foarte aproape, ca și cum Dumnezeu pusese un

capac peste cele ce aveau să se întâmple. Barba crescută în temniță îi asudase pe drum, în cotiga acoperită în care fusese adus, nu mai mare decât un coșciug, iar acum prinsese țurțuri.

Rând pe rând, toate cele douăsprezece surori ale lui Barbu se înfățișaseră Doamnei Țării în zilele trecute, punându-i la picioare averile soților lor și cerând ca pedeapsa singurului moștenitor al Pietroșanilor să fie înlocuită cu alungarea pentru totdeauna din țară. Veneau plânse și zdrobite de durere, agățându-se cu disperare de cea de pe urmă nădejde a lor, o vorbă strecurată de Doamna Țării lui Mircea-Vodă, care ar fi putut întoarce lucrurile de pe drumul pe care porniseră, făcându-l pe vodă să se răzgândească. Plecaseră de fiecare dată fără să o înduplece pe Chiajna, care le privea nemișcată ca piatra. Unele blestemaseră amarnic în trăsurile lor, pe drumul de întoarcere. Altele avuseseră nevoie să fie stropite cu apă de hrean ca să-și vină în simțiri și abia după aceea își aruncaseră blestemele.

Niciodată mai mult ca acum, cuvintele închise în cărțulia pe care o cărase după ea pe cărări ascunse, către Cetatea Ciceului, nu-i păruseră mai adevărate. Paginile acelea care o tulburaseră în copilărie pentru că se îndepărtau atât de mult de învățătura lui Macarie, dar se apropiau amețitor de lucruri pe care sufletul ei le recunoștea, adevăruri care fuseseră scrise în ea și despre care nimeni nu cutezase să-i vorbească, ci numai nădăjduiau fierbinte ca ea să le înțeleagă singură îi apăreau acum din nou în fața ochilor, în vreme ce le privea pe surorile trădătorului, aflate la picioarele ei.

„Cesare Borgia era socotit un om fără milă, totuși această cruzime a lui restabilise ordinea în Romagna, adusese acestei provincii unitatea și pacea și o făcuse să fie credincioasă principelui...

Se pune astfel problema dacă este mai bine să fii iubit decât temut sau invers. Răspunsul este că ar trebui să fii și una și alta. Dar atunci când unul din două trebuie să lipsească, este mult mai sigur pentru tine să fii temut decât iubit. Căci despre oameni se poate spune în general lucrul

acesta: sunt nerecunoscători, schimbători, prefăcuți și ascunși, că fug de primejdii și sunt lacomi de câștig...

Oamenii șovăie mai puțin atunci când este vorba să facă rău unuia care și-a câștigat iubirea celorlalți decât altuia care se face temut", fusese de părere Niccolò Machiavelli.

Chiajna nu-și amintea când observase pentru întâia oară că știe pagini întregi pe de rost. Știa însă cu siguranță că, odată cu mutarea ei de la Curtea Moldovei la Curtea Valahiei, încetase să se mai îndoiască de adevărul din ele. Tot ceea ce odinioară îi păruse tulburător, nou și ispititor descoperise curând că este de fapt numai adevărul cunoscut de fiecare, ascuns de toată lumea. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* era o carte pentru vreme de pace. Valahia și tot restul lumii nu se aflau prea aproape de astfel de vremuri.

Împins de la spate de gâde, osânditul urcă pe sania ce avea să țină loc de butoi sub picioarele lui. Surorile își descoperiră capetele, smulgându-și tulpanele din cașmir și lăsând vederii părul despletit pe care juraseră să nu și-l mai îngrijească până când nu capătă mila lui vodă pentru fratele lor. Preotul se apropie de Barbu și-i dădu iertarea păcatelor, miruindu-i fruntea și întorcându-se apoi cu spatele către locul unde el avea să-și dea sufletul.

Printre oameni trecu o suflare istovită.

Gâdele petrecu lațul peste capul osânditului. Cele mai nevârstnice dintre surori ieșiră un pas în față și căzură în genunchi, aplecându-și frunțile în zăpadă și strigându-și de acolo rugămințile de iertare. Logofătul Barbu se apropie de podina domnească, strângând în pumni cușma boierească a nechibzuitului său fiu, pe care străjile i-o dăduseră atunci când osânditul fusese coborât din cotigă. Ridică ochii la Mircea-Vodă și ceru să-i fie luate zilele, în schimbul surghiunului pe viață al feciorului. Din prunul ciung de la poalele colnicului, pe care nici zăpada nu se așeza, așa că ramurile lui uscate se desenau ca niște cicatrici negre pe cer, răni vindecate urât, își luară zborul doi corbi.

Încălzite de așteptare, inimile oamenilor băteau mai iute, iar răsuflările lor trimiteau către spânzurătoare aburi groși, albi și fierbinți.

Chiajna privi osânditul, care nu avea liniște, smulgându-se din ștreang, trăgând de funia cu care îi erau legate mâinile, ferindu-se cu gesturi mânioase de atingerea gâdelui, și își aminti niște vorbe de odinioară ale lui Anghel: morți nu sunt decât cei liniștiți. Ceilalți viermuiesc zi și noapte printre noi, luptă mai departe și nu au pace în veci, căci ei nu mai au moarte. Au numai un soi de putere pe care o varsă asupra celor vii, care au orbirea de a-și închipui că a lor este puterea aceea, din ei vine, când ea de fapt vine din morții neliniștiți. Știi basmul cu apa vie turnată peste voinic, Măria Ta? o întrebase Anghel. Iată, apa vie este tocmai puterea unui mort din acesta viu, neliniștit.

Dacă Anghel ar fi avut dreptate, atunci într-o clipă Barbu trădătorul avea să devină nemuritor, gâdele avea să împingă sania cu piciorul, iar el avea să treacă în rândul celor care viermuiesc zi și noapte printre cei vii, vărsând asupra lor dorința nestinsă de răzbunare și un soi de putere care va continua să-i tot mâne într-o luptă fără sfârșit. Și deodată se simți neînsemnată, un păianjen firav prins în pânzele altcuiva. Încă nu plânsese moartea tatălui său, iar gândul acesta ivit pe neașteptate în clipa unei alte morți, poruncite de soțul său, i se păru răspunsul atoatecuprinzător al tuturor întrebărilor ce o frământau nopțile, dar lumina dură numai o clipă și pieri mai înainte ca ea să o cuprindă cu mintea și să înțeleagă.

În urma acestei dezvăluiri scurte rămase numai cu senzația că se zbătea în pânza păianjenului și cu încredințarea că are nevoie numai de o zvâcnire puternică și va scăpa, va rupe plasa, se va întoarce și o va destrăma cu ușurință, răsucind-o pe o nuia. Orice copil poate nimici o pânză de păianjen, trebuie doar să se afle în poziția potrivită, nu să intre în ea cu creștetul.

Chiajna își puse o palmă sub pântec și pe cealaltă deasupra, chiar sub inimă, apărând noul prunc ce creștea acolo

de grozăviile lumii de afară și ale celei din mintea ei. Băgase de seamă că ori de câte ori îngăduie gândurilor să rătăcească printre urgii, cruzimi și năpaste, pântecul umflat începe să o usture, ca și cum copilul i-ar fi dat semn că se teme. Își făgăduise că își va ține gândurile departe de astfel de încercări până când îi va veni sorocul, adică la începutul anului viitor, căci va fi tot un copil de iarnă, ca și cel dintâi fiu al său, Petru, rămas acum acasă împreună cu Stana.

Gâdele împinse sania, care alunecă ușor pe scândurile înghețate și se opri în vale, la poalele colnicului, la picioarele unor băietani. Osânditul zvâcni în ștreang. Mulțimea era liniștită ca un lac într-o zi senină de vară. Cea mai mare dintre cele douăsprezece surori își pierdu cunoștința și căzu pe o parte în nămeți, spulberând zăpada ușoară în aer. Chiajna privi la Mircea și-l văzu țintuind cu ochii pe fiecare dintre bărbații Pietroșenenilor, pe rând. Niciunul nu i se uită în ochi, plecându-și privirile pe măsură ce vodă ajungea la ei.

Ca să isprăvească treaba, gâdele se apropie de spânzurat, îi înlănțui genunchii cu brațele și trase o dată scurt. Gâtul osânditului pârâi ca trupul prunului cel schilod la ger. Bărbații scoaseră un sunet de aprobare, un *ha* icnit ca atunci când isprăveau un lucru anevoios. Femeile traseră cu putere aer în piept și-l sloboziră prelung, într-un suspin care trase afară după el toate durerile lor nemărturisite. Cu toții erau mulțumiți. De la cazanele din spate începu împărțirea rachiului fiert. Abia acum începu să plutească peste Târgul de Vite izul de sâmbure de prună spart, ca și cum împlinirea dreptei osânde dezlegase băierile miresmelor. Se împrăștie zvonul că vodă poruncise să fie aruncate două-trei boabe de piper în cazane, iar oamenii plescăiau cu uimire, căutând pe cerul gurii gustul necunoscut al mirodeniei ce călătorise pe Drumurile Mătăsii.

Logofătul Barbu cel bătrân și toți cumnații mortului primiră sarcina să strângă iute haraciul din nou și să aibă grijă ca mare parte din sumă să fie dată din pungile lor și de pe moșiile lor. Târgoveții Bucureștiului se simțiră răzbunați de

amintirea osânditului atârnând în ștreang atunci când fură nevoiți să scoată încă o dată galbenii pentru bir. Haraciul trebuia trimis la Constantinopol, altfel turcii vor trece Dunărea când se vor topi zăpezile.

— Nu ne-am putea lupta cu ei? întrebase Chiajna.

— Nimeni nu mai luptă astăzi cu turcii, răspunsese Mircea. Au cucerit lumea, mai este cineva care nu plătește bir sultanului?

La scurtă vreme după ziua aceea, Mircea trimise un copil de casă să o aducă pe fiica sa, Stana, în sala tronului. Chiajna stătea de-a dreapta soțului său și amândoi își așezaseră mâinile pe brațele jilțurilor domnești, nefiresc de înalte, ceea ce îi făcea să arate ca și cum s-ar fi pregătit să-și ia zborul. Erau de față câțiva dregători, vistiernicul, marele armaș, hatmanul și marele vornic. Nu era însă o adunare de seamă, cu toții se înfățișaseră în straiele de toată ziua, cu caftane cenușii, lipsite de podoabe și însemnele rangurilor, și se așezaseră de-a valma în jilțurile Sfatului Domnesc, fără să țină seama de rânduiala dregătoriilor.

Stana intrase, urmată de copilul de casă care se retrase în umbra unei draperii, în așteptarea unei noi porunci. În vremea din urmă, Chiajna era tot mai mulțumită de felul în care noul vătaf al curții strunea oastea de copii de casă și slujnice. Începuseră în sfârșit să aibă toți aceleași mișcări, să răspundă cu aceleași cuvinte atunci când erau întrebați, scurt și cuviincios, să-și cunoască locurile unde trebuiau să se retragă atunci când nu era nevoie de ei, așa fel ca Măriile Lor să-i găsească dintr-o singură privire, dar să nu atragă atenția asupra lor, așa cum se cuvenea la o curte domnească.

Chiajna o măsură pe Stana din creștet până în tălpi. Găsi potrivită rochia simplă din dimie și rangul ei arătat numai printr-o foaie de dantelă venețiană care-i acoperea umerii. Înclină abia ghicit capul către ea, împlinind cu aceasta așteptările Stanei, care intrase speriată și căuta acum cel mai mic semn că totul va fi bine. Știa pentru ce fusese chemată fiica domnului în sala tronului, dar nu de la soțul său, care își păstrase obiceiul de a-i vorbi rar și numai atunci când ea

punea întrebări precise, ci de la Maria Călțuna Craiovescu, care fusese cea dintâi, apoi de la jupânița Ralu a hatmanului Sucevei, care aflase la câteva ceasuri.

— Acesta este logofătul Ioan Norocea din Răzvad, vorbi Mircea, atunci când Stana se opri dinaintea lui.

De-a stânga scaunului domnesc stătea în picioare un bărbat tânăr în straie frânceşti, cu obrazul bărbierit şi părul retezat scurt, cu priviri plictisite şi un aer trufaş de străin. Chiajna se întreba mereu de unde tot aduce Mircea boierii aceştia noi, tineri căpitani de oaste sau dregători aflaţi pe primele trepte ale rangurilor de curte. Îi afla pesemne pe drumurile lui prin ţară, căci încă nu-şi schimbase obiceiul de a lipsi cu zilele din Bucureşti.

— Te vei mărita cu el, continuase voievodul, încercând să pună blândeţe în glas, dar izbutind să fie numai uşor stânjenit.

Sprâncenele Stanei se ridicară fără voia ei. Le aduse iute înapoi, sub ascultare, şi spaima ei dintâi pieri din ochi, înlocuită de o bucurie şi o uşurare. Era aşadar vorba despre o căsătorie. Se putea căsători, era un lucru lesne de împlinit, cu care ar fi adus mulţumire tatălui ei şi care ar fi aşezat-o iarăşi înapoi în inima lui, pe locul fiicei ascultătoare care merită priviri binevoitoare. Îşi închipui viaţa ei viitoare, lipsită de vinovăţia care o apăsa acum, şi se simţi recunoscătoare pentru această dezlegare găsită de tatăl său întregii pricini. Strecură către noul său mire o privire iute dintr-o parte, numai cu ochiul stâng, punând în lumină preţ de o singură clipă conturul ascuţit de pasăre al feţei sale. Îl găsi mult deasupra ei, cu atitudinea lui încrezătoare, nestingherită, cu gesturile sigure şi privirile trufaşe, surâzând sfruntat ori de câte ori câte un boier pufnea a mustrare şi clătina din cap acuzator.

Ioan Norocea din Răzvad îşi schimbă greutatea de pe un picior pe altul, ca şi cum ar fi vrut să pună în lumină straiele lui apusene, gest care nu scăpă nici Chiajnei, nici lui Mircea şi nu plăcu niciunuia. Plecă apoi fruntea către viitoarea lui mireasă, lipindu-şi bărbia de piept şi păstrând-o acolo preţ

de câteva clipe, ridicând-o apoi cu un surâs și țintuind-o pe Stana cu privirea – o închinăciune la fel de neobișnuită ca și straiele lui, adusă de pe meleaguri în care umerii și spatele supușilor rămâneau drepte în fața membrilor familiei domnitoare.

Sosise de curând din Cetatea Colonia de pe Rin, unde petrecuse un an printre studenții săraci ai universității germane, cu singurul scop de a deprinde limba, apoi a se face de folos lui vodă la Curtea Domnească din București. Anul acela îl schimbase însă pentru totdeauna. Nu spusese nimănui acasă că trăise la periferia universității, alături de fiul unui plutaș ce transporta mărfuri pe Rin și al unui țăran înstărit, printre martineții[1] îngrămădiți în pedagogii conduse cu mână de fier de vreun dascăl ce dorea să câștige bunăvoința magiștrilor.

Nu aveau dreptul să ia parte la toate cursurile, ci numai la cele care erau trecute pe lista pentru săraci, dar lui Ioan Norocea îi fusese de ajuns. Pricepuse iute depărtarea dintre locul în care ajunsese Cetatea Colonia și cel în care se afla Târgoviștea lui de acasă, într-o sfântă zi de duminică în care, rătăcind fără țintă, ajunsese la picioarele Domului.

Nu-l văzuse de departe, pentru că se răsucea la tot pasul după fete de precupeț învești mântate în dantele înfoiate, cu părul pe spate, ce râdeau și împrăștiau în jur miresme îmbătătoare culese din sticluțe tainice și dosite prin spatele urechilor lor. Niciuna nu-și ferise privirile de ale lui, iar Ioan Norocea din Răzvad simțise de la o vreme că-i țiuie urechile și ametește.

Văzuse construcția impunătoare, dantelată de sus până jos în marmură, încărcată de sfinți, regi și îngeri dăltuiți în piatră și împodobită cu stucaturi făcute parcă cu iglița numai atunci când deja se afla la picioarele ei. Când ridicase ochii ca să-i caute capătul, încă mai respira. Privirea lui însă nu izbuti să găsească ceea ce căuta, așa că inima dădu să i se oprească, iar respirația îi îngheță. Construcția părea vie și

1. Boboci, studenți săraci.

înfiptă în cer sau mai degrabă invers, scursă dintre nori, picătură cu picătură, până când atinsese pământul. Avea să se rușineze mai apoi tot restul vieții de această primă reacție la vederea Domului din Colonia. Pieptul i se umflase de plâns și două lacrimi îi îmbobociseră în colțurile ochilor. Se afla lângă piciorul lui Dumnezeu, talpa Sa coborâtă pe pământ era chiar aici, lângă el.

Dacă ar fi cercetat în amănunțime ce anume din tot acel an petrecut acolo îl schimbase atât de mult, ar fi spus că timpul acesta de care avusese nevoie ca să-și revină după vederea Domului făcuse aceasta. Descoperise o lume de existența căreia nu avusese habar, o lume mult mai înaltă, în care bisericile cu adevărat se ridicau până la Dumnezeu. Poate că din pricina aceasta Dumnezeu se uita arareori către valahi, pentru că ei nu-i ridicaseră niciodată biserici care să ajungă până la picioarele Lui.

Din discuțiile cu ceilalți studenți aflase că pe lume sunt multe alte orașe în care se află astfel de biserici fără capăt, care te pot îngenunchea pe prag numai prin simpla lor nesfârșire. Ba chiar, din respectul pe care studenții germani îl arătau în discuții unor tineri sosiți din Florența sau Milano, înțelegea că domurile orașelor acelora sunt încă și mai mărețe decât acesta din Colonia.

— Și în orașul tău sunt astfel de domuri? îl întrebaseră noii lui prieteni.

— Da, le spusese Ioan Norocea, după o clipă de gândire. Și la noi sunt. Tot la fel de mândre.

Biserica cea nouă a Doamnei Chiajna, biserică domnească, făloasă, căreia odată îi zărise turla peste zidurile Palatului Voievodal, ar fi încăput întreagă în domul din Colonia, iar oamenii încă ar fi putut intra pe lângă ea, ca să se închine la Dumnezeul acesta catolic ce părea a fi mult mai înstărit decât cel de acasă. Turnul Chindiei din Târgoviște așezat peste Biserica Domnească nu ar fi ajuns până în vârful domului colon.

Tot anul acela și toate câte le văzuse și le aflase acolo îl făceau acum să fie rușinat de tot ceea ce era valah: boierii

guşaţi şi felul în care-şi purtau pletele, sălile sărăcăcioase ale Palatului Voievodal, lipsite de lucrările marilor sculptori şi pictori care împodobeau palatele germane, purtările copiilor de casă şi obiceiurile curţii. Dacă ar fi fost cu putinţă, Ioan Norocea nu s-ar mai fi întors la clădirile scunde şi lipsite de orice urmă de artă, numite aici palate.

Nu era însă cu putinţă. Toţi banii pe care îi avea erau primiţi, de la o lună la alta, de la tatăl său. Avea să-şi capete moştenirea abia la moartea lui, probabil mulţi ani de acum înainte, într-un timp în care el însuşi va fi trecut de mult de tinereţe, probabil va fi însurat şi cu o curte de copii, lucruri care au puterea de a stinge dorul de ducă.

Întors aşadar în Răzvadul părintesc de la marginile Cetăţii Târgovişte, Ioan Norocea devenise iute miezul unui grup de feciori de boieri dornici să-l asculte povestind despre toate minunile pe care le văzuse şi le trăise timp de un an. Fusese însă la fel de iute părăsit de ei, pentru că păruse tuturor cu nasul pe sus, cam disprepuitor, iar Ioan Norocea chiar se simţea deasupra tuturor, numai că nu-şi închipuise că asta se vede.

Atunci când începuse să fie primit la adunările Sfatului Domnesc, privea boierii aşezaţi în jilţuri, cu trupurile mătăhăloase ascunse în caftane până în pământ, guşaţi şi bărboşi, cu plete atingându-le umerii şi purtând cuşme în miezul verii şi gândul îi fugea la tinerii germani cu părul tuns scurt şi gesturile sigure, lipsiţi de mantiile pe care începuseră să le considere motiv de amuzament, umblând prin Colonia numai în tunicile strânse pe trupurile suple şi vorbind despre lucrările lui Veit Stoss şi despre cărţi ilustrate cu gravurile lui Albrecht Dürer.

Primise vestea apropiatei sale căsătorii la fel ca Stana. Tatăl său îl poftise în odaia bună a conacului din Răzvad şi-i spusese scurt, pentru că mai erau şi alte treburi de făcut pe ziua aceea:

— Te însori cu fata lui vodă. Vezi să nu ne dai de ruşine cu prostiile pe care le-ai adus de prin străinătăţuri, că o să-ţi primeşti cea de pe urmă bătaie părintească în faţa scaunului domnesc, dacă o ceri.

Acum, Ioan Norocea nu se putea opri să o compare pe Stana, ce făcuse o plecăciune fără greș, cu fiicele nobililor coloni. O găsi plictisitoare, dar nu sosise la Curtea Domnească cu așteptări legate de frumusețea ei. Căsătoria aceasta avea să-i aducă un loc permanent în Sfatul Țării, ceea ce însemna că avea să locuiască în cetatea de scaun, unde se putea întâlni zilnic cu oameni sosiți din toate colțurile lumii, oameni pe măsura lui.

— Cam înfumurat, avea să-i spună Chiajna soțului său atunci când aveau să rămână singuri.

— O să-l strunim cu hotărâre. Este umblat prin lume și ne poate fi de folos.

— Plimbatul prin lume îi poate face pe tineri să-și dorească lucruri ce nu pot fi ale lor. Feciorul este deja derutat și trufaș.

— O să-i scoatem toate acestea din cap. O să-i rămână numai ce este bun.

Cetatea Brașovului în săptămâna Crăciunului era de o frumusețe de basm, mai cu seamă la ceasul rugăciunilor de vecernie, pornite odată cu aprinderea torțelor în oraș. Din puținele biserici catolice rămase se înălțau cântări domoale, stihurile prelungite cu tristețe înduioșând precupețele cu șolduri pline ce-și strângeau tarabele din Piața Sfatului. Din curtea școlii luterane a lui Honterus se auzea săltăreț *Gaudete*, cântat de glasurile îngerești ale seminariștilor din primul an, necuviincios de sprințare, dând orașului acoperit de zăpadă și luminat din belșug de torțe un aer de răzvrătire jucăușă, ca și cum copiii aceia ar fi știut un secret, că Dumnezeu a ridicat toate păcatele oamenilor, îngăduind de acum bucuria. Toate bisericile cuprinse de focul luteranismului preluau rebeliunea aceasta, cântând fără teamă colinde vesele.

Iar de dincolo, din Șchei, le răspundeau cu glasuri groase de clopote preoții și dascălii de la bisericile grecești ale

românilor, cântând, ca și cum ar fi fost haiduci ieșiți la luptă, *Lerui Doamne ler din înaltul cer*.

Pe fereastra boltită, în lumina albastră a începutului înserării, Neacșa Drăgoescu putea vedea străduța strâmtă de piatră cu case înalte, cu două și trei caturi, șerpuind luminos până la picioarele Bisericii Sfintei Maria din depărtare. Pe măsură ce noaptea cobora, tot mai multe făclii se aprindeau la ferestre, ca niște ochi care se deschideau, strălucind în întuneric. Curând aveau să se unească cu stelele de pe cer, știa asta din serile trecute, petrecute ca și aceasta tot la fereastră.

Încă nu dăduse poruncă să se aprindă lumânările în casă, iar odaia era tăcută și întunecată în spatele ei. Îi plăceau răgazurile acestea de dinaintea luminării casei. O făceau să simtă că-și poate păstra toate secretele, că poate tăinui de judecata aspră a oamenilor tot ceea ce era rușinos la ea: înălțimea ei, nepotrivită unei boieroaice și mai cu seamă soției unui boier scund. Lățimea neobișnuită a umerilor. Nepriceperea de a flecări cu eleganță despre lucruri femeiești, care ar fi putut să-i atragă compania altor boieroaice de seama ei, căci, slavă cerului, Cetatea Brașovului era plină de astfel de jupânese. Răsfățul necugetat al fiicelor ei, care tocau banii tatălui lor cu pretenții de rochii pe potriva cetății acesteia bogate. Trădările soțului său, ce schimba taberele după cum i se părea că bat vânturile printre marile împărății ale lumii.

Neacșa se temuse atunci când guvernatorul Transilvaniei i-l predase lui Mircea Ciobanul pe ginerele său. Barbu din Pietroșani locuise împreună cu ei chiar aici, în casa aceasta de pe străduța strâmtă și șerpuită, în două odăi lăturalnice. Cele mai mici odăi, de holtei, de vreme ce pribegise fără soția sa. Lefegiii intraseră peste ei în casă, punând lesne la pământ pe cei câțiva oșteni ai lui Radu Drăgoescu, îl luaseră pe Barbu și plecaseră. Neacșa privise la toate acestea împietrită de spaimă, întrebându-se ce ar face dacă Martinuzzi l-ar vinde și pe soțul său. Ce i-ar mai rămâne ei de făcut, străină într-o cetate puternică ce nu părea să o primească

cu bucurie, cu trei fete de măritat, dezmierdate și cu gândul numai la podoabe? Nevasta unui trădător acasă, în Valahia, pribeagă săracă și văduvă aici, în Transilvania. Singurul răspuns pe care îl găsise fusese că ar putea, de pildă, să-și pună capăt zilelor, iar dezlegarea aceasta o liniștise. Se temuse încă și mai tare atunci când sosise vestea spânzurării lui Barbu din Pietroșani.

— Pe mine nu o să mă ceară, îi spusese Radu Drăgoescu. Nu are bani pentru doi. Și apoi, guvernatorul Martinuzzi nu m-ar da, pentru că are nevoie de Radu Ilie pe tronul Valahiei, iar eu i-l pot așeza acolo.

Ba te-ar da, își spusese Neacșa în gând și nu lipise geană de geană câteva nopți la rând, deschizând ochii mari în întuneric la cel mai mic zgomot ce răzbătea târziu de pe străduțele din piatră ale cetății. Nu pricepea planurile complicate ale puterilor lumii, dar avea presimțiri ascuțite și precise, care nu o înșelau și care acum îi spuneau că soțul său nu înseamnă pentru Martinuzzi ce crede el. Adevărul se afla în frica ei, nu în încredințările pe care i le dădea Radu Drăgoescu.

Se scurseseră aproape două luni de la vestea spânzurării lui Barbu și până acum soțul său părea să fi avut dreptate. În casa cu trei caturi care stârnise tuturor sentimente amestecate la început, dar căreia învățaseră între timp să-i vadă părțile bune, se adunau zi de zi boierii pribegi, ticluind planuri mai bune decât cele de data trecută, aducând cu ei din când în când câte un căpitan de lefegii care promitea biruințe sigure, ascultând ce vești mai aduceau negustorii sosiți din București și, arareori, citind cu glas tare pentru toți cei de față vreun răvaș de la Radu Ilie. În răstimpurile acestor vizite ce se prelungeau uneori pe câte o întreagă zi, cele trei fiice ale boierului erau țintuite împreună cu mama lor în odăi, unde tânjeau după moșia întinsă a Drăgoeștilor, după livezile ei, luncile, dealurile cu flori, întinderile nesfârșite, verzi, în care puteai desface brațele în lături și vorbi tare după pofta inimii.

Tot în astfel de zile le ajungea și dorul după feciorii Izvoranilor. La capătul sfatului boieresc, Radu Drăgoescu le afla plânse și nefericite în iatacuri, frământând în mâini batiste împodobite cu horboțele mărunte cât unghia și povestindu-și una alteia dragostea.

— Dragoste? se supăra boierul, mai mult din pricină că știa că toate acestea îl vor costa pesemne alte rochii de la croitoriile brașovene, plătite și acelea tot din haraciul furat. Credeți că dragoste am simțit eu când am luat pe mamă-ta de soție? Ochii pe Radu Ilie, care este neînsurat și cât de curând va purta coroana Valahiei!

Neacșa Drăgoescu învățase să nu se mai simtă rănită de astfel de vorbe. Își adormise durerea, spunându-și că soțul său vorbește despre neamul ei vechi care a făcut-o potrivită pentru această căsătorie, zestrea bogată și dregătoriile tatălui ei, înlănțuite pe domniile multor voievozi valahi. Toate acestea erau deopotrivă ale ei și se străduise să se simtă mândră pentru ele, chiar dacă niciodată nu se vorbise despre ea cu adevărat, nimeni nu pomenise minunatul ei păr bălai ca lumina vara, greu de prins în pieptănături din pricina buclelor care se răsuceau de parcă ar fi fost vii, de ochii albaștri ca cicoarea peste care pleca gene negre, de pielea ca de prunc pe care încă o mai păstra și acum, neatinsă de trecerea vremii, de inima ei mare în care încăpeau, ca să fie iubiți, un soț mai scund decât ea care o luase mereu în zeflemea, un tată care mărturisise cinstit că a pregătit o zestre îndeajuns de mare cât să acopere neajunsul înălțimii și al sluțeniei miresei, trei fiice care moșteniseră gustul tatălui lor pentru măriri și pohfală.

Neacșa și Radu Drăgoescu erau verișori, crescuți dimpreună cu numeroasele vlăstare ale neamului pe dealurile pline de vii ale Sâmbureștilor. Copilele cu ighemonicon nu primeau pe Neacșa printre ele, pentru că statura ei stârnea hazul băieților. Blândă și dorind atâta numai, să le fie prin preajmă celor de-o vârstă cu ea, Neacșa îi urma pe toți la câțiva pași distanță, așteptând ca ei să aibă nevoie să apuce vreo creangă mai înaltă, plină de rod, ori cel mai copt strugure, aflat tocmai sus, în vârful bolții.

Atunci când părinții îi așezaseră față în față și le anunțase căsătoria pusă la cale, Neacșa îl îndrăgise pe loc pe tânărul Radu. Privirile lui sigure și poznașe, de fecior plăcut fetelor, nu se opreau niciodată asupra ei, dar ea înțelegea din aceasta că între ei există o învoială tainică și ocrotea cu drag legământul acesta. Între lumea reală și cea ticluită de închipuirea ei se produsese de mult o ruptură care o proteja pe Neacșa de durere. În zilele de sărbătoare, când toți veliții boieri erau chemați la curte împreună cu familiile, îl privea învârtindu-se curtenitor pe lângă toate jupânițele Târgoviștei și i se umezeau ochii de dragul lui. Se închipuia una dintre fetele acelea micuțe de statură, căci tânărul Radu din Drăgoești le alegea întotdeauna mai scunde decât el.

Trăit o viață întreagă în răsfățul doamnelor și având deosebita înțelepciune de a se arăta întotdeauna recunoscător pentru acest răsfăț, Radu Drăgoescu căpătase către maturitate un zâmbet plin de încredere, numai dintr-o jumătate a gurii și cu sprâncenele ușor ridicate formând râuri mici de piele pe fruntea înaltă. Cum să nu fi fost sigur pe el și liniștit, când valurile de iubire și ură de la curte se mișcau numai la răsuflările doamnelor, iar doamnele îl iertau, îl înțelegeau și-l apărau?

Neacșa îl urmase în pribegia aceasta așa cum ți-ai urma ursita, știind bine că, indiferent câte căi ocolitoare ar găsi, toate o vor aduce până la urmă în același punct. Inima ei îi spunea că boierii strânși în jurul soțului său nu vor izbândi. Că, într-un fel sau altul, Dumnezeu va pedepsi furtul haraciului țării. Cu blândețea neobișnuită pentru o femeie care arăta ca ea, Neacșa trăia zilele acestea ca pe un sfârșit, bucurându-se cu împăcare de colindele celor trei confesiuni ale Cetății Brașovului, mulțumind cerului că înțelegerea nu cobora și asupra fiicelor sale, care erau poftite pe la toate zaiafeturile cu dichis ale cetății și cereau mereu alte și alte rochii, alți conduri, alte podoabe.

Sub fereastră, străduța îngrămădită între șirurile de case înalte se umpluse de colindători. Râsetele lor urcau pe pereții din piatră ca șerpii, risipindu-se în văzduhul înghețat.

Începuse să ningă, spre bucuria copiilor înfășurați în broboade groase care îngrămădiseră desagii cu covrigi într-un portic mai dosit și se bulgăreau, chiuind. Luminile își schimbaseră culoarea, devenind porfirii. Bucătăreasa Neacșei deschise ușa ce dădea în străduță, împărți gloatei câteva mere, apoi îi alungă pe toți, ridicând brațele și strigând așa cum făceau podgorenii acasă ca să alunge graurii din vie. Merele fuseseră prea puține, iar cetele de colindători plecară încăierându-se din pricina lor, aruncându-le de la unul la altul, punându-și piedică și trântindu-se în zăpadă.

În liniștea care se așternu pe urmele lor, bucătăreasa se ivi în pragul sălii din care Neacșa privea cetatea învăluită de farmec. Purta pe șold un coș mare de nuiele plin cu pâinici și într-o mână un sfeșnic cu toate lumânările aprinse. Sala se umplu de umbre mișcătoare și de sunete. Femeia puse sfeșnicul pe scrin, bătu puternic din picioare ca să cadă zăpada de pe botine, mai ocărî o dată cetele de colindători care pesemne i se părea că scăpaseră prea ieftin, ei, bată-vă pustia de pârdalnici, da' ce credeți voi? Apoi începu să așeze pâinicile pe masa lungă din mijlocul sălii, suflând mai întâi pe dosul fiecăreia ca să îndepărteze făina prinsă de pe talpa cuptorului.

— Hai! La masă! spuse ea cu glas poruncitor, pentru că boierii aceștia ce le fuseseră trimiși spre găzduire de stăpânul lor îi păreau, din multe pricini, mai prejos decât boierii Brașovului. Ei, dar-ar boala în ei de techerghei! continuă apoi sfada ei cu colindătorii.

— Să trimiți pe cineva să aducă și pe jupânițele de la odăi, spuse Neacșa, trecând cu vederea purtările nepotrivite ale bucătăresei, așa cum trecea multe cu vederea de când sosiseră aici.

La Crăciun, la ospățul din casa judelui Brașovului, fetele aveau să fie înfățișate lui Radu Ilie. În primăvară, cu ajutorul lui Dumnezeu, năimirea mercenarilor avea în sfârșit să fie gata și bărbații vor porni cu toții spre Valahia. Bătălia va fi cu câștig, Mircea Ciobanul va fi scos din scaunul de domnie, una dintre fiicele ei va fi Doamna Țării, iar ea își va putea

petrece din nou zilele în viile nesfârșite ale Sâmbureștilor, scăldate în soare de la Ziua Cucului și până după cules. Slujnicele nu vor cuteza să vorbească în prezența ei, ci numai îi vor aștepta poruncile, cu ochii la ea. Le va privi ieșind afară cu ulcelele pline cu jar în care presăraseră tămâie și înconjurând viile cu vasele fumegânde, pentru rod bogat, întorcându-se apoi după câteva ceasuri de pe dealuri și aprinzând focuri în fața pragurilor, pentru încălzirea îngerilor. Ea le va surâde și lumea va înflori, răsplătind-o cu bunătate pentru bunătate, așa cum ar trebui să fie o rânduială dreaptă.

Poate că până la urmă sfârșitul pe care inima ei i-l arăta ca pe o tristețe permanentă nu era adevărat. Poate confunda dorul de casă cu o presimțire rea. Neacșa surâse acestui viitor construit de ea și se așeză la masă, alături de fiicele sale.

7056 de la Facerea Lumii

Anul lipitorilor de pește

Bătălia de la Miloște

Iarna care despărțise anul acela al șerpilor de anul lipitorilor de pește fusese cea mai lungă din câte își aminteau cei bătrâni. Gerurile năprasnice pustiiseră Cetatea Bucureștilor, închizând oamenii în casele îngropate până la streșini în zăpadă. Diminețile, când deschideau ușile ca să iasă la animale, un perete alb de omăt, prin care lumina răzbătea cu greu, bloca ieșirea. Trecătorile din munți rămăseseră închise până la începutul verii, bucurând oștenii lui Mircea, care căpătau în felul acesta un răgaz mai mare pentru pregătirea bătăliei care urma, dar întristând negustorii de toate neamurile pripășiți în cetate, cărora zăpezile le țineau treburile pe loc.

Pentru că ninsese viscolit până și în Duminica Floriilor, călugării de la o mănăstire tainică, ascunsă în pădurile dese dimprejur, scoseseră pe ascuns Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, numărătorul de stele, ca să citească în el ce se știe despre soarta oamenilor. Tunase în ziua Sfântului Vasile cel Mare, păzitorul de duhuri rele, ceea ce arăta pieire în războaie și bucurie mare pentru împărați și stăpânitori. Tunase neîncetat din ajunul Bobotezei și până după Soborul Sfântului Ioan Botezătorul, adică pricolici se vor ridica și frică de moarte va coborî printre oameni, iarna va fi lungă și grea, cu primejdie de lovituri, dureri de oase și tuse. Tunase în ziua de Blagovestenie, arătând an bogat în grâne și vin, pustiitor însă pentru ape și pește.

Călugării cercetaseră crugul anului așa cum era el arătat în Gromovnic și dăduseră de veste: primăvara avea să fie scurtă și vara avea să înceapă în ziua de Ispas, când se bat vitele cu leuștean ca să se îngrașe, iar femeile împart azime calde, ca să aibă sufletele care se înalță la ceruri merinde de drum.

Lucrurile se întâmplaseră exact așa cum le prevestise cartea oprită. Mai înainte de împlinirea semnelor însă, Bucureștiul devenise cu totul neîncăpător pentru mulțimile care doreau să locuiască aici. Nici nu trecuse bine Paștele, că exodul veneticilor spre cetate începu iarăși, ca și în primăvara trecută, ba chiar parcă cu mai multă furie de data aceasta. Se tăie din nou din marginile pădurilor ca să se facă loc noilor case și se reaprinseră zavistiile din anii trecuți, dintre pământeni și veniturile acestea care stricau rânduiala veche și otrăveau sufletele cu straiele lor bogate, cu ifose de vlădici și cu căruțele încărcate de averi.

De la cancelaria domniei se aduceau lui Mircea sute de pitace de intrare în cetate, ca să le semneze și apoi să fie pusă pecetea domnească. Curțile întinse ale Palatului Voievodal erau pline de la răsăritul soarelui până la asfințit. Greci sosiți cu butoaie de ulei, amfore de măsline și ciubere cu leandri, ovrei ce doreau să-și mute negustoriile mai aproape de otomani, noii stăpânitori ai lumii, și boieri de țară ce auziseră de împărțirea dregătoriilor domnești așteptau cu răbdare să le vină rândul să se înfățișeze Doamnei Țării, căci vodă se arăta arareori prin București.

În zilele de judecată, în fața Chiajnei ajungeau din ce în ce mai mulți bucureșteni nemulțumiți de toată această năvală. Pricinile erau mărunte, grecul își săpase umblătoare lângă cuhniile de vară ale unui pământean, ovreiul tăiase pomii de pe hotar, la rodul cărora avea dreptul și vecinul său, un boier venetic cârmise firul gârliței care udase până atunci trei grădini împrejur, aducându-l înapoi, tot pe pământul lui.

— Târgul fierbe, îi spusese Chiajna soțului său, într-una din puținele zile în care îl avea alături. Nimeni nu este mulțumit. Oamenii locului se răzvrătesc împotriva acestui asalt,

iar străinii și boierii au plătit și acum vor să dea drumul negustoriilor și să-și scoată banii pe care i-au dat.

Petru se ridicase binișor pe picioare, rupând deja și câteva vorbe, pe care deocamdată i le înțelegea numai Dobra, care le tălmăcea pentru doici. Mircea încă nu-și biruise stânjeneala ce-l cuprindea în preajma fiului său și pe care o punea pe seama vârstei copilului. „Fă-l de șapte ani și apoi dă-mi-l", obișnuia să-i spună Chiajnei. Băiatul lăsase locul la sânul maicii sale surorii lui, Marina, care de curând refuzase laptele, semn că Chiajna purta din nou prunc.

Se scurseseră abia trei ani de la ziua nunții ei, când pe dealurile din jurul Iașilor răsunaseră tulnicele buciumăreselor, făcând-o să se simtă pregătită pentru orice greutăți avea să-i scoată viața în cale, iar astăzi avea trei prunci și aștepta pe al patrulea, alăptase în fiecare an, simțea că ultima oară dormise o noapte întreagă în casa tatălui ei, iar oboseala, grețurile fără sfârșit și picioarele veșnic umflate ascuțiseră în ea niște răspunsuri scurte, tăioase, lipsite de răbdare. Începea să semene cu soțul său, încruntată și adâncită în tăceri. Te înrăiești, Măria Ta, puica babei, îi spunea baba, singura căreia îi mai îngăduia să o atingă fără ca pielea ei să se strângă cu iritare.

— Pune hotarnicii să măsoare locurile domnești dintre Tabaci și Podul de la Turn, din jurul Dealului Lupeștilor și de pe stânga Drumului Giurgiului, cum te duci spre Ciutărie, îi spusese Mircea, pregătindu-se să încalece din nou. Spune să le împartă în răzoare de câte un pogon. Pune grămăticii să pregătească hrisoave pe numele bucureștenilor vechi, pământeni. O să dăm moșia domnească în folosință oamenilor, fără dijmă, să crească vite și să-și facă grădini, să scoată pește din bălți și să vâneze în pădure. Toate sunt ale lor, câtă vreme îmi sunt credincioși. Așa vor fi mulțumiți?

— Spune-mi unde te duci, îi ceruse Chiajna, căreia mulțimea de coconi domnești plesnind de sănătate cu care umplea curțile îi dădea o nouă siguranță.

— Să fac același lucru cu pământurile Drăgoeștilor de la Vâlcea. Atâta doar că pe acelea le voi da de tot. Fiecare fost

clăcaș de-al lui Radu Drăgoescu va căpăta o bucată din pământul pe care a muncit până acum, cu hrisov pecetluit, să-l stăpânească cu toți fiii și urmașii lui, pentru totdeauna.

După pravila țării, moșiile trădătorilor se confiscau. După obiceiul pământului, ele erau date boierilor care se dovediseră credincioși domniei. Așa primiseră Radu Drăgoescu și Barbu din Pietroșani pământuri întinse, sate, ape cu mori și păduri. Așa treceau mereu moșiile de la un boier la altul, după cum băteau vânturile viclene ale vremii. Mircea găsise o cale nouă de a rupe cercul acesta supus slăbiciunilor omenești. Dacă moșiile, căsătoriile și averile nu izbutiseră până acum să pună capăt șirului neîntrerupt de trădări, atunci trăgea nădejde că cel puțin țăranii nu se vor ridica niciodată împotriva domniei, cu pretenții la tron sau la dregătorii înalte. În loc să dea dijma boierului, o vor da direct slujbașilor domniei. Vor fi liberi să vândă și să se mute dacă doresc, cu toate că se îndoia că țăranul va mai pleca vreodată undeva, odată ce îl făcuse stăpân pe o bucată de pământ.

În urma lui, Chiajna trimisese după hotarnici și după grămătici, dar pusese la cale ceva în plus față de sarcina ce o primise. În copilărie, de când intrase pentru cea dintâi oară în Cetatea Sucevei, de mâna maicii sale bune, pe care astăzi și-o mai amintea numai ca pe un miros de lapte, la tatăl său nu ajunseseră niciodată pricini mărunte ca cele care o chinuiau pe ea zilnic. Cetatea Sucevei fusese întotdeauna gospodărită de pârgarii săi. Dreptatea era împărțită de judele cetății. La judecata scaunului domnesc se înfățișau, ca să-l necăjească pe vodă, numai pricinile încurcate, cărora pârgarii nu le dădeau de capăt și era nevoie de poruncă domnească.

Avea să îngăduie bucureștenilor să-și aleagă doisprezece pârgari și un jude, fără amestecul vreunui dregător domnesc în conducerea cetății, fără vornic, adică liberi să se cârmuiască cum poftesc. Avea să numească un baș al străinilor care să se ocupe de treburile ovreilor, turcilor, sașilor, rușilor, polonezilor și tuturor celorlalți străini cu treburi în cetate, de vreme ce numărul lor părea să fie egal cu al locuitorilor.

Avea să-și petreacă apoi zilele în pacea odăilor doicilor, înconjurată de copii, fără altă grijă decât rânduiala meselor lor.

Știa că târgul Bucureștilor nu ar mai fi fost niciodată cu adevărat moșie domnească, proprietatea voievodului, dar cântărise îndelung pricina și găsea că aveau mai mult de câștigat decât de pierdut. Poate că Mircea avea să se înfurie pentru o vreme. Ce avea să-i facă însă? Era mama viitorului domn al Valahiei și mai purta încă un fiu în pântece. Îi dăruise trei copii sănătoși, iar al patrulea era pe drum. Nimic nu arăta că nu o va putea ține tot așa încă mulți ani de acum înainte, trimițând cu fiecare naștere câte o lovitură puternică vrăjmașilor.

Năpasta lipitorilor de pește lovi cetatea fără veste, căci oamenii uitaseră cuvintele Gromovnicului îndată ce iarna se muiase și grădinile înverziseră. Se ivise mai întâi printre copiii pescarilor săraci din mlaștinile ce împrejmuiau biserica lui Bucur, peste apă de jitnița domnească. Pruncii se topeau pe picioare, îngălbenindu-se la față și respirând din ce în ce mai greu, întinși fără vlagă prin cerdacuri.

De teama unei molime, oamenii locului și străinii se ferecară în case, Piața Mare din fața Palatului Voievodal rămase pustie, iar miresmele grele ale târgului se curățară, în lipsa animalelor tăiate zilnic la scaunele măcelarilor și a hălcilor de carne spălate de sânge în Dâmbovița. Nedumerite, căprioarele din ciutărie ieșiră până în marginea livezii domnești de pe Drumul Giurgiului, amușinând curioase lumea cea nouă, lipsită de oameni.

Molima nu se întinse, alți prunci nu se mai îmbolnăviră, de vreme ce fiecare mânca din pivnițele și cămările lui, iar primii pești morți, ce pluteau cu burțile albe în sus, se iviră la câteva zile. Era știut că lipitorile de pește nu aveau leac. Pescarii au mers la călugării mănăstirii ascunse în pădure și au cerut fâșii din funia clopotului, ca să facă din ele trei lumânări. Le-au ținut aprinse pe malul gârlei, postind și rugându-se, apoi le-au stins în apă atunci când mucurile abia se mai zăreau din pământ. Împlineau toate acestea mai mult

ca să scape de sentimentul de vinovăție – numai multele lor păcate aduseseră pe lume anul acesta care avea să însemne pentru ei sărăcie – decât pentru alungarea lipitorilor. Numai o nouă iarnă lungă și geroasă cum fusese cea trecută avea să-i scape de ele.

Luminată de o idee care i se păru tare bună, Chiajna trimise răvaș lui Mircea, în Vâlcea.

„Copiii au început să se îmbolnăvească în cetate. În mlaștini, mulți au murit. Ne-am temut de o molimă și ne-am ferecat în case. Pescarii au descoperit că peștii sunt plini de lipitori, așa că am oprit pescuitul și am închis scaunele pescarilor. Am spus oamenilor că-și vor putea alege doisprezece pârgari și un jude, care să judece pricinile mărunte ale târgului."

Strecurată în mijlocul veștilor rele, îngrijorătoare, fapta ei avea să-și mai piardă din importanță ori măcar avea să capete una nouă, să treacă drept un soi de consolare pentru oamenii care treceau printr-un an greu. Răspunsul lui Mircea îi aminti încă o dată că el poate fi mult mai pătrunzător decât îl arată mersul greoi de urs și mișcările care nu aveau îndemânare decât într-o singură împrejurare – în luptă:

„Până mă întorc acasă, să aibă și sigiliu, ca orice oraș liber. Judele și pârgarii vor rosti legământul și vor primi sigiliul în fața mea."

Preț de o clipă avu încredințarea că el știuse, aflase totul prin vreo iscoadă și așteptase numai ca să vadă dacă ea îi va spune sau îl va pune în fața faptului împlinit. Mai citi o dată răvașul, încercând să-și închipuie glasul lui rostind cuvintele acelea și să le descopere astfel înțelesurile ascunse. Nu, nu știuse. Dar hotărârea ei îi păruse bună și avea să o întărească cu numele lui, așa cum făcuse cu toate ideile ei chibzuite de până acum.

Ziua rostirii legământului o stabiliră după cum putea Mircea să părăsească tabăra în care strângea bărbați ca să fie deprinși să lupte. Căzu la începutul verii, iar Chiajna trimise îndată veste mitropolitului de la Târgoviște și episcopului Râmnicului să se înfățișeze neîntârziat, căci lucrul avea

să se împlinească sub oblăduirea bisericii. Înmânarea catastifului și a sigiliului orașului avea să fie făcută în biserica din capul pieței, către jitnița domnească, ridicată de curând Stanei ca răsplată pentru supunerea ei. Sigiliul avea să fie păstrat peste an tot în Biserica Stanei.

În dimineața zilei hotărâte, Chiajna veghease îmbrăcarea coconilor domnești, pentru că nu renunțase la obiceiul ei năstrușnic de a purta pruncii după ea peste tot, o parascovenie pe care nu o înțelegea nimeni, dar toți se străduiau să nu arate asta. Din această pricină aveau nevoie de patru trăsuri ca să se deplaseze dintr-un loc într-altul, căci fiecare cocon călătorea cu doica sa și cu una dintre domnițele moldovence.

Vătaful curților porunci să fie deschisă Poarta de Sus și apucă el însuși de una dintre porți, trăgând-o după el și proptind-o cu trupul său. Pe lângă fiecare trăsură mergea călare câte unul dintre feciorii Izvoranilor, după cum îi menise Chiajna domnițelor sale. În Miezul Păresimilor, Miercurea Numărătorii Ouălor care înjumătățea Postul Mare, anunțase domnițele că se vor mărita anul acesta cu feciorii Izvoranilor, apoi le ceruse să-și aleagă câte unul.

— Ei sunt cei care ar trebui să spună pe care o doresc, Măria Ta, spusese Ralu, fiica hatmanului Sucevei, despărțită odinioară cu sila de o dragoste nepotrivită pe care o uitase între timp.

— Sunteți domnițe de curte, cele mai apropiate de Doamna Țării, răspunsese Chiajna. Voi alegeți!

Ilinca Arbore, căreia anii scurși nu-i prăpădiseră înflăcărările copilărești și limbuția, se repezise iute, ca și cum s-ar fi făcut numărătorile pentru vreunul dintre jocurile lor de prin livadă:

— Eu îl vreau pe Nan Porumbarul!

Încântată de puterea căpătată, Ralu, care nu avea nevoie decât de un mic imbold ca să cuteze să preia conducerea, îl alesese pe Țintea și, imediat cum îi rostise numele, un sentiment de proprietate crescuse în ea, bucurând-o. Smaragda, nepoata Marelui Vistiernic al Moldovei, domnița nevăzută și

neauzită a Chiajnei, ruşinoasă ca o călugăriţă care nu a văzut niciodată lumea, devenise astfel viitoarea mireasă a lui Vlaicu, întâiul născut al Izvoranilor.

Îşi petrecuseră atunci restul zilei plutind de fericire. Era sărbătoarea Păresimilor, când era îngăduită numai o singură muncă: adunatul ouălor de la cuibare şi număratul lor, ca să se ştie câte se vor vopsi la Sfintele Paşti. Se amuzaseră purtând de mână pe mica Dobra printre fetele nemăritate care cercetau cuibarele, numărând în loc de un ou o mie, după cum le învăţau bătrânele, pentru spor.

— O mie, două mii, striga Ilinca, aşezând în coş două ouă.

Cele trei nunţi aveau să se facă în câşlegile de toamnă, când se măritau frumoasele şi cele cu zestre bogată. Câşlegile de iarnă erau privite de toată lumea ca un soi de probă dată a doua oară, o ultimă şansă pentru fetele rămase nemăritate din vară. Urma să mai fie hotărâtă doar ziua exactă, dar Chiajna întârzia momentul acesta, pe care-l simţea ca pe o rupere a celei de pe urmă legături cu copilăria ei şi cu viaţa din Cetatea Sucevei.

Fiecare pas din ultimii trei ani fusese câte o mică rupere, nici nu ştia cum de mai continua să găsească lucruri care încă aparţineau lumii aceleia. Cel dintâi copil – o rupere de ea însăşi, aşa cum se ştiuse până atunci. Apoi cel dintâi băiat, ca şi cum naşterea unei fete nu ar fi avut atâta putere încât să rupă cu adevărat puntea dintre ea şi copilărie, ca şi cum încă ar mai fi existat o cale de întoarcere. Cea dintâi bătălie câştigată datorită planului ei. Cea dintâi biserică ridicată din porunca ei de femeie măritată. Acum avea să-şi mărite fostele druşte, cele din urmă dovezi că fusese odată fată în casa tatălui ei.

Nan Porumbarul călărea de-a dreapta trăsurii în care Ilinca supraveghea doica, care o supraveghea pe Dobra. Ţintea călărea de-a dreapta trăsurii Ralucăi, iar Vlaicu de-a dreapta trăsurii Smaragdei. Pe Mircea îl zărea printre perdelele trăsurii ei, îi vedea carâmbul cizmei din care ieşea mânerul unui pumnal şi un colţ al mantiei căptuşite cu purpură, ce bătea crupa calului. Alaiul ieşi în drum şi se lăsă către apa

Dâmboviței, mergând cu șiruri de oșteni dinainte, care să despice mulțimea adunată pe amândouă malurile, ce fremăta la trecerea lor ca valurile mării la trecerea corabiei. Ziua însemnată scosese toată suflarea cetății din case, iar stările se amestecaseră între ele, boierii mari stăteau alături de cei mici și cu toții alături de zarafi, negustori, cojocari, măcelari, croitori, brutari, postăvari, șelari, săpunari, podgorenii de pe cele două dealuri și toți meșterii pietrari și zidari. Dintr-o margine mai retrasă, noi îi priveam și gândeam la vremurile când târgul era cât palma, iar oamenii se cunoșteau cu toții după nume.

Numai străinii se țineau ceva mai departe de gloata pestriță, revărsată ca un aluat dospit peste marginile coveții, și priveau cu ușor dispreț totul, ca și cum înțelegerea faptului că până acum orașul aparținuse voievodului, ca orice moșie cu clăcași, le modificase puțin impresia pe care o avuseseră la început. Locul era mănos însă, aducător de câștiguri mari și iuți, iar oamenii mândri, ușor de jignit și răzbunători, așa că străinii își ascundeau gândul dintâi în spatele unor surâsuri largi, binevoitoare.

Între cei adunați astăzi ca să fie de față la ridicarea târgului în rang de oraș liber se afla și Spiridon Potecă, năsturar în București. Era uscat ca iasca, dar degetele lui cu pielea tăbăcită de acele, iglițele și sârmele cu care lucra puteau strânge ca menghina. Spiridon Potecă era singurul năsturar al târgului. Ce-i drept, nici nu ar fi fost nevoie de mai mulți, pentru că oamenii preferau să-și încheie straiele cu nojițe și șnururi, fără mare cheltuială, pentru că le făceau din cămășile mai vechi, rupte, decât să dea banii pe nasturii frumos îmbrăcați în postav ori împletitură ai lui Spiridon.

Năsturarul își folosea întreaga familie în atelier: pe năsturăreasa, o femeie la fel de uscată ca și el, care nu știa că este slută, așa că vorbea dezmierdat și se mișca unduios, ca și cum ar fi avut nuri de scos în față, doi feciori încă mânji, fără tuleie, o fată care se apropia îngrijorător de vârsta măritișului și două mai micuțe, care încă se mai alergau ca mâțele prin spatele cuptorului. Copilele cele mici aveau sarcina de

a strânge sâmburi de prune sau de corcodușe, băieții le găureau cu sula, iar el și fata cea mare îi împătureau în bucățele de postav ori îi înconjurau cu împletituri la igliță. Numai băiatul din leagăn încă nu căpătase nicio sarcină.

Avea și un model de nasturi domnești născocit de năsturăreasa, împletea o rozetă împrejurul unei zale, închipuind o floare, dar făcuse deocamdată numai o sută, pentru o rochie a Măriei Sale, Doamna Chiajna. Scosese zalele din cămășile de luptă ale morților căzuți anul trecut între bălțile Perișului, pe când lua parte la îngroparea lor, după porunca Doamnei. Le spălase de sânge, le alesese pe cele neatinse de sabie, fără îndoituri, lucrase câțiva nasturi mai colorați decât florile și îi dăruise Doamnei Chiajna, legându-se ca cea dintâi comandă să o facă fără plată. Căpătase de atunci înainte comenzi de nasturi de la întreaga curte. Ca orice om bun al cetății, Spiridon năsturarul izbutea și el destul de lesne să-i țină pe ai săi, după vorba târgului, „cu mațul sătul la Crăciun și cu curul fudul la Paște", ca să nu râdă ulița de ei.

Foile cu cheltuiala de la fiecare Paște îi necăjeau zilele mult timp după ce sărbătoarea trecea.

Straie ce s-au făcut copiilor, câți bani am cheltuit:
5 aspri pe 10 coți de postav, dulame la băieți
3 aspri cusutul dulamelor
2 aspri cămăși copilelor
15 aspri botine noi, câte o pereche de fiecare al casei

Citirea foii îi dădea usturimi de stomac în fiecare an, dar fie primit, că ulița nu avea ce să clevetească pe seama familiei năsturarului Spiridon Potecă. Nici nu-i gătea peste rangul lor, ferindu-se de trufia prin care mai apoi ar fi putut pătrunde în inimile copiilor alte multe păcate și ispite, nici nu-i dădea de rușine, purtându-i sub stare, pentru ca ei să nu crească cu ochii în pământ și să le-o ia alții, mai obraznici, dinainte.

Luase și el cu simbrie, ca tot târgul anul acesta, pescari care să-l ajute la strâns și găurit sâmburi ori la săpat grădina. Parte din ei, flăcăii în putere și cu inima mai tare, plecaseră la oaste, după Mircea-Vodă, ca să mai ușureze casele de guri

de hrănit. Ceilalți se risipiseră pe la ușile meșteșugarilor și ale negustorilor, primind orice plată pentru orice muncă. Unii, lipsiți de omenie, își băteau joc de necazul lor, muncindu-i ziua întreagă numai pe mâncare, plătindu-le abia câte un firfiric din când în când și scoțând apoi sufletul din ei pentru bănuțul acela.

Ziua în care ai cetății fuseseră chemați în Biserica Stanei ca să-și aleagă pârgarii avea să rămână cea mai importantă din viața lui. *Obștea este chemată să aleagă din rândul ei doisprezece pârgari*, strigase toboșarul pe la toate răspântiile, *care vor rămâne în slujbă un an.*

Obștea era și el, năsturarul Spiridon. Făcea parte dintre oamenii buni din târg, născut aici din tată născut aici. Se cerea să aibă nevastă și copii, negustorie sau meșteșug, casă cu grădini și pământ, animale și slujitori pe care să-i țină pe mâncare, încălțăminte și o cât de mică simbrie. Avea tot ce se cerea. Nu cutezase să viseze că va fi ales, dar simplul fapt că fusese întrebat și vorba lui fusese pusă la numărătoare îi umflase pieptul de mândrie. Tot restul zilei aceleia, năsturăreasa umblase pe lângă el îmbujorată și surâzătoare ca în anul nunții, iar copiii îl priviseră cu un respect mut, ca pe un străin.

Astăzi, pârgarii și judele pe care ei îi aleseseră atunci aveau să se lege în fața lui vodă că vor judeca cu dreptate pricinile și vor păzi bunul mers al treburilor orașului, oraș liber, fără stăpân, cu sigiliu și tribunal.

— Nasturii tăi, Spirache, îl înghionti năsturăreasa, atunci când Doamna Chiajna coborî din trăsură, la numai câțiva pași de ei.

Dorind să o răsplătească cumva pentru observația aceasta, Spiridon Potecă îi cuprinse umerii cu brațul, scuturând-o ușor, așa cum făcea uneori când se mândrea cu vreunul dintre băieți, și înclină capul de jur împrejur, ca și cum ar fi salutat pe toată lumea. Doamna Chiajna intră în biserică la brațul lui Mircea-Vodă, care purta cușma lui de astrahan cu egretă din pene de cocor negru, pe care Bucureștiul i-o văzuse numai de două ori în trei ani, pentru că de cele mai

multe ori voievodul străbătea cetatea în cămașă de zale, aidoma cu oștenii care-l înconjurau.

După intrarea Măriilor Lor în Biserica Stanei, cele două ape ale mulțimii se uniră în fața pridvorului și o rumoare de furtună ce stă să înceapă se ridică din mijlocul ei, cum se ridică aburii fierbinți din pământ în diminețile de vară. Eram și noi acolo, printre ei. Îi vedeam vălurind ca apa și îi auzeam aruncând cleveteli pe deasupra capetelor, dintr-o margine în alta.

— Are prunc, auzirăm glasul unei precupețe aflate chiar în spatele nostru.

— Nu are prunc, dar i s-a stricat laptele de rea ce este, îi răspunse cu voce tare, mult mai cutezătoare, o alta și cei din jur se împărțiră în două, jumătate râseră, jumătate țocăiră nemulțumiți din vârful limbii.

— Dacă tot v-ați îngrămădit ca să ajungeți în față, printre fețe boierești, nu mai bine vă țineți firea, ca să nu se cunoască ce sunteți de fapt? le mustrului o boieroaică aprinsă la față din pricina îmbulzelii.

— Baremi Doamna Chiajna a mai făcut câte una-alta și pentru noi, se ridicară din nou glasurile după o tăcere scurtă. Nu mai pute a hoit în piață.

— Păi, nu mai pute pentru că-i puțea ei, că vă întindeți tarabele până sub zidul palatului, strigă o negustorească tocmai din celălalt capăt al adunării. Doar nu crezi că pentru tine a pus să se curețe locul și apa.

Mulțimea hohoti iarăși, în huiduielile celor care țineau partea Chiajnei.

— Mircioaia! strigă cu veselie o voce de femeie.

— Și Ciobanul! îi răspunse alta.

— Nu vă e rușine de neobrăzați! Vă înțoliți cu ce aveți mai bun pe acasă, vă îmbrânciți să le ieșiți dinainte și ați fi în stare să le pupați poalele mantiilor și, cum se întorc cu spatele, vă dați arama pe față!

— Așa e! Ia scoateți-i afară dintre oameni, să-i vedem care sunt!

Vorbele de pe urmă avură darul de a coborî liniștea peste mulțime. Năsturăreasa privea când la Spiridon, când la copii, înțelegând bine că trăiește clipe însemnate și că va avea ce vorbi o iarnă întreagă cu vecinele.

— Părea cam palidă la față, sărăcuța, porniră din nou târgovețele.

— Obosită. Trei prunci în trei ani nu e ușor, cu tot ajutorul.

— Dar frumoasă rochie.

— Frumoasă.

— Lasă să o țină Dumnezeu sănătoasă, că e tânără.

— Și el? Ai văzut că s-a uitat la ea? Putea să nu se uite, e voievodul țării, nu trebuie să dea socoteală nimănui, dar el s-a uitat.

Legămintele, înmânarea sigiliului și binecuvântările durară mai bine de un ceas. Ușile bisericii se deschiseră larg și în prag se ivi mai întâi mitropolitul, care înaintă cât putu prin mulțime, cu un smoc de busuioc ridicat deasupra capului, aghesmuind oamenii. Apoi ieșiră Chiajna și Mircea, se opriră în pridvor, lăsând cei dintâi pârgari ai orașului să se strecoare pe lângă ei și să coboare alături de oameni și așteptară, privind drept în ochi pe fiecare boier, zaraf, negustor, măcelar, croitor, postăvar ori șelar la care izbutiră să ajungă cu privirea.

— Să-l stăpâniți sănătoși, oameni buni! spuse Mircea. Orașul este al vostru. Aveți grijă de el.

Îi pofti apoi pe toți sub poala pădurii, de-a lungul Uliței Mari care Vine de la Sârbi, unde îi așteptau mese întinse cu costițe, pastramă și vin, coșuri din cele mari, în care se culege via, pline cu pâini și munți de poame din livada domnească.

Iscoadele care cercetau zi de zi trecătorile din munți aduseră vestea că potecile s-au zbicit. Boierul Radu Drăgoescu știa că Mircea îl aștepta de partea aceasta a munților, chiar pe pământurile lui, că-și făcuse tabără la Miloște și învață

oamenii să bată cu sabia. Nu-și schimbase însă planurile, mai întâi, pentru că lupta avea să se dea acasă la el, iar boierul Radu Drăgoescu își punea toată nădejdea în țăranii Vâlcei, oamenii lui, pe care avea de gând să-i răscoale și să-i întoarcă împotriva lui Mircea, iar apoi, pentru că adunăturile din tabăra voievodului ar fi avut nevoie de câțiva ani ca să învețe să mânuiască sabia așa ca mercenarii lui.

Mircea știa că boierul Radu Drăgoescu știe. Păstrase însă ascunse hrisoavele prin care făcea oamenii stăpâni pe pământurile Olteniei, ca să nu se ducă vestea, și le împărți numai atunci când oastea mercenarilor ieși din trecători.

— Să-l stăpâniți sănătoși, oameni buni! le spunea, în vreme ce înmâna fiecăruia zapisul său. Să vă fie ocină și dedină vouă și fiilor voștri, câți vă va da Dumnezeu. Boierul Radu Drăgoescu este pe drum spre noi, vine să-și ia pământul înapoi, dar voi să vi-l apărați, că-i al vostru de astăzi înainte.

Mercenarii trecură Oltul pe la Râmnic, unde Drumul Oilor se încrucișează cu Drumul Sării ce vine de la ocnele Dejului, și intrară în Oltenia cu inimile ușoare. Treaba avea să fie cu câștig de data aceasta. Oamenii îi primiră surâzători, își deschiseră porțile ograzilor și îngăduiră ca oștenii să înnopteze prin șuri și șoproane, le adăpostiră caii prin grajduri și-i adăpară, omeniră trupele cu tot ce găsiră mai bun prin pivnițe.

— Haideți cu noi, oameni buni, îi îndemnau oștenii boierului Radu Drăgoescu. Mâine vom răpune pe ucigașul de Mircea Ciobanul și vom scăpa țara de blestematul de satrap. Stăpânul vostru, boierul Drăgoescu, s-a întors acasă.

A doua zi dimineață ieșiră din curți mai puțin de jumătate dintre cei care intraseră cu o seară în urmă. Praful de gândăcei presărat pe bucate și în ulcelele cu vin făcuse mercenarii de peste munți să-și verse și sufletul din ei și să se târască, prea sleiți de puteri ca să se mai țină pe picioare, pe la umbra gardurilor. După ceasul de tulburare din zori, când căpitanii nu izbutiră să-și ridice nici jumătate din oameni și să-i urce pe cai, hotărâră să-i părăsească acolo, în bătăturile vâlcenilor, și porniră mai departe cu cei care pesemne

adormiseră prea devreme ca să mai fie atinși de boala ciudată. Oltenii îi apucară de subsuori și-i cărară sub poala pădurii, așezându-i unul lângă altul ca să-și aștepte sfârșitul, apoi ridicară ghioagele, topoarele și arcurile și porniră către tabăra lui Mircea-Vodă, pe urmele mercenarilor.

Ajunseră la spartul târgului, când lupta se mai ostoise, iarba din lunca Slătioarei era de acum culcată toată la pământ și aerul încins de răsuflările fierbinți mirosea greu a sânge. Biruința lui Mircea-Vodă era atât de limpede, încât oștenii lui începuseră să-și îngăduie răgazuri, sprijinindu-și vârfurile săbiilor în pământ și trăgându-și sufletul cu răbdare alături de câte un lefegiu căzut în genunchi, căruia aveau să-i dea cea de pe urmă lovitură, dar nu era grabă. Sătenii proaspăt dăruiți de vodă cu cele dintâi bucăți de pământ ale lor intrară în câmpul de bătălie ca în lanul de grâu: umăr la umăr, cu mișcări așezate, de oameni porniți la secerat.

De pe un grui în spatele căruia soarele începea să apună, bătrânul Șerban, banul din Izvorani, rămas cepeleag de pe urma bătăliei de la Periș, unde își pierduse un dinte din față, își îndemna feciorii:

— Hai, săselule, hai cu sasa, ssrângeți armele vrăjmașilor și duceți-le la căruțe, în sabără!

Banul nu mai izbutea să spună *t*-urile și împărțise o vreme ghionturi, pumni și palme tuturor celor care cutezau să-i ia vorba în râs, până când oamenii se potoliseră. I se păru acum că aude hăhăitul vesel al unuia dintre oltenii intrați mai târziu pe luncă și își trecu privirea de la unul la altul, cercetându-i cu sprâncenele încruntate și fălcile strânse. Oamenii își lăsară îndată ochii în pământ, aplecându-se cu sârguință asupra muncii lor: prindeau capetele mercenarilor căzuți și le ridicau frunțile în lumină, ca să cerceteze dacă sunt vii sau morți. Ici-colo mai dădeau câte o ultimă lovitură vreunuia dintre cei veniți să le ia pământul înapoi.

Bârsan păcurarul rămăsese, ca și la cea dintâi bătălie, singur în mijlocul câmpului de luptă, cu ghioaga curată, abia cu câteva picături de sânge într-o margine. Intrase cu aceeași hotărâre de a-și afla sfârșitul și a pune capăt chinului care-i

seca sufletul. Lipsa fricii de moarte și nepăsarea cu care se arunca în focul luptei avuseseră același efect și de data aceasta. Bârsan părea acoperit de un clopot nevăzut care ținea vrăjmașii departe de el în timpul luptei. „Acuma, Doamne! Te rog!“, își spunea de fiecare dată când se avânta asupra vreunuia.

O vreme, după ce pârgarii Cetății Bucureștiului depuseseră legământul în Biserica Stanei, Chiajna trimisese soli de taină care să-i aducă vești din tabăra de la Vâlcea, până într-o zi când Mircea opri solul la el și-i trimise vorbă printr-un căpitan de-al său: nu mă mai iscodi, o să-i birui și am să mă întorc atunci când am să isprăvesc. Așteaptă-mă liniștită.

Răvașul o făcu să se simtă umilită. Se îndepărtă din nou de doamnele din suita ei, însingurându-se ca de fiecare dată când nu putea împărtăși nimănui ceea ce simțea. O vreme, înainte de cel dintâi copil, vorbise cu baba, își descărcase în fața ei sufletul și ascultase sfaturile simple, cu miros de pământ ale femeii. Nu le urmase niciodată, dar faptul că descărca undeva neliniștile o ajuta, îi ușura inima și-i limpezea gândurile. Cele mai bune rezolvări le afla împotrivindu-se babei și vorbelor ei.

Apoi însă, pe măsură ce copiii se iveau an de an, Chiajna fusese din ce mai stânjenită de pornirile acestea de a se sfătui cu bătrâna ei doică. Astăzi îi mai vorbea numai în gând, iar baba din mintea ei își făcea treaba în continuare, îi punea întrebările care o iritau pe Chiajna și o făceau să scoată singură la lumină răspunsurile. De ce ți se pare că ar cere umilință prin răvașul acesta, Măria Ta? întreba nelămurită baba din mintea ei. De când e lumea, bărbații luptă și noi îi așteptăm, ce este umilitor în asta? Așteaptă-mă liniștită, asta este umilitor, îi răspundea babei. Liniștită poți sta tu, doică, atunci când vrăjmașii au intrat în țară și sunt mai mulți, mai bine înarmați și mai pregătiți. Tu și jupânița Ralu, cu toată suita de doamne, cu slujnicele și toți copiii de casă, ăștia trebuie să stea liniștiți, pentru că sunt cei slabi. Nu aveți cu ce ajuta. Nu acum e vremea voastră. Nu acolo este locul vostru. Atunci când îmi scrie să-l aștept liniștită, nu vezi că mă așază în aceeași tagmă a celor slabi?

Că doar nu ți-o fi tagma printre bărbații înarmați, Doamne Maica Domnului, apără și păzește! se zburlea baba cea din mintea ei. Dacă asta ți-e toată umilința, Măria Ta, puică mică, atunci să știi că ți se năzare și e numai o închipuire. Ți-o fi sete, Despinuța babei, că se mai întâmplă femeilor ce poartă prunc să-și piardă firea și să vorbească prăpăstii pentru că nu au băut apă.

Pe când era numai o pruncă, Chiajna obișnuia să-i ceară Marulei, mai înainte ca ea să plece din nou în zările de unde aducea mătăsuri, smochine și cărți, o ultimă poveste, cea mai tainică dintre toate, povestea interzisă a tigroaicei din Forlì. A fost odată o prințesă cu părul lung-lung, cârlionțat și arămiu, bogată-bogată și deșteaptă-deșteaptă. Toți slujitorii tatălui său se minunau auzind că ea citise toate cărțile și aflase toate răspunsurile. Se numea Caterina Sforza și toate orașele în care ea intra i se plecau la picioare. Atunci când Roma s-a aflat în primejdie, Caterina Sforza purta în pântece prunc. A pus să-i fie făcută o armură pe potriva trupului său rotund, a încălecat, a ridicat sabia deasupra capului și a trecut Tibrul, în fruntea oștirii. De fiecare dată când vrăjmașii atacau orașul ei, Forlì, Caterina se afla în turnurile de apărare, în spatele crenelurilor, trăgând săgeată după săgeată.

Povestea i se părea în anii aceia nespus de tristă, poate din pricină că era întotdeauna ultima și sfârșitul ei anunța plecarea Marulei ori poate pentru că nu avusese niciodată curajul de a o întreba pe Marula care este sfârșitul poveștii tigroaicei din Forlì și nici negustoreasa nu i-l istorisise, întărindu-i bănuiala că prințesa ei avusese o soartă grea. În anii din urmă îi ceruse Marulei să ia urma poveștii și să afle dacă ea este adevărată. Nu știa ce avea să facă mai departe cu informația, la ce avea să-i slujească dacă va ști că armura cu pântece fusese aievea sau nu, dacă o prințesă grea încălecase într-adevăr pe cal și condusese oștirea. Povestea tigroaicei însă nu-i dădea pace și ea cerea mereu noi și noi detalii, cum și-ar fi scărpinat un loc cu mâncărime.

Imaginea armurii cu pântece i se ivi în spatele frunții atunci când îl văzu pe Mircea întorcându-se de la Miloște.

Venea călare în fruntea oamenilor și ea știu că au biruit din felul în care el își ținea umerii, din faptul că venea cu sabia scoasă din teacă, din felul în care conducea calul, ținând dârlogii numai într-o singură mână. Caterina fusese fiica ducelui de Milano și primise aceeași educație ca frații ei: învățase latină și greacă, citise pe Platon, Aristotel și discursurile lui Cicero, pictorii străluciți ai cetății îi vorbiseră despre compoziție, lumină și amestecul culorilor pentru a obține umbre care să arate ceasul din zi, primise lecții de spadă, călărit și tras cu arcul. Pe când avea 21 de ani, însărcinată în luna a șaptea, Caterina a pus să-i fie făcută o armură pe măsură, a trecut Tibrul călare, în fruntea oștirii, și a cucerit Castelul Sant'Angelo în numele soțului său. Acesta era adevărul, spusese Marula, care îndeplinise porunca și luase urma poveștii.

Mircea descălecă în curtea din față și porunci să fie lăsate deschise toate porțile, ca să intre oștenii, așa cum făcea de fiecare dată când ei se întorceau biruitori. Erau singurele momente în care oamenii nu se retrăgeau din jurul lui, iar Mircea dispăru curând într-un nor galben de praf, din care se ridicau râsete groase și glasuri răgușite, vesele. Chiajna avea să afle mersul bătăliei numai din poveștile lor, ca de fiecare dată. Umilință. În cetățile care îi luau Marulei săptămâni întregi ca să ajungă până la ele, contesele puteau lua parte la bătăliile soților lor, fără ca asta să ridice tot orașul în picioare.

Ori poate că îl ridica. Poate că oamenii se arătaseră la fel de înspăimântați ca și cei de aici de o astfel de idee, numai că tigroaica din Forlì găsise o cale de a se ridica deasupra lor și a face după cum îi fusese voia. Care era calea aceasta? Caterina cucerise Castelul Sant'Angelo în numele soțului său. Purtase toate acele lupte în numele soțului său, care fusese prea speriat ca să o facă el singur. Trebuia să fii măritată cu un bicisnic pentru ca lumea să îngăduie. Afară, în mijlocul curților, oștenii strigau numele lui Mircea, ridicând săbiile deasupra capetelor și aruncându-și cușmele în aer.

O ploaie rece și deasă, ruptă pe neașteptate din tării le spori veselia. Se lăsară spălați de șiroaiele ce coborau norii

de praf la pământ, prefăcându-i într-un mâl galben. Pivnicerii domnești descuiară lacătele și deschiseră ușile beciurilor, iar toată veselia aceea se scurse în pământ, către butoaiele cu vin.

La sfârșitul anului acela al lipitorilor de pește se născu cel de-al doilea fiu al lor, căruia îi puseră numele Mircea.

7059 de la Facerea Lumii

Anul în care vârcolacii au mâncat luna

Stolnicul Petre din Lăpușna

Ușa înaltă de doi stânjeni se deschise smucit și un boier în puterea vârstei, cu caftanul sfâșiat și o ureche însângerată, ieși împleticindu-se din sala vorniciei. Împlântă sabia în pântecele străjerului de pe coridor, lăsându-l îngenuncheat, cu mâinile adunate peste rană și cu gura deschisă larg, ca și cum aerul ar fi încetat să-i mai intre în piept, și se îndepărtă târându-și un picior către scara ce ducea la catul de jos.

Pe urmele lui se ivi Ioan Norocea din Răzvad, ieșit tot din vornicie. De fiecare dată când ușa înaltă se deschidea, dinăuntru răzbăteau preț de o clipă icneli înfundate, gemete de oameni ce trudesc la o muncă anevoioasă, sunete de mese și jilțuri târâte pe podele și de săbii lovite unele de altele. Ginerele lui vodă nu renunțase nici acum, după mai bine de patru ani, la straiele lui apusene, iar privirile îșI păstraseră înfumurarea și disprețul. Trecu pe lângă străjerul doborât la pământ fără să-i arunce nicio privire, cu toate că omul încerca să-i arate, cu cele de pe urmă puteri, încotro a luat-o fugarul. Coborî treptele câte două, ieși în aerul care începea să miroasă a iarnă și-l văzu căutându-și scăparea către gospodăriile domnești. Îl ajunse din urmă în fața unei fierării, îi prinse umărul cu stânga și-l întoarse cu fața către el.

Undeva, în spatele lui, Ioan Norocea din Răzvad auzea stins strigătele unei femei. Glasul ei se risipea pe deasupra

curților mai înainte ca înțelesul vorbelor să ajungă până la el. Împlântă sabia în trupul fugarului. Privirile boierului alunecară pe lângă el și rămaseră neclintite într-un punct aflat în spatele său, în vreme ce se stingeau. Ioan Norocea se răsuci scurt pe călcâie, smucindu-și poalele dolmanului din pumnul încleștat al mortului care alunecase la picioarele lui, pregătit să înfrunte noul vrăjmaș pe care-l bănuia în locul unde se opriseră privirile boierului.

Între Palatul Voievodal și gospodăriile domnești, în mijlocul curților neașteptat de pustii, domnița Dobra se oprise cu boneta în mână, cu părul încă pufos, de prunc, descoperit și cu ochii mari privindu-l țintă. Doica alerga speriată pe urmele copilei, iar Ioan Norocea pricepu că strigătele ei le auzise până acum, „așteaptă-mă, domniță mică!". Dobra îl privise pe boierul fugar în ochi, în cel de pe urmă ceas al lui. Sus, la ferestrele vorniciei, nenumărate umbre jucau ca într-un dans complicat și neobișnuit, a cărui muzică nu se auzea. Ioan Norocea privea furnicarul acela care fojgăia în liniște și trăia sentimentul că timpul a încetinit, că inimile tuturor celor din jur bat foarte încet și numai a lui a rămas la ritmul ei omenesc.

Clipa fu pusă înapoi în locașul ei de doica ce o ajunsese pe domniță, o prinsese de cot, iar atingerea aceasta ridicase încetinirea timpului și lucrurile reveniră la matca lor obișnuită.

— Pune căița pe cap, domniță, că-i rece afară și te prinde guturaiul, Doamne ferește! spunea, în vreme ce așeza pe creștetul copilei boneta cu pajuri domnești brodate cu fir de aur pe fiecare ureche.

— Îmi strângi prea tare șnurul, doică! se împotrivea Dobra. Las-o dezlegată! Și nu-i mai spune căiță. Sunt bonete, nu căițe.

Din Palatul Voievodal ieșise Chiajna și se apropia acum mânioasă de ei, urmată cu pași mici și iuți de Ralu. Ca să nu fie găsit vinovat de cele întâmplate, Ioan Norocea prinse mortul de subsuori și-l târî cu călcâiele pe pământ, dispărând către grajduri. Departe, una dintre ferestrele vorniciei se

deschise și un boier sări în curte, rostogolindu-se prin iarba pălită a sfârșitului de toamnă. În vreme ce se ridica nesigur pe picioare, căutând din priviri o cale de scăpare, de la aceeași fereastră sări după el un oștean numai în cămașă și platoșa din piele de bou. Îl ajunse la colțul rotăriei și-l doborî după o luptă scurtă, căci boierul fugise fără arme.

Chiajna o ridică pe Dobra în brațe cu un gest smucit ce părea menit mai degrabă doicii, o dădu jupâniței Ralu, apoi îi scoase boneta de pe cap și o întinse femeii care-și aștepta osânda, cu ochii în pământ.

— Strânge-ți lucrurile și pleacă, îi spuse, iar glasul ei era lipsit de orice urmă de mânie, ca și cum pentru ea pricina se isprăvise de mult și tulburarea trecuse.

Mai privi o dată pe urmele jupâniței Ralu, care pornise spre palat. Dobra îi înconjurase gâtul cu brațele. Îi surâse copilului, apoi străbătu curtea pustie și intră în vornicie. Într-o zi obișnuită de la mijlocul lui brumar, curțile domnești ar fi trebuit să fie pline de forfota plăpumăreselor ce băteau pernele și plăpumile și le lăsau întinse în bătaia vântului, ca să scoată din ele ploșnițele, a săpunarilor care își spălau cazanele cu leșie și le pregăteau pentru noile fierturi, a cuțitarilor care trăgeau cuțitele pe piatră ca să le ascută și a olarilor ce-și întorceau roțile cu fundul în sus și le rindeluiau tălpile, ca să nu mai alunece piciorul pe ele.

Numai astăzi asupra locului coborâseră o pace și o așteptare. Doica încă nu se mișcase de pe loc, frământând în mâini căița cu pajuri domnești, pe când Chiajna intră în vornicie, urcă scările largi de marmură, străbătu coridoarele catului de sus și se opri în fața ușii închise a sălii celei mari.

Înăuntru părea să clocotească un cazan de vrăjitoare. Răzbătea prin ușa închisă o dogoare de cuptor, șoapte înfundate se strecurau pe la încheieturi și se prelingeau în sus, către grinzile tavanului, ca niște limbi de foc. Dreaptă dinaintea ușii, privind în tăblia din lemn ca și cum ar fi așteptat ca vreun copil de casă să bage de seamă prezența ei aici și să-i deschidă, Chiajna aștepta. Straja de pe coridor nu se mișcase la sosirea ei, privind țintă aceeași ușă, cu mâna

pregătită pe mânerul sabiei de la brâu. La picioarele lui sclipea o baltă sângerie din care porneau două dâre șterse, urmele oșteanului răpus căruia el îi luase acum locul.

De la o vreme, tăcerea se schimbă, aerul din jur se răci și Chiajna știu că s-a sfârșit.

Rând pe rând, oștenii ieșiră din sala vorniciei, ștergându-și săbiile și vârându-le în teci.

Mircea apăru printre cei de pe urmă.

— Cheamă oamenii să-i strângă pe toți și să curețe sala, porunci peste umăr unui căpitan, apoi se opri în fața Chiajnei.

Se sfârșea cel de-al doilea an dintr-un șir de patru ani răi, prevestiți și așteptați cu îngrijorare de toți înțelepții ascunși ai lumii. Steaua care era inima cerului intrase în semnul Scorpiei, uscată și friguroasă, arătând sfârșitul unei lumi și nașterea alteia din cenușa celei dintâi. Primul fusese anul în care vârcolacii au mâncat luna. Regina Isabella, văduva principelui Zápolya, cedase principatul Transilvaniei lui Ferdinand de Habsburg în schimbul a o sută patruzeci de mii de florini de aur, două mici ducate în Silezia și promisiunea că fiul său va primi de soție pe una dintre fiicele regelui Ferdinand.

Vestea căzuse ca trăsnetul asupra Europei, stricând pacea multor mese împărătești. Transilvania neatârnată, care plătise până atunci numai un bir curtenitor sultanului Soliman și avusese strânse legături cu Habsburgii, îngăduind pătrunderea luteranismului în toate cetățile sale, căzuse din starea ei de echilibru. Cumpăna lumii se stricase. Luna de abia începuse să se știrbească atunci când vârcolaci născuți din fuioare toarse noaptea, fără lumânare, o mâncaseră, ascunzând-o vederii preț de un ceas. O sloboziseră înapoi însângerată, iar sfetnicii lui Ferdinand de Habsburg și ai sultanului Soliman prinseseră să umple zilele stăpânilor lor cu sfaturi care de care mai înțelepte, fiecare dorind să se folosească de acest prilej ca să se facă remarcat.

Vizirii îi ceruseră sultanului Soliman să intre cu oaste în principat, să-i îngenuncheze pe catolici cu un nou Mohács care să culce pentru totdeauna la pământ creștinătatea. Miniștrii îi ceruseră regelui Ferdinand să declare nule toate tratatele

de până atunci, numind principatul domeniu al coroanei Habsburgice, și să se pregătească de luptă cu Imperiul Otoman. Rând pe rând, toate semnele astrologilor se împlineau, iar ei le crestau riguros pe răboj: anul lipitorilor de pește urmase anului șerpilor, amândoi cu legături printre lighioane fără oase, alunecoase și viclene, ce trăiesc sub pământ sau sub ape, în locuri ferite de soare. Anul blestemat în care vârcolacii mâncaseră luna începuse într-o zi de sâmbătă, ziua morților, când este oprit să începi un lucru, căci nu vei avea parte de el, când nici cusutul veșmintelor nu se începe, ca să nu ajungi să le porți pe ultimul drum.

Prins în campania împotriva perșilor safavizi, sultanul Soliman nu ar fi putut purta un nou război până când nu își încheia socotelile cu Bagdadul. Trimise însă solie tuturor regilor creștini cu care avea încheiate alianțe, ca să le reamintească tratatele semnate, așa fel că Ferdinand descoperi că este singur împotriva stăpânului pământului și al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ.

Restul anului se scursese în nesfârșite negocieri de pace, amenințări și ultimatumuri între Înalta Poartă și Curtea de la Viena. Transilvania trebuia să rămână principat suzeran, așa cum fusese și până atunci, tocmai pentru ca între cele două imperii să existe un pământ-tampon. Lucru înțeles de Soliman, neînțeles de Curtea de la Viena.

Ca urmare a schimbării stăpânitorilor Transilvaniei, anul următor Radu Ilie Haidăul căpătase o adevărată oaste imperială cu care să-l alunge pe Mircea Ciobanul de pe tron, cincisprezece mii de oșteni cu tunuri la spatele trupelor și un polc de archebuzieri în frunte.

Pentru că țara începuse să-i țină partea lui Mircea-Vodă și oamenii îl ajutau, haidăul hotărâse să intre de data aceasta pe ascuns, să ocolească trecătorile bătute de negustori, păzite de vameși și cu sate risipite de-a lungul lor. Își întinsese oastea câtă frunză și iarbă de-a lungul văii înguste a Prahovei, pe la cele trei lespezi puse odinioară pe locul bătăliei de la Posada, ocolind comarnicele ciobanilor ce stăpâneau munții

Bucegilor. Izbutise să rămână ascuns până când își scosese oamenii dintre pădurile dese la loc întins, în câmpia vămii Prahovei, de unde cel dintâi vameș care văzuse nesfârșirea de oșteni trimisese solie călare la București.

Era prea târziu însă. Calea pe care veneau era dreaptă ca în palmă. Nicio colină nu-i ieșea lui Mircea în ajutor, nicio mlaștină, niciun grui. Cincisprezece mii de oșteni înarmați se apropiau tot mai mult de cetatea lui de scaun.

Știa că avea să piardă. Umblase în ziua aceea ca un lup prins în capcană. Trecuse dintr-un iatac în altul, lăsând ușile deschise pe urmele lui. Străbătuse sălile palatului, spătăria, logofeția, sala sfatului, ca și cum ar fi fost hăituit și ar fi căutat un loc liniștit ca să poată gândi. Ajunsese până jos, în temnița de sub pământ, și răcoarea locului ori poate vederea vrăjmașilor aflați sub lacăt, în puterea lui, îi limpezise gândurile.

Pusese să fie cercetate în taină conacele Craioveștilor și ale tuturor boierilor ce-și căsătoriseră fiicele în neamul lor. Trimisese iscoade care amăgiseră câte o slujnicuță dornică de atenție sau câte un fecior cu beteșugul băuturii, ce putea fi făcut lesne să vorbească. La conace fuseseră găsite pivnițe întregi pline cu arme, prin pădurile lor fuseseră descoperite adăposturi tainice săpate în pământ și acoperite cu împletituri de nuiele. Mircea trimisese al doilea rând de oameni prin țară, care bătuseră la porți fără să poarte săbii la brâu, numai cu butelci pline în mâini și cu fețe surâzătoare, și poftise boierii la o cinstită masă domnească.

Ospățul tocmai se isprăvise acum. În sala mare a vorniciei, boierii bănuiți de trădare fuseseră răpuși până la unul, patruzeci și șapte de leșuri fuseseră scoase din încăpere. Bătea un vânt uscat și rece, prevestitor de zăpezi, ceea ce ar fi putut fi o veste bună pentru Mircea, dacă ar fi sosit mai devreme, căci uzurpatorul ar fi putut rămâne blocat în trecătoarea Văii Prahovei, cincisprezece mii de trupuri înghețate ce aveau să fie găsite abia în primăvară, la topirea zăpezilor. Imaginea unor păduri pline de oșteni cu gesturile întrerupte la jumătate, înțepeniți în timp ce încercau să traverseze

munții, cu ochii deschiși a mirare pe sub pojghița de gheață care-i acoperea, aprinse iarăși mânia voievodului. Se închipui trimițând printre ei o mână de copii care să-i spulbere cu bâtele pe care le foloseau atunci când jucau țurca. Trufașa oaste a haimanalei aciuate la subsuoara Habsburgilor, biruită în râsetele unor copilandri.

Scutură capul scurt, încreținд pleoapele peste ochi, ca și cum ar fi dorit să alunge o viespe ce-i dădea târcoale. Nu se putea lăsa cuprins de visare. Avea să meargă până la capăt în lupta aceasta. Avea să le iasă în întâmpinare vrăjmașilor cu cei opt mii de oameni ai lui. Aveau să lupte ca și cum ar fi fost încredințați că biruința va fi a lor sau ca și cum nu ar mai fi urmat nimic după asta. O ultimă bătălie, după care lumea se va sfârși, îngerii vor trâmbița, semnul Fiului omului va despica cerurile și toate semințiile pământului vor fi judecate, la a doua venire a lui Iisus.

Ieși din sala vorniciei și se opri în fața Chiajnei, privind-o, căutând pe chipul ei semnul fricii. Îl află în măselele încleștate care făceau ca forma obrajilor ei să se schimbe abia ghicit și în cele două cute care îi apropiau sprâncenele una de cealaltă.

— O să le ieși în întâmpinare? îl întrebă ea, iar glasul nu o trădă, rămânând așezat și stăpânit.

— Da.

— Ai trimis deja oastea înainte?

— Da.

— De cât timp aveți nevoie ca să ajungeți până la ei?

— Câteva ceasuri.

Câteva ceasuri pentru ca ea să strângă lucrurile copiilor și să pornească cu ei către raiaua Giurgiului, unde avea să aștepte rezultatul bătăliei. Drumul făcut odinioară spre Cetatea Ciceului îi revenea în minte, cu toată împotrivirea ei. Nopțile petrecute sub cerul liber, pădurea mișunând de vietăți ascunse în întuneric, pestelca roasă de molii și bundița mirosind a stână cu care o îmbrăcase atunci Marula, frânturi de vorbe aspre repezite de locuitorii cetății, toate acestea invadau acum prezentul și o aruncau pe ea într-un vârtej de trăiri

care se perindau cu atâta iuțeală, încât nu avea vreme să le cerceteze amănunțit. Tristețe pentru copila care fusese și nemulțumire pentru că se lăsase doborâtă de frică. Vinovăție față de doamnele și domnițele credincioase pe care avea să le lase aici, în vreme ce ea va pleca să-și pună copiii la adăpost. Ceva nelămurit care se răsucea în pieptul ei când se gândea la Lăcustă și la Dumitrița, doica a doua, care-și duceau zilele undeva într-un colț dosit al Târgului de Sus, sub poala pădurii, veșnic în așteptarea vreunei porunci de-a ei.

Toate acestea însă păreau numai răspunsuri înșelătoare pe care mintea ei, în încercarea de a păstra ascuns adevăratul motiv al tulburării, i le scotea în față. Mai exista ceva, mai presus decât toate tristețile și înfrângerile, mai adânc și mai curat, care era acum amenințat.

Coborî scara frumoasă a vorniciei, străbătu aleile pietruite de-a lungul cărora ultimele tufănele se uscau încet și intră în Palatul Voievodal, ca să dea poruncile de plecare. Află pe Dobra și pe Petru fugărind pe coridoare o biată mâță care-și căuta scăparea pe sub câte o laviță, de unde coconii domnești o scoteau afară lovind cu palmele în tăbliile frumos pictate, iar pe cei mici, Marina, Mircea și mezinul Radu, în odaia doicilor, războindu-se într-un vacarm neînchipuit din pricina singurei cutiuțe muzicale din palat. În chip ciudat, haosul stârnit de prunci o înseninã. Își acoperi urechile cu palmele, surâzând obosit, ca omul ieșit cu bine dintr-o boală grea, și-și promise ca cel dintâi lucru pe care avea să-l facă la întoarcerea acasă să fie comandarea a încă patru cutiuțe, pentru stingerea pricinii.

Și atunci, deodată, înțelese.

Copiii ei nu aveau să cunoască surghiunul așa cum îl cunoscuse ea. Nimeni nu avea să-i privească ei pruncii sfruntat. Nimeni nu avea să cuteze a-i măsura din creștet până-n tălpi și a le da de înțeles că locul lor nu era acolo. Avea să intre în Cetatea Giurgiului purtând copiii în trăsuri domnești și avea să taie fără milă pe acela care nu se va purta cu ei așa cum se cuvine să te porți cu familia voievodului țării.

Decizia aceasta îi ridică apăsarea din gânduri și îi ușură inima. Nu știa exact cum anume va face baș-agalele raialei Giurgiului să-i trateze copiii cu respect, dar simpla hotărâre de a pedepsi cu pumnalul pe cei care i se vor așeza în cale îi punea în priviri o oțelire care o mai ajutase și altădată. Învățase în timp să se bizuie pe tăria aceasta ce urca în ea în momentele de cumpănă, o lumină înghețată de om pregătit să ucidă, care-i sticlea în ochi și pe care nu o putea stăpâni, asupra căreia nu putea porunci, apărea și dispărea după propria ei voie.

Ceru doicilor să strângă lucrurile copiilor. Straie călduroase pentru o iarnă petrecută la Dunăre. Câte un cufăr de fiecare. Numi și care cufere anume să se folosească: lădițele cele frumoase, săsești, pentru cei doi băieți mai mici. Cufărul brașovean cu însemnele domniei pentru moștenitorul tronului. Sipetele înflorate, ferecate în cercuri de fier, pentru rochiile cu zamfire și mărgăritare ale fetelor. Să se pună și cutiuța muzicală. Să fie ferecate în odăile lor bătrâna Maria Craiovescu, fiica sa, Maria Călțuna Hamza din casa Craiovescu și copila Bălașa. Să le fie aduse merinde, dar să fie ținute sub cheie până la întoarcerea lui Mircea-Vodă în cetate. Sau până la intrarea haidăului în București, dacă așa va voi Dumnezeu să se întâmple.

Celelalte doamne și domnițe din suita Doamnei Țării să fie trimise la moșiile soților lor. Doicile vor merge cu copiii, să se pregătească cu toate cele de trebuință. Stana va merge la Giurgiu. Ralu, Ilinca și Smaragda împreună cu pruncii lor vor merge la Giurgiu. Să se ferece cămările și pivnițele domnești, să rămână descuiate numai cămările slujitorimii. Oamenii să primească aceleași merinde ca până acum și să se îngrijească de aceleași treburi zilnice, iar judecata avea să se facă la întoarcerea lui Mircea-Vodă în cetate.

— Care va fi ori la sfârșitul bătăliei, ori la sfârșitul iernii, le mai spuse Chiajna. Să nu vă îndoiți că mă voi întoarce mai iute decât credeți.

În fruntea boierilor credincioși și a cetelor sale de străjeri, Mircea-Vodă a ieșit pe Poarta de Sus și a pornit către

miazănoapte. Înconjurate de oșteni călare, trăsurile ce purtau pe Chiajna cu copiii au ieșit pe Poarta de Jos și au luat Drumul Giurgiului, spre miazăzi. Piața Mare din fața palatului era pustie. Câteva tarabe părăsite deasupra cărora se zbăteau în bătaia vântului rogojinile ce slujiseră drept acoperitori. O precupeață aduna în poalele șorțului cojile găsite pe sub tarabe. Se îndreptă de șale și își acoperi gura cu palma, privind în urma alaiului.

În ultima clipă înaintea plecării, Chiajna porunci ca toți cei trei băieți să fie îmbrăcați cu rochiile fetelor. Teama pentru copiii ei era diferită de teama pentru ea însăși. Îi ascuțea mintea, îi făcea gândurile să se nască cu sutele și să alerge cu iuțeală.

Intrară în Codrii Vlăsiei ocolind ciutăria și vreme de câteva ceasuri nu mai ieșiră la lumină. Drumul prin pădure o adânci pe Chiajna în ea însăși. Simțise adesea în ultima vreme că în jurul ei lumea își pierduse farmecul. Dulceața zilelor dispăruse puțin câte puțin, fără ca ea să știe când începuse totul, care fusese clipa exactă în care se rupsese cea de pe urmă legătură cu ochii ei de copil, care aveau puterea de a vedea frumusețea în spatele sluțeniei.

Încerca uneori să intre înapoi în pielea copilei din odaia de școală, când umbra lui Macarie se întindea deasupra pupitrului la care ea, cu vârful limbii ivit printre dinți, rotunjea slovele, copiind un rând dintr-o cronică veche. Cheia fericirii ei de astăzi se afla la fetița aceea. Era un mister pe care nu dorea să-l dezlege, ci numai să-l facă să funcționeze, să poată privi din nou lumea cu ochii de atunci.

Anul trecut, anul în care vârcolacii mâncaseră luna, risipise pentru totdeauna nădejdea ca ea să mai poată privi vreodată lumea cu îngăduință. Se întâmplaseră prea multe lucruri care dezlegaseră băierile răului, nu numai schimbarea stăpânitorilor Transilvaniei răsucise soarta ei și a copiilor ei. Umbrele se întinseseră și asupra propriei ei familii. Nu venea numai din afară, venea și dinăuntru.

Iliaș renunțase la tronul Moldovei, tronul tatălui lor, cedându-l fratelui său. După cinci ani în care țara fusese

cârmuită de Doamna Elena, tocmai când sosise vremea ca el să-și intre pe deplin în drepturi, căci împlinise anii, fratele său cedase tronul. E drept că îi dăduse multe bătăi de cap mamei sale în acești cinci ani, arătându-se mai degrabă interesat de smintelile cu care se întorsese de la Constantinopol decât de cârmuirea țării, dar Doamna Elena și boierii trăseseră nădejde că avea să se îndrepte odată cu trecerea anilor.

Inima Chiajnei se strângea cu îngrijorare atunci când se gândea la el. Iliaș cel care o aștepta să isprăvească școala, cel care într-una din zile rămăsese răsturnat pe spate în ierburile înalte de la poalele turnului de răsărit, cu nasul spart din pricina căzăturii, era același cu Iliaș cel care anul trecut renunțase la tronul Moldovei. Același cap, aceleași brațe, aceiași umeri. Asta însemna că fapta aceasta existase dintotdeauna în el. Pe când ea se apleca deasupra lui, cercetându-i nasul spart și alergând la Lăcustă după leacuri, el purta sămânța acestei lepădări undeva adânc îngropată în inima lui, invizibilă oamenilor neștiutori, poate vizibilă vreunui înțelept din cei care citesc mersul stelelor și soarta muritorilor, dar cine întreabă la tot pasul pe astfel de înțelepți ce este mai bine de făcut?

Ștefăniță se întorsese la rândul său de la Constantinopol, unde luase odinioară locul fratelui său, și fusese urcat pe tron, sceptrul țării fusese pus în mâinile sale, mantia de purpură fusese așezată pe umerii săi în vreme ce douăzeci de diaconi cântaseră osanale. Avea 19 ani și Doamna Elena dăduse asigurări boierilor țării că va veghea strâns asupra lui. Ștefăniță își adusese însă de la Constantinopol o întreagă ceată de prieteni, feciorii bogați ai celor mai de seamă viziri, și își petreceau cu toții vremea în desfătări și ospețe. Mama sa îl îngăduise o vreme, așteptând ca fiul său să se obișnuiască cu fala de a fi voievodul țării. Boierii însă începuseră curând să se arate nerăbdători.

Doamna Elena încercase mai întâi cu vorba bună, apoi îl dojenise, apoi stârnise o adevărată sfadă la capătul căreia Ștefăniță amenințase că o va fereca în iatacul ei dacă toate acele sfaturi nu încetează. Nici Chiajna nu avusese mai mulți

sorți de izbândă. Răvașele ei se întorceau în București nedesfăcute. Primise în schimb un răvaș cu pecete domnească de la fratele său, trimis cu delegație de logofeți, așa fel ca ea să înțeleagă că vorbește voievodul Moldovei, nu Ștefăniță de la picioarele turnului în care ea învață slovele. Fuseseră câteva vorbe cuviincioase, vreo două vești lipsite de importanță din casa părintească și urări de sănătate întregii familii domnitoare a Valahiei.

Chiajna pricepuse. Acestea erau subiectele pe care Ștefăniță i le îngăduia. Își petrecuse ziua aceea urmărind joaca fiului său. Avea să o amenințe și el că o va întemnița? Ce trebuie pus în prunci, la anii lor mici, așa fel ca să-i ajute mai târziu, când marile decizii vor năvăli peste ei? Sau, mai degrabă, poate fi schimbat ceva dacă sămânța faptelor există în noi încă de la început? Petru ținea în pumnii grăsuni un căluț și un câine de lemn și-i repezea unul către altul, scoțând răgetele pe care-și închipuia că ar trebui să le scoată animalele în lupta lor.

În urmă cu numai câteva săptămâni, solii de la Suceava începuseră să aducă zilnic vești din ce în ce mai rele. Comisul Joldea al Moldovei strânsese în jurul său boierii nemulțumiți de purtările lui Ștefăniță și cereau ca tânărul voievod să cedeze la rândul său coroana și să se întoarcă la Constantinopol. Stolnicul Petre din Lăpușna, copil din flori al răposatului voievod Bogdan cel Orb, căpătase oaste de la regele polon și se afla la hotarele țării, pregătit să intre și să-și ceară dreptul la tron. Lupta pentru coroana Moldovei începuse, cu toate că Ștefăniță se afla încă pe tron și nu avea de gând să plece.

Chiajna ceruse atunci soțului său să-i ajute fratele.

— Îl vor ucide, îi spusese ea.

— Trebuie să-i ucidă el primul, răspunsese Mircea. Valahia nu poate ucide boieri moldoveni.

— Îl putem ajuta cu oaste. Dacă vei trimite oșteni la hotarul dintre noi, poate că stolnicul Petre din Lăpușna se va gândi mai bine înainte de a intra cu polonezii în țară.

— Pe noi ne amenință haidăul cu oaste la hotarul cu Transilvania, se încruntase Mircea la ea. Oștenii noștri sunt pregătiți pe Valea Oltului. Unde vrei să-i trimit?

— Îl vor ucide, repetase Chiajna încet, ca o litanie fără speranță.

— Este domn. Trebuie să-și apere tronul. Dacă nu ucide pe cel care cutează să se uite spre tronul lui, nimeni nu-l poate ajuta.

Vestea morții lui Ștefăniță sosise într-o dimineață și Chiajna se mirase că ziua începe totuși, că soarele nu-și ia măcar o clipă de răgaz ca să îngăduie întâmplării să-și facă loc în lume, să împingă lucrurile ce păreau a fi veșnice și să se așeze între ele, schimbând totul. Poruncise să fie îmbrăcați copiii și plecase cu ei în ciutărie. Își petrecuse ziua întreagă acolo, urmărindu-i cum se joacă în apa pârâului, cum aleargă pe podeț dintr-o parte în alta, împiedicându-se și ridicându-se iar, un șir gălăgios de căftănele care umpluseră pădurea de chiloman. Doicile încercau să-i împiedice să se ude la picioare, dar ea le făcu semn să lase copiii în pace. Nu apa rece a pârâului era răul care-i pândea pe ei.

Scosese răvașul ce anunța moartea fratelui ei și-l citise încă o dată și încă o dată, oprindu-se uneori cu privirea pe unele cuvinte a căror însemnătate părea să i se șteargă din minte, de îndată ce ochii treceau mai departe. Comisul Joldea îi poftise pe vodă și pe veliții boieri din Sfatul Țării la o vânătoare domnească de împăcare. Dacă într-adevăr stolnicul Petre din Lăpușna se afla la hotare cu oaste leșească, atunci poate că cei din țară ar fi mai bine să se unească, spusese el.

Se întâlniseră pe braniștea domnească de la Țuțora, în lunca Prutului, băuseră câte un păhărel cu rachiu de orzoaică și porniseră vânătoarea de cerbi. O săgeată, care fusese numită *rătăcită*, străpunsese grumazul tânărului voievod, iar boierii îi trimiseseră trupul maicii sale, la Suceava, împreună cu înștiințarea că Sfatul Țării alesese acolo, în tabăra de la Țuțora, pe comisul Joldea să le fie domn. Ștefăniță fusese cerbul vânat în ziua aceea. Ca semn de bună-credință și de

împăcare, noul voievod o cerea pe domnița Ruxandra de soție.

Aici avea Chiajna un punct în care se împiedica mereu cu cititul.

Ruxandra împlinise 14 ani și moștenise frumusețea verișoarei lor, Ruxandra Basarab Craiovescu, fosta Doamnă a Valahiei, pentru care, odinioară, doi voievozi se războiseră în toată legea. Din pielea ei părea să iasă o lumină ce ștergea contururile clare ale obrazului, lăsând impresia că e făcută din ape. Nu trăsăturile sau culoarea ochilor îi înduioșau pe toți cei care o priveau, ci lucruri mult mai tainice și neînțelese care se aflau în ei înșiși, iar apropierea micii Ruxandra numai le scotea la iveală. Felul lăcrimos și iertător în care privea oamenii, o umbră de tristețe abia ghicită în ochii ei, care îi încredința că îngerul acesta le-a văzut toate păcatele și le-a șters cumva, lăsându-i curați și buni, făcuseră iute din copila cea mică a lui Petru Rareș preferata tuturor.

Făptura aceasta făcută din miresme tămâiate și lumină era acum cerută de soție de comisul Joldea, după ce mai întâi pusese la cale uciderea fratelui ei. Lipsit de orice legătură de sânge cu Mușatinii, care l-ar fi îndreptățit să ceară firman de domnie de la Constantinopol, avea nevoie de o căsătorie care să-l așeze pe aceeași linie cu celălalt pretendent al tronului.

Cuvintele scrise în răvaș miroseau vag a vin negru și a fier, din pricina cernelii. Chiajna își trecuse vârful degetelor peste ele, ca și cum le-ar fi putut fixa, ca să nu-i mai joace în fața ochilor. Sora ei avea 7 ani când ea plecase din Suceava ca să-i fie soție lui Mircea. Pentru ea, mica Ruxandra avea să aibă pentru totdeauna 7 ani. Nu și-o putea închipui de 14, dar mai cu seamă nu și-o putea închipui soția cuiva, dând naștere pruncilor ce sfâșie carnea mamelor lor atunci când vin pe lume, asistând cu ochii larg deschiși la spânzurări și tăieri de capete, așteptând cu inima strânsă să vadă dacă de la bătălie se întoarce soțul său sau vrăjmașii aveau, în cel mai bun caz, să o întemnițeze pentru tot restul vieții.

Domnia comisului Joldea avea să se dovedească mai vremelnică decât un vis spulberat de primii zori. Mai înainte ca el să isprăvească de vorbit cu Doamna Elena despre planurile lui de căsătorie, stolnicul Petre din Lăpușna intrase cu oaste în Suceava, alungase pe Joldea și trimisese la Constantinopol pungile cu galbeni, cerând firman de domnie. Mulțumit de prietenia lui cu regele polon, care făcea parte din alianța Porții împotriva Habsburgilor, Soliman trimisese firmanul.

Stolnicul Petre își spusese Alexandru Lăpușneanu și ceruse să vină grămăticul, ca să scrie tuturor regilor și voievozilor că Moldova are domn nou, iar vechile tratate și înțelegeri rămân valabile.

Dar Doamna Elena și mica Ruxandra? se întrebase Chiajna. Noul voievod nu mai avea nevoie de o alianță cu casa Mușatinilor, căci era el însuși fiu al lui Bogdan cel Orb. Trei lucruri s-ar fi putut face: să fie trimise în surghiun, probabil că în aceeași Cetate a Ciceului în care se afla de atâta vreme și verișoara Ruxandra Basarab din casa Craioveștilor. Să fie lăsate să meargă la București, dacă Mircea-Vodă le-ar fi primit. Să fie ucise. Chiajna îndepărta însă iute această ultimă posibilitate, căci doamnele și domnițele celor două țări nu prea avuseseră până acum astfel de sorți crude, fiind lăsate în afara luptelor pentru tron, dintr-un ultim cavalerism de care bărbații prinși în ele dăduseră dovadă.

Chiajna își trimisese propriile iscoade, pe Marula cu caravana ei încărcată cu mătăsuri și răspândind miros de scorțișoară și piper, ca să afle ce se petrece. Ultima veste din Suceava spunea că Doamna Elena și mica Ruxandra sunt ferecate în odăile lor, iar ferestrele le-au fost bătute în scânduri.

— Nu are nevoie de ele, spusese Chiajna. De ce le închide?

— Nu știu, Măria Ta, recunoscuse Marula. Dar noul vodă a ajuns în Suceava beteag de picioare, bolește și se vaită. Grigore bărbierul spune că ar fi podagră și mi-a dat răvaș cu leacurile pe care trebuie să i le găsesc, așa că mă voi întoarce în Suceava curând și voi afla mai multe de data asta.

— Să-mi aduci veștile în Cetatea Giurgiului, Marula, îi spusese Chiajna, care făcea pregătirile de drum.

Iarna petrecută în raiaua Giurgiului avea să lase prea puține amintiri coconilor domnești. Chiajna îi ferise de privirile cetății, îngăduindu-le numai scurte răgazuri în curtea interioară strâmtă, veșnic umbrită de unul dintre ziduri. Gerurile năprasnice care se abătuseră asupra locurilor în iarna aceea ajutaseră, căci nasurile se învinețeau în câteva clipe, tăind copiilor pofta de joacă. Pescărușii înrăiți de foame și frig se roteau zi și noapte pe deasupra cetății din insulă, săgetând văzduhul cu țipete amenințătoare.

Ridicată odinioară pe insula de la vadul Giurgiului de Mircea cel Bătrân, pe ruinele altei cetăți, mult mai vechi, care se aflase acolo de la începutul vremurilor, cetatea era înconjurată de ape. Dunărea se desfăcea în brațe rotunjite împrejurul palmei aceleia de pământ, atât de mult dorite de-a lungul vremii de toate seminții care ajunseseră până aici. Turnul cel rotund de la miazănoapte și încă patru turnuri pătrate ce împrejmuiau cetatea își întindeau umbrele numai peste ape. Capul podului pe bărci construit către oraș era păzit de ieniceri. Șanțul lat, plin cu apă, ce înconjura zidurile dubla brațele Dunării. Departe, către malurile insulei, o ultimă fortificație ridicată mai mult din apă decât pe pământ zădărnicea orice încercare a vrăjmașilor de a ajunge sub ziduri.

Chiajna află în Giurgiu un soi neobișnuit de oameni, o amestecătură care-i stârni bănuielile de la cel dintâi ceas, diferiți de turci, diferiți de valahi, care nu s-ar mai fi putut potrivi niciunde altundeva în afara cetății lor. Nu le îngădui să o slujească, așa că puținele jupânese care bejeniseră împreună cu ea luară asupra lor toate sarcinile, învățând de nevoie cum să facă focul, cum să aștearnă la iuțeală masa sau cum să primenească patul.

Casa de la Giurgiu avea covoare turcești în fiecare odaie, groase, colorate, isprăvite cu ciucuri. Copiii ce se jucau pe ele păreau flori ieșite din țesătură. Dobra își alinia frații și surorile în spatele ei și mergeau cu pași mărunți pe câte una dintre liniile modelului, șerpuind cu toții ca o caravană printre dune.

— Acum suntem pe Drumul Bogdanului, spunea fetița. După prima cotitură vom intra pe Drumul Sării, mergem în portul Dejului, unde o să ne urcăm pe o corabie și plecăm pe Someș.

De la masa de scris, Chiajna le urmărea joaca. Avea să oprească cu strășnicie aducerea covoarelor acestora colorate, cu flori și păsări minunate risipite pe cuprinsul lor, în Palatul Voievodal de la București, căci lucrurile nu trebuiau amestecate. Atâta vreme cât va trăi ea și va avea un cuvânt de spus, vlăstarele Mușatinilor și ale Drăculeștilor vor păși pe blănuri de urs aruncate ici-colo peste dalele de piatră. Blană și piatră însemnau rădăcini, viețile înaintașilor păstrate la vedere, ca să știe ai cui sunt și ce e al lor. Joaca pruncilor ei pe covoare turcești îi părea la fel de primejdioasă ca plecarea feciorilor de domn la Constantinopol, la vârste când inimile lor sunt încă moi și lesne de amăgit.

Păstrase însă gândul acesta în minte pentru mai târziu, după ce avea să isprăvească cel mai important lucru. Chiajna îi scria o scrisoare sultanei Roxelana. Cele dintâi lucruri pe care le ceruse jupâniței Ralu atunci când sosiseră aici fuseseră penele de scris, hârtie și cerneală.

— Îngrijește-te ca hârtia și cerneala să nu-mi lipsească, îi spusese, căci de aici va veni salvarea sau pieirea noastră.

Privea copiii jucându-se în vreme ce căuta în minte cele mai potrivite cuvinte cu care să-i explice sultanei impasul în care se aflau. Le asculta chilomanul cu care ridicau casa și întreaga insulă în picioare. Pentru ei, acestea erau zilele fermecate ale copilăriei. Aici, în prezentul acesta care pentru ea însemna amărăciune și frământări, pentru ei se va afla mereu o lume fermecată, o frumusețe pe care nu o vor mai

găsi niciodată, nicăieri. Vor crește căutând farmecul zilelor acestora, pe care îl vedeau numai ei.

— Mamă, a venit tata? întrebaseră în cea dintâi dimineață, când se deșteptaseră în paturi străine, în ceea ce li se părea a fi o aventură încântătoare.

— A venit, le răspunsese Chiajna, numărându-i din ochi, cinci creștete castanii, cinci ființe fără nicio apărare care depindeau de ea și care uneori o înduioșau, alteori o iritau.

Când ajunsese ea invizibilă în propria viață, acoperită complet de cinci prunci cu slăbiciuni, dorințe, neputințe și nevoi?

— Am biruit?

Mircea ajunsese în cetatea din insula Giurgiului la câteva ceasuri după ei, însoțit numai de o mână de oșteni, și se ferecase într-o sală în care nu se făcea focul. Haidăul își continuase drumul către București, iar ea începuse chiar în seara aceea să-și scrie scrisorile către Roxelana, către Alexandru Lăpușneanu, către juzii marilor cetăți ale Brașovului și Sibiului și către banul de Lugoj și Caransebeș.

— Nu s-a terminat lupta, le răspunsese atunci copiilor, după o tăcere în care își înghițise nodul din gât și furia.

Dacă Lăpușneanu ar fi aflat despre scrisorile trimise în Transilvania, și-ar fi retras îndată tot ajutorul. Dacă judele Brașovului sau banul de Caransebeș ar fi aflat de scrisorile trimise la Constantinopol, nu i-ar fi răspuns Chiajnei niciodată. Solii fuseseră chemați separat, fără să se întâlnească între ei.

Voievodul de drept al Valahiei se află la strâmtoare, scrisese ea în fiecare răvaș. *Domnul Mircea-Vodă, chezașul tuturor tratatelor și înțelegerilor semnate între noi, are nevoie de ajutor pentru a alunga trădătorul intrat în Cetatea Bucureștilor. Coroana, sceptrul și firmanul de domnie se află la adevăratul voievod și nu vor fi cedate cu niciun preț.*

Era tot mai încredințată că cei care se așază cu totul într-o tabără sau alta, ferecând porțile și aruncând acuzații din spatele lor, sunt surzi și orbi. Numai după ce ai înțeles dreptatea ambelor tabere poți vedea adevărul. Hulita știință a făcătorilor de pace îi părea o barcă legănată de valuri, care

are o singură vâslă. Ca să poată înainta, vâslașul trage cu vâsla o dată pe dreapta, o dată pe stânga. O dată pe partea Sfântului Imperiu Roman, o dată pe partea Constantinopolului. Numai așa poate barca să înainteze, altfel ia apă și se răstoarnă sau, în cel mai bun caz, se învârte în cerc.

Anul acesta încă nu-și primise numele. Ce lucru însemnat trebuia să se mai întâmple ca să fie găsit demn de a da numele unui an? Leproșii umpluseră fundăturile cetăților. Gărgărițele mâncaseră meiul de verde. Într-o noapte plouase cu omizi. Bătuse o grindină cât oul de porumbel. Vodă Mircea plecase cu întreaga familie din Cetatea Bucureștilor, iar vrăjmașul intrase în oraș.

Între Crăciun și Sfântul Vasile, pentru că anul se isprăvea, iar ei nu se puteau hotărî, oamenii îi spuseră, simplu, Anul Rău, fără să bănuiască puhoiul de morți și nenorociri care abia de acum înainte avea să urmeze, ca și cum ei înșiși atrăseseră sfârșitul lumii prin numele acesta.

Prin somn, Dobra simți cum se sufocă. Un val de căldură îi străbătu trupul de la picioarele încolăcite sub plapumă până în coșul pieptului și acolo începu să ardă pe dinăuntru, fără să poată ieși afară, fără să se poată întoarce în picioare. Mâna i se strecură afară înainte ca ea să iasă cu adevărat din somn și împinse plapuma, dezvelindu-și capul. Trase aer în piept cu sete, ca și cum ar fi ieșit din apă, pe jumătate înecată. Adormise din nou cu plapuma peste cap. Căpătase obiceiul acesta în odăile friguroase din Cetatea înghețată a Giurgiului. Ca să poată adormi, își vâra capul sub plapumă și respira acolo, așa fel ca răsuflarea ei fierbinte să încălzească aerul în jur, își făurea un mic cuib cald în care mai apoi somnul o fura cu iuțeală.

Rânduiala în odăile de dormit fusese schimbată de la sosirea aici. Mama sa hotărâse ca pruncii mai mari să doarmă împreună în încăperea din mijloc, păstrând în odaia ei pe băieții cei mai mici, Mircea și Radu. Alături de ea, sub plapumă, ghici trupul dolofan al surorii ei, Marina. Dincolo de ea ar fi trebuit să se afle Petru, care voia să doarmă întotdeauna

numai la margine și nimeni, nimeni nu trecea peste voia lui, nu din pricină că ar fi fost un copil poruncitor, ci pentru că era moștenitorul tronului.

Petru însă nu se afla la locul lui și inima Dobrei se strânse. Asta nu pentru că ea ar fi fost o fată slabă de înger care se pierdea imediat, ci pentru că Petru obișnuia să se ascundă și să lăcrimeze atunci când nu știa cum să iasă dintr-o încurcătură. Viața întreagă era o încurcătură pentru fratele ei, iar ea își luase obiceiul să-l scoată din ele, pentru că mama sa îi spusese odată: tu ești cea mai mare și mă bizui pe tine.

Dobra își dorea din tot sufletul ca mama ei să o privească o dată fără să se încrunte. Era încredințată că asta depindea de felul în care ea avea să-și ducă la îndeplinire sarcina aceasta pe care își închipuia că o căpătase: „tu ești cea mai mare, mă bizui pe tine" nu putea însemna decât „ai grijă de fratele tău, moștenitorul tronului". Mama ei nu rostea niciodată numele lui Petru fără să adauge imediat titlul băiatului.

Se ridică într-un cot cu o mișcare scurtă, repezită. Focul din cămin aproape că se stinsese, pentru că doicile toate dormeau pe lavițe ori în jilțuri, cu gurile căscate și brațele alunecate până la podele. Numai câțiva tăciuni cu ochii roșii mai clipeau în cămin. În odaie, aerul începuse să se răcească. Așezat jos, în fața căminului, cu picioarele aduse la gură și ascunse în cămașa de noapte, cu brațele încolăcite în jurul genunchilor, Petru, într-adevăr, lăcrima. Era tăcut ca iepurii ori ca puii de căprioară, iar resemnarea aceasta a lui stârnea tot soiul de furtuni în Dobra. Ar fi vrut ca el să lovească cu piciorul în podele și să spună răspicat ce dorește. Ar fi vrut să-l vadă scuturând lavițele pe care dormeau doicile, strigând la ele ca să le trezească și să-l slujească. Ar fi vrut ca el să nu plângă niciodată.

— Ce-ai? îl întrebă șoptit, înghiontindu-l, pentru că simțea nevoia să-i înconjoare umerii cu brațul și se temea că fratele ei îi va ghici această slăbiciune.

— Mi-e poftă de lapte, șopti la fel de încet Petru. Mi-e frig.

— Hai! mai spuse Dobra și, apucându-l de cămașă, îl sili să se ridice.

Pe sub țesătura moale din lânică de caşmir, umărul firav pulsa dureros din pricina ghiontului Dobrei, dar pentru Petru aceasta însemna că este salvat, că sora lui veghează. Cu lacrimile încă sticlindu-i în ochi, surâse mulțumit și porni cuminte pe urmele ei. Avea 6 ani și la întoarcerea acasă avea să înceapă lecțiile de călărie și luptă cu sabia, așa îi promisese tatăl lui. Dobra scăpărase amnarul, aprinsese lumânările dintr-un sfeșnic și mergea acum pe coridoare, cu el ridicat deasupra capului.

Bucătăria casei din Giurgiu nu semăna deloc cu cuhniile întinse ale Palatului Voievodal din București. Toate mesele erau joase, ca și cum cineva le retezase picioarele, toate cănile și tingirile erau din aramă, toate ștergarele aveau la capete ciucuri. Dobra apăsă umărul fratelui ei, ca să-l facă să se așeze pe una dintre măsuțele scunde, și-i puse sfeșnicul în mâini. Ca de fiecare dată când rezolva o problemă a lui, se simțea stăpâna tuturor lucrurilor și a oamenilor. Faptul că avea sub protecție pe moștenitorul tronului, atât de important pentru mama ei, îi dădea o încredere fără margini.

Găsi donițele cu lapte într-o cămară. Sus, sub grindă, răsuflătorile cât pumnul fuseseră lăsate deschise, pentru ca merindele să se păstreze proaspete. Un vânt înghețat intra pe acolo șuierând. Dădu ștergarul la o parte, ridică capacul și se aplecă peste doniță. Laptele avea pojghiță de gheață pe deasupra. Lovi în ea cu fundul cănii pe care o ținea în mână, apoi scufundă cana și o scoase șiroind de lapte. E prea rece, se îmbolnăvește copilul, îi veniră în minte în același timp glasurile mamei sale, al doicii lui Petru, al doicii ei și al jupâniței Ralu.

Căută din priviri sobele, dar în bucătăria aceasta ciudată nu află decât o groapă săpată în podele, înconjurată de un brâu de pietre, deasupra căreia spânzurau pe o pirostrie câteva ceaune de aramă. Într-o margine, la îndemână, bucătarul își pregătise cele trebuincioase: iască, amnar, rumeguș, sfoară scămoșată și surcele. Așeză iasca pe cremene, o potrivi îndelung chiar la margine, fără să bage de seamă că vârful limbii i se ivise printre buze. Scăpără amnarul cu putere,

hotărâtă să-și petreacă tot restul nopții în încercarea de a aprinde focul, dacă va fi nevoie.

Iasca însă începu să fumege îndată și Dobra o așeză în cuibul de sfoară scămoșată, care se aprinse. Aduse împrejurul flăcării plăpânde surcelele, una câte una, până când în vatră se porni un foc adevărat. Luă ceaunul cel mai mic de pe pirostrie și-l așeză direct pe lemne. Turnă laptele din cană. Privi totul o clipă, apoi se aplecă și suflă în flacără, cu gesturile pe care le văzuse la bucătăresele din București.

Când din lapte începură să se ridice aburi calzi, mirosind blând a somn, Dobra apucă ceaunelul cu două ștergare și-l trase alături, pe brâul din pietre. Ciucurii lungi se legănau frumos în lumina galbenă a focului. Umbrele lor jucau pe podele, iar Petru se simțea fericit privindu-le. Fetița culese cu cana laptele de pe fundul ceaunului. Cana nu se mai umplu, dar nu găsi nicio cale ca să răstoarne ceaunul, așa că spuse:

— Ți-ajunge atât. Bea!

Nimeni nu știa să aibă grijă de fratele ei mai bine decât ea. Nimeni nu s-ar fi descurcat mai bine cu o sarcină atât de anevoioasă, care o speriase la început, dar în același timp turnase în ea o putere și o încredere care o făcuseră să se simtă tare bine. Privirea lui Petru se schimba pe măsură ce isprăvea laptele din cană. Se vedea scăpat din încercarea grea la care fusese supus în miezul nopții și îi reveneau încet năzdrăvănia și lucirile poznașe din ochi. Plănuia ca atunci când va fi voievodul țării să trimită surorii lui ulcele pline cu galbeni, pentru ca ea să rămână alături de el și să nu se mărite niciodată. Ar fi putut să poruncească asta, numai că Dobra făcea doar ce voia ea, iar Petru simțea că porunca nu ar fi avut succes.

A doua zi dimineață, copiii cei mai mari se deșteptară singuri în odaie, lucru nemaiîntâlnit până atunci. Se luptară o vreme, râzând și țipând, pe sub plapuma care-i acoperea ca mâinile grele ale unor părinți severi. Plapuma clocotea ca burta unei femei ce urma să aducă pe lume făpturi înfricoșătoare, cu zeci de brațe și o sută de guri. Când se plictisiră,

dar mai cu seamă când înțeleseră cu mirare că nimeni nu le strică joaca, cei trei coconi domnești se strecurară jos din pat și lipăiră desculți pe covoarele turcești. Aflară coridoarele în mare zbucium, doicile lor alergau dintr-o odaie în alta, ienicerii pe care până acum nu-i văzuseră decât la intrarea în cetate se îngrămădeau către bucătărie, mama lor dădea porunci din iatacul ei, cu glasul cel rău. Chiar și tatăl lor se ivise preț de câteva clipe, întrebând care-i pricina și dispărând înapoi în sala în care nu se făcea focul, după ce-și primise răspunsul.

Bucătăria arsese peste noapte.

Bucătarul o aflase în zori înnegrită toată și plină de fum, iar acum nu voia în ruptul capului să-și recunoască vinovăția.

Scăpați lesne de sub supravegherea doicilor și a doamnelor Chiajnei în toată această agitație, Dobra și Petru se strecurară printre sulițele proptite la picior ale ienicerilor și rămaseră într-o margine a bucătăriei. Pereții și podeaua erau negre de fum. Tingirile și cănile din aramă la fel. Mesele cele scunde dispăruseră, transformate în grămăjoare de scrum. Niciun ștergar. Niciun ciucure. Bucătarul turc fu alungat și plecă între doi ieniceri, strigând cât îl ținea gura vorbe neînțelese. Petru privi la Dobra. Dobra îi apucă umărul cămășii de noapte și-l împinse dinaintea ei, de-a lungul coridoarelor, înapoi în odaia din mijloc. Îl îmbrăcă cum se pricepu mai bine, o ajută apoi și pe Marina să-și tragă peste cap aceeași rochie ca în ziua trecută, direct peste cămașa de noapte, care, își spuse, avea oricum să-i țină de cald surorii ei.

Atunci când se înfățișară mamei lor în sala în care ea își scria răvașele, coconii domnești cei mari arătau, cuiva care nu ar fi întârziat prea mult cu privirea asupra lor, ca într-o zi obișnuită. O vreme, până când bucătăria fu curățată și se aduseră toate cele trebuincioase în ea, mâncarea veni de la bucătăriile ienicerilor. Petru, care-și potrivea sentimentele după reacțiile surorii lui, uită întâmplarea până la sfârșitul zilei. Dobra, care simțea că bucătarul chiar avusese o parte din vină, pentru că nu se aflase acolo unde fusese nevoie de el, avusese gesturi cam repezite și vorba cam lipsită de

răbdare vreo două zile. Chiajna trimisese în ziua aceea al treilea rând de scrisori, fără ca focul din bucătărie să-i dea prea mari bătăi de cap, căci Ralu luase conducerea întregii întâmplări.

În primăvară, pe când sloiurile groase de gheață de pe Dunăre începură să se desprindă și să plutească spre mare, iar Drumul Bogdanului era încă plin de noroaie, Alexandru Lăpușneanu își porni oastea către Cetatea Bucureștilor, cu gând să scoată pe Radu Ilie haidăul de acolo și să aducă înapoi pe voievodul de drept. Anul începuse cu un semn ceresc și oamenii îl numiră, încă din luna lui făurar, Anul cometei. Era cel de-al treilea an din șirul de patru ani răi prevestiți de bătrânii călugări, dar, pentru că schimbarea stăpânitorilor în Transilvania, amenințările și tensiunea dintre sultan și regele Ferdinand, moartea lui Ștefăniță-Vodă în Moldova sau pribegia de o iarnă a familiei lui Mircea Ciobanul nu le adusese lor înșiși niciun neajuns, oamenii se mai destinseseră și își îngăduiau acum să surâdă cu bunăvoință atunci când vorbeau despre cele ce aveau să pătimească. Pricepuseră că mai degrabă aveau să privească la cele ce vor pătimi alții, domnii cei înalți care trăiau într-o altă lume. Dumnezeu părea să cumpănească cu dreptate anii răi între săraci și bogați. Avuseseră și ei partea lor de necaz în ani ca cel al lipitorilor de pește sau al leproșilor. Anul cometei avea să fie bun pentru ei, hotărâră, și, îndată ce pământul se dezgheță, traseră cele dintâi brazde și semănară, ca să aibă cu ce plăti birul turcesc.

Lipsit de lefegiii pe care nu mai avusese din ce să-i plătească o iarnă întreagă, înconjurat de curteni ostili, credincioși Chiajnei și lui Mircea, Radu Ilie nu putu ține piept oștirii lui Alexandru Lăpușneanu. Ieși pe ascuns din Curtea Domnească, îmbrăcat în straie de oștean, și trecu munții înapoi în Ardeal.

Întoarcerea Chiajnei în București se făcu numai după ce noroaiele drumurilor se uscară. Trăsurile străbătură câmpia Burnazului până la vadul Neajlovului pe o vreme vântoasă, amăgitoare, care pleca crengile copacilor la pământ și apoi le înălța cu turbare spre cerul senin. Joaca vântului de primăvară

făcu pruncii să scoată capetele pe ferestre, lăsându-se ciufuliți și îndemnând surugiii să dea bice cailor. Dincolo de balta Comanei și de mlaștini, din cerul senin se desprinse o ploaie rece și veselă, lipăind pe frunzele tinere, prelingându-se printre chemările cucilor ce începuseră a se auzi din Codrii Vlăsiei.

Copiii ajunseră la Curtea de la București cu ochii înroșiți din pricina vântului și mânecile veșmintelor ude și reci până dincolo de coate, pentru că scoseseră mâinile afară, în ploaie. Strănutară și își traseră nasurile toată noaptea. Tușiră și făcură fierbințeală încă o noapte. Lăcustă trimise o sticluță cu un leac verde, cu gust iute și miros urât, care potoli tusea coconilor domnești și, în mod neașteptat, păru să-i cumințească. Trimise de asemenea poruncă doicilor ca seara, înainte de culcare, să frece tălpile copiilor cu oțet de mere îndoit cu apă încropită, apoi să le pună o pereche de colțuni și să-i vegheze toată noaptea să nu se dezvelească.

În odaia cu miros de oțet, ghimbir și doctorie, în smiorcăielile lipsite de putere, alintate, ale copiilor, Chiajna scria răvașe guvernatorului Transilvaniei, juzilor Sibiului și Brașovului, lui Lăpușneanu în Suceava. Mircea își trimisese iscoadele pe urmele trădătorului, cu poruncă să-l ucidă pe loc, oriunde va fi prins, dar ea știa că va fi greu de găsit fără sprijinul celor aflați la putere în cetățile de peste munți.

Anunță negustorii brașoveni că în Valahia a izbucnit o molimă de friguri, așa că granițele au fost închise, cu niciun chip nu este îngăduită intrarea caravanelor cu mărfuri. Îl anunță pe judele Sibiului că un vântură-lume, un trădător de țară se află ascuns pe undeva, arătându-se îngrijorată pentru bunul nume al cetății, dacă se va afla până la Constantinopol că un astfel de mișel a izbutit să înșele străjile și să treacă de porțile Sibiului. Mulțumi lui Vodă Lăpușneanu pentru ajutorul frățesc și propuse să fie trimisă o trăsură de la București ca să-l scape de grija Doamnei Elena și a domniței Ruxandra, care pesemne că-l vor fi necăjit și costat destul de mult până acum.

Aflată în picioare lângă cotul ei stâng, Dobra se lăsase cu totul pe umărul ei. Își ținea mâinile la spate, într-un gest

care trăgea nădejde că o va arăta cuminte, dar se lipise de ea cu tot trupul ei mic, iar Chiajna nu mai putea scrie. Întoarse capul abia ghicit și mirosi ușor, ferit, părul fetiței. Cunoștea mirosul fiecărui copil al ei. Atunci când își revenea după o boală, Dobra mirosea a ferigă plouată. Ochii ei nu se dezlipeau de răvașul rămas neterminat pe masă, cu toate că mâna Chiajnei se oprise din scris. Poate că ar fi vremea să caute un dascăl potrivit pentru ea, care să o învețe slovele. Trebuia însă să fie foarte sigură că fata se va descurca, pentru că altfel vestea că domnița este înceată la învățătură avea să se întindă ca focul în oraș.

Îi zâmbea rar întâii ei născute și nu o mai îmbrățișase în anii din urmă, nădăjduind că fetița uitase dezmierdările trecute. La niciuna dintre nașterile de după Dobra nu mai simțise cu atâta tristețe că ceva din trupul său se desprinde pentru totdeauna, continuând să viețuiască separat, sfâșiind rămășițele din care se smulsese de dorul după ea. Îi era dor să o aibă din nou în pântece. Evita să-și dea un răspuns limpede la întrebarea ce copil iubește mai mult. Desigur că îi iubea pe toți la fel, dar pe unii îi plăcea mai mult decât pe alții. În steaua unora avea mai multă încredere decât în a altora. Prin venele unora, sângele Mușatinilor curgea cu iuțeală mai mare decât prin ale altora.

Îi zâmbea rar întâii ei născute pentru că era cea mai apropiată de inima ei. Curajoasă. Stăpânitoare. Încrezătoare. Dacă avea să se dovedească și iute la minte, atunci întreaga ei viață avea să fie un șir neîntrerupt de frustrări, dezamăgiri și înțelegeri amare. Făcea tot ce putea ca să-i ușureze drumul. Își reținea dezmierdările către ea și se împotrivea, blând, dar ferm, alintărilor fetei. Avea grijă ca sufletul și mintea Dobrei să nu construiască visuri despre o viață ușoară, plină de mângâiere, ca să nu sufere atunci când totul se va dovedi o amăgire.

Petru strălucea numai atunci când Dobra nu se afla în încăpere. Pe de altă parte însă, Dobra strălucea cu adevărat numai atunci când Petru se afla prin preajmă. Faptul că moștenitorul tronului atrăgea toate privirile și atenția celor

din jur îi făcea inima să bată mai repede, mintea să i se ascută ca în fața unei încercări și o însuflețire ca o bucurie îi umfla pieptul. Dobrei îi plăceau întrecerile. Să câștige înapoi atenția celor din jur atunci când se afla și Petru de față era o întrecere.

Chiajna deslușise jocul acesta complicat care-i călăuzea copiii fără știrea lor. Din ce în ce mai des în vremea din urmă se temea că devenise Doamna Elena, care-și iubea mai mult băieții decât fata. Ca și tatăl său. Ca toți tații și mamele care aveau tronuri de apărat. Într-o lume care-și ucidea atât de ușor domnitorii, nu se putea împiedica să se gândească ce s-ar întâmpla dacă Mircea ar fi ucis.

Coroana avea să treacă la fiul său. Sub pavăza aceasta a unui moștenitor pe linie bărbătească, ea avea să poată conduce în continuare țara, până când Petru sau Mircea sau Radu aveau să fie îndeajuns de bărbați ca să-și ucidă vrăjmașii. Nu-și putea apăra fiicele decât ridicându-și în scaunul de domnie fiii. Greșise atunci când crezuse că tatăl său îi iubea mai mult pe frații ei. Și Dobra greșește acum, când își închipuie că Petru este mai iubit decât ea, așa că încearcă de fiecare dată să arate tuturor că este mai destoinică decât el.

— Ce scrii, mama? întrebă fetița.

— O rugăminte voievodului de la Suceava, îi răspunse, așa cum ar fi vorbit unui om mare, lui Mircea sau Stanei. Să ne dea pe Doamna Elena și pe domnița Ruxandra.

— O să ni le dea?

— Nu știu.

— Ar putea să le omoare?

— Sigur că ar putea, spuse fără nicio clipă de ezitare, pentru că Dobra trebuia să știe că nu este o joacă, trebuia să fie oricând pregătită să facă lucruri greu de împlinit ca să-și apere viața.

La scurtă vreme după răvașele Chiajnei, la București sosi un sol trimis de judele Sibiului cu vestea că Radu Ilie încercase să treacă din nou munții cu oaste, dar fusese oprit și întors de sibieni. Din ce în ce mai nemulțumiți de tăierea

drumurilor caravanelor negustorești către întreg Imperiul Otoman, brașovenii făcură chiar mai mult decât atât. Îl prinseră pe trădător și-l trimiseră sub pază strașnică la Constantinopol, unde sultanul îl judecă scurt și porunci să fie înecat în Marea Marmara.

Tragem nădejde că molima din Valahia nu va mai dura mult și ne rugăm pentru sănătatea Măriei Sale, Mircea-Vodă, și a întregii sale familii, isprăviseră negustorii brașoveni răvașul lor.

Granițele fuseseră deschise și căruțele brașovenilor intraseră în țară chiar mai înainte ca Radu Ilie să-și dea cea de pe urmă suflare în apele mării. Numai de la Suceava nu sosise încă niciun răspuns. Solii oficiali care duceau din când în când daruri voievodului cel nou și câte o întrebare de sănătate Doamnei Elena și domniței Ruxandra se întorceau fără să fi văzut pe niciuna dintre ele, fără să fi primit niciodată vreo scrisoare din partea lor. Solii de taină, cei neștiuți de nimeni, care treceau drept lotri, contrabandiști, lefegii săraci sau orice altceva, aduceau doar vești rele.

Alexandru Lăpușneanu le chinuia pe Doamna Elena și pe domnița Ruxandra cu cereri contradictorii și amenințări, apoi râdea de spaima lor și imediat se înfuria pentru că ele se speriaseră, cum adică îl credeau în stare de astfel de cruzimi, cine credeau ele că este el, vreun mișel care se hrănește cu spaimele femeilor? Atunci când vestea că Lăpușneanu ucisese câteva duzini de boieri dintre cei adunați în trecut în tabăra de la Țuțora ajunse la București, Chiajna înțelese cu inima strânsă că el avea să rămână vreme îndelungată pe tronul Moldovei.

— Cum adică cereri contradictorii, ce vrei să spui? îl întrebase pe solul de taină.

— A spus că ar lua pe domnița Ruxandra de soție, dar se teme că va fi păcălit și că domnița se va dovedi stearpă, așa că de fapt nu o va lua. A spus că el e os domnesc și nu are nevoie de o soție Mușatină, ci numai de un moștenitor.

Chiajna simți cum i se cască un gol în stomac. Era pentru întâia oară în viață când nu-și putu controla trupul, iar el

arătă în afară toată prăbușirea dinăuntru. Ochii i se măriră și obrajii i se lungiră, pentru că osul fălcii căzu pe sub piele, ca și cum voința care-l ținuse la locul lui până atunci se topise. Sprâncenele se ridicaseră mult, încercând să facă loc pe toate căile veștii prea grele pentru înțelegerea ei, prin ochi, dacă urechile nu erau suficiente ca să o cuprindă.

Lăpușneanu era de 39 de ani pe când sora ei, Ruxandra, se năștea.

Venise pe tronul Moldovei îmbătrânit de boală.

Podagra care-l chinuia nopțile îi lua mințile ori poate că așa erau mințile lui, nestatornice, alunecoase. Nu putea dormi cu săptămânile și curtenii se ascundeau atunci de el, pentru că lipsa de somn trezea în el o cruzime nestăpânită. Atunci când durerile se mai domoleau, trupul lui ostenit năștea vise pline de demoni care-i vorbeau. Se deștepta din ele asudat și speriat, nelămurit dacă în vis i s-a poruncit sau dacă a fost judecat. În încercarea de a-și îmblânzi coșmarurile acestea care-l chinuiau, le numea prevestitoare și se străduia să împlinească ce credea că i se ceruse.

Un văr bătrân, bolnav și nebun, asta era el pentru mica Ruxandra, își spunea Chiajna, în vreme ce urechile îi țiuiau, iar buzele solului continuau să se miște, dând drumul în lume unor cuvinte mute, pentru că ce cuvinte ar mai fi putut avea sunet după vestea că Lăpușneanu se gândește să ia de soție pe domnița Ruxandra?

— Se teme că va fi păcălit? izbuti ea să rostească.

Ridică apoi palma în fața ochilor solului, oprindu-i vorba, și-l căută pe Mircea. Îl află în ocolul cel mare din fața grajdurilor, îmblânzind la căpăstru unul dintre mânjii de un an. Își răsucise frâul în jurul pumnului ca să-l scurteze, iar mânzul să-i ia mirosul și-l îndemna să meargă roată, șoptindu-i la ureche și bătându-l ușor cu palma pe grumaz. Între cei mai mărunți comiși și postelnicul său, Mircea era cel mai sărăcăcios îmbrăcat, într-o cămașă simplă, lipsită de orice fel de podoabe ori cusături, prinsă cu un brâu ciobănesc. Cizmele lui erau încărcate de noroi până sus, pe carâmb. De când se întorseseră de la Giurgiu, avusese niște zile tare senine,

vrăjmașul lui era mort, iar el își simțea tronul în sfârșit în siguranță, așa că își îngăduise să ducă viața care-i plăcea.

— Lăpușneanu a înnebunit de tot, îi spuse Chiajna atunci când ajunse aproape de el.

Mânzul nechează și-și ridică botul, scuturând din cap și făcând căpăstrul să zornăie. Mircea trase cu blândețe, apoi tot mai hotărât, dar calul fornăi cu putere și lovi cu copita în pământul bătătorit al ocolului, împotrivindu-se.

— Mi-ai speriat calul, spuse Mircea, dar fața lui era, în chip neașteptat, surâzătoare.

Dădu mânzul pe mâinile unuia dintre comiși, ca să-l întoarcă în grajd, și privi la Chiajna. Copila înflăcărată, mai îndărătnică decât mânzul acesta, cu totul neștiutoare și înduioșător de credulă pe care o adusese cu el în urmă cu opt ani era acolo, în spatele privirilor acestora mohorâte. Nu o mai vedea însă decât el.

— Nu o să le facă nimic, îi spuse, iar Chiajna întoarse capul și privi departe, către turnul de strajă de pe palancă și către cerul necuviincios de senin, ca și cum siguranța lui ar fi iritat-o, primejdia era mare, iar el o nesocotea, făcând-o cu aceasta pe ea să pară mai nebună decât Lăpușneanu.

— Azi o cere de soție, mâine spune că nu are nevoie de soție. Îi trebuie numai un moștenitor. Poimâine spune că ar lua-o de soție, dar de unde poate ști că nu e stearpă?

— Chiajnă, Ruxandra are 15 ani, tatăl și unul dintre frații ei sunt morți, iar celălalt frate este în surghiun. Ce crezi că se va mai putea întâmpla cu ea de acum înainte? Se va căsători, iar tu te vei împăca cu gândul că sora ta mai mică a crescut.

— Este cu 39 de ani mai în vârstă decât ea, șopti cu dinții încleștați Chiajna, încercând să alunge din minte pielea fragedă care respingea lumina a Ruxandrei, așa fel că fata părea să nu aibă contururi clare.

— Toți regii și ducii Europei îl văd cu ochi buni, vorbi Mircea, fără să mai surâdă de data aceasta. Sultanul îl place, Papa îl place pentru că are mână de fier, iar ei toți văd în el puterea de a păstra echilibrul. Ucide boieri, câteva duzini

deodată? Nu asta am făcut și eu? Dorește prunci de la un vlăstar tânăr de-al Mușatinilor? Nu asta am vrut și eu? Ce face el și nu am făcut și eu?

— Tu m-ai cerut cu bunăcuviință de la părinții mei și am venit apoi singură, de bunăvoie, răspunse Chiajna, fulgerându-l cu privirea, pentru că alăturarea lui Mircea de Lăpușneanu i se părea cea mai sfruntată înșelăciune, nu exista nici cea mai mică asemănare între soțul său și sălbaticul din Suceava. Eu am fost mai întâi mireasă și abia după aceea am rămas grea. Asta ai făcut tu și nu face el!

— Deci pe tine te nemulțumește felul în care se poartă cu sora ta, nu politica pe care o duce sau faptul că ucide boierii din țară. Amenințările către sora ta nu le va duce la îndeplinire, nu te teme. E doar înnebunit de dureri și de nesomn uneori, aici ai dreptate.

— E mai mult de atât. Are o alunecare de smintit în el care mă face să nu am încredere. Astăzi te ajută să-ți iei tronul înapoi, mâine i se va năzări ceva și te va lovi. Am auzit că are vise.

— Ce vise?

Chiajna se opri o clipă, regretând că adusese discuția până aici. Ar fi trebuit să rămână la gândul ei dintâi, să pună să fie furată Ruxandra și să o încuie câțiva ani într-un loc secret, până când Lăpușneanu își va fi căpătat moștenitorul de la altcineva. Asta dorise să ceară de la Mircea. Pentru asta avea nevoie de ajutorul lui. Ideea era însă atât de nebunească, încât ea nu se hotăra să o rostească.

— Cu voi, bărbații, e mai greu de vorbit despre vise, spuse în schimb. Ce nu poate fi ucis cu sabia nu există pentru voi. E vremea să mai pleci urechea și la lucruri de felul acesta. Oamenii l-au văzut adesea deșteptat în toiul nopții, lac de sudoare și înspăimântat după câte un coșmar.

— Coșmarurile există, nu e un lucru pe care un bărbat nu-l poate crede. De ce te necăjesc pe tine atât de mult coșmarurile lui?

— Trebuie să o scăpăm pe Ruxandra de acolo, spuse Chiajna cu o voce pe care nu o mai supraveghease prea

bine și atunci ieșise rugătoare, în vreme ce mâna ei se prinse cu putere de mâneca lui, așa cum se prindea în copilărie de mâneca tatălui său, pentru că degetele ei mici nu-i puteau cuprinde brațul. Lasă-mă să trimit pe cineva să o scoată de acolo. Nu mi-e greu.

— Chiajnă, poate nu înțelegi, dar te joci cu viețile copiilor noștri, îi răspunse Mircea, desfăcându-i degetele de pe mâneca lui și împingându-i mâna cu dispreț. Dacă Ruxandra dispare din Suceava, noi vom fi primii bănuiți, pentru că ea alt sprijin nu mai are. Lăpușneanu are oaste, nu adunătură, cum am eu. Are sprijin puternic în spate, regele polon îi este prieten, sultanul îi surâde.

În momentul acela, voievodul Moldovei era mai puternic decât el, cu asta ar fi dorit să isprăvească Mircea, dar, pentru că gâtlejul lui se crispase dureros mai înainte ca vorbele acestea rușinoase să-i iasă de pe buze, se răsuci furios pe călcâie și se îndepărtă, lăsând-o pe Chiajna singură în ocolul unde mânjii erau îmblânziți la căpăstru.

Mâine va trimite vorbă mănăstirilor cu călugări învățați că se caută profesor pentru coconii domnești, își spuse Chiajna. Undeva trebuie să se afle o cale prin care să o poată pune la adăpost pe Dobra de o astfel de soartă. Va cere pe cineva cu școli înalte, care să vorbească fetei despre tot ce există pe lumea aceasta, nu doar să o învețe slovele, o brumă de latină și o spoială de greacă.

Astăzi, nu mâine, se răzgândi și porni către palat, ca să trimită răvașele.

7061 de la Facerea Lumii

Anul manei

Diaconul Coresi

Douăzeci și patru de rânduri pe o pagină însemnau o mie cinci sute de litere. Într-un text obișnuit de o mie cinci sute de litere, opt sute trebuiau să fie vocale, iar șapte sute consoane. Plus cinci semne de punctuație. Totul dublat, pentru că, în timp ce o pagină se afla în presă, la tras, o alta era la cules, pe masa zețarului. La toate acestea se adăugau literele mari de la începuturile frazelor.

În scriptoriul cu pereți din cărămidă roșie și ferestre boltite rotund, pe care acum lumina soarelui se revărsa din belșug, diaconul număra cu degete nerăbdătoare literele ca niște căluți de metal. Se așezase de la o vreme pe scaunul zețarului, pentru că primele numărători nu ieșiseră, iar el își pierduse răbdarea. Înșirați de-a lungul pereților, călugării-ucenici îl priveau în tăcere. Diaconul încă nu-și pierduse speranța că totul este numai o neînțelegere, că literele nu lipsesc, nu s-au furat și mănăstirea nu adăpostește sub acoperișul ei un suflet pierdut.

Nu chiar pierdut, își spuse, în vreme ce răsturna literele înapoi în cutia cu sertărașe din fața lui, ca să reia numărătoarea încă o dată de la început. Doar rătăcit. Atunci când tiparnița fusese adusă în mănăstirea lor, i se găsise mai întâi loc într-o cămară strâmtă și lipsită de ferestre din pivniță. Părintele stareț trimisese după el la cancelaria domnească a Târgoviștei, unde acum nu mai dicta nimeni niciun hrisov și

nu se mai scriau răvașe, așa că grămăticii nu prea mai aveau de lucru.

— Acesta este logofătul Liubavici, îi spusese părintele stareț, arătând către bărbatul scund și complet chel care sosise odată cu tiparnița. Tipograf, adăugase apoi cuvântul separat, ca și cum l-ar fi tulburat atât de mult, încât avea nevoie de o mică pauză ca să-și facă curaj și să-l rostească pe lume.

Se întorsese apoi către logofătul Liubavici și spusese:

— Acesta este diaconul Coresi, cel mai învățat grămătic al vechii Curți a Târgoviștei, primit de Patriarhul de la Constantinopol pe lângă Sfinția Sa pentru învățătură, trimis apoi să cerceteze manuscrisele aflate în mănăstirile de la Muntele Athos, ba chiar trecut puțin și pe la universitățile apusene, isprăvise starețul cu un surâs care ar fi vrut să arate că acest ultim popas al diaconului Coresi nu era tocmai pe placul lui, dar se întâmplase în anii tinereții și fusese iertat.

Își lovise apoi palmele una de cealaltă, ca la isprăvirea unui lucru complicat și plecase, lăsându-i singuri cu tiparnița din pivniță.

— Logofătul Liubavici te va învăța să tragi carte la presa lui, apoi amândoi o să vă luați câți călugări-ucenici aveți nevoie și o să-i învățați și pe ei.

Se scurseseră câțiva ani de atunci. Între timp, tiparnița fusese mutată sus, în scriptoriul scăldat în lumină. Patru dintre pupitrele călugărilor-copiști fuseseră scoase afară pentru a face loc invenției. Rând pe rând, copiștii fuseseră nevoiți să-și lege șorț de piele peste rasa călugărească, să-și tragă mânecuțe și să învețe să culeagă literele, să le așeze în rânduri drepte pe rama de lemn, să pună pe ele cerneală și să strângă cu putere presa peste coala de hârtie.

— Din grămătici domnești am ajuns calfe, păcat de toată știința noastră de carte, spusese într-o seară, la masă, fratele Damian, un călugăr tânăr cu fruntea plină de coșuri pe sub potcap.

— Nu chiar calfe, frate Damian, îi răspunsese cu blândețe diaconul, pentru că înțelegea temerile tuturor copiștilor. E nevoie de multă știință de carte pentru arta tipografiei.

Noul meșteșug care amenința să le fure meseria și să-i lase fără lucrul mâinilor, coborându-i pe aceeași treaptă cu ceilalți frați călugări, primise denumirea de artă. Nemulțumiți, copiștii, mândria Mănăstirii Dealu, sorbiră zeama în tăcere, suflând în linguri și păstrându-și privirile în străchini.

— Dacă Dumnezeu nu ar fi avut nevoie de tiparnițe pe lume, atunci domnul Gutenberg nu le-ar fi inventat, vorbise tot Coresi, profitând de faptul că părintele stareț îngăduia toate aceste lămuriri, continuând să mănânce liniștit.

— S-ar putea înțelege că nu mai are nevoie de copiști, răspunsese fratele Damian, iar Coresi băgă de seamă că două noi coșuri se iviseră, roșii și lucioase, pe nasul tânărului călugăr și îi trecu prin cap că poate aceasta este adevărata cauză a rebeliunii sale. Călugării-scriitori pot dispărea. Acum avem tiparnițe.

— Nu o să dispară nimeni, frate Damian. Se vor transforma în călugări-tipografi.

O vreme după cina aceea, în jurul diaconului Coresi și a logofătului Liubavici păru să se formeze un soi de clopot de aer rece. Măria Sa Doamna Chiajna trimitea la tiparniță comandă după comandă, Sfinția Sa Mitropolitul dorea la rândul său cărți. Presa lucra zi și noapte. Era nevoie de trei călugări odată ca să o facă să meargă: unul care culegea literele, altul care tampona ramele cu două bășici mari, umplute cu lână și tăvălite bine prin cerneală, și unul care așeza hârtia și strângea presa pe deasupra.

Frații ucenici lucrau în tăcere. Intrarea lui Coresi stârnea mereu un schimb complicat de priviri între ei. Încercase să le câștige bunăvoința, lăudând șirul drept din care nicio literă nu ieșea mai sus, cum se întâmpla tipografilor neglijenți, cerneala așezată uniform sau coloanele perfect aliniate în pagină. Îl însărcinase pe fratele Damian cu comenzile de hârtie de la moara din Brașov, pentru ca el să simtă că este important și inima lui încercată de nemulțumire să se liniștească.

Scriptoriul se împărțise în două, ca un câmp de bătălie în ceasul acela când oștirile se privesc: la intrare se mai aflau

șase pupitre la care copiștii încă mai copiau de mână manuscrisele, iar în cea mai îndepărtată latură foșnea tiparnița. Între ei, un spațiu gol din care fuseseră retrase și pupitrele, și mesele cu literele de metal așezate fiecare în sertărașele lor. Singurul lucru bun din toată această răceală era faptul că, în tăcerea din scriptoriu, sunetul de sărut cu care hârtia se dezlipea de matriță, după presare, răsuna în toată sala. Coresi ar fi ascultat neîncetat sunetul acela mic care amintea de valurile ajunse pe un țărm de nisip. Sunetul unei victorii tăcute. Glasul unui lucru aflat deasupra spaimelor copiștilor, chiar deasupra tristeții că într-adevăr o meserie veche de sute și mii de ani avea să dispară. Dispărea chiar acum, sub ochii lor.

Apoi, în dimineața aceasta, fusese găsită în presă o coală de hârtie pe care stătea tipărit:

Cartea care nu este scrisă de mâna omenească este lipsită de însăși esența ei.

Cuvântul lui Dumnezeu și sfintele învățături nu se pot răspândi în lume cu ajutorul unor litere de metal.

Sufletul pe care un copist îl pune în fiecare literă ieșită din pana lui nu se va găsi niciodată în pagini ieșite dintr-o născocire diavolească.

Literele cu care am scris rândurile acestea nu vor mai fi folosite niciodată.

Nu mă tem.

Coresi scosese coala din tiparniță, privind-o în lumină ca și cum ar fi căutat un semn care să-l ajute să descopere vinovatul. Gândurile îi fugeau numai spre fratele Damian, dar se străduia să le stăpânească și să nu facă vreo nedreptate. Verificase iute numărul literelor. Trebuia să aibă peste trei mii. Poate trei mii și vreo două sute. Un lucru înțelept pe care ar fi trebuit să-l facă demult era să fi știut exact câte. Încercă să le calculeze așa cum îl învățase logofătul Liubavici: douăzeci și patru de rânduri pe pagină fac o mie cinci sute de litere. Înmulțit cu doi, pentru că o pagină se trage, alta se culege, fac trei mii. Plus semnele de punctuație, plus literele mari.

— Poate nici nu a luat din litere, îndrăzni unul dintre ucenici.

— Poate, fu de acord Coresi. Am putea începe să tragem, apoi am putea descoperi că nu putem isprăvi de cules pagina și ne vom opri. Mai înțelept este să-i dăm de capăt acum.

Unul dintre călugări fu pus să numere literele din textul găsit în tiparniță: câte *a*-uri, câte *b*-uri. Altul fu trimis la logofătul Liubavici, să-l întrebe dacă există cumva vreun inventar al literelor cu care a sosit în Târgoviște. Între timp, Coresi se retrase lângă o fereastră cu manifestul, cercetându-l cu atenție. Un m ieșise din rând, ca și cum cineva îi dăduse un bobârnac. Un g era puțin cam prea jos. Cel care înfăptuise aceasta nu era dintre zețarii ce culeg textul. Cerneala însă era așternută perfect, toate literele aveau exact aceeași nuanță, niciuna nu era mai ștearsă sau mai îngroșată.

Păstră informația pentru Liubavici și, poate, pentru părintele stareț, dacă se va ajunge până acolo. Nădăjduia totuși că avea să-l facă pe făptaș să recunoască, să se spovedească și să uite cu toții cât mai iute pricina. În fond, nu erau decât o mână de feciori cu ceva școală, isteți, cu darul scrisului frumos, care se vedeau acum amenințați și se descurcau cu teama aceasta cum puteau.

Logofătul Liubavici, sârb ce deprinsese meșteșugul tiparului la Veneția, sosi în grabă, cu pasul lui legănat care te făcea să bănuiești că tipograful nu-și poate îndoi genunchii. Ivirea lui făcu cărare printre călugări, care se despărțiră ca apele în fața lui Moise, lăsând pe Liubavici să treacă. Toți erau mai înalți decât el. Un fecioraș aflat încă în anii copilăriei îl urma, purtând pe brațe mai mulți săculeți în care zornăiau litere, ca pe un coș greu cu fructe.

Fără o vorbă, logofătul făcu semn să se elibereze masa și călugării se repeziră să-i împlinească porunca mută. Îl plăceau pe Liubavici, iar asta i se părea dureros lui Coresi, pentru că nu era nimic din ce făcea el care să nu fi fost făcut mai înainte de sârb: sârbul primul îi luase ucenici în tipografie, sârbul primul pusese să fie scoase pupitrele copiștilor, ca să facă loc tiparniței, sârbul primul trimisese cărți

tipărite la Curtea de la București, la Mitropolie și la Curtea de la Suceava, ca să ceară comenzi. Pesemne însă că frații nu se simțiseră trădați așa de tare, de vreme ce Liubavici era sârb. Diaconul Coresi era problema, pentru că era grămătic pământean.

Logofătul întinse pe masă liste lungi, inventarele fiecărui săculeț, apoi începu să le compare între ele. Soarele strălucea în chelia lui aplecată deasupra literelor meșterite invers, cu piciorușe lungi în spate: E-urile arătau ca Э, R-urile arătau ca Я.

— Am aici comenzile de litere pentru câteva tiparnițe din Split și Dubrovnik, spuse el, arătând spre săculeți. Adesea se adaugă câteva bucăți în plus, pentru cazul în care câte una s-ar putea pierde. Iar ăsta, ridică el în lumina soarelui un hrisov, este inventarul literelor cu care am sosit în Târgoviște.

Împărți sarcini fiecărui călugăr. Unul număra a-urile tiparniței Mănăstirii Dealu și le compara cu inventarul, anunțând rezultatul: lipsesc nouă. Alții începeau să numere a-urile celorlalte tiparnițe și să le compare cu inventarele lor, anunțând: la mine sunt trei în plus, la mine sunt cinci în plus. Liubavici completa literele lipsă din tiparnița lor. Din când în când își lovea palmele una de cealaltă și îi zorea, hai, sfințiile voastre, hai că trece ziua! Rostea *sfințiile voastre* cu același ton cu care ar fi spus *flăcăi*.

După ce isprăviră, aveau toți fețe luminate și surâzătoare de învingători și Coresi din nou cercetă amănunțit pe fiecare în parte, căutând semnele ascunse ale vinovăției, poate vreo privire plecată ori vreun obraz înroșit, dar nu le află. Așadar, cineva care nu se află acum printre noi și care face parte dintre cei ce pun cerneala pe litere, își spuse. Apoi prinse de cot un ucenic și-i șopti la ureche:

— Mergi și caută în chilia fratelui Daniel și apoi în cea a fratelui Nifon. Să nu te vadă nimeni.

Către sfârșitul zilei, la poarta mănăstirii se opri un sol din Cetatea Bucureștilor. Încă nu se întunecase, totul în jur părea alcătuit din umbre mișcătoare, petrecute unele peste altele. Un călugăr uda la rădăcină mușcatele de prin cerdacele

fraților. De dincolo de ziduri răzbăteau tălăngile unei turme de oi mânate de ciobani în țarcuri. În liniște deplină, călugării se adunau spre biserică pentru Dupăcinare, slujba de la începutul nopții. Fratele portar trimise vorbă părintelui stareț despre solul de la poartă, dar sfinția sa deja își rostise rugăciunile de curățare și era pregătit să pornească slujba, așa că pofti solul în biserică să ia parte, ca un creștin, la rugăciunile călugărilor, după care își va putea înmâna și solia.

Așa se face că răvașul de la Doamna Chiajna fu citit abia la miezul nopții. Solului i se dădu un pat într-o chilie pentru odihna de noapte, iar diaconul Coresi află abia a doua zi dimineață, când sosi la tiparniță, porunca venită de la București: era chemat la curte ca să învețe coconii domnești slavona și azbuchea.

Vestea aceasta schimbă felul în care întreaga mănăstire îl privea pe Coresi. Călugării-copiști strecurau priviri acuzatoare către călugării-tipografi, care urgisiseră pe fostul grămătic domnesc. Călugării-tipografi căutau cu vinovăție privirile diaconului, nădăjduind o împăcare grabnică, înainte de plecare. Coresi nu intră în jocul acesta tăcut al fraților din mănăstire. Rândui mersul tiparniței ca pentru o absență îndelungată a sa, se întoarse acasă și își făcu în pripă un bagaj, împăturind câteva primeneli de vară din ghermesut moale, cămășile cele bune și un anteriu negru de citarea, luă trăsura cea mai mare și caii cei mai iuți ai familiei și porni la drum.

Nu pleca supărat. Oamenii nu izbutiseră niciodată să-l întristeze, cu toate că uneori se străduiseră din toate puterile. În primii ani de viață, copiii nu-l plăcuseră. În anii tinereții nu avusese prieteni, iar fetele se țineau departe de el. Coresi trecuse prin toate acestea cercetându-le, în loc să se lase necăjit de ele. Înțelesese că oamenii nu privesc lumea cu ochii, ci cu inima. O inimă tristă era înclinată să vadă lucrurile în culori sumbre și să descopere numai părțile grele, pe când o inimă plină de voie bună va vedea soarele fiecărei zile. Era acesta un mister pe care Coresi îl ghicise demult.

Mai descoperise ceva: el era singurul care nu privea lumea nici cu tristețe, nici cu bucurie. O privise dintotdeauna cu

îngrijorare, ca un părinte ocrotitor, ca și cum ar fi simțit că înțelegerile care lui îi ușurau zilele și-l făceau iertător față de greșelile celorlalți lor le erau străine. Pleca la București cu inima ușoară. Ar fi rămas tot cu inima ușoară. Era o înțelepciune în egalitatea aceasta a trăirilor, pe care nu o putea lămuri altora.

Atunci când ieșise pe poarta mănăstirii, din chilia legătorilor de carte auzise ciocanele și fierăstraiele. Copertele din lemn de fag erau rașchetate și învelite în piele îndelung tăbăcită. Paginile tipărite în scriptoriu erau aliniate aici cu grijă și găurite pe margini cu sfredelul, ca să poată fi cusute. Ferecăturile din colțuri erau țintuite cu ciocanul. Chilia legătorilor de carte fusese anume pusă departe de tipografi, așa fel ca toată această larmă și mirosul greu al pieilor ținute la putrezit în troace să nu necăjească pe călugării-tipografi, căci, orice ar crede ei, sunt totuși crema meșteșugului făuritorilor de cărți.

Pricina literelor furate din scriptoriu se dezlegă numai pe jumătate după plecarea lui Coresi, căci ele fuseseră găsite într-un săculeț ascuns după icoana Preacuratei Fecioare Maria din tâmpla bisericii. Șnurul săculețului atârna la vedere, lucru care stârnise multe presupuneri printre călugări, că anume ar fi fost lăsat așa ca să fie descoperit, dar adevărul avea să rămână cunoscut numai de făptaș și de duhovnicul său.

Cei doi coconi domnești, fiul și fiica lui Mircea-Vodă, îl puseră în încurcătură pe Coresi atunci când îi întâlni pentru prima oară. Băieții din mănăstire începeau învățătura în jurul vârstei de 11 ani. Diaconul nu socotise anii de domnie ai voievodului, aceiași cu anii de căsătorie. În scriptoriul Mănăstirii Dealu, lucrurile acestea nu erau la fel de importante ca în Cetatea Bucureștilor.

Se așteptase să vadă doi copii în jurul vârstei de 11 ani.

Așezați umăr la umăr la masa lungă ce avea să le slujească drept pupitru școlar, domnița Dobra și Măria Sa Petru erau de 6-7 ani. Nu știa ce avea să facă cu niște copii atât de mici, dar planurile cu care venise aici trebuiau schimbate de

îndată. Pe jilțurile de pe lângă pereții odăii se așezaseră două doici și două doamne din suita Chiajnei, își scoseseră lucrul de mână și nu-i mai dădeau acum nicio atenție.

— Am adus niște daruri pentru Măriile Voastre, începu Coresi și scoase din tolba de la șold două cărțulii la fel, subțiri, cu copertele moi și lipsite de ferecături, pe care le așează dinaintea copiilor.

— Ni le dai nouă? întrebă Dobra, răsfoind cartea ei.

— Vi le dau vouă și o să învățați să citiți singuri ce scrie în ele.

— Până atunci ne spui tu ce scrie în ele? întrebă Dobra, dar continuă fără să mai aștepte răspunsul lui Coresi. Eu știu câteva slove. Și el știe, arătă cu bărbia către fratele său.

— Arată-mi-le pe cele pe care le știi, îi ceru Coresi, care încă nu-și făcuse un nou plan și era bucuros de orice ajutor.

Dobra deschise cărțulia ei, așează un deget pe primul rând și începu să-l plimbe pe pagină, oprindu-se la o literă:

— Az, spuse ea, apoi merse mai departe cu degetul până întâlni următoarea literă pe care o cunoștea. Buche.

Mai căută o vreme, apoi dădu pagina, trecu iute cu degetul peste rânduri, se întoarse iarăși la prima pagină.

— Mai știu și litera dobru, care seamănă cu numele meu, dar nu o găsesc în cartea ta.

— De unde le știi? o întrebă Coresi.

— Stau lângă mama când scrie și o întreb. Câteodată îmi răspunde. Haide să începem. Învață-ne. Cât timp durează până când o să știu?

— Depinde ce anume vrei să știi, Măria Ta, surâse diaconul, dar mai mult în gând, pentru că, din câte descoperise până la vârsta aceasta, cei cutezători ca domnița erau în același timp și foarte trufași, lesne de înfuriat. Deocamdată o să vă citesc prima pagină, întâi în slavonă și apoi vă tălmăcesc pe românește.

Dobra se aplecă sub masă, îl scoase de acolo pe fratele său și-l așează înapoi în jilțul lui, apoi făcu semn lui Coresi să înceapă.

— „Învățături bisericești pe care trebuie să le știe și să le zică în toate zilele creștinii: Șapte daruri ale Duhului Sfânt,

Nouă roade ale Duhului Sfânt, Șapte taine ale legii, Nouă porunci bisericești, Zece porunci dumnezeiești, Șapte fapte ale milei trupești, Șapte fapte ale milei duhovnicești“, citi Coresi, apoi făcu o pauză și privi din nou la copii, ca să le dea prilejul să spună ceva.

— Despre asta este toată cartea? întrebă Dobra.

— Da. Mai sunt și câteva rugăciuni.

— Nu ai altă carte din care să învățăm?

— Dar nu ești curioasă să afli care ar putea fi cele șapte daruri ale Duhului Sfânt? o ispiti Coresi, băgând prea târziu de seamă că vorbise numai cu domnița, de vreme ce Petru continua să tot alunece sub masă, de unde Dobra îl mai scotea cu o mână din când în când.

— Bine, spune-mi.

— „Darurile Duhului Sfânt sunt: înțelepciunea, înțelegerea, sfatul, puterea, știința, evlavia și frica de Dumnezeu“, citi Coresi în continuare din carte.

Dobra nu se așteptase la asta. Îi plăcea cifra șapte. În poveștile Marulei apărea mai mereu câte un șapte, după care povestea devenea mult mai interesantă. Aceste șapte daruri însă erau plictisitoare și Dobra găsi fără efort o cale de scăpare:

— Dacă îți spun eu ceva în românește, tu poți să-mi spui același lucru în slavonă?

— Sigur.

— Atunci hai să facem așa. Eu știu de la Marula, care a auzit asta pe drum, că într-o țară îndepărtată a existat odată un rege care avea un covor zburător. Când regele voia să meargă într-una dintre cetățile lui, era de ajuns să se așeze pe covor și să-i rostească numele. Spune-ne asta în slavonă.

— Măria Ta, nu pot spune asta în slavonă.

— E prea greu?

— Nu se cuvine.

Înțelese că făcuse o greșeală de îndată ce vorbele ieșiseră din gura lui. Domnița avea să-l întrebe cum adică nu se cuvine, ce înseamnă asta, iar el nu avea un răspuns bun în minte. Nu unul care să convingă doi copii de 6-7 ani. Era

ca și cum îi dăduse o sabie pe mână, iar acum stătea în fața ei, dezarmat. Continuă repede, ca să nu-i dea timp să vorbească:

— Hai să începem cu ceva mai ușor. Știți care sunt cele zece porunci dumnezeiești?

— Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, să nu ai alți dumnezei în afară de Mine, începu Dobra, vădit dezamăgită, căci i se spusese că va sosi de la Târgoviște cel mai mare învățat, umblat pe la școli înalte, și se așteptase ca fiecare cuvânt rostit de el să-i deschidă porțile către lumile miraculoase și tainice pe care le bănuia în cărți, iar în loc de cărturarul așteptat căpătase un diacon plicticos. Să nu-ți faci chip cioplit. Să nu iei numele Domnului în deșert.

Le spuse pe toate, din ce în ce mai nepăsătoare, isprăvind cu privirea departe, pe fereastră apoi, când Coresi începu să le repete în slavonă, se lăsă să alunece sub masă, unde Petru se juca cu marginea căftănelului lui. Un capăt de ață atârna la vedere și Petru trăsese cu atâta sârguință de el, încât acum marginea era pe jumătate destrămată. Coresi observase că și-a pierdut amândoi învățăceii, dar continuase să rostească poruncile în slavonă, rar și deslușit, ca să-și dea timp de gândire.

Când isprăvi, se așeză la rândul său pe podele, față în față cu coconii domnești, ei sub masă, el în mijlocul odăii. Abia gestul acesta atrase atenția doicilor și doamnelor, care lăsară lucrul în poală și priviră întreaga scenă cu nedumerire, amuzament, un pic de dispreț și un pic de spaimă.

— Acum te întrebăm noi, spuse Dobra de sub masă. Cum era pe vremea când erai tu copil?

Întrebarea ei îl aruncă pe Coresi într-una din lumile lui închipuite care-i umpleau mintea și uneori îl atrăgeau complet în ele, părând atât de reale, încât era încredințat că, într-un chip miraculos și neînțeles, înăuntrul capului său era mult mai mare decât marginile lui din afară.

Pe vremea când era el copil nu se potrivise niciodată, nicăieri. La școala din Mănăstirea Dealu, unde băieții grămăticilor învățau să fie grămătici, iar ai preoților învățau să fie

preoți, copiii râdeau de el și-l luau în răspăr. Tristețea de atunci năvăli într-o singură clipă în el și se simți din nou singur, tânjind după prietenia celor din jur fără să poată vreodată ajunge la ea.

E drept că nici el nu se descurca. Nu știa cum să se coboare la mintea lor și să vorbească la fel ca ei. La 11 ani, Coresi vorbea ca din cărți, aceasta era vinovăția cea mai mare pe care băieții i-o strigau pe la spate, aruncând vorbele dimpreună cu bulgări de zăpadă în care ascundeau țurțuri sau, vara, cu pietre. Uneori aruncau cu bulgări de noroi, iar asta le făcea o plăcere deosebită și râdeau cu poftă o zi întreagă.

— Te batem pentru că te crezi mai bun decât noi, nu râzi cu noi. De ce nu râzi cu noi? Râzi! îi porunceau, iar el îi privea nedumerit, înțelegând că, într-adevăr, nu-i venea niciodată a râde.

Ca să le facă pe plac și ei să-l primească în joaca lor, încercă să se pregătească, să aibă la îndemână un motiv bun de râs la care să se gândească data viitoare. Își aminti un cuvânt scris greșit de un scrib neatent într-un manuscris al tatălui său, care schimba toată fraza și care îl amuzase atunci când citise. Prilejul se ivi chiar a doua zi. Băieții se strecuraseră în chilia dascălului lor și presăraseră sare în cofa cu apă de băut, apoi pândiseră din spatele ferestrei cât palma. Bătrânul dascăl cufundase ulcica în cofă, o scosese picurând și băuse cu nesaț. Niciunul dintre băieți nu mai respira. Coresi simțise îndată pe limbă gustul sărat, o mică spaimă, silă și apoi furie, neputință și descurajare. Îi fusese dintotdeauna lesne să simtă ce simțeau ceilalți și multă vreme trăise cu încredințarea că așa se petrec lucrurile cu toți cei din jur.

Dascălul nu le oferise spectacolul dorit. Scosese liniștit cofa cu apă sărată afară din chilie, cât pe ce să dea peste băieți, iar ei o rupseseră la fugă, ascunzându-se în spatele bisericii. Abia câte unu-doi scăpaseră un hohot de râs forțat și înghițit în grabă. Coresi prinsese semnalul și izbucnise în râs, cu gândul la scribul cel nepriceput care stricase textul

vechi. Băieții îl priviseră tăcuți, fără să înțeleagă. În fața lor, mutălăul își lovea genunchii cu palmele și râdea cu poftă. Umbra bisericii trecea de-a dreapta și de-a stânga lor, întinzându-se până la marginea livezii din față. Dincolo de umbră, soarele strălucea în iarbă. Puseră mâna pe mutălău și începură să-i îndese pumni și ghionturi, trăgând de el de la unul la altul, atenți să nu-l scape la pământ, pentru că data trecută fuseseră pedepsiți pentru că mutălăul își murdărise hainele.

— Râzi de noi? Te bucuri că nu ne-a ieșit gluma?

— Nu de voi râd.

— Atunci de ce râzi singur ca prostul?

Coresi recunoscuse cinstit că și-a amintit un cuvânt scris greșit într-un manuscris pe care-l avea acasă. Era unul dintre volumele *Istoriei naturale* a lui Pliniu cel Bătrân, din care tatăl său comandase o copie unui librar din Florența, pentru că auzise că scrie despre traci. Pliniu vorbea despre obiceiul tracilor de a pune într-o traistă câte o piatră albă pentru fiecare zi bună și o piatră neagră pentru fiecare zi rea. La sfârșitul vieții, traista se punea sub capul mortului, ca el să fie judecat după numărul de pietre albe și negre strânse.

— Dar, în loc să scrie *lapillis*, care în latinește înseamnă pietricele, scribul a scris *pupilli*, adică copil, isprăvise Coresi și din nou izbucnise în râs, pentru că asta chiar era amuzant. *Pupilli*! icnea el printre hohotele de râs. Tracii puneau în traistă *pupilli*. Bine că nu a scris *lepilli*! Sau *porcelli*!

După fiecare nou cuvânt, Coresi râdea încă și mai tare. Băieții se priviseră o clipă, fără să înțeleagă nimic din istorisirea cu manuscrise, librari, scribi și cuvinte latinești, dar găsiră cu iuțeală o cale de ieșire din toată împrejurarea: îl bătură pe Coresi.

De sub masă, Dobra și Petru își așteptau acum răspunsul, cu ochii la el. Numai literele terminate pe spate cu piciorușe lungi de metal se mai uitaseră așa la el, atunci când logofătul sârb le răsturnase prima oară din săculeți, în fața lui. Nu spusese asta nimănui, pentru că cei din jur erau înclinați să se sperie când el era prea sincer, dar literele acelea se uitaseră la el. Exista o legătură între cărțile tipărite, versiuni

sărace și disprețuite ale manuscriselor frumos caligrafiate, ocara și zeflemisirea în care își petrecuse anii mici de școală, resemnarea bătrânului dascăl căruia băieții îi puseseră sare în apă și neputința lui de acum de a arăta coconilor domnești bucuria nemărginită de a ști. Legătura era înclinarea lui către ceea ce este disprețuit, hulit, marginalizat. Îi plăceau cărțile tipărite, îi înțelegea pe cei care-l luau în răspăr și pe copiii aceștia care se arătau atât de plictisiți de învățătura lui.

Trebuia să-i învețe mai întâi slavona ca să-i poată apoi învăța să citească. Gândul acesta îl făcu să se simtă pe buza unei prăpăstii, cu o dorință eretică de a privi în hău, o curiozitate diavolească așa cum mai simțise și la începutul verii, atunci când găsise pe drum o foaie tipărită, bătută de vânt încoace și încolo. Se aplecase și o ridicase, o netezise cu palma și citise.

Era rugăciunea *Tatăl nostru*, dar, pe măsură ce ochii lui treceau de-a lungul textului, inima i se răcea. Cuvintele scrise erau românești. Coresi știa ce înseamnă asta. Auzise despre foile acestea tipărite și împrăștiate pe ascuns prin târguri și cetăți. Ereticii luterani propovăduiau religia în limbile popoarelor, slujbele ținute nu în latină sau slavonă, ci într-o limbă pe care orice creștin să o poată înțelege. O metodă vicleană pentru ca ei să-și poată răspândi mai apoi ideile eretice, spuneau episcopii. Întorsese foaia aceea pe toate părțile. Nu găsise nimic eretic. *Tatăl nostru* și atât.

Nu arătase nimănui foaia. O ascunsese într-un Tetraevangheliar din biblioteca mănăstirii, cel mai ros de cari, pe care nu-l mai deschidea nimeni. Nu-și putuse scoate din cap zile în șir imaginea lui Luther bătându-și în cuie protestul pe ușa unei catedrale din landul Saxoniei. Visa cu ochii deschiși că se află în spatele lui și privește peste umărul cărturarului la ușa înaltă, prinsă în doi drugi de fier cu flori de crin la capete. Un trecător s-a oprit și l-a ajutat pentru că cele nouăzeci și cinci de teze erau tipărite pe o coală întreagă, mai mare decât orice manuscris. Luther ținea cuiele între dinți, lua câte unul și-l bătea în colțuri sau pe margini. În jur începuse să miroasă a covrigi proaspăt scoși din cuptor,

pentru că în spatele lor se oprise un covrigar cu coșurile pline, aflat în drum spre piață.

Ziua aceea dezlegase băierile multor încurcături pe lume, ca și cum odată cu cel de pe urmă cui bătut în coala aceea cât o ușă de biserică se stârnise un vânt care încă mai amesteca și astăzi lucruri bune și lucruri rele, făcându-le greu de separat. De pildă, luteranismul vorbea despre slujbe și cărți în limbile popoarelor, ceea ce nu putea fi un lucru rău. Numai că la traducere puteau, într-adevăr, să apară tot felul de probleme, cu sau fără voia tălmaciului. Papa de la Roma și Patriarhul de la Constantinopol erau încredințați că ele vor fi numai cu voie și bună știință. Că de aici va veni pieirea căii celei drepte.

Coresi se temea uneori că imaginile acestea atât de vii ale unor lucruri petrecute în alt timp și în alt loc îi vor ieși într-o bună zi din cap și vor începe să plutească în jurul lui, speriind oamenii și făcându-i să-l închidă în temnița nebunilor. După sosirea logofătului Liubavici în Târgoviște, începuse să-l vadă pe Gutenberg rupându-și unghiile în colțurile prost meșterite ale primelor litere, pe când încerca să dea de capăt tiparniței, și umblând mai apoi cu degetele acoperite cu bandaje pline de sânge.

— O să vă povestesc despre tiparniță și cum au fost făcute cărticelele voastre, spuse Coresi într-un târziu, făcând cu aceasta doamnele să-și plece din nou privirile în gherghefuri, liniștite, iar ochii copiilor să se mărească.

Începu să depene povestea aurarului care ținuse secretă ani de zile o nouă invenție, o tiparniță care ar fi trebuit să-l îmbogățească, numai că treaba nu mergea prea bine și el continua să facă încercări peste încercări, toate nereușite. Pe alocuri, atunci când simțea că Dobra dădea semne de plictiseală, strecura în istorisire câte o fetiță care tocmai trecea pe acolo.

— Și s-a oprit la taraba aurarului Gutenberg? cădea Dobra în capcană de fiecare dată.

— S-a oprit și l-a întrebat ce vinde, îi răspundea Coresi cu seriozitate.

— Și nu s-a minunat când a văzut atâtea biblii? Câte biblii tipărise Gutenberg?

— Sute și sute de biblii, avea teancuri înalte cât niște turnuri pe taraba lui. Sigur că s-a minunat. Nu mai văzuse în viața ei atâtea cărți, toate la fel. Fetița observase că una dintre literele din titlu era cam strâmbă și, în chip misterios, absolut toate cărțile aveau pe copertă litera strâmbă.

Coborâse glasul până la șoaptă când rostise cuvântul misterios, ridicând mult din sprâncene și bucurându-se în taină că Dobra căzuse sub vraja istorisirii.

— Asta s-a întâmplat demult-demult? întrebă ea tot în șoaptă.

— Nu chiar așa de demult. Acum vreo sută de ani.

— E mult. Noi avem 6 și 7 ani. Dar nu e totuși chiar de pe vremea când exista pe lume covorul zburător. Covorul zburător a existat înainte de tiparnița ta.

— A domnului Gutenberg, o corectă Coresi, din respect pentru germanul care căpătase toată admirația lui, cu toate că în adâncul sufletului așa simțea și el, că tiparnița este a sa. Știi de câte litere a mic este nevoie ca să poată merge o tiparniță?

— De câte?

— De două sute cincizeci de a-uri.

— Cum așa?

— Se numără a-urile de care a fost nevoie în trecut pentru o pagină, dublăm numărul, pentru că se lucrează câte două pagini odată și adăugăm o mică rezervă.

Dobra deschise cartea cu mișcări înfrigurate, se întinse pe burtă cu ea în față și începu să numere a-urile de pe prima pagină.

— În lumea literelor, continuă Coresi, A mare este voievod, E mare este Doamna Țării, i, o și u sunt înalții dregători, iar ț este un mic spion care apare în cele mai neașteptate momente și dispare mai înainte să apuci să pui mâna pe el.

— Mama noastră este un A mare, spuse Dobra. Am găsit optzeci și nouă de a-uri pe pagina asta. Ai avut dreptate.

Ușa odăii se deschise și o slujnică își vârî numai capul înăuntru. Copiii și Coresi de pe podele, doicile de pe lavițe

și doamnele din jilțuri o priviră în tăcere, așteptând să audă de la ea care este motivul pentru care cutezase să intre. De afară, din curte, răzbătea slab până la ei sunet de cai struniți cu mânie. Prea mulți cai pentru o zi ca asta, se neliniștiră doamnele. Slujnica dispăru, închizând ușa. Glasul ei se auzi strigând pe coridor:

— Sunt aici, cu diaconul ăla de la Târgoviște!

O slujnică ridicând vocea în vreme ce Doamna Chiajna se afla la Curte îngrijoră pe toate cele patru femei. Era un lucru ieșit din rânduiala firii, ca și cum soarele s-ar fi întors înapoi către răsărit ori ploaia ar fi ieșit din pământ și ar fi urcat, picătură cu picătură, la cer.

Coridorul începu să freamăte, oșteni cu pinteni la cizme și arme zornăind la brâu alergau, porunci erau răstite când în depărtare, când în apropiere. Ușa odăii se deschise din nou și doi străjeri intrară, așezându-se de o parte și de alta a ei, pe dinăuntru. Coresi strânse cărțile. Doamnele puseră deoparte gherghefurile. Doicile așteptau porunci. Copiii în sfârșit erau atenți la ceea ce se petrece în jur.

Ioan Norocea din Răzvad, ginerele voievodului, vârî numai capul pe ușă și aruncă o privire sălbatică celor doi străjeri.

— De strajă afară, pe coridor, în fața ușii! Nu pe dinăuntru! strigă el.

Oștenii ieșiră cu iuțeală. Dobra traversă odaia, scoase capul afară pe coridor și cercetă locul. Slujnice, copii de casă, oșteni, Ralu, Maria Călțuna și toți bărbații Izvoranilor alergau care încotro, intrând și ieșind de prin iatacuri. Domnița privi în sus, către străjeri.

— Avem voie să ieșim? îl întrebă pe unul dintre ei.

Străjerii se uitară unul la altul. Nu li se spusese. Dobra anunță în spate, celor din odaie:

— Mă duc să o caut pe mama.

Și dispăru pe coridor, închizând ușa în urma ei.

Petru rămase cu privirile țintă la Coresi, pentru că, în lipsa surorii lui, el era singurul în care își punea nădejdea. Tulburarea de afară părea să se întețească. Ușa se deschise din nou și în odaie năvăli Mircea. Avea gesturi scurte, tăioase și

priviri sălbatice, care înghețau orice urmă de îndrăzneală în ceilalți. Își roti privirile prin odaie, îl descoperi pe Petru în spatele lui Coresi, îl ridică în brațe și dispăru cu el pe ușă. Timpul nu-și mai cunoștea măsura. Celor din odaie li se păru că totul se petrecuse într-o singură clipă, intrarea slujnicei, a lui Ioan Norocea din Răzvad, a străjerilor și a lui vodă.

Apoi, timpul își veni din nou în fire, clipele se înșirară una în spatele alteia, iar ei toți se gândiră serios la viața lor de până atunci și la deșertăciunea planurilor lor de viitor. În odaie intră cea dintâi persoană calmă și stăpână pe ea: jupânița Ralu. Le vorbi cu glas blând, rostind cuvintele rar, ca și cum ar fi înțeles că ei au nevoie de ceva mai multă răbdare decât de obicei ca să priceapă ce li se spune.

— Este poruncă de la Doamna Chiajna ca toată lumea să meargă la odăile lor. Nimeni nu iese din odaia lui fără poruncă de la Doamna sau de la Vodă. Nu este voie în curți. Nu este voie pe coridoare.

Coresi avu nevoie să fie însoțit până la cămăruța mică de sub pod care îi fusese menită, pentru că era cea dintâi zi a lui în Palatul Voievodal și încă nu deprinsese bine șerpuirea coridoarelor. Ieși din odaie ca și cum s-ar fi avântat înot într-o mare agitată de furtună. În palat era haos. Diaconul se separă îndată de frământarea lumii exterioare, cu multă pricepere, pentru că o făcea de fiecare dată când viața din jur era prea puternică pentru el. Se scufundă în lumea dinăuntru și ferecă toate ușile. Găsi acolo, în adâncurile lui, rugămintea tainică pentru Doamna Chiajna, o rugăminte cu care sosise aici, și începu să o repete: binevoiește, Măria Ta, să plătești încă un rând complet de litere pentru tiparnița de la Târgoviște. Cunosc un atelier din Florența, de pe strada Librarilor, și le-aș putea scrie. Ornamentele cu copaci și flori pentru paginile de titlu le poate face și un meșter de la noi, în lemn, Măria Ta, dar literele nu le putem da fierarilor noștri, căci nu s-ar pricepe și nu este cine să-i învețe.

Nu avea să-și mai spună rugămintea însă, pentru că nu avea să o întâlnească pe Chiajna. În vreme ce el călătorise pe Drumul Voievozilor ce coboară de la Curtea Târgoviștei

până la Curtea de la București, Grigore bărbierul călătorise la rândul său pe Drumul Bogdanului. Intraseră în Curtea Domnească în același timp, fără să știe unul de altul, numai că intrarea lui Grigore, rănit și cu veșmintele în mare neorânduială, stârnise toată această furtună.

Bătrânul bărbier și dohtor al lui Petru Rareș ceruse să fie dus îndată în fața Doamnei Chiajna. Își pierdea la răstimpuri cunoștința, dar își revenea iute și se ridica într-un cot pe lavița unde fusese întins de oșteni, într-o cămăruță din polcul străjerilor Curții Domnești. Căpitanii lui vodă îi ceruseră în câteva rânduri să le dea lor vestea care-l frământa atât. Scotociseră prin straiele murdare și rupte, în căutarea vreunui răvaș, dar nu găsiseră nimic. Anunțaseră atunci pe Ioan Norocea, care spusese soției sale, Stana, care spusese Chiajnei. La poartă se află un bărbier de la Suceava, plin de sânge și pe jumătate mort, care cere să o vadă.

— A ucis pe Doamna Elena, dăduse Grigore vestea Chiajnei, atunci când ea intrase pe ușă.

Apoi își pierduse iarăși cunoștința.

Chiajna poruncise dohtorului curții și lui Lăcustă să se înfățișeze numaidecât și le ceruse să-l aducă în simțiri pe Grigore. Dohtorul trebuise amenințat cu sabia ca să-l îngăduie pe grădinarul strâmb, chior și pe jumătate vrăjitor alături de el.

— Aici încă tot eu poruncesc, dohtore! îi spusese Chiajna cu glas liniștit, țintuindu-l cu privirea. Până acum încă nu am spus o poruncă de două ori și nici nu am de gând să o fac vreodată.

Rămăsese alături de ei doi până izbutiseră să-l aducă în fire pe Grigore, iar el își spuse toată istorisirea. Atunci când Alexandru Lăpușneanu încercase să le despartă, să o ducă pe Ruxandra în alt iatac, Doamna Elena îi propusese să o ia pe ea de soție, sorocul femeilor îl are regulat și încă mai poate naște copii sănătoși. Se certaseră. Voievodul strigase cu turbare. Doamna Elena îl înfruntase. Grigore și Anghel, care vegheau mereu prin apropiere, se înfățișaseră și încercaseră să stingă pricina și să liniștească lucrurile. Vederea

lor însă mai degrabă pusese paie pe foc, căci Lăpușneanu chemase străjile și poruncise ca Doamna Elena să fie luată.

— Ieșiseră cu toții din iatac, Măria Ta, istorisea din ce în ce mai poticnit Grigore. Rămăsesem numai eu cu domnița Ruxandra. I-am spus câteva vorbe ca să o liniștesc, iar când am ieșit după ei, am văzut în capătul coridorului pe Anghel mort, cu beregata retezată, și pe Doamna Elena căzută, cu privirea sticloasă în tavan, nemișcată. M-am repezit să dau ajutor Doamnei, i-am pipăit venele de la gât, i-am căutat răsuflarea. Împrejur se adunau oștenii. Undeva, departe, poruncea Vodă Lăpușneanu. Unul din ei m-a apucat de umăr și m-a aruncat cât colo.

Copleșită de greutatea veștii despre Doamna Elena, moartea lui Anghel rămăsese în umbră, așteptându-și rândul, ca și cum nici nu se întâmplase încă de tot. Stătea suspendată în locul acela unde stau veștile rele care încă nu au fost date, ca o gutuie coaptă care se leagănă pe creangă, gata să cadă.

— Ești sigur? întrebă Chiajna, fără să poată alătura cuvântul moarte de numele Doamnei Elena, dar nădăjduind că Grigore va înțelege.

— Fusese sugrumată, Măria Ta. Nu s-a mai putut face nimic. Am fugit în cetatea întărită, am coborât la pivnițe și am ieșit prin hrubele care dau în Pădurea Zamcăi. Am stat ascuns până când s-a lăsat întunericul, apoi am pornit încoace. O bucată de drum am făcut-o pe jos, până când m-am îndepărtat bine de Suceava. Apoi, în mijlocul țării, am cerut ajutor oamenilor, care nu l-au uitat pe Măria Sa Petru Rareș. Am căpătat un cal de la un hangiu și am aflat de la el că vodă Lăpușneanu l-a numit pe Anghel ucigaș și trădător. A spus că era omul Măriei Sale Mircea-Vodă, trimis la curtea de la Suceava ca să-l omoare pe el.

Ultimele lui cuvinte părură necuviincioase oștenilor înșirați pe lângă pereți, iar ei scăpară câte o privire furișă spre bătrânul bărbier, gata să-i oprească vorba în gât la cel mai mic semn al Doamnei. Trupul lui aflat de atâtea zile pe drum și rănile necurățate împrăștiau în jur mirosuri grele. Dohtorul

și Lăcustă se mișcau într-un dans complicat unul pe lângă altul, lăsând să le scape din când în când câte o vorbă, atunci când apropiau o lingură de buzele lui Grigore:

— Turmeric cu oțet de mere, spunea Lăcustă, iar dohtorul încuviința din cap.

— Măghiran cu gălbenele, spunea dohtorul, pentru ca strâmbul să nu-i dea același lucru, iar grădinarul înclina tăcut capul, înțelesese.

Grigore nu mai ridicase pleoapele. Chiajna se aplecase și-i șoptise la ureche lui Lăcustă:

— Dacă mai spune ceva, vii imediat la mine.

Traversase curtea din față, cel dintâi loc pe care-l văzuse atunci când sosise pentru prima oară aici, privind țintă stâlpii pridvorului unde voia să ajungă. Erau încărcați cu ghirlande de flori dăltuite în piatră sub cornișă, iar ea îi măsură în vreme ce păși atentă spre ei, se sprijinea cu privirea cum s-ar fi sprijinit cu mâna. O femeie care spăla podelele pridvorului s-a oprit la trecerea ei. Chiajna a privit-o și femeia a lăsat cârpa în căldare și s-a ridicat în picioare, așteptând. I-ar fi sărit în ajutor la cel mai mic semn. Toți erau gata să o ajute numai dacă îi privea. Cu ce o putea ajuta pe ea femeia aceasta?

Deschise pe rând ușile sălilor, căutând pe Mircea. Ar fi putut să pună feciorii de casă să-l caute, iar ea să-l aștepte în iatac, dar simțea că, dacă s-ar opri din mers, puterile ar părăsi-o și forța aceea străină care îi dădea târcoale, răsucindu-se spiralat împrejurul ei, susurându-i în ureche și înfrigurând-o, ar fi răpus-o. Frica. Frica era, frica ar fi răpus-o, dar nu voia să o numească.

Îl află pe Mircea după ce deschisese mai întâi toate ușile palatului, oprind pe fiecare din lucrul său numai cu acest gest. Îi spuse că Grigore bărbierul se află în chilia de la poartă, că Doamna Elena a fost sugrumată, că Anghel murise, pesemne în încercarea de a o apăra. Buzele îi erau albe ca și cum mâncase sare. Este o diferență între lucrurile auzite și cele rostite. După ce le-ai rostit, nu mai poți întreba pe nimeni „ești sigur? Mai gândește-te, poate te înșeli“. După

ce le-ai rostit tu singur cu gura ta, cu buzele albe din pricina fricii, ele devin reale. Ca și cum s-ar mai întâmpla o dată acolo, în fața ta.

— A răspândit vorba că Anghel era omul tău, pus de tine să-l omoare, îi spuse, căutându-și cu degete tremurânde batista în mânecă, pentru că simțea nevoia să-și șteargă buzele.

— Ar putea să nu însemne nimic.

— Crezi că nu înseamnă nimic?

— Nu. Cred că pregătește ceva, recunoscu el cu sinceritate.

Îi făcea bine să știe că poate fi sincer cu ea în astfel de clipe în care se temea. Faptul că își putea rosti temerile fără ca ea să se arate copleșită de ele îl ajuta să-și stăpânească gândurile și să găsească cea mai bună dezlegare.

— Toată Moldova știe că tu ai pus un om să-l omoare, spuse Chiajna, căutând semne pe chipul lui, încercând să înțeleagă cum l-ar putea ajuta. Toate iscoadele duc în clipa asta această veste acasă la ei. În curând se va ști la Constantinopol, la Viena, la Roma, peste tot.

— O să adun Sfatul Țării, o să ne gândim ce este de făcut.

— O să scriu Cantacuzinilor din Constantinopol, se lumină pentru o clipă fruntea ei. Doamna Elena este descendentă din Cantacuzini. O să-i rog să meargă la sultan și să spună că este o uneltire. O să scriu și sultanei Roxelana.

— Crezi că vorba lui ar putea atârna mai greu decât a mea la Constantinopol?

— Nu știu, răspunse ea, dar se gândi că da, ar putea, chiar el recunoscuse că Lăpușneanu este omul momentului, toți îl plac zilele acestea.

— Să trimitem copiii undeva? Să-i punem la adăpost?

— Copiii sunt la adăpost numai lângă mine, răspunse Chiajna cu îndârjire în glas. Ar însemna să plec cu ei, iar eu nu plec nicăieri. Să presupunem că îl convinge pe sultan să te mazilească. O să plecăm la Constantinopol și acolo știu eu ce este de făcut. O să ne întoarcem repede.

— Soliman ar putea porunci să fiu executat, spuse Mircea, iar Chiajnei i se păru că glasul lui este mai răgușit decât de obicei. Ce s-ar întâmpla după aceea? La Ciceu nu mai puteți merge, Lăpușneanu a pierdut cetatea. Dacă ai ruga pe regele Ferdinand, presupun că ar îngădui să stai acolo, dar băieții nu cred că ar fi în siguranță într-o cetate care este a lui. Fetele poate da. Tu da.

Chiajna nu-i răspunse imediat. O tăcere începu să se lase între ei. Nu dorea acest răgaz, nu dorea să lase timp gândurilor să formeze imaginea aceasta a unei lumi în care băieții ei ar fi hăituiți, dar ivirea unui astfel de subiect, simplul fapt că vorbeau despre așa ceva, îi dădea o moleșeală bolnăvicioasă.

— Dacă te-ar omorî, începu să vorbească din nou cu greu, simțindu-și gura uscată și pleoapele grele, singurul loc sigur pentru băieți este Constantinopolul. La Brașov nu-i pot duce, pentru că orașul acela este plin de iscoade. La Sibiu nu ne-ar primi. Sultanul ar fi bucuros să-i crească sub ochi viitorii voievozi ai Valahiei. Pentru el, băieții ar fi prețioși.

Chiajna privi în jur. Lumea părea dintr-odată mai primitoare. Faptul că avea un plan pentru cea mai rea posibilitate făcea ca aerul să fie mai ușor de respirat. O oboseală o cuprinse, o tristețe ca la un sfârșit al unui lucru mare, frumos și bun. O liniște care îngăduia și altor uși ale gândurilor ei să se deschidă.

Gândul la Ruxandra ieși la suprafață, se putu ivi în sfârșit din locul unde îl zăvorâse frica pentru viața copiilor ei, se ridică plutind ca aburul și acoperi totul în jur. O ceață numită Ruxandra mică îi sfâșie inima și Chiajna icni. Trupul ei dădu să se frângă. Își lipi palma de spătarul unui jilț. Lemnul era cald. Pieptul o înțepa la fiecare respirație. Aerul care intra în ea era un râu, iar coșul pieptului ei era o piatră ascuțită în mijlocul râului, care despică apele, le înspumează și le aruncă spre maluri.

Încă nu plânsese moartea tatălui ei. Trecuseră șapte ani de atunci, iar ea nu se putuse hotărî să-l lase să plece, căci morții plânși se desprind din viața celor dragi și se îndepărtează.

Nu plânsese nici moartea lui Ștefăniță. Își păstrase morții pe lângă ea, nejeliți, pentru că abia aceasta i se părea că ar fi adevărata lor moarte, să-i lase să se îndepărteze.

Plânse abia acum, la moartea Doamnei Elena, și nu atât pentru ea, ci mai mult pentru soarta Ruxandrei și mai ales pentru propria neputință de a opri toate acestea. Plânse așezat, cu rânduială, căutându-și mai întâi locul, ca și cum urma să se apuce de brodat. Plânse ceasuri în șir, legănându-se înainte și înapoi în jilț și menindu-și lacrimile pe rând fiecăruia dintre ei: mai întâi se tângui cu vorbe puține, șoptite aproape fără glas, numai din buze, pentru tatăl său. Când buzele ei se deschideau ca să rostească mut *tată*, hohotele o podideau și umerii i se scuturau îndelung. *Tată* era ca o poruncă pe care durerea ei o împlinea pe loc, cutremurându-i trupul în valuri.

Șopti apoi *mamă* și plânse până i se umflară ochii pentru amândouă mamele ei neplânse, un pic și pentru Chiajna cea de 8-9 ani. Pe fratele său îl plânse cu vorbe ca cea mai bătrână dintre toate bocitoarele, cu o știință pe care nu înțelegea de unde o are, dar care era eficientă, căci discuția cu Ștefăniță îi mai mângâia sufletul, ce ți-am spus eu ție, Ștefăniță? Ce mi-ai spus tu mie? Nu rămăsese, Ștefăniță, hotărât între noi doi că ai grijă de fratele tău și de sora ta? Așa te ții tu de cuvânt, mă copile care ai merita acum să te scutur, să-ți meargă toți fulgii? Acum să mă înveți ce să fac, Ștefăniță! Să nu mă lași aici, să-mi bat capul singură cu toate!

Grigore bărbierul se stinse în noaptea aceea și ziua începu cu nori negri, coborâți cu greutate foarte jos, aproape de pământ, din care porni o ninsoare ca o învinuire.

Către seară sosi și vestea morții lui Iliaș, aflat în surghiun. Fusese găsit otrăvit. Chiajna nu se mai îndoi că Lăpușneanu avea deja oameni și în Constantinopol. Moartea unui fecior de domn aflat pe pământ turcesc nu putea fi înfăptuită fără știrea sultanului ori a Roxelanei.

7062 de la Facerea Lumii

Anul omizilor

Vlah Sarai

Grecul care avea cafeneaua Mektep Kafe din Fanar scosese în drum trei măsuțe scunde și le înconjurase cu perne decolorate și divane roase de molii. Ocupase tot drumul, iar trecătorii trebuiau să se strecoare printre măsuțele care le ajungeau până la genunchi. Ahmet era deocamdată singurul client, dar după-amiaza abia începea. Se așezase pe o pernă care odinioară avusese culoarea apelor Bosforului, se lăsase pe spate, sprijinindu-se de peretele cafenelei, și sorbea din cafea. O pisică plictisită lenevea la soare, în mijlocul drumului.

Soarele apunea în spatele lui Ahmet, dincolo de zidurile înalte, sticlind în mărgelele cusute pe una dintre perne. În față, printr-un loc de-o palmă între două clădiri, zărea apele Cornului de Aur. Din cafenea ieșea din când în când Sofia, sora văduvă a grecului, ca să verifice dacă mai are nevoie de ceva. Nu avea mai mult de 18 ani, iar Ahmet ar fi vrut ca înserarea aceasta să dureze veșnic, el să nu mai isprăvească niciodată ceașca aceea, iar ea să iasă mereu ca să vadă ce face.

Ahmet era mereu uimit de felul în care lucruri pe care le crezuse veșnice în viața lui, stabile se topeau, devenind într-o clipă trecut. Ieri, pe când își bea ceașca de cafea alături de Pătrașcu ghiaurul, nu avusese nici cea mai mică bănuială că va fi ultima, că niciodată de atunci încolo nu va mai putea discuta cu prietenul său despre Allah și Iisus, despre căsătoria cu o singură femeie și căsătoria cu patru

femei, despre blestemații de Habsburgi și mișelia lor față de măritul sultan.

Toate acestea se isprăviseră atunci când șeful cancelariei de la palat îi dăduse lui Ahmet firmanul de mazilire a lui Mircea-Vodă, ca să-l ducă la București. În locul său fusese numit pe tronul Valahiei Pătrașcu ghiaurul. Ahmet, ceauș împărătesc transformat pentru câteva zile în capugiu, trebuia să pornească îndată către Cetatea Bucureștilor, cale de două săptămâni, cea dintâi călătorie a sa în afara Constantinopolului, încât nu înțelegea cum de fusese ales tocmai el dintre toți ceaușii. Avea să meargă înaintea celor cincizeci de spahii, gărzile trimise să însoțească familia voievodului Mircea la Constantinopol. Ahmet era singurul slujbaș de curte din toată acea delegație, singurul căruia i se îngăduia să se adreseze lui Mircea-Vodă.

Cu numai câteva zile înainte, la Înalta Poartă sosise o delegație moldovenească. Vodă Lăpușneanu depunea mărturie că Mircea a trimis scrisori regelui Ferdinand, are legături de prietenie cu cetățile Brașovului și Sibiului și dă nenumărate semne că nu ar mai fi credincios sultanului. Lăpușneanu propunea în răvașul său și o soluție pentru această situație: în locul trădătorului să fie numit domn Pătrașcu Basarab, fiul lui Radu Paisie, care fusese surghiunit împreună cu tatăl său și încă se mai afla în Constantinopol, ducându-și zilele din mila măritului sultan, căci averea toată îi fusese confiscată.

Alături, mărite sultan, trimitem plata firmanului de domnie pentru Pătrașcu, căci este fecior sărac, iar noi ne vom înțelege după aceea, ca neamuri, isprăvea Lăpușneanu răvașul.

În spatele logofeților moldoveni care vorbiseră sultanului se aflaseră doi feciori de boier purtând între ei un cufăr plin cu aspri. Pătrașcu îi era nepot de frate lui Mircea-Vodă. Cel mai mic dintre feciorii lui Radu Paisie fusese surghiunit în Constantinopol împreună cu tatăl său, care murise la scurtă vreme după sosirea în oraș, averea îi fusese confiscată, iar feciorul căpătase de la sultan o mică soldă și fusese lăsat să-și ducă viața la marginile Vlah Saraiului, în Fanar.

Ahmet nu auzise niciodată de sosirea acelei delegații. Pentru el, întreaga pricină începea cu firmanul și porunca primită. Pătrașcu ghiaurul era numai unul în Constantinopol, iar Ahmet stătuse la o cafea cu el cu o zi înainte. Știuse dintotdeauna că este fecior de domn, dar orașul era plin de astfel de feciori aduși de pe la toate marginile imperiului, săraci ca ei toți, mulțumiți să-și piardă urma în Constantinopolul care, dacă ei țineau capul plecat, le oferea ocrotire.

Până mai ieri, Pătrașcu petrecea vremea alături de ei toți, pe pernele nu tocmai curate ale cafenelei Mektep Kafe, ținută de grecul cu care ba se certau, ba se împrieteneau la loc. Ahmet îl învățase pe ghiaur să bea cafea, licoare cu totul necunoscută dincolo de marginile imperiului. Proprietarul cel plin de toane al cafenelei avea clienți mai cu seamă din pricina palatelor valahilor, aflate chiar în spatele terasei lui, care atrăgeau ceauși și căpetenii de ieniceri vrăjiți de apropierea aceasta de oamenii puternici ai orașului. Se simțeau ridicați deasupra tagmei ceaușilor ori a căpeteniilor de ieniceri atunci când împărțeau o narghilea cu un fecior de domn.

Adevărații bogătași însă, puternicii Cantacuzini cu feciorii lor, nu coborau niciodată la Mektep Kafe și nu puteau fi văzuți prin oraș, căci ieșeau din Vlah Sarai numai în trăsuri acoperite și intrau direct în Palatul Topkapı. Ahmet și prietenii lui trebuiau să se mulțumească cu Pătrașcu. Ceaușul ridică zarful cu marginile filigranate și privi în felegeanul de cafea. Zațul licărea întunecat și gros pe fund. Orașul își revenea după un octombrie ploios. Aerul se usca încet, iar din grădinile bizantine din spatele cafenelei veneau miresme amețitoare de regina-nopții. Vântul după-amiezilor făcea păstăile de leandru să fojgăiască ușor pe crengi.

Sofia sosi neauzită ca o mireasmă și-l privi drept în ochi, așteptând ca el să ceară ce dorește. Cumințenia aceasta supusă a ei îi încălzea măruntaiele lui Ahmet. Fata era dintre grecoaicele cu nasul mare. Ochii ei migdalați, căprui, scânteind uneori în puncte verzi, și părul negru, adevărata ei bogăție, aduceau pe Ahmet zi de zi aici. Își purta părul grecește, împărțit în două pe mijlocul frunții, curgând în

valuri bogate care-i acopereau urechile și numai cu vârfurile prinse la spate într-o panglică pe care o răsucea și o aducea înapoi în creștet.

Într-o încercare de a-l vindeca de grecoaică, mama lui îi spusese odată, cu glas ferit, ca și cum i-ar fi destăinuit un păcat de moarte al Sofiei, că valurile acelea ca ale apelor Bosforului sunt pur și simplu făcute noaptea, cu păhărele de alamă încinse în foc ori pe coada de la ibric. Ahmet zâmbise și se gândise la mersul neobișnuit al grecoaicei, ca și cum întotdeauna ar fi purtat pe cap o amforă, fără să o sprijine cu mâinile. Nu era frumoasă, ci era vie. Tăinuia în ea un foc și un alean care mereu păreau să se războiască între ele și care răzbăteau la suprafață prin mișcări, tăceri și priviri strecurate. Avea un aer de vinovăție, o rușine ascunsă care-l făcea pe Ahmet să se întrebe ce anume gândea de o făcea să se simtă atât de rușinată?

Atunci când au vorbit pentru prima oară, mult timp după ce se cunoscuseră, Ahmet a înțeles că el pesemne semăna cu un diavol pentru ea și pentru toți creștinii din oraș. Cu pielea lui măslinie și ochii negri ca smoala, lucioși, ușor de bănuit că ar putea lega farmece, privind intens orice îi trezea curiozitatea: o femeie, un covor atârnat la un balcon ori un cal, în zi de iarmaroc. Cu barba scurtă care îi tivea numai marginile obrajilor, neagră ca păcura și aceea. Cu capul veșnic ușor înclinat în față, parcă anume ca privirea să-i fie pe sub sprâncene. Cu un surâs abia ghicit, care nu venea din buze, nici din ochi, ci Dumnezeu știe din ce, poate din închipuirea celorlalți, un surâs care nu avea nimic bun în el. Nici rău însă, era de părere Sofia.

Toată ziua se pregătise, așteptând spahiii să fie gata de drum. Un ciohodar îi lustruise cizmele. Un argat îi țesălase calul. O slujnică îi desprăfuise caftanul, periindu-l îndelung cu o perie moale din păr de cămilă. În spate, deasupra zidului înalt ce despărțea cafeneaua de Vlah Sarai, slujnicele Cantacuzinilor deschideau ferestrele și scoteau pernele pe pervazuri. Mirosul leandrilor nu se mai simțea. În aer începea să plutească cel al reginei-nopții. Era ceasul la care Pătrașcu

cobora de obicei străduța strâmtă în trepte, sărind câte două și așezându-se chiar când erau aduse primele cești. De acum, ghiaurul nu va mai ieși niciodată cu el. Ahmet avea să-și caute alt prieten.

Drumul până la Cetatea Bucureștilor dură mult mai puțin decât se așteptase Ahmet, pentru că spahiii alergaseră caii ca și cum nu le-ar fi păsat dacă scot sufletele din ei. Uneori scoteau iataganele din teci și le fluturau pe deasupra capetelor, slobozind strigăte sălbatice, în parte ca să se distreze, în parte pentru ca oamenii locurilor să nu cuteze să le stea în cale. Lui Ahmet îi venise greu uneori să țină pasul cu ei. Călărea bine pentru un mic dregător împărătesc, dar era departe de măiestria luptătorilor sultanului.

Admirase podul pe corăbii de la Dunăre și cetatea din insula Giurgiului, abia aștepta să-i povestească Sofiei, la întoarcere, câte văzuse. Atunci când aflase că pleacă, grecoaica intrase în cafenea și apăruse de acolo cu tulpănelul dăruit de el, pe care nu se învoise să-l poarte până atunci. Îl legase deasupra șoldurilor, iar oglinjoarele de pe margine jucau în mers, prin locuri pe unde Ahmet ar fi vrut să ajungă cu mâna.

I se strânsese inima când străbătuseră păduri ce nu se mai sfârșeau. Abia acesta i se păruse a fi hotarul dintre civilizația Constantinopolului și sălbăticia acestor pământuri. Pădurile în care intrai la răsăritul soarelui și încă nu ieșeai din ele la apus nu puteau duce decât la ghiauri învățați să împartă frățește cu fiarele, neamuri de oameni pentru care alăturarea cu sălbăticiunile era obișnuită.

Între ieșirea din pădure și porțile Curții Domnești era numai o aruncătură de băț. Străbătuseră bucata aceea de drum cu caii la pas, iar spahiii se opriseră din loc în loc ca să aprindă torțe și să le arunce pe acoperișurile caselor din lemn ori direct înăuntru, prin ferestre, dând foc ulițelor pe care treceau. Femeile scoteau copiii din case, strigând înspăimântate, bărbații se repezeau să sloboadă animalele ori să scoată marfa afară de prin prăvălii.

În curțile largi ale Palatului Voievodal aflară oștenii moldoveni trimiși înaintea lor de Lăpușneanu, cu poruncă să vegheze ca înlocuirea voievozilor să se facă fără vărsare de sânge. Ahmet avea să rămână multă vreme cu imaginea familiei lui Mircea-Vodă în gând, poate pentru că nu se potrivea deloc cu ceea ce se așteptase ori poate pentru că înlocuirile din Palatul Topkapı erau întotdeauna sângeroase și zgomotoase, iar Constantinopolul sfârșea de fiecare dată într-o răzmeriță care se întindea pe câteva zile.

În sala tronului, boierii din Sfatul Țării erau așezați în jilțurile lor. Voievodul și soția sa, înveșmântați în mantiile de sărbătoare și înconjurați de toți coconii domnești, stăteau pe tronurile de pe podină. Aflaseră de firmanul de mazilire. Lipsiți de sprijinul Moldovei, nu se puteau împotrivi. Marele Vornic și un tălmaci ieșiră dinaintea lui Ahmet, oprindu-i înaintarea la mijlocul sălii și făcându-i semn să dea citire firmanului. Ceaușul numărase cinci prunci de vârste mici. Privirea Doamnei o aștepta pe a lui. Atunci când o întâlni, după ce el isprăvise de numărat copiii, Ahmet simți că ea își închipuia felurile în care ar putea să-i ia viața chiar acolo, pe loc. Coborâse ochii în hrisov și nu-i mai ridicase.

Ieșiseră din Curtea Domnească în aceeași zi. Locurile păreau pustii, curtenii plecaseră pe la cele mai îndepărtate moșii, încercând să se pună la adăpost în vremea schimbării domnilor. Oștenii lui Lăpușneanu deschiseră porțile și așteptară până când spahiii și trăsurile cu copii ieșiră. În praful curților, poarta din dreapta lăsase, ca de fiecare dată, o urmă adâncă, o jumătate de cerc desenată de drugul care intra în pământ atunci când porțile erau închise.

Sprijinită de gardurile de la gârla Dâmboviței, spălătoreasa cu care Chiajna venise de acasă, din Suceava, fata care îi adusese prima vestea că mirele său a sosit, își ascunsese gura într-un colț al basmalei și plângea, fără să se mai ostenească să-și șteargă ochii umflați. Avea mâinile roșii și pielea spuzită până la coate din pricina leșiei și a apei clocotite. În afară de Chiajna, ea era singura care știa. Nu mai spălase cârpele pentru zilele de soroc ale Doamnei de două luni.

Stăteau toate curate și frumos împăturite la locul lor, în cufărul cu albituri și primeneli. Vestea aceasta tăinuită deocamdată numai între ele două îi părea fetei mai sfâșietoare decât tot ce se petrecea sub ochii săi.

Drumul înapoi spre Constantinopol durase mult mai mult. Trăsurile înconjurate de spahii călare mergeau în ritmul lor, oprind adesea pentru că vreunul dintre copii trebuia să se ușureze. Mama lor mergea de fiecare dată cu ei la marginea drumului, vegheată de oșteni. Ridica rochia și albiturile de dedesubt ale Marinei, îi dădea jos izmănuța de flanea și o așeza pe vine, poruncindu-i scurt „haide!". Dobra făcea zid între ele două și spahii, răsfirându-și cu importanță poalele rochiei ca să le acopere vederii. Se întorceau tăcute la trăsuri, ivindu-se din râpele care abia porneau să înverzească. După un ceas, alaiul oprea din nou pentru vreunul dintre băieți.

Ahmet avusese impresia că nu se rostise niciun cuvânt zilele acelea. Entuziasmul spahiilor dispăruse. Copiii atât de mici îi încurcau, pentru că aveau poruncă să-i aducă pe toți nevătămați în fața sultanului, iar asta s-ar fi putut ușor transforma într-o sarcină anevoioasă.

Atunci când în sfârșit ajunseră, în vreme ce întregul convoi străbătea străduța strâmtă ce urca spre Vlah Sarai, Ahmet simți că trecuse un an de când fusese ultima oară pe aici. La fereastra cafenelei Mektep Kafe, Sofia își făcuse pavăză din palme și privea afară. Fratele său o prinse de umăr și o îndepărtă, dar Ahmet apucase să-i vadă ochii migdalați și nasul de grecoaică.

— Și câte neveste îți poți lua? îl întrebase cu câteva săptămâni în urmă, chiar înainte de plecare.

— Cu averea pe care o voi moșteni de la tatăl meu și cu slujba pe care o am, patru, îi răspunsese atunci Ahmet, descumpănit că ea cutează să se apropie atât de periculos de subiectul care fusese până atunci între ei o mare, adâncă, de netrecut tăcere, mai îndrăgostit ca niciodată de fata aceasta creștină care ascundea atâtea secrete neașteptate.

Sofia întorsese capul peste umăr și-l privise drept în ochii lui diavolești. Stătea cu spatele la el, chiar pe creasta

dealului pe care străduțele urcau și coborau în trepte, așa fel că dincolo de ea Ahmet zărea apele albastre ale Cornului de Aur. Două pisici cenușii se așezaseră pe coadă la picioarele ei, ca doi străjeri credincioși, și măturau praful drumului cu cozile.

— Dar tatăl meu și-a luat numai o singură soție, spuse el repede, pentru că privirea ei îi arăta limpede că, dacă nu repară lucrurile imediat, o va pierde. Nu mă obligă nimeni să-mi iau patru soții. Cred că aș putea fi convins să fiu fericit numai cu una singură, isprăvi, surâzând cu multă mândrie, pentru că Sofia, sora văduvă de numai 18 ani a grecului cu cafeneaua de sub zidurile Vlah Saraiului, își mângâia cu palmele ciucurii cu oglinjoare care-i atârnau pe șolduri, tulpănelul dăruit de el.

Vacarmul străzii Vodina, care mergea paralel cu țărmul Cornului de Aur și urca întortocheat până la Vlah Sarai, începea de la primele ceasuri ale dimineții. Aflată în inima Fanarului, adăpostea deopotrivă greci, evrei, valahi, moldoveni și turci. Când soarele ieșea din apele Bosforului, lăsându-le în urmă aurii, ușile vopsite fiecare în altă culoare se deschideau și într-o clipă strada se umplea de tarabe cu sugiuc, baclavale, străchioare din ceramică albastră de Iznik, cu arabescuri și spirale ca niște descântece, cruciulițe, tămâie, mărgele, saci cu cafea sau cu mirodenii în toate culorile, șaluri și covoare.

Nimic din toate acestea nu ajungea însă până la odaia în care își petrecea zilele Chiajna. Din Vodina se desprindea o străduță pavată cu lespezi mărunte, cenușii, albe și negre, care încă mai păstra modelul de odinioară al vechiului imperiu și care ducea în curțile principilor Valahiei, trecând pe sub o arcadă. Aici, la arcada aceasta năpădită de iederă și mâna-Maicii-Domnului înflorită, rămânea tot vacarmul orașului. Se opreau glasurile negustorilor și ale cumpărătorilor,

sunetul pașilor și țipetele pescărușilor ca și cum ar fi rămas aninate în vițele verzi.

Chiajna nu era mulțumită de iatacurile pe care le primise în casele din Vlah Sarai, dar își spunea că acesta este de fapt un lucru bun, pentru că îi va păstra îndârjirea vie. Se sfârșea șirul celor patru ani răi prevestiți de înțelepți, dar Gromovnicul rămăsese tăcut în privința celor ce aveau să urmeze. Cei mai prăpăstioși împrăștiau vorba că nu avea să mai urmeze nimic, că acela era sfârșitul lumii și ar trebui trăit cu frică. Cei plini de nădejde vorbeau despre un nou început, o nouă lume, ieșită mai curată din focurile acestor ani răi.

O vreme, sosirea întregii familii a voievodului rămase în umbra unui alt eveniment care răscolea palatele. Maria Basarab din Casa Drăculeștilor a lui Mircea, soția celui mai mare dintre frații Cantacuzini, tocmai adusese pe lume un băiat, iar Vlah Saraiul era în mare fierbere. Dobra și Marina îi tot mergeau Chiajnei pe urme de azi-dimineață, ca să capete învoire să vadă pruncul nou-născut.

— După ce isprăvesc treaba cu logofătul Stoica, le răspunse Chiajna și se ridică să întâmpine pe dregătorul care tocmai intrase.

Ceruse o listă cu numele tuturor celor proaspăt îndepărtați din dregătorii, cu averile confiscate sau care se ridicaseră de curând, în vreun fel, împotriva sultanului Soliman. O listă cu numele celor care ar fi avut un motiv să-i fie potrivnici. Printre ei, Chiajna își căuta aliați. Logofătul, fost purtător al treburilor țării la Înalta Poartă și rămas în slujba cancelariei valahe, desfășură un hrisov pe masa de lângă fereastră, îi propti marginile cu un sfeșnic și o călimară și o lăsă pe Chiajna să citească.

Între numele vizirilor, pașalelor și beilor ieșiți, mai toți, din școala Enderun a Palatului Topkapı, albanezi, croați sau sârbi aduși ca tribut de sânge de pe tot cuprinsul imperiului, un nume atrase atenția Chiajnei din pricina unei mici însemnări: Rüstem Pașa – *nu ia peșcheș*.

Plecaseră din țară fără să mai poată intra în vistierie. Oștenii lui Lăpușneanu îi îngăduiseră să ia cu ea numai un

sipetel în care pusese giuvaierele cele mai prețioase, dar nu erau suficiente pentru împlinirea planurilor pe care le punea la cale. Nădejdea lor erau Paleologii și Cantacuzinii din Constantinopol, care ar fi putut fi convinși să-l ajute pe Mircea să se întoarcă pe tron, cu promisiunea că-și va plăti după aceea datoriile. Un pașă care fusese apropiat al sultanului și care era cunoscut pentru obiceiul bizar de a refuza peșcheșul părea un lucru prea frumos ca să fie adevărat.

Se aplecă peste hrisovul care ocupa toată masa și citi însemnările din dreptul numelui, urmărind rândurile cu degetul, oprindu-se din loc în loc și ridicând ochii pe fereastră, ca să dea răgaz gândurilor să se formeze. Logofătul nu folosise hârtie, ci pergament, iar hrisovul împrăștia în jur mirosul greu al pieilor de animal. Rüstem Pașa era soțul prințesei Mihrimah, ginerele sultanului Soliman și al Roxelanei și fusese demis de curând pentru acuzația de complot împotriva vieții prințului Mustafa. Imperiul era încă tulburat de pe urma morții prințului. Revoltele izbucnite încă nu fuseseră stinse. Zvonurile despre amestecul sultanei, al prințesei Mihrimah și al lui Rüstem Pașa în uciderea lui Mustafa încă mai încingeau aerul în oraș și în provincii.

Chiajna cunoștea vechile temeri ale sultanei Roxelana legate de acest dintâi născut al lui Soliman. Dacă Mustafa ar fi ajuns vreodată pe tron, fiii ei ar fi fost sugrumați cu un șnur de mătase în aceeași zi. În ochii Chiajnei, acesta era un motiv suficient pentru ca o femeie să urzească ani în șir, cu multă răbdare, planuri. Nu ar fi condamnat-o dacă ar fi aflat că într-adevăr ea ar fi avut un amestec în uciderea prințului. Mai degrabă ar fi admirat-o pentru tăria de a lua o viață. Rămăsese cu privirile pierdute pe fereastră. Afară, pe zidurile ce coborau în trepte până pe chei, o pisică mergea alene, cu mișcări trufașe, ca și cum ar fi stăpânit orașul.

— Doar atât ai despre Rüstem Pașa? îl întrebă pe logofătul Stoica. Ce altceva se mai știe?

— Este sârb, Măria Ta, spuse logofătul, repetând informațiile din hrisov, pentru că nu avea altele.

— Văd.

— A fost adus ca tribut de sânge din Cetatea Sarajevo, într-un transport de băieți, în urmă cu vreo patruzeci de ani. Au intrat cu toții în școala de ieniceri, unde Rüstem și-a impresionat repede profesorii cu care studia Coranul și anul următor a fost mutat în clasa celor mai buni, pregătiți pentru dregătorii înalte.

— Văd asta, repetă Chiajna. Cum a ajuns să se căsătorească cu prințesa Mihrimah?

— S-a ocupat o vreme de educația fiilor sultanei Roxelana, Măria Ta. Sultanul l-a plăcut și l-a ridicat an de an în dregătorii, până când a ajuns Mare Vizir.

— Căsătoria cu prințesa a fost ideea lui Soliman sau a Roxelanei? întrebă Chiajna, simțind că logofătul se păstrează la suprafața lucrurilor, fără să coboare la adevăratele informații care i-ar fi putut fi ei de folos.

— Nu știu, Măria Ta, recunoscu logofătul.

— Cum se înțelege cu sultana Roxelana?

— Nu știu.

— De ce toți ceilalți uneltitori care au pus la cale moartea prințului Mustafa au fost omorâți, iar el nu?

— O să mai caut, Măria Ta.

— Caută în jos, logofete, nu în sus. Trimite oameni pe străzi, să asculte ce vorbesc vânzătorii de sugiuc, pescarii din port, spălătoresele.

Îl însoți către ieșire, prin sălile în care jilțuri valahe stăteau laolaltă cu covoare persane. Străbătu alături de el cerdacele care împrejmuiau curtea interioară și mirosul amărui, bine cunoscut, al mulțimii de mușcate o făcu să simtă o mică nădejde urcându-i în piept. Se afla într-o oază românească în mijlocul Constantinopolului, care se dovedea la rândul lui frământat de aceleași lupte pentru tron. Sub leandri, Dobra și Marina prinseseră două pisici care nu voiau să se lase dezmierdate.

— Am trecut pe lângă o cafenea când am urcat străduța spre Vlah Sarai, logofete, mai spuse Chiajna. Aduce la mese o fată. Una cu nasul cam mare și părul frumos. Trimite-o la mine.

De când sosiseră în Constantinopol, zilele Chiajnei se scurgeau într-o așteptare continuă. Nu știa ce așteaptă. Uneori dimineața, după ce slujnica intra neauzită și lăsa medelnicioara cu apă de spălat pe laviță, ea se ridica de lângă Mircea și se apleca deasupra apei, privindu-se. Chipul său îi părea străin. Îl cerceta cu mirare, sufla ușor pe deasupra și apa se vălurea. Imaginea juca dinaintea ochilor ei. Își apropia fața de apă încet, continuând să se privească.

Să se pândească.

Apoi, brusc, își scufunda fața și o ridica șiroind de apă. Picături reci se formau pe nas și pe bărbie, de unde cădeau înapoi în medelnicioară, spărgând chipul oglindit. O Chiajna care face și alta care suportă consecințele.

Orașul acesta frumos și viclean, care ascundea pericole de moarte pentru băieții săi, stricase ceva în echilibrul ei, îi tulburase încrederea că-i va putea proteja. Moartea tatălui său era mai prezentă ca oricând. Surghiunul rupsese zăgazurile durerii și ea nu o mai putuse stăvili. Se văzuse nevoită să o primească pe toată, ca și cum se petrecuse abia ieri, ca și cum Petru Rareș murise abia cu o zi în urmă.

Vreme de opt ani se simțise puternică pentru că durerea nu o doborâse și mândră pentru că este atât de puternică. Se dovedea acum că fusese de fapt numai neștiutoare. Răutatea lumii e stăvilită de părinți. Poți dormi noaptea pentru că, în subconștient, știi că părinții nu dorm. După moartea lor însă descoperi dintr-odată că tu ești generația care nu trebuie să doarmă, ai devenit părintele lumii, cel care veghează. Greutatea s-a mutat pe umerii tăi. Faci acum parte din tagma celor mai singuri oameni de pe pământ: părinții care nu mai au părinți.

Uciderea Doamnei Elena, a lui Ștefăniță, a lui Iliaș păreau să nu aibă legătură cu ei înșiși, ci tot cu Petru Rareș. Lăpușneanu continua să-i facă rău tot tatălui ei, chiar și prin Ruxandra.

Pe Petru Rareș îl ucidea de fiecare dată, ca și cum el se încăpățâna să nu moară, tot dădea semne de pe lumea cealaltă, ba printr-un fiu, ba printr-o fiică.

Numai Chiajna se simțea la adăpost de încrâncenarea lui, pentru că nu mai era a tatălui său. Ea era a lui Mircea, era a Drăculeștilor. O durere în plus. O dezamăgire. O tristețe. Nu numai tatăl său o dăduse, dar și strămoșii se deziceau de ea.

Cu cât se gândea mai mult la moartea părinților și fraților săi, cu atât amintirile sale se schimbau. Fiecare nouă retrăire a unei amintiri o lăsa în urmă transformată. Hotarele dintre trecut și prezent se topeau încet, în fiecare zi câte puțin. Trăia deopotrivă vârstele ei mici și pe cele adulte. Lucrurile întâmplate nu trecuseră, ci continuau să existe chiar aici, în fața ei, toate deodată. Trăise până acum de parcă timpul ar fi fost un râu, apa aceasta odată scursă prin fața ei nu mai putea fi adusă înapoi. Descoperea acum că timpul este de fapt un lac. Nu poți vedea tot râul deodată, dar poți vedea tot lacul. Nu apa era cea care trecea prin fața ei, ci ea era cea care plutea pe apă, având puterea de a se opri oriunde dorește, de a vizita orice vârstă.

Copilăria ei, pe care o crezuse senină, luminată de dragostea lui Petru Rareș, devenise acum plină de tensiune, o furie și o frustrare veneau de acolo, întinând prezentul. Tatăl ei cu Iliaș și Ștefăniță între genunchi, cu câte o mână pe umărul fiecăruia, vorbindu-le, aplecându-și fața ca să le prindă privirile plecate și surâzând dumnezeiește. Privirea lui descoperind-o pe ea în spatele coloanei de piatră, iar el spunându-i Doamnei Elena, peste umăr, ia fata și mergeți de aici.

Cuvintele acestea ale lui se rostiseră mai apoi singure în mintea ei ani în șir, lăsând urme sângerânde pe care ea nu le privise niciodată. Ar fi dorit să fie el cel care-i cere să plece, ar fi fost mai puțin dureros decât să întoarcă capul peste umăr și să dea sarcina Doamnei Elena. De fapt, ar fi dorit să o cheme și pe ea între copiii lui cu care avea o clipă atât de apropiată. Între băieții lui.

Amintirea aceasta și multe altele la fel de amare fuseseră până acum încuiate în beciurile memoriei ei. Îl iertase pe

tatăl său pentru clipa aceea, ca să-l poată iubi în continuare la fel de mult. Se prefăcuse că ziua aceea nici nu existase. Mortul părea însă acum să aibă nevoie de iertare deplină și scotea amintirile acestea din ea, curățța locul ei ascuns și aducea totul la lumină, pentru ca ea să i le ierte.

Se întrebă cât timp ar mai fi ținut în ea toate acestea, dacă ceilalți ar fi rămas în viață. Dacă Mircea ar fi rămas pe tron, iar Petru Rareș, Doamna Elena, Iliaș și Ștefăniță ar trăi, atunci copilăria ei nu s-ar fi ridicat niciodată la răzmeriță. Era numai vina lor că ea, acum, simțea nevoia să-i lovească. Fiecare ar trebui să facă tot ce-i stă în putere ca să supraviețuiască, pentru că nu mori numai tu, mor odată cu tine toți cei care au pus în tine dragoste.

Alteori, Chiajna se trezea dimineața cu o nădejde care semăna cu nebunia și de aceea nu vorbea nimănui despre ea. Nimic nu s-a terminat cu adevărat până nu vezi mormântul. Contactul direct cu oasele mortului este cel care desăvârșește moartea. Ea nu încheiase moartea tatălui său prin contactul cu mormântul.

Uneori însă gândul acesta nu se simțea ca o nădejde, ci ca o disperare, ca și cum tatăl ei ar fi așteptat, ros de chinuri, într-un loc suspendat între două lumi ca ea să vină și să facă trecerea posibilă. Să-l ierte și să-i vadă mormântul. Să-l ierte pentru că a murit și a lăsat-o pe ea să vegheze pământul întreg, să facă moartea aceasta reală, privindu-i mormântul.

Nopțile erau cele mai grele aici. În lipsa somnului, întunericul și liniștea din jur îi puneau mintea în mișcare. Să se ridice acum din așternut, să iasă pe străzile pustii, să taie gâtul străjilor și să intre în iatacul lui Soliman. Anghel se așeza întotdeauna în spatele lor mai înainte de a-i ucide. Ar fi venit și ea din spate, ei nici nu ar fi știut ce li se întâmplă. Trebuia să iasă desculță, ca să se poată apropia de ei fără să fie auzită. Atacul se pornește cu cuțitul în mână, spunea Anghel. Ar fi mers cu cuțitul în mână de la Vlah Sarai până la Palatul Topkapı. Nu s-ar fi întâlnit cu nimeni pe drum. Numai pisici, sute de pisici care ar fi urmat-o o vreme de

pe vârful zidurilor, apoi ar fi rămas pe loc, uitându-se după ea.

Nu putea fi greu, pui lama pe piele și tragi o dată hotărât. Trebuie să fii pregătit să auzi sunetul, ca să nu te ia prin surprindere și să te pierzi. Un gâlgâit și un foșnet. Poate un plescăit. În spatele cuhniilor din Cetatea Sucevei, unele bucătărese suceau gâtul cocoșilor, dar altele îl tăiau. Ea se ascundea în spatele butoaielor cu varză pusă la murat și privea. Gâtul cocoșilor trosnea, dar al ienicerilor de strajă nu avea de ce să trosnească, pentru că ea ar fi crestat numai puțin, cât să reteze vena de sub piele.

Nu putea fi greu. Atunci când gândul ei neadormit ajungea în mijlocul iatacului lui Soliman, se oprea. Chiajna se descoperea acolo, desculță și tăcută, cu cuțitul în mână, privindu-i în lumina lunii somnul liniștit, ascultându-i respirația. Amâna sfârșitul ca să guste cât mai mult timp din clipa aceasta minunată în care ea avea puterea deplină, iar el se afla în mâinile ei. Pe când era copilă și doica bătrână îi făcea câte un cozonăcel rotund într-o crăticioară mică, ea obișnuia să-l privească și să-și închipuie mai întâi, îndelung, cum îl va rupe cu mâinile și îl va mânca, dublând astfel bucuria, trăind-o o dată în imaginație și o dată în realitate.

Diminețile o aflau adesea nedormită. Cei dintâi se deșteptau și dădeau semn pescărușii de deasupra Bosforului. Țipetele lor sunau neobișnuit în ceasul de dinaintea răsăritului. Trist. Rău prevestitor. Apoi plecau pescarii și Chiajna auzea sunetele stinse ale apei care primea la ea bărcile lor. Când lumina începea să-și schimbe culoarea, înroșindu-se, imamii de prin minarete începeau să-și strige chemările peste oraș, iar clopotul bisericii grecești din apropiere bătea obosit, rar. Cu cuțitul din închipuire încă în mână, Chiajna reteza gâtlej după gâtlej, secerând slujitorii care începeau să intre în iatacul sultanului. Simțea că se îndepărtează tot mai mult de Chiajna cea din Cetatea Sucevei, cu fiecare turc ucis. Se desprindea din ea și pleca.

Pe lume erau acum două Chiajne, una care amesteca praf de Piatra Raiului pentru Mănăstirea Voronețului și alta care-i

ucidea pe Soliman, pe Lăpușneanu, pe Pătrașcu și pe oricine se va mai ridica vreodată împotriva băieților ei. Apoi însă se trezeau copiii, iar ea îi primenea și-i îmbrăca, îi așeza la masă și le răspundea la întrebări:

— Cât o să stăm în Constantinopol, mamă? Mult?

— Nu mult. Puțin.

— L-a chemat pe tata și noi am venit după el sau ne-a chemat și pe noi?

— Ne-a chemat pe toți.

— De la mine ce vrea? întreba Petru.

— Nu vrea nimic de la tine.

Primiseră numai o singură slujnică. Dimineața, fata strângea paturile, deschidea ferestrele, aducea la masă, apoi cobora la bucătărie, unde dădea ajutor pentru masa de prânz. Aducea prânzul. Strângea masa, spăla tipsiile. Ducea cofe cu apă proaspătă în iatacuri. Aducea masa de seară, strângea, spăla, pregătea paturile pentru somn. Chiajnei îi rămânea de făcut tot ceea ce făcuseră acasă cinci doici și cinci doamne din suita ei.

— Sultanul o să-l omoare pe tata?

— Nu, n-o să-l omoare.

— Pe mine atunci?

— Nu o să te omoare nimeni pe tine, Petru! ridică vocea la el, supărată ca și cum băiatul făcuse o năzbâtie mare.

— Pe băieți?

Frații lui mai mici, Mircea și Radu, erau adesea numiți împreună. Lui i se spunea moștenitorul tronului, iar ei erau băieții.

— Nimeni nu omoară pe nimeni.

— Când putem merge să vedem orașul? cereau fetele.

— Nu astăzi.

— Poate mâine?

— Da, poate mâine. Mai vedem.

— Turcii sunt sălbatici?

— Cine ți-a spus prostia asta?

— Atunci cred și ei în Domnul nostru Iisus?

— Păgâni vrei să spui, pricepu Chiajna.

— Da, păgâni. Sunt?

— Nu sunt creștini, răspunse ea, după o clipă de gândire.

— Păgân înseamnă hapsân? se întorsese Dobra la gândul ei dintâi. Ei sunt răi?

— Unii sunt mai răi, alții sunt mai buni.

— Sultanul a cerut-o pe Dobra ca să fie soția fiului lui? întrebase Petru, dezvăluind cu aceasta felul discuțiilor care aveau loc între copii de-a lungul zilei.

— Sora ta încă nu a împlinit opt ani, nu se mărită nimeni, surâsese Chiajna, închipuindu-și toată această dimineață mutată în iatacul Roxelanei.

Sofia fu adusă în Vlah Sarai într-o zi ploioasă, mohorâtă. Cerul straniu, un cer așa cum numai deasupra apelor poate fi văzut, se scutura la răstimpuri de tunete îndepărtate. Pisicile intraseră în pământ. Oamenii umblau gheboși, cu capul vârât între umeri, pășind pe vârfuri printre bălțoace și scăpând câte o ocară atunci când piciorul le aluneca și le intra în apă până la glezne. Câțiva copii curajoși ridicaseră fețele către cer și se roteau, cu brațele larg desfăcute, în vreme ce ploaia cădea în jurul lor pe caldarâm.

Un negustor de covoare prinsese de veste prea târziu și se chinuia acum să-și strângă marfa întinsă peste marginile unui cerdac. Grele de apă, covoarele nu se mai lăsau rulate, iar omul începu să plângă, simțindu-se pesemne în siguranță din pricina ploii care-i spăla fața, ascunzându-i slăbiciunea. Un ucenic sau poate chiar un fiu ieși din prăvălie și dădu să-l ajute, dar negustorul îl lovi cu palmele peste umeri, peste cap și spate, bucuros că are unde să-și mai verse din neputința furioasă care-l apăsa.

Logofătul Stoica împinse fata pe sub arcada cea năpădită de iederă și mâna-Maicii-Domnului, pentru că Sofia se oprise ca în fața unei porți nevăzute care îi fusese interzisă până acum. Era acoperită toată cu o broboadă care-i cădea din

creştet până aproape de pământ. Lâna ţinea apa la suprafaţă, iar fata era uscată sub ea. Păşi cu sfială în curţile valahilor. De pe frunzele bolţii se desprinseră picături înmiresmate şi i se strecurară pe sub mâneci, de-a lungul braţelor cu care îşi ţinea marginea broboadei streaşină deasupra frunţii.

— Hai, hai! o zori logofătul, făcând un semn nerăbdător din mână.

Chiajna o primi în cămăruţa mică a singurei lor slujnice, apropiată de intrarea pe la bucătării, aşa fel ca Sofia să nu străbată toate coridoarele şi sălile, ca să nu fie văzută. Când rămaseră singure, puse pe masa dintre ele un cercel. Nimic deosebit, un agat stacojiu ce atârna la capetele a trei lănţişoare din argint. Cercelul însă atrăsese îndată atenţia fetei. Chiajna o aşteptă până când isprăvi de admirat giuvaierul şi îşi ridică din nou privirile la ea. Ceva din trupul Sofiei, felul în care umerii şi bărbia ei ştiau să stea, o făcură pe Chiajna să se întrebe dacă nu cumva prin venele fetei acesteia curgea sângele împărăteselor Bizanţului, cine ştie ce poveste de demult isprăvită într-un pic de lacrimi şi naşterea unei copile ce avea să dea naştere altei copile, ce avea să dea naştere altei copile, niciuna dintre ele neştiind de ce trupurile lor se mişcă după o muzică ce murise între timp.

— Căsătoria lui Rüstem Paşa cu prinţesa Mihrimah a fost ideea sultanului sau a Roxelanei? întrebă Chiajna fără nicio altă pregătire, ca să nu piardă vremea dacă fata nu se dovedea a-i fi de folos.

Sofia însă prinse provocarea din zbor, se lumină la faţă când pricepu că avea să capete cercelul cu uşurinţă şi dădu drumul tuturor poveştilor oraşului.

Îl chemase Milan atunci când sosise în Constantinopol. Părinţii lui erau oameni înstăriţi în Sarajevo, aşadar băiatul nu ar fi ajuns să facă parte din tributul de sânge al sultanului dacă tatăl său nu ar fi plătit intrarea lui în şcoala împărătească. Atunci când dintre elevii de la Enderun începuseră să fie aleşi Marii Viziri şi Sangeac-Beii imperiului, cererile de intrare în şcoală apăruseră de îndată, însoţite de sume mari de bani, pe care părinţii erau dispuşi să le plătească.

Băieții nu mai erau doar luați cu forța, ci se mai întâmpla să fie oferiți chiar de părinții mai ambițioși.

Milan era dăruit pentru învățătură. Isprăvise școala de multă vreme, dar profesorii încă vorbeau elevilor despre el. O vreme s-a discutat despre rămânerea lui la Enderun, ca profesor, cu toate că și îndemânarea lui în luptă atrăgea atenția. În bătălia de la Mohács, cea cu care începuseră anii cei mai glorioși ai sultanului Soliman, fusese agă de ieniceri și izbutise să strângă în jurul lui ortalele ale căror agi căzuseră în luptă, să le organizeze și să le întoarcă în bătălie.

Atunci când sosise vremea ca șahzadelele sultanei Roxelana să primească un tutore care să-i învețe pe băieți tot ceea ce trebuia să știe un prinț, profesorii de la Enderun fură cu toții de acord că Rüstem este cea mai bună alegere. Copiii sultanului crescuseră astfel sub ochii lui. Prințesa Mihrimah, sora mai mare a prinților, îi fusese o vreme elevă. Sultanul îl chema adesea la sfat și-l răsplătea an de an cu noi dregătorii.

— Dar el a fost mereu omul sultanei Roxelana, Măria Ta, vorbea Sofia, deschizând larg ochii, în încercarea de a o convinge pe Chiajna, în lipsa unor dovezi concrete. Unchiul meu, văr cu tata, aprovizionează cămările palatului cu brânză de capră. La bucătării se știe, sultana Roxelana pusese ochii pe Rüstem încă de când prințesa era micuță și se îndrăgostise de un spahiu. Nunta fusese plănuită de mult, dar sultanei i se făcuse milă de dragostea prințesei și a mai iertat-o un an, ca să-i treacă. A picat numai bine, pentru că între timp măritul sultan l-a făcut pe Rüstem Mare Vizir, așa că sultana nu a mai fost nevoită să-l convingă pe Soliman. A venit ca de la sine, Marele Vizir al împărăției a cerut pe prințesa de soție. Dar oamenii știu, Măria Ta, ce a fost la mijloc.

Chiajna nu se îndoia. Tocmai din acest motiv se afla acum Sofia în fața ei, depănând povești, care mai folositoare, care de niciun folos, dar Chiajna asculta fără să o întrerupă. Prințul Mustafa, cel mai mare dintre fiii născuți lui Soliman în harem, fusese dintotdeauna un subiect de discuție între Rüstem Pașa și Roxelana. Atunci când Mustafa începuse să-și semneze

scrisorile adăugând titlul de sultan numelui său, să cheme la el ambasadorii ca și cum ar fi avut puterea de a încheia înțelegeri cu ei și să înflăcăreze armata cu vorbe meșteșugite, Roxelana știuse că a sosit vremea. Trimisese sultanului toate aceste dovezi că prințul încerca să-i ia locul. Sultanul Soliman văzuse negru dinaintea ochilor.

— Băieșițele din harem vorbesc fără teamă despre asta, continua să istorisească Sofia. Eunucii le-au auzit povestind cum Soliman a dat porunca să fie înlăturat, dar a fost o poruncă ascunsă, nimeni nu trebuia să știe. Și nici nu știe nimeni, Măria Ta, în oraș au apărut între timp o sută de vorbe mincinoase, fiecare înflorește lucrurile cum vrea. Mulți l-au iubit pe prinț și ar fi fost bucuroși ca el să ia locul tatălui său, numai că acum, cu Mustafa mort, nimeni nu mai recunoaște asta.

Aici se afla cheia răspunsului Chiajnei. Dacă într-adevăr sultanul poruncise moartea fiului său și dăduse porunca omului său de încredere, Rüstem Pașa, atunci probabil că înțelegerea fusese ca Marele Vizir să rămână în viață. Să fie numai destituit și, poate, răsplătit mai târziu, după ce lucrurile se vor mai fi uitat.

Scrisorile cu cereri de audiență trimise de Chiajna Roxelanei și de Mircea sultanului rămăseseră până acum fără răspuns. Niciunul dintre ei nu dorea să audă ce au de spus Drăculeștii îndepărtați de pe tronul din București. Nu fuseseră pe deplin convinși de vinovăția lor, pentru că altfel ei nu ar locui acum în liniștea Vlah Saraiului, sub cerul de obicei însorit al Constantinopolului, doar astăzi atât de mohorât și ploios. Dar era mare nevoie de cei patru sute de mii de galbeni pe care Lăpușneanu îi trimisese pentru schimbarea voievozilor. Moartea lui Mustafa pornise în Anatolia o răzmeriță care nu putuse fi stinsă la vreme și se întinsese acum până în Macedonia. Ienicerii care fuseseră devotați prințului doreau răzbunare și porniseră la luptă. Banii au fost meniți pentru restabilirea ordinii în sangeacurile care fuseseră conduse de prințul Mustafa.

— Eu cred că se vor rezolva lucrurile, Măria Ta, vorbea înainte Sofia, iar glasul ei se schimbase, căpătase o undă lipicioasă de complicitate care nu plăcu Chiajnei, fata nu moștenise de la presupușii ei înaintași știința bunei-cuviințe, ci numai mersul împărătesc. Dacă măritul sultan ar fi avut încredere în noul voievod trimis în Valahia, atunci de ce i-a poruncit să-și lase feciorul aici?

— Poftim?

— Pătrașcu ghiaurul era client la noi, la cafenea, Măria Ta. Îl știu ca pe frate-meu, foarte bine îl știu. Are un fecioraș mic de ani care a rămas aici. Prea mic ca să intre în școală, așa cum sunt aduși de obicei feciorii de domn, că știm și noi cum se face, Măria Ta. Ce este asta? Nu este neîncredere?

— Cercelul este al tău, spuse Chiajna, respingând familiaritatea cu grecoaica așa cum respingea broboada de lână a fetei apa ploii. Îl vei căpăta și pe al doilea după ce-mi aduci alte vești. Vezi prin bazar, în bedesten. Vezi prin port. Iscodește printre clienții cafenelei.

Sofia se apropie în sfârșit de masă și strecură cercelul în buzunarul fustelor. Mâna ei rămase tot în buzunar, mângâind cu vârful degetelor forma neregulată a agatului stacojiu. Chiajna scrise câteva cuvinte sârbești pe un capăt de hârtie, îl împături și-l întinse fetei:

— Știi unde poate fi găsit Rüstem Pașa?

— Da' cum să nu, Măria Ta? Sigur că știu! spuse și luă răvașul, făcându-l nevăzut pe urmele cercelului.

Dădu să iasă afară în ploaie. Stropii căzuți pe pragul de piatră săreau înapoi, oprindu-se în poalele ei cu horbote albe. Păru să ezite o clipă, apoi, prea fericită din pricina cercelului ca să se poată stăpâni, se întoarse și mai spuse:

— Pătrașcu ghiaurul a lăsat aici și o dragoste ascunsă, Măria Ta. Se întâlnea cu sora cea mică a Cantacuzinilor, știu eu. Tot colțul acesta de sub Vlah Sarai știe.

Își ridică apoi broboada streașină deasupra frunții și păși curajoasă în ploaie.

Aceea fusese ziua în care pruncul mișcase pentru întâia oară. Chiajna își amintea ce privea atunci când mișcase pentru prima oară fiecare copil al ei. De data aceasta era ploaia din grădina cu leandri, văzută prin ușa de la bucătărie, florile albe și trandafirii scuturate pe jos și cercurile mărunte formate de stropi într-o băltoacă.

Surâsese și își înconjurase pântecul cu brațul. Surâseseră numai buzele. Totuși, cu sinceritate. Cum izbutește trupul acesta al ei să tresară încă la mici bucurii, când înăuntru totul este tristețe, înțelegere amară, năruire? Cine le mână pe ele, buzele acestea, să facă pact cu pruncul nenăscut și să surâdă alături de el, ignorând prăbușirea totală din jur?

Străbătuse cu pas grăbit cerdacul și sălile până în odaia ei, deschisese sipetul cu pomezi și scotocise cu mâna. Scosese o oglindă de argint cu coadă și-și cercetase chipul în ea, încercând de câteva ori surâsul de adineaori. Se privise dintr-o parte, apoi din cealaltă. Era surâsul ei dintotdeauna. Nimic neobișnuit. Poate numai cutele pe care pielea ei le făcea la colțurile ochilor, în timp ce surâdea. Nu fuseseră acolo mereu. Ridicase bărbia și își cercetase cu atenție gâtul.

Gâtul și mâinile arată vârsta, spunea Doamna Elena. Nu avea să mai spună nimic de acum înainte. Chiajna se întrebă dacă rămăseseră undeva vorbe nespuse, lucruri pe care Doamna Elena ar mai fi dorit să le rostească pe lume și nu mai apucase. Unde rămân astfel de vorbe? În capul mortului? Pleacă dincolo cu capul plin de cuvinte nespuse? Și dacă cineva ar putea ști când îi vine ceasul, ar începe să rostească repede lucrurile pe care nu ar dori să le ia cu el?

Aici, în Constantinopolul plin de farmec, ea, copiii, Mircea erau mai aproape de moarte ca oricând. Niciun vlăstar domnesc adus în orașul acesta nu fusese lăsat în viață prea mult timp. Câțiva ani cel mult, dar ce înseamnă câțiva ani pentru o viață tânără? Viața tânără e nesătulă de ea însăși.

În parte, viețile vlăstarelor domnești aflate aici se sfârșeau din pricina temerilor celor rămași în țară, pe tron, în parte din pricina complicatelor uneltiri din Palatul Topkapı. Gândul acesta de pe urmă nu părea să fie al ei și o surprinse. Îl

descoperise în minte și îi dădea ocol acum, privindu-l din toate părțile, încercând să-l contrazică. Niciun exemplu însă nu-i venea în ajutor, niciun nume al vreunui domn sau fiu de domn care să fi trăit ani lungi după ce fusese chemat de sultan.

Dacă se putea face ceva, acum trebuia făcut. Nu mâine, nu după ce se vor opri ploile. Viața dulce, înmiresmată, lentă ce părea să plutească în jur era numai o amăgire. Copiii ei nu puteau gusta din ea. Pentru ei era otrăvitoare. Dacă un șarpe i-ar ieși lui Petru în cale, în grădinile acestea din povești, atunci ea ar călca șarpele pe cap fără cea mai mică ezitare. Dacă un ienicer s-ar ivi din spatele smochinilor, cu pumnalul pregătit, atunci ea ar lovi prima. Ar lovi ca să omoare, iar Petru să trăiască.

Ceea ce îi amenința ei copiii era prezența unui alt voievod pe tronul Valahiei, în vreme ce ei se aflau aici, în cuibul tuturor iscoadelor și ucigașilor lumii. Sultanul Soliman își ucisese un fiu, pe cel mai vrednic, cel mai iubit de oameni. Tocmai pentru că era prea iubit de oameni.

Trebuia să-l înlăture pe Pătrașcu. Băieții ei trebuiau să trăiască. Frații ei își avuseseră șansa. Ieșiseră din copilărie, apucaseră anii tinereții, purtaseră coroana tatălui lor. Aceeași șansă o dorea și pentru fiul său. Să-l vadă urmându-i tatălui lui, iar mai apoi ea ar fi izbutit să-l apere de vrăjmași, era sigură de asta, pentru că simțea deșteptându-se în ea un demon plin de putere numai la gândul că Petru ar putea fi voievod, iar cineva i-ar amenința viața.

Cutele din colțurile ochilor îi păreau vrăjmașele ascunse ale planurilor ei. Nu putea începe să îmbătrânească tocmai acum. Avea nevoie de anii ei tineri ca să protejeze băieții de cei care le doreau moartea. Nu împlinise încă 30 de ani. Vârsta cu două fețe. Privită dinspre bătrânețe, are un chip tânăr și crud ca o chitră în mijlocul verii. Privită dinspre copilărie, are o față bătrână și stafidită ca o smochină uitată pe crengi până toamna târziu.

În spatele ei, în oglindă apăru chipul Dobrei, iar Chiajna nu avu vreme să-și schimbe expresia feței. Domnița i se uita

în ochi în oglindă, serioasă. Chiajna se simți ca și cum ar fi privit, peste apele timpului făcut lac, versiunea ei de 8 ani din Suceava. Venise în spatele ei ca să o dojenească sau să o ajute? Trebuie să o fac, îi spuse Chiajnei de 8 ani, privind pe Dobra în ochi. Pentru că știu ce se va întâmpla dacă nu o fac. Nu voi putea spune niciodată că nu am știut, că nu m-am așteptat.

— La ce ne uităm, mamă? o întrebă Dobra, iar glasul ei serios îi îmbătrânea chipul.

— La noi, îi răspunse Chiajna.

Pavilionul roșu se umplea de viață numai atunci când sultana Roxelana era abătută. În anii din urmă cădea adesea în astfel de aleanuri, o oboseală a sufletului și o sfârșeală a simțurilor din care ieșea tot mai greu. Ocolea atunci pavilioanele vesele, cu coloane din majolică și pardoseli smălțuite în albastru de Iznik. Se retrăgea în pavilionul acesta rămas neterminat, lipsit de orice podoabe. Numai ferestrele zăbrelite într-un model șerpuit ce amintea de lăstarii unei vițe-de-vie înfrumusețau locul, aruncând pe podele dantele complicate de lumină.

Îi spuneau pavilionul roșu din pricina pernelor de pe divanuri, singura culoare care spărgea aerul auster al încăperii. Roxelana se așezase chiar lângă ieșirea spre curtea interioară, o terasă cât un sipețel de bijuterii, la fel de sobră ca încăperea, înconjurată toată de ziduri, lipsită de flori, fântâni sau colivii cu păsări. Își încrucișase picioarele pe divan și păstra în poală mâna celei mai mici prințese, copila de 4 ani a unuia dintre fiii săi.

Toți ceilalți nepoți își găsiseră joacă cu cele trei trepte ce coborau din terasă în pavilion. Își luau avânt de afară și săreau peste ele direct în mijlocul încăperii, umplând locul de râsete și glasuri de copii. Ieșeau apoi iarăși, trecând vijelios pe lângă sultana Roxelana, care-i urmărea cu privirea și le

menea viitoare căsătorii: prințesa Ismihan de la fiul său Selim va avea nevoie de un Mare Vizir. Prințesa Ayșe de la fiica sa Mihrimah va primi un pașă. Șahzadeaua Murad de la fiul său Selim va avea o prințesă apuseană, poate chiar una dintre nepoatele îndărătnicului Carol Quintul. Copiii treceau pe lângă umărul ei alergând, sărind și chiuind.

În fața ei, în cealaltă parte a pavilionului, chiar la capătul trâmbei de lumină ce pătrundea pe ușa terasei, se așezase musafira sa de astăzi. Roxelana apreciase chibzuința ei de a veni lipsită de podoabele fostului său rang, pe care îl dorea acum înapoi. Sosise înveșmântată în straie bogate, menite să arate respect față de gazdă, dar alese cu mare grijă, exact la hotarul strălucirii, fără să-l încalce. Fusese instruită să nu i se adreseze prima sultanei, așa că tăcea. Nu i se spusese însă că nu s-ar cădea să o privească, așa că acum amândouă se cercetau din priviri.

Chiajna îi părea sultanei mult mai tânără decât se așteptase, mai scundă și emanând aerul acela de încredere nemărginită în propriile forțe pe care îl au nebunii ori cei prea nevârstnici ca să fi fost îngenuncheați de viață. Nu zâmbise deloc de când intrase, iar aceasta o nedumerea pe Roxelana, ce femeie nu zâmbește? În Palatul Topkapı, toate femeile surâdeau. Era cel dintâi lucru pe care-l învățau odaliscele, la intrarea în serai.

Roxelana îi părea Chiajnei mult mai bătrână decât se așteptase, iar mulțimea de nepoți care o înconjurau îi întărea impresia. Chipul ei încărcat de pomezi era luminat de un mic surâs. Nu bun și blând, nici vesel, ci rece și îndepărtat ca lama unei săbii ce ar fi stat între ele. Sincer însă. Ochii, buzele, chiar sprâncenele și pometii Roxelanei zâmbeau abia ghicit, iar Chiajna își spuse că stă în fața celei mai puternice femei din lume, care poartă în acest moment cea mai temută armă a ei.

Roxelana știa ce dorea musafira sa. De când sosiseră cei doi Drăculești în oraș, ea și sultanul primiseră nenumărate scrisori de la ei, uneori chiar zilnic. O vreme le citise. Vorbeau despre nevinovăția lor și despre acuzațiile mincinoase ale

vărului de pe tronul de la Suceava. Nu pentru asta fusese de acord să o primească astăzi, ci pentru că felul în care Chiajna înțelesese să răspundă tăcerii ei îi atrăsese atenția.

Îl descoperise pe Rüstem Pașa și-i scrisese în limba lui de acasă. Acest simplu fapt, doar acest pas făcut de o fostă Doamnă a Valahiei într-un oraș potrivnic ei, străin și îndepărtat de orice prieten din țară, îi grăise despre Chiajna mai mult decât ar fi putut să o facă ea însăși vreodată. Roxelana crezuse că recunoaște în gestul acesta o hotărâre veche a ei înșăși, atât de îndepărtată, încât și-o amintea astăzi începătoșat: hotărârea de a supraviețui, care de cele mai multe ori se simte ca mirosul sângelui și îngenunchează vrăjmașii.

Cuvintele sârbești din răvaș îl convinseseră pe Rüstem Pașa să asculte ce are de spus Chiajna. Folosise numele Doamnei Elena, prințesă coborâtoare din despoții Brancovici ai Serbiei, răscolindu-i cu aceasta lui Rüstem amintiri din casa părintească. Tatăl său fusese vlastelin al Brancovicilor până la transformarea țării în sangeac turcesc. Rüstem Pașa fusese cel care o rugase pe sultana Roxelana s-o primească pe Chiajna. Lui îi datora întâlnirea aceasta.

După moartea șahzadelei Mustafa, singurii urmași la tron rămăseseră cei doi fii ai ei, Selim și Baiazid. Pe măsură ce sultanul îmbătrânea, luptele între moștenitorii săi deveniseră tot mai nestăpânite. Se aprindeau de la o singură scânteie și pârjoleau totul în jur. Pe vremea copilăriei lor, Roxelana se îngrijorase pentru soarta fiilor săi din pricina șahzadelei Mustafa. Acum amenințarea aceasta dispăruse, iar Selim și Baiazid deja începuseră să se războiască între ei.

În nopțile lungi, când somnul nu venea, ea cerea cataif și salep pe ascuns, ca să nu prindă de veste sultanul și să-i spună medicului palatului, apoi ieșea cu farfurioarele pe terasa dinspre Bosfor și privea luna împrăștiată în ape, până când strălucirea nopții se stingea în lumina cenușie de dinaintea zorilor. Încerca să facă să tacă un gând care spunea că Baiazid ar fi fost mai potrivit pentru tronul imperiului. Încerca să facă să tacă gândurile care spuneau că, atunci când Baiazid ar urca pe tron, fratele său, Selim, cel mai

probabil ar fi mort. Încerca să facă să tacă gândul care spunea că, alegând dintre fiii săi pe unul pentru tron, alege moartea pentru celălalt.

Niciunul dintre gândurile acestea nu tăceau. Tot ce izbutise până acum fusese să petreacă din ce în ce mai multe nopți pe terasa de la Bosfor, sub lumina lunii, cu farfurioarele pline de dulciuri lângă ea și o slujnică tăcută picotind într-un colț, în întuneric. Mamele nu ar trebui să fie silite să aleagă între fiii lor. Selim va trebui să înțeleagă că firea lui îl făcea nepotrivit pentru a ține piept vreme îndelungată tuturor vrăjmașilor care împrejmuiau imperiul. Va trebui să accepte sangeacurile cele mai bogate ca răsplată și să-i fie sprijin fratelui său. Iar Baiazid va trebui să înceteze să-l mai provoace. Va discuta cu fiecare dintre ei și va reuși. Trebuia să reușească, era singura cale pentru ca ei amândoi să rămână în viață.

Mai rămânea un singur lucru de făcut, dar Roxelana amâna noapte de noapte să se gândească la el: sultanul îl prefera pe Selim.

Era pentru întâia oară când Roxelana nu-l putea convinge, din prima zi în care-i fusese prezentată, în urmă cu atâția ani încât gândurile ei se fereau speriate de numărul acela. Nu era obișnuită ca el să-i reziste. O asculta și acum cu aceeași răbdare, o privea cu mândrie pentru argumentele meșteșugite pe care ea se străduia să i le aducă, apoi îi răspundea că nu e încă momentul să fie discutată moștenirea tronului, dar, când va fi, Selim este cea mai bună alegere.

În fața ei, Chiajna continua să aștepte liniștită, așezată pe divan, cu spatele drept și mâinile în poală, fără să pară deranjată nicio clipă de privirea cercetătoare a sultanei. Cu ce o putea ajuta femeia aceasta pe ea? Cu ce îi putea ajuta pe fiii ei?

Ar fi putut să păstreze pacea la hotarele imperiului în momentul în care Soliman, fie anii lui mulți și sănătoși, va muri, iar ea se va ocupa de așezarea lui Baiazid pe tron. Ar fi putut garanta că Drăculeștii îi vor fi credincioși lui, și nu fratelui său. Ar fi putut opri iscoadele care traversau Valahia

în drum spre Ungaria și Polonia, dejucând cine știe ce planuri și uneltiri pentru susținerea la tron a lui Selim.

— Ai băieți? o întrebă fără nicio pregătire, mulțumită în ascuns de stăpânirea de sine a Chiajnei și intrigată de faptul că ea îi susținuse privirea în tot acest timp.

— Trei, răspunse Chiajna.

Trei băieți din neamul Drăculeștilor care vor trebui să fie credincioși fiului său, Baiazid, atunci când va veni vremea. Le-ar putea salva viețile acum, l-ar putea ajuta pe tatăl lor să urce din nou pe tronul Valahiei, pentru ca ei să nu uite și să nu uneltească împotriva fiului ei.

— L-am cunoscut pe tatăl tău, mai spuse Roxelana.

Apoi lăsă o tăcere să crească iarăși între ele. Purtau discuția mai mult din tăceri decât din cuvinte. Sultana îl cunoscuse pe Petru Rareș atunci când voievodul fusese chemat din Cetatea Ciceului, ca să fie cercetat și să i se îngăduie să urce din nou pe tronul Moldovei. Se făcuse la rugămintea Doamnei Elena, care-i scrisese pe vremea aceea sultanei.

— Tatăl tău a încercat atunci să iasă de sub protecția noastră.

— Da, răspunse Chiajna scurt.

Știa că nu fusese un reproș. Doar începeau, încet-încet, să se stabilească termenii unei înțelegeri între ele. Pentru ajutorul pe care avea să-l capete, trebuia să nu facă ce făcuse tatăl său. Sultana Roxelana voia același lucru ca și ea: să-și știe fiii în siguranță. Era o mamă care venise la o mamă. Amândouă aveau puterea de a vedea pe sub încrengăturile politice care luau mințile bărbaților lor, direct în miezul cel limpede al lucrurilor, singurul adevăr care mișca lumea: copiii trebuiau să supraviețuiască.

Mai tăcură o vreme una în prezența celeilalte. Lucrurile nerostite erau atât de evidente, încât ele două aveau impresia că-și vorbesc. Cea mai mică dintre prințese își smulse mâna dintre degetele sultanei și se amestecă în joaca fraților și verișorilor săi mai mari, pierzându-și urma. Roxelana înțelese abia acum că fetița încercase multă vreme să se elibereze din strânsoarea ei. Își întoarse pe o parte și pe alta palmele,

privindu-și-le. Ale cui erau degetele acestea bătrâne, osoase și uscate? Ea avea degete pufoase și moi, catifelate și calde, care se simțeau la atingere ca nasurile pisicilor. Nu se gândise niciodată că pentru nepoatele sale atingerea ei fusese dintotdeauna dureroasă. Le prindea umărul sau palma grăsună cu buricele degetelor, niciodată cu toată palma, lăsându-le cinci urme mici, vineții. Oasele ei răneau pentru că nu știau să-și poarte vârsta aceasta nouă care năvălea peste ea.

În pragul ieșirii către terasă, șahzadeaua Murad se proptise cu amândouă picioarele, sprijinindu-și mâinile de caturile ușii și oprind prințesele să intre. Avea 10 ani și purta caftan din cel mai scump cașmir și fes cu ciucure și semilună. Prințesele Ismihan și Ayșe îl împingeau din toate puterile, încercând să-l prăvălească pe trepte, în pavilion, iar restul copiilor împărătești se strecurau de-a bușilea printre ei, gâdilându-l pe Murad. Băiatul asudase și râdea chinuit, dar nu ceda. Ceruse bir pentru intrarea în pavilion, iar ei toți trebuiau acum să plătească.

— Cu ce te întorci? Îți trebuie trăsură? o întrebă sultana, iar Chiajna se ridică de pe divan, înțelegând că întâlnirea se sfârșise.

— Am. Mă așteaptă în Curtea Ienicerilor.

— Atunci când ginerele meu, Rüstem Pașa, își va recăpăta dregătoria, se va putea face ce vrei tu. Deocamdată trebuie să mai așteptați. Copilul însă, continuă sultana, coborându-și privirea pe pântecele Chiajnei, se va naște în Constantinopol.

Așadar, încă cel puțin cinci luni, calculă Chiajna, în vreme ce ieșea din pavilionul roșu. Către sfârșitul acestui an, când se desfac stânele și se aprind focurile lui Sâmedru pe dealuri, ei toți ar putea fi acasă. Pentru aceasta însă trebuia neîntârziat să se apuce de treabă, să plănuiască în amănunt totul. Lăcustă avea să prepare cantarida. În plus, era nevoie de un om de încredere din preajma lui Pătrașcu, care să-i pună otrava în vin sau în mâncare. Acesta era rolul lui Rüstem Pașa, el trebuia să găsească omul potrivit. Niciunul dintre cei ce fuseseră credincioși lui Mircea nu s-ar fi putut apropia

de noul voievod. Mai trebuia să trimită vorbă lui Lăcustă ca neapărat să pară o boală, moartea să nu vină dintr-odată. Cu niciun chip nu trebuiau să iasă vorbe. Cu toții aveau să se pregătească și să aștepte semnul de la ea.

Sultanul însă nu se grăbi să redea dregătoria lui Rüstem. Aveau să se scurgă încă doi ani lungi până când avea să-l ierte și să-l numească iarăși Mare Vizir. În vremea aceasta, Iane Cantacuzino fusese trimis ambasador al Porții la curtea de la București, ceea ce mai întâi o indignă pe Chiajna, cum este posibil ca frații Cantacuzino să le facă promisiuni lor, apoi să plătească o dregătorie la curtea lui Pătrașcu-Vodă? Ba mai mult decât atât, noul ambasador o luase cu el la București pe sora cea mică, Teodora, a cărei dragoste ascunsă cu Pătrașcu Chiajna o aflase de la grecoaica din cafeneaua Mektep Kafe.

Prezența Teodorei la Curtea Domnească de la București, în calea voievodului, îi părea cusută cu ață albă. Crescuse cu poveștile aduse de Marula de pe drum, despre frumoasele surori Boleyn trimise de tatăl și unchiul lor la Curtea Angliei în calea regelui. Știa cât poate valora o regină în fața iubirii mistuitoare pentru o tânără domniță de rang nobil. Se temea să se întrebe care este gândul Cantacuzinilor. Dacă ei ar începe să dorească tronul Valahiei, atunci Chiajna trebuia să-și reclădească toate planurile, ținând seama și de ei.

Apoi însă, după ce mânia dintâi i se domoli și cumpăni planurile Cantacuzinilor cu sufletul ei cel cuminte și chibzuit, le găsi demne de admirație. Fiecare dintre frați se afla într-o tabără. Dacă planurile ei ar fi izbândit, iar Mircea s-ar fi întors pe tron, Cantacuzinii s-ar fi aflat de partea câștigătorilor. Dacă Pătrașcu ar fi rămas pe tron, Cantacuzinii iarăși s-ar fi aflat de partea câștigătorilor. Chiajna putea să se ridice deasupra mâniei sale și să prețuiască urzeala aceasta la adevărata ei valoare.

Zilele se scurgeau fără nicio deosebire între ele, se adunau în luni, cele mai lungi luni pe care le trăise Chiajna vreodată. Privea copiii jucându-se. Dobra și Petru puneau stăpânire pe singurul scrânciob al curților. Băieții își umpleau buzunarele cu smochinele căzute pe sub copaci, merișoare

sau coarne și-i atacau cu ele pe frații lor. Copiii ei mai mici se aflau mai mereu în război cu cei mai mari. Între cele două tabere se afla Marina, mereu nehotărâtă.

Îl privea pe Mircea discutând afară, în grădina cu leandri din curtea interioară, cu Mihail Cantacuzino. Privea viermuiala abia ghicită din ușa bucătăriilor, freamătul slujnicelor, Vlah Saraiul mișunând de oameni. Către cancelaria domnească, grămătici, curieri, dregători mai mari ori mai mici forfoteau, purtând în mâini vreun hrisov cu pecețile atârnând la capătul sforilor sau măcar un răvaș împăturit și punctat cu ceară roșie.

În mijlocul acestei mulțimi cuprinse de neastâmpăr, Chiajna se simțea singura locuitoare a unui tărâm pustiu. Un tărâm plin de pisici, mirosind a regina-nopții. Sentimentul de singurătate este începutul sfârșitului. Îl văzuse pentru prima oară la tatăl său, în iarna petrecută în surghiun în Cetatea Ciceului. Imaginea lui chircit în pat, în mijlocul așternuturilor neprimenite, cu ochii larg deschiși în întuneric și pironiți în peretele din față, îi ridicase atunci în piept o hotărâre fără margini.

Înțelegea altfel acum. Pierduse la rândul ei senzația aceea salvatoare că aparține întregului neam omenesc. Că face parte dintr-o mulțime. Era complet singură pe lume și ar fi pedepsit cu violență pe acela care ar fi silit-o să împlinească niște gesturi zilnice cărora acum nu le mai găsea rostul. Înțelegea cât de mult o iubise tatăl său, de vreme ce ea călcase atunci hotarul acesta, îl silise să se ridice, să se îmbrace, să mănânce, să vorbească și totuși Petru Rareș se stăpânise și nu-i aruncase niciun cuvânt greu. Ea l-ar fi lovit pe acela care ar fi cutezat să o scoată silit din sfârșeala și zădărnicia care o copleșeau.

La începutul lui brumărel, pruncul crescuse atât de mult, încât Chiajna respira cu greutate, deschizând gura ca la înec, lăsând capul pe spate și sprijinindu-și o mână pe șale. Îi plăceau copacii toamna, aproape goliți de frunze, numai câteva abia izbutind să se mai țină pe crengi, pământii, șubrezite, bătute de un vânt rece. I se păreau frumoși. Pe moarte, totuși frumoși. Moartea are ceva frumos în ea, se trezi gândind și se scutură ca și cum, din nebăgare de seamă, îi scăpase o erezie. Moartea

copacilor are ceva frumos în ea, se corectă imediat, pentru că știi cu siguranță că în primăvară ei vor fi din nou tineri. Nu este o despărțire definitivă. Totuși, nimic prea diferit de oameni, care știu că după moarte urmează o primăvară în care cu toții vor fi din nou tineri în grădina raiului.

Cum se face atunci că o durere proaspătă îi tăia stomacul ori de câte ori gândurile ei rosteau tată, mamă, Ștefăniță, Iliaș, Anghel, Grigore?

Moartea copacilor privită din afară are ceva frumos în ea. Abia acum gândul era complet. Moartea tatălui ei nu putea fi privită din afară, pentru că ai legături veșnice cu părinții, ca vițele unor rădăcini care trec prin tine ca să ajungă la ei. Când ei mor, vițele tale sunt îngropate, ca și cum jumătate din trup ți-a fost înmormântat și prin rădăcinile încă vii păstrezi legătura cu el. Începi să accepți propria moarte când îți mor părinții, pentru că ei o aduc în preajma ta. Ești legat de moarte prin vițele vii cu care te prinzi de morții tăi.

La sfârșitul toamnei, Chiajna dădu naștere unei fetițe căreia îi spuseră Alexandra. Taina numelui copilei nu avea să o dezvăluie niciodată nimănui. Pusese în numele ei o nădejde fierbinte și vinovată de a vedea odată fata aceasta pe cel mai înalt tron al lumii, locul de unde se poruncește cu adevărat.

Alexandra, numele cu care sultana Roxelana venise odinioară în portul Constantinopolului, adusă de la granița Galiției cu Moldova, fata preotului ortodox din sat. Gândul acesta nu-i dăduse pace nicio clipă atunci când stătuse în fața Roxelanei, tăcută, cercetându-i chipul, încercând să desprindă din el secretele reușitei sale. Alexandra fusese doar o ucraineancă răpită de acasă și, în numai câțiva ani, căpătase un mic divan unde primea ambasadorii lumii la Înalta Poartă. Următorul sultan care ar fi putut avea nevoie de un astfel de ajutor era șahzadeaua Murad, copilul de 10 ani cu fes cu ciucuri și semilună, care cerea bir de la verișorii săi pentru intrarea în pavilionul roșu.

Chiajna cântărise cu atenție băiatul. Numele lui fusese cel mai des rostit în timpul jocului.

7065 de la Facerea Lumii

Anul cometei

Mica Ruxandra

Chipul Chiajnei se transforma de fiecare dată când alăpta. Ochii i se adânceau în orbite și cearcăne vinete se iveau sub ei, coborând uneori până în mijlocul obrajilor. Slăbea brusc, gâtul i se subția și părul îi îmbătrânea, pierzându-și strălucirea, descuamându-se ca pielea frecată cu tărâțe.

Mircea se temuse întotdeauna de ea în astfel de răstimpuri, ca și cum ar fi bănuit o altă femeie ridicându-se din adâncuri, înghițind-o pe soția lui și preluând cârmuirea trupului. O privea bănuitor și îi vorbea rar. Stăruia ca ea să înceteze cu această năstrușnicie și să dea pruncul la sânul doicii. În anii din urmă, la copiii cei mai mici, îi spusese pe de-a dreptul nerozie, renunțând la cuvântul cel blând cu care căutase să o ocrotească până atunci.

Chiajna nu răspundea. Continua să-și țină nou-născuții la sân până când chipul său se înstrăina de tot. Îi trecea doicilor numai după ce nu se mai recunoștea în oglinzi, apoi dormea o zi și o noapte neîntrerupt. Se ridica din somnul acesta lipsită de cearcăne, cu ochii săi buni și cu obrazul întinerit la loc. Poruncea să-i fie spălat părul în lapte îndulcit cu miere și clătit cu oțet îndoit în apă, iar cele de pe urmă semne ale Chiajnei slăbite și urâțite se scurgeau în balia cea mare din care se ridica din nou Chiajna cea adevărată, ca și cum nici nu ar fi lipsit vreodată.

Alexandra își transformă și ea mama, la fel ca toți ceilalți frați ai ei. Ca și cum ar fi știut că este a șasea născută, pe

deasupra și fată, ba mai mult, născută în pribegie, în vremuri grele pentru părinții săi, era cuminte și bună, dormea cea mai mare parte din noapte și nu plângea de foame, ci aștepta răbdătoare până când sânul mamei sale se umfla de lapte și începea să o doară.

— Dacă se întâmplă să mor după ce-l îndepărtăm pe Pătrașcu, spuse într-una din nopți Mircea, vorbindu-i Chiajnei pe deasupra pruncului de la sân, va trebui să urci cu orice chip pe Petru pe tron și să veghezi ca nimeni să nu i-l ia până când va crește suficient de mare ca să și-l apere singur.

— Știu, răspunse Chiajna șoptit, fără să ridice privirea de la copil, iar glasul ei era moale ca și cum i-ar fi îngânat un cântec de leagăn.

Un muc de lumânare rămas din nopțile trecute pâlpâia în sfeșnic, răspândind umbre mișcătoare pe pereți. O buhă își striga perechea la marginile orașului adormit.

— În Lăpușneanu să nu te încrezi niciodată, indiferent câte asigurări îți va da, continuă Mircea, stingherit de copilul care sugea cu înghițituri mari și de chipul greu de recunoscut al soției sale. Cu brașovenii și cu sibienii negociezi direct. Negustoria cinstită, pe față merge bine cu ei. Dar nu le place ca înțelegerile lor să fie cunoscute de toată lumea.

— Mircea, știu, răspunse Chiajna, ridicând de data aceasta ochii la el și cercetându-l în lumina mișcătoare a lumânării, ca să înțeleagă de unde veneau temerile lui. Sunt pregătită. Tu îngrijește-te să rămâi în viață. Orice ar fi însă, o să ne descurcăm.

— Lăpușneanu trebuie să trăiască, mai spuse el apăsat, privind-o adânc în ochi, cu înțeles. Singurii Mușatini rămași sunt un fecior din flori al lui Ștefăniță-Vodă, mercenar plătit de cazaci, armean după mamă și luteran, și un nepot de soră al tatălui tău, pe jumătate rus. Moldova ar fi pierdută cu oricare dintre ei. Iar dacă ei nu o vor dori, atunci ar ajunge pe tron cine știe ce vântură-țară care nici limba nu ar vorbi-o.

Fiecare cuvânt al lui întindea un arc în Chiajna. Dacă nu ar fi avut copila la sân, ar fi răspuns ideii acesteia că Lăpușneanu

ar fi bun, prin ceva, pe tronul Moldovei așa cum se cuvenea: cu vorbe tăioase și fără ocolișuri, chemând mărturie pe toți morții familiei ei care încă cereau dreptate și care mai mult ca sigur nu o vor primi niciodată. Era însă încredințată că mânia ei va trece, prin lapte, la copil, așa că își stăpânea vorbele. Brațul ei coborî prea jos pentru o clipă, Alexandra se înecă și începu să tușească, iar pentru aceasta îl găsi vinovat tot pe Mircea, din pricina lui nu mai fusese atentă la fată.

— Vorbești despre cel care a poruncit sau a fost amestecat în vreun fel în moartea întregii mele familii, spuse ea și glasul îi sună șuierat, poticnit ca și cum cuvintele acelea cu greu ar fi putut încăpea într-o șoaptă.

— Dacă eu mor, atunci Lăpușneanu trebuie să trăiască! îi puse el în vedere, aplecându-se și privind-o de aproape în ochii ei tulburi și încercănați. Ți-ar fi mai ușor.

— Bine, îi răspunse, apăsând cuvântul ca pe un gândac pe care-l strivești cu piciorul, nu pentru că era bine, ci pentru că știa că el nu avea să mai insiste după această vorbă.

O nenorocire te aduce imediat în prezent. Chiajna trăia de cele mai multe ori în trecut, plângându-și morții, și în viitor, urzind planuri ca să-și ocrotească copiii. Nenorocirea care dilată clipa și te concentrează în singurul moment în care exiști cu adevărat o făcu dintr-odată conștientă de fiecare senzație pe care o trăia. Văzu detalii pe care altădată nu le observa. Simți lumea cu simțuri pe care până atunci nu știuse că le are. Asprimea șnurului de la gât al cămășii, foșnetul aproape mut cu care se desface nodul. Mirosul părului asudat al Alexandrei, amintind de cel al ierbii cosite. Greutatea trupului copilei în brațele ei. Tăcerea vie de după cuvintele Marulei.

De când se împrăștiase vestea că Drăculeștii se află la Constantinopol, Marula și femeile ei își luaseră obiceiul să treacă pe la Vlah Sarai ori de câte ori ajungeau prin oraș. Chiajna le primea așa cum și-ar fi primit copilăria, dacă ar fi venit să o viziteze. Nu mai târguia acum nimic de la

negustoreasa din Șcheii Brașovului, dar Marula continua să-i aducă vești și aștepta clipa în care Doamna avea să aibă nevoie de ea pentru mai mult de atât.

— Te mai gândești la el, Marula? o întrebase odată, știind bine că doare, dar simțindu-se îndreptățită să întrebe, așa cum ne simțim îndreptățiți să nu ne mascăm cruzimea față de cei care ne cunosc din copilărie, pentru că duioșia lor față de noi rezistă oricăror încercări. Te gândești la Anghel?

— Mereu, Măria Ta, răspunsese Marula, iar glasul îi sunase mai gros decât de obicei.

— Îți pare rău că nu l-ai luat de bărbat?

— Nu-mi pare rău. Nu m-ar fi putut răbda ca nevastă. Nici eu nu mi-aș fi dorit să mă schimb pentru el.

— L-ai iubit? întrebase Chiajna după o tăcere lungă, în care învârtise vorbele pe toate părțile, încercând să ascundă nelămurirea de sub ele.

Ce poate însemna iubirea pentru oameni ca Marula și Anghel, pe care nu-i paște nicio primejdie, care nu au nevoie de alianțe bine gândite care să le asigure viața?

— Foarte mult, Măria Ta, venise răspunsul cu sinceritate, iar Chiajna știuse pe loc că femeia aceasta îi este recunoscătoare pentru că poate vorbi despre Anghel. Nu am iubit niciun bărbat așa cum l-am iubit pe el. Dar nu eram potriviți unul pentru altul.

— Nu înțeleg, mai spusese șoptit atunci Chiajna, căzută pe gânduri, și Marula pricepuse că Doamna nu vorbește despre iubirea dintre ea și iscoada de la Suceava, ci despre iubire în general.

Atunci când avea vești rele despre Ruxandra mică, Marula se făcea nevăzută. Chiajna aflase prin Sofia, care aflase prin negustorii din bedesten că ea trecuse prin Constantinopol fără să urce în Vlah Sarai. Lăsase poruncă strașnică în bazar ca negustoreasa să i se înfățișeze numaidecât data viitoare când ajunge în oraș.

Prunca nou-născută avea câteva luni când Marula trecu din nou pe sub porticul cu mâna-Maicii-Domnului înflorită și aduse vestea ce avea să întunece mințile Chiajnei. Începuse

pe departe, vorbindu-i mai întâi despre Caterina de Medici, regina Franței, pe care parizienii o numeau fără fereală pe străzi „fiica negustorilor din Florența".

— Regele Franței e plecat de doi ani la război și oamenii spun, vorbea Marula, ridicând ochii numai până la șalul de cașmir vărgat pe care Chiajna și-l înnodase în jurul umerilor, apoi prefăcându-se că ochii îi alunecă nevinovați spre slujnica ce răscolea jăratecul cu un vătrai, oamenii spun că fără Caterina de Medici, el s-ar fi întors acasă biruit de zece ori până acum.

Făcea pauze lungi în vreme ce înșira veștile, ca să cerceteze cât de tare o nemulțumește pe Chiajna ocolirea aceasta a subiectului principal. Dacă pumnii Doamnei s-ar fi încleștat în poală și dacă spatele ei s-ar fi îndreptat dintr-odată, anunțând o vorbă rea, atunci Marula și-ar fi făcut cruce cu limba pe cerul gurii și ar fi dat drumul veștii. Chiajna însă o asculta cu răbdare, îngăduindu-i ocolișul acesta care o ajuta și pe ea să-și pregătească inima pentru ceea ce avea să afle. Înțelegea că nu este un lucru mărunt.

— Vreme de doi ani, în Parisul frământat de luptele cu protestanții, Caterina de Medici a vorbit parlamentului și a tot căpătat bani și oameni pe care i-a trimis soțului său. Toate asediile asupra cetăților lui Carol Quintul au fost câștigate cu soldații trimiși de regină. Cu armele și caii cumpărați de ea.

— O placi pe Caterina de Medici, observă Chiajna, amânând cu bună știință aflarea veștii despre Ruxandra mică, întârziind pentru încă o clipă în lumea aceasta în care încă nu aflase.

Simțea plutind pe deasupra lor vestea morții surorii ei. Avea sentimentul nelămurit că, dacă ar lăsa capul pe spate și ar privi în sus, ar vedea-o palidă, sugrumată ori poate însângerată, cu o învinuire împietrită pentru totdeauna în ochi – nu ai venit să mă scapi.

— O plac, Măria Ta, recunoscu Marula, privind pentru întâia oară pe Chiajna drept în ochi.

— O plac mulți?

— Apăi de, Măria Ta, e greu când jumătate din popor e protestant și se ridică împotriva propriului rege, dorindu-și să se conducă singuri și să dea foc palatelor nobililor. S-or mai găsi și care o plac. Ce importanță are?

Chiajna se întrebă cum izbutește Caterina de Medici să ocolească otrăvurile sau pumnalele de la curtea Franței. Cineva trebuia să o placă, chiar dacă în ascuns, altfel cum ar fi rămas în viață toți anii aceștia? Nu erau numai hughenoții protestanți din oraș, mai era și numeroasa partidă a posadnicei regelui, vrăjmașa sa din interiorul Curții Regale, aparținând unei vechi familii aristocrate franceze, căreia îi era ușor să strângă nobilimea în jurul ei, împotriva veneticei italience.

Chipurile târgoveților Bucureștiului din noaptea sosirii ei la Curtea Domnească și toate fețele boieroaicelor Craioveștilor i se perindară scurt prin fața ochilor, o procesiune de fălci încleștate și sprâncene împreunate care nu-i mai strângeau astăzi inima.

— Spune-mi de Ruxandra, îi ceru brusc Marulei, pentru că amintirile acelea dintâi îi întăriseră sufletul.

Și atunci Marula făcu năpasta reală, povestind-o.

Sora ei îi născuse lui Lăpușneanu un băiat. Îl numiseră Bogdan, moștenitorul Mușatin al tronului Moldovei, numai că voievodul nu dădea semne că ar dori să o ia de soție. Marula rostise totul dintr-o singură suflare, așa cum Grigore Barbir scotea dinții de lapte ai coconilor domnești în pruncie, zvâcnetul hotărât al mâinii lui însemnând de fapt milă înțelegătoare.

Trăiește, înțelese pentru început Chiajna.

Lăpușneanu intrase până la urmă în iatacul ei, după moartea Doamnei Elena, își spuse, și imaginea bătrânului lor văr așteptând ca ușa ferecată să fie spartă o făcu să se ridice din jilț ca și cum ar fi ars-o. Străbătu odaia și se opri în fața ferestrei, privind afară la slujnicele care trebăluiau. Se zaharisise tot rodozaharul de anul trecut și încercau să-l dezlege acum. Aprinseseră focul sub pirostrii și scufundaseră gavanoasele într-o oală cu apă caldă. Locul se umpluse de abur și se sfințise de miresme tămâiate de trandafir și indrușaim.

O nenorocire te aduce imediat în prezent, dilată clipa și te concentrează în singurul moment în care exiști cu adevărat.

Pielea ei ardea. În coșul pieptului i se aprinsese o flacără care-i înăbușea răsuflarea. Aruncă șalul de pe umeri și trase de șnurul cămășii ca să o lărgească la gât. Simți asprimea șnurului în buricele degetelor ca pe un strigăt, ca și cum ar fi fost pentru prima oară când pielea ei simțea. Urechile ei prinseră foșnetul aproape mut cu care se desfăcuse nodul.

Din pielea micii Ruxandra păruse întotdeauna să iasă o lumină care lăsa impresia că fata e făcută din ape. Privea lumea într-un fel lăcrimos și iertător, cu o umbră abia ghicită de tristețe în ochi. Ți s-a născut o fiică, Măria Ta, îi spusese chiar ea tatălui său atunci când el sosise în Cetatea Ciceului. Mai târziu, ca să vindece aleanul și amărăciunea de care se îmbolnăvise Petru Rareș, Chiajna rostogolea prunca în așternuturile lui, lăsând-o să-l tragă de barbă și de păr. I-o aducea în iatac în brațe. Mâinile ei își amintiră greutatea Ruxandrei apăsând în carnea lor. Căldura tâmplei copilei pe tâmpla ei.

Se îndepărtă de fereastră, se apropie de leagăn și ridică în brațe fata adormită. Alexandra plescăi, căutând sânul, își roti capul în scutece, trase de sprâncene încercând să deschidă ochii, dar somnul o birui și ea își afundă fața în pieptul mamei sale, liniștindu-se. Mirosul părului ei asudat amintea de cel al ierbii cosite.

Probabil că se luptase în tăcere. Încercase să ajungă cu unghiile la ochii lui, răsturnase între ei jilțurile. În tăcere însă, hotărî Chiajna. Mintea ei nu ar fi putut cuprinde gândul că Ruxandra mică strigase după ajutor, că plânsese. O tăcere vie și acum, după cuvintele Marulei. O tăcere ca o ființă chinuită, gheboasă și beteagă, născută din vorbele ei.

— Mie ce-mi dai de făcut? o întrebase pe când avea 7 ani și era cea mai mică drușcă de la nuntă.

— Tu o să-mi aduci vești despre mirele meu, pentru că eu îl voi putea vedea abia la ospățul de mâine, când îmi va fi înfățișat, îi spusese atunci, iar sora sa alergase tot restul zilei între jupânițele Ralu, Smaragda și Ilinca Arbore, adunând veștile.

Avea 7 ani atunci când o văzuse ultima oară. Purta căftănelul albastru, croit anume aidoma cu rochia miresei, și scotocea prin cuferele cu daruri aduse de Costea Găină, Proica roșcovanul, Iorgu blănarul și tot restul negustorimii Iașilor. Atunci când Mircea se ridicase de la masă fără veste și o luase de mână, pornind cu ea către odăi, Chiajna mai aruncase o privire surorii sale. Îi văzuse numai cozile împletite pe spate. Ultima imagine. Ostenită din pricina ospățului întins până în zori, Ruxandra mică nu se mai deșteptase dimineață pentru rămas-bun, iar alaiul mirilor plecase.

Ar fi trebuit să trimită oșteni după ea atunci când Lăpușneanu intrase în țară.

Ar fi trebuit să-i poruncească Marulei să o îmbrace în straie simple și s-o scoată din Cetatea Sucevei atunci când Doamna Elena murise, așa cum făcuse și cu ei odinioară.

Ar fi trebuit să pună să fie otrăvit Lăpușneanu încă de când Iliaș fusese ucis în surghiun.

Era vinovată și trebuia să trăiască mai departe cu dușmanul acesta în inima ei. Lăpușneanu avea 39 de ani atunci când Ruxandra se năștea. Cu toate acestea, avea să o ia de soție chiar de ar fi ca ea, Chiajna, să strice pentru aceasta soarta Valahiei și a Moldovei! Băiatul venise pe lume deja, iar voievodul îl numise fiul său. Lucrurile erau împlinite și nu se mai puteau desface. Dar nu avea să o trateze pe sora sa, Mușatină din Casa lui Ștefan cel Mare, coborâtoare din împărații Bizanțului prin mama ei, ca pe cea mai mică fiică a celui mai mic boiernaș de la țară.

Cantacuzinii cu care fusese înrudită Doamna Elena i se iviseră în minte dintr-odată și gândul la ei o făcu să surâdă strepezit. Așa avea să reușească. Acesta era cuțitul pe care avea să-l răsucească în mintea lui Mihail Cantacuzino. Nepoata ta, Ruxandra Rareș Brancovici din Casele Mușatinilor și Cantacuzinilor, i-a născut un fiu lui Alexandru Lăpușneanu, iar el trebuie silit acum să o ia de soție, avea să-i spună. Convins, nu silit. Cuvântul *silit* rostit în fața oricărui Cantacuzin nu ar fi avut sorți de izbândă, căci ei erau mai degrabă diplomați decât luptători.

Cu copilul încă în brațe, își întoarse fața de la slujnicele care dezlegau rodozaharul cu mișcări vrăjitorești spre Marula. Buzele ei subțiate și întinse către urechi nu surâdeau, căci colțurile ochilor nu făcuseră cutele obișnuite, iar privirile îi sticleau a primejdie. Chipul Chiajnei arăta mulțumire. Marula se temu și își dori două lucruri: să izbândească Doamna și să nu aibă nevoie de ea pentru aceasta.

Anul cometei sosise fără ca oamenii să-i cunoască numele, așa cum apărea uneori Dumnezeu cu Sfântul Petru pe la ușile lor, prefăcându-se călători sărmani și cerând găzduire. Începuse cu zăpezi cât casa, care se topiseră în săptămâna Cailor lui Sântoader, pe când oamenii tundeau vitele între coarne și la coadă, apoi le țesălau bine, ca să cureță iarna din părul lor și din lume. Zăpada mieilor căzuse la timp pentru ca apa să ajungă la sămânța din pământ.

După cum le era obiceiul, oamenii nu-i căutau pe călugării care păstrau Gromovnicul lui Iraclie Împăratul atunci când le mergea bine. Nu doreau să-și cunoască soarta atunci când zăpezile se topeau la timp, sămânța încolțea deasă și vitele creșteau ca din apă.

Cometa se ivise pe cer în mijlocul verii, de Ziua Lupului, când toate femeile rămăseseră închise în casă, păstrând cu îngrijorare sărbătoarea, pentru ca nu cumva lupul să le fure copiii. În anii din urmă se tot iviseră stele căzătoare și comete, iar oamenii se obișnuiseră cu ele. Cu multă iscusință, bătrânii călugări au așteptat mai întâi sfârșitul anului, ca să vadă întâmplările, și numai după aceea au tălmăcit semnul, care ar fi putut la fel de bine arăta căderea semilunii otomane sau luarea cu totul în stăpânire a crugului pământesc și ceresc.

Sunetele vieții Constantinopolului se așterneau unele peste altele, armonizându-se după legi mult mai înalte decât cele născocite de oameni. Jos de tot băteau monoton, neîncetat,

tălăngile și fluierele vieții mărunte ale străduțelor înguste, îndepărtate de miezul orașului. Printre ele se împleteau harpele dulci ale vieții haremului din Palatul Topkapı, ca apa care se scurge printre pietre. Cornul înalt, puternic și stăpânitor al veștii că Rüstem își primise înapoi înalta dregătorie se înălță ca o fântână arteziană pe deasupra sunetelor mărunte. Din el se desprinseră apoi drâmbele cu glasuri zvâcnite, tremurând de nerăbdare, ale planurilor Chiajnei pentru întoarcerea acasă, lăutele melodioase cu glas amăgitor, pline de povești și promisiuni, și cimpoaiele răgușite și iuți ale înțelegerilor încheiate în taină.

Sub semnul cometei, simfonia începuse și de la o vreme păru să aibă propria voință.

Marula fu trimisă cu solie la Lăcustă. Grădinarul avea să prepare praful de gândăcei și să aștepte semnul Chiajnei. Semnul avea să fie un ștergar mare, alb, atârnat în clopotnița bisericii Bucur, către cimitir. Lăcustă avea să numere trei zile de la semn. În a treia zi avea să pună praful de gândăcei sub ultima cruce din spatele bisericii, năpădită de buruieni și aplecată spre pământ. Aici se isprăvea sarcina lui și a Marulei.

Ca răsplată pentru felul în care Pătrașcu-Vodă dusese la îndeplinire până atunci poruncile sultanului, Rüstem îi dărui un dohtor școlit în marile universități din Praga și Bologna. Îl trimise cu simbria plătită pe un an și cu o singură poruncă: atunci când va fi căutat de un ceauș împărătesc ce avea să-i aducă un șip cu prafuri, să strecoare în ascuns prafurile în vinul voievodului, apoi să iasă îndată din cetate și să meargă în insula Giurgiului, fără să se oprească nicăieri. Baș-agalele raialei Giurgiului aveau să-l aștepte cu alte porunci, pe care avea să le afle de la ei. Aici se isprăvea sarcina lui.

Ahmet, ceauș împărătesc, fu trimis de Rüstem în Cetatea Bucureștilor cu poruncă să meargă la preotul bisericii Bucur și să-i ceară să atârne sus, în clopotniță, pe partea dinspre cimitir, un ștergar mare, alb. Avea să numere trei zile, apoi avea să caute la rădăcina ultimei cruci, una năpădită de buruieni și aplecată într-o rână. Avea să ducă șipul găsit

acolo dohtorului Curții Domnești, apoi avea să se încredințeze că dohtorul iese din cetate și pornește către insula Giurgiului. Dacă s-ar fi oprit pe cale ori ar fi întârziat în București, Ahmet avea poruncă să-i ia viața. Aici se isprăvea sarcina lui.

Niciunul dintre ei nu cunoștea poruncile celorlalți. Scripcarul aude doar muzica pe care o cântă el. Urechea trâmbițașului nu deslușește ce cântă alături fluierașul.

Ahmet mulțumi lui Allah că de data aceasta avusese atâta chibzuință încât să dea ascultare sfatului mamei sale și să îmbrace straie de șiac gros, țesut cu urzeala în două, și pe deasupra un contăș îmblănit. Luna lui Dhul-Hijjah putea fi geroasă dincolo de Rumelia, maică-sa știa de la vecinele care aveau feciori în oastea măritului sultan. Îi târguise special pentru călătoria aceasta haine groase de la un telal din bazar. Avea să le vândă înapoi la întoarcerea lui Ahmet acasă, pentru că nu aveau ce face cu ele în Constantinopol.

Pe măsură ce se apropia de Dunăre, Ahmet mai încheia un bumb la contăș. În mijlocul zăpezilor nesfârșite din jur, chipul lui măsliniu și ochii întunecați ca lacurile în nopțile fără stele erau singurele puncte negre. Urechile i se învinețiseră de frig pe când traversa podul pe bărci de la Giurgiu. Pe partea cealaltă, ienicerii îi cerură țidulă de trecere. Degetele amorțite scotociră la piept, scoaseră hrisovul iscălit de Marele Vizir, dar mâna înghețată nu-l mai ascultă și el scăpă hârtia în zăpadă. Se aplecă să o ridice când o pală de vânt o aruncă la un pas distanță. Puse iute piciorul pe ea și o culese apoi cu mișcări greoaie, neîndemânatice, privindu-și degetele înțepenite în timp ce încercau să îndeplinească porunca minții, ca și cum asta le-ar fi putut ajuta.

Ahmet bănuia că ceea ce se punea la cale era moartea lui Pătrașcu ghiaurul, vechiul său tovarăș de cafele și discuții

filozofice de sub zidurile Vlah Saraiului. Între propria viață și aceea a unui fost ortac însă, Ahmet nu avea probleme să aleagă. Nu luase în calcul nicio clipă ideea de a-l preveni pe Pătrașcu. Era încredințat că ar fi plătit cu viața. Se mulțumea să-și spună că porunca lui este numai de a cere preotului să atârne ștergarul și de a duce șipul în Palatul Voievodal, în mâinile dohtorului. Nu era treaba lui să facă presupuneri și să încerce să lege lucrurile.

Lăsă calul la pas în cel dintâi sat întâlnit pe cale, cu gând să ceară merinde. Plătea cu aspri de argint, iar oamenii de obicei își pierdeau cumpătul când vedeau moneda, se întreceau să-i adape calul, i-l țesălau și umpleau desaga lui Ahmet cu tot ce aveau mai bun prin cămări.

În prima curte află mare tulburare. Un porc înjunghiat scăpase din mâinile bărbaților și alerga grohăind amenințător, cu cuțitul în grumaz, ridicând zăpada pe urmele lui și răsturnând stiva de lemne pregătite pe peretele casei pentru iarnă. Ai casei, doi bărbați și o întreagă ceată de copii, îl fugăreau strigând, bătând din palme și din picioare, culegând din când în când câte un vreasc de pe jos și aruncându-l spre animal. Ahmet nu se opri. Toată zăpada curții era stropită cu sânge.

În curtea următoare apucă să vadă numai cum gospodarul ridică mâna și o coboară fulgerător, despicând în gâtul porcului o rană din care gâlgâi sângele. Un fecioraș se repezi cu un vas să-l strângă. Animalul avea aici picioarele legate cu sfoară și ținute bine de doi bărbați care, pentru treaba aceasta, se prăvăliseră în zăpadă, cu spatele la porc. Toți râdeau cu mulțumire. Când vasul se umplu, feciorașul îl duse cu grijă în casă, pășind încet, fără să-și dezlipească privirile de la comoara lui, cu fața luminată de mândrie. De pe suprafața lucioasă și mișcătoare a sângelui din vas se ridicau aburi calzi cu miros de fier, care se așezau pe obrajii băiatului, umezindu-i.

Din sat se ridicau rând pe rând, de la tot mai multe case, grohăieli și guițături înfricoșate, amestecate cu glasuri groase de bărbați ațâțați, plini de veselie. În Ahmet se amestecară

sila la gândul că orice ar primi de mâncare de la ei va fi spurcat de porcii tăiați și o spaimă nouă, pe care nu o mai simțise până atunci, nu pentru primejdia care-i amenința trupul, ci pentru aceea care părea să-i amenințe sufletul.

Chipurile acelea pline de bucurie ale sătenilor în mijlocul curților însângerate, copiii alergând împrejurul animalelor care rămăseseră cu cuțitele înfipte în gât, porcii pârliți și pruncii călărind leșurile înnegrite, îndemnându-le din călcâie și poruncindu-le cu glasuri subțiri: diiee! Femeile primind din mâinile bărbaților vase pline cu sânge proaspăt, dispărând surâzătoare cu ele în bucătării. Toate acestea îi vorbeau lui Ahmet despre un tărâm al lui Șeitan pe care el era nevoit acum să-l străbată. Nu trupul îi era în primejdie aici.

Renunță la hrană și intră în păduri mestecând din când în când zăpadă, ca să-și astâmpere setea. Un lup îl urmări printre copaci multă vreme. Uneori avea senzația că sunt mai mulți înșirați de-a lungul drumului ce străbătea Codrii Vlăsiei, predându-și-l de la unul la altul. Atunci când amurgi, lupii prinseră curaj și începură să urle împrejurul lui. Calul dădu semne de neliniște. Ahmet își scoase brâul lung de lână, înfășurat de câteva ori în jurul mijlocului, îi înnodă capătul, scăpără amnarul și dădu foc nodului, apoi dădu iarăși pinteni calului. Rotea pe deasupra capului brâul cu capătul aprins, închipuind o roată de foc peste el și cal, ca să țină lupii la distanță. Urletele fiarelor încetară. Lupii continuară să-l urmeze tăcuți. Uneori le zărea privirile sticlind ca stelele în față, printre copaci, și atunci slobozea strigătele de luptă ale ienicerilor, auzite prin poveștile de acasă:

— Ileriiiii!

Se încălzise și i-ar fi plăcut să-și descheie acum contășul îmblănit, dar nu se putea opri, căci era încredințat că în clipa următoare lupii ar fi sărit la gâtul calului. De la o vreme zări ciutăria domnească și inima îi veni la loc, se simțea salvat, avea să scape cu viață, poate chiar să se întoarcă acasă, să treacă pragul grecului și să-i spună curat că o dorește pe Sofia de soție. Ce putea păți de la grecul cu cafeneaua

Mektep Kafe mai rău decât i se întâmpla deja pe drumul acesta?

Înconjură îngrăditura din nuiele și ieși în marginea cetății, la capătul Drumului Giurgiului, lăsând pădurea în spate. Stinse capătul aprins al brâului într-un troian de zăpadă. Dinspre mlaștinile înghețate răsunau clopotele bisericilor. Negustorii închideau prăvăliile, coborând obloanele și ferecând cu zgomot lacătele, suduind din când în când câte o slugă leneșă. Zări mișcare printre rândurile golașe de viță de la poalele Dealului Moldovenilor, bolta desfrunzită tremură ca smulsă de o mână hotărâtă, zăpada se scutură, acoperind o căprioară însângerată, căzută la pământ, din care trăgea un lup, zvâcnind capul într-o parte și în alta ca să rupă carnea caldă. Din botul ei ieși o ultimă răsuflare prelungă, iar aburul se ridică ușor, dispărând în aerul înghețat.

Ahmet opri calul în fața bisericii Bucur, îl priponi de un arțar schilodit și lăsă preotului porunca pe care o adusese. După ce văzu ștergarul spânzurând sus, în clopotniță, încălecă și porni către Palatul Voievodal. Avea să aștepte acolo să se scurgă cele trei zile stabilite, apoi avea să se întoarcă după șipul cu prafuri.

Pe coridoarele slab luminate, cu podelele pline de apă din pricina zăpezii scuturate de pe cizmele tuturor, Ahmet se întâlni cu dohtorul mai iute decât se așteptase. Fusese primit de vornicul curții, care îi cercetase hrisovul și-l îndrumase către bucătării, ca să primească ceva de mâncare. Îl lăsase însă să se descurce de unul singur, iar Ahmet cotise de câteva ori, închipuindu-și că se va putea ghida după miros, dar ușile deschise și închise cu fereală la spatele lui îl derutaseră.

Scund, grăsuț, cu mânecile tunicii prea lungi și o pereche de pantaloni bufanți până la genunchi, dohtorul îi ieși în cale din umbra tocului unei uși. Purta o pălărie florentină roșie, care, împreună cu pantalonii, stârniseră râsul întregii curți valahe. Nimeni nu-l lua în serios aici. Un dohtor care știe ce face poartă cepchen de felendreș sângepiu ori măcar un caftan de ghermesut. Pe obraz, în partea dreaptă, avea

un vârtej în barbă. Părul i se răsucea ca prâsnelul, închipuind lângă urechea lui un cuib tainic de pasăre, cât nuca. Apucase pe Ahmet de cot, făcându-l să ducă mâna la iatagan, și-l trăsese în jos, așa fel ca să ajungă la urechea lui și să-i șoptească:

— E mort de două zile.

Apoi se îndepărtase un pas și-l fixase cu priviri speriate, curios totuși să vadă ce efect au cuvintele lui asupra omului Marelui Vizir.

— Cine e mort? întrebase Ahmet, fără să slăbească mânerul iataganului, pentru că simțea în jur primejdie.

— Vodă. Întâiul Sfetnic ține vestea ascunsă. Dar am fost medicul lui și cred că măcar atâta lucru știu. A bolit o săptămână și acum două zile a murit.

Ahmet hotărî că cel mai bine este să scoată totuși iataganul din teacă. Îi sprijini vârful încovoiat de podele, chibzui o clipă, își apăsă cu palma stomacul care ghiorăia de foame și-i ceru dohtorului cu pantaloni bufanți să-l ducă la bucătării. Acolo, deasupra unui blid aburind cu ciorbă, cu iataganul pe masă, alături de el, gândurile lui se mai limpeziră.

Dacă Pătrașcu era mort, el avea să se întoarcă de îndată la Constantinopol, iar dohtorul trebuia să plece către raiaua Giurgiului. Cineva trăda, de vreme ce voievodul fusese ucis pe dinafara poruncii lui Rüstem. Ciorba era bună. Gustul ei îi intra mai întâi prin nări, amețindu-l de plăcere după o zi întreagă în care nu mâncase nimic. Rupea cu dinții dintr-un codru de pâine și băga iute peste el două-trei linguri de zeamă, sorbind zgomotos. Dacă Sofia nu știa să facă ciorbă, asta avea să fie o problemă, pentru că mama lui ar fi găsit aici prilej de mustrări ani în șir. Cum se face că din două părți diferite se dorise moartea lui Pătrașcu, în timp ce îl numeau cel Bun? Dacă îl găsiseră atât de bun, de ce îl omorâseră? Pesemne îi trecuse vremea, căci stătuse pe tronul Valahiei trei ani.

După Crăciunul creștin și după Sărbătoarea Jertfei mahomedană, bătrânii înțelepți vorbiră: coada de foc a cometei străbătând țările dintr-o parte în cealaltă arăta până unde se întinde stăpânirea semilunii. Se sfârșea un an greu. Ultimul rege creștin care încă se mai împotrivea sultanului, Carol Quintul, dădea semne de osteneală și cititorii cărților oprite prevesteau că el va ceda curând. Din Divanul lui de la Înalta Poartă, Soliman aștepta ca aceasta să se întâmple. După ce încheiase alianțe cu regele Franței și cu prinții luterani germani din landul Pomeraniei, nu se mai amestecase în luptă, privind de pe margine cum lucrurile se împlinesc după voia lui. Bătăliile se dădeau între regii și prinții creștini.

În toată această urzeală cerească, întoarcerea lui Mircea pe tronul Valahiei nu putea fi o bucurie și un sfârșit glorios decât dacă era privită de foarte aproape. Chiajna înțelegea că, de fapt, este numai un pas înainte către o soartă care niciodată nu se oprește în punctele ei cele mai luminoase. De aceea nu se bucura, ci se pregătea.

Marula se întorsese cu vești neașteptate, cărora le căutau acum înțelesurile ascunse. Peste Constantinopol căzuse un praf de zăpadă, făcându-l să arate ca o tipsie cu çatal kurabiye pudrate din belșug cu zahăr. Cele șase minarete ale Hagiei Sofia rămâneseră singurele puncte negre din oraș, șase curmale decorând tipsia albă cu prăjituri.

— Am ajuns prea târziu, Măria Ta, îi spusese Marula. Vodă deja trăgea să moară.

— Lăcustă mi-a ieșit din cuvânt? întrebase Chiajna, nu pe Marula, ci lumea nevăzută de stihii în care păreau să se lege și să se dezlege toate acestea. Nu cumva a pornit totul de capul lui, mai înainte să primească semn de la mine?

— Nu ar ști el să judece atâtea ițe, fusese de părere Marula. Nici nu ar ști dacă ajută sau strică. Cu siguranță nu a fost el. Pătrașcu-Vodă s-a îmbolnăvit. E drept însă că Întâiul

Sfetnic i-a luat de îndată locul, poruncind în tot Palatul Voievodal, iar curtenii nu-i ies din cuvânt. Cam bătătoare la ochi, Măria Ta, boala asta.

Marele Vizir trimise după Mircea, cerându-i să se înfățișeze la palat ca să-și ia firmanul de domnie. Ahmet și Marula aduseseră vești despre zăpezi mari dincolo de Dunăre, așadar se hotărî plecarea de îndată numai a lui Mircea, călare, ca să poată războ mai lesne, însoțit de o ceată de oșteni din Vlah Sarai. Porniră înainte de răsărit, cu gând să ajungă în Cetatea Bucureștilor până la sfârșitul anului. Copitele cailor loveau îndesat pământul înghețat bocnă prin locurile unde viscolul spulberase zăpada. Uneori, locul răsuna a gol sub picioarele lor, semn că sub pământ sunt grote, vizuini de animale ori poate hrube săpate de mână de om.

Lăsase vorbă Chiajnei să aștepte mai întâi topirea zăpezilor și numai după aceea să pornească copiii spre casă, pentru a nu-i pune în primejdie călătorind iarna, pe ger și pe drumuri troienite. Îndată după plecarea lui, Chiajna isprăvise de strâns toate bagajele copiilor, la capătul unei zile istovitoare în care muncise cot la cot cu singura ei slujnică. A doua zi dimineață tocmise două trăsuri, poruncise să fie încărcați desagii și traistele, așezase jos, la picioarele copiilor, căldărușe cu tăciuni aprinși ca să le țină de cald și pornise la drum. Mircea ar fi trebuit să știe mai bine ce înseamnă cumințenia aceea cu care îl ascultase vorbindu-i despre încă două luni pe care ea și copiii ar fi trebuit să le mai petreacă în Constantinopol.

Călătoria aceasta o costase două mii de scuzi. Plătise o ceată de oșteni înarmați care să o însoțească, plătise peste tot oameni care să iasă cu lopețile și să deszăpezească drumul pentru trăsuri, plătise odăi pentru odihna de peste noapte, plătise alți cai prin punctele de poștă. Avea banii de la Mihail Cantacuzino, căruia îi dăduse de înțeles că o căsătorie între fiul său, care venise pe lume pe când ei soseau în Constantinopol, și una dintre fiicele ei ar putea fi odată posibilă. Oricare dintre copiii ei ar fi putut moșteni cândva, într-un viitor îndepărtat, tronul Valahiei.

În cetatea din insula Giurgiului schimbă trăsurile pe două sănii acoperite, așternute înăuntru cu lăicere înflorate. Așează copiii direct pe jos, îi acoperi cu blănuri și îi învață să se țină bine de stâlpi, apoi porunci surugiilor să dea bice. Foșnetul neîntrerupt al tălpilor săniilor pe zăpadă și zurgălăii de la tâmplele cailor curățau inimile tuturor de spaime, poleindu-le cu nădejdi noi. O lume neprihănită, plăsmuită din argint curat și gânduri bune, cobora încet din cer, odată cu ninsoarea.

Noi eram acolo când săniile intrară în Curtea Domnească de la București, la două săptămâni după anul cel nou. Am văzut totul, respirațiile lor scoțând aburi în gerul iernii și nasurile roșii ale pruncilor domnești. Din pridvorul înalt al Palatului Voievodal, dintre coloanele de piatră cu frunze de laur cioplite sus, în bașlicuri, Mircea-Vodă o privea coborând copiii din sănii și în piept îi creștea o mânie aspră și o dragoste nouă pentru femeia aceasta care era a lui și totuși niciodată nu simțise că-i aparține. În fiecare zi năștea o dragoste nouă pentru ea. Cea veche nu s-ar fi potrivit peste faptele ei care ieșeau mereu de sub porunca lui, îndemnându-l să și-o îndepărteze de la inimă.

Cum îndrăznise să i se uite în ochi, să răspundă da atunci când îi spusese care este planul plecării ei din Constantinopol, apoi să facă exact pe dos, chiar a doua zi?

O cohortă întreagă de slujnice și copii de casă se strânseseră în jurul ei, adunându-se din toate colțurile curților, arătând pe zăpadă ca șirurile de furnici grăbindu-se spre regina lor. Dobra alergă spre tatăl său, urcă treptele câte două și i se aruncă în brațe. Pe deasupra creștetului ei care în curând avea să-i atingă bărbia, Mircea avu cel dintâi schimb de priviri cu Chiajna. Ea i se uitase în ochi, apoi își coborâse fruntea, ca și cum ar fi fost o Doamnă ascultătoare care nu calcă niciodată vorba soțului său. Avea nevoie de un nou copil, își spuse Mircea, amintindu-și cu drag zilele de sarcină și mai cu seamă cele de alăptare, când Chiajna era învinsă, lipsită de voință, cuminte și neajutorată. Felul acela descumpănit în care își ridica ochii la el în astfel de zile, cerând în

tăcere ajutor, ar fi dorit să-l păstreze pentru totdeauna. Se ridicase din prăbușirile acestea ale ei de fiecare dată mai puternică. Cu fiecare copil cu care el dorise să o supună, mai nesupusă.

Chiajna află din nou sala cea mare a vorniciei plină de sânge, în vreme ce oamenii lui vodă scoteau leșurile unul câte unul, cu mișcări încete, ritmice, de dans îndelung repetat. De data aceasta nu se mai sperie însă. Nădăjduise că o va găsi astfel. Pentru anii petrecuți în Constantinopol, îngrămădiți toți în câteva iatacuri, lipsiți de slujitori și de bani, mai prejos decât Cantacuzinii, decât Soliman și Roxelana, ba chiar și decât Marele Vizir, Chiajna se simțea pregătită acum să taie ea însăși pe boierii care trădaseră.

Orice urmă a trecerii lui Pătrașcu pe la curte fusese ștearsă.

Numai Teodora Cantacuzino aduse pe lume în iarna aceea un băiat pe care îl numi Mihai și care avea să fie crescut între Cantacuzini, în casele lor. Pentru ocrotirea vieții lui, taina acestei nașteri avea să-i fie dezvăluită copilului abia la 12 ani, când el află că numele Mihai fusese purtat de membrii dinastiei bizantine a Cantacuzinilor, dar și de fiul lui Mircea cel Bătrân din Casa Drăculeștilor.

7067 de la Facerea Lumii

Anul secetei

Petru Vodă cel Tânăr

La 13 ani, Dobra era cu un deget mai înaltă decât mama sa și avea mersul apăsat, bărbătesc al tatălui său, cu picioarele ușor depărtate și vârfurile degetelor întoarse în afară. Gesturile ei repezite și neterminate, lăsate în aer cu neglijența stăpânitorilor față de lucrurile mărunte, făceau mereu copiii de casă să se simtă vinovați în preajma ei din pricina vreunei căni așezate pe marginea mesei care cădea în clipa următoare. Astfel de întâmplări, care în Chiajna ar fi născut iritare, așterneau pe chipul Dobrei o răceală împărătească plină de indulgență, ca și cum ar fi fost mereu nevoită să ierte nepriceperea pajilor de a o sluji.

Toate acestea erau de mirare, venind din trupul său subțire ca al ielelor, un soi de zână deșirată pusă din greșeală să stăpânească peste lucruri bărbătești.

Straiele cernite îi dădeau o autoritate stranie, ca a unui ucenic vrăjitor pe mâna căruia a căzut toiagul cel făcător de rele și de bune. Descoperise un gest care o scotea din tagma copiilor și o așeza în aceea a femeilor în toată firea. Își cobora încet vălul negru de dantelă de pe cap, îl lăsa pe umeri cu mâinile amândouă, împlinea câte o sarcină măruntă, cum ar fi înlocuirea unui muc de lumânare de la căpătâiul mortului sau presărarea câtorva fărâme de tămâie într-o cădelniță, apoi își ridica la fel de încet vălul înapoi pe creștet. Mai cu seamă această acoperire a capului, folosind amândouă mâinile, o găsea plină de maturitate.

Simțind schimbarea copilei, doamnele din suita Chiajnei se retrăseseră la picioarele coșciugului, purtându-se fără voie în preajma ei ca în preajma mamei sale. Peste capetele lor acoperite cu văluri negre, Dobra vedea intrarea în biserică, ușile grele deschise larg, ca la Sfintele Paște ori ca în dimineața de Crăciun, și mișcare afară, în curte. Lumina care intrase până atunci în Biserica Domnească Buna Vestire începu să se schimbe. Pentru că Dobra se ridicase pe vârfuri, înălțând bărbia ca să zărească curtea peste capetele lor, grupul doamnelor se desfăcu în două ape, făcând loc privirii ei.

Îl văzu pe fratele său ieșind din Palatul Voievodal și apropiindu-se, înconjurat de mulțime de oșteni cu săbiile scoase din teci și cu frunțile întunecate de o asprime, o năsilnicie care cobora tăcerea pe unde treceau. Atunci când el păși pragul bisericii, pentru o clipă, soarele blajin de răpciune sticli în toate zalele cămășii lui, prima lui cămașă de luptă, căpătată în dar de la tatăl său atunci când împlinise 12 ani și nepurtată încă. Dobra simți pentru el același lucru pe care-l simțise într-o noapte, în Cetatea Giurgiului, când îl aflase plângând în fața căminului, cu picioarele aduse la gură și ascunse în cămașa de noapte, cu brațele încolăcite în jurul genunchilor, pentru că avea poftă de lapte și îi era frig.

Milă.

Nevoia de a-l proteja.

Furie pentru că el are nevoie să fie protejat.

Vinovăție și rușine pentru furie.

O parte din oșteni intrară odată cu el în biserică, alții rămaseră afară, așezându-se cu spatele la intrare, cu fața către curte. Doamnele îndoliate făcură o plecăciune care văluri ușor aerul din biserică, stânjenindu-l pe Petru. Primea mai multă atenție decât putea stăpâni și nu se descurca prea bine. Încercă să-și mute gândul de la gestul lor și se apropie de sora lui, căutându-i privirea ca pe o scăpare.

— Te cheamă mama, îi spuse atunci când ajunse lângă ea, la căpătâiul mortului.

— Unde este?

— În sala tronului. A zis să rămân eu aici și tu să te duci să-ți dea ceva de făcut.

— Ce vrea? întrebă Dobra, iar el simți aceeași nemulțumire ca atunci când se strecurase sub masă, la lecția lui Coresi, pentru că sora lui părea să priceapă mai multe și mai iute decât el.

— Nu știu, Dobra, îi răspunse cu un început de nerăbdare, iar jos, sub catafalc, degetele lui se răsfiraseră a iritare. Du-te și vezi!

Ea ieși din biserică și străbătu întreaga curte până la vornicie singură. Niciun oștean nu simți nevoia să o însoțească. În urma ei, în biserica întunecoasă în care lumina slabă venită de la ferestre nu se așeza direct pe lucruri, ci rămânea suspendată la două degete deasupra lor, Petru alese o lumânare neîncepută dintr-un sipet, o aprinse și o înfipse în sfeșnicul de lângă coșciug. Până când izbuti să o facă să stea dreaptă, câteva picături de ceară topită îi căzură pe deget, acoperindu-l cu o pojghiță subțire care semăna cu pielea, dar nu mai era piele.

Degetul lui semăna acum cu al mortului. Atâta doar că pe el îl durea.

Ceara fierbinte întărindu-se pe pielea lui îi mutase pentru o clipă gândul de la teama sa. Se temea să-i atingă mâinile încrucișate pe piept. În treacăt, ca din întâmplare, îi atinse numai umărul înveșmântat în cea mai bună mantie, cercetând prin zarafirul care-i oferea protecție cum se simte carnea lui acum.

Nu simți nimic din ceea ce se aștepta. Nu știa precis la ce anume se aștepta. Oștenii înconjuraseră catafalcul, așezându-se cu spatele la mort, și-și roteau neîncetat ochii de la o fereastră la alta, sub privirile acuzatoare ale sfinților. Nu catafalcul îl înconjuraseră, ci pe el. Alții înconjuraseră biserica pe afară. Nu biserica, ci tot pe el. Nimic rău nu i se putea întâmpla.

Întinse mâna încet, prelungind la nesfârșit gestul, și atinse mâinile tatălui său numai cu buricele a două degete. Rece.

O senzație vag unsuroasă, ca pământul primăvara, când e pregătit să primească sămânța. Tare, ferm într-un fel în care ceva însuflețit nu ar putea niciodată să fie. Străin. Cu degetele încă pe mâinile mortului, îi căută chipul cu privirea. Tatăl său era serios și liniștit, ca și cum ar fi știut cu siguranță că el va putea duce la bun sfârșit tot ce îi lăsase de făcut. Dar Petru nădăjduia că el o luase în calcul totuși și pe Dobra, că liniștea aceasta a lui vine din faptul că ea avea să fie mereu prin preajmă.

Dobra străbătu curtea frumoasă dintre Biserica Domnească și vornicie, aleile albe, umplute cu pietriș din Dâmbovița, pajiștile încă verzi, frunzele galbene căzute în iarbă, răzoarele de flori îngrijite de Lăcustă. Pașii ei foșneau pe pietriș și amuțeau pe iarbă. Auzul îi era mai ascuțit de la moartea tatălui său. Ori poate era mai atentă la lumea din jur. Un fir de vânt rece scutură crengile arțarilor tineri și câteva frunze conabii plutiră prin aer, răsucindu-se ca niște sfârleze. Se opri să le privească. Nu văzuse niciodată cum cad frunzele moarte la pământ. Vreme de treisprezece ani, ele căzuseră toamnă de toamnă, iar ea nu le văzuse.

Urcă treptele vorniciei cu două frunze ruginii în mână. Simțea nevoia să împiedice lucrurile să se schimbe ori măcar să observe cu atenție schimbările. De două zile nu mai era copil. În afară de ea, toată lumea părea să fie pregătită pentru asta. În primul rând, tatăl ei, care se simțise suficient de liniștit și încrezător în ea încât să moară. Toate vorbele auzite până atunci, cuvinte cărora le îngăduise să treacă de hotarul urechii numai pe jumătate, căpătară dintr-odată altă însemnătate.

Petru trebuie să urmeze tatălui vostru pe tronul țării.

Fără un moștenitor, noi toate nu vom însemna nimic.

Viața mea va depinde odată de Petru sau de unul dintre băieți. Și viața ta la fel.

Ei toți trebuie să se teamă de Petru.

O fiică de domn cu adevărat deșteaptă și-ar sprijini fratele.

O fiică de domn cu adevărat deșteaptă ar arăta lumii că fratele ei este cu mult mai destoinic decât ea.

E mai mic decât tine, trebuie să ai grijă de el.

Cuvintele acestea ce așteptau la ușa înțelegerii ei de atâția ani pătrunseră în sfârșit înăuntru, speriind-o. Tatăl său murise. Lumea aceea pe care o neglijase până acum cu nesăbuință începea, era aici, indiferent dacă era pregătită sau nu. Petru trebuia să urce pe tron și să rămână acolo, pentru că altfel toți aveau să fie pierduți, abia acum înțelegea.

Coridorul lung și îngust care ducea la sala tronului era plin de bărbați. Dregători. Căpetenii de oaste. Oamenii tatălui său. Dobra trecu printre ei sigură. Se simțea apărată. Rochia ei cernită și dantela neagră de pe cap fluturau ușor în mers. Cineva acoperise cu o pânză oglinda din capul scărilor. Un sfeșnic cu nisip fusese adus la intrare și mulțime de lumânări ardeau în el. Mirosea înecăcios a seu topit, a haine purtate de bărbați și a luptă. Pe măsură ce înainta către sala tronului, începea să-i recunoască. Șerban, banul din Izvorani, cu feciorii săi, Nan porumbarul, Țintea și Vlaicu. Logofătul Barbu din Pietroșani. Ioan Norocea din Răzvad, ginerele tatălui ei.

Niciun copil de casă. Nicio femeie.

Ioan Norocea renunțase de ceva vreme la straiele lui frâncești și la trufiile aduse din universitățile germane. Purta o pereche de cioareci din dimie de culoarea blănii de șobolan vârâți în cizme și o tunică pământie până la genunchi, ca orice alt căpitan de oaste. Era încins cu un chimir plin de arme și nu purta cușmă, nici barbă. Vechile lui semeții se preschimbaseră acum în încrâncenări scrâșnite între dinți împotriva acelora pe care-i admirase odinioară. Abia acum înțelegea disprețul îngăduitor cu care îl priviseră ceilalți studenți în Colonia și se răzvrătea în tăcere împotriva acestor amintiri.

O salută scurt pe Dobra numai dintr-o înclinare a frunții, ca rudă ce-i era, spre deosebire de toți ceilalți care se plecaseră

adânc în fața ei, și-i deschise ușa sălii tronului. Ea păși peste prag și rămase o clipă acolo, în vreme ce el închidea ușa în spatele ei. Lespezile sălii luceau întunecat, metalic. De o parte și de alta, șirurile de jilțuri goale păreau să soarbă aerul din încăpere, ca niște guri bolnave, căscate după viață. Tronul tatălui său era acoperit cu o pânză neagră. Mama sa o aștepta în picioare dinaintea podinii cu trei trepte. Vălul ei negru cobora din creștet până la pământ. Al Dobrei se oprea în dreptul umerilor, ca și cum durerea ei era mai mică decât a mamei sale.

Chiajna o cercetă mai întâi în tăcere atunci când fata se opri în fața ei. Straiele, vălul, umerii drepți, bărbia ridicată, privirea nemișcată în ochii celuilalt. Palmele prinse una într-alta în față. Respirația liniștită, egală. O așteptare lungă în poziția aceasta, mai lungă decât răbdarea celor care ar fi fost de față, pentru ca prezența ei să-i supună fără o vorbă. Lecții învățate cu mai multă ușurință de fiica decât de fiul ei. Lui Petru încă îi mai alunecau privirile în lături după câteva clipe de nemișcare, iar respirația lui se iuțea.

— Am închis hotarele cu Transilvania, am declarat holeră în țară, vorbi ea la capătul cercetării, iar Dobra simți din nou golul acela în stomac și pământul mișcându-se sub picioare, mama sa vorbindu-i despre treburile țării însemna sfârșitul lumii. Înțelegi de ce am făcut asta?

— Ca să-i oprești pe boierii aflați în pribegie, în Brașov și Sibiu, să intre cu oaste, răspunse Dobra, cu glasul ei liniștit ca un lac noaptea, care niciodată nu o trăda.

— Bine, îi spuse și mâna ei atinse foarte ușor mâna fetei, apoi se retrase iute înapoi, ca și cum gestul ar fi dat-o de rușine. Trebuie să mă pot baza pe tine, Dobra, pentru că hotarele închise nu-i vor opri multă vreme. Vor sosi.

Îi vorbi despre bătălii, pregătirea oștirii și a armelor. Îi povesti cum avea de gând să scoată oamenii la luptă dinaintea vrăjmașilor ce vor intra în țară, poftind tronul fratelui său. Ochii ei străluceau când gura ei rostea săbii, luptă, cai. Dobra își închipuia că ea vorbește despre trimiterea Marelui Spătar ori poate a Marelui Ban al Craiovei în fruntea oștirii.

Totuși, înflăcărarea cu care vorbea mama sa începu să-i dea de bănuit de la o vreme, iar ea se surprinse împotrivindu-se acestui gând nebunesc, doar nu ne vom face de toată rușinea, scoțând oamenii la luptă cu mama voievodului în frunte, călare! Ca și cum în țară nu s-ar mai găsi bărbați! Își aminti o vorbă auzită întâmplător în spatele bucătăriilor, printre slujnicele care învârteau făcălețul în colivă. Nimeni nu ia în serios curtea păzită de o femeie. Dacă nu mai iese din când în când câte un bărbat în poartă, cu mâinile în șolduri, băut și furios, se năpustesc tâlharii.

Ascultând-o acum pe mama sa, între gândurile Dobrei se strecură bănuiala că despre ea vorbeau atunci slujnicele și din pricina aceasta amuțiseră brusc când o zăriseră. Chiajna ajunsese cu istorisirea planurilor la partea în care Petru avea să rămână în București, în taină, iar alături de ea se va afla un alt băiat, pe care aveau să-l îmbrace în veșmintele lui. Nu mai încăpea acum nicio îndoială că imaginea pe care o vedea mama sa, care îi înfierbânta respirația și-i îmbujora obrajii, era ea călare în fruntea oștirii.

Pentru o clipă, Dobra se simți singură și se sperie. Dacă, dintr-un motiv sau altul – că ar fi murit ori că și-ar fi pierdut mințile –, mama sa dispărea, atunci totul ar fi rămas pe umerii ei. Să se căsătorească cu un bărbat dintre vrăjmași sau cu un posibil aliat. Să-l înduplece să-l trimită pe Petru în surghiun, pentru ca el să rămână în viață. Să-și apere frații mai mici. Urechile începură să-i țiuie. Un nod de plâns îi blocă respirația în coșul pieptului. Ridică abia ghicit bărbia, întredeschise buzele și trase aer prelung. Îl păstră o vreme în ea, până când simți că efortul biruie nodul de plâns, apoi îl slobozi afară ușor, pentru ca mama ei să nu-i ghicească slăbiciunea de o clipă.

— Numai o mână de oameni cunosc toate acestea, isprăvi Chiajna, care-și îmblânzise glasul de la cel dintâi semn de schimbare de pe chipul fiicei sale. Ai un rol important în tot acest plan, mai spuse, iar inima Dobrei uită spaima și se umplu de încântare, o mulțumire fără margini, ca atunci când îți astâmperi setea cu o vadră întreagă de apă proaspătă.

Mama ei avea încredere în ea. Avea nevoie de ea. Îi cerea ajutorul, scoțând-o cu aceasta în fața tuturor celorlalți copii ai ei, recunoscând-o mai destoinică. Bineînțeles că putea să ducă la îndeplinire partea aceasta a ei din plan. Abia aștepta să o facă.

— Nu-l vei ține pe Petru lângă tine, continuă Chiajna, ci îl vei îmbrăca în straiele unui fecior de năsturar și-l vei ascunde în bordeiul lui Lăcustă, tocmai la marginea Curții Domnești, unde începe Târgul de Sus. Acolo va trăi până mă întorc eu. Nu-l vizitezi. O să-ți trimită Lăcustă vești despre el, are poruncile lui.

— Da, mamă.

— Curtea va ști că Petru este la luptă, cu mine.

— Da.

Chiajna mai privi o dată fata adânc în ochi, nu ca să se încredințeze că ea era suficient de puternică pentru sarcina aceasta, ci pentru că ar fi dorit să-i arate, pentru cea dintâi oară, că este mulțumită de ea. Fata era cumpănită și își stăpânea bine firea, o laudă din partea Chiajnei nu ar fi înmuiat-o. Căută în minte un gest grăitor, o vorbă cuprinzătoare care să spună ești mâna mea dreaptă, cu tine voi împlini tot ce este de făcut, noi amândouă vom conduce toți bărbații aceștia care se află acum în căutarea unui cap. Nu găsi însă nimic și se întristă. Nu era tocmai tristețe. Era o umbră de vinovăție nelămurită, căreia Chiajna îi răspunse ca fiecărei vinovății pe care o simțise vreodată: cu o înverșunare mânioasă, o vorbă repezită și un gest nerăbdător din mână.

— Acum du-te! Trimite-i la mine pe toți cei care așteaptă afară.

Dobra pricepu că nu avea să-și primească mângâierea pe care, pentru o clipă, o bănuise în spatele ezitării mamei sale. Nu se mișcă. Întârzie un moment în plus cu privirea în ochii ei, o sfruntare și o învinuire pe care Chiajna le deslușì foarte limpede.

— Copiii cei mai mici se vor afla departe de Curtea Domnească, în grija unor familii de încredere, spuse, dăruindu-i această nouă taină ca despăgubire pentru că nu putuse

rosti vorba de alint și prețuire. Fiecare la altă casă, pentru că nu se țin toate ouăle în același coș. Nu vei ști care sunt casele. Nici ei nu se cunosc între ei.

Isprăvise și, ca să-și silească fiica să se mulțumească cu atât și să plece, făcu un pas înapoi, schimbând distanța dintre ele. Nimeri în conul de lumină ce intra pe una dintre ferestre și atunci, în strălucirea soarelui de toamnă, Dobra îi văzu obrajii acoperiți de o spuzeală roșie, pielea umflată și descuamată, o hartă stranie a unor tărâmuri pârjolite de foc. Nu-și cunoscuse niciodată bunicul. Nu știa nimic despre boala care-i spuzea obrajii ori de câte ori prin preajmă se aflau flori de romaniță. Gândul că mama sa ar putea muri la rândul ei o cuminți îndată, iar Dobra se răsuci pe călcâie și ieși.

Pe ușa rămasă deschisă începură să intre bărbații, câte doi-trei, înaintând către Chiajna cu pași măsurați, ca și cum s-ar fi ferit să ajungă prea devreme, ca și cum ar fi existat un timp exact până la care ei trebuiau să umple sala. Își căutau ritualuri noi care să le ajute gândurile să rămână disciplinate, de vreme ce vechile ritualuri dispăruseră odată cu moartea voievodului lor, în urmă cu două zile.

Niciodată țara nu rămăsese pe mâinile unui voievod de numai 12 ani, care să aibă nevoie de îndrumările mamei sale ca să conducă. Niciodată ei sau părinții lor nu veniseră în fața unei Doamne, în sala tronului. Totuși, erau cu toții încredințați că Doamna Chiajna nu avea să plece de acolo cu niciun chip, până când fiul său nu avea să fie suficient de puternic ca să-și apere singur tronul. Nu s-ar fi simțit stânjeniți să o urmeze, dacă ea s-ar fi arătat la fel de vrednică ca răposatul ei soț, dar asta trebuia mai întâi dovedit. Se temeau în schimb să arate ezitare. Pur și simplu se temeau de ea.

În picioare în fața tronului îndoliat, Chiajna îi privea apropiindu-se. Așa intraseră în urmă cu două zile și în iatacul lor, când ea trimisese după ei cu vorba că Mircea-Vodă a murit, la capătul unei nopți albe în care răsucise feluritele posibilități pe toate părțile.

Se întâmplase la sfârșitul mesei. Copiii fuseseră trimiși de mult la iatacurile lor. Slujnicele strângeau tingirile, curățau toate resturile într-una singură, apoi le stivuiau într-un teanc pe colțul mesei. Copiii de casă stingeau torțele din pereți, curățau partea arsă a fețelor îmbibate cu rășină și le pregăteau pentru a doua zi. Mircea își împinsese jilțul departe de masă și ridica potirul către paharnicul din spate, ca să-i fie umplut. Îl văzuse mutând potirul din mâna stângă în dreapta, apoi, după ce luase o înghițitură de vin, lăsase potirul pe masă și își frecase îndelung brațul stâng. Erau certați în seara aceea pentru o pricină măruntă. Chiajna își amintea cum își îndoia el brațul și îl tot pipăia. I se păruse că este îngrijorat, așa că se apropiase și-l privise, propunându-i numai din ochi un armistițiu.

— Nu-mi mai simt brațul, îi spusese el, apoi trupul i se chircise și Mircea își dusese mâna la piept, frământându-l ca și cum ar fi dorit să smulgă de acolo un clește care-l strângea.

— Trimit după dohtor, spusese ea, înspăimântându-se atunci când își auzise cuvintele.

La un bărbat cum era soțul ei, dohtorul venea numai la sfârșit. Acum, în sala tronului, privind la dregătorii țării cum se apropiau de ea, își aminti limpede că se gândise atunci la blestematul de Lăpușneanu, care era nedezlipit de dohtorul lui și cu toate acestea Dumnezeu nu-l găsea suficient de pregătit ca să-l ia la El. Se căsătorise în schimb cu mica Ruxandra și mai slăbise supravegherea asupra ei, Chiajna primise o scrisoare și răspunsese. Nu se îndoia că Lăpușneanu este cel care le citește primul.

— Nu am nimic, îi spusese Mircea.

Apoi întinsese din nou potirul în spate, paharnicul i-l umpluse, el îl dăduse pe gât și se ridicase de la masă. În iatacul lor se prăbușise pe podele, chircit ca și cum Dumnezeu îl strângea în pumnul Său, cu gura deschisă cu lăcomie și ochii tot mai mărițI, pe măsură ce aerul se împotrivea să-i intre în plămâni.

Chiajna trimisese după dohtor și poruncise străjii de pe coridor să-și aducă întăriri și să trimită la ea pe căpitanul gărzii. Îl lovise cu putere în oul piciorului atunci când el rămăsese nătâng, uitându-se la ea cu o privire rătăcită, fără să se miște de pe loc. Se sprijinise cu o mână de tocul ușii, își luase avânt și-i repezise o lovitură în cizmă, scoțându-l cu aceasta din nerozia în care căzuse:

— Acum! strigase ea.

Dohtorul sosise în cămașa de noapte. Pentru că nu pierduse vremea ca să tragă pe el pantalonii și vreo tunică, astăzi încă se mai afla în slujba Curții Domnești. Pentru Mircea însă nu se mai putuse face nimic. Chiajna îi adusese o lumânare aprinsă sub nări, iar flacăra subțire se înălța netulburată de nicio răsuflare. Nu mai respira de mult când dohtorul intrase în iatac.

Noaptea abia începea.

La cel dintâi cântat al cocoșilor, miezul nopții, îi deșteptase pe Dobra și pe Petru și îi adusese în iatacul părintesc. Îl ridicaseră între timp pe Mircea de pe podele și-l întinseseră pe pat, numai ea cu dohtorul, singurii care știau deocamdată. Nu mai dăduse drumul dohtorului să plece până când nu se hotărâse că a sosit momentul ca vestea să părăsească încăperea. Nu voia să piardă vremea cântărind dacă poate sau nu avea încredere în el, așa că pur și simplu îl sechestrase sub ochii ei.

Dobra o ascultase cu atenție, ascunzând tot ceea ce simțea. Ochii ei străluceau de istețime și concentrare.

Petru începuse să respire iute și cu putere pe nas, scoțând sunete de mânz care fornăie, și Chiajna știuse că mai bine de atât nu se va putea stăpâni.

Următorii care fuseseră deșteptați în crucea nopții și aduși în iatacul voievodului fuseseră fiica lui, Stana, și soțul său, Ioan Norocea din Răzvad. Nimeni nu mai ieșise din odaie până la revărsatul zorilor. Chiajna dăduse drumul veștii în lume odată cu prima lumină a zilei, tulbure și tristă ca moarea de varză prost vânturată. Și mirosind la fel.

Vodă murise de gheară la inimă.

Dregătorii Curții și căpeteniile de oaste sosiseră la chemarea ei și intraseră în iatacul voievodului cu aceiași pași pe jumătate nehotărâți, pe jumătate respectuoși cu care se apropiau acum de ea și de tronul acoperit cu o pânză neagră.

În noaptea aceea îi apăruse spuzeala. Se descoperise în oglindă cu obrazul înflorit, roșu și plin de usturime. O mânca și încerca să se scarpine cu dosul palmelor și cu genunchii degetelor. Pusese să fie stârpită toată romanița de pe lângă zidurile Curții Domnești, bănuind că este aceeași boală pe care o avusese o viață întreagă și Petru Rareș.

— Care este porunca, Măria Ta? o întrebă Ioan Norocea, pe care îl lăsaseră să vorbească primul în fața ei deocamdată, nu pentru că îl găseau cel mai vrednic, ci pentru că era ginerele voievodului.

— Să se adune oamenii la oaste în taberele cunoscute, spuse Chiajna, trecând pe la fiecare cu privirea. Boierii din țară să trimită oșteni cu arme și cai, după lege. Să se înceapă îndată pregătirea celor încă neînvățați. Șerban din Izvorani și cel mai mare dintre feciorii săi răspund de instruire. Tu vei da seama pentru răspândirea veștii.

— Ce să se facă cu cei care nu se supun poruncii, Măria Ta? întrebă Marele Vornic, iar în glasul lui răzbătu o undă de cutezanță necuviincioasă care nu scăpă Chiajnei.

— Cum adică nu se supun poruncii? rosti ea cuvintele rar, pe un ton atât de coborât, încât ei fură nevoiți să se oprească din șușotit ca să o audă.

— Dacă nu trimit oameni în tabere.

— Dacă nu trimit oameni în tabere, li se va tăia capul pentru trădarea domnului, așa cum stă scris în pravila țării, spuse ea liniștit. Apoi vom cere oamenii de la feciorii lor. Firmanul de domnie pentru Măria Sa Petru-Vodă tocmai a sosit de la Constantinopol.

Nu era adevărat. Toți știau asta. Chiajna știa că ei știu. Un sol care este așteptat în toate punctele de poștă cu cai odihniți și hrăniți tot ar fi avut nevoie de încă o zi ca să ajungă cu firmanul în București. Pricepură însă din privirile cu care ea îi înfrunta că nu i-ar fi fost greu să ia mai întâi

capul boierilor nesupuși și abia după aceea să arate și firmanul care va fi sosit între timp.

— Dacă ai închis hotarele, Măria Ta, pentru ce graba aceasta să strângem oastea și să deprindem oamenii noi cu armele? vorbi din spatele celorlalți pârcălabul de Jaleș, care avea cele mai întinse câmpuri cu grâne și abia ce scosese oamenii la secerat.

Oprirea negustorilor brașoveni să intre în țară tocmai la strânsul recoltelor nemulțumea mulți boieri. Toți așteptau la vremea aceasta caravanele să vină și să cumpere recolta direct din câmp.

— Toți cei care doresc să deschid hotarele cu Transilvania să treacă pe partea stângă, spuse Chiajna, arătând cu palma deschisă locul, ca o invitație.

În sala tronului se lăsă tăcerea. Boierii care se aflau deja pe stânga se retraseră grăbit, ca și cum locul i-ar fi fript. Niciunul dintre cei care până atunci aprobaseră cu mormăieli pe pârcălabul de Jaleș nu cuteză să se arate fățiș. Palma ei mai rămase o vreme în aer. Nu sparse tăcerea, o mai lăsă pe umerii lor, tulburătoare și grea, încărcată de amenințări nelămurite, adică ce voia să spună că ar fi putut păți cei care ar fi trecut în partea stângă? Nimic, tăinuia Chiajna adevărul și continua să se poarte ca și cum o întreagă oștire ar fi așteptat numai un semn de la ea ca să năvălească în sala tronului și să-i căsăpească pe toți.

Ioan Norocea se răsucise pe călcâie și pornise către ieșire. Toți ceilalți se scurseseră pe urmele lui, sunând dinadins din armele de la brâu și din pinteni numai așa, din răzbunare și ca să verse undeva nemulțumirea cea mai mare care le frigea sufletul: o vreme le va porunci o femeie, fie ea Doamnă sau nu.

Toți băieții de pe Ulița Dintre Gârlițe aveau câte un bețeșug. Asta era ceea ce îi scotea din tagma șobolanilor și îi

ridica în aceea a cârlanilor, unde nu oricine izbutea să ajungă. Șobolanii erau pruncii cei nătângi care credeau tot ce li se spunea și se țineau cât era ziua de lungă după băieții mai mari. Cârlanii erau: Șoalcă Bălosul, care își pierduse într-o încăierare un dinte dintre cei deja schimbați, iar acum bălo-șea la fiecare vorbă. Canache Mână Scurtă, care-și pierduse vârfurile degetelor de la o mână pe când se jucau de-a tăierea capului trădătorului. Pâcă Gângavul, care-și retezase singur limba, pentru că o ținuse între dinți atunci când pri-mise un pumn. Boca Chiorul, care-și pierduse un ochi încer-când să scoată cu mâna goală un cui dintr-o scândură. Jipa Ologul, care nu-și mai putea îndoi un picior după ce și-l crestase în spatele genunchiului, pe când rămăsese agățat între ulucile unui gard. Spirache al năsturarului, fără beteșug și din această pricină cel mai spurcat la gură, încercând cu aceasta să înduplece în fiecare zi cârlanii să-l primească între ei.

Până acum câteva săptămâni umbla cu ei și Gonțea Rât de Porc, cel cu nasul retezat, dar tocmai împlinise 12 ani și tatăl său îl oprise cu slujbă întreagă în măcelărie. Spirache rămăsese acum cel mai mare din ceată.

În dimineața aceea, Spiridon năsturarul și năsturăreasa se învârtiseră în jurul feciorului lor ca în jurul unui boț de aur, speriindu-l și dându-i de bănuit. Mai întâi, maică-sa îl silise să se spele din cap până-n picioare, alergând fetele cu porunci, să aducă apa fiartă, să i-o încropească, să pună alta pe foc pentru că băiatului nu-i ajungea ca să se spele și pe cap. Apoi, după ce răsplătise cu câteva palme glumele fecio-rului – numai morții se spală atâta, mamă, mi-ați pus gând rău? –, îl întorsese în ciubăr pentru că rezultatul nu-i plăcuse. Îl amenințase că, dacă mai iese și de data aceasta tot nespă-lat din hambar, atunci va intra peste el și-l va freca cu bucata de săpun și prin gură, căci auzise și ea ce vorbe știe Spirache să spună pe uliță, să nu-și închipuie că nu.

Când Spirache isprăvi și întreaga casă se liniști, năsturarul și năsturăreasa îl apucară de umeri și-l rotiră între ei de câteva ori, privindu-l cu chipurile muiate de surâsuri înduioșate.

Mezinul lor fusese chemat de Doamna Chiajna la Curte, pentru o slujbă. Lui Spiridon Potecă i se poruncise să trimită băiatul singur la Poarta de Jos, unde străjerii aveau vorbă să-l lase să intre. Din primăvară până acum, Spirache crescuse ca din apă și ieșise din ultimul rând de haine primit la Paște. Încheieturile mâinilor și picioarelor i se iveau din mâneci și craci, dându-i un aer neajutorat.

— Hai, prostule, odată! se auziră de afară glasurile înfundate ale cârlanilor îngrămădiți la fereastra năsturarului, o claie de capete murdare și zburlite, un mănunchi de palme slinoase care mânjiseră geamul năsturăresei, un stol luminos de zâmbete fericite.

Spirache întoarse capul către ei și răspunse numai din buze, deschizând bine gura mută pentru ca ei să priceapă: taci, futu-ți morții mă-tii! Apoi se smulse din mâinile părinților, deschise ușa atelierului cu o smucitură, fără să mai piardă vremea să o închidă în urma lui, și fu înghițit îndată de ceata cârlanilor.

— Ce slujbă e asta, Spirache? îl întrebă Jipa Ologul, încercând să țină pasul cu el.

— Nu știu, prostule, răspunse feciorul năsturarului, străbătând Ulița Dintre Gârlițe cu fruntea sus, ca și cum fusese chemat la oaste, cel mai vrednic dintre toți.

— Și tu cum o să știi să faci ce-ți dă, Spirache? întrebă Boca Chiorul, trăgându-și nasul și scuipând într-o parte.

— Păi, n-o să-mi zică ei, prostule? izbucni în râs băiatul, iar ceata îi ținu isonul, ridicând la cer hohote intenționat exagerate, cu care mascară preț de o clipă emoțiile.

La Salcâmul Dracului părăsiră Ulița Dintre Gârlițe și intrară între mlaștini, străbătându-le în tăcere pe podețele putrede. Din suprafața uneori mâloasă, lucind ca mâncarea de prune făcută de mamele lor, alteori acoperită de văluri destrămate de mătasea-broaștei, li se părea că se ridică aburii unor vrăji. Nu era voie să vorbești când treceai prin mlaștini, pentru că trezeai știmele apelor, care-ți preschimbau părul în șerpi încolăciți și-ți înnodau limba. Mlaștinile și podețele se isprăveau la câțiva pași de Dâmbovița, într-o palmă de pământ

mocirlos în care erau aruncați ici-colo bolovani. Săriră de pe unul pe altul până ajunseră la Podul de la Turn. Se opriră pe mijlocul podului și scuipară îndelung în apa râului, cu boltă, încercând să scoată afară din ei mirosul de broaște și boli al mlaștinii.

Pe malul celălalt, la o aruncătură de băț, puteau vedea Poarta de Jos a Curții Domnești. Amestecul acela nelămurit de bucurie, frică, mândrie și tristețe îi năpădi iarăși, făcându-i să-și lase capetele nespălate pe spate și să urle ca lupii, să miorlăie prelung ca motanii în călduri și să râdă nestăpânit, ca smintiții ieșiți din fire.

Ajunseră dinaintea străjilor Porții de Jos strânși ciorchine împrejurul lui Spirache, fiecare cu câte o mână pe un umăr al lui, ca albinele prinse ciopor la gura stupului.

— El a fost chemat la Curte pentru o slujbă, spuse Canache Mână Scurtă, îmbrâncind cu putere pe Spirache către oșteni, ca și cum l-ar fi bănuit că s-ar împotrivi, cuprins de vreo spaimă în ultimul moment.

— Mă cheamă Spiridon, feciorul lui Spiridon Potecă năsturarul, spuse Spirache și, dintr-un motiv cu totul neînțeles, un hohot de plâns sau de ceva foarte asemănător scăpă din pieptul său chiar când isprăvi de rostit vorbele acestea.

Capul i se umplu de sudălmi din cele mai ticăloase, dar fălcile lui rămaseră încleștate, pentru prima oară de când intrase în rândul cârlanilor nu putu da drumul afară scârnăviilor. Rămase, cu toate acestea, drept sub privirile oștenilor.

— Treci! îi făcu semn din bărbie unul dintre străjeri spre poarta mică pe care o deschisese pentru el, iar băiatul intră cuminte, supus, înfrânt de desprinderea din ceata care-i dădea puteri.

— Dați-i drumul de aici! spuseră ceilalți oșteni băieților, culegând pietre de pe jos și amenințând că le vor arunca spre ei, pentru că zdrențăroșii de pe Ulița Dintre Gârlițe nu se ridicau la cinstea de a fi amenințați cu sulițele.

Din casele cele vechi de la Dâmbovița fuseseră scoase toate slujnicele și feciorii de casă, așa fel ca schimbul celor doi băieți să se facă ferit de ochi curioși. Petru nu dorise cu niciun chip să-l cunoască pe feciorul năsturarului, așa că Dobra menise fiecăruia dintre ei câte o odaie, iar acum ducea straiele dintr-o încăpere în alta.

Spirache se împotmolise în fața cămășii de zale, ale cărei foi nu știa cum să le tragă peste cap și să lege apoi curelușele de la subțiori. Mătasea cămășii pe pielea lui îl tulbura. Atingerea aceea vie ca o apă caldă îl făcuse să uite că urma să împlinească 12 ani, iar el se simți din nou de 8, un șobolan neștiutor care se temea de cârlanii știrbi, chiori, ologi sau gângavi.

Alături, Petru îmbrăcase hainele sărăcăcioase și își cerceta acum mânecile prea scurte, întinzând mâinile în față, apoi lăsându-le pe lângă trup și scuturându-le ca și cum ar fi vrut să scape de șiruri întregi de gândaci care urcau pe el. Cămașa aspră de cânepă îi înroșise deja pielea, iar el se scărpina necontenit la ceafă, tot mai iritat.

— Gata? îl întrebă sora sa șoptit, cu palmele și urechea lipite de ușă.

— Scapă mai întâi de el, Dobra, o rugă prin ușa închisă. Întoarce-te singură să vorbim un pic.

Dobra îl ajută pe feciorul năsturarului să-și pună cămașa de zale și îl duse în Palatul Voievodal, în iatacul fratelui său. O mână de oșteni îi înconjurară de la ieșirea din casele vechi și până la ușa iatacului, apoi rămaseră de strajă pe coridor.

— Nu vorbești nimic cu nimeni! îi spuse, apoi mai așteptă o vreme în fața lui, privindu-l, pentru ca el să aibă răgazul de a-i pune întrebări.

Băiatul nu cuteza să ridice ochii la ea. Rămăsese în mijlocul iatacului, cu umerii căzuți, cu brațele spânzurând pe lângă corp și privirea ațintită la mâinile ei, pesemne găsind în asta vreun semn de respect ori poate doar nu știa încotro

să privească. Hainele fratelui ei îi veneau perfect. Dobra își spuse că asta nu este o întâmplare, pesemne mama ei iscodise printre băieții de pe ulițele din apropiere până când aflase unul cu măsurile potrivite. Chipul lui nu semăna deloc cu al fratelui ei, dar asta nu era important. Nu curtenii erau cei care trebuiau să creadă că cel pe care-l văd este tânărul voievod, ci oștenii în fruntea cărora Chiajna avea de gând să-l așeze.

— Ai înțeles? îl întrebă. Nu vorbești nimic cu nimeni. O să mă întorc eu la tine când am să pot.

Băiatul dădu din cap în semn că da și ea ieși.

Sus, în marginea de la miazănoapte a Curților Domnești, acolo unde zidurile fac colț și un vechi turn de strajă putrezește acoperit cu mușchi-de-pământ, Lăcustă aflase o jitniță părăsită, în cel dintâi an al sosirii lor în Cetatea Bucureștilor. Dincolo de ziduri trecea drumul Târgului de Sus. În apropiere se auzea clopotul bisericii sărăcăcioase, ridicate odinioară de boierii Cocorăști pe pământurile lor și lăsată acum uitării[1]. La numai câțiva pași în spatele tuturor acestora începea pădurea, Codrii deși ai Vlăsiei mișunând de animale.

Aici știuse Lăcustă că este sălașul său, de la cel dintâi pas pe care-l pusese pe pământul ce mustea de apă. Nu în odăile caselor domnești se simțea el apărat, ci în vecinătatea animalelor pe care le auzea zi și noapte, necontenit. Tăcerea lor de o clipă îi dădea semn de om prin preajmă. Către Biserica Albă și Tabaci găsise un pâlc de frasini pentru gândăceii lui. Înconjurase vechea jitniță cu rânduri de roiniță, cuiburi de mentă și tufe de rostopască. Împărțise jitnița în două cu o îngrăditură din nuiele umplută cu chirpici – o parte mai spațioasă în care Dumitrița, fosta doică mică a Doamnei, avea să-și crească băiatul, și o parte mai strâmtă

1. Viitoarea Mănăstire Sărindar.

în care avea să se adăpostească el pe timpul iernilor, când nu mai putea dormi afară. Din pricină că jitnița era mai înaltă decât toate clădirile în care intrase Lăcustă vreodată, dându-i ameţeli atunci când se aşeza în pat, el întinsese pe deasupra rogojini împletite din papura de pe mlaştini, coborând bolta mai aproape de creştetul său.

Hambarul acesta înalt de şase stânjeni îl zări Petru de departe, pe când venea încet pe cărarea ce tăia grădina cu ierburi de leac. Era ultima zi a lui răpciune şi el simţi, pentru cea dintâi oară în viaţa lui, frigul pe la gleznele şi încheieturile mâinilor rămase descoperite. Târâse în picioare, din Palatul Voievodal până aici, ghetele prea mari ale lui Spirache, legate strâmb cu sfoară, în lipsa şnururilor obişnuite. O băşică dureroasă se umplea cu lichid într-o margine a degetului mare, făcându-l să şchioapete.

Mirosurile amare din jur, umezeala din aer şi o nemişcare ca o pândă îi strecurară în inimă încredinţarea că locul este neobişnuit, aflat poate sub protecţia duhurilor ori apărat de o vrajă legată de om. Aruncă o privire vechiului turn de strajă, pe care muşchiul verde se ridicase dincolo de un stat de om. I-ar fi plăcut să urce până sus, dacă totul nu ar fi arătat atât de părăsit. De oameni şi de Dumnezeu.

Când puse cel din urmă pas şi ieşi de pe cărare, intrând în bătătura casei, locul prinse viaţă dintr-odată, ca şi cum ei toţi l-ar fi pândit până atunci, aşteptând să vadă dacă el avea să-şi ducă drumul până la capăt. În pragul casei se ivi Dumitriţa, încărunţită, cu ochii ei albaştri ce dăduseră culoare Mănăstirii Voroneţului, luminând un chip îmbătrânit acum. Surâdea blajin ca Sfânta Vineri din poveste atunci când Făt-Frumos ajunge la poarta ei.

Dintr-o tainiţă de sub pământ, o pivniţă fără chepeng cu gura năpădită de buruieni, apăru Lăcustă, şontâcăind pe picioarele lui strâmbate de boală, şi îndreptă spre Petru ochiul său cel bun. Pe poarta scundă din uluci ştirbe tocmai intra în bătătură Gruia, feciorul Dumitriţei, mânând agale o teleguţă plină cu bostani galbeni, prăzului şi măslinii. Opri într-o margine, vârî biciuşca în furca teleguţei, sări jos de pe

capră și începu să desfacă curelușele căpăstrului, ca să scoată calul din ham.

— Hai să-l ajutăm să descarce bostanii cât îngrijește el de cal, vorbi Lăcustă către Petru, iar glasul lui adânc, glas de pământ care se hotărăște să vorbească, schimbă totul în jur, despărțind lumea oamenilor de lumea nălucilor.

Pentru Petru, clipa aceasta în care grădinarul cu oase răsucite glăsuise avea să rămână ca un hotar în mintea lui. I se arătase adevăratul stăpân al locului acestuia aflat la granița celor nevăzute. Făptura cocoșată, cu umerii ascuțiți ridicați, împotriva firii, până la urechi, cu degetele contorsionate și un ochi acoperit de albeață se apropie de el cu mișcări potrivite, cu grijă ca să nu-l sperie. În mers, picioarele curbate se îndepărtau mai întâi de trup în lateral, pentru ca mai apoi să revină și să pună un pas în față. Urmele pe care le lăsa grădinarul semănau cu petalele unei flori uriașe, risipite în două șiruri la spatele lui.

Petru nu-l văzuse niciodată până acum pe Lăcustă. Știuse mereu că merii și perii din Curtea Domnească sunt îngrijiți de un grădinar adus de mama sa din Cetatea Sucevei. A zis Lăcustă că de mâine puteți culege, le spunea Chiajna. Spune-i lui Lăcustă să nu mai pună ulcele cu flori în iatacurile copiilor. Trimite-i lui Lăcustă vorbă să umple casa cu micsandre. Aduceți-mi de la Lăcustă o alifie cu izmă. Îi cunoscuse dintotdeauna numele, dar îl vedea acum pentru prima oară.

Ajuns în fața lui, grădinarul îi apucă mâna într-un fel neobișnuit, prinzându-i degetul mare și o parte din încheietură, și-l trase după el spre teleguța cu bostani. Pielea lui era uscată ca pergamentul și părea fierbinte pe mâna rece, înfrigurată, a lui Petru. În podul palmei îi simțea două degete chircite, subțiate și osoase, iar el înțelese că Lăcustă nu putea să și le mai folosească, nu le mai putea întinde din poziția chinuită în care înțepeniseră.

— Ia unul în brațe și coboară cu el la pivniță, îi spuse, în vreme ce el însuși ridică doi bostani, îi sprijini de pieptul său cu osul ieșit în afară ca o lamă de plug și începu a coborî treptele săpate în pământ, surprinzându-l din când în

când pe Petru cu câte o mișcare neașteptată a brațelor, picioarelor sau capului său, ca și cum ele ar fi avut o voință a lor proprie, iar Lăcustă numai cu greu le putea face să lucreze împreună.

Descărcară teleguța, rânduind bostanii pe lângă peretele pivniței, pe policioare. Gruia adăpă și hrăni calul, apoi li se alătură. Fața lui perfect rotundă, cea mai rotundă față pe care o văzuse vreodată Petru, cu colțurile ochilor lăsate în jos, semăna cu o lună tristă. Sub buză, chiar acolo unde bărbia se răsucește în sus, făcând șanț, Gruia avea o aluniță cât bobul de hrișcă ce atrăgea privirea ca un al treilea ochi. Chiar și celor care-l cunoșteau de multă vreme li se întâmpla să le alunece privirile pe aluniță, ca atrase de un magnet. Se cerea cercetată și cu greu te puteai împotrivi plăcerii dezgustătoare de a o privi.

Când isprăviră, Lăcustă îi făcu semn să se așeze pe o buturugă scundă, împunse pe Gruia cu un deget noduros și-i ceru în tăcere o nucă din copac, o dezghiocă și-i zdrobi coaja verde pe o piatră, cu podul palmei, până când obținu o turtiță zemoasă, plină de ațe. Se așeză pe pământ, la picioarele lui Petru, și îi frecă gleznele albe, trădător de curate, care se iveau din cracii prea scurți ai pantalonilor cu coaja de nucă. În jur se împrăștia miros aspru de mătasea-broaștei și baltă. Trecu apoi la încheieturile mâinilor și la obraji. Gleznele se pătară primele. Pielea se înnegrea inegal prin locurile pe unde trecuse Lăcustă cu coaja verde de nucă, închipuind mări și ostroave care nu aveau să existe niciodată.

La sfârșit se priviră toți trei, chipuri pământii, mohorâte, pe care ochii sticleau straniu, și se simțiră aidoma, ieșiți din burta aceleiași mame mute și nemărginite, cu iz liniștitor de staul. Își surâseră cu mulțumire. În inima feciorului cel mare al Chiajnei cobora încet o pace pe care nu o mai simțise din primii ani ai prunciei, ca o pasăre care se întoarce la cuib fără să bată din aripi. Nimeni nu avea să-l mai recunoască vreodată. Avea să rămână pentru totdeauna aici, la doi pași de casa părintească, ascuns între tufe de rostopască și

brusturi uriași, trebăluind umăr la umăr cu Gruia al Dumitriței, amândoi cuminți sub vorba lui Lăcustă. O viață scăpată de sub povara moștenirii unui tron pentru care păreau să se bată munții în capete.

Diaconul Coresi ieși din tiparniță și porni către porțile Mănăstirii Dealu, strângându-și pe lângă trup anteriul vărgat de citarea, care împlinise deja vreo câțiva ani, pentru că diaconul nu avea trufia veșmintelor. Purta cămașă de filaliu largă-n mâneci și cusută cu șiruri negre. Cam subțire pentru luna lui brumărel, își spuse, simțind vântul rece de toamnă pe șira spinării.

Se întorcea acasă după o zi de muncă. Mănăstirea în amurg începea să prindă viață. Clopotarul ieși dintr-o chilie, coborî cu luare-aminte scara văruită frumos în alb, mărginită până jos cu șiruri de mușcate roșii, și străbătu curtea către clopotul din turn. Călugărul păstrător al cheii bisericii descuie ușa pronaosului, o deschise larg și o propti cu un sfeșnic. Fratele de la lumânări intră, scoase sipetelele și le așeză pe masă, după mărimi. Frații cântăreți veneau pe cărare, unul în spatele celuilalt, mergând pe același pas și frământând între degete mătăniile. Toți aveau rostul lor aici. Coresi simțea că el și-l pierduse pe al lui și se străduia să țină ascunsă această taină.

În vară, Doamna Chiajna îi poruncise tipărirea unui penticostar care să arate rânduiala slujbelor pentru cele cincizeci de zile dintre Sfintele Paște și Rusalii. După ce ei se întorseseră de la Constantinopol, o vreme diaconul așteptase ca ea să-i poruncească reînceperea lecțiilor cu copiii domnești. Nădăjduia că, dacă ar putea petrece mai mult timp în preajma ei, i-ar fi mai ușor să aducă vorba despre cărțulia pe care o scrisese și cu care bătea de ceva vreme la ușile Mitropoliei din Târgoviște, ca să capete învoire să o tipărească. Până acum nu avusese nicio izbândă, căci Sfinția Sa Mitropolitul

îi ceruse să lase manuscrisul și de atunci doar îl mai chema din când în când pentru lămuriri. *Întrebare creștinească* – o sută de pagini caligrafiate frumos cu mâna lui – fusese citită și discutată pe rând de toți episcopii, stareții și preoții mai învățați ai cetății.

Coresi lăsă mănăstirea în spate și porni la vale, către Târgoviște, pe jos. Nu lua trăsura decât atunci când ploua ori burnița. Îi făceau plăcere cele două-trei vorbe pe care le schimba cu sătenii dimprejurul cetății, care ajunseseră să se obișnuiască cu drumul lui între casă și tiparnița mănăstirii. Sentimentul că este îngăduit printre oameni, că ei îl privesc cu bunătate îi încălzea atunci inima. Știa că asta se întâmplă numai pentru că sătenii nu-l cunosc. Privirile lor și glasurile li s-ar fi schimbat cu siguranță dacă ar fi petrecut mai mult timp împreună, așa cum i se întâmpla diaconului de fiecare dată. Oamenii nu-l plăceau.

La capătul satului îi ieși în cale un băiat care stăpânea cu greu la vale o roabă cu bălegar. Mirosul reavăn de lemn ud, lapte covăsit și ape puturoase aduse un surâs complice pe fețele amândurora. Roata roabei nimeri într-o băltoacă și îl stropi pe Coresi.

— Săru-mâna! strigă cu veselie băiatul peste umăr, pentru că roaba îl trăgea după ea.

— Ziua bună, îi răspunse amuzat, scuturându-și pulpanele anteriului de zoaie.

La poalele dealului, un copac mort în picioare își întinsese singura creangă, tăind cerul pe din două ca un fulger negru. În depărtare, Cetatea Târgoviștei era caldă, galbenă și parfumată. Părea moale ca un cozonac tocmai scos din cuptor. Înainte de a traversa apa Ialomiței ca să intre în cetate, se opri o vreme la vadul cailor. Îi privi adăpându-se, sunetul căpestrelor lor atunci când scuturau din capete plutea pe fața apei până la el, împrumutând pe drum ceva din curgerea râului. Caii treceau vadul în galop, împroșcând apa și ieșind pe malul celălalt înviorați. Înspăimântați, graurii coborâți prin țarini după boabele rămase în urma culegătorilor se ridicau în stoluri gălăgioase, ca și cum fața pământului

s-ar fi repezit către cer. Apoi se risipeau și o lumină ca o pătură, grea și mișcătoare, se așeza pe lucruri, schimbându-le, punând în suflete un respect ca acela din biserici.

Poate că nu în toate sufletele, surâse Coresi numai în gând, aplecându-se ca să culeagă din malul apei scorușele și moșmoanele căzute din pomi. Pentru astfel de purtări nu te primesc între ei, își spuse, pentru că te crezi mai bun și asta se simte, ei toți o pot citi în zâmbetele tale, în tăceri, în cuvintele sărace cu care alegi să le explici, arătând prin asta că ei nu ar înțelege cuvinte mai mari, în însăși lucrurile înalte pe care te încăpățânezi să încerci să le cobori până la înțelegerea lor.

Poate ar trebui să ducă *Întrebarea creștinească* la București.

Urmări o vreme ideea mutării în cetatea de scaun. Își privi traiul acolo, poate ar fi luat cu el și pe feciorii săi cu nevestele. Sunetele Cetății Bucureștilor îi păruseră brutale, aspre și vesele, o veselie guturală, repezită. Departe de sunetele moi ale Cetății Târgoviștei, de veselia ei blândă, stăpânită. Ar fi trebuit să mai țină seama și de apropierea de Curtea Domnească, de Doamna Chiajna. Petrecuse acolo numai o zi și o noapte, dar îi fusese de ajuns ca să se încredințeze că niciunul dintre curteni nu trăia cu adevărat în preajma Chiajnei, din pricina perfecționismului ei. Așteptau ca ea să se îndepărteze, își reținеau respirația și viețile până pleca. Spațiul întreg respira adânc după ce ea ieșea din el.

O admira pe Chiajna. Se întreba însă dacă admirația lui vine din calitățile ei sau din faptul că Doamna îi arătase că îl prețuiește la rândul său. Trebuie să fii înțelept ca să recunoști înțelepciunea. Numai răsfrângerile în noi ale lumii exterioare ne interesează, nu și lumea aceea în sine. Acordăm atenție unui om atâta vreme cât în el se oglindește ceva din noi: ne admiră și atunci îl iubim, iubindu-ne de fapt pe noi înșine, ne atacă și atunci ne răzvrătim, ne pierdem într-un hățiș de dezvinovățiri și justificări. Faptul că Doamna Chiajna îl socotise cel mai bun, că recunoscuse valoarea, aruncase asupra ei o lumină.

Cui i-ar fi putut mărturisi toate acestea? Mitropolitului Efrem? Își primise numele după Sfântul Efrem Siriacul, scriitorul de cărți. Asta însă nu-l ajutase cu nimic pe Coresi, pentru că Mitropolia se arătase reținută față de manuscrisul său de la bun început. Coresi nici nu mai apucase să le arate și celălalt gând al său, cu mult mai primejdios: ar fi dorit să tipărească *Întrebarea* în românește.

Cuvântul Scripturii în limbile popoarelor se tot tipărise în ultimii ani, de când Martin Luther tălmăcise Noul Testament în germană. Renunțarea la limba latină stârnise noi valuri de împotriviri din partea Papei, care vedea în orice traducere o bună ocazie de răstălmăcire răuvoitoare a Cuvântului Domnului. Pe de altă parte, luteranii se apărau, punând la dispoziția cărturarilor bibliile traduse de acum în mai toate limbile Europei, ca să poată fi comparate.

Dezbaterea dogmelor de către minți erudite, discuții aprinse pe marginea înțelesurilor textelor sfinte, posibilitatea de a-ți spune părerea ori pur și simplu de a pune întrebări, nu cuiva anume, ci numai de a le naște pe lume, pentru minți la fel de pătrunzătoare, toate acestea îl însuflețiseră pe Coresi și îl întristaseră în același timp: cu cine ar fi putut discuta despre asta? Duhovnicul său crezuse că nu aude bine când încercase să-i mărturisească ce idei îi aduc bucurie în ultima vreme. Se aplecase și-i aruncase o privire speriată pe sub patrafir, apoi îl acoperise încă și mai bine, îi prinsese dureros creștetul în palma cu degetele răsfirate, ca și cum s-ar fi așteptat ca diaconul să-și ia zborul de sub patrafir, și pornise să rostească șiruri nesfârșite de rugăciuni. Nu se oprise un ceas întreg. Nu mai vorbiseră niciodată despre asta.

Coresi își înfipse dinții într-o moșmoană. Miezul ei catifelat și moale se topi pe limba lui, lăsându-i pe cerul gurii miresme de scorțișoară și vanilie. Încercă să scuipe sâmburii departe, cum văzuse pe copiii sătenilor că fac, dintr-un mal în celălalt. Nu izbuti însă, unul îi rămase lipit pe bărbie, altul clipoci scurt în apa de la mal, chiar la picioarele lui. Propria neputință îi stârni râsul, făcând caii din apă să fornăie. Fiecare ar trebui să rămână la ce se pricepe cel mai bine. El la scris și la mânuit tiparnița.

Ultima oară fusese chemat la Mitropolie ca să i se pună în vedere că manuscrisul lui cuprinde idei întâlnite în catehismele lui Martin Luther, ceea ce nu face cinste celui mai bun tipograf al țării, care tipărise până acum fără cusur toate comenzile Mitropoliei și ale Curții Domnești. I se ceruse să vină cu o nouă versiune în care să înlocuiască cuvântul *datorie* cu *greșeală* și *păcat*, căci creștinilor trebuie să le fie limpede că sunt păcătoși și au greșit, deci trebuie să sufere pentru a li se ierta. Să scoată răspunsul la întrebarea cum se poate mântui creștinul – adică prin rugăciune și respectarea poruncilor lui Dumnezeu, căci Dumnezeu a promis oamenilor că le va asculta rugăciunile. Sau mai bine să scoată întrebarea cu totul, pentru că s-ar putea înțelege că preoții și prinosul cerut de ei nu ar avea niciun rol în mântuirea sufletelor. Să scoată explicațiile la *Rugăciunea Domnească* și la *Crez*, să păstreze numai cuvintele rugăciunilor, pentru că explicațiile le dau preoții, fiecare în biserica lui, în parohia lui.

Coresi nu avea de gând să înlocuiască ori să scoată nimic. Isprăvirea cărții îi umpluse multă vreme sufletul de bucurie. O trufie, știa prea bine. O fală și o deșertăciune pe care ar fi trebuit să le spovedească duhovnicului său, ca să-și primească pedeapsa în zile de post și rugăciune. Totuși, dacă îndepărta trufia de a fi scris cu mâna lui o carte, rămânea o bucurie curată, o fericire care curăța toată vinovăția.

Simțea spațiul care se ivise între el și toți ceilalți după ce isprăvise cartea ca pe o rană. Îl pedepseau. Nu pentru cuvintele scrise, ci pentru mult mai puțin: pentru că era diferit de ei. Se întorsese în anii de școală, când băieții îl strigau mutălăul și-l băteau pentru că nu râdea cu ei. Pe de altă parte, îi simțeau bucuria, iar bucuria lui atrăgea adesea invidia celorlalți. Îl plăceau mai mult atunci când era abătut. Îngândurarea lui li se părea mai apropiată de durere, iar durerea, vulnerabilitatea îi înduioșa.

Deodată, din soarele care apunea se desprinse un mănunchi de scânteieri care-l făcu să închidă ochii preț de o clipă. Privi mai atent, încercând să pătrundă prin văzduhul încețoșat

de lumina amurgului. Scânteierile se repetară, lucind de data aceasta și în apa Ialomiței, scurt ca o părere, apoi iarăși se topiră. Coresi lăsă să-i cadă scorușele și moșmoanele din palmă și urcă podul peste râu. Se opri chiar pe mijloc, în punctul său cel mai înalt. Duse mâna streașină la ochi și cercetă zarea. Pe malul drept, de-a lungul firului apei, venea ceva. Nu venea pe drum, ci ascuns la adăpostul mărăcinișurilor, hățișului de cătină și rugi de mure. La răstimpuri, mănunchiul de sticliri se ivea din nou. Coresi îl urmări până la cel dintâi cot mai larg al râului, când ei se înșirară în fața lui și atunci el înțelese ce vede.

Dinspre munți se apropia o oaste. Soarele bătea în lăncile lor și în coifuri. Își apucă poalele anteriului cu amândouă mâinile, le ridică și o rupse la fugă spre pârcălăbia Târgoviștei. Când trecu pe lângă biserica Adormirii Maicii Domnului, strigă paracliserului să bată clopotul de primejdie. Convins de înverșunarea diaconului care nu se oprise din alergat, omul se năpusti în turla bisericii. Pe deasupra cetății se auziră cele dintâi bătăi de clopot, preluate îndată de toate celelalte biserici. Până să ajungă la pârcălăbie, ulițele și piețele deja erau pustii. Oamenii se retrăseseră în spatele porților ferecate, coborând pruncii la pivnițe și scoțând la îndemână plumbii pentru archebuze.

Coresi urcă treptele pârcălăbiei și străbătu coridoarele, apăsându-și cu palma pieptul. Respira greu, cu gura deschisă larg, iar inima îi bubuia în timpane. Nu sunt totuși chiar atât de bătrân, își surprinse un gând. Feciorul ce străjuia ușa pârcălabului îi ieși în întâmpinare.

— Ziua bună, jupâne Coresi! îi spuse.

El îl ocoli însă cu dibăcie, fără să-l atingă măcar, își deschise singur ușa și din doi pași fu în fața mesei lungi a pârcălabului.

— Vine oaste, rosti dintr-o singură suflare. Se țin pe lângă Drumul Mierii, coboară la Olt.

— Vasilică! strigă pârcălabul, un bărbat cât ușa care cobora multă cumințenie în cei din jur numai prin prezența lui. Aprindeți focurile de primejdie pe dealuri! Aleargă!

Feciorul intrat cu ochii mari atunci când își auzise numele ieși în fugă să-și îndeplinească porunca. Coresi se așezase nepoftit într-un jilț, muiase pana pârcălabului în călimară și scria un răvaș Doamnei Chiajna.

— Ai un sol bun, jupâne Oprea? îl întrebă, fără să se oprească din scris.

— Să vină Ispas la mine! ceru pârcălabul prin ușa deschisă, vorbind coridoarelor.

Oastea vrăjmașă se află pe Drumul Cerii și al Mierii, care duce la Olt. Se îndreaptă spre Românești. Pesemne vor încerca să se unească cu boierii din Bănia Craiovei. În două ceasuri voi ști mai multe, Măria Ta, și atunci voi trimite al doilea sol, isprăvi Coresi răvașul.

Rămase o clipă cu pana în aer, privind rândurile scrise prin ochii mijiți. Nu trebuia să uite nimic. Numărul vrăjmașilor. Avea să-l afle mai târziu și avea să-l trimită cu al doilea sol. Cine îi conduce. Aceasta era mai greu de aflat. Răsuci hârtia, legă șnurul, picură ceară, puse sigiliul și dădu răvașul solului.

— Ce mai putem face? întrebă nu neapărat pe pârcălabul Târgoviștei, ci mai degrabă pe sine însuși.

— Am trimis iscoade să-i numere.

Se înțelegeau fără vorbe. Primejdia era cea care făcea aceasta. Le curăța gândurile de rămășițele care împiedică de obicei astfel de legături. Tăceau toate celelalte mici îngrijorări, temeri mărunte, zilnice, gâlcevi rămase neisprăvite și continuate mai apoi în minte. În liniștea așternută se ridica limpede un singur gând, iar înlănțuirea logică a judecăților era aceeași, în spatele ambelor frunți.

Un telal trecu agale pe sub ferestrele pârcălăbiei, înălțându-și tărăgănat strigările obișnuite pe deasupra cetății pustii.

— Haine vechi cumpărăăăm, haine veeechi!

De când hârtia începuse să aibă mare căutare, astfel de telali se iviseră prin mai toate târgurile. Zdrențele erau cumpărate apoi de moara de hârtie din Brașov. Într-o zi obișnuită, strigările triste ca un bocet ale telalului marcau începutul

serii. Coresi și pârcălabul nu-l auziră de data aceasta, adânciți în calculele tăcute pe care le făceau: drumul oștirii vrăjmașe, timpul de care ar fi avut nevoie oamenii Chiajnei ca să-i ajungă din urmă, numărul oștenilor și ce se va întâmpla în cele două situații, dacă vor birui boierii pribegi sau Chiajna.

În lumina albastră a asfințitului, pe dealul mănăstirii se aprinse un foc ca ochiul galben al ghionoaiei. Străjerii rugului pregătit pe Gruiul Prisăcii îl observară și, la scurt timp, o flacără se înălță și de pe dealul lor. Se aprinseră apoi rând pe rând, tot mai mici pe măsură ce se îndepărtau de cetate, focurile de pe dealurile Nucetului și ale Bolovănenilor, ultimele mai înainte de a începe câmpiile întinse, purtând vestea tot mai departe, predând-o de la un rug la altul. În noaptea blândă și tăcută care începea, un șirag de ochi pâlpâitori clipiră neîncetat până în zori, între Târgoviște și București, anunțând primejdie.

Pândarul din marginea câmpiei zări ultimul foc aprins pe dealuri mai înainte ca luna să înceapă a străluci. Rămase mai întâi nemișcat, privind cu luare aminte punctul roșu, pâlpâitor, ce părea o stea care trage să moară. Își mută privirea la primele stele de pe cerul întunecat, le compară, apoi se aruncă în șaua calului și-i dădu pinteni, lipindu-se de coama lui. Ajunse la porțile Curții Domnești în mai puțin de o jumătate de ceas.

Chiajna trimise îndată un sol la Giurgiu, ca să ceară întăriri. Toți copiii de casă fură chemați înapoi de prin odăile în care se pregăteau de culcare și fură trimiși să adune Sfatul Țării și căpeteniile de oaste în curtea cea mare din spate, de la Poarta de Sus. Porunci să se dea de veste neîntârziat în taberele oștirii, oamenii și caii să fie pregătiți, gata să plece la cel dintâi semn. Toate torțele din pereți și lumânările de prin sfeșnice se aprinseră în Palatul Voievodal, ca la mare sărbătoare.

Solul de la Târgoviște sosi la scurtă vreme, aducând vești despre drumul năvălitorilor și planul lor. Chiajna înțelese că trebuia să împiedice unirea cu oamenii Craioveștilor, ca să

lupte cu cele două oștiri pe rând, așa cum făcuse mai mereu și Mircea. Avea să-și îndrepte oastea către Drumul Mierii. Avea să meargă fără oprire toată noaptea, așa fel ca să le taie calea mai înainte ca ei să ajungă la Olt. Cu niciun chip nu trebuiau lăsați să treacă Oltul.

Spre spaima lui, feciorul năsturarului fusese deșteptat, îmbrăcat în armură, încins cu o sabie și un pumnal și adus dinaintea Doamnei.

— Stai drept! îi spuse Dobra, căreia băiatul nu-i ieșea din cuvânt, pentru că era singura care-i vorbise aici, singura care-i spusese ce trebuie să facă, tot sprijinul și nădejdea lui într-o lume pe care încetase să o mai înțeleagă din clipa în care poarta se închisese în spatele lui.

Chiajna îi aruncă numai o privire, apoi păru să uite de prezența lui. Un scutier îi prindea pintenii la cizme, un altul îi strângea chimirul cu arme la brâu, cel de-al treilea aștepta să-i vină rândul, cu cămașa de zale în mâini. Pe măsură ce ei isprăveau, Dobrei i se părea că mama ei dispare ușor ca un fum, înlocuită de o străină în armură de oștean care părea mai înaltă, mai stăpânitoare, ca și cum aceasta fusese de fapt dintotdeauna ființa cea adevărată, silită să-și ducă viața învăluită în fumul acela care fusese mama sa.

Atunci când ieși în curtea plină de căpitani de oaste purtând făclii aprinse în mâini, Chiajna simți că nu mai are margini. Trupul său nu se termina acolo unde simțea pe piele răcoarea nopții de octombrie, ci cuprindea și Curtea Domnească aflată în fierbere, cerul cu stelele, întinzându-se până la taberele unde o aștepta oastea. Mersul ei scotea acum aceleași sunete ca mersul bărbaților. Teaca sabiei se lovea ușor de carâmbul cizmei, pintenii zornăiau, cămașa de zale ploua mărunt la fiecare mișcare a ei. O plăcere. O mare bucurie. O dreptate întârziată, tocmai din această pricină mai dulce.

— Îți las oșteni atât cât ai nevoie ca să ții piept unui asediu câteva zile, îi spuse Dobrei din șaua calului.

— Câte? întrebă fata îngrijorată, pricepând abia acum cu adevărat că nu rămâne în siguranță.

Nu era numai o simplă lăsare în grijă a fratelui său, așa cum mai primise de atâtea ori în Constantinopol. Era mult mai mult de atât. Dacă oamenii boierilor pribegi ar fi ieșit biruitori, s-ar fi îndreptat de îndată către Curtea Domnească.

— Două, îi spuse, privind-o în ochi. Nu-ți trebuie mai mult, pentru că eu voi fi pe urmele lor.

— Mamă, spuse Dobra, părând să rostească fiecare sunet separat, plimbându-l mai întâi prin gură ca pe o îmbucătură prea fierbinte.

Mi-e frică, ar fi dorit să-i spună. Nu pot face asta, e prea mult pentru mine. Nu poți pleca cu gândul că eu, aici, o să mă descurc.

— Dobra, orice s-ar întâmpla, eu voi fi pe urmele lor, îi răspunse Chiajna, iar fata știu că vorbește despre intrarea vrăjmașilor în Curtea Domnească.

Se aplecase din șa și își apropiase chipul de al Dobrei, aflată lângă piciorul ei. Îi vorbise în șoaptă, ca și cum i-ar fi dezvăluit o mare taină. Ochii ei spuneau: poți! Nu știi asta, dar poți! Dacă eu plec, ce dovadă mai bună vrei că poți? Gura ei spuse:

— Dacă pățesc ceva, lasă-l pe Petru la Lăcustă o vreme, mărită-te cu unul dintre ei, fii cuminte până când îi cunoști. Îi conduce marele clucer Badea, are nevoie de tine ca să-i faci un băiat din neamul Drăculeștilor.

— Ăsta este timpul meu, mamă? o întrebă moale fata.

— Încă nu, îi răspunse. Dar e mai bine să știi ce ar trebui făcut. O să-i biruiesc sau o să mă întorc la timp.

Tigroaica din Forlì

Vom muri cu toții. Nu are rost să ne îngrijorăm dinainte. Nu facem decât să dublăm grijile, ca atunci când mănânci un cozonăcel de două ori, o dată în închipuire, a doua oară de-adevăratelea.

Vom muri și știm asta cu siguranță. Au știut-o mamele noastre din clipa în care ne-au ținut în brațe pentru întâia oară.

Chiajna călărea în galop, cu Ioan Norocea din Răzvad de-a dreapta și Șerban, banul din Izvorani, de-a stânga, cu feciorii Izvoranilor în spate și toată oastea pe urmele lor. Unii alergau spre moartea lor. Poate chiar și ea. Atunci când vorbea cu bătrâna Maria Craiovescu despre domniile de un an ale Valahiei, despre moarte vorbeau. Iar acum se întâmpla. Nu avea rost să se îngrijoreze dinainte. Nimeni nu trăiește veșnic. Unii au murit ieri și nu le mai pasă de drumul acesta al lor, de frică, de primejdii. Alții vor muri în zori, poate de sabie ori poate pur și simplu îi va trăsni Dumnezeu. Nimeni nu poate să spună cu mâna pe inimă că știe sigur, fără nicio îndoială, de partea cui este Dumnezeu în toate acestea.

Vedea pe bătrânul ban din Izvorani. Vedea pe Ioan Norocea. Nu-i putea vedea pe toți, dar le simțea îndârjirea scrâșnită în spatele ei. Se străduiau să-și întrețină o furie mocnită cu care acopereau, ca un capac de smalț cu flori albastre pus peste oala de noapte de sub pat, frica.

Dacă la suprafață arată ca o furie, atunci frica este acceptabilă. Toți oștenii încercați în lupte se bazau pe ea. Frica îți ascute simțurile și îți scapă viața. Important este să pară furie.

Galopaseră la lumina torțelor, fără fereală. Toți oștenii de pe flancuri purtau făclii aprinse în mâini. În noaptea jilavă de octombrie, oastea Chiajnei părea un balaur cu marginile de foc, șerpuind în sunet de armuri pe câmpuri. Fiecare își auzea numai propria respirație și simțea căldura calului între coapse, ca într-un vis în care se repetă la nesfârșit una și aceeași clipă, o fugă în cerc din care nu poți ieși.

Apoi îi văzură.

Imaginea lor le pătrunse în minți, stricând pacea amăgitoare în care li se rotiseră gândurile până atunci. Nu era numai respirația lor, erau respirațiile a două mii de bărbați și fornăielile cailor. Nu era numai căldura calului de sub ei, era și umezeala din aer, care li se lipise pe fețe ca o boală,

frunțile încinse pe sub coifuri, sudoarea alunecând neplăcut pe șira spinării și frica.

Drept în fața lor, zdrențuind ca niște dinți negri dunga zării, se vedeau șiruri fără capăt de oșteni, ordonate, bătând același pas, ceea ce îi arăta că sunt mercenari. A fost ca și cum cineva le dăduse o poruncă mută care răsunase numai în mințile lor. Două mii de oameni își opriră orice mișcare în spatele Chiajnei. Numai vântul continua să le bată din față, vălurind flăcările torțelor, semn că timpul nu se oprise în loc. Din spate se apropiară toate căpeteniile, așezându-se în linie dreaptă, de-o parte și de alta a Chiajnei.

Vrăjmașii se opriră la rândul lor. Poruncile porniră să zboare pe deasupra oștirii din depărtare. Pedestrașii fură scoși în față. Călărețiii întinseră un front larg la spatele lor, așezând caii crupă lângă crupă. Erau de două ori mai mulți. Atunci când săbiile fură scoase din teci, toate deodată, văzduhul între ei și ceilalți fu tăiat în două de sunetul hârșâit al fierului, care le zdreli gândurile. Peste umărul drept al Chiajnei se ivea din pământ un soare palid ca fața unui mort, vărsând peste câmpuri o lumină searbădă, fără viață.

O văzură trăgând sabia din teacă și ridicând-o deasupra capului. O auziră inspirând adânc aer în piept și păstrându-l acolo preț de o clipă. O simțiră încleștându-și dinții și știură că ea avea să pornească atacul, fără să se mai sfătuiască cu ei. O urmară mai întâi în gând, încercară să-i deslușească planul tăcut. Era limpede că nu aveau nicio șansă în fața celorlalți acum, așa. Nu ca să câștige lupta avea ea să pornească.

Dar pentru ce atunci?

Ca să le oprească înaintarea. Aveau să lovească, apoi aveau să se retragă în fugă în orice altă direcție în afara Craiovei. Trebuiau îndepărtați de cealaltă oaste.

Înțelegerile coborau în ei cu iuțeală. Mintea lor nu pierdea vremea ca să le deslușească în cuvinte. O singură imagine străfulgerată scurt a celor trei oștiri aflate în trei puncte. Altă imagine a lor fugind, cu ceilalți pe urmele lor, părăsind a treia oștire. Se scursese numai o clipă de când Chiajna ridicase

sabia. O bătaie din gene. O văzură dând pinteni calului, lipindu-se de coama lui și țâșnind înainte. O auziră slobozind un strigăt de furie care nu se mai isprăvea, un *ă* hârâit prelung din gât, ca atunci când te opintești să muți din loc un bolovan mai mare decât tine.

Se priviră înspăimântați și porniră în dezordine pe urmele ei. Se așteptaseră ca ea să le dea porunca de a ataca, nu să plece de una singură. E drept că ascundeau, la fel ca toți ceilalți, o rușine la gândul că îi duce la luptă o femeie, dar țineau defăimarea aceasta în frâu, amăgindu-se cu gândul că îl urmează de fapt pe feciorul lui Mircea-Vodă. Care era astăzi printre ei numai ca o idee, prin reprezentant, în făptura înfricoșată a feciorului năsturarului, dar aceasta fusese de fapt o ticluire bună, iar ei i-o treceau Chiajnei cu vederea.

Cu toată rușinea pe care o simțeau, înțelegeau totuși că era mai bine cu ea decât fără ea.

— În fața ei! strigă din goana calului Șerban Izvoranu, făcând semne cu palma ridicată căuș și rotită larg, ca și cum ar fi vrut să cuprindă un snop de spice. Să ieșim în fața ei degrabă!

Flancurile se năpustiră cu urlete, rupându-se de grosul oștirii și depășind, ca două aripi deschise pentru zbor, pe Chiajna, unindu-se apoi în fața ei. Grupul arăta acum ca o picătură de apă înaintând spre dușman cu vârful, purtând pe Chiajna în partea mai plină. Banul din Izvorani cu feciorii săi, Ioan Norocea, logofătul Barbu din Pietroșani își răcneau în urechile cailor nemulțumirile pe care nu putuseră să i le spună Doamnei în față. Și nici măcar Doamnei, ci direct lui Dumnezeu, care îngăduise ca voievodul lor să moară, iar ei să fie conduși astăzi de o femeie. În spatele lor, oștenii se ridicaseră în scări, desprinzându-se de șei în încercarea de a ajunge din urmă această dintâi linie de călăreți care se îndepărtase.

Mercenarii priveau în tăcere hoarda scăpată de sub control care se apropia ca vijelia. Își așteptau poruncile. De obicei le puteau prevedea. De data aceasta nu știau ce hotărâri aveau să ia căpitanii lor. Departe, pe un dâmb,

marele clucer Badea înconjurat de comandanți încă mai vorbea, cântărind cum ar fi mai bine să-i întâmpine. Părură să se hotărască. Unul dintre ei ridică sabia înalt deasupra capului. Urma porunca, planul de luptă. Ochii mercenarilor se mișcau între comandanți și linia aceea de atac care părea cuprinsă de turbare.

Și atunci se întâmplă. În fărâma aceea de timp dintre gura deschisă a căpitanului de mercenari și cel dintâi sunet al poruncii începu totul.

Cel care conducea atacul sălbatic își desprinse curelușa de sub bărbie, lăsă coiful să-i cadă de pe cap și își trase pe spate capișonul din zale. Se afla din nou cu o lungime de cal în fața căpitanilor săi. Un păr lung, întunecat, cu firul drept ca scos de sub talpa de călcat i se revărsă pe spate, pornind a sălta în ritmul galopului. Un mănunchi de raze castanii jucând drăcește împrejurul capului. O știmă a apelor despletită, care gonea spre ei, răcnind încruntată. O femeie.

— O femeie! se împrăștie printre mercenari șoapta.

Ochii lor se măriră. Sprâncenele li se ridicară abia ghicit. Cei din primul rând își răsuciră capetele peste umeri ca să dea celorlalți vestea nemaiauzită. Cei din spate își lăsară vârfurile săbiilor în pământ, ițindu-și capetele ca să vadă minunea. Simțind tulburarea oamenilor, caii începură să freamăte, scuturându-și capetele în frâu. Comandantul de pe dâmb nu apucase să sloboadă decât cel dintâi sunet al comenzii, un „lă“ care ar fi trebuit pesemne să arate ce trebuie să facă lăncierii, după care ar fi urmat porunca pentru săbii. Glasul i se tăiase însă. Privi spre marele clucer Badea. Ochii lui scăpărau a furie neputincioasă și un strop de admirație.

— Mircioaia, șopti și în clipa următoare Chiajna intră în primul șir de mercenari, lovind în stânga și în dreapta.

Oștenii ei străbătură cu iuțeală coloana aflată în mers cu puțin timp în urmă, pe lat, dintr-o parte în cealaltă, spărgându-le rândurile în două. De pe dâmbul său, clucerul Badea vedea acum două zone de luptă, fosta lui coloană de marș măcinată din mijloc către amândouă capetele. Trimise

căpitani cu porunci ca spatele coloanei să pornească spre capul ei, pe sus, pe la miazănoapte, iar capul să pornească spre spate, pe jos, pe la miazăzi. Avea să-și desfășoare oamenii într-o spirală, cu gând să-i închidă la mijloc pe oștenii Chiajnei.

Speriați de strigăte și de frica din oameni, caii loveau cu copitele din spate pedestrașii. Ochii lor erau măriți de spaimă și fornăiau zgomotos ca balaurii. Cei mai răi erau cei care apucaseră să fie răniți, iar acum mușcau ca să se apere.

Cei dintâi căzură pedestrașii. Nu pentru că nu aveau cai, ci pentru că nu aveau armuri. Acoperiră pământul cu un strat gros, moale, de trupuri însângerate peste care cei rămași în viață călcau, ținându-și cu greu echilibrul, căutându-se unii pe alții.

Chiajna pricepu iute pe unde poate lama sabiei să intre ușor în platoșele din piele de bou. Repezea sabia la gât sau la încheietura umărului. Pentru cei aflați călare, moartea venea cel mai adesea prin ochi. Străpunsese trei în felul acesta. Cu puțin timp înainte, în vreme ce galopa cu părul pe spate, cu oștirea pe urmele ei și dimineața răsărind tulbure peste umărul său drept, tigroaica din Forlì cea din istorisirile Marulei alergase alături de ea. Cu armura ei rotunjită anume pentru pântecele purtând prunc, cu părul roșcat lăsat pe spate la rândul ei, dădea pinteni calului ca să spulbere dușmanii din Roma sau de la porțile cetății sale, Forlì. După ce Chiajna intrase cu calul în mijlocul vrăjmașilor, Caterina Sforza dispăruse.

— Umpleți golurile! striga clucerul Badea de pe dâmb, fluturând brațele ridicate deasupra capului ca pe o morișcă rotită de la dreapta la stânga, închipuind direcțiile în care trebuiau să înainteze oamenii lui.

Alături de ea, bătrânul Șerban Izvoranu răsufla greu ca o pereche de foale dintr-o fierărie. Își aduse calul crupă lângă crupă cu al ei și o privi în ochi.

— Caută să ne încercuiască, îi spuse cu un glas blând, ca și cum nimic primejdios nu s-ar fi petrecut în jurul lor.

Chiajna se ridică în scări și privi roată. Văzu capetele coloanei de mercenari pornite unul către celălalt, jumătate pe la poalele dâmbului către stânga, jumătate prin spatele lor către dreapta.

— Ia-ți feciorii și oprește-i, taie-le calea prin spate, pe unde am venit, îi spuse, apoi căută din priviri pe Ioan Norocea. Nu-i lăsa să închidă cercul! îi strigă, arătând cu sabia spre banul din Izvorani. După Șerban! Păstrați o cale de retragere!

Într-o margine a luptei, chiar pe hotarul țarinilor satului care începea încet să se trezească, Bârsan păcurarul încerca să-și facă loc spre mijlocul bătăliei. Un mercenar cu sabia ridicată deasupra capului, ținută cu amândouă mâinile, îl lovi cu putere. Nimeri în umărul platoșei lui spaniole din oțel, pe care o luase de la unul dintre morții din mlaștinile Perișului, după ce se isprăvise bătălia aceea. Lama îi șuieră amenințător pe la ureche. Sunetul de metal izbind metalul îi strepezi dinții.

Lovitura îi aruncă sabia din mână. Următoarea îl trânti la pământ. Acum, gândi și chipul Mioarei i se ivi în minte, o văzu aievea strecurând jintița de zer într-o pânză curată. Năluca nu-i aruncă însă nicio privire, iar inima îngheță în Bârsan. Era supărată. De ce ar fi ea supărată pe el? Căuta de atâția ani să-și afle sfârșitul chinului, să pună capăt plânsului neîncetat al inimii lui. Tot ce trebuia ea să știe era că o iubește ca pe viața lui. Altceva nu o privea. Nu era treaba ei cum hotărăște el să se descurce cu o viață ca aceea, în care nu putea fi cu ea.

Pipăi cu mâinile împrejur în căutarea sabiei. Trebuia să scape de atacatorul său ca să se poată sfădi puțin cu năluca aceea dragă. Îi intrase noroi în ochi și-i putea deschide numai pe jumătate. Nu fusese noroi curat, căci îl ustura.

Culese din glod un pietroi și, ridicându-se cu el în mână, îl repezi cu sete în fruntea vrăjmașului, crăpându-i-o ca pe o lubeniță. Înfierbântat de izbândă, mai lovi cu pietroiul genunchiul unui călăreț care se nimerise prin apropiere, sfărâmându-l, și ceafa unuia care lupta cu spatele la el. Abia

după aceea se aplecă din nou ca să-și caute sabia. Găsi două în mâinile unor morți, le cântări scurt din priviri, alese una care i se păru mai potrivită.

Nu văzu calul care se apropia în goană. Simți copita în tâmplă nu ca pe o durere, ci ca pe un strigăt puternic, asurzitor, care coborî o tăcere de noapte de iarnă în jur. Căzu la pământ, cu fața spre cer. În liniștea aceea, sulița mercenarului i se înfipse în gât. I se păru ciudat că putuse auzi sunetul mocirlos cu care-i străpunsese carnea, năclăindu-se de sânge. De data aceasta îl duru pe loc. La gât doare mai tare decât în tâmplă, se gândi. Își duse mâna la piept și își pipăi fluierașul ascuns acolo.

Apoi mercenarul trase afară sulița din el și sângele gâlgâi. Îi mai simți preț de o clipă căldura fragilă, ca un fel de cuminţenie, o mângâiere alunecând prin spatele urechii spre ceafă, apoi se sfârși. Mioara lăsă pânza de strecurat în ciubăr, jintița se scufundă înapoi în zer, ea își ridică poalele șorțului și-și șterse mâinile îndelung, privindu-l. Cu ochii la ea, el se îndepărtă tot mai mult, tot mai sus, până când ajunse pe pășunile lor de sub ceruri, unde nu se mai auzea sunet de metal pe metal, ci numai tălăngile turmelor de oi și lătratul câinilor de la stână.

De cealaltă parte a câmpului, chiar la poalele dâmbului de pe care își trimitea poruncile clucerul Badea, Vlaicu, cel mai vârstnic fecior al Izvoranilor, se aplecase deasupra unui mercenar căzut la pământ. Îl văzu încercând să se ridice în genunchi și îi dădu răgazul să o facă, pentru că i-ar fi fost mai lesne să-i zboare capul de pe umeri din poziția aceea. Mercenarul izbuti să-și ridice fața, în vreme ce Vlaicu pornise să repeadă sabia dintr-o parte. Îi văzu ochii albaștri și-i ghici vârsta în priviri. Un copil, abia cu câțiva ani mai răsărit decât vodă al lor cel nou, feciorul răposatului Mircea.

— Lasă-mă, se rugă băiatul cu o șoaptă gâtuită, iar Vlaicu își spuse că el trebuie să fie vreun fecior de breslaș de prin Sibiu, cel mai mic, pentru că cei mai mici dintre băieți nu mai aveau loc în averea familiei și ajungeau la oaste sau la mănăstire.

Brațul lui se moleși numai o clipă. Îi trecu prin gând să-l aștepte să se ridice. Cel puțin să aibă o șansă să-și apere viața. Să moară în picioare, nu căzut la pământ, ca acum.

Întins cum era cu fața în jos, băiatul îi împlântă un pumnal în degetele de la picior, înfigându-l până în prăsele în pământ și țintuindu-l pe loc. Durerea tăie răsuflarea lui Vlaicu. Capul i se lăsă pe spate fără să-l poată stăpâni. Scăpă un sâsâit de usturime dintre buze și o sudalmă. Își reveni apoi iute, simțind primejdia. Îi îngăduise celuilalt un răgaz prețios, o clipă mult prea lungă. Ridică sabia cu amândouă mâinile și o repezi spre el, cu vârful în jos și mânerul spre cer.

Băiatul se răsucise cu fața în sus. Sabia lui se împlântă prima în pântecul lui Vlaicu, frângându-i mișcarea pe care o pornise. Rămase o clipă nemișcat, privindu-i ochii albaștri. Picioarele lui dispărură apoi, nu le mai simți, iar în lipsa lor el se prăbuși alături de mercenar, atingându-i umărul în cădere.

Băiatul se ridică și se avântă mai departe în luptă. Vlaicu rămase cu obrazul culcat pe o palmă de iarbă veștejită. Era totuși un fel de noroc că nu nimerise cu fața în noroi. Aceasta este moartea. Tot un fel de noroc era și faptul că era înconjurat de oameni. Dintotdeauna se temuse că va fi singur în clipa morții. Dacă aceasta este moartea, cum e posibil atunci să se bucure de norocul ca obrazul lui să fi ocolit noroiul? Ce importanță mai are? Înseamnă că nu a venit de tot. Poate că îi face numai o vizită, pentru ca el să fie pregătit atunci când va fi să fie. Poate că, atunci când va veni de-adevăratelea, el chiar va fi singur.

Ar mai fi avut copii de făcut. Avea abia un băiat și o fată cu Smaragda. Cu siguranță nu era moartea. Ei doi aveau să facă o curte plină de copii, iar el va fi singur în clipa morții și se va teme.

Adevăratul lui noroc, marele noroc al vieții lui, fusese Smaragda, jupânița aceasta cu care venise Doamna Chiajna din Suceava și cu care el se pomenise menită drept mireasă, pe neașteptate. Tăcută, blândă ca lumina toamna, mirosind a foc de brad. Nevăzută ca gândul prin viața lui până în

ziua când îi venise sorocul și adusese pe lume pe fiul său. Abia atunci strigătele ei sfâșietoare rupseseră carnea de pe el. Tăcerile cu înțeles ale slujnicelor îi dăduseră de bănuit că jupâneasa nu va rămâne în viață la nașterea aceasta, făcându-l pe el să descopere că îi este mai dragă decât viața. Să mă ia pe mine, dacă a venit după un suflet, gândise atunci. Moartea plecase fără să ia nimic.

Dinspre poalele dâmbului, tatăl său se apropia de el în fugă. Își pierduse coiful, iar pe jumătatea cheală a capului avea o rană ca o floare roșie. Fălcile lui uriașe, pungi de piele atârnând peste capișonul de zale de la gât, arătau ca urzicate din pricina frecării cu fierul. Nu-l mai prinse în viață. Știu asta mai înainte să îngenuncheze lângă el. Îi înconjură capul cu trupul său întreg și-i șopti numele la ureche. Spuse apoi din ce în ce mai tare:

— Nu, nu, nu, săselule! Ce-ai făcus aici? Ridică-se imedias!

În spatele său, bătrânul logofăt Barbu din Pietroșani rămăsese fără cal. Un dușman își împlântase sabia în pântecele animalului și el abia mai avusese vreme să-și scoată iute picioarele din scări, ca să nu fie prins dedesubt. În jurul său se aflau acum numai călăreți. O pădure de picioare de cal și cizme vârâte în scări.

Ridică privirea spre cer, încercând să înțeleagă care sunt de-ai lui și care de-ai celorlalți. Un roib rotat, o frumusețe cu părul bine țesălat și îngrijit, cal boieresc, se propti pe picioarele din față și-și smuci, într-o lovitură scurtă, picioarele dinapoi.

Copitele calului nimeriră logofătul pe partea inimii, aruncându-l în țărână. Pieptul i se întări și el nu mai putu respira. Deschise gura larg, în căutare de aer. Se temu că avea să moară sufocat. Gândul acesta îi făcu ochii să se mărească, căutând cu disperare o cale de scăpare. Se răsuci pe o parte. Își aduse genunchii la gură. Pieptul îi era în continuare tare ca piatra și nu voia să se miște ca să primească aer înăuntru.

Un trup căzu în fața lui, împroșcând cu pământ care îi intră în ochi și în gura deschisă. O fărâmă de aer îi pătrunse în piept pe neașteptate, făcându-l să tușească. Înghiți țărână.

Pieptul îl durea ascuțit la fiecare tuse. Își spuse că avea pesemne coastele rupte. Trase aer pe gura deschisă, chinuit.

Nu putea încă să se ridice. Nu știa unde îi era sabia. Căută cu mâna pumnalul de la brâu, dar căzuse pe partea dreaptă și nu-l putu scoate de sub el. Sabia pe stânga, pumnalul pe dreapta. Cu mâna dreaptă scoți sabia, cu stânga scoți pumnalul. Un călăreț își ridică calul pe două picioare și-l prăvăli peste el. O copită în tâmplă, una în pântece. Cea din pântece nu-l mai găsi în viață.

— Ne măcelăresc, îi spuse Nan Izvoranu Chiajnei. Rămânem tot mai puțini, Măria Ta.

— Adună oamenii și scoate-i spre Drumul Giurgiului, îi răspunse ea. Plecăm.

Își plănuise retragerea către raiaua Giurgiului. Întăririle pe care le ceruse erau pesemne deja pe drum. Avea să-i atragă pe urmăritorii lor în calea oștenilor care le soseau în ajutor. Abia atunci când se va întâlni cu ei, se va întoarce cu fața către vrăjmași și va avea loc adevărata bătălie, cu forțe egale.

Poruncise lui Nan să ia băiatul îmbrăcat în straiele lui Petru, ținut până atunci într-o pădurice de sălcii dintr-un cot al Argeșului, la adăpost de bătălie, și să-l așeze în fruntea oștii. Să dea pinteni cailor și să-i alerge fără popas până la Dunăre.

— Eu o să vă urmez îndată ce văd oamenii scoși de aici, isprăvi Chiajna. Rămân cu taică-tău și cu ceilalți ca să ne încredințăm că nu se risipesc prin satele din jur, în căutare de odihnă.

— Oamenii sunt obosiți, Măria Ta, le ținu Nan partea. Au mers toată noaptea trecută și au luptat toată dimineața aceasta. Până la raiaua Giurgiului e cale lungă, am ajunge pe la chindie.

— Știu. Nu a venit vremea de odihnă. Încă nu s-a isprăvit.

Oastea năvălitorilor nu se grăbi să pornească în urmărirea Chiajnei. Părăsise câmpul de luptă, recunoscându-se cu aceasta învinsă, ceea ce le dădu încredere în ei. Lumea era rânduită după niște rosturi drepte, pe care, se dovedise acum încă o

dată, nimeni nu le putea încălca. Bătăliile le purtau bărbații. Femeile îi așteptau acasă. Tronurile erau câștigate cu sabia, apoi plătite la Constantinopol. Uneori invers, era adevărat, dar tot nu era treabă de femeie. Să te arăți despletită, îmbrăcată în armură și cu sabia în mână nu era o faptă pe care Dumnezeu să o lase nepedepsită. Se făcuse dreptate.

Mercenarii strânseră toate armele bune de pe câmp și armurile care mai puteau fi folosite. Cercetară tălpile cizmelor morților și le luară pe cele mai noi. Omorâră caii care se chinuiau. Își traseră răniții lor la marginea satului și le lăsară câte un taler ca să-și plătească hrana și adăpostul. Apoi încălecară și plecară.

În spatele lor, liota de copii din Românești, ieșiți dimineața cu animalele spre pășunile satului, stăteau pitulați după niște rugi de măceș. Urmăriseră lupta cu ochii mari de uimire și inimile bătându-le cu putere în piept. Rămăseseră ascunși câtă vreme biruitorii periaseră câmpul, scoțând cizmele din picioarele morților, strângând arme și căutând inele. Cutezaseră să iasă din ascunzătoare abia târziu după plecarea mercenarilor, când locul se scufundase în tăcere.

Priponiseră vacile de trunchiurile schiloade ale unor meri pădureți și pășiseră mai întâi cu sfială printre morți, apoi tot mai îndrăzneți. Alegeau din priviri câte un surtuc care nu fusese sfâșiat, îi descheiau bumbii cu mâinile întinse în față cât le erau de lungi, ținându-se la distanță, apoi dezbrăcau mortul cu fereală, cu ochii mijiți și capul întors într-o parte.

Unul dintre cei căzuți mișcă atunci când încercară să-i ia chimirul, iar ei se risipiră înspăimântați ca un stol de vrăbii în care arunci cu piatra.

Rând pe rând, copiii satului se ridicară din mijlocul câmpului, îmbrăcați în surtuce cu mânecile până-n pământ, încălțați cu cizme care le treceau de genunchi, arătări mărunte semănând cu sperietorile de ciori. Cel mai mic dintre ei, trimis la pășune cu un cârd de gâște pe care nu le putuse priponi, le mâna printre leșuri cu o nuia, ținându-și-le aproape. Pe cap purta un coif fără vizieră care-i tot aluneca pe nas, silindu-l să și-l împingă pe spate la fiecare pas.

Mergeau mult mai încet decât se așteptase Chiajna. Nu numai oamenii erau osteniți, ci și caii. Ici-colo erau câte doi oșteni călare pe același cal. Țintea ieșise de pe câmpul de luptă purtând de-a curmezișul șeii, în fața lui, trupul rănit al fratelui său, Nan. Chiajna tresărise atunci când îi văzuse. Planurile care se roteau în mintea sa se opriră în loc preț de o clipă și ea știu că s-a schimbat la față, că toți îi pot vedea descumpănirea. Nu se putuse stăpâni totuși mai bine de atât. Nan stătuse în fața ei în urmă cu numai câteva clipe. Vorbise cu el. Se uitase în ochii lui. Părea imposibil ca cineva care îi vorbise și o privise drept în ochi să cadă astfel răpus la scurt timp. Faptul avea un iz de înșelăciune în el. O viclenie care o speria. Nu se hotăra însă cine era fățarnicul: Nan sau moartea care se aflase atunci de față, cu o mână pe umărul lui, privind alături de el pe Chiajna drept în ochi, poate surâzând?

Se scurgeau anevoie pe Drumul Giurgiului. Nu mergeau pe poteci ferite pentru că își doreau ca vrăjmașul să-i urmeze. Curând aveau să se întâlnească cu întăririle. Își treceau din mână în mână ploștile cu apă, fără să se oprească. Șerban, banul din Izvorani, se ținea tot prin preajma feciorilor săi, mai mângâind creștetul transpirat al rănitului, mai punând o mână pe umărul lui Țintea, a îmbărbătare. Era pentru întâia oară când buzele lui roșii, umede și pofticioase nu surâdeau șugubăț. Când ochii albaștri spălăciți, ca ai pruncilor foarte mici, nu sticleau poznaș. Din pricina aceasta, chipul său întreg era transformat, greu de recunoscut.

După câteva ceasuri de mers, încredințarea Chiajnei că pașa de la Giurgiu îi trimisese ajutor începuse să se clatine. Trimise o iscoadă în față, ca să cerceteze drumul până va da de urma oștirii. Trimise una și în spate, ca să afle la ce distanță de ei sunt vrăjmașii. Amândouă iscoadele aduseră vești rele. Din față nu-i întâmpina nicio oștire, iar dușmanii

părăsiseră Drumul Giurgiului și cotiseră către București. Din cerul sângepiu începu să cadă o ploaie mocănească, măruntă și deasă, care se auzea în aer ca un suspin.

— Să ne odihnim puțin, apoi să pornim după ei, spre București, propuseră căpitanii Chiajnei.

— Curtea Domnească poate rezista câteva zile unui asediu, spuse ea. Și apoi, suntem puțini. Avem nevoie de întăriri.

— Atunci să ne odihnim puțin și să mergem mai departe către Cetatea Giurgiului.

— Suntem prea osteniți ca să ne odihnim numai puțin, le răspunse Chiajna. Dacă lăsăm acum oamenii să coboare din șei, nu-i vom mai putea ridica până mâine dimineață. Mergem mai departe.

Șerban Izvoranu își scosese surtucul și acoperise cu el spinarea lui Nan. Țintea nu făcuse niciun gest ca să-l ajute. Rămăsese cu capul în piept, cu apa șiroind pe fața albă ca hârtia, adunându-se în vârful nasului și al bărbiei și scurgându-se de acolo ca de la streașină, cu mâinile încleștate pe dârlogi.

Chiajna bănuia de ce nu îi ascultase pașa de la Giurgiu rugămintea. În urmă cu un an murise sultana Roxelana. Vestea sosise pe mai multe căi deodată, așa cum fac veștile mari, care au puterea de a schimba fața lumii. Echilibrul până atunci stabil din Constantinopol, în care sultana sprijinea pe unul dintre fiii săi ca moștenitor al tronului, iar sultanul pe celălalt, a fost stricat. La câteva luni după moartea ei, Soliman și fiul său Selim biruiseră în luptă pe fiul său Baiazid. Ca să-și scape viața, Baiazid fugise în Persia safavidă, împreună cu toții feciorii săi. Unul singur rămăsese în imperiul turcesc, un prunc pe care tocmai i-l născuse una dintre cadânele sale.

Șahul Persiei îi găzduise pentru început cu prietenie. Baiazid și băieții primiseră odăi în palatele sale și fuseseră tratați ca oaspeți de seamă. Sultanul Soliman începuse să trimită insistent soli care cereau ca fiul său să-i fie înapoiat sau cel puțin să fie închis. Pacea dintre ei doi, spunea sultanul,

este prea tânără ca să fie astfel pusă la încercare. Pelerinii persani abia au început să fie bine primiți pe pământurile otomane, în călătoriile lor către Mecca și Medina. Toată lumea părea mulțumită. Nu dorea oare șahul ca această situație să fie păstrată și pe viitor?

Șahul dorise ceva mai mult de atât. Nădăjduise că cel pe care-l găzduiește este chiar viitorul sultan și încercase să și-l facă dator. Datoriile de viață sunt monede prețioase în eventualele negocieri. Visase ca Mecca și Medina să devină orașe persane, iar pelerinii arabi să nu mai fie nevoiți să treacă hotarul ca să-și facă rugăciunile.

Totuși, curând avea să trimită în temnițele palatului pe Baiazid și pe cei patru băieți, pentru că pacea din prezent atârna mai mult decât câștigul din viitor. Un călău trimis de Soliman avea să fie lăsat să intre în temniță. Preferatul sultanei Roxelana avea să fie ucis, împreună cu fiii săi. Avea să-și piardă viața în aceeași zi chiar și pruncul de un an. Selim avea curând să rămână singurul fiu în viață al sultanului.

De când vestea morții Roxelanei sosise la Curtea Domnească pe trei căi, Chiajna știuse că apele se vor tulbura pentru ea, ca și pentru mulți alți conducători ai lumii care încheiaseră înțelegeri complicate cu sultana. Călărea acum în fruntea oștirii ei înjumătățite, încercând să dea coloanei un ritm mai grabnic în vreme ce căuta în minte căi de a-l sili pe pașa de la Giurgiu să o ajute. Marula nu-i istorisise niciodată ce făcuse tigroaica din Forlì atunci când oamenii îi fuseseră flămânzi și osteniți, uzi până la piele, deznădăjduiți. Asta trebuia să-și dea seama singură. Năluca roșcată, despletită, purtând prunc pe sub armură avea să alerge din nou alături de ea numai în clipele glorioase.

Ajunseră sub zidurile cetății la asfințit. Porțile erau deschise, semn că pașa o aștepta. Ceea ce dorea era doar o nouă tocmeală. Chiajna intră însoțită numai de câțiva boieri și căpitani. Banul din Izvorani își coborî feciorul rănit de pe cal. Îl întinseră în iarbă și aduseră torțe împrejurul lui. Lumina lor galbenă juca pe fața acoperită de pământ și sânge, brăzdată de firicele tremurate de piele curată, acolo pe unde se scursese ploaia din ceafa lui, din părul de pe frunte.

Nu era o față de om viu, iar ei începură să plece unul câte unul.

Banul clipi des de câteva ori, ca să îndepărteze pâcla care se strângea în jurul lui, năclăindu-i judecata. Privi cerul de smoală. Ploaia se oprise.

— Nan, spuse încet, o mică șoaptă cu care dorea mai degrabă să-și verifice legăturile cu lumea aceasta, pentru că simțea cum pământul se îndepărtează cu iuțeală de el, ca și cum picioarele i s-ar fi lungit foarte mult, atât de mult, încât îl ridicau cu viteză, protejându-l de apropierea de trupul străin din iarbă, ajutându-l să-și găsească adevăratul fiu, rătăcit prin văzduhul acesta întunecat.

Aceeași clipă, aidoma, o trăise la nașterea acestui fecior al său. Tot așa îl ținuse în brațe. Ieșise cu el sub cerul nopții și, cu inima plină, simțind la fel ca acum că pământul se îndepărtează de sub picioarele lui, iar el se înalță, șoptise numele băiatului, privind în sus ca și cum i-ar fi anunțat sosirea pe lume, ca și cum ar fi mulțumit pentru el: Nan.

Țintea rămăsese încă în șa. Câțiva oșteni din apropiere, care urmăriseră întâmplător totul, păruseră să priceapă și rămăseseră nemișcați, cu ochii când la el, când la banul Șerban. De sub coasta lui pornea un fir subțire de sânge care se scursese nevăzut pe sub platoșă și picurase tot drumul pe greabănul calului. Târziu, când trupul lui Țintea prinse să se aplece agale în față, lipindu-se moale de gâtul animalului, ei își priponiră caii cu priviri triste, lăsate în pământ, fără a cuteza să se apropie de cel de pe urmă fecior al banului, pentru ca sfâșierea inimii lui să nu pornească de la ei, fără a se îndepărta totuși, ca să-i poată fi de ajutor atunci când bătrânul va vedea.

Durerile sufletului au un hotar până la care se simt ca și durerile trupului. Dincolo de el este un tărâm necunoscut, o țară din care nu se întoarce nimeni ca să povestească. Trupul lui Șerban Izvoranu înțelese mai înainte de mintea lui. Brațele și picioarele căpătară dintr-odată o altă greutate, mai mare, străină, așa cum o au în somn. Umerii i se lăsară, cuprinși de o tihnă ciudată, o odihnă ca o apă adâncă.

Spatele i se relaxă, obișnuitele lui dureri de șale dispărură. Abia atunci răsări, clar ca luciul unei lame, cel dintâi gând: Țintea nu mai este.

Se apropie de cal. Își trecu de câteva ori mâna de-a lungul spatelui feciorului, de la creștetul culcat pe coama animalului până jos, pe crupă. Mângâieri prelungi, nesfârșit de încete. Îi sărută apoi mâinile pe rând, fără grabă. Îi scoase armura. Îl așeză de-a curmezișul șeii. Urcă trupul lui Nan alături de al fratelui său. Încălecă, prinse într-o mână dârlogii calului lui Țintea, în cealaltă dârlogii calului său și porni calm, la pas, către Izvorani. Nu aruncă nicio privire înapoi. Oamenii rămaseră tăcuți în urma lui, repetând în gând singurele cuvinte care nu păreau să întineze clipa: să ferească Dumnezeu!

Se simțeau împovărați ca în prezența unuia dintre îngerii cei mari ai lui Dumnezeu, așa cum era îngerul morții pe care-l simt câinii și pruncii de țâță. El nu vine cu pedeapsă, ci ca să sprijine și să dea putere. Nu el este cel care aduce moartea. Moartea coboară singură de la Dumnezeu. Îngerul te ajută să o primești. La fel se întâmpla acum și cu îngerul cel mare al durerii, trimis ca milostenie pentru omul care are o astfel de cruce de dus și pe care ei nu-l vedeau, dar îl simțeau ca pe o greutate de a respira, un aer întărit în jurul lor.

Din Cetatea Giurgiului primiră pâine, brânză, pește uscat și vin. O duzină de rândași se risipiră printre ei, împărțind bucatele din cotigi.

— Pește uscat? ridică glasul mai mult decât ar fi trebuit un oștean. Să mănânce ea pește uscat, mă!

Râsete groase se auziră în jur. Oșteanul se simți încurajat. Era mai înalt decât toți ceilalți, cu părul de culoarea paiului de mei după ce a stat o săptămână în câmp. Atunci când vorbea, buza de sus, plină ca a femeilor, i se lipea cu totul de nas, dezvelind dinții și gingiile. Un hârciog.

— Carne nu primim? continuă el, încercând să mai rămână o vreme în centrul atenției. Suntem leșinați de foame. Unde e? A rămas în cetate, în vreun iatac în care arde focul în vatră și patul e uscat, nu?

— Nu, se auzi în apropiere glasul calm, obosit al Chiajnei. Aici sunt. Eu nu mi-am primit tainul. O să mănânc ce vă îndurați să-mi dați de la voi.

Oamenii tăcură, dar nu se ridicară în picioare. Petrecuseră o noapte pe drum, o dimineață luptând și restul zilei din nou pe drum, toate acestea fără niciun răgaz. Tremura carnea pe ei din pricina ostenelii. Simțeau nelămurit că ea a cerut prea mult de la ei și că ar fi îndreptățiți să-i ceară socoteală. Chiajna se așeză între ei, direct pe pământ. La mijloc ardea un foc scund, duhnind a bălegar.

Faptul că le îngăduise glumele necioplite, bărbătești, mirosind a smârcuri și a zâzanie o făcu plăcută oamenilor. Le-o arătă ca pe una de-a lor, lepădată de ifose și farafastâcuri boierești, aparținând de acum înainte lumii celei adevărate a lipsurilor și greutăților. O primiră între ei cu râsetele lor groase, deșănțate. Îi puseră dinainte un colț de pâine, o bucată de brânză și jumătate dintr-un pește uscat, punctându-și darurile cu câte o atingere pe umărul ei, ca și cum ar fi însemnat-o.

De pe la focurile vecine se apropiară și alți oșteni, făcând cerc în jurul ei. Îi puseră în mână o ulcică cu vin. Chiajna duse peștele la nas și-l mirosi. Trase cu dinții de el, încercând să rupă o îmbucătură, dar nu izbuti. Era subțire ca hârtia și tare, uscat ca iasca. Îl aruncă în spate, peste umăr, cu o zvâcnitură din braț, stârnind hohote prelungi, aprobatoare printre oșteni. Căpitanii se apropiară, pregătiți să-i răspândească din preajma ei, dar ea nu le aruncă nicio privire, făcând cu aceasta oștenii să simtă că au un fel de stăpânire asupra ei, un drept.

Era udă până la piele și tremura de frig, la fel ca ei. Fața îi era murdară de pământ și sânge străin, la fel ca ale lor. Gustul merindelor sărace era bun ca pacea. Era pentru cea dintâi oară când Chiajna se gândea cu adevărat la oamenii aceștia peste care domnea, cu care soțul său încercase să facă o altfel de țară, mai statornică. Nu stăpânea numai peste tagma boierească, așa cum crezuse până acum. Pe sub aceia clocoteau toți aceștia.

Oboseala așezată peste ea în straturi după ieșirea din Cetatea Bucureștilor, drumurile nesfârșite în șaua calului, bătălia, morții, frica, curajul, foamea, tristețea adâncă de după luptă, veșmintele murdare de pe ea, sângele închegat în părul ei, lipsa somnului, toate acestea jupuiseră învelișurile care o separaseră până acum de lumea aceasta ce-și ducea viața direct pe pământ.

Simțea că ar trebui să fie recunoscătoare pentru că o primesc între ei. Privea cu uimire simțământul acesta. Ce recunoștință le datora ea lor? Cine se ivea dinăuntrul ei, nou și necunoscut, la vârsta aceasta? Își închipuise că depășise anii la care încă mai descoperea noi Chiajne în ea.

Purta pe dedesubt, direct pe piele, o cămașă a lui Mircea pe care o păstrase pentru că mirosul lui o liniștea și îi dădea putere. Ca și cum el ar fi fost prin preajmă și atunci ea putea muta munții din loc, pentru ca el să nu aibă impresia că e mai prejos. Își găsea puterea numai atunci când i se împotrivea lui. Când trebuia să-i dovedească. Ultimele cuvinte pe care i le spusese Mircea, înainte să se stingă, îi răsunaseră de atunci neîncetat în minte.

— Să urci cu orice chip băiatul pe tron și să veghezi ca nimeni să nu i-l ia. Să lași pe Lăpușneanu în viață. Îți amintești ce mi-ai spus în prima noastră noapte? Stăteai în fața mea numai în cămașă, desculță pe podeaua de piatră. Îmi ajungeai până la umăr. Mi s-a făcut milă de tine și ți-am spus că nu ai de ce să te temi. Nici Măria Ta nu ai de ce să te temi, mi-ai spus atunci și pentru vorba asta mi-am jurat că îți voi face o ciutărie împărătească atunci când vom ajunge acasă. Știai că pentru asta ai primit-o?

— Nu știam, îi răspunsese, iar acestea aveau să rămână pentru totdeauna de acum înainte ultimele cuvinte pe care ea i le spusese lui, mai înainte ca el să dispară de pe lumea aceasta.

Primiră două ortale de ieniceri de la pașa raialei Giurgiului. Aveau să pornească la drum la revărsatul zorilor. Chiajna negociase cu oamenii trei ceasuri de răgaz, după ce ei își astâmpăraseră foamea.

— Vrăjmașii se află acum, când noi vorbim, la porțile Curții Domnești, le spusese.

— Lasă-ne să dormim, Măria Ta, și-ți făgăduim că-i scoatem din București.

— Trei ceasuri, îngăduise ea.

Avea să-i deștepte ea însăși la capătul acestui răgaz, trecând printre ei și scuturând ici-colo câte un umăr, eliminând mijlocirea căpitanilor, care erau, cel mai adesea, feciori boierești. Oștenii aveau să continue să se trezească apoi unii pe alții, ca și cum ar fi pornit la o treabă a lor, nu la îndeplinirea unei porunci.

Mai înainte de asta însă, în vreme ce oamenii adormeau pe iarba umedă, Chiajna poruncise să se adune comandanții într-o margine a taberei. Le desenă în malul moale al Dunării Drumul lui Ler Împărat, construit odinioară pe lângă vechiul val de apărare ridicat de romani în jurul pământului pe care-l cuceriseră. Cetatea Turnu – Pitești – Curtea de Argeș, drum lat de opt picioare. Trase apoi cu bețigașul în pământ Brazda lui Novac, un alt drum vechi pe care romanii îl tăiaseră de-a curmezișul, intrând în țară pe la castrul Drobeta și ducând dincolo de Craiova. Undeva mai jos de locul în care ele se întretăiau, Chiajna înfipse bețigașul în pământ, apoi îi lăsă să cerceteze harta.

— Jumătatea drumului dintre București și Craiova, pricepu cel dintâi Ioan Norocea.

— Într-acolo pornim dimineață, spuse Chiajna. Nu spre București. Îi va scoate din oraș frica, nu noi. Am trimis iscoade cu vestea că venim cu oaste câtă frunză și iarbă ca să eliberăm Bucureștiul. Nu ne vor aștepta, ci vor încerca să se unească până la urmă cu oastea oltenilor, ca să facă față puhoiului pe care i-am făcut să creadă că l-am pornit către ei. Le vom ieși dinainte la jumătatea drumului, când se așteaptă mai puțin.

— Și dacă nu ies din București? întrebă unul dintre ei.

— Vor ieși, îi răspunse Chiajna, privindu-l drept în ochi cu hotărâre. Am răspândit vestea printre târgoveți, ucenici și slugi, nu direct printre oșteni. E mai ușor să-i dea crezare.

— Dar dacă totuși nu cad în capcană? insistară ei.

— Ce altă cale mai bună avem? spuse Chiajna, ridicându-se în picioare și bătătorind malul cu cizmele, ca să șteargă urmele hărții. Să mergem către București și să ne luptăm cu ei în mijlocul cetății? Pe străzi? Printre oameni? Să-i găsim ascunși prin case, săgetându-ne de pe la ferestre, luându-i pe ai noștri drept scut, știind că ne vor șovăi mâinile pe săbii din pricina asta? Ar putea muri jumătate din bucureșteni mai înainte să-i scoatem din oraș. Apoi ar trebui să-i urmărim, din ce în ce mai osteniți din pricina drumului, până la o nouă oaste care ne-ar aștepta odihnită.

Descoperirea că ea trimitea iscoade pe ascuns, că primea vești chiar sub nasul lor, fără ca ei să bage de seamă, o îndepărtă iarăși de ei. În același timp, în mod curios, planurile complicate țesute de ea îi făceau să se simtă în siguranță și, pentru că era femeie, să le amintească de mamele lor care, în copilărie, legau și dezlegau tot felul de vrăji împrejurul lor, izbutind întotdeauna să le afle trăsnăile prin căi mai presus de fire.

Când ieșise iscoada din tabăra lor, ducând vestea mincinoasă la București? Cine era această iscoadă? Nu lipsea nimeni dintre ai lor, care erau ori morți în urmă, ori dormind pe malul Dunării. Recunoscură faptul ca fiind mai presus de propriile puteri și se bucurară că ea este de partea lor. Invers, de fapt, ei erau de partea Chiajnei, care începea tot mai mult să semene cu partea învingătoare.

Locul marcat de Chiajna în malul Dunării cu un bețigaș înfipt în pământ, la miazăzi de drumul numit Brazda lui Novac, se afla pe moșia satului Șerbănești. De când se știau ei, părinții și bunicii lor, șerbăneștenii erau fierari, potcovari, surugii, comișei la herghelii, îmblânzitori de cai, vraci de cai sau săidăcari care făceau hamuri. Toate meseriile lor aveau legătură cu caii. Satul era stație de poștă pe Drumul Craiovei. În schimbul scutirii de toate celelalte biruri domnești, șerbăneștenii trebuiau să găzduiască peste noapte solii domnești și să aibă întotdeauna pentru ei cai de schimb, nutreț, potcovari, hamuri noi.

Ca orice stație de poștă bună, Șerbăneștiul își avea ciurda de hoți de cai, o adunătură de lotri fără căpătâi care s-ar fi dat în vileag unul pe altul fără să stea pe gânduri pentru câțiva taleri. Îndeletnicirea nu era atât de bănoasă pe cât credeau oamenii. Un cal prost făcea două sute de taleri în oborul de duminică, numai că ei nu puteau duce caii furați acolo. Trebuiau să-i ascundă până când găseau cumpărător de taină. Trebuiau să lase sub prețul pieței. Uneori mai mult decât și-ar fi dorit, pentru că duceau animalele la păscut noaptea și le ferecau ziua, ceea ce era adesea un lucru anevoios și primejdios. De aceea, tâlharii preferau să aibă mai întâi cumpărătorul și abia apoi plecau la furat.

Șerbănești își păsteau caii în Boianu, sat cu pășuni mai întinse decât ale lor. Între hoții de cai din zonă, Vaișiamar izbutise să-și facă un nume. Arăta ca orice potcovar sau argat de pe la hergheliile din jur, iar asta îi era de mare folos. Un pic adus de spate, un pic burtos, un pic știrb, nu atrăgea atenția prin nimic. Uneori, pentru un preț mai mare, Vaișiamar primea comenzi speciale la care cumpărătorul îi arăta exact calul pe care-l vrea. Stăteau împreună la marginea pășunilor Boianului, învârtind fiecare câte un pai între dinți, ca oamenii cu cugetul curat care se bucură de o zi liniștită, și purtau discuții formate din câte un singur cuvânt:

— Roibu', spunea cumpărătorul.

— Bine, răspundea Vaișiamar.

— Și murgu'.

— Am înțeles.

— Iapa aia.

— Bine.

Nimeni nu știa care sunt tâlharii. Ridicați întotdeauna numai dintre ei, niciodată străini, hoții de cai erau, în timpul zilei, șerbănești la fel ca toți ceilalți. Aveau chiar și un cântec pe care-l plăteau zicălașilor pe la hore, apoi învârteau fetele, privindu-le tații cu nevinovăție în ochi, ca și cum nu ei ar fi avut toate hergheliile din zonă trecute pe răboj, dimpreună cu locurile de păscut ale fiecărui cal.

De-ar veni luna lui mai,
Să văd câmpul ca un rai
Și Boianul plin de cai![1]

Sătenii o țineau una și bună că e cântecul lor și vorbește despre bogăția celor două sate, Șerbăneștiul care își păștea caii în Boianu. Tâlharii știau însă că este cântecul lor și vorbește despre paguba fraierilor.

În ziua aceea de octombrie, pe când Vaișiamar își făcea amiaza la umbra unui gutui singuratic de pe priporul Șerbăneștilor, simți răceala unei lame de pumnal la gât, chiar în punctul cel mai lesne de vătămat, acolo unde pulsează jugulara. Cu puțin timp înainte avusese ochii încă deschiși. Numărase gutuile de prin frunzișul pomului. Mari, parfumate și puține, iarnă scurtă și ușoară. Se bucurase de priveliștea oștirii așezate la poalele dealului, chiar pe malul pârâului. Mii de călăreți, coifuri, sulițe și săbii. Mii de cai.

Zvonul împrăștiat de Chiajna în Cetatea Bucureștilor dăduse roade. Oastea clucerului Badea fugise din calea mulțimii nesfârșite de ieniceri care se presupunea că se alăturase oștii Chiajnei. Ieșiseră din București și porniseră către tabăra Craioveștilor.

Pumnalul care îi atinse pielea îi slei hoțului de cai sângele în vine. Dacă nu ar fi fost întins la pământ, i s-ar fi muiat picioarele. Deschise ochii cu teamă. Nu mai făcuse o vânzare de foarte multă vreme. Nu putea fi un păgubit. Mai degrabă un oștean bănuitor care vedea vrăjmași peste tot și căruia i s-o fi părut amenințătoare picoteala lui la umbra gutuiului, atât de aproape de tabăra oștirii.

— Om bun, jupâne, spuse cu cel mai mieros glas al lui.

Era într-adevăr un oștean. Numai că purtările lui îi arătară îndată lui Vaișiamar că nu face parte din oștirea de pe pripor. Se întinsese la rândul său în ierburile uscate, se sprijinea pe coate și cerceta locurile cu fereală, străduindu-se să nu-și trădeze poziția. O iscoadă.

---

1. Vechi cântec lăutăresc din Șerbănești și Boianu.

— Caut încă o oștire, vorbi el șoptit în urechea lui Vaișiamar și-i apăsă lama pumnalului mai tare pe gât. Ai mai văzut și alții?

Buza lui de jos era ieșită mult în afară, încât părea greu de crezut că ar putea vorbi cu gura aceea. Toate oasele feței îi erau proeminente. Arcadele ochilor arătau ca niște streșini, aruncând umbre întunecate peste ochi. Obrazul îi era traversat de o cicatrice adâncă, o despicătură din care se vedea că sabia nu doar tăiase, ci scosese de acolo o bucată de carne. Arăta așa cum ar trebui să arate orice ucigaș, pentru ca oamenii să-l poată recunoaște.

— Sunt la Slatina, răspunse scurt Vaișiamar, pricepând că îl desparte de moarte numai o adiere.

— Ești sigur? întrebă oșteanul și prin spatele vorbelor lui se auzi un mârâit de animal strunit cu greu.

— Jupâne, spuse Vaișiamar cu o undă de mândrie jignită în glas, știu unde se află fiecare cal, cale de douăzeci de verste împrejur, că asta mi-e meseria. Am fârtați care îi pândesc de câteva zile pe ceilalți. Vrei să știi câți cai mai vin?

— Da, aș vrea.

— Te costă cinci taleri.

Buza oșteanului tremură ca frunza în vânt. Nimic nu-și dorea mai mult pe lume în clipa aceea decât să-și murdărească pumnalul de sângele neobrăzatului. Se simțea ca o sete care te arde, în vreme ce alături se află o cană cu apă. Mort însă, tâlharul nu avea să mai vorbească, știau amândoi asta, tocmai de aceea cutezase nepricopsitul să-i ceară plată.

— Dacă se va dovedi că minți, te leg de calul meu și te duc târâș până nu-ți mai rămâne bucățică de carne pe oase, îi făgădui cu calm.

— Nu mint, jupâne. Sunt trei mii de cai la Slatina, într-o tabără tot ca asta. Sunt păscuți în lunca Oltului, către pământurile mănăstirești. Cai de luptă, oștenești.

— Câte ceasuri între Slatina și Șerbănești?

— Trei dacă ar porni chiar acum, jupâne. Dar azi-dimineață oamenii erau împrăștiați prin tot târgul. Caii erau departe, la păscut. Nu se pregătea nicio plecare. Numai ca să-i adune și să-i pornească la drum ar mai pierde încă pe atâta.

Oșteanul cu buza cât limba îi puse pe piept cinci taleri și se trase îndărăt târâș prin buruienile uscate. Vaișiamar fixă cu privirea poalele dealului, ca să-l vadă ridicându-se în picioare, dar iscoada nu se mai ivi nicăieri.

— I-ai găsit? întrebă Chiajna atunci când el ajunse înapoi la ai lui.

— I-am găsit, Măria Ta. Sunt la poalele dealului Boghiei, ajungem îndată. Ceilalți sunt la Slatina, trei mii de cai. Nu sunt pe cale să plece la drum, pesemne nu se așteaptă să ajungem așa de iute.

— Atacăm pe loc, de îndată ce-i vedem, hotărî Chiajna. Să nu prindă de veste ceilalți, din Slatina.

— Care-i planul, Măria Ta? întrebă Ioan Norocea din Răzvad.

— Niciun plan. Iute ca trăsnetul, ăsta-i planul. Să cădem cum cade grindina din cer și să-i culcăm la pământ ca pe spice, mai înainte să se dumirească. Planul este ca ei să nu apuce să se întâlnească. Dacă ar trimite un sol la Slatina imediat cum atacăm, ar ajunge în două-trei ceasuri. Oastea din Slatina ar avea nevoie de alte câteva ceasuri ca să ajungă aici. Până atunci, ăștia trebuie să fie făcuți una cu pământul deja.

Rostise *iute ca trăsnetul* cu dinții încleștați, lovindu-și cu putere palma stângă cu pumnul drept. Un scutier se căznea să-i lege genunchierele din zale peste cioarecii de pănură. Cizmele îi ajungeau până la genunchi, iar genunchierele, prea mari pentru ea, ar fi trebuit să fie petrecute peste carâmbi, dar ea se mișca neîncetat și băiatul nu izbutea. Un altul o încingea cu armele la brâu, iar mișcările lui împrejurul ei o sileau să stea cu brațele ridicate, ca și cum s-ar fi pregătit să-și ia zborul.

Pe sub dolmanul lung până la genunchi, din postav simplu, îmbrăcase cămașa lui Mircea și un ilic din solzi de piele de bou. Lepădase cămașa de zale, care i se păruse mult prea grea și îngăduise să-i fie legate doar niște cotiere. Purtase o ceartă lungă cu căpitanii pentru că ar fi dorit să renunțe și la capișonul din zale. Câștigaseră bărbații, cu toate că știau

că ea avea din nou să și-l lase pe spate când le era lumea mai dragă vrăjmașilor, așa fel ca părul ei risipit ca un cuib de șerpi în toate părțile să taie răsuflarea celorlalți și să le amintească de toate ielele pe care un bărbat nu are voie să le privească și de aceea să-și lase ochii în pământ sau să se întoarcă cu spatele, speriați, căci nimic nu poate birui o poveste bună auzită în copilărie.

Trecu printre oșteni, lăsându-se atinsă pe câte un umăr, pe coate, strângând ici-colo câte o mână și întrebând dacă toată lumea și-a potolit foamea și setea. Erau bine cu toții? Avea cineva nevoie de ceva? Cingătorile cu arme strânse bine la brâu, căci avea să fie tulburare mare. Fără teamă însă, pentru că zece dintre ai lor nu făceau cât unul dintre ei. Rânjiră toți cu mare mulțumire la vorba aceasta a Chiajnei, așa că ea o tot repetă până când ajunse la capătul șirurilor de oșteni. Au venit toți proștii, mutălăii și netoții, au intrat în țară ca și cum aici ar fi curte fără câini! Ca și cum voi nu ați valora nimic!

— Cine păzește, Niculae al lui Crăciun? Dobru al Stanei? Bucur din Blidarea? Oprea al popii? imita Chiajna pe pribegi, punând câte o mână pe umerii celor al căror nume îl striga pe deasupra oștii. Dă-i bolii, niște blegi, drumu-i liber!

Printre bărbați trecu un freamăt amenințător. Trupurile lor se încordară și zâmbetele care se lățiseră pe chipurile lor atunci când ea îi lăuda pieriră.

— Asta spun ei despre voi! continuă Chiajna, cu glasul din ce în ce mai ridicat, ca și cum se înfuria pe măsură ce vorbea. Că sunteți mai proști ca ei! Că vă vor bate numai cu o mână! Că habar nu aveți să purtați o bătălie!

Oștirea ca un singur om îi puncta fiecare vorbă cu câte un muget de furtună. Începuseră să vălurească ușor ca marea care prinde să se tulbure. O furie creștea în mijlocul lor, născută și alimentată de vorbele Chiajnei. Turbarea care-i cuprinde pe bărbați atunci când zgândări lupii din ei.

— Asta sunteți voi? Sunteți nătăfleții lor?

Răspunsul tuturor se contopi într-un răcnet de haită sălbatică ce rămase plutind ca un nor negru pe deasupra lor,

după ce-l sloboziră din piepturi. Cei mai iuți la mânie se repeziră la cai și-i încălecară dintr-o singură săritură, suduind amarnic.

— Pe cai! strigă atunci Chiajna, ca și cum nu le-ar fi dat o poruncă, ci numai ar fi constatat ce fac oamenii ei, oameni liberi cărora niciodată nu le-ar fi putut porunci o femeie, bărbați a căror mândrie fusese călcată în picioare de niște venetici și care aveau acum dreptul de a-i face una cu pământul.

— După ei! mai spuse ea, apoi vorba i se pierdu într-un noian de sudalme și vorbe ticăloase pornite din piepturile oștenilor.

Căpitanii așteptau pregătiți într-o margine, deja călare, căci o văzuseră ce face și se așteptaseră ca plecarea să fie într-o învălmășeală sălbatică. Cu Chiajna călărind în frunte, oștirea clocotind de furie trecu pe lângă ei, ridicând un praf gros pe urmele lor.

Mercenarii clucerului Badea mâncau. Unii așteptau cu răbdare să le fie umplute blidele din mâini, strânși în jurul focurilor deasupra cărora spânzurau, pe pirostrii, ceaune aburinde. Alții își aflaseră câte un loc tihnit de-a lungul pârâului și sorbeau zeama gânditori, atenți la pacea pe care o simțeau în burți atunci când bucatele ajungeau acolo. În aer pluteau mirosuri fierbinți de carne fiartă și mirodenii. Oștenii domnești mâncaseră pâine cu brânză din șaua calului, iar miresmele din jur adăugară alte mânii celor care deja le înfierbântau sângele.

Mai întâi îi auziră. Aveau sunetul cutremurelor care zguduie pământul, al tunetelor foarte îndepărtate și nesfârșit de lungi. Apoi îi simțiră în tremurul pământului de sub ei, o vibrație amenințătoare ca o pedeapsă dumnezeiască. Zemurile de prin blide începură să vălurească mărunt, încrețindu-și fața în care pluteau ochiuri de grăsime. Le priviră nedumeriți, mai întâi pe ale lor, apoi pe ale vecinilor. Cercetară aerul din jur. Ochii lor, dezlegând mai iute semnele primejdiei decât mințile, prindeau a se mări și inimile începură să imite bătaia pământului.

Se ridicară în picioare, uitând de masă, și cercetară zarea. În spatele lor se ridica dealul Boghiei. Prin față le trecea pârâul. Dincolo de el se întindea câmpul pe care-și lăsaseră caii să pască slobozi. Cerul din spatele cailor era acoperit de un nor gros de praf, cu marginile de sus, unde praful se rărea, argintate de lumina soarelui.

Se dezmeticiră atunci când caii aflați la păscut se despărțiră în două cete, ca apele dinaintea lui Moise, dezvăluind hoarda care se apropia. Aruncară blidele și trecură în goană pârâul, încercând să-și prindă caii și să-i încalece așa, fără șei, numai să nu-i ajungă năpasta în vreme ce erau pe jos. Unii își pipăiră chimirele și, descoperind că-și lăsaseră armele alături atunci când se așezaseră să mănânce, trecură pârâul înapoi după ele. Puțini dintre cei care prinseră caii izbutiră însă să-i încalece fără scări și dârlogi. Alergau pe lângă ei câțiva pași, încercau o săritură, trăgând animalul de coamă și întărâtându-l, apoi cădeau la pământ.

Ordia dezlănțuită a Chiajnei lovi năprasnic în oastea mercenarilor. Alergaseră până aici atât de puternic, încât primele rânduri de cai nu putură fi oprite la timp ca să înceapă lupta, ci străbătură locul dintr-un capăt în celălalt, oprindu-se numai când ajunseră la poalele dealului. Faptul îi înveseli și ei porniră să lovească în stânga și în dreapta râzând, sădind cu aceasta spaime noi în inimile oștenilor clucerului Badea.

Apa pârâului dăduse în clocot atunci când mii de cai năvăliseră prin ea. Stropi din ce în ce mai mărunți pe măsură ce se ridicau mai sus irizaseră aerul. O prăfuială fină de apă sticlind în soare se așezase apoi pe umerii și chipurile oamenilor Chiajnei, răcorindu-i după goana cea nebună, făcându-i să se simtă îngrijiți de năluci nevăzute.

Aflată în fruntea acestui atac, Chiajna ajunsese odată cu cei dintâi oșteni până la picioarele dealului, capătul oștirii vrăjmașe. Sus, pe coastă, îl zări pe clucerul Badea. Calul său fusese înșeuat în mare grabă și tocmai încăleca. O privea drept în ochi. Obrazul îi pălise de pizmă amestecată cu o dorință aprigă de răzbunare și cu o dușmănie cu gust înțepător de carne putredă.

Îl simți la capătul răbdării, gata să i se întunece mințile și să intre pe tărâmul lipsei de stăpânire, acolo unde se fac marile greșeli. Își lepădă iarăși coiful și-și lăsă capișonul pe spate, scuturându-și părul în vânt și slobozind un hohot de râs dinadins răgușit, cu iapa ei sură ridicată pe picioarele dinapoi. De data aceasta însă o făcu numai pentru el, privindu-l stăruitor și mișcându-se foarte încet, ca el să priceapă toată sfidarea și disprețuirea pe care o punea ea în gesturi. Îi întoarse apoi spatele, ca și cum nu s-ar fi așteptat la nicio primejdie din partea lui, atât de puțin prețuia priceperea lui în luptă.

În vreme ce se avânta în mijlocul urgiei dezlănțuite de o parte și de alta a pârâului, îi spuse lui Ioan Norocea, cu chipul ei cel serios:

— Nu ai altă sarcină în lupta aceasta decât să-l ucizi pe Badea. Altceva nu ai de făcut.

Cea mai mare parte a oștenilor domnești luptau aplecați pe lângă grumajii cailor, căci vrăjmașii lor erau pe jos. Unul își apăra ochii cu o mână, cu palma către oșteanul de pe cal, cu toate că avea sabia în mâna cealaltă. Altul se aplecase să-și spele în pârâu ochiul însângerat, urlând de durere. Pământul răscolit de copitele cailor absorbea imediat sângele. Peste cei căzuți se forma o mâzgă rubinie din praful așternut, amestecat cu sângele scurs din ei. Cei doborâți se mulțumeau să-și strângă rănile în pumni, fără să mai ia seama la ceea ce se petrecea în jur.

Unul singur se făcuse ghem la pământ, sub scutul pe care-l ținea ridicat deasupra sa. Nimeni nu îl ataca, dar el striga cât îl țineau bojocii. De sub scut se prelingea un șuvoi de sânge care se desfăcea în mai multe firișoare ce se scurgeau în apa pârâului, păstrându-și forma încă o vreme.

Pribegilor li se păru că dura de o veșnicie. Oștenii Chiajnei aveau să povestească după aceea că totul durase mai puțin de un ceas. Îi împinseră tot mai mult către dealul Boghiei, până când îi văzură îngrămădiți unul într-altul. Rând pe rând, mercenarii părăseau lupta, risipindu-se pe povârnișul dealului, alergând în sus, dând din când în când cu câte o mână de pământ ca să-și recapete echilibrul.

Îi mai urmăriră o vreme, apoi o căutară din priviri pe Chiajna departe, în vale, ca să vadă ce și-ar dori să fie făcut mai departe. Împinseră mai în față pe unul dintre ei, pe care-l țineau ridicat de chică, abia atingând pământul cu vârfurile picioarelor, și arătară cu săbiile către ceilalți, care alergau la deal. Chiajna le făcu semn să coboare, să-i lase în plata Domnului. Retezară scurt gâtul prizonierului, îi dădură drumul să se prăvălească în iarbă și porniră cu chiuituri la vale. Se isprăvise.

Ca să-și arate mulțumirea pentru felul în care îi făcuse să se simtă, liberi să facă ce vor și cum le place, stăpâni peste viețile lor, bărbați, oștenii domnești își rotiră caii în jurul ei de câteva ori, într-un cerc larg, cu săbiile ridicate deasupra capetelor, urlând ca lupii și fluierând prelung. Chiajna le îngădui nesupunerea cu un surâs, își adună tot părul la spate, îl înnodă, își ridică peste el capișonul din zale, apoi dădu oamenii înapoi în mâinile căpitanilor, coborând de pe cal și ieșind dintre ei pe jos.

Ioan Norocea dădu la iveală capul clucerului Badea atunci când trecu pe lângă el. Îl scoase cu gesturi încete din desaga de la oblâncul șeii, imitând mișcarea unui moroi. Strălucea de mândrie. Chiajna strâmbă nasul a silă și-și feri ochii cu mâna. El râse cu poftă, hohotind și dând drumul capului înapoi în desagă. Ea zâmbi și spuse:

— De urât ce era mi-e scârbă, nu de capul tăiat.

Oamenii zâmbiră larg, dar nu mai cutezară să dea drumul hohotelor, pentru că intraseră acum sub comanda căpitanilor lor. Se formau steagurile, se numărau oamenii, se calculau morții.

Chiajna se așeză departe, pe o bucată de loc uscat, și-și scoase una dintre cizme. Își frământă degetele de la picior în pumn, îndelung, apoi se încălță la loc și se ridică în picioare. Poruncile căpitanilor se auzeau scurt. Oștenii răspundeau răspicat. Sus, pe muchia Boghiei, năluca tigroaicei din Forlì o privea nemișcată. Nu mai avusese nevoie de ea. De fapt, nici nu avusese vreme să-și dea seama dacă are nevoie sau nu. Poate că știuse că este acolo. În inima și în

gândurile ei. Așezată în ea de poveștile Marulei. Scoasă afară de fricile ei, de teama că nu o vor lua în serios. Că o vor lua, dar ea nu va izbuti să ducă treaba până la capăt. Veghind prin apropiere, fără să se arate atunci când lucrurile păreau să meargă bine. Ca acum, când faptul că nu avusese nevoie să și-o închipuie alături o făcuse pe Chiajna să se simtă acceptată în tagma prea puțin numeroasă a femeilor biruitoare în luptă.

Oastea din Slatina află de cele întâmplate pe câmpul Șerbăneștilor tocmai în faptul serii. Vestea o adusese Vaișiamar și o vânduse pe un taler. Ieftin, dar lucrurile erau deja cunoscute de toți șerbănești, așa că trebuia să se grăbească, altfel ar fi putut fi dată în vileag de toți ceilalți.

Banul Matei Craiovescu din Caracal conducea oastea. Se trăgea din spița lui Neagoe Basarab și își spunea de aceea os de domn, chiar dacă înrudirea era după mamă. Își trimise iscoadele înainte, ca să afle dacă Chiajna avea de gând să lase oamenii să doarmă ori avea să-i pună noaptea pe drum.

— Dorm, aduseră ei vestea înapoi la Slatina.

— Dorm, îi spuseră Chiajnei propriile ei iscoade, care cercetaseră tabăra din Slatina.

Se odihniră așadar până în zori, dormind iepurește, aflați la douăzeci de verste unii de alții. La cea dintâi geană de lumină porniră unii către alții cu caii la pas. Se întâlniră pe pășunile din Boianu. Se opriră față în față, unii într-o margine a câmpului, ceilalți în alta. Iarba era plină de rouă sub copitele cailor. Curând, soarele avea să o încălzească îndeajuns de tare încât să o prefacă într-un abur care avea să se ridice ușor, prăfuind aerul. Cele două oștiri se priveau în tăcere deplină. Se auzea numai fornăitul cailor și din când în când câte o copită lovită de pământ, pentru alungarea unei muște. Niciun sunet de arme. Niciun zuruit de armură. Nicio poruncă.

Nici măcar o tuse. Doar caii, ca și cum ar fi fost călăriți de duhuri.

Așteptară așa o vreme. Deveni iute limpede că cei mai slabi vor ceda primii. Frica te face să acționezi. Siguranța de sine te ajută să rămâi calm o zi întreagă. Inimile oștenilor domnești dădeau pe dinafară de trufie și mulțumire pentru biruința de ieri. Doreau să guste din nou ambrozia și nectarul simțământului aceluia. Urmele lui dulci se stingeau în vinele lor ca un drog care lasă după el o dorință și un jind.

Din spate se apropie încet de Chiajna bătrânul Șerban Izvoranu. Privea către oastea din față și se mișca neauzit. Nu văzuse nimeni când sosise, când se alăturase din nou oștenilor. Nu vorbea. Era schimbat într-un fel pe care oamenii nu-l puteau explica, dar îl simțeau limpede. Își dusese feciorii acasă, își sprijinise soția pe brațe până când ea îi jelise. Îi îngropase în curtea mănăstirii din insula Snagovului și se întorsese acum să isprăvească ce era de făcut, nu din vreo dorință de răzbunare, ci pentru că simțise nevoia să plece dintre pereții unde veniseră pe lume băieții, din curțile în care se ridicaseră pe picioare și din câmpurile în care alergaseră pe când erau feciorași, cu caii încălecați fără șei, cu pletele în vânt ca niște iele.

După ce-i îngropase în pământul Izvoranilor, băieții păruseră să se umfle ca aluatul lăsat la dospit, ocupând moșia toată, pământ, ape și aer, împingând afară de acolo pe părinții lor. Băneasa, mama băieților, se afla în spatele oștirii. Mânase până aici o căruță încărcată cu toate bucatele pe care le găsise în pivniță și-n cămări. Adusese pastramele, mușchii afumați, cârnații uscați, putinile cu brânză și buțile cu vin.

În toată vremea aceasta, Șerban Izvoranu se aflase într-un spațiu imens și gol din mintea lui, o întindere fără capăt, complet pustie, din care nu-și dorea să iasă. Nici nu ar fi știut cum să o facă.

Nu era nimic acolo, iar în mijlocul nimicului stătea el, primind din când în când semnale vagi din fosta lui lume. Nu mirosuri, ele dispăruseră de tot, nu mai simțea nicio

mireasmă. Nu mai simțea rece sau cald. Auzea uneori câte un cuvânt ca prin câlți, înfundat și incomplet. Unele cuvinte nu le auzea deloc. Ca să fie siguri că-i aude, oamenii îi puneau mai întâi o mână pe umăr și-i repetau numele de câteva ori. Numai dacă-i puteau prinde privirea îi spuneau ce aveau de spus.

Legăturile lui cu lumea aceasta erau pe jumătate desfăcute. Trupul său îndeplinea comenzi simple, care aveau legătură cu mișcarea. Lucrul cel mai bun în toate acestea era faptul că nu-l mai durea nimic. Nici șalele, nici bășicile făcute în palmă în bătălia de la Românești, nici sufletul pustiit de pierderea feciorilor. Acolo unde se afla, în spațiul acela nesfârșit și gol din mintea lui, durerea nu putea pătrunde. Avea să se dovedească în curând că iuțeala brațului lui nu avusese de suferit, ca și cum lupta ar fi aparținut altor procese, mai înalte, mai puțin controlate de el, cum ar fi bătăile inimii sau respirația.

Soarele ieșise întreg din pământ, rămânând încă lipit de dunga zării, ca ochiul lui Dumnezeu. Căldura prefăcuse roua într-o pânză de ceață așternută la picioarele cailor, care păreau acum că plutesc pe fața pământului. Din loc în loc, acolo unde câte un cal lovea cu copita, ceața se desfăcea în valuri și cercuri ca o apă lăptoasă.

De cealaltă parte a câmpului se petrecu deodată ceva. Arme și armuri sunară, nu toate deodată, numai câteva într-o margine. O poruncă răstită. O întrebare venită din spate. O tulburare și o mânie. Au ajuns la capătul răbdării, își spuseră oamenii Chiajnei și surâsuri drăcești li se lățiră pe fețe.

Chiajna își întoarse calul cu fața către oastea sa, se înălță în scări și-și trecu privirea pe deasupra lor. Ridica din nou stăpânirea căpitanilor de pe umerii lor, iar ei simțiră descătușarea și prinseră a fremăta ca marea. Își duse mâna la spate și-și desfăcu părul. Gestul era ca reamintirea unui legământ de nestricat între ea și ei, începe timpul nostru în care nimeni nu are nicio putere asupra voastră, scoateți fiarele din voi și adăpați-le, atâta vreme cât părul meu e liber pe spate, sunteți stăpâni pe viețile voastre.

Mai iuți decât la o poruncă a comandanților lor, oștenii ridicară săbiile deasupra capetelor și slobozîră din piepturi strigătele de luptă. Amândouă oștirile porniră una către alta, tulburând pânza subțire de cețuri și ridicând-o până la burțile cailor. Atunci când intrară unii într-alții, păreau corăbii care se ciocnesc pe o mare stranie, sângepie.

Se luptară până către prânzișor. Copiii din sat se urcaseră în copacii care mărgineau pășunea, alungând păsările care rămaseră în zbor, rotindu-se pe deasupra tuturor acestora. Țarcurile pline de cai rămăseseră închise. Boienii nu-i mai putură scoate la păscut toată ziua aceea, căci câmpul avea să rămână acoperit de morți. Sătenii nu-și începuseră treburile de peste zi. Străbăteau ulițele în sus și-n jos, aducând vești despre mersul luptei de la capul satului, așteptându-i sfârșitul cu o înfrigurare pe care se străduiau să o strunească. Știau că la sfârșitul zilei aveau să dosească prin pivnițe încălțări boierești, haine bune, cușme, pumnale și chimire, o mulțime de comori pe care aveau să le considere o răsplată a lui Dumnezeu pentru pagubele pe care lupta le aducea satului lor.

De la o vreme, oamenii Craioveștilor rămaseră tot mai puțini. Curând, de pe la margini începură să se desprindă câte unu-doi și să-și caute scăparea sub poala pădurii din apropiere, aruncând la răstimpuri priviri speriate peste umăr, ca să se încredințeze că nu sunt urmăriți. Căpitanii lor își strigau poruncile tot mai furioși, lovind din când în când cu latul sabiei pe câte unul care încetase lupta și încerca să rămână nevăzut până când totul avea să se isprăvească.

Ioan Norocea din Răzvad, care era acum cumnat al noului voievod și nădăjduia la cel mai înalt loc în Sfatul Domnesc la întoarcerea acasă, străbătu câmpul de luptă în goana calului, cu sulița ridicată spre cer și capul banului Matei Craiovescu în vârful ei. De data aceasta nu primise poruncă de la Chiajna. Fusese ideea lui. Știa că fapta avea să aducă două lucruri: sfârșitul bătăliei și dregătoria dorită pentru el. Când ajunse în capătul celălalt al câmpului, se întoarse și porni înapoi, tot alergând ca la un atac. Capul banului din

vârful suliței avu efectul dorit asupra oamenilor Craioveștilor. Oștenii opreau lupta și-și căutau din priviri comandanții, ca să primească porunca cea nouă.

— Nu pleacă niciunul viu! strigă Chiajna și abia atunci se sfârși totul, o ușurare coborî peste oameni, fu limpede dintr-odată care sunt biruitorii și care învinșii, iar ei începură să se poarte ca atare, ca și cum amândouă oștirile își primiseră porunca de la ea.

În câmp nu se mai auziră decât strigătele oștii domnești. Oamenii banului încetară să mai atace, doar se apărau, trăgându-se tot mai mult către margini. Ioan Norocea călărea acum într-un cerc larg de jur împrejurul pășunii răscolite, împingând sulița cu capul lui Matei Craiovescu către luptători. Oștenii Chiajnei îl întâmpinau cu strigăte de bucurie și-l aclamau. După cea de-a treia trecere, căpitanii banului rămași în viață aruncară săbiile la pământ și se predară.

— La București, în temniță, le hotărî Chiajna soarta după o clipă de gândire. Dar mai întâi vor îngropa toți morții aceștia și pe cei de dincolo, din Șerbănești.

Peste mulțimea de săteni adunată la marginea Boianului trecu un suspin de dezamăgire. Oamenii prinseră să șușotească între ei. Nu mai era nimic de făcut. Totul avea să fie îngropat. Se risipiră unul câte unul, triști ca și cum ar fi pierdut ceva ce le aparținuse. Numai copiii mai rămaseră o vreme în copaci. Pentru ei, spectacolul continua.

Prizonierii primiră din sat hârlețe și se apucară de săpat, vegheați de câteva străji. O ploaie rece de toamnă se rupse din tării. Stropi grei loveau trupurile căzute la pământ, brațele și picioarele risipite pe tot câmpul, umerii celor care săpau. Oastea se retrase sub poala pădurii. Copiii săriră de prin copaci, căzând ca merele coapte, și o rupseră la fugă spre sat, cu cămășile ridicate în cap, încercând să se apere de ploaie. Oștenii erau abătuți. Se așezaseră în grupuri mici la rădăcina câte unui copac, cu spinările sprijinite de trunchi, cu umerii gârboviți și cu privirile triste în pământ.

— Ce-i cu oamenii? întrebă Chiajna pe unul dintre căpitanii săi.

— Așa le e lor, Măria Ta, după luptă, răspunse omul, ridicând din umeri pentru înlocuirea restului explicației, pe care nu știa să o dea.

— Ce-i cu voi? îi întrebă atunci direct pe ei. Am câștigat. S-a isprăvit. Ați bătut două oștiri în două zile. Nu vă bucurați?

— Întotdeauna după bătălie suntem triști și ni se face frig, spuse unul dintre ei.

Chiajna cercetă pădurea plină de oșteni așezați la rădăcinile copacilor. Băneasa din Izvorani trecea printre ei, punându-le în mâini ulcioare cu vin și câte ceva de-ale gurii. Oamenii primeau fără să ridice ochii la ea, murmurând numai în bărbi, pentru feciorii bănesei, *bogdaproste, Dumnezeu să-i ierte.*

— Să vă ierte pe toți, mamă, și pe ai noștri, și pe ai lor, că toți sunteți ai cuiva, le răspundea băneasa, lăcrimând cu o împăcare ce părea mai sfâșietoare decât dacă și-ar fi strigat bocetul către cer.

Eram și noi acolo. Așteptasem împreună cu băneasa sfârșitul luptei. Adusesem și noi în căruțe de-ale gurii și cofe pline cu apă. Le vedeam tristețea din ochi, umerii lăsați, picioarele târâte. Se lăsase liniște, uneori puteam auzi pe câte unul suspinând. Nu înțelegeam ce vedeam, știam asta. Pentru noi era prima oară când văzuserăm o bătălie.

— E de la umorile care ni se varsă în sânge atunci când ne luptăm, Măria Ta, vorbi unul ce părea, după straie, fecior boieresc. Toată bucuria aceea fără margini când biruim, toată fericirea din clipele când suntem mai buni ca ei e ca o beție care ne înalță și ne arată raiul. Suntem lei atunci, așa ne simțim. Apoi însă lupta se isprăvește, sângele ni se răcește și se curăță de otrăvurile vărsate în el, iar noi ne prăbușim din rai.

Un gând trecu prin mintea Chiajnei, atât de neobișnuit, încât ea îl alungă pe loc, scuturând capul. O tristețe sfâșietoare o copleșise de fiecare dată după ce pruncul termina de supt, cunoștea și ea lacrimile de după sfârșitul marilor fericiri.

Șerban Izvoranu se apropie și ceru îngăduință să se întoarcă la locul celei dintâi bătălii, lângă Românești, ca să-și

caute și cel de-al treilea fecior și să-l îngroape acasă, alături de frații săi. Era ceva schimbat la el, o înstrăinare care speria, o răceală care-l înconjura și care nu avea nimic pământesc în ea. Lăsa impresia că vorbește prin somn, ca smintiții, că nu este întru totul prezent.

— Ai să te duci să faci ce ai de făcut, îi îngădui Chiajna. O să iei cu tine și prizonierii. O să-i pui să îngroape și acolo morții rămași pe câmp. Apoi o să-i aduci la București, ca să-i întemnițăm. Ia-ți câte străji ai nevoie.

— Biruințele astea care arată ca niște înfrângeri ne seacă sufletele de putere, Măria Ta, îl mai auzi spunând, fără nicio legătură cu ce se vorbise până atunci și de aceea cu atât mai înspăimântător. Nu mai am feciori. Ce mi-a mai rămas mie de făcut pe lumea asta? Ce o să fac în prima zi când ajung acasă? Mă trezesc de dimineață și...?

Vorbele lui îi stârniră Chiajnei zeci de planuri în minte. Ea știa exact ce avea să facă în prima zi când va ajunge acasă. Avea să aducă înapoi, în odăile lui din palat, pe noul voievod al țării, fiul ei, Petru. Avea să alunge de la Curtea Domnească pe bătrâna Maria Craiovescu, împreună cu fiica și nepoata sa. Era numai o bătrână, adevărat. Învățase multe de la ea. Dar rămăsese întotdeauna un dușman de la care învăța. Niciodată nu fusese altfel. Îi îngăduise vrăjmașei ei să doarmă sub același acoperiș cu ea nu din bunătate creștinească, nu din dorința de a face pace între cele două case, nici din vreo nădejde copilărească că vor începe dintr-odată, ca prin farmec, să se poarte cu toții ca o familie, așa cum erau.

Lucrurile se petreceau astfel numai jos, la picioarele trunchiurilor copacilor, în apropierea pământului, la firul ierbii. Doar acolo nu se simțeau schimbările domnilor. Acolo, jos, lucrurile puteau fi pașnice timp de o viață de om. Nici nu se știa întotdeauna ce domn a venit. Nu se murea acolo dintr-o schimbare de domni. Pentru cei ce trăiau la firul ierbii, viața avea continuitate, nu era frântă din an în an.

Războaiele se purtau numai sus, printre coroanele copacilor. Orice furtună, oricât de puternică, se abate întotdeauna

numai asupra crengilor de sus, le văduvește de frunziș, le rupe, le scutură de poame. Ce pagube fac furtunile trunchiului care intră în pământ?

După ce isprăvea cu acestea dintâi, avea să înceapă să lucreze la căsătoriile copiilor, viitoarele ei alianțe care aveau să păstreze pacea în țară cât mai mult timp, până când Petru avea să fie suficient de mare încât să se descurce singur.

Printre toate aceste planuri se strecurară altele noi, ivite chiar acum, pe loc: avea să-i aducă la curte pe banul și băneasa din Izvorani. Banul avea să primească pe cei doi băieți ai ei mai mici, ca să-i învețe lupta cu sabia, cu arcul, călăritul, să știe să facă focul în pădure și să prindă iepuri în laț. Băneasa avea să primească fetițele, pe Marina și pe Alexandra, ca să le deprindă cu brodatul și să le însoțească atunci când aveau să călărească ori să-și facă plimbările prin ciutăria domnească. I se păru totuși prea puțin, așa că-i mai adăugă în plus și cârmuirea slujitoarelor de la odăile copiilor.

Niciunul dintre ei doi nu trebuia să aibă vreo clipă liberă la întoarcerea acasă, așa fel ca gândurile la feciorii lor să nu aibă pe unde se strecura. Deocamdată, Chiajna se mulțumi cu rezolvarea aceasta pentru banul și băneasa din Izvorani. Știa că mai avea de înfruntat și soțiile lor, jupânesele sale Raluca, Smaragda și Ilinca, dar la asta avea să se gândească altă dată.

7068 de la Facerea Lumii

Anul leproșilor

Răzmerița leproșilor

— Cinci aspri în plus la bir, băga-mi-aș ștremeleagul în cușma ei de viață! se auzi glasul unui precupeț pe deasupra cârciumii pline.

Era în mod vădit cel mai înstărit mușteriu de la ceasul acela și-i plăcea să arate asta, zornăindu-și întruna pe sub masă punga cu taleri de la chimir.

— Crezi că ăilalți nu ar fi mărit birul? îi răspunse un dogar care bătea toate butoaiele cârciumarului și, pentru aceasta, bea fără plată joia.

— Eu cred că nu l-ar fi mărit, că am fi fost noi la cârma țării și poate ar fi vrut mai întâi să ne îmbie, se amestecă de la altă masă un chinargiu cu barba roșie și mânecile pătate de sângele acela trandafiriu, deschis la culoare al peștilor.

— Și, dacă l-ar fi mărit și ceilalți, ce mă privește pe mine? continuă precupețul cel înstărit. Pe mine mă interesează doar că trebuie să-i dau ei cinci aspri în plus.

— Și o să vedeți că o să tot ceară, că muierea-i tot muiere! spuse bărcașul Bucureștilor, vânătorul de albine care bărcuia roiurile sălbatice adăpostite prin scorburi.

Omul dusese apoi ulciorul la gură și băuse îndelung, cu sete. Părea că vrea să ostoiască un foc care-l ardea pe dinăuntru și ceilalți pricepură că iar se certase cu nevasta și sloboziră hohote de râs în cârciuma ticsită. Stingeau șlibovița

cu plăvaie, amestecând mirosurile în încăperea care căpăta, din pricina aceasta, un aer de petrecere, ca și cum toți s-ar fi cunoscut între ei.

Numai într-un colț, la masa unor oșteni alăturată de a noastră, se lăsă tăcerea.

De când se întorseseră de prin luptele prin care-i purtase Doamna Chiajna, tavernele și cârciumile cetății erau pline de ei. De la Curtea Domnească sosise poruncă să fie omeniți până în primăvară. Pe cheltuiala cui? doriseră să știe cârciumarii. Pe cheltuiala voastră, ca răsplată pentru că nu v-am lăsat pe mâna celorlalți, să vă treacă prin foc și să vă atârne în știreanguri pe toți, le răspunseseră oamenii domniei.

Între oșteni și oamenii cetății se iscau adesea pricini. De cele mai multe ori de la vorbele despre Chiajna, pe care bucureștenii le aruncau cu ușurința cu care fuseseră obișnuiți dintotdeauna, așa cum se întâmplă în toate cetățile care au doi stăpânitori, unul pe tron și altul mereu în umbră, uneltind.

— Despre ce muiere vorbești, țărane? se ridică în picioare ca să vadă mai bine un oștean bătrân, judecând după snopii de riduri din jurul ochilor săi.

Privea către bărcașul Bucureștilor dintr-o parte. Vânătorul de albine îi vedea numai ochiul stâng, înflorit tot în cute cu colțurile ridicate în sus, ca niște zâmbete mărunte și dese. Din pricina acestor riduri care dădeau atâta veselie feței lui, nimeni nu-l lua niciodată în serios. De sub gluga lipită de cap, atât de subțire încât părea chiar țeasta lui, cobora pe mijlocul frunții un singur smoc de păr ca o jumătate de covrig, cum se văd pe sub căițele pruncilor de țâță, ceea ce sporea aerul vesel al oșteanului.

— Despre Doamna Chiajna a voastră, cinstite lefegiu, îi răspunse din celălalt capăt al cârciumii precupețul cel înstărit. Ori poate crezi că ne temem să spunem? O să ne omoare pe toți sau ce? De la cine mai ia apoi birul ăsta mărit cu cinci aspri?

Oșteanul cu zâmbete în jurul ochilor trase sabia și se repezi spre precupeț. Buzele lui întredeschise lăsau vederii

doi colți de lup care, alături de dinții din față sparți de cine știe ce mâner de iatagan, îi dădeau un aer fioros pe jumătatea aceea de chip.

Camarazii lui se ridicară în picioare, toți dintr-o singură mișcare, dărâmând la spatele lor băncile de lemn. Dinspre mesele târgoveților zburară spre ei coltuce de pâine și ciolane de pe care fusese roasă toată carnea. Ca să poată răzbate până la bărcaș și precupeț, oștenii se urcară pe mese. În cârciumă se iscă o învălmășeală cum se mai poate vedea și pe la spartul nunților câteodată. Cușme și tichii erau smulse de pe creștete și aruncate pe jos, bumbii surtucelor săreau ca greierii, fețele se înroșeau.

Cei câțiva târgoveți care țineau partea Chiajnei ieșiră iute în evidență, pentru că ceilalți se năpustiseră asupra lor. Oștenii îi pescuiră din învălmășeală și-i urcară alături de ei pe mese. Cârciumarul se strecură cu dibăcie printre oameni și ferecă ușile cârciumii, pentru ca nu cumva să plece vreunul fără să plătească ce mâncase și băuse până atunci.

— Stai pe loc, drace, că arunc pumnalul în tine! strigă oșteanul cel cu ochi zâmbitori și colți de lup către precupețul cu punga zornăitoare, care ar fi dat să se adăpostească sub scara ce ducea la odăi.

Oșteanul avea pumnalul ridicat în dreptul urechii, țintind cu el pieptul precupețului. Preț de o clipă, cârciuma dispăru din jurul lor, iar ei se găsiră singuri, față în față, cântărindu-și posibilitățile.

— Te omor pe loc sau stai să te bat, strigă oșteanul la el. Alege. Mie mi-e totuna.

Precupețul desfăcu punga de la chimir și o ridică la vedere, zornăind-o ca pe o a treia posibilitate, încă neluată în calcul. Oșteanul slobozi hohote puternice de râs.

— Te omor pe loc sau te bat până când mă plătești să mă opresc, 'tu-ți nația ta! spuse plin de veselie și porni să alerge peste mese către precupeț.

Îl ajunse din urmă pe primele trepte ale scării ce ducea la odăi. Îi îndesă mai întâi un pumn în foale. Precupețul se

aplecă în față, sprijinindu-și fruntea de teaca sabiei oșteanului. Îl ridică de acolo cu un genunchi în nas. Omul se lăsa în mâinile lui ca un sac cu napi. Oșteanul nu găsea nicio bucurie în bătaia aceasta. Își roti privirile prin cârciuma de la picioarele lor, în căutarea unei provocări mai serioase. Pentru o clipă îi trecu prin minte că ceea ce vedea nu era prea diferit de câmpul de la Șerbănești. Lipsea sângele. Lipseau caii. În rest, aceleași brațe și picioare amestecate ca ale unei fiare care pare să se înece și-și caută scăparea.

Unul dintre camarazii săi târâse de plete doi târgoveți, cu gând să-i arunce afară, în drum, pesemne ca să aibă mai mult loc. Se oprise în fața ușii încuiate, trăgând de ea și scuturând-o din țâțâni. Cârciumarul încerca să-l domolească, strigându-i ceva la ureche, dar vacarmul din cârciuma aflată în fierbere îi acoperea vorbele.

— Descuie ușa, cârciumare! strigă oșteanul, părăsind trupul precupețului pe scară și pornind, tot pe mese către ieșire. Descuie ușa că vin la tine!

Cârciumarul avea o sabie pe care o ridică în dreptul ochilor, ținând-o cu amândouă mâinile și cumpănind-o cu gesturi pricepute, de cunoscător. Un luptător, își spuse oșteanul. O bucurie!

— Praf te fac! îi strigă, cu ochii scânteind de fericire.

Harțaguri de genul acesta se iscau zi de zi în oraș după întoarcerea Chiajnei în fruntea oștirii biruitoare. În Bucureștiul care se ivise pe lume după luptele de la Românești, Șerbănești și Boianu, târgoveții și meșteșugarii nu o plăceau, în vreme ce oștirea toată îi era cu desăvârșire credincioasă. Oșteni călițI în multe bătălii, cu pielea arămie, arsă de soare și glasul puternic, sunând cu veselia aceea înspăimântătoare a celor familiarizați cu moartea, îi luau apărarea ca unui camarad de rând, rătăcit din întâmplare la Curtea Domnească, prin sălile Palatului Voievodal.

Chiajna avea sentimentul că se întorsese în cetatea greșită. Bucureștiul nu mai era cel din care ieșise în urmă cu o lună

ca să-l apere de vrăjmași. Propriile ei doamne, cele mai credincioase, se răciseră față de ea, se căscase între ele o falie care se lățea cu fiecare zi. Faptul că acum erau toate trei văduve le unise împotriva ei. Jupânesele Raluca, Ilinca și Smaragda arătau aceasta numai prin tăceri și privirile păstrate cu îndărătnicie în podele, oricâtă bunăvoință le-ar fi arătat Chiajna. Să-ți ceară părerea Doamna Țării, mama voievodului, de față cu întreaga Curte era o cinste care ar fi pus un surâs de mulțumire pe chipul celui mai posac răzvrătit. Chipurile fostelor ei druște rămâneau însă de piatră.

— Te-ai uitat la mama de când s-a întors de la luptă? îl întrebase într-una din zile Dobra pe fratele său. Mi se pare tare mohorâtă.

Își auzise copiii vorbind. Se oprise în spatele ușii întredeschise, într-un con de umbră, fără să mai intre. Nu ca să-i iscodească, ci pentru că simțise nelămurit că nu mai era locul ei acolo, că în jur creștea tot mai mult o lume de care ea nu mai aparținea. Cât timp avea să dureze tristețea aceea a învingătorilor despre care îi vorbiseră oștenii ei? Lor părea să le fi trecut în câteva zile.

Dobra îi spusese într-o seară că ea nu a fost văzută decât de tatăl ei. Folosise un glas liniștit, așa cum vorbești despre durerile cu care te-ai împăcat. Marina era tot mai retrasă, tot mai invizibilă. Petru se temea și de umbra lui. Băieții învățaseră măscări de la grăjdarii caselor în care fuseseră ascunși, iar acum le strigau cât îi țineau bojocii pe coridoare. Nimic nu mai mergea bine în familia lor. Fusese o biruință prea scumpă? Dar nu-i spusese nimeni că izbânda ar avea vreo altă plată în afara trupurilor lăsate în pământul românești-lor și al șerbănești-lor. Că lucruri fără legătură directă cu bătăliile vor fi influențate. Copiii ei, copii de biruitor, se schimbau, sufereau. Se rupeau legături între ea și cei care rămăseseră acasă.

Cuvintele Dobrei îi deslușiră Chiajnei și altceva. Undeva, ascuns la vedere, se petrecuse în preajma ei un lucru care ar fi speriat-o, dacă ar fi fost conștientă de el. Repetase

greșelile Doamnei Elena și ale tatălui său. Mersese pe urmele pașilor lor ca într-o vrajă, chiar în timp ce mintea ei îi acuza. Dăduse întâietate fiilor săi, așezându-i dinaintea fiicelor.

Era nedrept în continuare, numai că acum înțelegea de ce se întâmplă toate acestea. Lumea era croită cu făgașe adânci, iar ei toți se pomeneau mergând în cerc pe câte unul, ca paiațele din turnurile cu ceas ale Transilvaniei, închipuindu-și că ocârmuiesc lumea în vreme ce erau înțepeniți de fapt pe șleaurile de pe care nimeni nu a sărit niciodată. Nu poți să faci planuri. Nu-ți poți propune să nu faci diferență între copii, să arăți fetelor aceeași însemnătate ca băieților. Tot ce poți face este să devii conștient de făgașele pe care se rotește lumea și să-ți înarmezi fiicele cu lucrurile care le vor putea face viața mai ușoară.

Ce ar fi putut ușura viața Dobrei, atât de asemănătoare copilei care fusese ea însăși odinioară?

Scotoci o vreme în adâncurile inimii, căutându-și sufletul de acum cincisprezece ani, când ieșise din cetatea tatălui său ca să urce pe tronul Valahiei. Ce ar fi putut-o ajuta pe ea însăși atunci? Ce ajutor și-ar da acum, cu mintea ei de astăzi?

Lucrul pe care și-l dorise cel mai mult și pentru care ar fi acceptat orice neajunsuri fusese să urce pe un tron, să conducă o țară. Toate dorurile pe care le pusese Dumnezeu în ea tânjeau după asta. Știuse că avea să fie greu, dar abia așteptase să înceapă. Nu s-ar fi potrivit pe niciun alt făgaș. Niciun alt drum nu ar fi făcut-o fericită. Acesta fusese de fapt singurul ajutor de care avusese nevoie: să fie îndrumată către șleaul său. Asta trebuia să facă și ea acum, pentru Dobra. Avea să o așeze pe un tron.

Ea singură, dintre toți copiii ei, avea să-și afle fericirea în pătimirile și caznele, în truda dureroasă de a domni. Pe Petru sarcina aceasta îl făcea nefericit, vedea asta. Dacă fiecare și-ar putea alege făgașul, fiul său ar fi rămas în grădinile cu mirosuri amare ale lui Lăcustă.

Săbiile oșteanului și cârciumarului se încrucișară mai întâi mângâios, alunecând una de-a lungul celeilalte cu un scrâșnet prelung ce aducea mult cu sunetul unei strune de scripcă. Din mânecile suflecate ale cârciumarului ieșeau niște brațe ca trunchiurile de copaci, brăzdate de cicatrici. Oșteanul surâse cu dinții lui sparți și cei doi colți de lup. Începea să-l placă pe birtașul acesta cu uitături drepte, de luptător vechi.

Ridică sabia deasupra capului și o repezi spre creștetul lui. Cârciumarul pară lovitura, își răsuci sabia ca pe un sfredel în jurul sabiei oșteanului și fu cât pe ce să i-o arunce din mână. Încântat de un astfel de adversar, împins din spate de mulțimea de bătăuși care se prăvăleau peste ei, oșteanul îl călcă apăsat pe picior, ca și cum ar fi strivit un gândac, îl apucă de urechi cu amândouă mâinile și-i repezi o lovitură de cap în nas, lăsându-l amețit. Sabia oșteanului rămăsese atârnată cu o curelușă de încheietura mâinii, iar cârciumarul încă năucit înclină din cap și ridică din sprâncene cu apreciere. Îi plăcea născocirea. Oșteanul ridică încheietura mâinii și-l lăsă să cerceteze curelușa.

— Descuie ușa că te toc, îi spuse domol, ca unui prieten.

— Nu pleacă nimeni până nu-mi văd talerii, căpitane, răspunse la fel de liniștit cârciumarul, ridicându-l în grad, în semn de bună pace. Voi sunteți cinci. Ei sunt treizeci. Ei trebuie să plătească și pentru voi.

Din drum răzbătu frământare încă și mai mare decât cea din cârciumă. Prin ochiurile murdare de geam se zărea o procesiune care înainta agale. O mulțime pestriță și gălăgioasă se adunase de o parte și de alta a drumului.

În fruntea întregului alai, un preot bătrân, cu capul ascuns cu totul într-un capișon în două colțuri, purta în mână o cădelniță cu clopoței pe care o tot legăna, împrăștiind șerpi subțiri de fum cu miresme tămâioase. Purta o sutană sărăcăcioasă din pănură neagră, strânsă pe trupul lui gârbovit cu o bucată de sfoară. Mergea sprijinindu-se într-un toiag care îl făcea să semene cu călugării înțelepți din mănăstirea

ce ascundea Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, numărătorul de stele. Stăpânea oamenii numai din privirile vii, bănuitoare, pe care le arunca de sub marginea capișonului. Mătura cu ele mulțimea, stingând vociferările ca și cum ar fi trecut un vânt rece peste un mănunchi de lumânări aprinse. La spatele lui însă vocile prindeau iarăși viață.

— Leproșii! strigă cârciumarul și învălmășeala din cârciumă se potoli pe loc.

— Se scot leproșii din oraș, spuse și oșteanul cel cu ochii plini de riduri.

Bătăușii se îngrămădiră la ferestrele cât palma ale cârciumii. În spatele preotului pășeau încet, cu oboseală, trei leproși urmați fiecare de câte un coșciug purtat pe umeri de ciocli. Li se făcuse slujba de înmormântare, după legea țării, iar acum erau conduși în leprozeria unde aveau să-și petreacă restul vieții. Muriseră pentru lumea în care exista cârciuma cu încăierările ei, târgoveții, Curtea Domnească cu războaiele mocnind pe la colțuri sau tarabele strâmbe cu ouă, colaci, mere și pânză proastă înșirate de-a lungul malului Dâmboviței, prin fața Palatului Voievodal.

Scoaterea leproșilor din lume și petrecerea lor până în leprozerie era de fiecare dată motiv de mare însuflețire pentru oraș. În trupurile mușcate și ciuntite de boală sălășluia sursa întunecată a răului din lume. Acolo, în palmele acelea rămase fără degete, în chipurile de pe care nasurile căzuseră, se ascundea diavolul, de acolo îi ispitea pe ei, oameni curați și sănătoși, la rele și păcătoșenii.

Se simțeau izbăviți la trecerea procesiunii ce scotea leproșii din cetate. Răul fusese descoperit și se scurgea acum în afara orașului. Casele lor fuseseră luate de la ei și date unor oameni sănătoși. Pământurile lor fuseseră luate. Tot ceea ce avuseseră vreodată trecea în stăpânirea celor nevătămați, așa cum scria în legea țării. Singurul lucru care nu le fusese luat și încă îi mai arăta ca aparținând lumii oamenilor era căsnicia. Aveau dreptul să se căsătorească între ei acolo, în leprozeriile lor.

După rânduielile cele noi, pentru ca leproșii să nu mai sufere de foame ca în trecut și să năvălească noaptea prin târg, la furat, fiecare leprozerie fusese dată câte unui sat învecinat. În schimbul scutirii de toate birurile, ai satului trebuiau să are țarinile leprozeriei, să le semene, să strângă roadele și să se îngrijească de animalele lor.

— Descuie ușa, jupâne! se rugară cei din cârciuma acum liniștită, strânsă toată la ochiurile de geam. Lasă-ne să-i vedem.

— Câte doi taleri de fiecare, spuse cârciumarul. Toți ați mâncat și ați băut. Cine vrea să iasă, costă doi taleri.

Cumințiți de apropierea nefârtatului cel spurcat, uita-i-s-ar numele și șterge-i-s-ar urmele, oploșit în trupurile celor trei leproși, oamenii trecură unul câte unul prin fața cârciumarului, punând în palma lui banii și trecând apoi pragul, alăturându-se privitorilor din drum. De astăzi înainte, bolnavii aveau să poarte un zăbun până-n pământ, cu gluga trasă bine pe cap, stacojiu ca sângele uscat, cu care să apere ochii celor sănătoși de vederea putreziciunii, și un clopot din care trebuiau să sune, pentru ca oamenii să se ferească din calea lor.

Un țânc de câțiva ani alerga pe o margine a procesiunii, încercând să țină pasul și aruncând priviri curioase către leproși. Voia să vadă mâinile de pe care căzuseră degetele, dar mai cu seamă ar fi dorit să vadă un chip fără nas. Din adâncurile zăbunelor stacojii nu se ivea nimic pentru el. Ațâțat, țâncul se tot apleca din fugă, căutând pe sub glugi.

Unul dintre leproși îl zărise. În despicătura întunecată a glugii sticliseră doi ochi care îi părură copilului roșii. Alaiul se apropia de Dealul Lupeștilor, ieșirea din București. Din față, pe drumeagul ce ducea spre satul Cotrocenilor, se zărea mulțime apropiindu-se. Țâncul depășise procesiunea și mergea poticnit cu spatele, țintind cu privirea gluga stacojie care părea să adăpostească un duh nevăzut.

Când trecu pe lângă el, preotul scutură cu năduf cădelnița peste creștetul lui, înecând copilul în fum, ca să alunge din

el pe necuratul ce-l mâna. Mulțimea care le venea în întâmpinare îl îngrijora.

Ca să isprăvească odată bucuria aceasta a copilului care avea o zi captivantă, în vreme ce ei păşeau pentru ultima oară pe pământul celor sănătoşi, leprosul urmărit dădu la iveală mâinile cu cioturi negre în locul degetelor, îşi lăsă gluga pe spate şi aplecă spre ţânc un chip hâd, o faţă care părea să fi fost scufundată în apă opărită.

Avea nas, dar pe el înfloriseră porcoaie de carne încălecate unele peste altele, ca şi cum cineva îi aruncase în faţă un pumn de mazăre, iar boabele rămăseseră lipite acolo. Nu avea în schimb buze, iar dinţii mâncaţi de stricăciune rămăseseră la vedere şi opriră acum respiraţia copilului, care nu-şi mai putu lua ochii de la ei.

— Gluga! Gluga! se ridicară din mulţime strigăte speriate, iar oamenii îi arătau preotului, cu zeci de degete acuzatoare, îndrăzneala leprosului.

Bătrânul se întoarse cu iuţeala unui tânăr şi ridică toiagul, ca Moise care porunceşte apelor. Alaiul se opri. Mulţimea care se apropia dinspre satul Cotrocenilor ajunsese suficient de aproape ca să se desluşească zăbunele stacojii. Leproşii ieşiseră din leprozerie şi veneau către Bucureşti. Mersul lor avea ceva din alunecarea ceţurilor peste ape. O încetineală şi un fel de nemişcare, ca şi cum ei ar fi stat pe loc şi drumul s-ar fi mişcat pe lângă ei.

Printre târgoveţi se stârni o viermuială de stup zgândărit. Ţâncul se urcă pe un butoi de sub streaşina unei case, îşi încolăci mâinile şi picioarele în jurul burlanului pentru apa de ploaie şi se cocoţă cam de-un cot, apoi puse piciorul pe cerceveaua de sus a unei ferestre deschise şi urcă pe acoperiş. De acolo privea cu însufleţire când la bucureşteni, când la leproşi.

O vreme, oamenii ameninţaseră cu pumnii ridicaţi această invazie a morţilor vii. Se aplecaseră apoi şi culeseseră de pe marginile drumului pietre pe care le aruncară spre ceilalţi. Cei trei leproşi care tocmai erau scoşi din oraş îşi lepădară

zăbunele, arătându-se soarelui așa cum erau. Oamenii se retraseră cu toată iuțeala și un cerc larg se căscă în jurul lor.

Pricepând că aceasta era puterea lor, mulțimea de leproși care ajunseseră acum la câțiva pași de târgoveți își lepădară la rândul lor zăbunele. Oamenii lăsară să le scape pietrele din mâini și se risipiră pe ulițele târgului, spărgând procesiunea. Leproșii trecură unul câte unul prin fața preotului, care-și lăsase toiagul cu vârful în pământ și uitase să mai cădelnițeze, și intrară în București.

În Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, semnele anului fuseseră clare. Aveau să se nască prunci cu noroc și cu loc de cinste între oameni. Semințele să se semene mai de timpuriu, anunțaseră călugării cei ascunși în păduri. Poame vor fi din belșug, dar pește puțin. Primăvara, vița va avea sminteală. Șoareci mulți și ape rele. Oamenii au dorit să știe dacă apele rele înseamnă inundații sau fântâni otrăvite, dar călugării s-au înfuriat, au închis Gromovnicul și au intrat înapoi în pădurile dese din care ieșiseră.

Cartea mai vorbea și despre înmulțirea bolii trimise de Dumnezeu ereticilor și păcătoșilor, lepra. Dar lucrurile s-au arătat a fi mult mai neobișnuite decât prezicerile. Ori poate că tocmai prezicerea a stârnit atâta răzmeriță și frământare prin leprozeriile care lânceziseră până atunci într-o viață tăcută, nevăzută, aproape inexistentă. Încurajați, se pare, de semnele anului, nădăjduind că li se va face dreptate, că își vor primi înapoi pământurile, casele și animalele, poate nădăjduind în taină că leproșii vor moșteni pământul, că a sosit în sfârșit vremea ca ei să locuiască în cetăți, iar cei sănătoși în afara zidurilor, au ieșit de sub porunca domnească.

— S-au scos oștenii pentru stingerea pricinii, Măria Ta, îi spusese în dimineața aceea Ioan Norocea din Răzvad Chiajnei, povestindu-i despre răzmerița leproșilor.

— Parcă am spus să nu se scoată oștenii, vornice, îi răspunsese Chiajna. Era o treabă pentru pârcălabul cetății, nu pentru tine. Ne trebuie alt pârcălab? Nu știe ce are de făcut?

În sala tronului se adunase sfatul cel mic, de taină. Era încă iarnă, dar nu se făcuse focul, după porunca Chiajnei, pentru că sfatul de taină se întâlnea aici numai o dată la începutul fiecărei săptămâni, pentru cel mult o jumătate de ceas. Ascuns cu totul în gulerul bogat de blană al mantiei sale voievodale, cu coroana pe cap, pentru ca toate hotărârile luate aici să fie îndeplinite cu sfințenie, Petru stătea pe tron, legănându-și un picior și scoțând din când în când aburi pe gură atunci când nu-l vedea mama sa.

În picioare de-a dreapta tronului, Chiajna cerea socoteală marilor dregători pentru săptămâna ce trecuse. Un gând care părea nesupus și defăimător se ivi în mintea lui Ioan Norocea din Răzvad: din pieptul Doamnei nu ieșeau aburi calzi atunci când vorbea. Izul înțepător de lapte acrit al trădării din observația aceasta făcu pe Marele Vornic să strâmbe din nas, deopotrivă îngrețoșat și speriat de lucrurile care se puteau petrece în mintea lui. Ioan Norocea se întreba dacă în capul celorlalți este vreodată liniște. Gândurile lui se războiau veșnic între ele. Unele nici nu păreau să fie ale lui. Se temea însă să verifice nelămurirea aceasta cu întrebări.

— Pârcălabul cetății trebuie înlocuit, spuse el. Nu s-a descurcat.

— Au murit leproși? întrebă Chiajna.

— Nu mulți. După primii căzuți, toți ceilalți au rupt-o la fugă înapoi, spre lazaretul lor. Să fie pedepsiți?

— Nu sunt deja, vornice? îl privi Chiajna drept în luminile ochilor, ca și cum ar fi așteptat de la el să înțeleagă și alte lucruri, ascunse. Lasă-i păcatelor, că se uită Dumnezeu la noi. Gata pentru astăzi, hotărî ea apoi brusc, iar dregătorii de față scoaseră prelung tot aerul din piept, ușurați.

Chiajna nu-și putu lua gândul de la leproșii cetății tot restul zilei. Îi stârnea interesul hotarul acesta clar, atât de bine delimitat, dintre ei și oamenii sănătoși. Curați. Erau

două lumi diferite, care nu se puteau amesteca nici măcar atunci când leprozeriile năvăleau în oraș. O pieliță invizibilă separa fiecare bolnav, păstrându-i contururile, făcându-l imposibil de topit în marea caldă a celor nevătămați. Un mare stăvilar de netrecut între unii și ceilalți. Separarea. Ruptura. O ruptură ca cea pe care bătăliile o așază între cei care au luat parte la ele și cei care au rămas acasă. O mireasmă cu care suflarea morții părea să fi impregnat pe toți cei care fuseseră atunci pe câmpurile Românești, Șerbănești, Boianului, ușor de adulmecat și greu de suportat de cei care fuseseră feriți de ea.

Ruptura aceasta o despărțise pe Chiajna de jupânesele din suita sa, așezând-o mai degrabă în tagma bărbaților luptători. Se regăsea numai în mijlocul oștenilor. Preocupările doamnelor i se păreau lipsite de sens, ca ale pruncilor care-și pierd zilele cu jocuri neînsemnate, în timp ce adevărata viață curge pe deasupra capetelor lor. Își aminti cu tristețe zilele în care citea cronica lui Macarie, necăjindu-l cu întrebări de copil firoscos:

— Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie? Dacă am să îmbrac cămașă de zale și am să mă bat în lupte, atunci ai să scrii și despre mine, așa-i?

Nu mai simțea astăzi nevoia de a însemna fapta într-o cronică. Cronicile erau deșertăciune. Să lași o moștenire în urma ta era deșertăciune. Totul era zădărnicie. Singurul adevăr al vieții era moartea. Ea îi atinge și pe cei care scapă cu viață din bătălie. Îi schimbă, însemnându-i ca fiind ai ei pentru totdeauna, numai pentru că au fost martori la lucrarea ei. Un soi ciudat de sfinți negri, triști și cu aripile rupte.

Pe lângă morțile soților lor, acesta era încă un lucru pe care fostele druște îl reproșau Chiajnei: o schimbare pe care o simțeau definitivă. O trecere pe care ea o făcuse fără ele, iar ele nu ar mai fi putut-o urma de acum înainte în locul acesta nou în care trecuse. Porțile locului acestuia se închiseseră în spatele ei. Intrase în lumea bărbaților. Fiecare tabără credea despre ceilalți că locuiesc în leprozerie: cei care se întorseseră de la

luptă despre cei rămași acasă. Cei rămași acasă despre cei întorși. Femeile despre bărbați. Bărbații despre femei.

Descoperirea rupturii o amărî pe Chiajna, dar pe sub nemulțumirea aceasta care o irita creștea o bucurie nouă. Semăna cu bucuria pe care o avusese la întâiul copil, un simțământ ca un fluture, ca un suflet înaripat care-i bătea în gât în ceasul deșteptării din somn, la gândul că începe o nouă zi într-o lume în care există copilul ei. Însăși lumea aceea, îmbogățită cu respirația Dobrei. Nădejdea luminoasă adusă de Dobra cu ea.

Același sentiment îl avea și acum. Gândul că se trezește într-o nouă zi în care are puterea deplină ridica o fericire pe sub tristețea ei. Meșterii îi așteptau poruncile pentru biserica cea nouă, acoperită cu plumb, ce avea să se ridice în capul podului Colentinei[1]. Dregătorii se adunau în fața ei, în sala tronului, ca să-și ia poruncile. Podul dinspre Tabaci se dresese. Podul de la Jitnița domnească se dresese. Podul Colentinei se dresese. Lui Ioan Norocea din Răzvad îi dăduse pe mână toată suflarea bărbătească a cetății, ca să-i învețe să lupte cu spada. Adăugase birului cinci aspri pentru toate acestea și pentru umplerea vistieriei golite de luptele purtate.

Îngrijea ciutăria domnească de pe Drumul Giurgiului ca și cum acolo s-ar fi aflat de fapt adevăratul mormânt al lui Mircea, un mormânt secret pe care-l știa numai ea, un loc ascuns în care el venea ca să o vadă și să o sfătuiască. De la moartea soțului său își luase obiceiul să vină aici numai singură. Ioan Norocea trimitea de fiecare dată pe urmele ei străji cărora însă ea nu le îngăduia să se apropie, așa că o urmau la o verstă distanță, înconjurând apoi ciutăria și așteptând, cu spatele la pădure și fața către locurile de unde ar fi putut apărea vrăjmașii, ca Doamna lor să isprăvească sfatul cu voievodul lor mort.

Pacea așternută în țară o tulbura. În jurul ei fusese dintotdeauna furtună. Își dusese viața opunând permanent o suprafață subțire de separare între ea și luptele zgomotoase

1. Mănăstirea Plumbuita a fost construită în primul an de domnie al lui Petru cel Tânăr.

din preajmă. Era poziția în care trăise: cu o palmă ridicată, întoarsă spre exterior, ținând furtuna la distanță, ca să poată gândi, plănui. Liniștea o deruta. Lipsa unei amenințări o făcea să nu se mai poată concentra. Simțea că se risipește ușor ca aburul în neclintirea din jur. Pacea îi era atât de necunoscută, apăsătoare și stranie, încât nu putea gândi în mijlocul ei. Uneori ar fi plâns, confuză. Biruința ei se transforma în vinovății neașteptate. Ape necunoscute vălureau în ea. Se mișca într-o lume străină, nefamiliară, pe care din nou – a câta oară, de când pășise pe pământurile Valahiei? – se vedea nevoită să o cucerească.

Hotărî să-și înceapă cuceririle cu doamnele sale. În vara anului aceluia al leproșilor le pofti să târguiască șaluri, cingători, șiruri de mărgăritare și de mărgean roșu de la Marula și femeile ei, care tocmai intraseră în București și aveau să-și întindă mărfurile în iatacurile Chiajnei. Pe deasupra meselor încărcate cu minunății, ea porni cu glas legănat, de poveste, o mărturisire cu care nădăjduia să descuie inimile doamnelor. Alexandra, care ajungea cu nasul chiar la marginea meselor, trăgea jos câte un șirag de mărgăritar și și-l răsucea de câteva ori în jurul gâtului, cercetându-se apoi cu seriozitate într-o oglinjoară venețiană furată tot de pe masă. Marula ascundea în pumnul dus la spate o bucățică de zahar pentru ea, așteptând ca Doamna Chiajna să isprăvească mai întâi de târguit.

— Chiar înainte de a muri, Mircea mi-a destăinuit că a pus să fie făcută ciutăria domnească pentru o vorbă pe care i-am spus-o în noaptea nunții noastre, începu Chiajna, apoi tăcu și prefiră printre degete ciucurii unui șal de mătase.

I se păru că nu a început de unde trebuia. Alexandra se lipi de piciorul ei cu răsfăț. Chiajna îi strânse nasul între degete, a joacă, și continuă:

— Eram toate împreună când am descoperit ciutăria, mai înainte ca ea să fie terminată, le reaminti ea.

Sunetele zilei aceleia de la începuturi năvăliră în mințile tuturor, proaspete ca atunci când se iviseră pentru prima oară pe lume. Auziră aievea ciocănitul ghionoaielor în scoarțe, copitele cailor bătând în rădăcini, șuierul frunzișului și

zvâcnetul unui animal într-o scorbură. Auziră din nou pădurea trosnind dureros, cu sunet de oase rupte.

— Și noi ne-am speriat atunci, nu am știut că este un copac tăiat și doborât la pământ, vedeam peste tot numai năluci, povestea fără grabă Chiajna, cum vorbești puilor pe care nu vrei să-i sperii.

Ilinca, cea mai mică dintre ele, întinse mâna și își strecură degetele pe sub un zăbranic de mătase. Ralu o lovi ușor peste degete, numai cât să dea drumul zăbranicului. Ea nu era încă pregătită pentru astfel de semne de apropiere a iertării. Smaragda cea veșnic neauzită își ridică ochii din pământ și dărui fiecăreia câte o privire: Ilincăi, Ralucăi, Chiajnei. Era cel mai cutezător gest pe care-l făcuse de când sosise în București. Privirile ei purtau dojeni foarte grăitoare.

— De când a murit Mircea, începu din nou Chiajna, apoi avu nevoie de o mică pauză, pentru că glasul i se frânse la numele lui, ele observară cu uimire, iar ea își lăsă slăbiciunea la vedere în fața lor, mi se întâmplă să-l găsesc în ciutărie. Nu înnebunesc. Știu încă să fac diferența între lumea aceasta și durerile din piept. Atâta doar că mi se limpezesc gândurile și capăt răspuns la întrebări atunci când sunt acolo, așa cum mi se întâmpla în preajma lui.

În spațiul dintre jupânesele sale se schimbă ceva. Aerul păru deodată mai cald în jurul lor. Alexandra descoperise pumnul ascuns la spate al Marulei și acum încerca din toate puterile să i-l deschidă, ridicându-i deget cu deget. Negustoreasa nu se lăsa, așteptând cu priviri rugătoare ca Chiajna să se uite la ele. Abia când capul Doamnei se plecă ușor a îngăduință, negustoreasa desfăcu pumnul și dădu la iveală boțul de dantelă în care începuse să se topească încet bucățica brună de zahăr.

— Din pricina aceasta am mers numai singură în ciutărie după moartea lui, isprăvi Chiajna. Mâine o să facem toate o plimbare până acolo, ca în vremea când sosiserăm numai de câteva zile aici.

Le porni în zori, pe când lumina era încă albastră. Le sili să-și alerge caii până acolo, pentru ca inimile lor să bată cu putere, sângele să le alerge cu iuțeală prin vene, iar ele să prindă curaj să vorbească. Păstrase un ultim dar pentru ele, o surpriză adusă de Marula de la Curtea Caterinei de Medici. Regele Franței murise cu două luni înaintea lui Mircea, iar Caterina de Medici domnea acum, din spatele tronului pe care era așezat fiul său de 15 ani. Asemănările dintre soarta sa și a acestei regine o făcuseră pe Chiajna să ceară mereu Marulei vești.

Podețul de o palmă, cu parmalâc din nuiele împletite și câte două trepte pe fiecare mal, băncile boierești cu spătare frumos cioplite, pârâul și smârcul mlăștinos din apropierea apei le primi ca și cum nu se întâmplase nimic între timp. În ciutăria devenită biserică după moartea voievodului își regăsiră sufletele lor de la 16-17 ani. Acolo, în spațiul acela pe care Chiajna însăși îl încărcase cu atâtea semnificații, un loc în care numai Dumnezeu putea fi singurul stăpân, făcând ca toate ființele omenești care pășeau în el să fie egale, fostele druște s-au simțit libere să spună.

I-au vorbit despre morțile soților lor. I-au povestit despre copiii lor rămași orfani de tați. Chiajna ar fi dorit să le amintească despre moșiile bogate pe care le dăruise acestor copii ai luptătorilor. Se îngrijise de fiecare orfan rămas de pe urma celor trei bătălii, nu numai de ai doamnelor ei. Ar fi dorit să le spună că le va găsi alți soți și va veghea ca ele să fie tratate așa cum se cade unor doamne din suita sa.

Ezită însă sub privirile lor de data aceasta drepte, fără teamă înfipte în mijlocul frunții ei, acuzatoare. Simțea nelămurit că nu despre moșii sau alți soți îi vorbeau doamnele sale. Poate despre inimi atunci, căci inimile erau pământurile unde Chiajna nu intra niciodată de bunăvoie, simțea acolo alte stăpâniri, mai înalte, care o intimidau. Presimțea acolo furtuni de lacrimi și durere scăpată de sub control și se ferea.

Le ascultă în tăcere până când ele isprăviră. Descoperi că și ei îi face bine să audă toate acele acuzații rostite, ca

și cum și-ar fi primit în sfârșit pedeapsa pentru partea ei de vină. După pedeapsă vine iertarea, iar Chiajna simțea cum vorbele lor ridică încet-încet de pe umerii ei povara grea a învinuirilor pe care și le adusese și singură până acum.

În loc de orice alt răspuns, scoase din săculețul de la cingătoare sticluța de parfum păstrată ca pe un secret pe care avea să-l împărtășească cu ele, o taină ce avea să le lege din nou, ca în tinerețe.

— Marula a adus o singură sticluță, le spuse. Se numește Apa Reginei. Va sta în odăile Smaragdei, unde ne vom întâlni în fiecare dimineață ca să ne parfumăm, după care ne vom începe ziua. Este sticluța noastră.

Ridică palma Smaragdei și așeză Apa Reginei în ea. După o ezitare de o clipă, Ilinca scoase dopul cu un gest care avea o urmă de dispreț în el. Miresme curate de bergamotă și obligeană se ridicară ca duhurile din sticluță, risipindu-se în pădurile din jur. Chiajna continuă să istorisească despre Renato Florentinul, parfumierul adus de regina Caterina de Medici cu ea la Curtea Franței atunci când fusese măritată. Renato venea din același oraș în care se născuse Caterina, Florența, și era meșter la fel de priceput în prepararea otrăvurilor. Fusese părăsit la naștere în pragul unei mănăstiri de călugări poticari, care crescuseră băiatul și-l învățaseră meșteșugul lor. S-a arătat atât de iscusit în distilarea uleiurilor din flori și plante aromate, încât a devenit protejatul familiei de Medici din Florența. Pe când Caterina de Medici era numai o copilă și tocmai se punea la cale nunta ei cu cel ce urma să devină regele Franței, Renato a amestecat aromele cele mai suave într-un parfum nou, făcut anume pentru mireasă.

— Se spune că între parfumeria lui și iatacurile Caterinei de Medici există un pasaj secret pe unde sunt aduse otrăvurile, istorisea Chiajna, rostind cuvintele foarte rar, ca și cum i-ar fi fost greu să înainteze prin poveste.

— Știm și noi un astfel de poticar de taină, adus de la casa părinților de cineva care s-a măritat departe, nu se putu abține să nu remarce jupâneasa Ralu. Care și-a adus cu el gândăceii din care prepară otravă și i-a pripășit prin frasini.

Care a știut să amestece prafuri și să facă un albastru nemaivăzut pentru cea mai dragă mănăstire a voievodului lui.

— Al nostru nu știe să facă parfumuri, surâse Smaragda, iar vorba ei stârni zâmbete tuturor.

Simplul fapt că ea glăsuise dădea o însemnătate înaltă clipei. Se isprăvise vrajba. Oferta Chiajnei fusese acceptată. Mai mult, Smaragda îl numise pe Lăcustă *al nostru*, unind grupul o dată în plus.

Nu se mai rosti nimic după cuvintele Smaragdei. Își trecură dopul pe după urechi, ascultară apa curgând peste pietre, încercară să ademenească o căprioară ieșită la marginea luminișului ca să vadă ce-i, mai trecură o dată podețul numai de dragul lui, apoi încălecară și se întoarseră la Palatul Voievodal. Chiajna se simțea despovărată. Le împăcase cu o poveste pentru care era datoare Marulei. Povestea, mai mult decât mărturisirile, sticluța aceea în sine sau acceptarea lor în ciutăria stăpânită de Mircea, povestea descuiase inimile doamnelor sale.

7069 de la Facerea Lumii

Anul ploilor

Povestea Dobrei. Nunta lui Petru

Ploile pe timp de noapte se aud ca fusurile vrăjitoarelor, era de părere Dobra. În Palatul Voievodal scufundat în întuneric se auzea numai susurul apei șiroind pe ferestre. Cuibărită în mijlocul patului, la lumina galbenă a unui sfeșnic cu o singură lumânare, cerceta listele cu moștenitorii Europei, poruncite de mama sa unui grămătic și șterpelite de ea, pe când toți ceilalți se retrăgeau pe la odăi pentru somn.

De la Sigismund, regele Poloniei, se aflau pe listă doar nepoți îndepărtați, căci regele nu avea copii. În dreptul lor, mama sa ceruse să fie trecute numele Marinei – cu un semn de întrebare – și al Alexandrei.

De la Ioan Zápolya, regele Ungariei, erau pe listă o verișoară și o nepoată, amândouă prea nevârstnice, alături de care grămăticul scrisese: de păstrat pentru mai târziu, pentru feciorii domnești cei mai mici, ori poate să se încheie logodne, cu înțelegerea ca pruncii să rămână deocamdată în familiile lor.

De la Filip al II-lea al Spaniei din Casa de Habsburg găsi deocamdată pe listă numai nepoții de soră și o notiță: regele este tânăr și abia a început să facă copii. Dedesubt, numele prințului de Asturia, fiul regelui, era tăiat cu o linie.

Dobra ridică ochii din hrisov și o vreme privi în lumânare. Povestea singurului fiu al regelui Spaniei era repetată adesea în palatele caselor domnitoare ale lumii. Ea însăși obișnuia

să înfioreze nopțile fraților săi cu ea, în verile calde când li se îngăduia să rămână pe afară până târziu. Se spunea că prințul pândește slujitorii, ascuns după uși, și se repede la ei cu sabia scoasă, făcându-i să scape din mâini tăvile și să o ia la fugă. Cei care-l serveau la masă aveau mereu degetele crestate cu cuțitul de prinț, care râdea zgomotos atunci când izbutea să mai adauge o crestătură. Sub patul din iatacul său erau adesea găsite animale sau păsări ucise. Crizele lui de furie izbucnite din senin făceau să răsune Alcázarul din Toledo, ca și cum ar fi fost asediat de oștiri întregi de strigoi.

Inima Dobrei bătu mai tare și obrazul ei păli atunci când îi întâlni numele pe listele mamei sale. Din fericire însă, moștenitorul puternicei Case de Habsburg nu ar fi fost menit niciodată pentru o alianță cu mărunta Casă a Drăculeștilor, așa că inima Dobrei se liniști. O pală de vânt iscată din întuneric izbi rafalele de ploaie de fereastră. Cercevelele zăngăniră ca și cum cineva ar fi dat să intre înăuntru. Draperiile se umflară ușor pe la poale, dar vântul nu mai dădu alt semn, așa că urșinicul se liniști. Ploaia de afară părea să țesă sorțile copiilor domnești, zeci de fusuri și suveici care lucrau neobosit, murmurând și șușotind ca babele care boscorodesc descântece.

Regele este tânăr? se miră un gând al Dobrei. Filip al Spaniei era apropiat de vârsta mamei sale, care împlinise 36 de ani. Dobra se gândea la mama sa ca la o bătrână. Nu poți fi tânăr după ce te-ai căsătorit și ai deja copii. Niciun părinte nu este tânăr. Tânără erau ea cu Petru și cu Marina, apoi doica cea mică a Alexandrei, fiul acela al năsturarului care luase locul fratelui său pentru o vreme și haimanalele care furau an de an corcodușe verzi de pe lângă zidurile de la răsărit ale Curții Domnești.

Mai întârzie o vreme asupra acestui gând pe care simțea că nu l-a isprăvit. Dacă mama sa era bătrână, cum era atunci bătrâna Maria Craiovescu, la care nici soarele nu se mai uita? Chiar dacă hotarul tinereții îi era foarte limpede – undeva sub 20 de ani și clar înainte de căsătorie –, trebuia totuși să

mai existe o diferențiere după aceea, ceva care să separe pe cei ca mama sa de cei ca bătrâna Maria Craiovescu.

Gândul o plictisi însă iute și Dobra se întoarse la listele pe care își căuta numele.

De la banul de Lugoj și Caransebeș, care de curând avea mari ambiții de a urca pe tronul Transilvaniei, rămas liber deocamdată, se afla pe listă o fiică. În dreptul ei era scris numele lui Petru. E drept că fata era cam mare pentru fratele ei, dar alianța ar fi fost foarte nimerită. Dacă banul Cherepovici ar fi urcat pe tronul Transilvaniei și ar fi rămas în continuare fără fii, atunci poate că odată fiul lui Petru ar fi putut stăpâni atât Valahia, cât și Transilvania.

De la sultanul Soliman găsi pe listă numele unui nepot, șahzadeaua Murad, și în odaie se făcu deodată frig. Dobra își strânse mai bine în jurul umerilor șalul de cașmir și își trase plapuma pe picioare. Grămăticul scrisese numele ei alături de al șahzadelei Murad, iar mama sa subliniase de două ori. Era încredințată că toate aceste sublinieri și tăieturi erau făcute de mâna ei, după ce grămăticul isprăvise lista. Nu-l cunoscuse pe nepotul acesta al sultanului atunci când locuiseră cu toții la Constantinopol. Știa însă că mama sa îl văzuse într-o vizită pe care o făcuse sultanei Roxelana. Murad avea pe atunci vreo 10 ani și o impresionase pe Chiajna, căreia i se păruse că vede semne în joaca prinților și prințeselor din Palatul Topkapı. Astăzi, șahzadeaua Murad rămăsese cel mai mare dintre nepoții lui Soliman. Era prințul unei case mai puternice decât aceea a Habsburgilor. Pentru ce îi păstrase atunci mama sa numele pe listă? Ce șanse erau ca moștenitorul Imperiului Otoman să o ceară pe ea de soție?

Ridică din umeri ca la încă una dintre nebuniile mamei sale, care uneori țesea cu toată seriozitatea planuri atât de îndrăznețe, încât speria Sfatul și Curtea, și trecu mai departe.

De la Cantacuzinii din Constantinopol se afla pe listă Andronic, pruncul care tocmai se năștea pe când ei ajungeau acolo și pentru care ea și sora sa, Marina, se ținuseră pe urmele mamei lor săptămâni în șir, ca să le ducă să vadă

copilul. Alături era scris din nou numele Alexandrei, născută în aceleași case și același an cu Andronic.

Tot de la Cantacuzini, grămăticul mai notase numele lui Ioan, fratele lui Mihail Cantacuzino, care era cam vârstnic, totuși necăsătorit, așa că Dobra înțelegea că trebuia să se afle pe listă. Din nou își văzu numele, numai că de data aceasta era urmat de un semn de întrebare. După semnul de întrebare urma numele Marinei.

De la Patriarhul Constantinopolului văzu numele nepotului său, Stamate Paleologul, alături de care grămăticul scrisese pentru a treia oară ambele lor nume, al său și al surorii sale.

Lista se isprăvea aici. Dobra întoarse hrisovul pe toate părțile. De pe coridor i se păru că vine sunet de pași, mai mult o bănuială decât un sunet, o bătaie sărită de inima ei, ca și cum ceva nevăzut o tulburase. Ascultă privind în întuneric. Ploaia se oprise, iar afară se așternuse liniștea. O pietricică se lovi cu un zgomot mic de podele ori poate o ultimă picătură de apă căzu pe pervaz. Cineva respira în apropiere.

Cu gesturi iuți, Dobra își trase în picioare colțunii de lână aflați jos, pe blana de urs din fața patului, și ieși în coridorul întunecat. Undeva, în capăt, se zărea o geană de lumină de la o lumânare aprinsă pesemne după colț, apoi dispăru. Închise ușa în spatele ei și porni într-acolo, în grabă. Colțunii îi alunecau pe podelele smălțuite. La cei din urmă pași, chiar înainte de a ajunge în punctul unde coridorul cotea, își luă avânt și se lăsă să alunece ca iarna, pe ghețuș. Nu ajunse la vreme ca să-l vadă pe cel care purta lumânarea. Geana de lumină dispăru din nou în capătul coridorului. Știa însă acum unde merge. Era drumul către intrarea din față a caselor domnești.

Atunci când ajunse, în pragul ușilor deschise văzu spatele străjerilor care blocau intrarea și auzi de afară glasuri înăbușite. Un copil de casă care purtase lumânarea aprinsă de-a lungul coridoarelor tocmai se strecurase printre ei și Dobra îl auzi șoptind cuiva aflat în curte:

— Dorm. Eu nu-i trezesc. O să vă primească dimineață, ca pe toată lumea.

— Cine este căpitanul gărzii? auzi de dincolo de umerii străjerilor un glas stăpânit, calm, de femeie. Nu vorbesc cu copiii de casă.

Ultimele cuvinte fuseseră rostite atât de încet, încât Dobra avu senzația că femeia le spusese numai pentru ea însăși. Ceru străjerilor să-i facă loc, păși peste prag și rămase în capul scărilor, cu bărbia mai ridicată decât ar fi cerut-o poziția trupului ei, privind din această pricină cu pleoapele pe jumătate coborâte pe cei din curte.

O mână de rândași, câțiva oșteni și copilul de casă care ridicase lumânarea deasupra capului înconjuraseră un cal rupt de osteneală, care scotea aburi groși pe nări în noaptea rece de noiembrie. În șa se afla o femeie mai frumoasă decât toate jupânițele, domnițele, prințesele și cadânele pe care le văzuse Dobra vreodată. Era acoperită cu o mantie de ploaie cu gluga lăsată de spate și purta în fața ei, călare, un copil. Apa șiroia din hainele lor. Copilul strănuta din când în când, trăgându-și apoi nasul roșu din pricina frigului, a drumului pe care-l făcuse prin ploaie ori a guturaiului pe care-l prinsese.

— Tu ești Dobra, spuse femeia. Când ai mișcat pentru prima dată în pântecele surorii mele, ea privea la jupânițele din suita ei, care traversau lacul înghețat al Snagovului, un șirag de caftane îmblănite care se întindea printre știoalnele pescarilor din sat.

Bărbia Dobrei coborî la înălțimea normală. Ochii ei căzură o clipă asupra copilului. Calul lovi cu copita în pământ și scutură capul, făcând dârlogii să sune.

— Treziți-o pe mama! porunci ea scurt, cu glasul cu care odinioară Chiajna luase în stăpânire această curte. Aprindeți toate torțele în palat! Faceți focul în iatacul bun de lângă al meu! Duceți calul la grajduri!

Oamenii se risipiră după poruncile ei. Un oștean îi ajută pe Ruxandra și fiul său să descalece.

— Semeni cu ea, îi spuse Dobrei cu un surâs obosit, atunci când trecu pe lângă ea.

— Bun venit, mătușă, zâmbi la rândul ei, încântată de cuvintele Ruxandrei.

Toată Curtea Domnească se trezi, începând cu Chiajna și isprăvind cu cea mai neînsemnată slujnică de la bucătării, care avea sarcina de a curăța cenușa din sobă. Se aprinseră focurile în toate odăile. Argații aduceau neîncetat coșuri cu lemne de afară, bătând din picioare îndelung mai înainte de a trece pragurile, ca să lepede noroiul pe împletiturile de iută așternute în fața intrării. Bucuria revederii dintre Chiajna și Ruxandra molipsise pe toată lumea, punând multă îndrăzneală în slujitori și îngăduință în stăpâni.

— Ferește un pic, Măria Ta, să întind ștergarul ăsta pe masă ca să pună fata de-ale gurii pentru oaspeți, spunea o bucătăreasă care nu cutezase în viața ei să se adreseze Doamnei Țării.

— Cum te cheamă, măi copile? întreba Chiajna, vorbind pentru cea dintâi oară unui copil de casă.

— Ionuț, răspundea băiatul cu mândrie.

— Ionuț, să mai aduci niște lumânări, ca să ne vedem la față.

Numai pentru faptul că Doamna îl privise și-i rostise numele, băiatul le-ar fi adus și din grădina zmeilor, dacă ar fi fost nevoie. Lucrurile se petreceau ca într-un conac boieresc de la țară. Fără poruncă, femeile de la iatacuri scoaseră straie uscate de-ale Chiajnei pentru Ruxandra și de-ale feciorilor domnești pentru fiul lui Lăpușneanu. Imaginea micului Bogdan înveșmântat în cămașă și tunică cu mânecile prea lungi pentru el, suflecate, cu umerii căzuți și poalele trecându-i de genunchi înduioșă pe toată lumea.

Deocamdată ocoleau motivul acestei vizite neașteptate. Cu toții știau că nu putea fi vorba decât despre nenorociri, moarte, trădări, vrăjmași și primejdii. Amândouă surorile păreau însă hotărâte să nu lase toate acestea să le otrăvească momentul revederii.

Nu semănau deloc, dar obrajii la fel de îmbujorați și calzi, ochii umezi, aflați chiar la granița de a scăpa din ei o lacrimă, zâmbetele largi și felul în care căutau întruna să se atingă

una pe alta le dădea un aer comun de familie. Nu puteau fi decât surori, cu toate că una era înaltă și mlădie ca un lujer de floare, iar cealaltă mai degrabă mică de stat și cu o atitudine de luptător, una avea pielea de un alb-siniliu atât de rece, încât te ducea cu gândul la cerul înghețat al zilelor de iarnă, cealaltă o avea măslinie și caldă, ca a grecilor de odinioară, bătuți de soare pe punțile corăbiilor.

Numai pentru o singură poruncă ieși Chiajna din pacea și bucuria clipei. O dădu în taină, apoi se întoarse la odaia plină de copii:

— Hatmane, trezește toată garnizoana cetății. Pază ca în vreme de primejdie. Nu intră nimeni, orice hrisoave sau inele cu peceți ar arăta. Consideră că Palatul Voievodal este asediat până când o să-ți dau altă poruncă.

Dobra și Marina se îngrămădiseră amândouă în același jilț, ridicându-și picioarele sub ele și sprijinindu-și genunchii unii de alții. O slujnică bătrână și atât de grasă, încât mergea legănându-se de pe un picior pe altul le acoperi cu o velință moale, împletită din lână. Vârî marginile velinței pe la încheieturile jilțului, mergând mărunt cu palmele împrejurul fetelor. La sfârșit le atinse obrajii ușor cu vârful degetelor, ca orice bunică, fără să simtă că e prea îndrăzneață.

— Copii și ei, șopti numai pentru ea, gândind că oricând copilele s-ar putea afla în locul fugarei de astăzi.

Mircea și Radu, băieții mai mici ai Chiajnei, aduseseră de prin iatacurile lor căluții ciopliți, săbiile de lemn și prâsnelele din os, împingându-le pe toate către micul Bogdan, așezat pe blană, în fața focului. Petru preluase conducerea cetei de băieți și încerca acum să organizeze lucrurile:

— Nu i le mai împingeți pe toate deodată, că-l speriați, nu vedeți că e mai mic? Dă-i numai un căluț și arată-i cum te joci cu el.

— Am și eu căluți ciopliți, spuse Bogdan, strănutând din când în când. Știu să mă joc cu ei. Am acasă mulți, dacă vreau, îmi fac oștiri.

— Du-te, Radule, și adu toți caii, să facem două oștiri, spuse Petru celui mai mic dintre frații săi. Dăm blana la o parte și ne facem câmp de luptă.

Alexandra coborî de pe genunchii mamei sale, se apropie de băieți și îi întinse lui Bogdan păpușa ei de Nürnberg cu capul de porțelan spart, cu chipul brăzdat de o cicatrice lungă și urâtă, ca a unui luptător încercat, păpușă de fetiță cu frați.

— Asta era prințesa și voi o salvați, propuse ea.

De sub rochia păpușii curgea un fir subțire de rumeguș și fetița o întoarse iute cu capul în jos, așa cum o purta de obicei.

Pe singurul divan din odaie, Chiajna și Ruxandra se strânseseră una în alta și priveau la toate acestea. După ce bănuielile lui Lăpușneanu se mai potoliseră și el slăbise paza asupra soției sale, surorile își scriseseră adesea, povestindu-și viețile atât cât se putea, ținând seama că vodă era cel dintâi care le citea, și pe cele care soseau, și pe cele care plecau. Cu toate acestea, adevărurile cele mai importante abia acum simțeau că și le transmit, prin umerii și șoldurile strâns lipite, prin brațele petrecute în jurul taliilor și prin tâmplele pe care și le lipeau la răstimpuri. Curgea de la una la cealaltă același suflet, umplând toate golurile care se iviseră de-a lungul anilor cât fuseseră despărțite.

— Șarpele veninos de Eraclide, pe care noi l-am primit în casa noastră și l-am încălzit la sân, a venit cu oaste și l-a biruit pe Lăpușneanu, începu Ruxandra să istorisească. Lăpușneanu a fugit în Cetatea Chiliei, ca să ceară ajutor de la sultan, câteva ortale de ieniceri cu care să se întoarcă la Suceava și să scoată pe nemernic de acolo, iar eu cu copilul am ieșit din cetate prin hrube.

Chiajna îi luă mâna în poala ei și i-o strânse a încurajare. I-o strânse bărbătește, pentru ca Ruxandra să înțeleagă că aici, la curtea Valahiei, se află în siguranță.

— Mă tem însă că e deja înțeles cu turcii, continuă Ruxandra. Pesemne că firmanul de domnie o fi pe drum de acum. Asta înseamnă că viața lui Bogdan e în primejdie, Chiajna. O să vină după el.

Glasul ei nu se frânse, cu toate că era pentru prima oară când rostea teama aceasta cu voce tare. Obrazul îi păli însă

și mai mult, devenind ca al păpușii din mâna Alexandrei. Pe podele, în fața focului, Bogdan se lupta amarnic cu câte un căluț în fiecare mână, încercând să respingă atacul cailor verișorilor săi. Petru era în oastea lui. Prințesa nu fusese primită în joc, așa că Alexandra se refugiase pe genunchii surorilor ei, clădind în jilțul acela un munte de domnițe.

— Trage-ți sufletul în liniște, îi spuse Chiajna. Poruncile au fost date deja. Curtea Domnească este împrejmuită cu șiruri de străjeri. Arcașii sunt în turnuri. Am închis granița cu Moldova, nu mai trece nimeni pe la vămi. Câteva zile stăm liniștite. Trage-ți sufletul. Bea din vinul ăsta roșu. Nu te mai gândi. Ești la mine acum.

Își petrecură restul nopții aceleia împreună. De la o vreme, Bogdan și Radu adormiră pe blana din fața vetrei, cu câte un cal de lemn în fiecare mână. Alexandra adormise în brațele surorilor ei, iar Marina moțăia cu capul pe umărul Dobrei. Lemnele trosneau în vatră, noaptea se risipea încet, iar glasurile istorisind ale Chiajnei și Ruxandrei așterneau lințolii de poveste peste odaia încălzită de respirațiile înmiresmate ale atâtor copii.

Zorii se revărsară cenușii. Ploaia porni din nou, preschimbându-se iute în ninsoare, iar fulgii mari ca niște fluturi deșteptară copiii, prin vraja tainică pe care zăpezile o șoptesc pruncilor, și îi aduse la ferestre, cu ochii cârpiți de somn. Până la amiază, Curtea Domnească dispăruse sub o plapumă albă. Drumul Bogdanului și toate potecile lăturalnice către Moldova fuseseră acoperite de zăpadă. Toate urmele Ruxandrei fuseseră șterse. Ea îl simți pe Dumnezeu de partea ei și, pe când copiii erau așezați în jurul mesei pentru prânzișor, căzu într-un somn din care se mai trezi abia a doua zi dimineață.

Ruxandra și fiul său intrară curând în viața casei, deprinzându-i rânduielile și potrivindu-se tot mai bine. Zilele blânde se sfârșiră însă iute. Din Moldova sosi vestea că Eraclide primise firmanul de numire de la Constantinopol. Își spusese Ioan Despot-Vodă și își plăsmuise niște strămoși din Casa Brancovici.

— S-a dat drept rudă cu mine, ca să poată pătrunde în Suceava, spuse Ruxandra. L-am primit ca pe un văr. Am aflat apoi că nu e deloc de neam nobil. Un vântură-lume, un împușcă-vânt. Fiu de marinar grec. Marinar! se aprindea Ruxandra povestind, iar Chiajna descoperea cu uimire în fiecare gest și cuvânt pe sora sa, necunoscută, rănită, înfricoșată, curajoasă, neprețuită.

În tinerețe, Despot intrase în slujba unui principe grec lipsit de moștenitori, numit Eraclide, care îi lăsase averea pe patul de moarte. El însă măsluise hrisoavele și se dăduse drept fiul legitim al principelui, luându-i numele, după care pornise să bată curțile împărătești ale Europei. Ruxandra istorisea tot ce aflase, măsurând iatacul cu pași largi. Lumina se așeza pe ea altfel decât pe toți ceilalți oameni. Spațiul părea să se însuflețească de bucurie atunci când ea pășea în el. O fericire să o privești, își spunea Chiajna.

Mai întâi, Despot intrase la Curtea Regelui Franței, apoi la cea a lui Carol Quintul, care curând avea să-l numească conte palatin, bazându-se pe măsluitul său titlu de principe. Mereu nemulțumit de poziția sa, trecuse pe la curțile Germaniei, Danemarcei, Prusiei și Poloniei. Atunci când fusese primit de Lăpușneanu în Cetatea Sucevei, ca văr al Ruxandrei, Despot deja avea un plan pentru a se urca pe tron.

— S-a înhăitat cu fățarnicul și necredinciosul boier Moțoc, mare vornic, alt șarpe încălzit de noi la sân! isprăvi Ruxandra, iar Chiajnei îi reveni în minte o întrebare pe care și-o tot pusese de când începuse sora sa să povestească.

— Îi spui Lăpușneanu atunci când vorbești despre el, spuse ea zâmbind.

— Cum altfel să-i spun? Îl cheamă ca pe tatăl nostru. Eu nu rostesc numele acesta în casa lui tata, ca să chem pe cel care a ucis-o pe mama, iar pe mine...

Tăcu. Se oprise brusc, ca atunci când dai de o piatră pe drum. Vorba nerostită răsună în mintea amândurora, iar fraza neterminată rămase fluturând ca o pânză sfâșiată între ele.

— Așa îi spui și atunci când vorbiți unul cu altul? mai dori să știe Chiajna.

— Nu prea vorbim, răspunse Ruxandra. Și atunci când o facem nu-i spun în niciun fel.

Veștile rele soseau ca o ploaie de pucioasă din Moldova: Despot plănuia să ridice o școală protestantă, făcând boierii să se teamă că el va da țara pe mâna luteranilor. Începuse deja să bată monedă cu chipul lui din aurul și argintul bisericilor ortodoxe, mâniind toată tagma preoțească. Chiajna își aminti cuvintele lui Mircea: Lăpușneanu trebuie să rămână pe tron.

În Franța, tânărul rege murise la numai 15 ani. Caterina de Medici îl așezase pe tron pe cel de-al doilea fiu al său, dar în țară începuse un război deschis între hughenoți și catolici. Jumătate din Franța nu se mai supunea Casei Regale.

Vestea morții tânărului rege o înspăimântase pe Chiajna, care privea cu teamă când la Petru, când la Mircea. Își petrecea vremea înșirând în minte deosebirile dintre ea și Caterina de Medici, ca să se convingă că sorțile lor nu sunt înlănțuite într-un șir de asemănări și coincidențe, nu tot ceea ce se petrece în viața reginei Franței avea să se petreacă în scurtă vreme și în a ei. În casele domnești pluteau plăsmuiri născute din temerile celor două surori pentru viețile copiilor lor.

Așa cum se întâmplă adesea cu fetele de vârsta ei, aflate în căutarea unei înlocuitoare pentru mama pe care o acuză și o resping, Dobra o îndrăgi pe loc pe mătușa sa. Îi făcu cele mai tainice mărturisiri și îi puse cele mai necuviincioase întrebări, lucruri care îi munceau mintea de la o vreme. De ce se tem femeile de bărbați? De ce plâng miresele? Cât timp o să mai aibă piatră la sân? Se va putea mărita cu fiul de voievod care o va cere, dacă ei îi place de un tânăr căpitan din garda Curții Domnești? Dar dacă îi plac doi? Este adevărat că, după nuntă, miresei încetează să-i mai placă orice alt bărbat și se îndrăgostește de soțul ei? De ce femeile și bărbații nu iubesc la fel? Cum se face că, după nuntă, bărbații continuă să se îndrăgostească de alte femei? Doamnele din suita mamei sale spuneau că ele sunt vinovate, femeile acelea, și atunci Dobra ar fi dorit să știe cum fac ele pentru ca un bărbat să se îndrăgostească de ele.

— Dobra? întrebase neîncrezătoare Chiajna, atunci când sora sa îi adusese toate acestea la cunoștință. Dobra mea a întrebat asta? Ești sigură? Nu seamănă cu niște gânduri și cuvinte de-ale ei.

— Dobra ta nu este cine crezi tu că este, îi răspunse Ruxandra. Nici tu nu erai cine credea mama că erai. Și nici eu, asta s-a văzut foarte limpede.

Listele cu moștenitorii Europei erau desfășurate între ele. Chiajna hotărâse că a sosit vremea să facă cel de-al doilea pas și o trimisese pe Marula după daruri: blănuri scumpe din Moscova, catifea de la țesătoriile venețiene, săbii de Toledo și inele de la atelierele bijutierilor florentini. De pe liste fusese aleasă Elena Cherepovici pentru Petru, iar cufărul cu primele daruri era pregătit să plece spre Sibiu, la banul Lugojului și Caransebeșului. Chiajna și-l amintea de pe vremea când banul fusese oaspete la nunta ei. Fusese găzduit atunci în Casele Domnești din Iași, iar Doamna Elena o certase pentru că străbătuse coridoarele, în zori, numai în cămașă de noapte, riscând să fie văzută de oaspeți. O chinuia o întrebare în dimineața aceea: ce este de făcut în noaptea nunții? Primejdios de apropiată de întrebările cu care astăzi Dobra o sâcâia pe Ruxandra. Nu simțea vremurile acelea de demult ca pe propriul trecut, aparținându-i. Mai degrabă avea senzația că feluritele vârste prin care trecuse erau niște țări care rămăseseră pe loc și pe care aveau să le locuiască, pe rând, toți copiii ei. Dobra era cea dintâi care ieșise din prima țară – copilăria. Din experiența ei, nimic bun nu urma după asta.

— O mai știi pe baba mea? întrebă, răsucind hrisovul cu posibili pretendenți și legându-l cu un capăt de sfoară.

— Doica ta bătrână, spuse Ruxandra.

— Îmi spunea mereu că la naștere omul primește o cupă de fiere și un degetar de miere. Trebuie să ai grijă să întinzi mierea cât mai mult, ca să-ți ajungă cât ține fierea.

Ruxandra bănuia legătura dintre cuvintele Chiajnei și tot ce discutaseră până atunci. În clipe ca aceasta, când sora sa ocolea să-i vorbească despre toată durerea din viața sa,

Ruxandra o simțea mult mai mică decât ea, cerând mut ajutor pentru poveri pe care nici măcar ei însăși nu și le lămurise în cuvinte, pentru că nu ar fi putut rămâne în picioare sub greutatea lor.

— Să te uiți la copii când se joacă, râzând, și mai cu seamă să fie copiii tăi e cel mai liniștitor lucru din lume, mai spuse Chiajna. Asta e mierea. Dacă ai amintirea asta, atunci cu ea în gând poți trece prin orice. O poți întinde ca să dureze cât ține fierea. Trebuie doar să ai grijă să-i privești la momentul potrivit.

Într-una din seri, pe când culcau copiii, trecând din iatac în iatac ca să se asigure că doicile au stins lumânările și se află fiecare la locul său, nu strânse toate ciopor la clevetală, Dobra o întrebă pe Chiajna pe nepregătite:

— Mamă, la ce te uitai atunci când am mișcat eu pentru prima oară în burtă?

Erau singure pe un coridor strâmt și scurt care lega două iatacuri între ele. Chiajna ar fi putut întinde mâna ca să-i atingă umărul sau fruntea. Îi simțea apropierea ca pe o căldură în suflet, o chemare de care se temea. Nu-și mai atinsese fiica de când se ivise pe lume Petru. Nu avea nevoie să se întrebe de ce ca să știe, în adâncul inimii și fără cuvinte, că se teme de ea însăși, de slăbiciunea care ar fi muiat-o dacă s-ar fi lăsat pradă dezmierdării acestei fiice în care se recunoștea. Să mângâie pe Dobra ar fi însemnat să mângâie pe mica Chiajna, iar asta ar fi dezlegat băierile durerii. Simțea că nu s-ar mai fi ridicat din plâns.

— Eram în curtea Izvoranilor, pe malul Snagovului, în crucea iernii, îi răspunsese. Mă uitam la jupânesele Ralu, Ilinca și Smaragda cum trec lacul înghețat, una în spatele celeilalte. Mergeau cu teamă, fără să dezlipească tălpile de gheață. Tu ai mișcat chiar atunci când au trecut pe lângă o știoalnă înconjurată de pescari.

Întrebarea Dobrei deschisese ceva în ea, lăsând-o captivă într-o lume rotitoare de vechi răspunsuri nerostite, care se amestecau acum cu viața ei prezentă. Preț de o clipă i se

păru că totul ar fi putut fi foarte ușor. Să strângă în brațe pe Dobra. Să-i spună *draga mamei*.

Apoi înțelese că lucrurile acestea erau ușoare numai în preajma Ruxandrei, care părea să stăpânească fără efort lumea de emoții și sentimente pe care Chiajna fusese nevoită să o ferece adânc. După ce ea luptase cu sabia în mână, după ce ucisese și flămânzise alături de câteva mii de bărbați, cea mai puternică se dovedise a fi de fapt sora sa, care putea vorbi despre iubire și durere. Ea supusese lumea bărbaților. Ruxandra o supusese pe cea a femeilor. Slăbiciunea surorii sale era o putere pe care ea nu ar fi putut-o avea niciodată.

La mijlocul verii, boierul Moțoc apăru la porțile Curții Domnești, în fruntea unei delegații de dregători moldoveni înveșmântați în straie de sărbătoare, gătiți cu cepchene de felendreș încheiate în găitane, cu işlice înalte de catifea și inele pe toate degetele. Nu fură primiți de străjerii de la porți, așa că Moțoc și însoțitorii săi rămaseră câteva ceasuri dinaintea zidurilor, în fața târgoveților care se aduseră unii pe alții ca să vadă minunea și să aibă apoi ce povesti.

Chiajna, dezlănțuită dintr-odată într-o sfântă de furie care făcea draperiile odăilor să rămână fluturând multă vreme de pe urma trecerii ei pe acolo, porunci mai întâi să iasă oștirea și să-i alerge până la hotare, apoi să fie legați fedeleș și aruncați în temniță, apoi să urce arcașii în turnuri și să-i ia în cătarea săgeții.

Ioan Norocea din Răzvad trimise la ea pe soția sa, Stana, și pe jupânesele Raluca, Ilinca și Smaragda, ca să îmblânzească pe Doamna lor. Oricum ar fi ajuns pe tronul Moldovei, Despot era acum voievodul vecin și ar fi fost înțelept să afle mai întâi cu ce poruncă a sosit delegația.

— Sunt împodobiți ca pomul de Armindeni, Măria Ta, spuse el Chiajnei. Chiar și caii au panglici colorate împletite în coamă și salbe de zurgălăi la gât. Asta nu e delegație războinică. Nu se pleacă la război cu zurgălăi.

— Dar ce vor? întrebă Chiajna și Ioan Norocea știu atunci că el a câștigat.

Fu trimis în fața porților ca să întrebe pe boierul Moțoc ce dorește. Se întoarse cu răspunsul: au venit să ceară mâna domniței Dobra pentru voievodul lor. Doresc să fie primiți de Doamna Țării, ca să lase darurile și un răvaș de la Despot-Vodă cu cererea în căsătorie. De surprindere, ochii Chiajnei se măriră ca ai pisicilor pe întuneric. Sprâncenele ei se ridicară boltit, anunțând o nouă furie mocnind pe aproape. Nu deschise porțile Curții Domnești, iar boierul Moțoc și însoțitorii săi fură nevoiți să înnopteze într-un han din târg. În Palatul Voievodal nu dormiră decât copiii în noaptea aceea. Chiajna așează pe fiul său pe tron, pentru ca discuția să fie legiuită, apoi rămaseră la sfat până în zori.

— Am să primesc! Am să te răzbun, mătușă! spuse Dobra, care cumpănise iute lucrurile și pricepuse că ar putea fi momentul ei.

În numai câteva luni ar putea fi Doamna Moldovei, în loc să ia pe unul dintre Cantacuzinii ori Paleologii de pe listele mamei sale, cu sânge împărătesc, adevărat, dar deocamdată foarte departe de vreun tron.

Chiajna nu-i răspunse, făcând pe Dobra să se simtă lipsită de importanță.

— Am să primesc! se îmbățoșă fata, iar trăsăturile ei aspre semănară mai mult ca niciodată cu ale mamei sale. Am să-i fac un fiu, apoi pe Despot am să-l otrăvesc și am să domnesc pentru fiul meu până când el va împlini anii!

— Și dacă Lăpușneanu o să primească oaste și o să-și ia tronul înapoi? spuse Ruxandra mai mult pentru sora sa, pentru că simțea în încruntările ei că deja ia în considerare și posibilitatea de a-și mărita fiica cu Despot.

— Atunci am să fac o fată și o să o măritățm cu fiul tău, Bogdan, moștenitorul tronului, răspunse Dobra, bucuroasă că cineva a considerat-o îndeajuns de importantă ca să-i vorbească în sala tronului.

Prin ferestrele deschise se auzeau greierii de afară. Noaptea de vară era plină de sunete. Broaștele din malurile lutoase ale Dâmboviței, o bufniță din clopotnița bisericii domnești, câinii târgului care urlau la lună și un cocoș care anunța

miezul nopții și alunga strigoii înapoi în gropile din care obișnuiau să iasă la ceasul acela. Chiajna, care dăduse roată sălii tronului până atunci, pe gânduri, se opri în fața Ruxandrei și o privi fără o vorbă. Se hotărâse.

— Dacă i-o dai, vorbi Ruxandra, e ca și cum ai spune că soțul meu nu-și va recăpăta niciodată tronul.

— I-o pot promite numai, spuse Chiajna. Fata este încă nevârstnică, pot cere să mai fie lăsată un an în casa mea. Dacă totuși soțul tău nu va căpăta oaste de la sultan, nu e mai bine ca Despot să-mi fie ginere? Nu o cunoști pe Dobra, nu știi câte ar putea face pentru noi din Cetatea Sucevei.

Chipul Dobrei înflori ca un nufăr atunci când răsare soarele.

— Chiajna, ce ar mai putea face nepoata Dobra pentru mine odată ce ar fi Doamna Moldovei? ridică Ruxandra vocea. Doar nu vrei să spui că-mi va reda tronul. Că mi-l va ceda mie, renunțând ea la el. E fiica ta, Chiajna! Mai mult decât orice alt copil al vostru, ea este a ta din creștet până în tălpi.

— Și care este atunci sfatul tău, sora mea? îi răspunse la fel de aprins Chiajna. Ce zici să fac eu? Te-ai uitat pe liste? Ai văzut la cine aș putea spera pentru Dobra?

— Am văzut că ai scris în dreptul ei numele șahzadelei Murad, nepotul sultanului.

Ridicaseră glasul una la cealaltă. Pereții de piatră ai sălii tronului le întorceau strigătele cu ecou. De pe tronul său, Petru deveni dintr-odată atent.

— Am scris! strigă scurt ca o lovitură de bici Chiajna. E mult până acolo. Asta aș vrea, dar nu se poate. Și nu mi-ai răspuns la întrebare: ce mă sfătuiești să fac?

Se certaseră până dimineața. Se culcaseră sfădite. Chiajna căuta să descopere în doamna pribeagă ce apăruse noaptea la poarta ei pe mica Ruxandra, copila blândă ca lumina. Ruxandra căuta un răspuns la întrebarea Chiajnei. Știa și singură că Despot nu putea fi refuzat. Oastea cu care intrase în Moldova, ocupând tronul, se afla încă acolo. Nu era deloc o cerere în căsătorie, era o propunere de alianță. Dacă refuzi alianța, ceri război. Tronul atât de tânăr al Valahiei încă nu-și

revenise după luptele purtate de Chiajna. În niciun caz nu ar fi putut face față acum unui război cu Moldova plină de mercenari.

Se deșteptaseră după două ceasuri de somn, flămânde și îmbunate. Mâncaseră în tăcere tot ce le puseseră dinainte slujnicele de la bucătării. Întrebaseră de copii. Jucau nouă pietre în spatele fierăriilor, la marginea grădinilor lui Lăcustă, supravegheați de Dobra și Marina. Cerură să fie adusă Dobra. Ruxandra încă nu găsise un răspuns bun la întrebarea Chiajnei. Amândouă surorile înțelegeau că trebuie să tragă de timp cât se putea de mult, să înainteze cu pași foarte mici și să fie atente la toate semnele din jur. Inclusiv una la alta.

Se înveșmântară toate trei în rochii cu broderii complicate, încărcate cu dantele pe la mâneci, cu mantii țesute numai în fir și în mărgăritare curgând ca apele de pe umerii lor. Chemară Sfatul Țării, umplând sala tronului de boieri în giubele cu samur, încinși cu săbii pe care sticleau smaralde și rubine. Puseră coroana Valahiei pe capul lui Petru și-l așezară pe tronul țării. Înșirară străjeri cât ușa, cu fețele pline de urmele unor răni vechi, semn de vitejie și sălbăticie în luptă, de-a lungul tuturor coridoarelor.

Apoi puseră să fie chemat boierul Moțoc.

Delegația moldovenească înaintă cu pași șovăitori printre șirurile de boieri munteni. Nu mai aveau aceleași inimi ca în urmă cu o zi, când sosiseră făloși, așteptându-se ca Doamna Țării să se arate măgulită de cerere și nerăbdătoare să-și asigure pacea cu noul voievod. Își făcură plecăciunile dinaintea tronului, așezară cufărul cu daruri la picioarele lui Petru, îl deschiseră, răsfrângând peste marginile lui valurile de brocarturi și mătăsuri dinăuntru și înmânară un hrisov unui aprod.

— Cuvintele voievodului nostru, Ioan Despot-Vodă, se află înscrise acolo, Măria Ta, spuse Moțoc.

Aprodul rupse sigiliul și citi hrisovul. Încălcând rânduiala unei cereri în căsătorie și sărind peste primii pași, Despot spunea direct că dorește pe sora lui Petru-Vodă de soție și e pregătit să facă nunta într-o lună, pe cheltuiala lui.

— Mulțumim, răspunse Petru așa cum fusese învățat, după care făcu un semn din mână, arătând boierilor moldoveni că vizita se isprăvise și le cerea să plece.

Viețile pot fi uneori și conduse, nu numai trăite, era de părere Chiajna. De data aceasta însă soluția se arăta greu. În așteptarea ei, trimise în Cetatea Sucevei câteva blănuri, nimic deosebit, nimic ieșit din comun, un gest nelămurit din care s-ar fi putut înțelege și da, și nu. Despot răspunse cu un sipet plin cu giuvaiere, toate numai pentru Petru-Vodă și Dobra. Nimic pentru Chiajna.

A doua zi însă, o solie din Transilvania sosi la București, iar Chiajna se simți ceva mai îmbărbătată. Banul Lugojului și Caransebeșului acceptase darurile lui Petru pentru fiica sa și trimisese la rândul său un portret al fetei, pictat în interiorul unui medalion din jad cât oul de prepeliță, cu lănțug de aur pentru ca mirele să-l poată purta la chimir. Trimise așadar banului Cherepovici cufere pline cu daruri bogate, inelul de logodnă pentru mireasă și propunerea ca nunta să se facă vara viitoare. În taină, Chiajna trăgea nădejde ca până atunci banul să fie deja principe al Transilvaniei. După care îi răspunse lui Despot numai printr-un răvaș, neînsoțit de niciun dar. Logodna era acceptată, dar sora voievodului Valahiei avea să mai rămână doi ani acasă, până la împlinirea vârstei.

Dobra avea să împlinească vârsta în numai câteva săptămâni, dar anii fetelor sunt adesea măsluiți de părinți, știau asta și Chiajna, și Despot.

Un cârd de copii de casă coborau flamurile cu pajuri negre de pe pereții sălii tronului, chicotind și hârjonindu-se. Pesemne tocmai stinseseră lumânările de prin sfeșnice, pentru că în jur mirosea a seu ars. Chiajna dădu să se ridice din jilț, dar Petru, aflat pe tron, îi făcu semn să rămână pe loc.

Chicotelile copiilor de casă răsunau tot mai puternic, iar ea întoarse capul către ei și bătu tare din palme, ca să-i facă atenți:

— Șșșșșttttt! se încruntă la ei, dar apoi o vinovăție coplesitoare îi îngreună inima și Chiajna simți că ar fi dat să plângă.

Iertarea nu este la îndemâna oricui. Numai un om cu rang înalt poate ierta, așa cum ar împărți pământ sau averi după bătălii. Iertarea era averea ei. Cuvintele acestea veneau dintr-o amintire atât de veche și curată, un timp de care îi era sfâșietor de dor, încât senzația de plâns spori.

Sala tronului lipsită de toate podoabele și flamurile de pe pereți părea acum mai mare. Petru se ridică de pe tron și ieși, trecând pe lângă ea fără s-o privească. Una dintre treptele podinii pe care era așezat tronul se fărâmă pe urmele pașilor lui. Chiajna se repezi să pună pietrele la loc, dar ele se preschimbară în nisip atunci când le atinse. O pajură neagră trecu în zbor pe deasupra, zvârcolindu-și aripile și risipind nisipul din mâinile Chiajnei.

În prag se ivi o siluetă întunecată, un bărbat înveșmântat în odăjdii negre până în pământ, care își făcu degetul arătător cârlig și îl trecu de câteva ori peste nas. De sub potcap îi ieșeau plete cărunte care se uneau cu barba neagră. Pleoapa stângă îi căzuse, acoperind pe jumătate ochiul, ca și cum ar fi fost toropită de somn mai mult decât pleoapa dreaptă.

— Părinte Macarie! strigă Chiajna, recunoscându-l. Părinte Macarie, oprește-l pe Petru!

— Poate ar fi mai bine să începem școala pe ziua de azi, Măria Ta, răspunse el, apoi începu să recite pe de rost din cronica domniei tatălui ei și Chiajna știu că nu se poate bizui pe el, va trebui să-l aducă singură înapoi pe fiul său.

Porni cu hotărâre spre ieșire. Ușa sălii tronului se îndepărta cu fiecare pas pe care-l făcea spre ea. Nouăzeci și opt, nouăzeci și nouă, o sută de pași număra doica ei bătrână între Casele Domnești ale Sucevei și Biserica Coconilor, înțelegând că nu distanțele erau cele ce se măreau, ci pașii ei se scurtau din pricina vârstei. Nu puteau fi o sută de pași

de la tron până la ușă. Chiajna își trecu palma peste creștet cu un gest mânios, ca și cum ar fi vrut să-și dea jos de pe cap o bonetă cu bouri brodați pe urechi, și ieși pe coridor.

Palatul Voievodal arăta ca după bătălie. Ca după foc. Draperiile, velințele și așternuturile de pe paturi dispăruseră. Stâlpii înalți ai baldachinelor căzuseră într-o rână. Pe scrinuri și pe cufere se așternuse un deget de colb. Colbului i se spune aici praf. Horbotelor li se spune dantele. Oghealului îi zic plapumă. Sunetul pașilor ei prin sălile de piatră pustii, dărăpănate îi părea străin, fără legătură cu pașii, cu ea însăși, ca și cum ruinele ar fi răsunat de fapt, dând semn că sunt tulburate de o ființă omenească.

Printr-o fereastră deschisă suflă deodată vântul cu putere, fluierând a iarnă și jupuind de pe pereți straturi de nisip ca pe pielițe. Apărându-și ochii cu palma, zări în curte pe Petru în mijlocul unei furtuni de nisip. Îi făcu semne către intrare, ne vedem în față, vin îndată să te ajut. Alergă spre el, dar, atunci când ieși din palat, zidurile se dărâmară în spatele ei ca și cum le-ar fi tras după ea cu ața.

Când totul se isprăvi, se prăbuși în sfârșit într-un plâns horcăit, slut, o hohoteală deznădăjduită, pământie și pâcloasă, plină de lacrimi și muci, pe care multă vreme le lăsă să-i spele fața, pentru că brațele ei încă nu ieșiseră din visul urât și nu se putea mișca. Știa că se află în patul din iatacul ei și că în curând avea să poată deschide ochii. Se simțea ca întoarsă din iad, cu trupul sfârșit de osteneală și sufletul bolnav și greu.

În zori, slujnica o află încă în pat, cu ochii deschiși, cu așternuturile jilave sub ea și cu cearcăne până la jumătatea obrajilor. Se sperie de ea ca de o nălucă. Buzele îi erau vinete ca ale bolnavilor și părul transpirat i se lipise de tâmple. O ajută să se ridice, o așeză într-un jilț, îi apropie ulciorul cu apă de buze. Înmuie apoi două degete în același ulcior și îi însemnă fruntea și pieptul cu două cruci apăsate.

Mâna slujnicei tremura puternic. Chiajna simți nevoia să-i mulțumească îndelung, cu toată recunoștința și din tot sufletul. Femeia îi îndepărtă șuvițele transpirate de pe frunte, îi

eliberă tâmplele și-i suflă cruci peste față, bătând mărunt din buze descântece. Când o simți mai liniștită în brațele ei, merse să deschidă ferestrele ca să intre aer curat, schimbă așternuturile, o ajută să-și pună o cămașă de noapte uscată și o băgă înapoi în pat, trăgându-și un scăunaș alături. O veghe până aproape de amiază. Sub paza ei, Chiajna căzu într-un somn mântuitor din care se ridică tăcută. Vorbi abia pe seară, când îi spuse Ruxandrei:

— Am visat viitorul.

— Știi cum se vor isprăvi toate acestea? o întrebă Ruxandra. Ai o soluție?

— Nu viitorul acela, vorbi foarte încet Chiajna, fără să ridice ochii din poala în care își ținea degetele împletite, un gest cuminte care nu-i era caracteristic. Un viitor foarte îndepărtat, care nu mai avea legătură cu noi. Casele Domnești erau în ruină. Totul dispăruse. Zidurile se dărâmaseră, rămăseseră numai pivnițele, pustii și acelea. Doar biserica mai era în picioare.

— Un vis fără rost, dacă nu ți s-a arătat soarta copiilor tăi, fu de părere Ruxandra.

— Mi s-a arătat soarta tuturor oamenilor. O furtună de nisip o să ne mănture pe toți, până la unul. Timpul e furtuna asta de nisip.

După coșmarul acela, lucrurile se mai așezară între cele două surori. Chiajna mai rămase o vreme apăsată de tristețe. Ruxandra devenise neașteptat de calmă. Lăpușneanu fusese surghiunit pe o insulă din largul coastelor Anatoliei, ceea ce ar fi trebuit să o îngrijoreze de moarte, căci intervenția lui pe lângă sultan nu avusese succes. Tronul Moldovei era mai departe de el decât oricând. Nu resemnare era liniștea aceasta a surorii sale, înțelegea Chiajna. Resemnarea are o umbră de tristețe în ea. Ruxandra era prea senină pentru o fostă Doamnă a Țării care tocmai renunțase la orice speranță.

Atunci?

Uneltea ceva, nu-și putea stăpâni Chiajna un gând. Și de vreme ce singura ei nădejde era Lăpușneanu înseamnă că uneltea ca să-l aducă înapoi. Luptând împotriva Dobrei!

Înlăturând pe fiica sa de pe tron, își spuse cu încruntare, uitând că fata încă nu se afla pe tron, trăind preț de o clipă într-o lume care încă nu venise, într-un viitor aflat deocamdată numai în spatele frunții ei.

Ruxandra avea un fel de a merge, a vorbi, a surâde, a fermeca și a îmblânzi oamenii, încât toate aceste gânduri nu se puteau lipi de ființa ei plină de gingășie, rămânând numai sminteli ale minții bănuitoare a Chiajnei, deprinse să vadă peste tot trădarea și ticăloșia. Nu, sora sa cu brațele grăsune încolăcite în jurul gâtului său, cu gropițe la coate și priviri care te sfințeau, sora sa care spunea *sola mea* nu ar fi putut unelti împotriva ei.

Fusese cel dintâi copil al său. Își lăsase greutatea dulce în brațele Chiajnei, făcând-o să înțeleagă cât de minunat va fi să aibă propriii săi copii. Dacă și-ar aduce acum brațele cuib la piept, ele ar avea forma Ruxandrei de acum douăzeci și patru de ani.

Întrebarea nu fusese niciodată care dintre ei toți se vor întoarce împotriva ei, ci când. Toți o vor face, dacă trăiesc suficient de mult, credea Chiajna. Se temea uneori că se molipsise de aceeași sminteală a minții ca a lui Lăpușneanu, care vedea iscoade și trădători la fiecare colț de casă. Și tocmai când cumpănea dacă era mai bine să bănuiască pe toată lumea și să rămână în viață sau să se încreadă cu inima deschisă, se petrecu un lucru care avea să pună capăt încordării dintre ea și Ruxandra și avea să schimbe pentru totdeauna soarta Dobrei.

Într-una din zile apăru la poarta Curții Domnești una dintre femeile Marulei. Sosise călare și purta numai șalvari, fără obișnuitele fuste pe deasupra, pentru ca mișcările să-i fie libere și să poată alerga calul. Străjerii căutară din priviri caravana, dar nu se zărea nimic în spatele ei. Îi îngăduiră să intre și ferecară porțile.

— Deci vorbești? se bucură Chiajna mai târziu, când femeia i se înfățișă și îi spuse că a sosit cu veste de taină.

— Românește, sârbește, turcește și un pic leșește, Măria Ta, răspunse ea.

— Și pe care o știi de la mamă-ta? întrebă Chiajna, cu fața luminată de un surâs, hotărâtă să dezlege taina femeilor din caravană.

— Măria Ta, răspunse femeia cu glasul răbdător pe care îl au cei mari în fața năzdrăvăniilor copiilor, e necaz mare și e grabă. Om sta altădată la povești. Despot-Vodă a pus gând rău Măriei-Sale Petru-Vodă. Îl vrea pierdut ca să-i rămână apoi lui amândouă tronurile, al Moldovei și al Valahiei. E scris totul în răvașul ăsta către ambasadorul Franței la Constantinopol. De asta are nevoie de domnița Dobra atât de iute, nu pentru o alianță, ci ca să fie soția lui atunci când el va prăpădi pe Măria-Sa Petru.

Îl va ucide, corectă Chiajna cuvântul prea ocolit pe care-l folosise negustoreasa. Despot unelțește să-l ucidă pe Petru.

Simți cum sângele se răcește în ea și o liniște cât cerul întreg i se așternu peste gânduri. Înfierbântările stârnite de certurile cu Ruxandra se risipiră ca și cum nici nu ar fi fost. O putere urcă în ea din pământ, din lespezile palatului, din trecut.

Spatele i se îndreptă.

Fruntea i se ridică.

Mâinile i se răciră.

Porunci ca toate femeile de la bucătării să fie scoase afară din Curtea Domnească chiar acum, pe loc. Să nu fie lăsate să-și lepede șorțurile ori să-și șteargă mâinile. Să fie aruncate toate bucatele. Să fie aduse alte bucătărese, iar cămările, pivnițele și bucătăriile să fie străjuite de oșteni.

Porunci apoi ca toți cămărașii și slujitorii fiului său să fie trimiși înapoi la casele lor. Să iasă de îndată din Curtea Domnească. Petru avea să fie slujit o vreme de acei copii de casă pe care avea să-i numească ea. În fiecare zi alții. Nimeni în afară de ea nu avea să știe cine va fi cămărașul lui Petru mâine.

Cum s-ar mai fi putut apropia de el?

Dohtorul curții.

Îl urcă într-o trăsură și-l trimise înapoi la Brașov. Trimise apoi vorbă lui Lăcustă, la marginea Curții Domnești, să fie

pregătit cu toate cele trebuincioase, pentru că o vreme va fi singurul dohtor domnesc.

Înapoie răvașul negustoresei și-i spuse că el trebuie să ajungă în Constantinopol, în mâinile ambasadorului Franței. Nimeni nu trebuie să știe de ocolul pe care l-a făcut acest răvaș.

Porunci să fie strânse toate darurile primite de la Despot, le aruncă de-a valma în cufere simple din scânduri, lipsite de încrustări ori picturi, și le trimise la Suceava cu un răvaș scurt: nunta se anulează.

Ca de fiecare dată când intra în starea aceasta, nimeni nu cuteză să o întrebe nimic. Dobra, Ruxandra, Petru, cu toții îi îndeplineau poruncile fără crâcnire, simțindu-se ca și cum asupra tuturor s-ar fi abătut primejdie de moarte, iar salvarea lor s-ar fi aflat numai la ea. Nu teamă inspira, ci încredere deplină. Ioan Norocea și toți oștenii care luptaseră alături de ea cunoșteau foarte bine felul în care apropierea primejdiei o transforma pe Chiajna. Toate mâniile ei se spulberau. Odaia în care se afla se răcea și lucrurile păreau atinse de o nemișcare stranie, ca și cum ea s-ar fi conectat cu lumi mai înalte, ca și cum ar fi intrat în spații necunoscute în care binele și răul, adevărul și minciuna, frumosul și urâtul, viața și moartea existau împreună în bună pace, durerea exista, dar nu mai durea, și fericirea exista, dar nu mai bucura. Primejdiile erau toate acolo, dar lucrurile se mișcau cu încetinitorul, lăsându-i ei timp nesfârșit ca să le cerceteze, să se miște împrejurul lor și să ia hotărâri.

În primăvara următoare mai sosi o veste rea: banul Cherepovici se stinsese din viață, răpus de o boală pe care întreaga familie o ținuse ascunsă. Toate planurile Chiajnei de a uni prin această căsătorie Valahia cu Transilvania se risipiră. Totuși, pentru ca ea să nu dea înapoi, regele Ungariei, Zápolya, trimise vorbă că mireasa este fina sa și o va conduce chiar el la altar în ziua nunții.

— Dorește Valahia pentru el, spuse Ruxandra. Își închipuie că prin Elena Cherepovici va avea putere mai mare decât tine asupra lui Petru. Pesemne îl și vede pe Petru supus și ascultător sub vorba lui.

— Nu asta vrem și noi? răspunse Chiajna. Eu nu o văd pe Elena înduplecându-și nașul în favoarea Valahiei, în feluritele pricini care pot apărea?

Nu găsea vină lui Zápolya pentru că urzea planuri. Dorea numai să i le spulbere pe toate.

— Ai să mergi mai departe cu nunta? întrebă Ruxandra.

— Da. Numai că Petru nu va pleca din București câtă vreme se țes atâtea uneltiri pe deasupra capului său. Despot îl vrea mort, Zápolya e numai lapte și miere, ceea ce este la fel de primejdios. Nu uita că nunta are loc acasă la mireasă, pe pământurile lui Zápolya. Cu câți străjeri să-l trimit eu după el, așa fel încât să nu mă tem pentru viața lui, când va fi în mâinile uneltitorilor?

— Zápolya nu va accepta să se facă nunta acasă la mire, mai spuse Ruxandra, cu ochii în ghergheful la care începuse din iarnă să brodeze un Sfânt Aer pentru Biserica Buna Vestire a surorii sale.

Pornise lucrul drept mulțumire pentru găzduire și ca să lase un semn al trecerii ei pe aici. Pe o bucată de satin vinețiu închipuise cu fir de aur coborârea Mântuitorului de pe cruce, Maica Preacurată la picioarele Sale și sfinții arhangheli purtând ripidele cu serafimi. Lângă genunchii ei, Alexandra ținea în căușul palmelor o grămăjoară de mărgăritare din care Ruxandra alegea câte unul, ca să facă ochi îngerilor.

— Nici nu e nevoie, răspunse Chiajna. Nunta se va face prin procurator. Petru va fi reprezentat de un boier muntean, mare dregător.

În taină, Ruxandra mai menise lucrul mâinilor ei și unei alte rugăciuni, mai adânci și mai vinovate. Broda și se ruga fără cuvinte să moară Despot. Așa cum călugării rostesc rugăciunea inimii neîncetat, pe cei doi pași ai respirației, ea împungea satinul cu acul și își închipuia pe Despot întins pe catafalc, apoi trăgea acul pe partea cealaltă și-l vedea coborât în groapă. Două imagini repetate iar și iar, la nesfârșit.

Atunci când rugăciunea ei cea vinovată se împlini și de la Suceava sosi veste că vodă a fost răpus de boierii țării, Ruxandra se sperie, posti, se spovedi și își luă canon pe

care-l împlini cu sfințenie. Era un lucru bun că scăpaseră de uzurpator, dar era un lucru rău că ea ajutase la moartea unui om. Chiajna fu cea care îi ridică imediat povara de pe umeri, spunându-i cu zeflemea în glas că dă dovadă de multă fălo-șire închipuindu-și că Dumnezeu a ascultat-o pe ea și l-a luat pe Despot. Ruxandra se ruga și pentru întoarcerea lui Lăpușneanu, cum se face că asta nu se împlinea? Dumnezeu nu conduce lumea după cum ne rugăm noi. Uneori mai nimerim noi cu rugăciunile peste gândul Lui, atât.

În ajunul nunții lui Petru, în Cetatea Sibiului avea să sosească un sol cu un răvaș pentru Zápolya și, pe căi separate, nuntașii mirelui, în frunte cu un tânăr boier, mare logofăt și păstrător al peceții domnești. Era cea de-a doua vară de când Lăpușneanu fusese alungat de pe tron, iar Ruxandra se afla la Curtea Valahiei, sub protecția Chiajnei. În Suceava, boierii rămași de capul lor ridicaseră pe unul dintre ei pe tron, iar acum băteau la ușile Palatului Topkapı, pentru ca noul lor domn să le fie căftănit. Lăpușneanu fusese chemat la rândul său în Constantinopol, ca să fie cercetată credința lui față de sultan.

Solul lăsă mesajul în Cetatea Sibiului și porni înapoi. Marele logofăt și nuntașii fură găzduiți în casele bănesei Cherepovici. Zápolya află din răvaș că Petru-Vodă încălecase în dimineața aceea un cal mai nărăvaș și fusese aruncat din șa, alegându-se cu piciorul rupt. Drept pentru care trimite pe cel mai bun prieten, om de încredere și mare logofăt al țării, ca să-i țină locul la nunta de a doua zi. Se ruga de iertare și trimitea inele și colane pentru mireasă, pentru Zápolya și pentru băneasa Cherepovici. Aștepta cu mare nerăbdare să-și primească mireasa la noua ei casă, în Cetatea Bucureștilor. Semna Petru Voievod, din mila lui Dumnezeu domn a toată Ungrovlahia, fiul bunului și marelui Mircea Voievod.

Timpul nu este egal cu el însuși. O zi petrecută în leneveală, fără să faci nimic, pândind doar scurgerea lui, este mai lungă decât una în care împlinești zeci de treburi însemnate sau mai mărunte. Un an în care tot ce faci este să

privești cum crește un copil este mult mai lung decât unul în care îți înmormântezi soțul, îți urci fiul pe tron și porți trei bătălii. Anii pot să fie lungi sau scurți.

Chiajnei i se părea că trecuse o viață de la moartea lui Mircea. Patru ani lungi, nu patru ani scurți. Trei bătălii cu sabia în mână. Sosirea Ruxandrei. Logodna Dobrei și ruperea ei. Urcarea lui Petru pe tron. Întărirea alianțelor care să facă țara să rămână în picioare pe durata tinereții prea crude a fiului său. Uneltirile pentru uciderea lui Petru. Toate acestea puseseră zeci de ani între ea și fosta ei viață.

Simțea că-i scapă totuși ceva. Că nu a ajuns până la capătul acestui gând. Că adevăratul lui înțeles era cu totul altul și se afla la un pas în față, dar nu mai putea face acest ultim pas. I se părea că undeva se pun la cale trădări mișelești, în vreme ce ea stă aici, cu privirea pierdută pe fereastră, încercând să ajungă la capătul unui gând. Se desprindea atunci din mrejele amăgitoare și umplea casele cu porunci.

La mijlocul lunii lui gustar, când în via domnească de pe Dealul Moldovenilor intraseră oamenii ca să copilească frunzele din jurul strugurilor, lăsându-i cu fața la soare ca să se coacă, în București intră un alai împărătesc, o trăsură trasă de șase cai cu coamele împletite, urmată de străjeri călări. Dinaintea trăsurii fuseseră năimiți doi trâmbițași care sunau din surle la fiecare răspântie, minunând târgoveții, scoțând cetele de cârlani de prin mlaștini și aducându-le la drumul mare, ademenind fetele nemăritate pe la ferestre. Oborul mare din fața Curții Domnești, dincolo de Dâmbovița, dădea în clocot din pricina mulțimii de căruțe pline cu varza culeasă din câmp, cu munți de dovleci și coșuri mari din răchită cu prune. Un livădar cu umerii obrajilor roșii ca mărgica se înclina dintr-o parte în alta ca fierarul cu arc din turnul Sighișoarei, arătând cu palmele amândouă când la coșurile din stânga, când la cele din dreapta:

— De magiun, de țuică! De magiun, de țuică! striga el plin de voioșie, stârnind chicotelile precupețelor din jur.

Alaiul opri o ultimă oară în mijlocul oborului. Calul unuia dintre călăreți răsturnă un coș, iar prunele se risipiră ca

argintul viu pe sub tarabe, făcând jumătate dintre târgoveți să dispară în căutarea lor. Trâmbițașii sunară din surle, amuțind forfota pieței. Peste apă, porțile Curții Domnești se deschiseră și două șiruri de oșteni se rânduiră într-o clipă de o parte și de alta a podului, cu sulițele la picior și cu flamuri legate la vârfurile lor.

Pe ferestuica trăsurii se ivi mireasa sosită de la Sibiu. Privi la toate acestea, trase o dată aer mai adânc pe nări, ca și cum ar fi amușinat miresmele noii sale vieți, scoase o batistă și-și tamponă ușor buzele, nasul și ochii, apoi dispăru în adâncurile trăsurii, iar alaiul trecu podul peste Dâmbovița.

— Ptiu! 23 de ani, să mă trăsnească de nu! proroci o cumătră care vindea ceapă, închinându-și cruci bogate pe trupul plin de rotunjimi, ca să fie crezută.

— Ba chiar 25, e mai vârstnică decât domnița Ruxandra a noastră, își dădu cu părerea vecina ei de tarabă, pe deasupra putinilor cu brânză acoperite cu ștergare cusute cu flori.

— Nu-i de vodă al nostru, conchise întreaga piață.

Mireasa lăcrimă întruna, din prima zi în care puse piciorul în Curtea Domnească. Coborî din trăsură plângând, trimise vorbă că nu poate veni la masa dată în cinstea ei și mâncă plângând în iatac, plânse când se deșteptă a doua zi dimineață, plânse pe furiș, în batistă, la cină și o ținu tot așa zile în șir.

Închipuindu-și că poate plânge de ce plâng fetele în noaptea nunții, Chiajna legă un mănunchi de gherghine cu panglică stacojie, îl puse în mâinile lui Petru și-l trimise la mireasa lui, ca să-și ceară scuze și să-i spună că nu vor putea împărți iatacul vreo două luni, până când piciorul lui nu se va vindeca de tot. Trăgea nădejde că vestea o va mai liniști. Dar Elena nu se opri din plâns.

Copiii domnești își petreceau serile de vară la adăpostul rugilor de mure care năpădiseră zidurile de la apus. Perii lui Lăcustă își încurcaseră crengile printre rugii de mure, închipuind bolți umbroase, mirosind a fructe coapte, în care copiii se ascundeau până târziu, dincolo de căderea nopții,

și nu ieșeau decât atunci când doicile și copiii de casă erau trimiși să perie curtea cu torțe în mâini. Inventau jocuri în care fiecăruia i se hărăzea un animal sau o pasăre cu care trebuiau să se asemuiască până a doua zi dimineață.

— Marina? cerea Dobra.

— Marina e un unicorn alb, spunea Alexandra, dezmierdându-se pe lângă cea mai blândă soră a sa.

— Până la culcare nu trebuie să fii văzută de nimeni. Te strecori cum știi mai bine, spunea Petru, mușcând dintr-o pară zemoasă și ștergându-și bărbia cu mâneca.

— Petru? cerea din nou Dobra, care conducea jocul.

— Petru este un vasilisc! se repezi Radu cu răspunsul. Jumătate șarpe, jumătate cocoș, până la culcare, dacă sufli asupra cuiva, acela trebuie să moară.

— Bogdan? întrebă mai departe Dobra.

Scăpăta. Stăteau în ierburile care fuseseră încinse de soare toată ziua, așezați roată pe jos, înghiontindu-se în vreme ce păsările mai scuturau din când în când frunzișul deasupra lor, căutându-și locuri bune de dormit. Luna era încă palidă deasupra Bucureștiului, marginea zării era roșie la apus, iar stelele nu răsăriseră.

— Bogdan este un balaur, spuse Alexandra, apoi tăcu, pentru că nu știa ce ar trebui să facă verișorul său ca să fie balaur adevărat.

— Până la culcare zbori, dai din aripi și scoți foc pe nări, o ajută Radu. Trebuie să-ți facem rost de o torță.

— Ați înnebunit? se sperie Dobra, ridicându-se în picioare și așezând pe Radu la locul lui, cam cu de-a sila. Fără torță. Doar o să zboare. Dă din aripi, Bogdan, îl îndemnă ea și copilul își ridică brațele și fâlfâi de câteva ori din mânecile largi ale cămășii.

— Iar Elena este un bonacon! sări Mircea drept în picioare, mândru de istețimea lui. Până la culcare trebuie să tragă pârțuri otrăvitoare!

Ceata de copii izbucni în hohote de râs. Elena nu se afla printre ei. Era în iatacul său, ca în fiecare seară, dimineață, amiază și noapte de când sosise aici.

— Unde ați fost? o întrebă Chiajna pe fiica sa cea mare în seara aceea, după ce slujnicele aflară copiii și-i aduseră la iatacuri.

— La rugii de mure.

— De ce nu o poftiți și pe Elena cu voi?

— Mamă, ce să caute ea între noi? pufnise Dobra, punând multă dojană și lipsă de răbdare în cel dintâi cuvânt, ca și cum întrebarea Chiajnei o plictisise. Locul ei este printre jupânesele din suita ta.

— Adică? întrebă Chiajna, trecând cu vederea trufia țâfnoasă.

— Adică e prea mare pentru noi. Nu s-ar simți bine cu Alexandra, Bogdan sau Radu și glumele lor prostești cu pârțuri.

Chiajna nu-i răspunsese imediat. Purtarea noii sale nurori o încurca. Se pregătise pentru un alt soi de răzmeriță, mai degrabă cu sfruntări pe față, cereri să i se spună Doamna Țării și pretenții de a sta pe tron, alături de Petru, atunci când se ținea sfat. Nu știa ce ar fi mai nimerit să se facă cu o domniță de vârsta surorii sale, căzută în tristețe, care uda batistele cât era ziua de lungă și nu dorea să vorbească cu nimeni.

— Țineți-i companie, îi ceru ea fiicei sale. Nu-mi amintesc să vă mai fi rugat vreodată ceva. Vă rog acum să o faceți să se simtă bine primită.

— Nu și-a adus jupânițele ei de acasă? întrebă Dobra, încercând să scape.

Palmele ei erau lipicioase de la zeama perelor și hainele îi erau pătate de mure. O disprețuia pe proaspăta soție a fratelui său pentru rochiile ei curate, unghiile îngrijite, mâinile mereu spălate și felul temător în care se ferea de atingerea lumii.

— Nu. A venit singură.

— Câți ani are?

Chiajna își schimbă uitătura, asprind-o.

— Știi foarte bine că e ceva mai mare decât tine, nu trebuie să fii răutăcioasă, nu se cade unei domnițe.

— Nu sunt răutăcioasă. Spun doar că pare mai mare nu numai decât mine, ci și decât au spus părinții ei că ar fi.

— Cam cum ai fi părut și tu, probabil, dacă Despot ar fi apucat să te vadă. Am spus că ai 13 ani și tu ai făcut de mult 16.

— Bine, mamă! pufni fata, biruită. E perfectă! Să știi că la început noi am încercat, dar nu ne-a primit. Eu nu mă mai duc la ușa ei.

Marina luase parte tăcută la întreaga discuție. Privise cu atenție chipul fiecăreia în vreme ce ele vorbeau, le cercetase mișcările mici ale sprâncenelor și colțurilor gurii, gesturile mâinilor, ridicările sau coborârile umerilor, schimbările de respirație. Pândise apoi sosirea slujnicei care ducea tipsia cu mâncare în iatacul Elenei, i-o luase din mâini și intrase în locul ei. Rămăsese în iatacul cumnatei sale ceasuri întregi, apoi își păstrase obiceiul acesta de a se strecura înăuntru folosindu-se de slujnicele care aduceau așternuturi, carafe cu apă, mâncare sau veșmintele pentru o nouă zi.

Chiajna o privea pe furiș cum încearcă să îmblânzească nefericirile Elenei. Ea, Chiajna, făcea parte din viețile tuturor celor pe care îi cunoștea, iar viețile lor erau alcătuite la rândul lor din bucăți din ea. Viața Marinei cuprindea bucăți din mama sa, dar și bucăți din viața lui Bogdan, care la rândul lui cuprindea bucăți din viața lui Lăpușneanu, care cuprindea bucăți din viața ambasadorului Franței la Înalta Poartă, care cuprindea bucăți din viața Caterinei de Medici. Nimeni pe pământ nu se găsește în afara acestui lanț. Nimeni nu se poate sustrage încrengăturii care face ca oricine să facă parte și din viața ta.

Bucata cu care fiica sa, Marina, făcea parte din viața ei o curăța de urmele răutăților de care o bănuiau ceilalți.

Spuneau despre ea că este aspră, neîndurătoare și necruțătoare fără să știe cât de mult se lupta ea ca să-și țină firea în frâu. Adăpostea într-adevăr o furie sălbatică în ea, un monstru de putere și îndârjire care ar fi culcat totul la pământ dacă l-ar fi eliberat. Dar monstrul acela nu fusese niciodată slobozit. Se temuse să-și dezlege băierile sufletului și să lase forța aceea să se manifeste. Era încredințată că nu ar mai fi putut-o înlănțui înapoi niciodată, că răul acela ar fi măturat

pământul, ca un foc ce curăță și din care nu aveau să mai scape decât copiii ei. Nici măcar Ralu. Nici invizibila Smaragda. Nici Mircea, nici Ruxandra, nici tatăl ei, care ar fi putut refuza tronul ca să o scape pe ea de soarta pe care i-o scrisese acceptând. Tuturor le-ar fi găsit o vină monstrul ei, care i-ar fi făcut demni de trecerea prin foc.

Aveau dreptate să spună că e rea.

Dar nu știau cât de rea.

Fiecare are o parte înfricoșătoare, urâtă. E de datoria fiecăruia să o păstreze înăuntru, unde nu rănește pe nimeni. Să nu ajungă în purtări. Chiajna era încredințată că izbutise să facă asta. Curtenii și târgoveții Bucureștiului spuneau că nu.

Marina se întoarse din nou între ei, după câteva zile petrecute în iatacul Elenei, cu dezlegarea misterului tuturor acelor lacrimi.

— E îndrăgostită de altcineva, aduse ea vestea care liniști lucrurile la Curtea Domnească, dragostea nu era ceva prea grav, mai ales dragostea fetelor, care sfârșește iute sub porunca iubitoare a unui părinte care știe mai bine unde se află fericirea copilei sale.

— Totul va fi bine, spuse Chiajna, lămurită. Să mai fie lăsată să plângă o vreme, ca să-și spele sufletul. Apoi o vom scoate din iatac și o vom sili să intre în viața casei.

Ca dovadă de înțelegere și bunăvoință, ea trimise pe una dintre tipsiile cu mâncare șapte șiraguri de mărgean roșu isprăvite în mijloc cu o camee cu chipul Elenei din Troia. Stătuse în cumpănă dacă ar fi fost bine să-i scrie și câteva rânduri. Nu găsise cuvintele potrivite și trimisese doar colanul. O jupâniță atât de educată cum dorea Elena să fie văzută va înțelege gestul.

Înduplecată de prietenia Marinei și de darul Chiajnei, Elena se lăsă ademenită afară din odăile sale, uneori pentru câțiva pași prin livada de meri și peri pe înserat, când parfumul poamelor era mai puternic, alteori pentru o jumătate de ceas petrecută în odăile Marinei.

Foarte curând însă, toată Curtea Domnească avea să înțeleagă adevăratul motiv pentru care plângea tânăra Doamnă

a Țării. Pântecul ei prinse a se rotunji ca un pepenaș, bumbii rochiilor căpătară obiceiul de a sări din când în când, rostogolindu-se pe sub lavițe și Elena se refugie iarăși în iatac, plângând.

Numai că de data aceasta Chiajna merse după ea.

— Vei naște în primele zile ale anului următor, dacă cele șase sarcini ale mele m-au învățat ceva până acum, îi spuse ea fără altă introducere. Tu ai sosit la noi pe 12 august. Copil născut la cinci luni și care să trăiască și să fie sănătos încă nu a văzut nimeni. Nu ne mai batem capul să vorbim și despre faptul că încă nu ați împărțit patul, ca bărbat și femeie. Nici nu zic că doresc răul acestui copil, să ferească Dumnezeu. Doar voiam să limpezim lucrurile între noi.

— Nu voi naște până la începutul primăverii, îi răspunse Elena plină de cutezanță dintr-odată, privind-o drept în ochi. Copil născut la șapte luni, care să trăiască și să fie sănătos, s-a văzut.

— Nu ai cum să ții pruncul ăsta în pântece până în martie. Asta e burtă de luna a cincea. Tot ce poți face este să continui să plângi. Ăsta da, a fost un plan bun. Rămâi aici și plângi. Vei primi de mâncare și vei fi tratată ca soția fiului meu. Nu ca Doamna Țării.

7072 de la Facerea Lumii

Anul domniței (Anul gărgărițelor stricătoare de spice)

Povestea Marinei

Călugării păstrători ai Gromovnicului încercaseră să-i spună anului aceluia Anul gărgărițelor stricătoare de spice. Oamenii însă îl numiră Anul domniței și nimic nu-i mai putu face să-i spună altfel.

Marina ieși din iarna anului aceluia cum ies fluturii din coconii lor. Se înălțase ca din apă, mijlocul îi rămăsese cât pumnul, pe când șoldurile i se rotunjiseră ca bobocii mari de nufăr care stau să plesnească. Genele i se îndesiseră ori ea căpătase dintr-odată obiceiul de a privi pe sub ele. Buzele își schimbaseră forma sau fata încetase să mai râdă cu toată gura, păstrându-le lipite și arătându-le în sfârșit drept ceea ce erau: un cocor mic, roșu, fremătând într-un zbor rămas neterminat la marginea chipului ei. La începutul iernii încă își mai lovea băiețește genunchii cu palmele, hohotind din toată inima, cu capul dat pe spate. La sfârșitul ei privea șăgalnic peste umăr, cu gura ascunsă în spatele lui, săgetând drept în casa sufletului pe cel căruia îi arunca privirea. Toată cetatea simți schimbarea. Bucureștenii primiră darul acesta al anului care începea, considerându-l al lor.

— Domnița noastră, spuneau și ochii lor străluceau a mândrie de părinte atunci când îi rosteau numele.

Cu siguranță se făcuseră ei vrednici prin ceva de așa o podoabă. Spiridon năsturarul îi trimise în dar două duzini

de nasturi sculptați în os, închipuind fiecare câte un trandafiraș. Fără plată, numai pentru frumusețea domniței noastre, spusese el, trimițând punga cu aspri înapoi. Din piața mare din fața Caselor Domnești soseau zilnic pentru ea mere mari și roșii, năframe de borangic, ulcele de pământ cu sămătișă proaspătă, păstrată la răcoare. O precupeață îi trimisese odată un coș cu câțiva pui de o zi, pentru bucuria domniței. Orașul întreg era la picioarele Marinei.

Când lepădă caftanele îmblănite care-i ascundeau trupul ca niște clopote și căciulile de samur din care i se zăreau numai ochii printre firele blănii, mișcările ei dezmierdate, domoale ca prin apă fermecară toată suflarea cetății. O fată ca un descântec, spuneau despre ea femeile. Mergea ca și cum ar fi lăsat pe urma ei plutind un cântec.

Atunci când sosi copila Elenei pe lume, Marina luă apărarea lăuzei, mutându-se cu totul în iatacul ei și priveghind ca mama sa, surorile și toate slujnicele să o trateze cu blândețe și cu respect. Erau cele dintâi zile ale anului care avea să poarte numele Anul domniței, nu după copila ce se născuse, ci după fiica cea fermecată a Chiajnei.

— Ești lăuză într-o țară străină, îi spusese Chiajna nurorii sale. Știu cum este. Nu voi fi pe cât de răzbunătoare aș avea dreptul să fiu. Iarna asta vei găsi la mine adăpost cald și de mâncare. Stai lângă cămin și alăptează. Întremează-te. La începutul verii, când și pruncul va putea suporta călătoria, o să pleci înapoi la mama ta. Căsătoria nu este valabilă.

Scrise apoi un răvaș lui Zápolya. Arătă că între ziua sosirii miresei la București și nașterea fetiței se scurseseră mai puțin de cinci luni. Îi spuse că prunca era sănătoasă, arătând ca orice copil obișnuit, născut la soroc, și mănâncă bine. Semnă cu numele ei, nu al lui Petru, așa fel ca Zápolya să se gândească la ea atunci când va citi.

Regele Ungariei îi răspunse cu vorbe curtenitoare, adăugând soliei numeroase daruri pentru toți membrii familiei Drăculeștilor. Nu fusese uitată nici măcar Ruxandra cu fiul ei. Dorea fetiței născute la Curtea Domnească a Valahiei viață

lungă și sănătate. Era încredințat că va fi bine îngrijită și o asigura pe Chiajna de recunoștința veșnică a puternicului Regat al Ungariei, ceea ce nu era un lucru de lepădat, își încheia el răvașul.

Au știut, înțelese Chiajna. Din toată scrisoarea vedea numai cuvintele strecurate anume pentru ea, cu care Zápolya ar fi dorit să pecetluiască o nouă înțelegere: născută la Curtea Domnească a Valahiei, recunoștință, puternicul Regat al Ungariei.

De Costandinu păsărilor, când graurii și măcălendrii începuseră să-și scoată puii din cuiburi ca să-i învețe să zboare, Chiajna urcă în trăsuri pe Elena cu fetița și toate darurile primite de la Zápolya în tot acest răstimp și o trimise înapoi la Sibiu. Elena încetase să mai plângă, ceea ce o făcea pe Chiajna să creadă că ea avea să-l întâlnească acasă pe tatăl copilului și lucrul acesta o bucura.

Ca să-și arate cât se poate de limpede poziția în toată această încurcătură, Zápolya dărui finei sale Cetatea Devei, ca să trăiască în ea și să-și crească acolo fetița. În hrisovul de proprietate o numise pe Elena *sora mea adoptivă* și se îngrijise ca vorbele acestea să fie cunoscute tuturor, așa fel ca ele să ajungă la urechile Chiajnei.

— Ți l-ai făcut dușman, îi spusese Ruxandra surorii sale. Poate că ar fi fost mai bine să consideri totul o alianță ceva mai complicată.

— Nu mi-a fost niciodată prieten, răspunsese Chiajna. Tatăl lui a plătit pe Dracii Negri ca să ne asedieze în Cetatea Ciceului, pe când tu abia veneai pe lume. Nu stăm la aceeași masă. O să se gândească de acum de două ori înainte de a-și închipui că mă poate face părtașă la astfel de necuviințe. Trebuie să le arăți că nu te temi de ei, chiar dacă asta te-ar putea costa viața.

În vara aceea, ceata de copii domnești care își petreceau vremea împreună la rugii de mure se sparse. Cea dintâi se desprinse Marina, care devenise foarte gânditoare după plecarea Elenei. Se retrăgea singură în odaia cărților, deschidea

un volum legat în piele stacojie, cu colțurile ferecate în argint filigranat, și după câteva rânduri ridica ochii din carte și lăsa privirea să-i rătăcească pe fereastră. Îi plăceau tăcerile, i se părea că glăsuiesc o limbă pe care nu o înțelege nimeni. Poate tăcerea îți arată distanța, își spunea, urmărind cu privirea puii unui graur ce învățau să zboare poticnit pe sub fereastră. Tăcerea din odăile mici este altfel decât tăcerea de sub cerul liber. Când stai afară și e liniște, simți că te risipești ca fumul, marginile tale se lărgesc și începi să te temi că nu vei mai ști drumul înapoi în tine. Îi plăceau hotarele atunci când erau ale trupului său. O liniștea. E plăcut să știi unde te termini.

Chiajna începuse să-și facă de lucru prin preajma ei și să o iscodească din priviri, atunci când observase că se petrece ceva cu Marina. Și-o amintea pe când avea fața mult mai mare decât palmele. Avea numai câțiva ani și, atunci când era necăjită, încerca să-și îngroape fața în palme și izbutea numai pe jumătate. Între timp, palmele ei crescuseră, îi puteau acoperi acum întregul chip atunci când era supărată, ceea ce nu mai era la fel de înduioșător ca pe vremea când era pruncă. Devenise stânjenitor, era de părere Chiajna. Ce motiv de supărare, durere și tristețe poate avea o domniță, fiică de voievod, soră de voievod, născută în leagăn de mătase și crescută numai cu lapte și miere, purtând conduri încheiați într-o parte cu mărgăritare? Ce și-ar fi putut dori Marina și nu avea deja?

— Ia-mă în brațe, mamă, îi spunea uneori, tânjind fără să poată spune după ce, iar pe Chiajna rugămintea aceasta dezmierdată o nedumerea.

Îmbrățișări? Erau oare târgoveți de rând? De unde ieșise la suprafață într-o fiică a ei nevoia aceasta cu aspect lipicios de mâncare călduță cu rântaș lung, dar lipsită de hălci adevărate de carne? Departe în sângele ei, femeile Mușatinilor și ale Drăculeștilor rupeau cu dinții din hartane zdravene, ceea ce le atrăgea respectul bărbaților de la mese, nu sorbeau din vârful buzelor zemuri complicate. Un gând îi răci inima:

semăna cu sora sa, Ana. Fiica sa avea să sufere mai mult decât toți ceilalți copii ai săi, înțelese dintr-odată și o privi altfel, ca și cum fata se îndepărtase brusc de ea. Cum să alegi să suferi, atunci când poți alege să te opui, să-ți ușurezi soarta, chiar cu prețul împietririi inimii? Altă ființă, cu totul necunoscută, ieșea din coaja copilei pe care o știuse până acum. Marina se înstrăina, devenea altfel decât ei, iar Chiajna simți un soi ciudat de respect pentru această alegere care nu era la îndemâna oricui.

Ana.

Nu se mai gândise de mult la ea. După atâtea bătălii pierdute sau câștigate cu un preț prea mare, Ana și viața ei i se arătau astăzi într-o altă lumină. Poate că în final se va dovedi că ea este de fapt cea mai câștigată. Cea mai deșteaptă. Drumeagurile lăturalnice au până la urmă o înțelepciune a lor. Se supraviețuiește ușor pe ele. Mult mai ușor decât pe drumul mare. Dacă ar fi fost adevărat că ceea ce urmărise mereu fusese numai supraviețuirea copiilor săi, atunci nu ar fi trebuit să-i îndepărteze de drumul mare și să-i ascundă pe poteci din acestea mărginașe?

Și atunci, dacă nu supraviețuirea o urmărise în tot acest timp, așa cum crezuse, ce era de fapt? Pentru ce lupta? Putere? Puterea este animalul viu și conștient, cu propria voință, care viețuiește în coșul pieptului unora ca ea și-i mână toată viața de la spate, fără ca ei să știe?

Nu fără să știe. Știuse dintotdeauna. Fără să se poată împotrivi. Fără să vrea să se împotrivească, pentru că nimic nu se asemăna cu dulceața zilelor în care se deștepta de dimineață și cel dintâi gând, înainte de a deschide ochii, era că izbutise, cetatea și țara întreagă așteptau poruncile ei, vecinii îi căutau prietenia, vrăjmașii priveau cu respect către hotarele ei. Era un păcat? Făcuse tot ceea ce se așteptase de la ea.

Poate că nu se așteptaseră să și izbutească, dar cu toții îi arătaseră foarte limpede că nu există alt drum pentru ea și este datoare să încerce: tatăl ei, Doamna Elena, Mircea,

fiica lui, Stana, Macarie cronicarul, baba, Lăcustă, Anghel cu Marula lui, Micu, băiatul din Cetatea Ciceului, Manase Calul, toți oaspeții de la nunta ei, toți târgoveții și boierii Bucureștiului atunci când păsise prima oară aici, Șerban banul din Izvorani și răposații lui feciori, fostele ei druște, Bârsan păcurarul, bătrâna Maria Craiovescu, sultana Roxelana, Mihail Cantacuzino din Constantinopol, Spiridon năsturarul și fiecare oștean și căpitan în parte.

Stamate Paleologu încremenise cu arcul încordat și săgeata în strună. Chipul lui nemișcat părea mort. Brațele făceau o cruce perfectă cu trupul, cotul drept în linie cu urechea, vârfurile degetelor la colțul gurii. Își înclinase puțin capul, așa fel ca ochii să-i fie aliniați cu săgeata și cu ținta. Păstră o vreme vârful săgeții între degetele cu care ținea arcul, sprijinindu-l, părând să-i vorbească cu ele, să-l învețe ceva tainic.

Nu mai sufla nimeni în jur. Amuțise via întinsă pe tot dealul din spatele lor, coborâseră din zbor graurii care tâlhăreau strugurii și nu se mai mișcau vulpile care pândiseră până atunci găinile scăpate din cotețe.

Stamate dădu drumul săgeții, eliberând întreaga fire, și un surâs îi lumină fața. Marina îl sorbea din ochi. Era o taină în el pe care numai ea o dibuise. Deocamdată nu o putea deslușI în cuvinte, dar o vedea, iar asta o făcea să simtă că are ceva în comun cu el, că îl înțelege într-un fel în care nimeni altcineva nu poate să o facă.

Săgeata zbârnâi prin aer și se înfipse în țintă, chiar alături de a lui Ioan Cantacuzino. Amândouă mai tremurară o clipă, apoi rămaseră nemișcate. Mulțimea de boieri valahi, Cantacuzini și Paleologi, care acopereau dealul ca o cușmă ridicară din sprâncene a nedumerire, apoi, înțelegând, izbucniră în urale. Stamate Paleologu trimisese săgeata tot în ținta cusută de mâna domniței Marina, ca și Ioan Cantacuzino. Niciunul dintre ei nu țintise ștergarul cusut de Dobra. Avea să fie război, boierii erau din cale afară de mulțumiți, un val de veselie străbătu mulțimea, peștiul acesta tocmai se

însufleţise şi mai mult atunci când ei credeau că întrecerile şi sărbătoarea trecuseră deja de punctul lor cel mai interesant.

Chiajna îşi scărpină uşor obrazul cu podul palmei. Pielea spuzită şi roşie începuse să o mănânce dintr-odată atunci când amândoi peţitorii îşi trimiseseră săgeţile în aceeaşi ţintă. În Cetatea Bucureştiului, cetele de cârlani şi şobolani de pe Uliţa Dintre Gârlişte adunaseră romaniţa mai înainte de a înflori. O plătea Doamna pe toată, în fiecare an trebuiau să aducă sacii şi coşurile într-un loc îndepărtat de pe Drumul Vechi al Târgoviştei, către apele puturoase unde argăseau tăbăcarii pieile. Oamenii domniei făceau aici focuri mari şi ardeau plantele. Babele mai doseau răsad şi încercau să prindă romaniţa în locuri ascunse prin spatele grădinilor, dar cu multă teamă, căci se pedepsea cu douăzeci de nuiele la tălpile goale, în mijlocul târgului, în faţa Bisericii Stanei.

Vara aceasta, Chiajna avea un motiv în plus să se ferească de romaniţă şi să-şi păstreze obrazul curat, nespuzit: plănuia să mărite fetele cele mai mari. Chemase pentru aceasta pe Cantacuzinii şi Paleologii din Constantinopol, poftindu-i să vină cu mic, cu mare, să petreacă vara împreună, să se bucure de pomii plini de rod şi de vremea bună. Vor face plimbări călare şi vor organiza întreceri de tras cu arcul şi lupte cu sabia, iar nopţile vor înălţa focuri până la stele, aruncând pumni de sare în ele ca să scoată scântei.

Uitase însă să poruncească stârpirea romaniţei şi la vii. Degeaba alergau acum copiii satului printre picioarele oaspeţilor şi de-a lungul rândurilor de vie, rupând florile şi îndesându-le în sân. Amintirea lor avea să rămână în aer câteva zile, după ştiinţa lui Lăcustă, chinuind pe Chiajna.

Pregătise cu multă sârguinţă vizita aceasta a oaspeţilor de la Constantinopol. Totul avea să se sfârşească cu două nunţi, dacă lucrurile aveau să decurgă aşa cum le plănuise ea cu Patriarhul Paleologu şi cu Mihail Cantacuzino. Sosiseră doi pretendenţi: fratele lui Mihail, Ioan Cantacuzino, şi nepotul

patriarhului, Stamate Paleologu. În taină, Chiajna nădăjduia că va izbuti să lege niște vorbe și pentru o căsătorie mai îndepărtată între fiul lui Mihail și mica Alexandra, amândoi de-o vârstă, născuți în același an și sub același acoperiș, pe când Chiajna cu întreaga familie se afla în surghiun la Constantinopol.

— Încă o dată, ceru Mihail Cantacuzino, acoperind cu glasul puternic toată zarva de pe deal. Ștergarul cusut cu roșu mi se pare mie că se află împotriva vântului, e mai greu de luat la țintă. Uite o provocare pentru adevărați arcași iscusiți: să nimerească de data asta cercul cel roșu.

Surâdea, prefăcându-se vesel, dar arunca spre grupul Paleologilor priviri cam prea lungi ca să fie prietenoase. Căpătase de curând o dregătorie nouă de la sultan și, cu tot respectul pentru sutana patriarhului, găsea că rangul Cantacuzinilor era mai presus decât al Paleologilor în Constantinopol zilele acestea. Drept pentru care fratele său fusese poftit să tragă cel dintâi cu săgeata într-una din cele două ținte cusute de domnițele Drăculeștilor. Dacă Ioan Cantacuzino își făcuse alegerea, atunci de ce Stamate Paleologu nu trimisese săgeata lui în cea de-a doua țintă? Se simțea jignit, dar nu arătă asta. Aveau să se răfuiască acasă. Aici venise pentru petrecere și asta avea de gând să facă toată vara.

— Ia să vedem dacă e la fel de ușor și spre ținta cu cercul roșu, mai spuse către fratele său, poftindu-l cu un gest din palma întinsă.

Ioan Cantacuzino trecuse de mult de vârsta însurătorii. Din pricina aceasta nu mai gusta cu aceeași bucurie jocurile și întrecerile. Își închipuia cum arată în ochii celorlalți, cu un cap mai scund decât Stamate, cu pântecele lui de negustor bogat revărsat peste chimirul împodobit cu mulțime de rubine, cu capul înfășurat într-o cealma răcoroasă din alagea de culoarea vaniliei, puțin crăcănat după părerea unora, din pricina drumurilor lungi călare, îi lămurea Ioan Cantacuzino.

Se purta după moda sănătoasă a generației care asistase la întoarcerea sultanului din glorioasa bătălie de la Mohács,

la intrarea triumfală în Bagdad și la toate cuceririle anilor acelora. O generație de aur, care știuse să se înveșmânteze și să-și arate rangul, spre deosebire de tinerii de astăzi.

Trimise săgeata spre ștergarul cusut de Dobra scurt, cu gesturi puține, fără spectacolul oferit de nepotul lui Paleologu. Coborî apoi brațul cu arcul de-a lungul trupului și privi cu dispreț spre grupul de tineri care-l înconjurau pe Stamate. Nicio cealma. Nicio nestemată pe chimir. Capete descoperite, plete în vânt, obraji roși și mustăcioare ca niște vrăbii obraznice, din care tot mișcau către grupul de jupânițe ce purta în mijloc pe Dobra și pe Marina.

Săgeata lui se înfipse drept în mijlocul cercului cusut cu arnici roșu de Dobra. Domnița făcu o mică plecăciune de mulțumire, fără să izbutească să și roșească, așa cum ceruse cu insistență mama sa. Să fie mulțumită că nu mă umflă râsul ca pe jupânițele acestea din jur, privind crăcănatul, pântecosul, moșul trăgând cu arcul, curat faunul pădurii, își spuse, plesnind ușor mâna Marinei, care o tot împungea în cot.

— Vreau să vorbesc ceva cu tine.

— Acum, când e rândul lui Stamate?

Stamate Paleologu avea un fel neobișnuit de a surâde numai din colțul drept al buzelor, ca și cum chipul său făcea parte din două lumi diferite: una împovărată de tristeți care-l apăsau mereu, alta care izbutea cumva să se sustragă amărăciunii și să râdă de ea, știind că toate sunt trecătoare.

Era mai înalt decât toți bărbații care se întâmplau prin preajma lui, dar asta părea să-l stânjenească, așa că Stamate își lăsa umerii să cadă și înclina capul a șăgălnicie, arătând zâmbetul lui din jumătate de gură atunci când se afla într-un grup. Era mai bun decât ei la orice: trăgea mai bine cu arcul, îi biruia la lupta cu sabia, îi întrecea la călărit și atrăgea atenția tuturor femeilor. Cu o generozitate pe care nimeni nu o înțelegea, după ce-și culegea cei dintâi lauri, lăsa și pe ceilalți să câștige, încetinind calul chiar înainte de sfârșitul cursei ori țintind atât de perfect mijlocul penei cu care era prinsă sus ținta, încât era limpede pentru toată lumea că așa

ceva nu putea fi întâmplător. Stamate surâdea numai, cu jumătatea lui de față care locuia în lumea surâsurilor.

Atunci când credea că nu-l vede nimeni, ochii lui se plecau în pământ și între sprâncene îi apăreau două cute de îngrijorare. Arăta ca un copac cu rădăcinile otrăvite, care se străduiește să se mențină pe picioare cu curaj. Când își auzea numele strigat, ieșea din starea aceasta direct într-un hohot de râs, înclinându-se către cel care-l chemase și atingându-i cotul sau umărul, un gest cu care ar fi dorit să-și ceară iertare că l-a îngrijorat, cu care spunea sunt bine, nu am nimic, ce zi frumoasă!

Toți bărbații tineri din alaiul cu care sosiseră, deopotrivă Cantacuzini și Paleologi, și-l aleseseră conducător pe Stamate, recunoscându-i prin aceasta superioritatea la întreceri și faptul că-și doresc să fie ca el. Departe de a se făli cu asta, Stamate părea stânjenit și încerca la tot pasul să se arate la fel ca toți ceilalți.

Își luă din nou poziția de tras, îndreptând umărul stâng către țintă, sprijinind în pământ picioarele lungi și drepte, cu pantalonii strânși pe pulpe și vârâți în cizme. Fața îi împietri ca și prima oară. Ștergarul întins ca țintă pe o scândură avea cusut în mijloc un cerc roșu cât palma, împrejmuit pe margini cu șiruri mărunte de trandafirași. Florile puteau fi cu greu zărite de la distanța la care se aflau arcașii. Stamate slobozi săgeata, care se înfipse chiar în marginea de sus a cercului.

Mulțimea cumpăni o clipă dacă e motiv de urale sau nu. Săgeata lui Ioan Cantacuzino era acum singura din mijlocul cercului cusut de Dobra. Asta ar fi putut avea o însemnătate. Pe de altă parte, feciorul Paleologilor era cunoscut că lasă uneori jocul celorlalți participanți, iar asta ar fi fost acum o jignire ascunsă. Jupânițele din suita celor două domnițe puseră capăt problemei, rupând-o la fugă pe culmea dealului către ținte, împinse de curiozitate și chicotind. Erau florile petrecerilor din vara aceea, știau asta și se bucurau de fiecare ceas.

Abia ajunși cu toții lângă ținte, înțeleseră. Mihail Cantacuzino făcu Chiajnei un semn cu degetul între ei amândoi: trebuie să vorbim. Jupânițele cele lipsite de minte se îmbujorară și-și cuprinseră obrajii în palme, topite de drag. Dobra aprecie istețimea și-i aruncă lui Stamate o privire amuzată. Marina își auzea inima în urechi pe dinăuntru și simțea câte o lacrimă plutind în fiecare ochi, așa că se străduia să nu clipească, ca să nu le piardă de acolo și să se dea de rușine în fața tuturor.

Săgeata lui Stamate nu se afla pe marginea cercului, ci drept în mijlocul inimii trandafirașului din fruntea întregii cusături. Nu greșise ținta. Nici nu lăsase pe Ioan Cantacuzino să câștige. Refuzase elegant această parte a întrecerii, arătând o măiestrie pe care niciunul dintre cei aflați de față nu ar fi putut-o egala, ca și cum ar fi spus că își făcuse alegerea și pentru el jocul s-a terminat.

Atunci când își scoase săgeata din ștergar, îi dărui Marinei de aproape o privire care dură o clipă mai mult decât ar fi fost cuviincios, privirea aceea a lui pe care nu o arăta niciodată oamenilor, ci o punea numai în pământ atunci când credea că nu-l vede nimeni. Un strop de tristețe, o înțelegere serioasă a lumii și încă ceva pe care fata îl tălmăci ca pe un reproș adus ei. Se răsuci apoi scurt pe călcâie și plecă cu pași largi, dispărând iute în ceata de feciori de boieri care-l primi cu urale.

Sufletul Marinei se frânse pe din două. Stamate suferea și tocmai îi ceruse ajutor, era limpede ca lumina zilei. Cele două lacrimi pe care izbutise până acum să le păstreze între gene alunecară. Se aplecă îndată, prefăcându-se că meșterește ceva pe la conduri, și le șterse pe furiș cu mâneca. Se pomeni cu Dobra jos, lângă ea, și știu că îi vede bine ochii uzi. Îi punea întrebări numai din priviri și tot așa o și certa pentru slăbiciunea ei.

— Ți-am spus că vreau să vorbesc ceva cu tine! o repezi Marina, mai mult pentru că trăgea nădejde că glasul aspru îi va schimba starea, avea nevoie să fie supărată pe cineva

ca să poată birui tandreţea nesfârşită care-i dădea ghes să continue să plângă, să scoată afară din ea marea de lacrimi pe care o pusese acolo Stamate cu o privire.

Dobra o înşfăcă de cot şi o trase după ea printre rândurile de viţă-de-vie. După câţiva paşi privi înapoi şi pricepu că nu e bine, mergeau la vale, continuau să se afle sub privirile tuturor. Îşi împinse sora pe una dintre potecile ce tăiau via de-a curmezişul, ieşiră într-o margine şi intrară sub poala pădurii. Jupânițele veneau în fugă către ele, umplând locul de poale colorate ce zburau ca nişte aripi pe deasupra ierburilor coapte ale verii. Dobra le rândui de pază, la câţiva paşi distanţă de ele, şi se întoarse către Marina.

— Ce vrei? o întrebă cu asprime, aşa cum fusese obişnuită să răspundă valurilor de duioşie, atunci când ele îi invadau inima.

— Mi s-a înfundat nasul, nu pot să respir, spuse Marina speriată, lăcrimând acum din belşug, respirând neregulat şi trăgându-şi întruna nasul. Nu pot să respir, Dobra! repetă înfricoşată.

— Pentru că plângi ca proasta! Eu nu pricep ce ai. Respiră pe gură, că nu ai nimic, nebuno!

Îi şterse faţa cu o batistă adusă repede de una dintre jupânițe, care îşi reluă apoi locul de strajă. O puse să-şi sufle nasul. Îi presă pe cap şuviţele smulse din împletitură şi udate de lacrimi.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă apoi încet, când o simţi mai liniştită.

— Lasă-mi-l mie pe Stamate, spuse Marina şi numele lui îi umplu iarăşi ochii de lacrimi.

— Stamate? întrebă Dobra, străduindu-se să facă legături şi să înţeleagă. Ia-l. Atâta tot?

Marina dădu din cap în semn că da, căută iute batista şi-şi înfundă faţa în ea, apoi îşi aplecă fruntea pe umărul surorii sale şi izbucni în hohote descurajate, un plâns sfâşietor, lipsit de orice mângâiere şi speranţă, ca la un sfârşit de lume. Capul ei alunecă de pe umărul Dobrei în jos, se sprijini o clipă de un sân, apoi se cuibări în poala ei, lipindu-şi

trupul scuturat de plâns de pământ, singurul suficient de puternic ca să-i susțină durerea.

— Dar ce te doare, copilule? se sperie de data aceasta Dobra, vorbindu-i cu blândețe și mângâindu-i părul și spatele. Nu suntem noi două? Tu nu știi că nu ești singură? Spune-mi mie ce este cu adevărat, că de nu ți l-oi scărmăna eu de-o să meargă pe sârmă prin fața noastră. Ce ți-a făcut?

— S-a uitat la mine cu niște ochi, Dobra, de mi-a rupt sufletul în două.

— S-a uitat la tine? repetă ea cuvintele surorii sale cu prefăcută mânie, ca și cum uitatul ar fi fost pedepsit de pravila țării.

Printre lacrimi și suspine, Marina pufni scurt în râs.

— Tu plângi de dragul lui? o mai întrebă.

Marina dădu iarăși din cap în semn că da și mai scoase un val de lacrimi. O vreme tăcură peste descoperirea aceasta. Dobra o legăna și-i săruta din când în când părul. Marina anunța la răstimpuri că are nasul înfundat și nu poate să respire.

— Isprăvește odată cu nasul ăsta că ți-l rup, îi șoptea cald în ureche, smulgându-i câte un râs firav.

Din depărtare răzbăteau până la ele glasurile petrecerii. Prin spatele lor, în adâncul pădurii, foșni ceva. Dobra culese un vreasc de lângă ea și-l aruncă hotărâtă în spate, ca să alunge vulpea. Un șir de furnici trecea voinicește peste pătura de frunze uscate și urca pe trunchiul unui copac. O lume mică, aflată chiar aici, la picioarele lor, își continua viața ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Tot ce depășea mărimea unei furnici nu exista pentru lumea aceea. Marina întinse degetul și le opri înaintarea. Furnicile se tulburară, șirul se desfăcu în două șiruri mai mici, care părură să aibă fiecare porunca lui. Numai una singură cuteză să i se urce pe deget, iar fata o aduse înaintea ochilor și o cercetă.

— Nici nu știe că exist, spuse încet.

— Parcă ai zis că s-a uitat cumva la tine.

— Cum mă uit eu la furnica asta.

— O să stea aici toată vara. Asta se mai poate schimba. Mâine a zis mama că-i ducem să vadă Mănăstirea Turnu a Măriei Sale Vlad Țepeș. Vezi cum faci să rămâi singură cu el și mai vorbiți și voi. Mai vorbește și tu. Mânie-te un pic.

— Ce să-i spun?

— De ce nu-mi ții calul, jupân Stamate, nu vezi că vreau să descalec? Așa se poartă un fecior de boier? Dar știi, cu mânie și te uiți drept în ochii lui. Lor nu le place să fie vinovați și va căuta să fie mereu prin preajmă atunci când descaleci, ca să audă de la tine laude, nu dojană. Fă-l să-și dorească o laudă din gura ta și te va urmări până la sfârșitul verii.

— Și el o să spună în mintea lui „așa domniță certăreață mie nu-mi trebuie". O să mă ajute să descalec și apoi o să fugă mâncând pământul.

— Nimic nu știi, spuse Dobra, bătând scurt aerul cu palma în semn de dispreț. Ai dreptate să plângi.

— Dar tu ai să fii mulțumită cu Ioan Cantacuzino?

— Surioară, surâse Dobra subțire, ca și cum tocmai era pe cale să dezvăluie un secret important, aparținând lumii celor mari, nu vreo taină din cele mărunte de-ale fetelor, nu te supăra, dar eu, dacă aș avea soț un Cantacuzin așa oțărât cum e jupânul Ioan, o să conduc țara asta după mama. Tu cu prințul din povești nu știu ce crezi că o să conduci, că eu nu-l văd ținând piept nici măcar turbaților dinăuntru, darmite celor dinafară. Dacă tu îl vrei, eu ți-l las, că mie nu-mi trebuie.

— Te-a stricat mama, murmură Marina, lămurită.

— Te-a stricat pe tine Elena, că numai ea ți-a băgat în cap parfumuri din astea cu iubiri și jale. Dar ești sora mea și o să fac ce-mi ceri.

Ziua aceea petrecută la vie se isprăvi cu focul ridicat pe trunchiuri înalte de paltini și cu berbecii la proțap pregătiți de ciobanii locului. Noaptea de vară coborâse târziu. Curtenii și oaspeții erau obosiți, fericiți și flămânzi. În sat se isprăviseră treburile de peste zi și oamenii urcaseră unul câte unul

la deal, ca să vadă boierii. Sosiseră și zicălașii, o cobză, o scripcă, un fluier și chiar un chimval pe care-l căraseră doi dintre ei și-l proțăpiseră bine pe picioare, în pământul de la marginea viei. Aduseseră cu ei o fată din sat care cânta din gură. O împinseră în față și starostele zicălașilor porunci cu iscusință un cântec potrivit pentru însemnătatea zilei care se sfârșea.

— Numai cobza, spuse el cu socoteală către oamenii săi.

Pentru că doar cobza putea plânge ca un om. Scripca avea glasul prea vesel, chimvalul era prea complex, pe când plânsul este simplu, iar fluierul ar fi acoperit cu jalea lui vorbele cântecului, mutând atenția de la fată la el.

Cu cobzarul alături, fata dădu drumul unui cântec despre doi flăcăi porniți să vâneze căprioare, dar întorcându-se până la urmă acasă cu două neveste-surori. Feciorii de boieri aruncau sare în foc. Scânteile se ridicau până la vârfurile pădurii din spatele lor, topindu-se apoi la picioarele stelelor, minunând jupânițele. Mirosea a pastramă și a vin. Sătenii se strânseseră într-un cerc larg împrejurul boierilor, bucurându-se de seara aceasta care avea să devină curând cea mai importantă poveste din viețile lor. Când a venit Doamna Chiajna la noi, la vie, cu toți boierii curții.

Brațele rotunde, fără cusur, ale fetei se iveau din mânecile suflecate până aproape de umeri ale cămășii ei, luminând ca două animale mici, înduioșătoare. Cei de față le sorbeau din ochi, își plimbau privirile de-a lungul lor, închipuindu-și mirosul, catifelarea, căldura și mai cu seamă închipuindu-și că și brațele domnițelor care erau pețite în noaptea aceasta vrăjită trebuiau să fie tot la fel, pe sub mătăsurile cusute cu fir de aur care le acopereau.

Când spunea *căprioare*, fata prelungea atât de mult cuvântul și glasul ei devenea atât de sfâșietor, încât cei de față își imaginau aievea săgețile străpungând inimile celor două domnițe și scoțându-le pentru totdeauna din rândul fermecat al fetelor, așezându-le în rândul atât de dureros al nevestelor, punând capăt visurilor neasemuite și preschimbându-le

din căprioarele la care se închină întreaga fire în soțiile care, după toate cunoștințele lor, mai întâi lăcrimează un an sau doi, apoi se liniștesc.

Marina nu înțelegea ce se întâmplă cu ea. Cunoștea foarte bine cântecul, pentru ce îi sfâșia acum inima? Nu era pentru prima oară când auzea:

În valea plină de soare
Erau două surioare[1].

De data aceasta însă, din pricina celor ce se întâmplau pe deasupra capetelor lor în noaptea aceea, poate din pricina apropierii sfârșitului zilelor ei în casa mamei sale și cu siguranță din pricina lui Stamate, cântecul i se părea un bocet. O tristețe ca în ziua morții o înecă. O împăcare plină de înțelepciunea înțelegerii că nu avea unde fugi, nu avea unde să se ascundă, trebuia să-și bea pocalul de pelin născut pe lume odată cu ea, pentru ea.

Atunci când fata ajunse la versurile: *Cu șorțulețul la brâu/ Spălau rufele la râu*, mulțimea de boieri și sătenii de pe margini izbucniră în râsete, înclinând din capete în semn că da, da, erau convinși că prințesele făcuseră asta. O sută de perechi de ochi se îndreptară către cele două domnițe, închipuindu-și-le spălând rufe în râu și veselindu-se peste măsură de imaginea aceasta. Dobra scoase cu dibăcie sabia din teaca unui boier care stătea alături de ea, sări în picioare și-i sprijini vârful de gâtul unui oaspete. Era dintre ai Cantacuzinilor, iar Mihail Cantacuzino fu cel dintâi care își înghiți râsul și se ridică în picioare furios. Paleologii continuau să surâdă cu încântare.

— Sunt căprioare și căprioare pe lume, jupâne Mihai, surâse Dobra, înfigând sabia în pământ și făcând o mică plecăciune spre el. Cine se încumetă să pornească la vânătoare ar trebui să cunoască fiarele pădurii.

---

1. *Doi voinici din valea mare*, cântec vechi din Valea Voievozilor, Târgoviște.

Mulțimea râse, unii mândri de domnița lor, alții numai încântați de spectacol și de ceea ce descopereau.

— Căprioarele nu sunt tocmai fiare ale pădurii, domniță, spuse Mihail Cantacuzino, străduindu-se să arate un surâs.

— Pe la noi se mai întâmplă, jupâne, îi răspunse Dobra, apoi îi dărui o nouă plecăciune, și mai scurtă, și mai strâmbă decât prima, ca să o poată aduce mai târziu ca dovadă mamei sale că glumise, nicidecum nu fusese necuviincioasă, era numai o neînțelegere.

Marina se strecurase printre oameni încă de la cel dintâi hohot de râs al lor și se retrăsese în spatele proțapurilor pe care se roteau berbecii, dincolo de hotarul întunericului, acolo unde cercurile de lumină nu mai ajungeau. Se simțea la adăpost aici, apărată de noaptea caldă. Ridică privirea la cerul spuzit de stele și sunetele petrecerii se stinseră. Pentru o clipă avu sentimentul că se află undeva foarte sus, aproape de ele, departe de zarva boierilor puși pe mascarade și caraghioslâcuri. Oamenii ceruseră să fie luat cântecul de la început. În jurul Marinei era o liniște cuminte, nimeni nu făcea aici haz de ea, nimeni nu cerea nimic de la ea, ci doar era îngăduită cu drag, exact așa cum era.

În spatele ei, fata isprăvea pentru a doua oară cântecul care scosese mai multe scântei decât sarea aruncată în foc. De-abia o auzea, ca și cum vorbele ar fi venit dintr-un trecut foarte îndepărtat, ca și cum ar fi fost o amintire veche și pe alocuri ștearsă:

Iar în sat dădură veste
Că și-au luat două neveste.
Și au luat două surioare
Cu ochii de căprioare.

Fără un cuvânt, ivit de nicăieri, Stamate se așeză în iarbă alături de ea, ridicând la rândul lui privirea spre cerul înstelat. Faptul că priveau amândoi același lucru și erau singurii care făceau asta îi legă într-un soi de complicitate care le încălzi sufletele. Târziu își aruncară o privire scurtă și își surâseră, apoi ridicară din nou ochii la cer.

— Ai străluci oriunde ai merge, domniță Marina, începu el să vorbească așa de încet, încât ai fi zis că grăiește stelelor. În Constantinopol, la Florența sau la Toledo, nu ar mai ieși fetele afară de prin case dacă ai trece tu pe străzi.

Marina simțea că prinde puteri. O forță trecea încet de la el la ea, șerpuind ca aburul prin aerul nopții.

— Dacă nu ai să fii a mea, te voi urma oricum tot restul vieții mele, oriunde te va duce, continuă Stamate, oprindu-se chiar înainte de a rosti „soțul tău", ca și cum ar fi ajuns pe buza unei prăpăstii.

Nu vorbise cu îndârjire, cum ai fi zis că trebuiau rostite astfel de cuvinte, ci cu tristețe, ca și cum lucrurile se împliniseră deja, ea fusese dată celuilalt, iar el își petrecuse viața urmând-o lipsit de speranță.

— Nu vrei totuși să fii a mea? isprăvi el, apucându-i mâna și strângând-o prea tare, ca o pedeapsă pentru așteptatul ei refuz.

Marina uită pentru ce plânsese toată ziua aceea. Cu câteva vorbe, Stamate îi dăduse ei puterea și stăpânirea asupra dragostei acesteia care abia începea. Toată nesiguranța ei se spulberase. Se simțea acum puternică și mai ales vedea limpede ce era de făcut: aveau să se ridice din iarba aceasta, aveau să intre înapoi în mijlocul boierilor care petreceau în jurul focului și aveau să le spună că se vor căsători, că nimeni nu-i va putea despărți. Nu înțelegea privirile și semnele schimbate toată ziua între mama ei și Mihail Cantacuzino, dar presimțea că se împotriveau unei legături între ei doi, că nu fusese de fapt niciodată o adevărată alegere, ci jocurile fuseseră făcute deja.

— Mă doare mâna, jupân Stamate, și da, mi-ar plăcea să fiu a ta, îi răspunse târziu.

— Pentru că te doare mâna? spuse el, slobozindu-i palma pe care o strânsese până atunci. Uite, ți-am dat drumul. Nu mai ești sub amenințare. Tot mă vrei?

— Tot te vreau, da.

Nu află nimeni ce se petrecuse în seara aceea între ei doi. Hotărâră să mai păstreze o vreme taina cea dulce, care

însă avea să iasă singură la iveală în zilele următoare, ca uleiul deasupra apei. Privirile lui care aveau să o caute mereu printre curteni, ca și cum nu ar fi putut respira dacă nu știa exact unde se află ea. Frumusețea ei izbucnind în afară dintr-odată prin lucruri nedeslușite, greu de exprimat, ca și cum o nouă siguranță de sine i-ar fi făcut ochii mai limpezi, pielea obrajilor mai trandafirie și mersul mai mângâietor. Aerul care avea să vibreze atunci când ei se aflau la o distanță prea mică unul față de altul, un freamăt nevăzut care avea să-i facă pe cei prinși la mijloc să-și amintească vechi iubiri pierdute și să se lase copleșiți de amestecuri de regrete și tandrețe care-i făceau pentru o clipă mai buni. Toate acestea aveau să-i dea de gol.

La miezul nopții se acoperiră toate focurile cu pământ ca să fie stinse, se strânseră mesele, jilțurile, pocalele, tipsiile, velințele și pernele, încălecară boierii cei tineri, urcară la trăsuri cei vârstnici și întregul alai se pregăti de întoarcerea în Cetatea Bucureștilor.

— Te încumeți să pornești alaiul noaptea pe drum? întrebă Mihail Cantacuzino pe Chiajna. Sunt două ceasuri până la Curte.

— Domnesc în țara asta singură de cinci ani, îi răspunse ea. Nu am stat cu mâinile în sân toată vremea asta. Am stârpit tâlharii și am făcut-o în văzul tuturor, învățătură de minte. M-am îngrijit ca oamenii să aibă ce munci și ce mânca, ca să nu mai fie ispitiți să iasă la drumul mare. Au vrut să vină la mine să se plângă de ceva? I-am primit și i-am ascultat. Poate a fost bine ca ei, poate a fost bine ca mine, dar da, mă încumet să pornesc alaiul noaptea la drum. Mie oamenii mei îmi spun în față că sunt rea, nu mă tem că vor lovi pe la spate.

Era trufașă și pe Mihail Cantacuzino îl irita mereu trufia ei. Spunea însă adevărul, așa că îi iertă și de data aceasta. Chiajna îi simți șovăirea și înțelese că nu aceasta era calea.

— Nu ai vrea să poftești în trăsura mea, să facem drumul împreună? îl întrebă. Am avea vreme să mai vorbim de ale noastre.

Mihail Cantacuzino primi și, atunci când ușița trăsurii se închise, începu direct, fără alte pregătiri:

— Perechile trebuie bine gândite. Astea nu sunt lucruri care să fie lăsate la mintea copiilor.

Copii erau numai trei dintre ei, își spuse Chiajna. Dar știa că el are dreptate. Amândouă cuplurile trebuiau să fie puternice, ca să aibă, în timp, șanse la tronul Valahiei. Cunoscătorul și dominatorul Ioan Cantacuzino nu putea fi pus alături de stăpânitoarea Dobra, lăsând astfel cel de-al doilea cuplu, visătoarea Marina cu romanticul Stamate, în bătaia vânturilor. Niciunul dintre ei doi nu ar fi poruncit tăierea capului vreunui curtean apropiat atunci când el s-ar fi dovedit trădător. Niciunul nu ar fi lăsat leșurile să spânzure cu săptămânile la porțile orașului, ca să piară dorința de răzmeriță în ceilalți.

— Știu asta, îi răspunse lui Mihail Cantacuzino. Nu trebuie să te temi. Lucrurile se vor face așa cum trebuie, Marina va înțelege. Iar Dobrei nu-i voi pedepsi niciodată pornirile acestea războinice, pentru că îi vor fi de mare folos. Mai cu seamă alături de un soț atât de cavaler cum este Stamate Paleologu.

La fiecare cotitură a drumului puteau vedea trăsura celor două domnițe în fața lor, luminată de torțele din mâinile călăreților. Înăuntru, ascultând galopul sacadat al cailor și zuruitul roților trăsurilor, fetele își făceau propriile planuri. Vorbeau despre viitoarea lor viață, despre cum vor locui împreună în Constantinopol, vor călători pe corăbiile soților lor în cele mai frumoase orașe ale lumii, mai multe decât a văzut chiar și Marula cu femeile ei.

— Ne vom târgui singure mătăsurile din Florența și cingătorile din Toscana, spunea Marina, răsucindu-se în toate părțile și gesticulând cu mâinile ca și cum orașele acelea treceau chiar acum pe la fereastra trăsurii, iar ea încerca să vadă totul. Ne vom culege singure poveștile din Damasc. Să merg pe jos pe străzile orașului e cel mai mare vis al meu, sunt convinsă că Marula nu ne-a spus nici jumătate din minunile de pe Drumurile Mătăsii. O să vedem lumea, Dobra!

Sora ei o privea cu zâmbetul adulților pentru prunci. Și, dacă o vezi, cu ce folos rămâi? Lumea trebuia cucerită, nu văzută. Ea avea să o cucerească. Apoi avea să-i îngăduie surorii sale să se ducă să o cerceteze, dacă își dorea așa de mult.

După Săptămâna Rusaliilor, când fuseseră oprite petrecerile și voia bună, iar oaspeții își petrecuseră vremea mai mult pe la iatacuri, Mihail Cantacuzino și Patriarhul Paleologu depuseră amândoi dinaintea lui Petru-Vodă cererile lor pentru mâna surorii sale, Marina. Două cufere cu blănuri pentru ea. Două inele. Două portrete pictate, ascunse înăuntrul unor medalioane.

Mihail Cantacuzino se ridică și se apropie cu pași hotărâți de tron, oprindu-se chiar la marginea celei dintâi trepte, făcându-l pe Petru să se îndrepte în jilț, și vorbi cu glasul lui de clopot care, în sala tronului unei țări care nu era a lui, suna cam prea stăpânitor, ceea ce nu-i plăcu Chiajnei.

— Fratele meu este mai vârstnic, iar neamul nostru are dregătorie mai înaltă, de aceea a ales primul. Acum nu înțeleg de ce, dacă el a ales, nu este scoasă afară din pețitul acesta domnița Marina? Are pretendent acum. Să se aleagă dintre celelalte domnițe rămase.

— Oricare dintre fiicele mele are pretendent numai după ce este acceptat, surâse cu multă răceală Chiajna.

În sala tronului Valahiei, nimeni nu va vorbi cu tonul pe care-l folosise Mihail Cantacuzino, câtă vreme ea este în viață, își spuse. Nimeni nu va pune întrebări care încep cu de ce, ca și cum ar cere socoteală. Lăsă tăcerea să răsune în sală, privind cu același surâs pe Mihail, până când el își coborî sprâncenele, aducându-le înapoi la locul lor. Apoi continuă, cu glasul îmblânzit ca atunci când îi dai copilului jucăria înapoi, pentru că el s-a oprit din țipete și plâns:

— Avem pentru toți pețitorii. Mulțumim pentru așa cereri de onoare. Să arate amândouă domnițele lucru cusut de mâna lor.

Jupânițele din suita Dobrei și Marinei aduseră la picioarele pețitorilor două cufere cu ștergare cusute de mână și tapiserii

brodate cu fir de argint și mătase. În cufărul Dobrei, Chiajna poruncise să fie puse cele mai migăloase broderii, iar în al Marinei un singur gherghef încă neterminat, un ștergar cu o floare în colț.

— Pentru că fata e mai mică și abia învață, nădăjduim că se va ierta unei copile, zâmbi Chiajna, dar Paleologii înțeleseră că ea fusese pregătită pentru cumpăna aceasta, că se gândise dinainte la ea și acum le arăta ce alesese, fără să-i jignească.

Stamate se aplecă la urechea bunicului său și-i șopti un singur cuvânt, judecând după clipa scurtă de care avusese nevoie. Patriarhul se întunecă la față și degetele lui se albiră pe capul toiagului, din pricina strânsorii. Pufni pe nas cu furie, spuse Chiajnei că nepotul său nu a mai văzut niciodată atâta măiestrie la cusut cum avea domnița Dobra, dar cere îngăduința să se mai gândească o zi, apoi înghionti mânios umărul lui Stamate și-l împinse afară din sala tronului.

Nunta Marinei cu Ioan Cantacuzino fu hotărâtă pentru ziua de Sfântul Ilie, când începe să se culeagă busuiocul de leac și se scoate prima miere de la stupi. Patriarhul Paleologu încercă să-și stăpânească nepotul mai întâi cu vorba bună, apoi îi arătă toate blestemele pe care și le-ar putea atrage asupra lui un nepot care iese de sub ascultarea bunicului său și un creștin de sub hotărârea capului bisericii ortodoxe. Sfârși prin a-și pierde stăpânirea de sine, a ridica vocea la el și a cere să fie ferecat în odaie, cu străjeri la ușă.

Până la ziua stabilită, Paleologii și Cantacuzinii nu se mai amestecară între ei.

Amândouă nunțile ar fi trebuit să se facă deodată. Stamate însă refuză să ceară pe Dobra și, rămași deocamdată fără argumente și metode de constrângere, Chiajna și Cantacuzinii hotărâră să se facă cea dintâi nuntă separat, tocmai pentru ca Marina, pricina frumoasă a tuturor acestora, să fie dusă departe de Curtea Domnească, iar apele să se liniștească.

În lume există legături invizibile care unesc fiecare femeie cu câte un bărbat, fiecare bărbat cu câte o femeie. Dar nu

întotdeauna îi unesc într-o iubire, înțelegea Marina. Mama ei fusese legată de tatăl ei într-o alianță, încă dinainte de sosirea lor pe lume. Mătușa ei, Ruxandra, era legată de Lăpușneanu într-o vrăjmășie și o durere fără margini. Era un noroc nesperat că ea se descoperea legată de Stamate într-o iubire.

Se făcea o greșeală cu nunta aceasta. Niciuna dintre legăturile cu care femeile din Casa ei veniseră pe lume nu puteau fi desfăcute, refuzate. Nu se putea ieși din ele după bunul plac. Cu atât mai mult avea ea acum datoria să plătească toate neîmplinirile lor, trăindu-și iubirea care părea dată de Dumnezeu o picătură pentru un întreg neam de femei. Șapte generații în spate și șapte în față aveau să se hrănească din iubirea aceasta a ei, purtându-și apoi cu demnitate înainte căsătoriile lor care erau de fapt tratate de neagresiune între țări.

— O să mă omor, Dobra, îi spusese blând în ureche atunci când își luase rămas-bun de la sora sa, în dimineața de după nuntă, apoi îi sărutase obrazul albit dintr-odată. O să mă arunc în Dunăre. O să o fac foarte ușor, ca să nu mă simtă, să nu mă caute decât când va fi prea târziu. O alunecare tăcută. Mi se rupe sufletul de mila lui Stamate, dar ei sunt bărbați, sunt puternici, pot să treacă peste orice.

Dobra o prinsese de umeri și o scuturase cu putere. Felul în care Marina rostise cuvintele acelea îi stricase ritmul bătăilor inimii. Hotărârea împăcată din glasul ei o rupsese din prezent și o dusese într-o clipă pe malul Dunării, unde își văzuse sora înghițită în tăcere de ape.

Alaiul de nuntă pornise fără întârziere către Constantinopol, ieșind din Cetatea Bucureștiului sub privirile întristate ale târgoveților. Ar fi putut să-l ajute pe Stamate să scape, să alerge pe urmele lor și să fure mireasa, cum era obiceiul pentru fetele căsătorite împotriva voinței lor. După care ar fi fost prinși de Chiajna și lucrurile ar fi fost așezate de ea înapoi pe făgașul lor, înțelegea Dobra chiar în vreme ce țesea planul acesta.

Numai mama sa singură putea desface ce se făcuse.

— Marina se va arunca în Dunăre, îi spusese simplu, atunci când alaiul nu se mai zărea și sunetele se stinseseră. Nu va ajunge la Constantinopol. A fost ultima oară când ai văzut-o.

Apoi se răsucise pe călcâie și se îndepărtase de ea, lăsând-o să-i privească îndelung mersul, știind bine că imaginea ei plecând avea să stârnească ceva în Chiajna, nu era sigură ce anume, poate mânie pentru că este înfruntată, poate jignire pentru acuzația ascunsă, poate vinovăție pentru că nu pleacă urechea la dorințele copiilor săi. Orice ar fi stârnit însă, avea să fie suficient de puternic ca să o clintească din încredințarea aceasta că este bine ce face. Știa pentru că simțea la rândul ei forța din vorbele și gestul său.

Chiajna rămase pe loc până când fiica sa ajunse la capătul coridorului. Privi copilul de casă cum îi deschide ușa, o văzu coborând foarte încet treptele de la intrare, apoi o urmări pe fereastră traversând pajiștea verde și pierzându-se printre rugii de mure care făceau boltă cu perii lui Lăcustă. Cutezanțele Dobrei nu-i mai înfierbântau sângele în vine ca altădată. În vara aceasta, mai mult decât oricând, se surprinsese adesea simțind-o ca pe o prelungire a ei însăși. Se îngrijora tot mai puțin pentru ea. Se preocupa tot mai mult de copiii săi cei mai slabi, care păreau că vor avea nevoie timp îndelungat de sprijinul ei.

Cum ar fi Marina.

Și-o închipui în mijlocul Codrilor Vlăsiei, pe Drumul Giurgiului ce duce la Constantinopol, plângând nemângâiată în trăsura plină de mătăsuri. Fu pentru întâia oară când simți scurt, ca într-o străfulgerare, ce simt toate aceste fete care nu-și acceptă soarta. Înțelese într-o clipă că toată deznădăjduirea aceea ar putea da, chiar și unui copil blând și cuminte ca Marina, tăria de a-și pune capăt zilelor. Visul negru pe care-l avusese nopți la rând atunci când aflase că Lăpușneanu făcuse un copil micii Ruxandra reveni, ocupându-i cu totul mintea, înlăturând orice alt gând.

Își aminti cum nădăjduise atunci ca sora sa să se fi luptat în tăcere, pentru că nu putea suporta gândul că ea strigase

după ajutor, că plânsese. Dintr-odată, faptul că fiica sa fusese nuntită nu mai justifica ceea ce avea să se petreacă. Măritată ori ba, Marina avea să se împotrivească celei dintâi nopți, avea să încerce să ajungă cu unghiile la ochii lui, să răstoarne jilțurile între ei. Avea să-și petreacă mult timp de acum înainte împotrivindu-se, luptându-se nopțile, chemând-o pe ea în ajutor.

Putuse modifica coșmarul atunci când fusese vorba despre sora ei. Nu-l mai putea conduce după cum îi era voia acum, când la mijloc era fiica sa. Imaginea Marinei strigând după ajutor o țintui multă vreme în mijlocul coridorului unde se afla atunci când îi vorbise Dobra.

Între București și Cetatea Giurgiului era cale de trei ceasuri pentru un alai cu trăsuri. Gândul acesta o smulse din nemișcare și Chiajna își regăsi inima cu care făcuse odinioară planuri pentru a birui oștiri mai numeroase decât a ei. Marina trebuia adusă înapoi. Avea să-l folosească pe Stamate Paleologu pentru aceasta, căci ea nu putea fi implicată într-un război deschis cu Cantacuzinii. Merse în iatacul în care îl țineau captiv, stătu dreaptă în fața lui și-i mărturisi că s-a răzgândit. Fata este a lui dacă o mai vrea, dar va trebui să și-o ia singur.

— Miresele se mai fură, lumea nu va vedea acum pentru întâia oară așa o întâmplare, îi spuse. Gândește-te însă bine, pentru că va trebui să vă pierdeți urma o vreme. Nu vei avea dregătorii înalte nici în Constantinopol, nici la București.

— Am nevoie de o mână de bărbați care să lupte bine cu sabia, îi răspunse Stamate pe loc. Alaiul este înconjurat de străjeri.

— Îți dau, spuse Chiajna. Trebuie să se înfăptuiască cât timp Marina încă se mai află între hotarele Valahiei. E mai simplu, isprăvi ea după o clipă de gândire.

Plecarea Cantacuzinilor cu mireasa în fruntea alaiului lăsase Curtea Domnească într-o tăcere vinovată. Chiajna porunci ca cina să fie dusă pe la iatacurile oaspeților rămași încă în București, iar coridoarele se umplură de slujnice cu tingiri încărcate pe brațe și copii de casă care alergau dinaintea lor, ca să le deschidă ușile și să ia porunci de la boierii din odăi. În loc să fie veselă, toată această forfotă dădea locului un aer de complicitate la o nelegiuire căreia se străduiau să-i șteargă urmele, să umple cât mai iute timpul acesta proaspăt de după ea, să se îndepărteze și să o dea uitării cât mai repede.

De aceea, vestea răpirii miresei, sosită în zorii zilei următoare, îi descătușă pe toți cei aflați în Curtea Domnească și în cetate. Inimile li se ușurară de o povară nelămurită, iar oamenii se simțiră ca la un început curat de lume. Nu se îndoi nimeni că Chiajna avusese cunoștință de ceea ce urma să se întâmple. Nu vorbi nimeni despre asta. Dobra se așeză pe un scăunel scund alături de jilțul Chiajnei și-și petrecu ziua acolo, la picioarele ei, singura fără pată și fără prihană, aruncând în jur priviri pline de satisfacție. Era mândră de mama ei. La răstimpuri îi punea palma pe genunchi, ca și cum ar fi dorit să o facă atentă la ce spune, de fapt răsplătind-o pentru hotărârea luată.

— De aici ți se va trage pierirea, îi spusese Ruxandra în noaptea aceea, pe când toți ceilalți intraseră pe la iatacuri, iar lumânările din sfeșnice începeau să se stingă. Sunt Cantacuzini, lucrurile nu vor rămâne așa. Toată lumea va aștepta să vadă ce face Mihail Cantacuzino. Iar el știe asta, răzbunarea lui va fi pe potriva numelui pe care vrea să și-l facă în lume. Poate că nu atât pentru tine, cât pentru el o va face, ca să spună caselor domnitoare cine este.

— Un copil al meu nu-și va lua viața câtă vreme eu pot face ceva, îi răspunsese Chiajna târziu, când Ruxandra nici nu mai aștepta un răspuns.

Trecuseră împreună prin odăile copiilor mai mici, Alexandra și Bogdan, ca să vadă dacă ei se află în așternuturi și doicile

sunt la locurile lor, dacă s-au îngrijit să fie apă proaspătă în carafe și o făclie aprinsă în perete, în fața ușilor lor. Ar fi trebuit apoi să se retragă fiecare în iatacul său, dar Ruxandra se strecurase pe urmele surorii sale în odaie, Chiajna se pomenise cu ea dincoace de prag și ridicase din sprâncene a întrebare. Se aflau amândouă încă în picioare în mijlocul încăperii atunci când Ruxandra îi prevestise pieirea.

Niciuna dintre ele nu simțise răcoarea adevărului din cuvintele acelea.

Înțelegând că sora sa nu se va lăsa scoasă afară din iatac până nu va isprăvi tot ce avea de spus, până când nu va căpăta de la ea explicația pentru care intrase, Chiajna aprinsese cu gesturi calme toate lumânările de prin sfeșnice, le risipise prin colțurile încăperii, împinsese două jilțuri față în față, așezase între ele coșul cu gherghefuri, iglițe și ibrișine colorate și abia după ce împlinise toate acestea îi răspunsese.

— Poate că m-am grăbit când i-am dat-o, continuă acum, în vreme ce Ruxandra scotea din coș câte un ghemotoc încâlcit de fire stacojii, sinilii ori de culoarea ambrei și începea să-l descurce. Poate am fost oarbă. Poate nu-mi cunosc copilul, știu eu cine este Marina?

După fiecare presupunere, Ruxandra ridica ochii din ghemotocul colorat și-i arunca o privire mustrătoare din care Chiajna înțelegea că nu a convins-o, sora ei nu credea nici că s-a grăbit când a dat-o pe Marina lui Ioan Cantacuzino, nici că a fost oarbă și nici că nu-și cunoaște copilul.

— Știi ce am înțeles atunci când mă aflam față în față cu vrăjmașul, pe câmpul de luptă? începu Chiajna explicația din altă parte, iar în glasul ei Ruxandra simțea de data aceasta iritare, o nerăbdare și o nemulțumire, nu era obișnuită să dea lămuriri și constata că nu-i place deloc. Că vom muri cu toții. Nu are rost să ne îngrijorăm dinainte. Nu facem decât să dublăm grijile, ca atunci când mănânci un cozonăcel de două ori, o dată în închipuire, a doua oară de-adevăratelea. Vom muri și știm asta cu siguranță. Au știut-o mamele noastre din clipa în care ne-au ținut în brațe pentru întâia oară.

Se opri din nou. Nu ajungea nicăieri pe drumul acesta pe care pornise. Ruxandra continua numai să-i arunce câte o privire și să tragă mai smucit uneori de câte un fir din ghemotocul cel încâlcit. În chip neașteptat, Chiajna se simțea sora mai mică. Nici față de Ana nu avusese niciodată acest sentiment, darmite față de cea pe care o purtase în brațe de când venise pe lume.

— Toate astea sunt valabile și pentru copiii mei, mai spuse. Dar atunci când va fi să fie, noi vom fi toți în picioare, de preferat unii lângă alții, dacă moartea va veni repede și copiii încă nu vor fi la casele lor. Se vor uni împotriva mea și vor intra în țară? Foarte bine, să vină. Dacă pot să-i alung, îi voi alunga. Dacă nu, vom muri unii lângă alții și vom ști că atâta a fost viața noastră.

Isprăvise pe un ton aprins și simțea nevoia să i se răspundă la fel, pentru că nu i se ostoise furtuna din piept. Ruxandra însă îi vorbi domol, ca și cum subiectul ar fi fost unul tihnit, câte chiupuri să se facă cu rodozahar și câte cu magiun de prune, iar Chiajna înțelese dintr-odată cum izbutise ea să-i țină piept lui Lăpușneanu toți anii aceștia.

— O mie de vorbe ca să-mi spui de fapt că preferi să fie toți în primejdie, decât să riști ca Marina chiar să-și pună capăt zilelor.

— Da, îi răspunse, înțelegând în sfârșit și ea însăși. O să-i apăr eu. Pot să o fac!

Este bine-cunoscută nebunia disperării, dar există și nebunia încrederii nemărginite. Ea îi atinge pe cei prea plini de nădejde, prea înflăcărați, însuflețiți de credința de nestrămutat că *pot*, indiferent cât de potrivnice le sunt împrejurările. Chiajna cunoștea prea bine această din urmă nebunie. De cele mai multe ori împlinise lucruri cu ea. Oamenii simt forța de viforniță năprasnică izvorâtă din astfel de inimi și nu i se împotrivesc. Culcase la pământ oștiri doar ieșind în fața lor cu acest „pot să o fac“ înscris în fiecare gest, în fiecare respirație, în priviri, în glas și în mișcări.

Să fii încredințat mereu că totul se va sfârși bine, chiar în mijlocul celor mai crunte furtuni. Nimic din realitatea

mocirloasă din jur să nu te doboare. Să crezi cu tărie și mai ales cu sinceritate. Să ai sentimentul că ești mai puternic decât întreaga fire. Chiajna știa cum se simt toate acestea pe dinăuntru și cum pot ele sperria pe cei din jur, cum pot fi semn că ai mințile rătăcite. Pe cei slabi îi convingea, le insufla speranță, ea era nădejdea, da, chiar va fi bine. Încrederea lor în ea îi dădea noi puteri ca să-și continue sminteala.

Pentru că era tot un soi de sminteală și aceasta. Așa cum lumea văzută prin ochii celor deznădăjduiți este o plăsmuire, tot pe lângă realitate alunecă și viziunea celor înflăcărați. Între aceste două tipologii de lunatici, realitatea stă dreaptă, nemiloasă ca orice părinte care va tăia carnea putrezită ca să vindece, suficientă ei însăși.

Cei puternici învățaseră demult cum să folosească sminteala ei de a crede că poate orice, oricând. Se aliniaseră în spatele ei ca în spatele berbecilor cu care asediatorii sfărâmau porțile cetăților. Uneori era un joc cu cărțile pe față. Ea știa ce doresc ei, ei știau că ea știe, toți tăceau și-și împlineau partea de joc.

Numai acum, în fața Ruxandrei, jocul părea să se fi oprit, ca și cum ei toți se aflau pe scenă, în vreme ce pe ea o descoperiseră în sală, spectatoare. Primise ultimele cuvinte ale Chiajnei, o să-i apăr eu, pot să o fac, cu o privire înduioșată. Lăsă ghemotocul înnodat în poală, se aplecă pe deasupra coșului cu ibrișine, luă mâna Chiajnei și și-o apăsă de piept, surâzându-i ca unui copil curajos.

— Eu te iubesc tare mult pe tine, îi spuse și glasul ei venea de foarte departe, de la cea dintâi mamă a Chiajnei, răscolind în ea toate neputințele peste care așternuse în timp velința aceasta de puteri nemăsurate.

— Lasă-mă în pace! își smulse Chiajna mâna dintr-a ei.

De fiecare dată, în fața fiecărei nenorociri i se părea că este sfârșitul lumii și se înarma ca pentru a-l întâmpina. Niciodată însă nu era. Simțise că este sfârșitul lumii când se îmbolnăvise prima oară Petru. Nu împlinise anul când făcuse

fierbințeală mare peste noapte, iar ea își împietrise inima în așteptarea morții lui, își închipuise cum va alunga pe toți afară din iatac atunci când se va întâmpla, cum se va fereca înăuntru cu copilul, cum va ridica glasul la ei pentru ca nimeni să nu i se împotrivească. Fierbințeala trecuse, dar Chiajna rămăsese cu amintirile acelea de după moartea lui ca și cum lucrurile se întâmplaseră deja, schimbând-o.

Simțise că este sfârșitul lumii când tatăl ei trăgea să moară, iar ea nu putea ajunge la el. Când Mircea ucisese aproape sub ochii ei, umplând curțile de strigătele boierilor care încercau să se apere, iar doica o scăpase pe mica Dobra pe afară, prin curte. Când murise Mircea, lăsând-o cu o casă de copii și cu moștenitorul tronului de numai 13 ani, nici aceia împliniți, cu vrăjmașii adunându-se la hotare. Când îi muriseră cei mai de nădejde oameni în bătălia de la Șerbănești. Când Ruxandra dăduse naștere fiului lui Lăpușneanu, iar el întârzia să o ia de soție. Când fusese ucisă Doamna Elena. Când fuseseră uciși frații săi.

Cu toate acestea, ea era astăzi aici, în fața unui nou sfârșit al lumii, probabil nici acesta definitiv.

— Totul o să fie bine, spuse cu un glas mai domol, potolit de vinovăția pentru izbucnirea de adineaori. Nimeni nu va fi în primejdie.

La capătul anului aceluia al domniței, Lăpușneanu izbuti să-și răscumpere tronul și se întoarse în Cetatea Sucevei, trimițând de îndată după soția și fiul său. Se scurseseră trei ani de la noaptea în care sora ei apăruse în pragul Caselor Domnești, cu apa șiroindu-i din haine, cu copilul strănutând și trăgându-și nasul întruna, iar Chiajna nu o văzuse niciodată, în tot acest răstimp, pe mica Ruxandra, copila făcută din lumină, porțelan și tăceri. Se simțea ca și cum făcuse cunoștință cu o femeie nouă. O plăcea și era mândră de ea, dar

i se rupea inima când își amintea ce anume adusese la suprafață pe femeia aceasta din adâncurile surorii sale. Totuși, supraviețuise, ceea ce dovedea că fragilitatea are o putere a ei.

Chiajna își făcuse într-un singur an doi mari vrăjmași: pe Zápolya, regele Ungariei, căruia îi trimisese fina acasă cu copilul în brațe, și pe Mihail Cantacuzino, pe care răpirea Marinei îl rușinase în fața întregii Europe, care luase cunoștință de acest obicei valah cu multă veselie. Lor avea mai apoi să li se adauge și un al treilea, ambasadorul Franței la Înalta Poartă, care ceru pe Dobra de soție și fu refuzat.

— Un ambasador nu este suficient pentru mâna unei prințese provenind din două case domnitoare, îi spusese Chiajna fiicei sale. Ești Mușatină după mama ta și Drăculească după tată. El cine este? Cine au fost strămoșii lui? Senior d'Auvilliers, îi rostise numele cu o mică fandoseală în glas, ca și cum ar fi îngânat pe ambasador în vreme ce se prezenta. Știi câți sunt seniori de ceva în Franța? Sute. Știi ce se va întâmpla cu ambasadorul după ce i se va termina împuternicirea? Va trăi neștiut de nimeni în castelul lui de la țară, ocupându-se de recoltă și veghind ca țăranii să nu-l fure la dajdia de întâi ale lunii.

Trecuse sub tăcere faptul că ambasadorul Franței fusese cel care îl ajutase pe Despot să urce pe tronul Moldovei, alungând-o astfel din Suceava pe Ruxandra. Pe lângă faptul că nu găsea familia lui îndeajuns de însemnată pentru Dobra, fățărnicia aceasta a dregătorului nu i se mai părea atât de importantă. Refuzul însă îl jignise pe ambasador, iar el se alăturase iute uneltirilor pe care începuseră să le țească Mihail Cantacuzino și Zápolya. Toți trei o doreau pe Chiajna îndepărtată de pe tronul Valahiei. Domnise nouă ani alături de soțul său și șapte pentru fiul său. Cine se credea?

O vreme, roadele uneltirilor lor nu se făcură simțite. Bătrânul sultan Soliman, văduv și cu povara morților tuturor fiilor și nepoților săi, în afara lui Selim și a lui Murad, se schimbase în anii din urmă. Oamenii spuneau că cei 71 de

ani ai lui sunt de vină, dar Soliman simțea lipsa scrisorilor și poeziilor pe care le primea de la Roxelana, un râu de dragoste care-l însoțise de-a lungul vremii, în Constantinopol sau în campanii, și care secase acum.

Europa se schimbase și ea. Sfântul Imperiu Romano-German se fărâmițase, toate rămășițele lui închinându-se într-un fel sau altul lui Soliman. Numai Habsburgii nu i se plecau încă, Viena rămânând singura cetate care nu-i aparținea, spre care ar mai fi putut porni în primăvară, când începea vremea campaniilor. Era Anul ciumei, anul morții lui Soliman. În drumul său spre cetatea care avea să încheie șirul biruințelor lui din ultimii patruzeci și șase de ani, sultanul se abătu pe la Cetatea Sighetului, ca să pedepsească cetele de oșteni care-i hărțuiseră ienicerii neîncetat. Asedie cetatea vreme de o lună, o cuceri, asistă de la fereastra cortului său la împărțirea soldei ienicerilor și spahiilor, porunci ridicarea de îndată a unei moschei în Sighet, apoi hotărî că a sosit vremea ca oastea să se întoarcă în Constantinopol. Venise toamna și vremea campaniilor se isprăvise.

Pe sub toate acestea mocnise încet ciuma în anul acela, clocotind tăcută ca popândăii care sapă tuneluri pe sub pământ, neluați în seamă până când pământul nu se surpă, dezvăluind hrubele și scorburile găunoase din adâncuri.

În sunet de meterhanele, cu tobele în față, urmate de cinele și de trâmbițe, miile de ieniceri, spahii, azapi și achingii se înșirară în spatele palanchinului în care era purtat bătrânul sultan și porniră către casă. La răstimpuri, Marele Vizir se apropia de fereastra palanchinului ca să mai schimbe o vorbă cu Soliman, să primească vreo poruncă ori să dea socoteală pentru felul în care merg treburile la spatele coloanelor.

După zile lungi de drum le ieși dinainte o ceată de spahii călare care înconjurau pe fiul sultanului, Selim, sosit de la Constantinopol. Marele Vizir porunci atunci ca palanchinul să fie înconjurat de imami care să înceapă a rosti rugăciuni și versete din Coran fără încetare. Selim preluă conducerea oștirii, iar Marele Vizir putu acum dezvălui taina pe care o

păstrase vreme de șapte săptămâni: sultanul Soliman murise încă înainte de cucerirea Cetății Sighetului. Pentru împiedicarea unei răzmerițe care să aprindă tot imperiul, Marele Vizir îi unsese trupul cu uleiuri și-l sprijinise la fereastra cortului, ca să fie văzut de ieniceri, scrisese scrisori către întreaga Europă ca să anunțe cucerirea Sighetului, îi schimbase straiele în fiecare zi, îl urcase în palanchin și se prefăcuse a vorbi cu el până când sosise moștenitorul său.

Începea sfârșitul Imperiului Otoman. Avea să moară încet și greu, avea să mai dureze încă o sută de ani, dar începuse chiar acolo, în preajma Cetății Belgradului, pe drumul spre Constantinopol, când Selim s-a întâlnit cu oastea condusă de trupul îmbălsămat al tatălui său.

În toată Europa, care fusese, chiar și fără întâmplarea aceasta, cu ochii pe cea din urmă campanie a lui Soliman, pentru cea din urmă cetate, nu se mai vorbi tot restul anului decât de șiretlicul Marelui Vizir.

Așa ar trebui să facă și ea, înțelese Chiajna. Să lase poruncă să fie bine îmbălsămată și sprijinită la ferestrele Palatului Voievodal ori plimbată în trăsură pe ulițele cetății, ca să fie văzută, iar oamenii să nu-i iasă din cuvânt. Să nu se piardă tot ceea ce fusese împlinit și ridicat toți anii aceștia.

7076 de la Facerea Lumii

Anul capugiului

Mazilirea lui Petru

Se împlinea anul de când Chiajna își luase obiceiul de a dormi în jilț. Somnul ei de noapte pusese de-a lungul vremii peceți felurite pe vârstele ei, dându-i întotdeauna de veste când trecea un nou hotar.

Pe vremea când lucrurile nu aveau încă nume, iar ea locuia în brațele celei dintâi mame, fără să știe că se numesc brațe ori că mama era diferită de ea însăși, somnul venea și pleca fără veste, după cum îi era voia. Atunci când se gândea la anii aceia, Chiajna găsea întotdeauna la suprafață o amintire limpede ca un pahar de cleștar: mama aplecată deasupra ei, surâzând și anunțând-o că dormise, iar acum se trezea. Trecerea dintr-o lume în alta se făcea pe vremea aceea atât de ușor, încât ea avea nevoie să i se spună, cineva din afară trebuia să observe lucrurile și să dea mărturie.

— Te-ai trezit, gărgărițo. Ai dormit și acum te-ai trezit, iepurașule.

Mai târziu, pe când lumea toată se formase deja în jurul ei, lucrurile căpătaseră nume, iar ea le stăpânea – pădurea, grajdurile, baba, doica mică, mânzul, pisoii, sabia tatei, sala tronului nu e voie –, se ferea de somn, fugea de el și era veșnic în căutare de noi chipuri de a-l înșela. I se părea că cele mai importante lucruri se petrec abia după ce ea adoarme. Lumea întreagă părea să unelteasscă, să-și țină firea până când baba anunța „gata, puică mică, acum hai la somn“ și

abia după aceea zăgazul întâmplărilor era rupt, iar ele năvăleau în lume, umplând-o de farmec, de povești care începeau brusc în clipa în care ea se trezea.

Când începuseră să vină pe lume copiii, Chiajna nu mai avusese nevoie de somn. Când privea înapoi spre anii aceia mici ai lor, avea senzația că își petrecuse o bucată din viață fără somnul de noapte.

Iar acum, în acest de pe urmă an, se întâmpla tot mai des să aibă nopți albe din pricină că somnul ei se schimbase iarăși. De data aceasta nu mai venea. O ținea trează un câine care lătra până târziu pe deasupra cetății și a pădurilor, o buhă care dădea semn, cinci chemări ce păreau să vină din adâncul pământului, întotdeauna câte cinci – trei cu două, trei cu două –, uneori ploaia, alteori vântul, poate crengile vișinului foșnind la fereastră ori poate un greiere scăpat în casă și ascuns printre crăpături.

Cerea atunci fiertura care uneori o ajuta, odoleanul pe care Lăcustă îl găsea cu mare greutate în pământurile mlăștinoase ale Bucureștilor. Avea locurile lui uscate pe unde îl căuta, departe, în adâncul Codrilor Vlăsiei. Chiajna deștepta copilul de casă aflat în fața ușii ei și-l trimitea în odăile slujnicelor, să ceară fiertura de odolean cu o linguriță de miere. Sorbea încet, ținând cana cu amândouă mâinile, suflând pe deasupra și gândind că blănurile ar trebui scoase din cufere și scuturate bine la aer, de vreme ce în iarnă uitase să poruncească să fie ținute o zi afară, să ningă peste ele și să le ia gerul. Fiertura avea mirosurile care ies din pământ atunci când plouă. Din rochia ei veche de felendreș de culoarea scorțișoarei, cu flori de fir, se făcuseră douăzeci de fețe de perne pentru jilțuri. Fusese bine, iernile copiii așezaseră pernele sub picioare, în fața căminului, ori la spate. Avea să poruncească să fie desfăcută și rochia verde de șamalagea, să se facă alte perne din ea ori poate acoperământ pentru masa din altar a bisericuței sărăcăcioase din Glina.

Adormea astfel în jilț, cu cana goală încă în mâini, sprijinită pe pântece, descântând somnul și ademenindu-l cu

planuri cuminți pentru a doua zi, privind patul din celălalt capăt al iatacului prin aburii mirosind a gloduri. La hotarul somnului, când cugetul îi aluneca în vis, sufletele morților se strângeau grămadă la porțile dintre lumi, întredeschise în clipa aceea unică. Pândeau pe jumătate amorțite, neînțelegând întru totul ce se întâmplă cu ele, atârnând de un fir subțire de gând, o ultimă sforțare de voință care le făcea să caute apropierea de cei vii. Alături de căldura cănii din mâini, Chiajna simțea și suferința lor, neputința, lentoarea de boală grea cu care se mișcau prin iatac.

Marula sosise către prânzișor. Atunci când o văzu venind călare, Chiajna se bucură că dormise în noaptea aceea, chiar și în jilț, pentru că negustoreasa își lăsa caravana în urmă numai atunci când avea vești rele. Cele bune puteau să aștepte, puteau merge în ritmul lent al căruțelor încărcate cu scorțișoară, ghimbir, țesături fine de Damasc, oglinzi venețiene și postavuri de Flandra, ceea ce era ciudat, abia acum își dădea seama. Cum se face că veștile bune pot umbla agale, iar cele rele sunt mereu pe fugă?

— Ahmet capugiul este pe urmele mele, Măria Ta, vestise Marula, apoi tăcuse, încordată, pregătită să ducă îndată la îndeplinire porunca ce avea să urmeze, pândind vorbele care aveau să se ivească pe buzele Doamnei ei.

De la o vreme, Chiajna se simțea atrasă de cuvintele luate separat. Își petrecuse viața culegând sensul frazelor în totalitatea lor, un miez care se alegea singur, îndată ce fraza era aruncată în lume. Sensul acesta se destrăma atunci când începea să se gândească la însemnătatea fiecărui cuvânt în parte. Nimic nu mai era sigur. Cețuri începeau să plutească peste cele rostite, iar între intenția celui care vorbise și înțelegerea celui care auzise se crăpau spații libere în care încăpeau interpretări. Toți anii aceștia, toată viața ei, lucrul acesta se petrecuse fără ca ea să fie atentă la el. Câte sensuri fuseseră pierdute? Ce voiseră de fapt să-i spună, iar ea înțelesese greșit și acum nu se mai putea face nimic?

Urmele erau niște semne. Chiajnei îi plăcea să lase urme. Dintotdeauna își dorise asta. Cum știi când e vremea să privești în spate și să verifici dacă ai împlinit ce ți-ai propus? Dacă ai lăsat urme? Un capugiu pe urmele Marulei avea alt înțeles decât Chiajna trăind și însemnând locurile și viețile celorlalți.

Și-l închipui pe Ahmet isprăvind felegeanul de cafea pe terasa cafenelei Mektep Kafe din Fanar, privind în zațul întunecat și gros, apoi ridicând ochii la apele Cornului de Aur care se zăreau prin locul de-o palmă dintre două clădiri. Îl văzu stând pe divanul ros de molii, înconjurat de perne decolorate, dinaintea măsuței scunde. Soarele apunea în spatele lui, dincolo de zidurile înalte ale Vlah Saraiului, sticlind în mărgelele cusute pe una dintre perne. Poate că între timp o luase de soție pe Sofia, grecoaica cu nasul mare și mers de împărătească. Îl văzu apoi traversând Dunărea pe podul de corăbii de la Giurgiu, călărind în fruntea unei cete de spahii, purtând firmanul de mazilire în sân.

— O să-l așteptăm, îi răspunse târziu Marulei, băgând de seamă în trecere pielea ei pungită sub ochi, obrajii căzuți și gâtul înconjurat de inele numeroase de zbârcituri.

— Să vă ascund în straie negustorești și să vă scot din București, Măria Ta, făcu Marula un pas în față, iar ochii ei se aprinseră ca altădată, pe când lua mințile lui Anghel cu sunetul scos de fustele ei din piele fin tăbăcită.

Preț de o clipă, Chiajnei îi trecu prin minte că cea dintâi și cea mai importantă urmă o lăsase chiar acolo, în inima povestitoare a Marulei. Dacă negustoreasa știa, va duce vestea mai departe, iar asta era cu adevărat o bună urmă.

Îi așeză mâna pe umăr, o întoarse și o împinse ușor spre ieșire. Închise ușa în urma ei și așteptă o vreme, ca să se încredințeze că Marula a plecat, că nu va mai da ochii cu ea. Nu avea unde să fugă. Zápolya nu ar fi primit-o. Lăpușneanu murise în primăvară, lăsând Moldova Ruxandrei, care domnea acum pentru fiul său. Nu putea sosi la porțile Sucevei cu Petru și copiii după ea, căci asta ar fi însemnat

să atragă acolo oastea noului sultan. Selim era schimbător, năzuros, încă nu se știa sigur cine conducea imperiul, iar Ruxandra nu era Chiajna, nu ar fi putut îmbrăca armură ca să-și apere hotarele. Deocamdată, sora ei nu știa limpede care dintre boieri sunt de partea sa și care uneltesc să-l îndepărteze pe Bogdan de pe tron. Nu era momentul potrivit să o împovăreze și cu soarta ei și a copiilor săi.

Avea să-l aștepte pe Ahmet. Aveau să meargă cu toții la Constantinopol. Avea să intre la sultana Nurbanu, venețiana de viță nobilă a cărei poveste o cercetase cu toată atenția în cei doi ani scurși după moartea lui Soliman, ca să fie pregătită exact pentru un moment ca acesta. Avea să izbutească să-l aducă pe Petru înapoi pe tron, așa cum izbutise și pentru Mircea. Nu renunțase nici la gândul de a căsători pe Dobra cu Murad, fiul sultanei Nurbanu, astăzi moștenitor al tronului Înaltei Porți.

Totul o să fie bine, își spuse, în vreme ce ieșea din iatacul său și se îndrepta către curțile din spate.

Pentru ca bucatele să nu mai ajungă sleite pe masa lor, Chiajna poruncise cu mulți ani în urmă să fie ridicate niște bucătării mai mici, lipite de Palatul Voievodal. Purta pe atunci pe Petru în pântece și pe Dobra la sân. Doicile, care nu căpătaseră încă învoirea să atingă fata, o urmau peste tot, pregătite să sară la cel mai mic semn al ei, având din această pricină privirile mereu puțin speriate.

În timp, pentru că iernile se arătaseră tot mai lungi și mai geroase, frigul întinzându-se uneori până la începutul verii, Chiajna continuase să adauge noi și noi acareturi celor dintâi bucătării, iar astăzi era o adevărată așezare în colțul acela, populată de o armată de slujitori care forfoteau după treburi. Îi plăcea să coboare până la ei, să-i privească muncind. Bucătăresele, slujnicele și toți argații se obișnuiseră cu ea, după ce mai întâi își întrerupseseră lucrul și rămăseseră cu ochii atârnați de chipul ei, așteptând.

Cel mai des venise atunci când avea câte un copil mic. Pe fiecare îl legănase ceasuri în șir în locul acesta, privind

oamenii cum frământă, coc, taie, toacă, jumulesc, scot măruntaie, fierb apă, macină piper, aprind cuptoare, spală tingiri.

Isprăvise de legănat acum. Continua să vină singură. Se oprea în locul ei obișnuit și privea. Pâinile erau scoase din cuptor, înșirate pe o scândură lungă, câte șapte pâini cât roata carului, și purtate în cumpănă pe umăr, de la cuptoare la bucătăria de vară cu trei pereți, traversând curticica. Într-o polatră, o fată tânără cu mânecile suflecate dincolo de coate frământa aluat într-o covată. Bucătăreasa îi pusese o baniță de făină și fata umpluse covata cu aluat, muncind acum din greu, ștergându-și la răstimpuri fruntea și îndesându-și apoi mâinile înapoi în covată, frământând în aluat sudoarea ei mirosind a rouă și a fată mare.

Într-o margine a curticelei, două slujnice jumuleau găini, cu brațele înroșite din pricina apei fierte. Un copil mai răsărit fu trimis cu măruntaiele către hotarul de la miazănoapte al Curții Domnești, departe, dincolo de frasinii lui Lăcustă și de lăstărișuri, la porcari. Doi câini se luară după el, tremurând înnebuniți de poftă din cozile sure.

Din când în când, cea mai bătrână dintre bucătărese, care altoise deja câteva palme în stânga și în dreapta fetelor mai nepricepute, se apropia de Chiajna și îi cerea să aleagă: cu piper sau cu măghiran? Coaptă sau friptă?

— Cu piper, decidea ea. Friptă, pentru că e târziu și o să li se facă foame copiilor curând, nu e vreme suficientă pentru copt.

Câți mai erau astăzi copii dintre ei? Cu adevărat poate că doar Alexandra. Avea vârsta pe care o avusese ea atunci când fugiseră peste munți, adăpostindu-se în Cetatea Ciceului. Cu toate acestea, nu izbutea să-i vadă altfel decât ca pe niște prunci.

În anul din urmă, Petru se îndepărtase tot mai mult de ea. De o săptămână nu-i mai vorbea deloc. Dobra tăinuia ceva, iar Chiajna trăgea nădejde, își dorea fierbinte ca fiica ei cea mare să fi păstrat legătura cu Marina, iar taina aceasta să fie scrisorile schimbate între ele de surori.

Ahmet capugiul intră în cetate pe la scăpătat. Chiajna îl aștepta în sala tronului, lângă umărul lui Petru, în fața întregului Sfat al Țării. Înveșmântați în mantii domnești, frații și surorile lui erau înșirați de o parte și de alta a tronului. Chiajna își trimisese doamnele, pe Ralu, Ilinca și Smaragda, la cele mai îndepărtate moșii, cu poruncă să rămână acolo până la sfârșitul anului, pentru ca lucrurile să aibă vreme să se liniștească. Îi trimisese lui Lăcustă o pungă cu aspri, cu porunca să-i îngroape și să-i scoată ca să-i folosească numai după un an. Îi scrisese Ruxandrei cu multă răceală, interzicându-i să se amestece în treburile Valahiei, nădăjduind că tonul răvașului o va opri să pornească cine știe ce încercări de ajutor, care aveau mai degrabă să o piardă pe ea.

Un logofăt oprise înaintarea lui Ahmet la jumătatea sălii tronului. Luase firmanul, rupsese sigiliul, desfășurase pergamentul și-i dăduse citire. Chiajna și copiii săi ascultaseră neclintiți. Gândul ei scăpa uneori pe alături. Să nu uite să-și ascundă cărțile mai înainte de a pleca. *Principele* lui Machiavelli și cărțulia cea nouă a acelui Copernic care spunea că soarele este de fapt cel care stă pe loc, iar pământul este cel care se mișcă. Asta ar putea însemna că și cu timpul s-ar putea petrece lucrurile la fel. După ce atâta amar de vreme oamenii au crezut că timpul trece peste ei, iar ei rămân pe loc până când vine vremea bătrâneții, să descopere deodată că de fapt timpul este nemișcat. Oamenii sunt cei care vin și pleacă din el, ca și cum ACUM ar fi o scenă pe care intri, o traversezi dintr-o parte în alta și apoi ieși.

Dar cine este în sală, în fața scenei, a timpului? Prin fața cui ne perindăm? Logofătul isprăvise de mult. În așteptarea unui semn din partea Chiajnei, îl împinsese pe Ahmet înapoi, pe pragul sălii tronului. Afară se auzeau tot mai deslușit iataganele spahiilor fremătând în vreme ce ei băteau pasul pe loc, nerăbdători. Căpitanii umpluseră Curtea Domnească, cerșind o singură vorbă de la Chiajna ca să intre în palat. Petru se foia pe tron, neliniștit. Fetele schimbau priviri între

ele. Băieții purtau pentru întâia oară săbii la brâu și mâinile lor stângi încă nu știau cum ar fi mai potrivit să se sprijine pe teci.

— O să mergem cu capugiul, spuse Chiajna. O să ne întoarcem, să nu vă îndoiți.

Porniseră chiar în noaptea aceea. Pe când traversau cetatea, chipuri luminate de torțe se perindau preț de o clipă pe la ferestuica trăsurii Chiajnei, pentru ca apoi să dispară, lăsate în urmă de mersul cailor. Jocul umbrelor închipuit de lumina torțelor pe fețe le făcea să pară plăsmuite din ceară topită. Mai văzuse o dată imaginile acestea, aidoma, în noaptea când intrase în București, în urmă cu douăzeci și trei de ani.

Sosise noaptea, pleca noaptea. O întâmpinaseră atunci zgomotele târgului, crâmpeie de cântece, un glas de scripcă, lătratul câinilor, vocea războinică a unei precupețe și o strachină spartă cu putere în mijlocul unei curți. O petreceau acum clopotele care sunau de vecernie, tălăngile vacilor de pe imașul dinspre jitnița domnească și chirăitul noilor cete de cârlani de pe Ulița Dintre Gârlițe.

Ultima oară când am văzut-o pe Doamna Chiajna scosese capul pe ferestuica trăsurii, privise cerul argintat de lună, îi surâsese fiului său care se zărea la fereastra trăsurii din față și-i spusese mut, numai din buze, totul o să fie bine.

Noi am rămas în târgul Bucureștilor tot restul verii aceleia. Am văzut cum au fost scoase lucrurile ei în mijlocul curții, la porunca noii Doamne a Țării, o venetică ce nu vorbea limba și se închina după legea papistașilor. Grămezi de lucruri lăsate să fie acoperite de colb, ale căror istorii aveau să cadă în uitare, și-au așteptat multă vreme osânda prin foc, în fața ușilor Palatului Voievodal. Carafa ei de apă, cu flori albastre smălțuite sub buză, rochii din zarafir, șaluri de cașmir, ciubote desperecheate, cămăși de filaliu și ghermesut, piepteni de os cu hore de sânziene cioplite la capete, gherghefurile cu lucrul început de doamnele ei și niciodată isprăvit de ea, doi căluți de lemn, blănurile pe care le vedeam uneori, iarna

pe ninsoare, atârnate una lângă alta pe o frânghie între doi copaci, o oglinjoară venețiană adusă de noi pe când ea avea numai un singur prunc, cu mânerul înfășurat în brocart cu arabescuri purpurii, capace de sipete purtând pajura domnească.

Pe deasupra acestor grămezi vedeam uitarea și povestea cum se luptă în săbii. Umbra Chiajnei plutea peste lucrurile acestea care fuseseră ale ei și rămâneau acum în urmă, să dea mărturie despre vremelnicia vieții de Doamnă a Țării, în timp ce ea se afla în surghiun pe pământ străin.

Nu avea să se mai întoarcă niciodată. Aveam să aflăm din când în când câte o nouă poveste despre ea, pe drumurile noastre. Toți fiii ei fuseseră aruncați în temniță. Petru fusese găsit ucis în Închisoarea Celor Șapte Turnuri din Constantinopol. Ca să-și scape viața, Mircea și Radu se turciseră. Dobra devenise soția șahzadelei Murad, viitorul sultan. Chiajna și sultana Nurbanu deveniseră apropiate. Mihail Cantacuzino fusese la rândul său întemnițat. Nepotul lui de soră, fiul Teodorei Cantacuzino și al lui Pătrașcu cel Bun, avea să ajungă pe tronul Valahiei cu numele de Mihai Viteazul și avea să-și piardă inima după fiica lui Ioan Norocea din Răzvad și a Stanei, frumoasa domniță Velica.

Drumurile noastre sunt pline de povești. Uneori le spunem, alteori le păstrăm în noi, pentru că orice poveste își pierde ceva din farmec după ce este rostită. Strălucirea ei începe să se mătuiască pentru noi, cei care ne-am aflat în mijlocul faptelor și încercăm să le istorisim. A rămas nespusă povestea călugărilor păstrători ai Gromovnicului, a Sofiei și a lui Ahmet, a Bălașei Craiovescu, a vinărsăriței Antima de la ospătăria din târgul Iașilor și multe altele. Nespusă a rămas și povestea noastră, femeile Marulei. Atunci când isprăvim negoțul și pornim caravana mai departe, poveștile zornăie în ea ca șiragurile de mărgean ascunse prin sipete.

Astăzi, când istorisim toate acestea, timpul scurs ne-a șters mâhnirile de atunci, iar simplul fapt că lumea nu s-a oprit din pricina întristării noastre, ci a continuat să meargă mai departe ne-a dezvăluit înțelegeri noi asupra faptelor lor.

Povestind, noi toate trăim deopotrivă două vremuri: cele trecute, pe când lucrurile acestea abia se petreceau, iar ei toți erau tineri și mușcau din întâmplări, scuturând apoi capetele ca să smulgă vieții câte o halcă, și cele prezente, când ne priviți cu ochii măriți de nevoia de a ști, de vraja de a asculta. Simplul fapt al istorisirii face ca întâmplările să capete din nou viață, iar noi, trei povestitoare completându-se una pe alta, să putem spune iar și iar: am fost acolo și am văzut.

Adevărul și legenda

Puținele surse care vorbesc explicit despre Doamna Chiajna sunt cărămizile pe care am sprijinit întreaga construcție a cărții. Mortarul dintre cărămizi îl reprezintă interpretările bazate, atât cât am putut de mult, pe moravurile, etica, modul de gândire și filozofia de viață ale oamenilor secolului al XVI-lea, precum și pe legendele despre Chiajna.

Aceste interpretări rămân însă rodul imaginației, sunt numai niște propuneri pentru umplerea golurilor de informație. Nu vom ști niciodată cu siguranță dacă *Il Principe* a ajuns sau nu în mâinile Chiajnei, dacă bărbierul lui Petru Rareș a fost sau nu școlit la Padova, dacă diaconul Coresi a fost vreodată chemat la Curtea Domnească de la București ori dacă iubirea de taină a Marinei a fost Stamate Paleologul sau altcineva.

Pe lângă sursele istorice am folosit și o legendă care încă mai circulă astăzi prin zona Șerbănești-Boianu, cu toate că bătrânii care și-o mai amintesc dispar încet, unul câte unul. Legenda vorbește despre un boier înalt și falnic, care avea turme nesfârșite de oi și vite, bogății cărora le pieduse numărătoarea. Se trăgea din vița lui Vodă ăl Bătrân (probabil Mircea cel Bătrân) și era așa de puternic și de fălos, încât chiar și ielele se îndrăgosteau de el. Una dintre ele l-a îndrăgit atât de mult, încât a renunțat la viața de zână, s-a transformat în fată și a devenit soția lui. Și-a păstrat însă mare parte din puterile cele fermecate, astfel încât l-a urcat pe tronul țării pe boierul cel cu turme nenumărate, făcându-l din cioban vodă, iar ea a domnit alături de el, ca regină tânără și frumoasă. La moartea ciobanului voievod s-au adunat oștiri numeroase, cu gând să o alunge pe soția sa de pe tron. S-au războit pe islazul Românești lor, spune

mai departe legenda, iar vrăjmașii au biruit pe Doamna și au alungat-o. Surorile ei, ielele, nu au lăsat-o la greu, i-au sărit în ajutor, dușmanii au fost înfrânți pe priporul Șerbăneștilor, iar frumoasa regină a domnit mulți ani cu vitejie.

Cuprins

Astăzi 9

7040 de la Facerea Lumii – Anul vărsatului negru

Marula intră în Cetatea Sucevei 11
Războiul celor două neamuri 13
Cetatea Sucevei 27
Se schimbă voievozii la Târgoviște 62

7046 de la Facerea Lumii – Anul foametei

Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie? 81
Anghel și Marula 111
Bătălia pentru Moldova 125
Cetatea Ciceului 166
Țara are domn și acela sunt eu! 194

7049 de la Facerea Lumii – Anul holerei

Lăcustă face praf de gândăcei 248

7053 de la Facerea Lumii – Anul zăpezilor

Târgul Iașilor 276
Nunta Chiajnei 305
Târgul Bucureștilor 336

Războiul celor două neamuri 366

7054 de la Facerea Lumii – Anul lunii sângerii

Nan 389
Bătălia de la Periș 410

7055 de la Facerea Lumii – Anul șerpilor

Fuga cu haraciul 433

7056 de la Facerea Lumii – Anul lipitorilor de pește

Bătălia de la Miloște 456

7059 de la Facerea Lumii – Anul în care vârcolacii au mâncat luna

Stolnicul Petre din Lăpușna 475

7061 de la Facerea Lumii – Anul manei

Diaconul Coresi 507

7062 de la Facerea Lumii – Anul omizilor

Vlah Sarai 531

7065 de la Facerea Lumii – Anul cometei

Mica Ruxandra 563

7067 de la Facerea Lumii – Anul secetei

Petru Vodă cel Tânăr 582
Tigroaica din Forlì 612

7068 de la Facerea Lumii – Anul leproșilor

Răzmerița leproșilor 650

7069 de la Facerea Lumii – Anul ploilor

Povestea Dobrei. Nunta lui Petru 669

7072 de la Facerea Lumii – Anul domniței
(Anul gărgărițelor stricătoare de spice)

Povestea Marinei 702

7076 de la Facerea Lumii – Anul capugiului

Mazilirea lui Petru 735

Adevărul și legenda 745

Fiction Ltd

au apărut:

Mircea Daneliuc, *Cele mai tâmpite momente*
Alexandru Ecovoiu, *Ambitus*
Ovidiu Pecican, *Lumea care n-a fost*
Dan Lungu, *Pâlpâiri*
Bogdan Suceavă, *Avalon. Secretele emigranților fericiți*
Florina Ilis, *Cartea numerilor*
Cristian Tudor Popescu, *Vremea Mânzului Sec*
Filip Florian, *Toate bufnițele* (ediția a IV-a)
Bogdan Teodorescu, *Și vom muri cu toții în chinuri*
Bogdan Suceavă, *Vincent nemuritorul*
Cristian Teodorescu, *București, marea speranță*
Filip Florian, *Degete mici* (ediția a VI-a)
Simona Antonescu, *Ultima cruciadă*
Doina Ruști, *Homeric*
Mircea Daneliuc, *Sfumato*
Liliana Corobca, *Buburuza*
Dan Lungu, *Părul contează enorm*
Eugen Uricaru, *Grădina Paradisului*
Nicolae Breban, *Act gratuit*
Radu Pavel Gheo, *Un drum cu Ceapă*
Nora Iuga, *Hipodrom*
Simona Sora, *Complezență*
Florina Ilis, *Pandemia veselă și tristă*
Mihai Zamfir, *În așteptare*
Felix Aftene, Lucian Dan Teodorovici, *Mustața lui Dalí și alte culori*
Dora Pavel, *Bastian*
Radu Țuculescu, *Femeia de marțipan*
Varujan Vosganian, *Patimile după Gödel*
Andreea Răsuceanu, *Vântul, duhul, suflarea*
Nichita Danilov, *Omul din eprubetă*
Veronica D. Niculescu, *Simfonia animalieră*
Simona Antonescu, *În umbra ei*
Alina Nelega, *un nor în formă de cămilă*

Florin Lăzărescu, *Noaptea plec, noaptea mă-ntorc*
Iulian Ciocan, *Clovnul*
Eugen Uricaru, *Ieșirea din Pustie*
Cristian Teodorescu, *Tatăl meu la izolare*
Răzvan Petrescu, *Cuțitul japonez*
Matei Vișniec, *Un secol de ceață*
Petru Cimpoeșu, *Scrisori către Taisia*
Nichita Danilov, *Simfonia mută*
Bogdan-Alexandru Stănescu, *Abraxas*
Dan Lungu, *Șoferul din Oz*
Corin Braga, *Ventrilocul*
Petre Barbu, *Vremea tatălui*
Varujan Vosganian, *Povestiri despre oameni obișnuiți*
Dora Pavel, *Crush*
Radu Țuculescu, *Crima de pe podul Garibaldi*
Veronica D. Niculescu, *Quilt*
Simona Antonescu, *Chiajna din Casa Mușatinilor*

au apărut:

Andreea Răsuceanu, *Linia Kármán*

www.polirom.ro

Redactor: Adrian Botez
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Vasilica Zevoi

Bun de tipar: septembrie 2023. Apărut: 2023
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700505, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – București
tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13,
e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA